

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**ÇOCUĞA GÖRE YAPILANDIRILMIŞ TÜRKÇE EĞİTİMİ
ORTAMLARININ ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA VE
YAZILI ANLATIM BECERİLERİNE ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

GÜRBÜZ ÇALIŞKAN

**ANKARA
MART, 2020**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**ÇOCUĞA GÖRE YAPILANDIRILMIŞ TÜRKÇE EĞİTİMİ
ORTAMLARININ ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA VE
YAZILI ANLATIM BECERİLERİNE ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

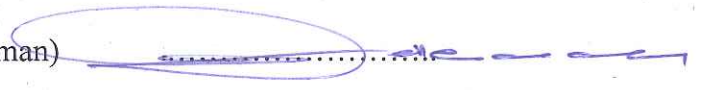

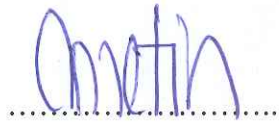
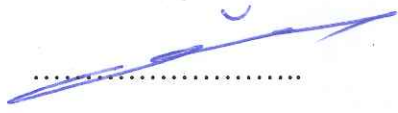

GÜRBÜZ ÇALIŞKAN

DANIŞMAN: PROF. DR. SEDAT SEVER

**ANKARA
MART, 2020**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gürbüz ÇALIŞKAN adlı öğrencinin hazırladığı “Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi” başlıklı bu çalışma Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı / Türkçe Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan	Prof. Dr. Sedat SEVER (Danışman)	
Üye	Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN	
Üye	Prof. Dr. Canan ASLAN	
Üye	Doç. Dr. Tülay KUZU	
Üye	Doç. Dr. Fatma MIZIKACI	

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından .../.../20... tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Yasemin KARAMAN KEPENEKÇİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapılara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Gürbüz ÇALIŞKAN

ÖZET

ÇOCUĞA GÖRE YAPILANDIRILMIŞ TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARININ ÇOCUĞUN OKUDUĞUNU ANLAMA VE YAZILI ANLATIM BECERİLERİNE ETKİSİ

ÇALIŞKAN, Gürbüz

Doktora Tezi, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sedat SEVER

Mart, 2020, 537 sayfa

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada öntest ve son-test uygulamalı kontrol gruplu deneysel bir model kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından çocuğa görelilik ilkesine uygun eğitim ortamları işe koşularak hazırlanan eğitim durumları on altı hafta boyunca ortaokul 6. sınıf düzeyinde araştırmanın deney grubunda uygulanmıştır. Oluşturulan eğitim durumlarında çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda çocuğun dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimine uygun eğitim ortamları yaratılmasına, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine, Türkçe öğretimi süreçlerinde çocuğa duyma ve düşünme sorumluluğu verilmesine, çok uyaranlı dilsel, görsel ve işitsel metinlerin kullanımına ve öğrencilerin dil ve anlam evrenine uygun olmasına, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının uygulanmasına özen gösterilmiştir.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi t-testi kullanılarak sınanmıştır. Araştırma sonunda çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri üzerinde, geleneksel eğitim ortamlarına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde veriler doğrultusunda; çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının işe koşulmasıyla oluşturulan Türkçe derslerinin, öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerinin gelişimine katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamları, Okuduğunu Anlama Becerisi, Yazılı Anlatım Becerisi, Türkçe Eğitimi.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF TURKISH EDUCATION ENVIRONMENTS STRUCTURED ACCORDING TO CHILDREN ON STUDENTS' READING COMPREHENSION AND WRITTEN EXPRESSION SKILLS

ÇALIŞKAN, Gürbüz

Doctoral Dissertation, Turkish Education Program

Thesis Advisor: Prof. Dr. Sedat SEVER

March 2020, 537 pages

An experimental model with pre-test and post-test applied control group was used in this study that aims at determining the effects of Turkish education environments structured according to children on students' reading comprehension and written expression skills.

The educational situations prepared by the researcher by applying educational environments following the principle of relativity to the child were applied in the experimental group of the research at the sixth-grade level for sixteen weeks. In the created training situations; under the principle of relativity to the child, a great care was taken in creating educational environments proper for the child's linguistic, cognitive, personality and social development, developing the comprehension and expression skills, allocating the child responsibility for hearing and thinking in the process of Turkish teaching, in the use of multi-stimulating linguistic, visual and auditory texts and in accordance with the language and meaning universe of students implementing the integrated learning-teaching approach.

The effects of Turkish education environments structured according to children on students' reading comprehension and written expression skills were examined by using a t-test. At the end of the research, it was inferred that the Turkish education environments structured according to children were more effective on the students' reading comprehension and written expression skills than the ordinary educational environments.

In the direction of the data acquired through the research, it can be said that Turkish lessons created by employing educational environments structured according to children can contribute to the development of students' reading comprehension and written expression skills.

Key Words: Turkish Education Environments Structured according to Children, Reading Comprehension Skills, Written Expression Skills, Turkish Education.

ÖNSÖZ

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisinin incelenmesi için hazırlanmış, deneysel nitelikli olan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde, araştırmanın problemi, önemi üzerinde durulmuş; çalışmada yer alan bazı terimlerin tanımlarına, araştırmanın sınırlılıklarına ve sayıltılarına yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde; anadili, temel dil becerileri, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının temel değişkenleri, çocuğun gelişim özellikleri ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, verilerin toplanması ve çözümlenmesinde yararlanılan yöntem ve tekniklere değinilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde bulgulara, beşinci bölümünde sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Araştırmanın sonunda kaynaklar ve ekler belirtilmiştir.

Araştırmanın her aşamasında sunduğu katkılarla beni destekleyen, değerli görüş ve önerileriyle bana yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Sedat Sever'e sabrı, desteği ve emeği için içten teşekkür ederim. Tez izleme komitesinde yer alan ve görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Selahattin Dilidüzgün ve Doç. Dr. Fatma Mızıkacı'ya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Deneysel sürecin sağlıklı bir biçimde yürütülmesini sağlayan Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulu Müdürü Ali Aslan'a; deney ve kontrol grubu öğretmeni Cazibe Torun'a; 6/A ve 6/C sınıflarındaki öğrencilere; uzman görüşleriyle bana destek olan Türkçe Öğretmeni Yaşar Kemal Alper'e; Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı Doç. Dr. Ahmet Oğuz Aktürk'e; yazılı anlatım (kompozisyon) becerisine ilişkin değerlendirmeleriyle katkılarını sunan Doç. Dr. Selçuk Peker'e, Dr. Öğretim Üyesi Canan Sevinç'e ve Dr. Öğr. Üyesi Vesile Albayrak'a; doktora tez sürecimin her bölümünde beni destekleyen ve dualarını eksik etmeyen annem Zehra Çalışkan'a, ablam Nergiz İnce'ye, eşim Gözde Çalışkan'a ve dünyada olmasa da her zaman yanımda olduğunu bildiğim sevgili babam Cafer Çalışkan'a sonsuz sevgilerimi, teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak da çalışmamı destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'na katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Gürbüz ÇALIŞKAN

Mart, 2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	7
1.3. Problem Tümcəsi	8
1.4. Denenceler	8
1.5. Önem	9
1.6. Sayılılar	10
1.7. Sınırlılıklar.....	11
1.8. Tanımlar	11
BÖLÜM 2.....	14
ÇOCUĞA GÖRE YAPILANDIRILMIŞ TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARI VE BUNLARIN ÇOCUĞUN ANADİLİ GELİŞİMİNE KATKISI	14
(KAVRAMSAL ÇERÇEVE).....	14
2.1. Dil ve Anadili	14
2.2. Anadili Olarak Türkçe Öğretimi.....	17
2.3. Türkçe Öğretiminin Etkinlik Alanları.....	21
2.3.1. Dinleme Becerisi.....	21
2.3.2. Okuma Becerisi.....	24
2.3.3. Konuşma Becerisi	28
2.3.4. Yazma Becerisi	31
2.3.5. Dilbilgisi	35
2.4. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamları.....	36
2.4.1. Çocuğa Görelik İlkesi ve Türkçe Eğitimi Ortamları.....	37
2.4.2. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Öğretim Anlayışı	42
2.4.3. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Araçların Niteliği.....	47
2.4.3.1. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Metinlerin Niteliği	47
2.4.3.2. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Çok Uyaranlı Araçların Niteliği	51
2.4.4. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Etkinlikler ve Uygulamaların Niteliği	54
2.4.5. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Değerlendirme Süreci	55
2.4.6. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Öğretmenin Niteliği.....	57
2.5. Çocuğun Gelişimsel Özellikleri.....	59
2.5.1. Çocuk Gerçekliğine Uygun Olma.....	59

2.5.2. Çocuğun Dilsel Gelişimi	61
2.5.2.1. Dil Gelişim Kuramları ve Görüşleri.....	64
2.5.2.1.1. Davranışçı Kuram	64
2.5.2.1.2. Psikolinguistik Kuram	65
2.5.2.1.3. Etkileşimsel Kuram	65
2.5.3. Çocuğun Bilişsel Gelişimi	66
2.5.3.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	67
2.5.3.2. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	69
2.5.3.3. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı	70
2.5.4. Çocuğun Kişilik Gelişimi	70
2.5.4.1. Freud'un "Psikoseksüel Gelişim" Kuramı	70
2.5.4.2. Erikson'un "Kişilik Gelişimi" Kuramı.....	72
2.5.5. Çocuğun Toplumsal Gelişimi	73
2.6. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Eğitim Ortamlarıyla İlgili Araştırmalar	75
2.7. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Oluşturulmasında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel İlkeler	81
2.7.1. Biçimsel Bölümle İlgili Açıklamalar	83
2.7.2. Giriş Bölümüne İlişkin Açıklamalar	84
2.7.3. Gelişme Bölümüne İlişkin Açıklamalar	85
2.7.4. Sonuç Bölümüne İlişkin Açıklamalar	88
2.7.5. Değerlendirme Bölümüne İlişkin Açıklamalar.....	89
2.7.6. Öğretmen Ders İzlenesi	90
2.7.7. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı.....	90
BÖLÜM 3.....	92
YÖNTEM.....	92
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	92
3.2. Deneklerin (Katılımcıların) Seçimi.....	92
3.3. Deney Deseni.....	94
3.4. Veri Toplama Araçları	95
3.5. Deneysel İşlem Basamakları.....	97
3.6. Verilerin Çözümlemesi.....	100
BÖLÜM 4.....	101
BULGULAR	101
4.1. Çalışma Grubuna Yönelik Bulgular.....	101
4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrenci Sayıları	101
4.1.2. "Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı" ve "Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı"nın Ön-Test ve Son-Test Uygulamalarına Katılan Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Sayıları .	102
4.1.3. Deney ve Kontrol Grubu Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler.....	102
4.1.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Bilgi" Düzeyinde Karşılaştırılması.....	103
4.1.5. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Kavrama" Düzeyinde Karşılaştırılması	104
4.1.6. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Toplam" Puan Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması	104
4.1.7. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Bilgi" Düzeyinde Karşılaştırılması	105
4.1.8. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Uygulama" Düzeyinde Karşılaştırılması.....	106

4.1.9. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Toplam" Puanları Açısından Karşılaştırılması	106
4.1.10. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Genel Toplam" Puanları Açısından Karşılaştırılması	107
4.1.11. Deney ve Kontrol Gruplarının Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi'nin "Toplam" Puanları Açısından Karşılaştırılması.....	108
4.2. Denencelerle İlgili Bulgular	109
4.2.1. Okuduğunu Anlama Becerisi "Bilgi" Düzeyi Erişilerinin Sınanması	109
4.2.2. Okuduğunu Anlama Becerisi "Kavrama" Düzeyi Erişilerinin Sınanması	110
4.2.3. Okuduğunu Anlama Becerisi "Toplam" Erişilerinin Sınanması	110
4.2.4. Yazılı Anlatım Becerisi "Bilgi" Düzeyi Erişilerinin Sınanması.....	111
4.2.5. Yazılı Anlatım Becerisi "Uygulama" Düzeyi Erişilerinin Sınanması	112
4.2.6. Yazılı Anlatım Becerisi "Toplam" Erişilerinin Sınanması	113
4.2.7. Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi "Genel Toplam" Erişilerinin Sınanması	113
4.2.8. Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Erişilerinin Sınanması.....	114
BÖLÜM 5.....	116
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	116
5.1. Sonuçlar.....	116
5.2. Öneriler.....	125
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	125
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	126
KAYNAKLAR.....	127
EĞİTİM DURUMLARININ OLUŞTURULMASINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	143
EKLER.....	151
EK 1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan ve Türkçe Öğretiminde Çocuğa Göre Yapılandırılmış Eğitim Ortamlarında Uygulanan Amaç ve Kazanımlar	152
EK 2. Öğretmen Ders İzlenesi	158
EK 2. 1. Eğitim Durumu 1 (Çelimsiz Çocuk)	158
EK 2. 2. Eğitim Durumu 2 (Küçük Kayabalıkları).....	188
EK 2. 3. Eğitim Durumu 3 (Bir Kış Öyküsü).....	217
EK 2. 4. Eğitim Durumu 4 (Futbol Yıldızı)	241
EK 2. 5. Eğitim Durumu 5 (Dut Ağacının Korkusu).....	265
EK 2. 6. Eğitim Durumu 6 (Alemdar)	292
EK 2. 7. Eğitim Durumu 7 (Kulağına Adını Sesledim Garip)	318
EK 2. 8. Eğitim Durumu 8 (Sarıkamış / Kar / Kayak / Kış / Çelebi)	339
EK 3. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı Örnekleri.....	364
EK 3. 1. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 1 (Çelimsiz Çocuk)	364
EK 3. 2. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 2 (Küçük Kaya Balıkları)	388
EK 3. 3. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 3 (Bir Kış Öyküsü)	411
EK 3. 4. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 4 (Futbol Yıldızı)	428
EK 3. 5. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 5 (Dut Ağacının Korkusu)	443
EK 3. 6. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 6 (Alemdar).....	463
EK 3. 7. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 7 (Kulağına Adını Sesledim: Garip!)	479

EK 3. 8. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 8 (Sarıkamış / Kar / K1ş / Çelebi).....	496
EK 4. Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı	514
EK 5. “Kendinizi Tanıtınız” Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı...	526
EK 6. Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Değerlendirme Ölçeği	527
EK 7. Etik Kurul Onayı.....	529
EK 8. Araştırma İzin Belgesi.....	530
EK 9. Deneysel Çalışmadan Fotoğraflar	531
BENZERLİK BİLDİRİMİ	533
ÖZGEÇMİŞ.....	534

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 <i>Eğitim Durumu Planları</i>	83
Tablo 2 <i>Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrenci Sayıları</i>	101
Tablo 3 “ <i>Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı</i> ” ve “ <i>Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı</i> ”nın <i>Ön-Test ve Son-Test Uygulamalarına Katılan Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Sayıları</i>	102
Tablo 4 <i>Deney ve Kontrol Grubu Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler</i>	103
Tablo 5 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Bilgi” Düzeyi Puanları</i>	103
Tablo 6 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Kavrama” Düzeyi Puanları</i>	104
Tablo 7 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Toplam” Puanları</i>	105
Tablo 8 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Bilgi” Düzeyi Puanları</i>	105
Tablo 9 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Uygulama” Düzeyi Puanları</i>	106
Tablo 10 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Toplam” Puanları</i>	107
Tablo 11 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” ve “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Genel Toplam” Puanları</i>	107
Tablo 12 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Test “Toplam” Puanları</i>	108
Tablo 13 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Bilgi” Düzeyi Erişileri</i>	109
Tablo 14 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Kavrama” Düzeyi Erişileri</i>	110
Tablo 15 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Toplam” Erişileri</i>	111
Tablo 16 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Bilgi” Düzeyi Erişileri</i>	111

Tablo 17 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Uygulama” Düzeyi Erişileri</i>	112
Tablo 18 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Toplam” Erişileri</i>	113
Tablo 19 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi” “Genel Toplam” Erişileri</i>	114
Tablo 20 <i>Deney ve Kontrol Gruplarının “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi” Erişileri</i>	114

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil

Sayfa

Şekil 1. Türkçe Öğretiminin Etkinlik Alanları 20

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu başlık altında araştırmanın yapılma gerekçesi olan problem durumuna, tezin konusuna, amacına ve önemine değinilmiştir. Bunun dışında, çalışmanın temel dayanağını oluşturan bazı terimlerin tanımları, problem tümcesi ve denenceler (alt problemler) verilmiş, araştırmanın temel sayıtları açıklanmış ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

1.1. Problem

Dil, insanların düşünce ve duygularını anlamak ve anlatmak, diğer bireylerle iletişim kurmak amacıyla gereksinim duydukları yazılı ya da sesli göstergeler dizgesidir (Bilgin, 2006). Anadili ise ilk olarak yakın aile çevresi ve anneden, sonra da etkileşimde bulunulan diğer toplumsal çevrelerden edinilen ve bireylerin yaşadığı toplumla en güçlü bağını oluşturan dil biçiminde tanımlanmaktadır (Vardar, 1980; Aksan, 2015).

Bilginin hızla gelişim gösterdiği günümüzde toplumun ve bireyin bilgiye erişmesi, bilgiyi nitelikli bir biçimde yeniden üretmesi ve kullanması, özellikle dil becerilerinin bireylerde nitelikli bir biçimde gelişmiş olmasıyla gerçekleşebilmektedir. Yaşamın her alanındaki ve her dönemdeki kazanımların temeli dil becerilerine dayanmaktadır. Bunun bilincinde olan toplumlar ve uluslar özellikle anadili öğretimine önem verirler (Göğüş, 1983). Yetişmekte olan gelecek nesillere anadilinin nitelikli bir biçimde öğretilmesi yaşamsal önemi olan bir durumdur. Bu nedenle dil, kültürün temel yapı taşıdır ve insanları bir araya getiren en güçlü araçtır (Kavcar, 1999: 142).

Dilin taşıdığı bu büyük önem, anadili eğitiminin kişinin gelişimi için ne kadar değerli olduğunu göstermektedir. Dil eğitiminin en önemli amacı, kişilerin duyma, düşünme ve iletişim yeteneklerini geliştirmektir (Kavcar, 1999). Sever (2002, 2008a)'e göre, dil eğitimi ve öğretimi, çağdaş toplumların gereksinim duyduğu nitelikte, anlama

ve anlatma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir görevi yerine getirecek biçimde yapılandırılmalı ve tasarlanmalıdır. Bu doğrultuda dil ve edebiyat öğretiminin temel amacı, düşünce yetisi gelişmiş, yaşama ve insana karşı duyarlı bireyler yetiştirmek olmalıdır (Sever, 2002a).

Yağmur (2010)'a göre de birçok öğrenme türünün temelinde dil bulunmaktadır; bu nedenle verilen eğitimin başarıya ulaşabilmesi için öğrencilerin dil becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Anadili becerisi gelişmemiş bir öğrencinin, diğer derslerde başarı gösterme olasılığı çok düşüktür. Ayrıca dil gelişimi ve kavram gelişiminin de yakından ilişkili olması nedeniyle, kavram gelişimi kısıtlı kalmış bir öğrencinin bilişsel becerilerinin de istenilen düzeyde olması beklenmez.

Demokrasi kültürünü içselleştirmenin, duyarlık oluşturma ve düşünme eylemini kazandırmanın en önemli yolu çağdaş eğitimidir (Aslan, 2010; Aslan, 2011; Dewey, 2012; Sever, 2002a). Çağdaş eğitim süreçlerinde Türkçe ve edebiyat öğretiminin önemli bir yeri vardır. Bu öğretim, yalnızca Türkçeyi nitelikli, doğru ve etkili kullanmayı içermemektedir. Dil eğitimi ve öğretimi süreçleri, eleştirebilen, sorgulayan, düşünen, yorumlayan, sınavan bireyler yetiştirmeyi de amaçlar (Aslan, 2010; Aslan, 2011; Sever, 2002a).

İlkokul ve ortaokulda gerçekleştirilen Türkçe dersinin amaçları ise, anlama, anlatma ve dilbilgisi gücünü geliştirmek, onlara okuma ve dinleme alışkanlığı kazandırmak, sözcük dağarcıklarını zenginleştirip anadillerini doğru ve etkili bir biçimde kullanma becerisi edindirmek ve dil bilinci ile sevgisini oluşturmak biçiminde özetlenebilir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004; Öz, 2001). Anadili öğretiminin ulaşmak istediği en önemli amaç ise, “okuma kültürü ve alışkanlığı edinmiş, düşünen ve duyarlı bireyler yetiştirmektir.” (Sever, 2007a: 110).

Türkçe öğretimi, ilkokul süreciyle başlayıp üniversite eğitimine değin süren okul süreci içerisindeki öğrenmelerde, tüm derslerin başarısını etkileyen ve bu başarıyı destekleyen bir süreçtir. Bu öğretim sürecinde, bireylerin dilsel ve düşünsel becerilerini geliştirmeyi amaçlayan etkinlik ve uygulamalardan yararlanır. Uygulamalarda, öncelikli olarak Türkçe öğretiminin en önemli değişkenlerinden biri olan yazınsal ve öğretici nitelikli yapıtlar kullanılır. Anadili öğretiminde yazım ve noktalama kurallarının çocukla, onun düzeyine uygun bir biçimde buluşturulabilmesi için

kuralların doğru bir biçimde yer aldığı, nitelikli metinlere gereksinim vardır. Bu nedenle, öğrencilere bilgi edindirme uğraşı içinde olmak yerine, onları sanatçı duyarlılığıyla oluşturulmuş, anadilinin anlatım gücünü yansıtan çeşitli türdeki yapıtlarla buluşturma anlayışı öncelenmelidir. Kısacası, öğretmenler, Türkçe öğretiminde tek kaynak olarak görülen ders kitabıyla yetinmemeli; sanatçılar tarafından çocuklar için kurgulanmış, nitelikli yapıtları da işe koşmalıdır (Sever, Kaya ve Aslan, 2011). Çocukların dil ve anlam evrenine uygun, onların ilgi ve gereksinimlerine seslenen metinlerin kullanılmasıyla çocuğun, Türkçenin yazım ve noktalama kurallarını, anlam inceliklerini sezmesi için de uygun bir ortam yaratılabilir. Ayrıca çocukta anadili sevgisi ve duyarlılığı da bu yapıtlar yoluyla oluşturulabilir.

Aslan (2007)'a göre yaygın olarak kullanılan öğretim aracı ders kitabıdır; ancak Türkçe öğretiminin en önemli araçlarından biri; Türkçenin anlatım gücünü ve sözcük varlığını içeren, öğrencilerin ilgi alanına uygun bir biçimde düzenlenmiş yazınsal nitelikli metinlerdir. İşeri (2010) ise ders kitapları oluşturulurken bir alanın verileriyle yetinmemek gerektiğini belirtmiştir.

Türkçe öğretimi süreçlerinde kullanılan en önemli uyaranlar metinlerdir. Bu metinlerin istenilen nitelikte olması ve Türkçe öğretiminin bu nitelikli metinlerle yürütülmesi, Türkçe derslerinin amaçlarını gerçekleştirmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle Türkçe öğretiminde kullanılan öğretici ve yazınsal metinlerin Türkçenin sözcük varlığını ve anlatım gücünü yansıtan; çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştiren; düşünme ve duyma sorumluluğu verebilen; çocukların dilsel, toplumsal, bilişsel ve kişisel özelliklerini önemseyen bir duyarlılıkla kurgulanan; doğrudan öğretici aktarımlar olmadan çocukların özgür düşünmesine ve duyumsamasına yardımcı olan; çocukların düş gücünü, düşüncelerini, duygularını, yaratıcılığını ve girişimciliğini destekleyen; üst düzey düşünme yeteneğini geliştiren; çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmesine, gülmesine, eğlenmesine yardımcı olan; çocukların insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin duyarlılıklarını devindiren; sanat ve bilim sevgisiyle yaratma ve üretme isteği oluşturan özelliklere sahip olması gerekmektedir (Dilidüzgün, 2007; Sever, 2008a; Schneider, 1984'ten aktaran Dilidüzgün, 2007).

Türkçe eğitimi ortamlarında kullanılacak metinler öncelikle öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırmalıdır. Bu ortamlarda güzel örnekler okuyan çocuk, başka yapıtları da okumaya istek duyacaktır. Bu nedenle, Türkçe öğretiminde ders kitaplarında yer alan metinler, çocuğu başka yapıtlarla buluşturmaya isteklendiren bir uyaran olarak düşünülmeli, kitaplarda çocuğa sanat, duygu ve dil eğitimi verebilecek nitelikte metinler kullanılmalıdır. Seçilen metinler, içerik olarak çocuğun kendi yaşamıyla ilişkilendirebileceği ve kendi türünün temel özelliklerini yansıtabilen nitelikte, onun düşünme ve duygu dünyasına uygun olmalıdır. Özetlemek gerekirse metinler, Türkçe öğretiminin amaçlarından biri olan “okur” yetiştirmeye uygun nitelikte olmalıdır (Kaya, 2007). Seçkin metinlere dayandırılan öğretim; çok boyutlu düşünen, okuyup anlayabilen, Türkçe sevgisi, duyarlığı ve bilinci kazanmış bireyler yetiştirmede daha etkili olmaktadır. Ayrıca okuduğu öykü, masal ve romanlardaki değişik yaşam durumlarıyla buluşan çocuk, yaşam deneyimini zenginleştirir; yapıt aracılığıyla sanatçının duygu ve düş evreniyle buluşur, onun duyarlığına tanık olur. Yazınsal yapıtlar aracılığıyla bir sözün, bir olayın ya da bir eylemin diğer bireylerin yaşamlarını, düşüncelerini nasıl etkilediğine tanık olur. Metinde yer alan başkişi ya da kahramanlarla etkileşim kurar; onların yerine kendini koyarak duygularını anlamaya çalışır. Diğer insanların üzüntüsünü, mutluluğunu paylaşmayı öğrenir. Ayrıca şiir okuyarak sezme, duyma yetilerini devindirir ve duyarlığını geliştirir. Yaşam gerçekliğinin bir parçası haline dönüşür.

Anadili öğretimi sürecinde, öğrencilerin dilsel becerilerini geliştirmeye dönük uygulamalarda ve ortamlarda kullanılan araç-gereçlerin niteliği de çok önemli bir yer edinmektedir. Tek kaynak olarak düşünülen bir metnin ya da ders kitabının araç olarak seçilip kullanıldığı ders süreçlerinin anadili öğretiminin istenilen amaçlarına ulaşılmasına dönük katkıları yeterli düzeyde değildir (Aslan, 2010). Bu nedenle Türkçe öğretimi ortamlarında öğrencilerin görme ve işitme duyularını devindiren araç-gereçlerin kullanılması bir gerekliliktir (Aslan, 2010; Hayran, 2010; Sever, vd., 2011). Özellikle de eğitsel iletişim ve etkileşim süreçlerinde, kişinin duygu, düşünce birikimini devindiren dilsel, görsel, işitsel uyaranların yer aldığı çok uyaranlı eğitim ortamlarına gereksinim duyulmaktadır (Hayran, 2010). Türkçe öğretiminde çocuklara duyma ve düşünme sorumluluğu veren yazınsal nitelikli metinler, sanatçı bakış açısıyla içinde bulunduğumuz yaşamı kurgulayan, daha bütünsel bir anlayışla yaşamı algılamaya katkı sağlayan karikatürler, çocuk şarkıları, resimler, müzikler, tekerlemeler, bilmeceler, kısa

filmler, klasik müzik besteleri vb. gibi birçok duyu organına seslenen araç ve gereçler eğitim ortamlarının olanaklarıyla desteklenmelidir (Hasırcı, 2015; Hayran, 2010; Sever, 2011a).

Günümüzde öğrencinin derse etkin katılımını sağlamaya dönük uygulamalarda farklı türden çok sayıda etkinliğe yer verilmesi ve teknolojik gelişmelerle eşgüdümsel olarak farklı araç-gereç kullanılması da önem kazanmıştır (Eroğlu ve Kuzu, 2014: 73). Öğrencilerin ders kitaplarında yer alan etkinlik ve soruların üst düzey bilişsel becerileri devindirecek ve böylece anlamlı öğrenmeyi sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Ders içerisinde metin okunduktan sonra öğretmenin metni anlamaya yönelik soracağı sorularla metin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılabilir (Eyüp, 2012). Çünkü sorular, öğretene ile öğrenen arasında en etkili, en sağlıklı iletişimi sağlayan ve öğrenme sürecini derinleştiren bir yapı bütünlüğüne sahip olduğu için önem taşımaktadır (Özbay, 2010a).

Eğitim sistemindeki gelişmeler, çocuğun nitelikleri, ilgi ve gereksinimleri, fiziksel olanaklar, anlatılacak konunun özellikleri gibi birçok öge, yöntem, yaklaşım ve araç-gereç seçimini etkilemektedir. Türkçe eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesi için eğitim ve öğretim ortamlarında kullanılacak yöntem, kuram ve yaklaşımların niteliği de bu gereksinimlere uygun olmalıdır. Türkçe öğretiminde tek bir yaklaşımı benimsemekten, birçok öğrenme kuramının (davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı kuramlar) öğretim izlencesinin değişkenlerine (amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci, değerlendirme) ilişkin ilke, kural, anlayış ve önermelerini çözümlenip, Türkçe öğretiminde yararlanmak üzere, her bir yaklaşım ya da kuramın en etkili yönlerine yer veren bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımını kullanmak, özellikle anadili öğretiminde karşılaşılan ya da karşılaşılabilecek sorunların çözümünde daha uygun bir yaklaşımdır (Hamzadayı, 2010; Sever, vd., 2011). Çünkü tüm öğrenme durumlarını açıklayabilen bir öğrenme kuramı henüz yoktur (Senemoğlu, 2005). Bütünleştirilmiş yaklaşım; öğretimde etkin öğrenme, çoklu zekâ, tam öğrenme, yapılandırmacılık, beyin tabanlı öğrenme; araştırma, buluş ve sunuş yoluyla öğrenme gibi kuram ve öğretme-öğrenme yaklaşımlarının en etkili yönlerinden yararlanılarak öğrencilerin düzeyine ve onlara kazandırılacak davranışların niteliğine uygun olarak gözlem, tartışma, beyin fırtınası, oyunlaştırma, soru-yanıt, küme çalışması, gösteri, inceleme vb. yöntem ve tekniklerin kullanıldığı öğretim yaklaşımıdır (Sever, vd., 2011). Birden fazla kuramı bir

araya getirerek oluşturulmuş bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının, Türkçe öğretiminin yapısına daha elverişli olduğu ve Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunları çözmeye daha etkili olduğu söylenebilir (Aslan, 2010; Hamzadayı, 2010; Hasırcı, 2015; Sever, 2008a; Turhal, 2016).

Türkçe öğretiminin amaçlarına uygun olarak bireylerin dil bilinci ve duyarlılığı edinebilmeleri için öğretim ortamlarında kullanılacak ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin de özenli bir biçimde seçilmesi ve uygulanması gerekmektedir. İyi bir değerlendirme süreci; öğrencilerin neleri bildiğini, neleri anladığını ve ne kadar bildiğini belirlemesine yardımcı olur. Öğrencilerin gelişim düzeyleriyle ilgili bilgi verir ve gelecekte tasarlanacak öğrenme süreçlerini düzenlemeye katkı sağlar. Öğrencilerin daha etkili öğrenmelerine ve uygulamalarına yardım eder. Öğrencilerin anlamakta zorlandığı alanları, eksik yönlerini ve bilgi yetersizliklerini belirlemede önemli rol oynar (MEB, 2005, 2006, 2009, 2015). Bu bağlamda; açık uçlu, çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli sorulardan oluşan geleneksel ölçme araçlarının kullanılmasının yanında, proje hazırlama, başarı (performans) görevleri, öğrenci çalışma dosyası (portfolyo), öğretmen gözlem çizelgeleri (formları), çalışma yaprakları, gerçekleştirilen etkinlik belgeleri, akran ve öz değerlendirme çizelgeleri (formları) vb. gibi süreç değerlendirme araçlarının kullanılması da gerektirir (Demirel, 2002; Göçer, 2017; Karadüz, 2009). Çağdaş ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri de amaçlara hizmet etmek için Türkçe eğitimde yerini almalıdır. Öğrenciler bu uygulamalar sayesinde neler öğrendikleri, nerelerde sorun yaşadıkları ve öğrenmeyi nasıl gerçekleştirdikleri hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar (Kutlu, Doğan ve Karakaya, 2009).

Yukarıda belirtilen özellikler doğrultusunda ve belli bir bütünlük içerisinde Türkçe öğretiminde kullanılacak metin, araç-gereç, yöntem, kuram, yaklaşım ve ölçme-değerlendirme yöntemlerinin seçimine özen gösterilmelidir. Bu bütünlüğü sağlayabilecek en önemli nokta ise çocuğa görelik kavramıdır. Türkçe eğitiminin yapılandırılmasında seçilen metinlerin, araç-gereçlerin, yöntemlerin, kuramların ve ölçme-değerlendirmenin çocuğa göre olması, bireyin okuma kültürü edinmesini olumlu yönde etkileyecektir. Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında öğrencilerin dil, gereksinim, ilgi ve beklenti düzeylerine göre belirlenen metinler, onların düşünme ve duygu becerilerini geliştirmede önemli görevler üstlenir (Sever, 2006a). Çocuğa göre

yapılandırılmış eğitim ortamlarında kullanılan çocuk gerçekliğine uygun öğretici ve yazınsal metinler; çok uyaranlı sanatsal nitelikli araç-gereçler; bütünleştirilmiş öğrenme ve öğretme yaklaşımları ve çağdaş ölçme ve değerlendirme süreçleri çocukların anadili gelişimlerinin yanı sıra kişilik, toplumsal, duyuşsal ve bilişsel gelişimlerine de olumlu katkılar sağlar.

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamları; çocukların doğrudan öğretici anlatımlar olmadan özgür düşünmesine olanak sağlar; çocuğun istem ve gereksinimlerini yanıtlayan, çocuğun kendisini gerçekleştirmesine katkı sağlayan yaşam durumları içerir; çocukların dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişisel özelliklerine özen gösteren bir anlayışla hareket eder; çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye dönük düşünme ve duyma sorumluluğu verir; çocuğun sorgulamasına ve düşünmesine katkı sağlar (Dilidüzgün, 2007; Sever, 2008b; Schneider, 1984'ten aktaran Dilidüzgün, 2007).

Sonuç olarak çocuğa göreliğin belirtilen özellikleri doğrultusunda, Türkçe öğretim süreçlerinde bu ilkenin öneminin yadsınamaz bir gerçek olduğu belirtilebilir. Anadili öğretimi ile ilgili sorunları çözmede, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları önemli katkılar sağlayabilir. Çünkü böyle bir Türkçe eğitiminde çocuk gerçekliği öncelenecek; çocuğun dilsel, bilişsel ve kişilik gelişimine özen gösterilecektir. Çocuk, özellikle dilsel açıdan yetkin bir metni başından sonuna değin okuyabilecek, daha geniş bir evren ve yorum örnekleme ulaşacak ve gerekli her türlü iletiyi herhangi bir yitime uğramadan sezinleyecektir. En önemlisi de, dilinin yetkinliğini ve inceliklerini duyumsayacaktır. Bu nedenle Türkçe eğitimi ortamlarının çocuğa göre yapılandırılması önem kazanmakta ve öğrenci için uygunluğu da tartışılmayı gerekli kılmaktadır.

Bu araştırmada, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitiminin etkililiği üzerinde durulmuştur. Bu amaçla araştırmacı, çocuğa göre yapılandırılmış "Türkçe Öğretim İzlenesi" oluşturmuştur.

1.2. Amaç

Bu araştırma, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın bu amacı doğrultusunda problem tümcesi ve alt problemlere (denencelere) ilişkin sorular aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

1.3. Problem Tümcesi

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında sürdürülen Türkçe derslerinin öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine anlamlı bir biçimde etkisi var mıdır?

Bu problem durumu ile ilgili alt problemlere, denencelerde yer verilmiştir.

1.4. Denenceler

Denence 1: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişim puanları ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişim puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 2: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişim puanları ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişim puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 3: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “toplam” erişim ortalaması ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “toplam” erişim ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 4: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişim puanları ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişim puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 5: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “uygulama” düzeyindeki erişim puanları ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişim puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 6: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “toplam” erişim ortalaması ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “toplam” erişim ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 7: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisi ile yazılı anlatım becerisinin “genel toplam” erişim ortalaması ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisi ile yazılı anlatım becerisinin “genel toplam” erişim ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

Denence 8: Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları kullanılarak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım (kompozisyon) erişim puanları ile geleneksel yöntemle öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım (kompozisyon) erişim puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark vardır.

1.5. Önem

Anadili ve edebiyat öğretiminin yalnızca sorunlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar, günümüzde çok çeşitli örneklerle yapılmaya devam etmektedir. Ancak bu çalışmaların anadili öğretiminin niteliğini arttırmada ve amaca ulaşmada yetersiz kaldığı söylenebilir (Adalı, 1983; Aslan, 2010; Aslan, 2017; Binyazar, 1983; Bozkurt, 2016; Çelik, 2010; Çotuksöken, 2003; Dilidüzgün, 2004; Göğüş, 1978; Kocaman, 1998; Özbay, 2006a; Özdemir, 1983; Sever, 2002a; Sever, 2006a; Sever, 2008a). Bu nedenle anadili öğretiminin sorunlarının nasıl giderilmesi gerektiğine dönük çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bugünkü durum ve gerçekler göz önünde bulundurulduğunda Türkçe eğitimine yönelik çalışmaların amaçlanan düzeyde olmadığı dile getirilebilir

(Özbyay, 2006a). Belli bir düzeyde okul türü öğretim sürecini bitirmiş olan öğrencilere okuma, konuşma, yazma ve dinleme gibi temel becerileri yeterli ve nitelikli bir düzeyde kazandırılmamış olması, Türkçe öğretiminin önemli bir sorunudur. Bu bağlamda, çağdaş Türkçe derslerinin amaçlarını işlevsel olarak gerçekleştirmeye olanak verecek, uzman görüşlerinden yola çıkarak ve bilimsel veriler bağlamında hazırlanmış çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının hazırlanması ve işe koşulması önemli görülmektedir.

Bu araştırma, dil ve düşünme becerilerini geliştireceği varsayılan her boyutuyla (kazanım, içerik, eğitim durumu, değerlendirme süreci) çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi durumlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerini sınamayı amaçlamaktadır. Türkçe öğretiminin tüm amaçlarının ders kitabı dışında, çocuğa göre öğelerle (öğretici ve sanatsal nitelikli yazımsal metinler, çok uyaranlı araç-gereçler, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı, çağdaş ölçme ve değerlendirme yöntem-teknikleri vb.) yapılandırıldığı ve gerçekleştirildiği deneysel uygulama olacaktır.

Günümüzde anadili öğretimini daha nitelikli bir duruma getirmek amacıyla birçok görüş belirtilmiş ve bu görüşler ışığında değişik kuram ve yaklaşımlara dayanılarak araştırmalar yapılmıştır (Aslan, 2006a; Aydın, 2006; Güneyli, 2007; Ülper, 2008; Çelik, 2010; Hamzadayı, 2010; Hayran, 2010; Küçükavşar, 2010; Akkaya, 2011; Aykaç, 2011; Aytan, 2011; Balta, 2011; Sallabaş, 2011; Ayrancı, 2013; Karakuş Tayşi, 2014; Hasırcı, 2015; Özilhan, 2016; Turhan, 2016; Karagül, 2018). Bu çalışmada ise Türkçe eğitimi ile çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamları bütünleştirilecektir. Bu araştırmayla birlikte anadili öğretiminin en başat sorumluluklarından biri olan bireylere okuma ve yazma alışkanlığını kazandırma işlevi de yerine getirebilir. Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının temel değişken olarak işe koşulduğu Türkçe öğretimi izlencesinin, çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine yönelik etkisi üzerinde tartışma, düşünme ve yeni araştırma alanları yaratacağı için de önemli bir çalışma olması düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

1. Araştırmayı sürecini etkileyebilecek denetlenemeyen değişkenlerin etkisi, deney ve kontrol gruplarının her ikisinde de aynı düzeydedir.

2. Araştırma sürecinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğretmenler ve araştırmacı, deneysel işlemin gerekliliklerine uygun davranmıştır.

3. Araştırma sürecinde deney ve kontrol gruplarında uygulanan ölçeklere öğrenciler içtenlikle yanıt vermişlerdir.

4. Araştırma sürecinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler, okul dışından herhangi bir yardım almamış ve ek çalışma yapmamıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci yarıyılında ortaokul 6. Sınıf Türkçe dersi öğretim programında yer alan ve kazandırılmak istenilen amaç ve kazanımlar ile,

2. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulunun, ortaokul 6. sınıflarında bulunan biri kontrol, diğeri deney grubunda bulunan toplam 50 öğrenci ile,

3. Araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçları ve çalışmaya katılan öğrencilerin bu veri toplama araçlarına verecekleri yanıtlar ile,

4. 6. sınıf Türkçe derslerinde çocuğa göre yapılandırılmış anlayışa dayalı öğretim uygulamasının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerindeki erişilerin ölçülmesi ile,

5. Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen ile sınırlı tutulmuştur.

1.8. Tanımlar

Çocuğa Göre Yapılandırılmış Eğitim Ortamı: Eğitsel iletişim ve etkileşim süreçlerinde, kişinin duygu, düşünce birikimini devindiren çok uyaranlı (dilsel, görsel, işitsel) çevrelerde; çocuğun düş gücüne seslenen, onun kolaylıkla ve eğlenceli bir biçimde okuyup anlayabileceği, ilgisine seslenen konuları önceleyen, ona duyma ve düşünme sorumluluğu veren, çocuğa göre metinlerden yola çıkarak ve Türkçe öğretimine yönelik en nitelikli ve en verimli olacağı düşünülen ilke, anlayış ve yaklaşımları bir araya getiren anlayışla tasarlanan bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme

yaklaşımı kullanılarak oluşturulan eğitim ortamıdır (Hamzadayı, 2010; Hasırcı, 2015; Turhal, 2016; Sever, vd., 2011).

Geleneksel (yürürlükteki) yaklaşım: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda yalnızca ders kitaplarına ve öğretim programına bağlı kalınarak gerçekleştirilen öğretme-öğrenme etkinlikleridir.

Metin: Okuma eylemine konu olan, yazılı ve basılı, anlam ve anlatım bütünlüğü ile bir arada bulunan her şey (Özdemir, 2013).

Yazınsal Metin: Kurmacasal ve yaşantı kazandıran niteliğe sahip bir sıralama ile yazın türü biçiminde, sanatçının yaşam ve insan gerçekliğine ilişkin duygu, düşünce ve izlenimlerini düş ve düşünce olanaklarıyla besleyip dilin anlatım gücüyle yeniden düzenleyerek ve sanatlı anlatımlar kullanarak özgün görüşler sunan yapıttır (Göğüş, 1998; Göğüş, Oğuzkan, Ünlü, ÖnerToy ve Koçak, 1998: 131; Özdemir, 2012; Sever, 2006b;).

Eğitim Durumu: Eğitim ortamlarında her bir öğrenciye istendik davranışları kazandırmak için işe koşulan ve düzenlenen her türlü bilişsel ve işlemsel etkinlikler (Sönmez, 2008: 46).

Erişi: Bir eğitim izlencesindeki giriş davranışları ile bireyin amaçlanan eğitim izlencesinden sonra elde ettiği çıkış davranışları arasındaki hedeflerle anlamlı ve tutarlı fark olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1984: 115).

Kazanım: Öğrenim sürecinin sona ermesinin ardından, başarıya ulaşmış bir öğrencinin; neleri bileceğini, neleri anlayabileceğini, neleri yapabileceğini belirten yetkinliklerdir (Dilidüzgün, 2010).

Deney grubu: Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları tanıklığında Türkçe öğretimi süreçlerinin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerini geliştirmek amacıyla kurgulanmış eğitim durumları ile yürütüldüğü grup.

Kontrol Grubu: Türkçe öğretiminin, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları tanıklığı doğrultusunda hazırlanan eğitim durumlarına göre yürütülmediği; 6. sınıf Türkçe dersi öğretim programına yönelik hazırlanmış, okul

yönetimi ve zümre öğretmenler kurulu tarafından belirlenen kitapların kullanılarak Türkçe derslerinin sürdürüldüğü grup.

BÖLÜM 2

ÇOCUĞA GÖRE YAPILANDIRILMIŞ TÜRKÇE EĞİTİMİ ORTAMLARI VE BUNLARIN ÇOCUĞUN ANADİLİ GELİŞİMİNE KATKISI (KAVRAMSAL ÇERÇEVE)

2.1. Dil ve Anadili

Dil, bireylerin doğuştan itibaren var olmasını, sosyalleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesini sağlayan temel araçların en başında gelir. Bunun yanında dil, düşünceleri yalnızca ileten ve aktaran bir araç olmayıp düşünceyi oluşturan, tamamlayan, yapılandıran, yeniden kurgulayan, oluşturan temel, işlevsel bir yetidir (Aksan, 2015; Öztürk, 2009). Bu yeti sürekli gelişebilen bir niteliğe ve toplumla bir araya gelebilme gücüne sahiptir.

İnsanı diğer canlı ve varlıklardan ayıran en önemli yeti olan dil, aynı zamanda başat ve en etkili bildirişim aracıdır (İpek, 2015). İnsanların düşünce, duygu ve izlenimlerini anlatmak, diğer insanlarla iletişim kurmak ve etkileşimde bulunmak için kullandıkları yazılı ya da sesli göstergeler dizgesidir (Bilgin, 2006). Genel bir tanımla ise dil; insanlar arasında iletişim, bildirişim ve anlaşmayı sağlayan; nasıl oluştuğu bilinmeyen; kendine özgü doğma, gelişme, büyüme ve yok olma şartları bulunan; oluşmasını sağladığı toplumun kendi değerlerine göre şekillenen; nesiller arasında bağ kuran; seslerden örülmüş doğal bir yapıdır (Atabey, 2005).

İnsan, doğumundan başlayarak kullandığı veya öğrendiği dil ile yaşamakta olduğu toplumda var olan bilgilerin, toplum içerisindeki davranış biçimlerinin, inanç ve öğretilerin oluşturduğu bir ekin çerçevesi ile kuşatılır ve bu bağlamda dil; insan, toplum ve ekini birleştiren bir bağ olarak karşımıza çıkar (Adalı, 1983).

Dil, yalnızca iletişim kurmak, karşılıklı anlaşmak, konuşmak için var olan bir yeti değildir. Bir toplumu ulus boyutuna taşıyan değer ve birlikteliklerin en başında gelir ve bireyleri geçmişine, ulusuna, içinde yaşadığı çevreye ve topluma sıkı sıkı

bağlar. Geçmişten günümüze kuşaktan kuşağa geçerek ulaşan dil, insanı geçmişle gelecek arasında bağlantı kuran bir özne konumuna getirir (Aksan, 2015). Dil, onu konuşan ulusun bilgisi, ulus varlığının temel yapı taşıdır. “Düşünme eylemi hangi eylemle sürdürülürse onu geliştirir, kavram bakımından zengin, olgun kılar... Büyük ulusların çoğu, büyüklüğünü, diliyle ürettiği uygarlık ürünlerine borçludur. Başkalarının dilleriyle konuşmaya alışmış kimseler yine başkalarının dilleriyle düşünürler. Düşünme bir bilinç olayıdır, yüzeysel bir alışkanlık değildir. Bu nedenle dille sıkı bir varlık bağlamı içindedir.”(Eyuboğlu, 1998: 38-39)

Düşünmenin, sınımanın, yordamanın, anlamamanın, yorumlamanın ve eleştirebilmenin temelinde ve gelişmesinde, düşüncenin temeli olan “dil” önemli bir yer tutmaktadır. Bilimsel düşüncenin, bilimin ve bilim dilinin çağlar boyunca gelişmesinde, inanca dayalı, gizemli ve büyüsel düşüncenin (dinsel düşüncenin) egemenliğinden, akla, sorgulamaya, gözlemlemeye, denemeye ve araştırmaya dayalı ve dilin biçimlendirdiği bilimsel düşünceye ulaşmanın uzun ve trajik öyküsü bulunmaktadır (Özoğlu, 2008: 152). İnsanın doğuştan kazandığı birçok yetinin yanında dil yetisi, uygun bir toplumsal ortamda, çevrede, uygun etkileşim ve eğitim-öğretimle gelişir ve eleştirel biçimde düşünme, merak, bilme, başarıya gereksinmesini karşılamada geliştirici ve anlamlı roller oynamaktadır (Öztürk, 2004).

Düşünen, duyarlı, sorgulayan, yorumlayan, demokratik kültür bilinci edinen bireylerin yetişmesinde dil, yaşamsal bir öneme sahiptir. Çünkü düşünmek, hazır dili benimsemekle değildir, bu dil çerçevesinin yarattığı eserleri; ayıklamak, seçmek, yan yana koymak, değerlendirmek çeşidinden başarılar ortaya koymakla gerçekleşebilir (Uygur, 1997). Bu nedendir ki dilin en önemli işlevlerinden biri de düşünmeyi sağlamaktır (Aslan, 2007; Özbay, 2006a; Güneş, 2007).

Dilin, söz edilen işlev ve özelliklerine bakıldığında, birey ve toplum açısından öne çıkan, kendine özgü bazı temel nitelikleri vardır:

- Dil, bir toplumsallaşma aracıdır.
- Dil, bir kültür taşıyıcısıdır.
- Dil, bir düşünme aracıdır.

(Hamzadayı, 2010: 16-17)

Bunların dışında dilin başka bir temel işlevi de anlamayı ve anlatmayı sağlayan bir araç olmasıdır. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, yargılarını, değerlendirmelerini birbirlerine aktarmak ve anlatmak için dil denilen aracı kullanırlar. Ancak unutulmamalıdır ki insanların kullandığı bu özellik, herhangi bir araç değil, doğal bir araçtır ve kendi kurallarına yönelik bir üretim dizgesine dayanır (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2007). İnsanın anlamasını, anlatmasını ve düşünebilmesini sağlayan bu araç, duygu ve düşünce üretimine olanak sağlar (Bilgin, 2006). Çünkü dil beyni, dolayısıyla düşünceyi geliştirir, biçimlendirir ve sosyal yapının başat dayanağını oluşturur (Kavcar, 2008). Duygu ve düşünce üretimi de gelişmeyi, ilerlemeyi kolaylaştırır. Birey açısından da dil yetkinleştikçe duygu, düşünce, bilgi ve kültür evreni zenginleşir ve gelişir.

Dil kavramının değinilen özelliklerine bakıldığında onun insan ve toplum yaşamındaki önemi şu şekilde özetlenebilir:

- Dil anlamayı ve anlatmayı sağlayan bir araçtır. Başka bir deyişle, iletişim aracıdır.
- Dil düşünme aracıdır, düşüncenin yaratıcısıdır.
- Dil, ulusu meydana getiren en temel öğedir. Aynı dili konuşan insanlar arasındaki duygu ve düşünce birlikteliği, ulus bilincinin de oluşmasını sağlar, bu bilinci pekiştirir.
- Dil, ulusun ve insanlığın bütün kültür birikimini aktaran en etkili araçtır.

(Sever, 2011b: 5)

Söz edilen özellikler göz önüne alındığında, ilerlemenin ve gelişmenin temelinde dilin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Bu gelişimin her ulus için ayrı bir önemi vardır. Bu nedenle her ulusun kendi dilini, o ulusun bireylerine verimli bir biçimde öğretmesi gerekmektedir. Bunun için de nitelikli bir anadili öğretiminin gerçekleşmesine gereksinim duyulmaktadır.

Anadili en bilinen ifadeyle “başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dil” biçiminde tanımlanmaktadır (Aksan, 2015: 81). Korkmaz (1992)’a göre de anadili benzer bir biçimde insanın doğup büyüdüğü aileden ve sosyal bağı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına yerleşen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil olarak tanımlanmıştır.

Anadili, bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkartıp uluslaştıran en önemli etkenlerden biridir. Aynı anadili soluyanlar, aynı anadilin havasını bilinçaltına indirmiş olanlar arasında bir yakınlık doğar. Bu, anadilin İnsan kişiliğini biçimlendirmedeki etkisinden, evrene bakış açılarının ortaklığından gelir. Bu ortaklığa, anadilin bireyleri birbirine bağlama gücüne *anadili duygusu* adını veriyoruz. Anadili duygusu, anadilini öğrenmenin ilk aşaması olan bebeklik ve çocukluk yıllarında oluşmaya başlar, bilinçaltını ve bilinci kuşatarak bütün yaşam boyunca gelişir. Bir kez bilinçaltına yerleşip kişinin, kişilik kumaşına sindi mi kolay kolay yok olmaz, varlığını sürdürür (Özdemir, 1983: 21-22).

Bilimsel ve teknolojik gelişmenin üst düzeyde olduğu, kültürel değişimin de çok hızlı bir boyutta gerçekleştiği 21. yüzyılda anadili öğretiminin önemi tartışılmazdır. Değişen ve hızla gelişen bu çağda bilgiye ulaşmak, bilgiyi kullanabilmek, ulus ve toplum bilincini özümseyip bilgi ve düşünce üretebilmek, çağın gereksinimlerine ayak uydurmak için öncelikle bireylerin anadili becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bireyin anadilini veya öğrenmeye çalıştığı hedef dili etkili kullanabilmesi hem kendi açısından hem de toplum açısından gerekli ve önemlidir (Canlı, 2014: 111). Her ulusun kendi dilini gelen kuşaklara öğretmesini, varlığını korumasını, kültürünü yüceltmesini sağlamak için anadili öğretimine büyük görev düşmektedir. İnsanın duygu sürecini işlemek, düşünce etkinliğini geliştirmek, onu yaşadığı kültürel ve sosyal ortamın bir üyesi haline getirmek; her ulusun kendi dilini o ulusun içinde yer alan bireylerine etkili bir biçimde öğretebilmesiyle doğrudan ilişkilidir (Sever, 2011b). Bunun bilincinde olan uluslar her şeyden önce anadili öğretimine önem verirler ve bu öğretimin niteliğini yükseltmek için gerekli önlemleri alırlar (Göğüş, 1983; Sever, 2011b).

2.2. Anadili Olarak Türkçe Öğretimi

Anadili öğretimi, genel anlamda ilkokul ile başlayıp süregelen okul türü öğrenmelerde tüm derslerin başarısını etkileyen ve bu başarıyı destekleyen bir süreçtir. Bu süreçte ülkemizde ilkokuldan ortaokula değin “Türkçe”, lise eğitimi sırasında ise “Türk Dili ve Edebiyatı” dersleri ile anadili öğretimi yapılmaktadır. Bu öğretim süreci ise en genel anlamda Türkçe ve edebiyat öğretimi olarak tanımlanmaktadır (Sever, 2011c; Aslan, 2017, Yazıcı, 2017).

Türkçe ve edebiyat eğitimi en genel anlamıyla duygu ve düşünce eğitimi sürecidir (Sever, 2008a). Türkçe ve edebiyat öğretimi; çeşitli türdeki metinler aracılığı ile bireyleri dilin tüm olanaklarıyla, zenginlikleriyle, eğilim, incelik ve güzellikleri ile

buluşturmak, böylece onun dilini hem geliştirmesini hem sevmesini hem de güvenle kullanır duruma gelmesini sağlamayı amaçlar (Aslan, 2017). Bununla birlikte bireylerin anlama, anlatma ve dilbilgisi gücünü geliştirmek, onlara okuma ve dinleme alışkanlığı kazandırmak, sözcük dağarcıklarını zenginleştirip anadillerini doğru ve etkili bir biçimde kullanma becerisi edindirmek ve dil bilinci ile sevgisini oluşturmak da Türkçe ve edebiyat öğretiminin amaçları arasında söylenebilir (Çotuksöken, 2003; Dilidüzgün, 2003; Dilidüzgün, 2004; Kavcar vd. 2004; Öz, 2001). Türkçe ve edebiyat öğretiminin ulaşmak istediği en genel amaç ise okuma kültürü edinmiş, düşünen ve duyarlı bireyler yetiştirmektir (Sever, 2007a: 110). Bu bireylerde bulunması gereken özellikler de şöyle özetlenebilir (Sever, 2008a: 105):

- Yazılı kültürün olanaklarında, sanatsal ve kültürel etkinliklerden etkili bir biçimde yararlanma alışkanlığı edinmiş,
- Çok boyutlu düşünme alışkanlığı kazanmış; yaşama, insana, doğaya yönelik duyarlık oluşturmuş,
- Duygu ve düşünce bakımından dengeli ve gelişmiş bir kişiliğe sahip,
- Bilişim teknolojisinin olanaklarından amaca uygun olarak yararlanma beceri ve alışkanlığı kazanmış,
- Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, Türk ulusunun değerlerini bilen ve geliştiren,
- Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen,
- Özgür ve bilimsel düşünebilen; evrensel değerlerle barışık,
- İnsan haklarına saygılı, yapıcı, yaratıcı ve çağdaş kişilik özelliklerine vb. sahip olan bireylerdir.

İlkokul ve ortaokul sürecinde Türkçe öğretimi yapılandırılan ve yönlendiren, 2018 yılında yürürlüğe giren, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na dayandırılarak Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018: 8) ile öğrencilerin;

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, sözcük varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,

- basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Karatay (2014: 6) ise ilkokul süreciyle başlayan anadili eğitimin iki temel amacının olduğunu belirtmektedir:

- Okuma ve dinleme dil becerileri ile öğrencilerin bilgi edinmelerini, öğrenme sürecinde iyi kavrayıcılar olmalarını sağlamak.
- Yazma ve konuşma becerileri ile öğrencilerin duygu ve düşüncelerini iyi anlatabilen bireyler olmalarını sağlamak.

Türkçe ve edebiyat öğretiminin bütün aşamaları için belirlenen amaçlara bakıldığında okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi öğretim etkinliklerinin öne çıktığını görebilmekteyiz. Özdemir (1983: 27), bu amaçlara ulaşmada ve anadili öğretimini oluşturan temel etkinlikler ve becerilerden yola çıkarak bu dersin öğretiminde göz önünde tutulacak bazı temel ilkelerin olduğunu belirtmiştir:

- Anadili öğretiminde çocuğun dilsel evreni çıkış noktası olmalıdır. Çocuğun dilsel evreni ise çevresiyle, ilgi ve gereksinimleriyle sınırlıdır. Eğitimin değişik aşamalarında bu sınır aşamalı bir biçimde geliştirilmelidir.
- Anadili etkinlikleri belli bir ilişki ağı içinde bir bütün oluşturur: konuşma dinlemeyi, dinleme anlamayı, anlama söze ve yazıya dönüştürmeyi gerektirir. Etkinlikler arasındaki ilişki ağı, derslerin akışını ve değişkenliğini oluşturmaktadır.
- Anadili dersi bir bilgi dersi değil, bir beceri ve alışkanlık dersidir. Alışkanlığın oluşması, becerilerin kazanılması ise yapmayı ve uygulamayı gerektirir.
- Anadili dersi, bir alışkanlık ve beceri dersi olduğu kadar insan kişiliğini kurma, geliştirme dersidir. Bu derste incelenecek metinler, bunlar üzerinde yaptırılacak çalışmalar, kişiliğin oluşumunda önemli bir yeri olan ulusal bilinci ve coşkuyu kazanma, olayları neden sonuç ilişkisi içinde ele alarak yargılama gücünü geliştirme, güzel metinler aracılığıyla dil beğenisini yerleştirme, yazma ve okuma etkinliğiyle imgelem gücünü besleme, güzel ve etkili anlatma amacına yönelik olmalıdır.

- Anadili dersi hem bir amaç hem de bir araç derstir. Bu bağlamda her ders bir ölçüde anadili dersi, her öğretmen de anadili öğretmenidir. Bu durum, biçimsel bir benzetme değildir. Anadili öğretiminde sürdürülen ve alışkanlığa dönüştürülmek istenen davranışlar tüm öteki dersleri de kuşatır.

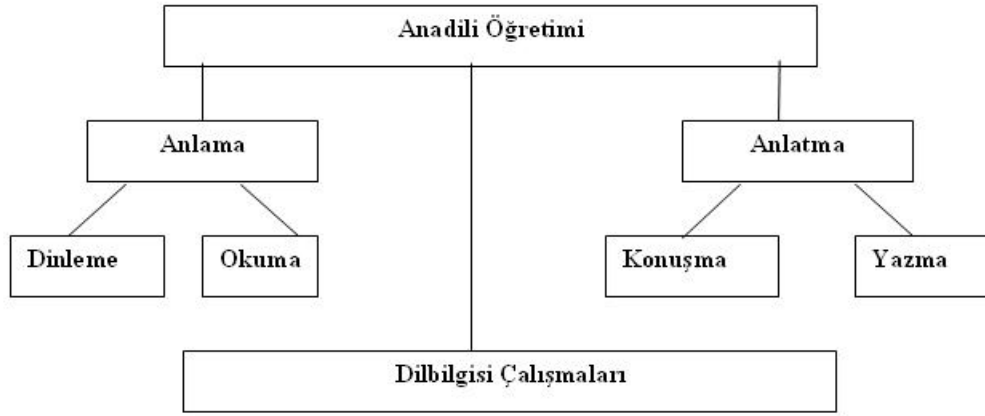
Özdemir (1983)'in belirttiği bu ilkeler dışında Türkçe öğretiminde gözetilmesi gereken diğer ilkeler de şu şekilde sıralanabilir:

- Türkçe öğretiminde sanatçılar tarafından kurgulanmış, çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre yapılandırılmış yazınsal nitelikteki çocuk edebiyatı yapıtlarından yararlanılması gerekmektedir ve bu yapıtlar etkinliklerde öne çıkan bir uyaran olarak yer almalıdır (Aslan, 2017; Baş, 2015; Çer, 2016a: 4; Dilidüzgün, 2003; Sever, 2008b),
- Türkçe öğretimi doğal bir ortamda yapılmalıdır ve yalnızca ders saatleri içerisinde gerçekleştirilen yapay bir öğretim süreci olarak düşünülmemelidir (Göğüş, 1978; Kavcar, vd., 2004; Özbay, 2006a; Sever, 2007a),
- Dil becerilerini geliştirmede birden fazla duyu organına seslenen çok uyaranlı eğitim ortamları oluşturulmalı; öğretim görsel, dilsel ve yazınsal uyaranlarla yapılandırılmalı; öğretim süreci bilişim teknolojisinin olanaklarıyla desteklenmelidir (Canlı, 2014; Hayran, 2010; Sever, 2008a; Turhan, 2016),
- Türkçe öğretiminde diğer derslerin olanaklarından yararlanılmalıdır (Göçer, 2014; Kavcar, vd., 2004: 9; Özbay, 2006a, Sever, 2011b; Yıldız, 2010),
- Türkçenin temel becerileri ve kuralları öğretilirken çağdaş yaklaşımlardan ve yöntemlerden yararlanılmalıdır (Kavcar, vd., 2004; Göçer, 2014).

Türkçe öğretimi neredeyse bütünüyle dilsel, görsel ve işitsel metinler kullanılarak gerçekleştirilen bir alandır ve beceri odaklı bir öğretimi amaçlar (Yazıcı, 2017: 538). Dil öğretimi; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini ele almanın yanı sıra aynı zamanda düşünceye, yaşama ve çevreye anlam katmaya olanak sağlayan bir araçtır (Sawyer, 2012). Okuma-dinleme-anlama ve konuşma-yazma-anlatma becerilerine ağırlıklı olarak yaslanan alan, dil becerilerinin gelişiminin yanında düşünme becerilerini geliştirmede ve duyarlık kazandırmada en verimli ortamı sağlar. Çünkü dil öğretiminde, yönlendirici ve anlaşılır sorular kullanılarak öğrencilerin okuma ve yazma becerileri üzerinden eleştirel düşüncelerinin geliştirilmesi yaygınlaşmış bir uygulamadır

(Rezaei, Bagherkazemi, ve Derakhshan, 2011). Bu bağlamda Türkçe eğitimi, aynı zamanda düşünce üretiminin ve toplumsallaşmanın da önemli bir koşuludur (Dilidüzgün 2003). Bunun yanı sıra yardımcı bir konu alanı olarak dilbilgisi de Türkçe öğretiminin temel çatılarından birini oluşturmaktadır. Temel dil becerilerinin bütün bireylere amaçlanan ve istenilen boyutta kazandırılması, eğitim ortamlarında öğretim aracı olarak işe koşulan ders kitaplarının yazınsal ve öğretici metinlerinden görsel tasarımına değin kullanılan her niteliğin iyi geliştirilip sunulması ve uygulanmasıyla mümkündür (Karatay, 2014). Bu bağlamda anadili öğretimin temel konu veya etkinlik alanlarını şu şekilde betimleyebiliriz (Sever, vd., 2011: 23):

Şekil I: Türkçe Öğretiminin Etkinlik Alanları

(Sever, vd., 2011: 23)

2.3. Türkçe Öğretiminin Etkinlik Alanları

2.3.1. Dinleme Becerisi

Anlama ve anlatma becerileri olmak üzere dil becerileri, ikiye ayrılmaktadır. Okuma ve dinleme, anlama becerisi olarak; konuşma ve yazma becerileri anlatma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Türkçe derslerinin en genel amaçlarından biri öğrencilerin okuduklarını, dinlediklerini ve görüp izlediklerini tam ve doğru anlamasını sağlamaktır. Anlama becerisi okul öncesi dönemde daha çok dinleme ve görsel okuma becerileri sayesinde gerçekleşir. Okuma ve yazma öğrenildikten veya kazanıldıktan sonra anlama becerisi daha çok okuma ve dinleme becerileri ile gerçekleştirilir.

Dinleme, bireyin kazandığı ilk temel dil becerisidir. Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin sıklıkla kullandığı bir dil etkinliğidir ve günlük yaşamda en çok kullanılan dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Özby, 2010b; Doğan, 2011). Bununla birlikte bireylerin anne karnından itibaren kullanmaya başladığı, anadilinin öğrenilmesine katkı sağlayan ilk beceri, dinleme becerisidir. Dinleme özellikle anadiline ait ilk bilgilerin öğrenilmesini sağlayan temel beceri alanıdır (Özby, 2010b).

Bireyin bilgi ve algılama yeteneğinin gelişmesi arasında da doğrudan bir ilişki vardır (Yalçın, 2006: 125). Birey olarak bilgiye ulaşmak, değerlendirmek, eleştirmek ve zevk almak amacıyla belli bir düzeyde dinleme alışkanlığına sahip olmamız gerekmektedir (Kavcar vd., 2004). Dinleme becerisi; okuma, yazma ve konuşma becerilerinin kazanılmasında ve geliştirilmesinde çok önemli bir yer tutmaktadır (Emiroğlu ve Pınar, 2013; Göçer, 2007; Maden ve Durukan, 2016).

En genel anlamıyla dinleme, konuşan kişinin aktarmak istediğı iletiyi doğru ve net olarak anlayabilme, anlamlandırabilme ve söz konusu uyarana (iletiye) karşı tepkide bulunabilme yeteneğı olarak tanımlanabilir (Demirel, 1999). Daha öz bir biçimde ise “işittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla dikkat harcamak (Sever, 2011b: 10)” olarak tanımlanabilir. Bu tanımlardan yola çıkarak dinlemenin iletiyi gönderme / iletme, iletiyi işitme /duyma, iletinin anlamlandırılması gibi özellikleri olduğu söylenebilir (Özby, 2010b).

Doğum öncesinden başlayan, aile ve yakın çevre içerisinde gelişen, okul yaşamında devam eden ve yaşamın birçok alanında gereksinim duyulan dinleme becerisi, aslında seslerin yazılı simgelerini okuma ve anlamlandırma etkinliğidir (Emiroğlu, 2013). Bu nedenle dinleme becerisi ile ilgili gerçekleştirilen her çalışma öğrencilerin dinlediklerini anlamlandırması adına çok önemlidir (Doğan, 2011; Kurudayıoğlu ve Kana, 2013; Göçer, 2017).

Dinlemenin gerçekleşebilmesi için sağlıklı bir işitmenin olması gereklidir (Arı, 2010a; Özby, 2010b). Dinleme sürecinin gerçekleşmesi için mutlaka bir anlama çabası olmalıdır. Aynı zamanda dikkatin odaklanacağı uyarıcı veya uyarıcılar bulunmalıdır. Bu açıdan dinleme ile işitme arasında fark vardır. Çünkü dinleme, işitmeyi de içerisine alan daha bilinçli bir etkinliktir. İşitme eylemini gerçekleştirirken çevremizdeki tüm sesleri

duyup algıırken dinleme sürecinde yalnızca dikkatimizi verdiğimiz uyarıları/sesleri işitip bunları anlamlandırmaya çalışırız.

Etkili bir dinleme gerçekleştirmek için bireylerin belli yöntem ve teknikleri bilmesi gereklidir. Bu teknikler Güneş (2013: 81) tarafından dinleme amacını ve yöntemini belirleme; ön bilgileri devindirme; dinlediklerini ön bilgilerinin ışığında inceleme; konuşmacının aktardığı bilgilerle ön bilgileri arasında ilişki kurma; bir olay ile düşünce arasındaki farkı belirleme; ana ve yardımcı düşünceleri belirleme; konuşmacının amacını belirleme; etkileme, yönlendirme ve ön yargıları belirleme; konuşmayı, konuşmanın içeriğini değerlendirme vb. olmak üzere belirlenmiştir. Bu tekniklerin dinleme becerisinin geliştirilmesinde önemli bir yeri vardır. Eğitim sürecinde öğrencilerin bu teknikleri bilmeleri, uygulamaları ve etkin bir dinleyici olmaları amaçlanmaktadır.

Dinleme öğretiminin ilkelerini ise Kantemir (1991: 16-18'den akt. Arı, 2010a: 186)'e göre ise aşağıdaki biçimde sıralayabiliriz:

- Dinleme eğitimi okul öncesi dönemden başlamalıdır.
- Dinleme eğitimi için Türkçe dersinin ve okulun her türlü olanaklarından yararlanılmalıdır.
- Dinleme eğitiminin başarılı olabilmesi için öğretmenin de iyi bir dinleyici olması gerekir.
- Dinleme eğitimindeki başarı kullanılan öğretim yöntemlerinin niteliğine bağlıdır.
- Dinleme eğitiminde çağdaş öğretim araçlarından yararlanılmalıdır.

Çocukların dinleme becerisini geliştirmede ön koşul ise çocukların ilgi ve gereksinimlerine uygun konuları; şiir, masal, öykü ve kısa filmleri bulup sınıf ortamlarında kullanmaktır. Bununla birlikte dinleme beceri ve alışkanlığı, diğer dil becerileri (yazma, konuşma, okuma ve dilbilgisi konu alanı) ile bir arada bütünsellik anlayışı içerisinde düşünülmelidir (Çifci, 2001; Sever vd., 2011).

Sever (2011b:12), dinleme beceri ve alışkanlığı kazandırabilmek için aşağıdaki çalışmalara yer verilebileceğini dile getirmiştir:

- Günlük yaşamda dinleme-konuşma sürecini örneklediren çeşitli yaşam durumlarının (selamlaşma, karşılıklı konuşmalar, telefon görüşmesi vb.) öğrenciler tarafından sınıf ortamında oyunlaştırılması ve her oyunlaştırmanın dinleme ilkeleri açısından değerlendirilmesi,

- Düzeye uygun bir oyun ya da filmin ilkelere uygun olarak izlenmesi, olayın öğrencilerin kendi tümceleriyle özetlenmesi,
- İzlenen bir film ya da oyunda geçen olayın resimlerde anlatılmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- Düzeye uygun bir metnin (masal, şiir, öykü, deneme vb.) ilkelere uygun olarak okunması, olayın ya da içeriğin öğrencilerin kendi tümceleriyle sözlü ve yazılı olarak özetlenmesi,
- Öğrencilere klasik müzik dinletilmesi (10 veya 15 dk.). “Dinlenen müzik, sizlerde hangi duygu ve düşünceleri oluşturdu, sizlere neler çağrıştırdı?” sözlü ya da yazılı olarak yanıtlanması. Bu etkinliklerin sonunda, aynı soruya öğrencilerin resim çalışmalarıyla yanıt verilmesi,
- Düzeye uygun sanatsal ya da kültürel içerikli radyo ya da televizyon programının ilkelere uygun olarak dinlenmesi ve programın konuşma-dinleme ilkeleri açısından değerlendirilmesi vb.

2.3.2. Okuma Becerisi

İnsanın anlama etkinlikleri dinleme ve okuma becerisiyle gerçekleşmektedir. Bu beceriler, yeni bilgiye ulaşmanın temelini de oluşturmaktadır. Dil becerilerinin ve özellikle anlama becerisinin geliştirilmesinde temel etkinlik alanlarından biri de okuma becerisidir. Okulöncesi dönemde görsel okuma ile başlayan bu anlama etkinliği, ilkökul sürecinde okuma yazma öğretimiyle ve metin okuma süreçleriyle devam eder (Sever, 2007a). Okuduğunu anlama yalnızca okunan metindeki harf, işaret, sembol, kavram, sözcük, söz öbekleri, deyimleri vb. anlamlandırmak değildir. Yazı dilinin anlamlı bir biçimde değerlendirilmesi, yorumlanması (Harris ve Sipay, 1990) ve okunanları bütün yönleriyle kavramaktır. Okuduğu metni kavrayan bir birey, metni değerlendirme, eleştirme, karşılaştırma, içselleştirme yetisine sahip olacaktır (Adalı, 1983). Bu bağlamda okuma, yazılı işaret ve görsellerin anlamını ortaya çıkarmada önemli bir yere sahiptir. Okuma herhangi bir sesi ya da harfi belirlemekten daha fazlasını gerektiren bir etkinliktir ve okuma sürecinde birey yazılı bir metinden anlam çıkarmak zorundadır (Sawyer, 2012).

Kısa bir tanımla okuma, yazılı ya da basılı sözcükleri görme ve ses organlarımızla algılama, bunları anlamlandırıp kavramadır (Özdemir, 2013: 9). Yazıyı meydana getiren simgeleri tanımak, görmek ve bu simgelerin anlamlarını kavramaktır (Göçer, 2017; Ong, 2012; Özbay, 2006b). Okuma; bilinen yazılı işaretleri, yazılı olan bir metni sessiz ya da sesli okuyabilmenin yanında, metnin anlam evreni içerisindeki düşünce, duygu, ileti ve izleği anlamlandırmaktır (Karatay, 2014: 1). Bu tanımlardan

yola çıkarak okumanın bilişsel ve fiziksel bir süreçten oluşan karmaşık bir etkinlik olduğunu söyleyebiliriz.

Okuma; kavrama özelliğiyle bilişsel, görme ve seslendirme özellikleriyle de fiziksel bir süreçtir (Özbay, 2011a). Okumanın fiziksel öğeleri arasında göz hareketleri, netlik alanı ve açısı, okuma uzaklığı ve ses organları yer almaktadır. Okuma sırasında etkin görme alanına giren noktalama, harf, çizelge, sözcük vb. beyindeki görüntüleme (görme), görüntü tanıma (tanıma), görüntü yorum (kavrama/algılama) ve okuma (bellekte/akılda tutma) merkezlerinde algılanır. Görüntü alanına giren sözcük ve söz öbekleri algılanmaya çalışılır. Göz, görüntüyü net bir biçimde görüntü merkezine ulaştırıncaya kadar çalışır. Daha sonra görüntülenen işaretler tanınmak için tanıma merkezine gönderilir. Tanıma merkezinde tanınan görüntüler, yorum merkezinde yorumlanarak eski bilgilerle karşılaştırılır. Bu süreçlerin sonunda okuma eylemi gerçekleştirilmiş olur. Gözle algılama, görüntü; okumanın bilişsel öğeleri olan bu merkezler arasında çok hızlı bir biçimde ilerler. Tanıma, yorumlama ve anlamlandırma işlemi yapılır.

Sever (2011: 19) Türkçe öğretiminde öğrencilere okuma becerisine yönelik davranışların kazandırılmasında iki temel özellik üzerinde durmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bileşenler aşağıdaki gibidir:

1. Okuma becerisi ve alışkanlığı kazandırmak,
2. Okuduğunu anlama ve değerlendirme gücü kazandırmak.

Okuma eğitiminin bu bileşenleri doğrultusunda okuma becericisini alışkanlığa dönüştürmek için nitelikli ve düzenli uygulamalara gereksinim vardır (Gündüz ve Şimşek, 2013). Bu iki temel bileşenin okuma eğitiminde kazandırılması; bireyin öğrenme kavrayışını, yorumlama becerisini, eleştirel düşünme yetisini, tartışma ve değerlendirme yeteneğini, çözümlene ve bireşim gücünü artırır (Karatay, 2014). Bireyin farklı kaynaklara ulaşip yeni bilgi / olay / deneyim ve yaşam durumlarıyla karşılaşmasına olanak sağlar. Okuma ile bu niteliklerini devindiren birey; düşünen, konuşan, duyarlı toplumun temelini oluşturur.

Okuduğunu anlamada nitelikli bir düzeyde olan birey, eğitim sürecinde ve yaşamında daha başarılı olur. Bu bağlamda etkili bir okuma sürecinin gerçekleşebilmesi

için okuma eğitimine önem verilmelidir. Etkili bir okuma eğitimi için öncelikle okuma becerisinin amaçları belirlenmelidir. Türkçe derslerinde okuma becerisinin amaçlarını Demirel (2002: 62), okumanın bilgi edinme yollarından biri olduğunu kavrayabilme, doğru ve sürekli anlayarak okuma becerisi kazanabilme, sözcük dağarcığını geliştirebilme, okumayı eğlenceli bir alışkanlık becerisine dönüştürebilme, doğru ve nitelikli bir anlatım ile yazılmış metinleri okuyarak anlatım gücünü geliştirebilme olarak açıklamıştır. Güneş (2013) ise ilk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin okuma becerilerini geliştirerek yeni anlamlara ulaşan, anlayan, düşünen, tartışan, ön bilgilerle okudukları arasında ilişki kuran ve eleştiren okurlar olmaları amaçlandığını dile getirmiştir. Bu eğitim sürecinde ise okumanın öğeleri iyi bilinmelidir (Özbay, 2011a; Akyol, 2012):

- Okuma bir anlam kurma sürecidir.
- Okuma akıcı olmak durumundadır.
- Okuma mutlaka stratejik olmalıdır.
- Okuma için motive olmak gerekir.
- Okuma sürekli gelişen bir beceridir.
- Dil eğitimi ve gelişimi sosyal süreçlerle bütünleştirilmelidir.
- Anlam kurma; dil süreçlerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma ve görsel okuma ve sunu) etkileşimli olmasıyla ve metinler arası bir anlayışla kullanılmasıyla gerçekleşir.

Bu ilkeler dışında okumanın değişik anlamları ve işlevleri vardır. Bu işlevleri ise yaşamımızı zenginleştiren ve değiştiren güç, üst düzey düşüncenin kaynağı, öğrenmenin ve birey olmanın anayolu, yaşam boyu kullanacağımız bir araç olarak açıklayabiliriz (Özdemir, 2013).

Elder ve Paul (2004: 34) ise okumayı bir sanat olarak görür ve okuma sanatını eleştirel düşünce sanatı olarak değerlendirir, 'iyi okuyan bir insanın iyi anladığını' ileri sürer. Eleştirel düşünen bir beyin ne okuduğunu ve nasıl okuduğunu yansıtıcı bir biçimde düşünerek okuma becerilerini üst düzeye çıkarır (Paul, 2005).

Sever (2011b: 13) ise okuma becerisini bir süreç olarak görür ve bu becerinin temel niteliklerini ise aşağıdaki gibi betimler:

- Okuma bir iletişim sürecidir.

- Okuma bir algılama sürecidir.
- Okuma bir öğrenme sürecidir.
- Okuma bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlu bir gelişim sürecidir.

Frank Smith (2005) ise “Reading Without Nonsense” adlı yapıtında okumanın farklı bir boyutunu ele almaktadır. Çocukların okumayı bir dizi ders ve beceri alıştırmaları aracılığıyla öğrenmediğini dile getirir. O, okumanın konuşmak gibi doğal bir eylem olduğu varsayımı üzerinde durur. Çocuklar konuşmayı; genellikle onların yanında olan, onlarla iletişime geçmek için sözlü dili kullanan anne-baba ve kardeşlerle birlikte doğal bir ortamda yaşayarak öğrenirler. Onlar sözlü dilin anlamı olduğunu görürler ve bu yüzden konuşmaya başlarlar. İstekleri doğrultusunda kendilerini ifade etmek için çabalarlar ve dili kullanırlar. Aynı konuşma gibi, okuma etkili bir biçimde öğrenildiyse sürekli anlam kazanır ve gelişir. Bir yetişkin onlara başlangıç düzeyinde okuma eğitimi verse bile çocuklar, okumayı öğrenirler ve konuşma gibi bu beceriyi geliştirirler.

Türkçe öğretimi süreçlerinde okuma becerisinin etkili ve nitelikli bir biçimde öğrencilere kazandırılması için aşağıdaki ilkelerin yaşama geçirilmesi gerekir (Öz, 2001; Kavcar, vd., 2004; Özbay, 2011a; Sever, 2011b, Sawyer, 2012; Özdemir, 2013; Karatay, 2014; Göçer 2017; Sever, 2018):

- Okuma sürecine başlamadan önce öğrencilerin okunacak metne ilgi ve dikkatlerini çekmek için okunan metnin iletisine uygun çok uyaranlı dilsel, görsel ve işitsel metinlerin işe koşulduğu etkinlikler hazırlanmalıdır.

- Okuma becerisine yönelik okuma kuralları ve okuma yöntemleri öğrencilere öğretilmeli ve süreç içerisinde öğrencilerin bu kural ve yöntemleri amaca uygun bir biçimde kullanabilmelerine dönük eğitim ortamları hazırlanmalıdır.

- Okuma becerisine yönelik öğrencilerin yetersizlikleri ve okumayı etkileyen öğeler bilinmelidir ve öğrencilerin yetersizlikleri giderilmeye çalışılmalıdır.

- Okuma eğitiminde bireysel farklılıkların önemine özen gösterilmeli ve okumayı etkileyen öğeler denetim altına alınmaya çalışılmalıdır.

- Okumanın bir anlam kurma süreci olduğu unutulmamalı ve bu süreçte öğrencilerin söz dağarcıklarını geliştirmeye dönük soru ve uygulamalarla okuma eğitimi sürecinin niteliği arttırılmalıdır.

- Okuma eğitimin temel süreçleri yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle gerçekleştirilir. Dilsel metinlerin çocuğun gelişim özelliklerine uygun, ilgi ve gereksinimlerine seslenen bir nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Dilsel metinleri anlama sürecinde öğrencilerin metnin bağlamından yola çıkarak anlama ve çözümleme çalışmaları yapmalarına yönelik uygulamalara yer verilmelidir.

- Okuma, edebiyat metinleriyle öğretilir (Sawyer, 2012: 18). Geleneksel biçimde kazandırılan okuma becerisi amaca ulaşmayı engeller ve bu beceriler başka bir biçimde edebiyat metninde olduğu gibi anlamlı olarak öğretilemez. Bununla birlikte okuma eğitiminde yalnızca dilsel metne bağlı kalmak da etkili olmayabilir. Yalnızca dilsel metinlerle yürütülen bir Türkçe öğretimi süreci yerine görsel ve işitsel metinlerle de desteklenen bir süreç yeğlenmelidir (Sever, 2011c:123). Okuma eğitimi görsel ve işitsel metinlerle de desteklenmeli ve gerçekleştirilmelidir.

- Okuma eğitimi süreçleri çağdaş uygulama, yöntem ve tekniklerle desteklenmeli ve öğrenciler bu süreçte özne konumuna getirilmelidir.

- Okuma ilgi ve isteği duyan öğrencilerin bu beceriyi alışkanlık haline getirmelerine dönük bireysel okuma olanakları yaratılmalı ve öğrenciler okumaya özendirilmelidir.

Okuma becerisi ve alışkanlığının bireye kattığı nitelikler ve söz edilen ilkeler doğrultusunda Türkçe eğitimi ortamlarında okuma eğitimi süreçlerine önem verilmesi gerekmektedir.

2.3.3. Konuşma Becerisi

Konuşma becerisi, dört temel dil becerisi içerisinde ve çocuğun kendini sözlü olarak ifade edebilmesinde önemli bir dil becerisidir. İnsanların birbiriyle etkileşimini ve iletişimini sağlayan becerilerin başında gelmektedir. İnsanın sosyal ilişkilerini sürdürebilmesine dönük en çok gereksinim duyduğu beceri olan konuşma, günlük yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır.

Dinleme becerisi ile çok iç içe olan konuşma becerisi, bireyin yaşamında dinlemeden sonra kazandığı ikinci dil becerisidir (Özbay, 2006b). Aynı zamanda dinleme becerisinden sonra günlük yaşamda en çok kullandığımız etkinliktir. Konuşma becerisi, yaşam boyunca dinleme ile gelişen ve elde edilen bir beceridir.

Konuşma becerisi, bireyin kendini sözlü olarak ifade edebilmesi bağlamında çok önemli bir beceri olduğu gibi Türkçe öğretiminin de temel etkinlik alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, konuşma; okuma ve yazma gibi dil becerilerinin temel dayanağıdır. Bu açıdan bakıldığında konuşma becerisi dört temel dil becerisi ile iç içe gelişmektedir. Bununla birlikte konuşma, diğer dil becerileri içerisinde bilişin en etkin olduğu alandır. Çünkü kişinin konuşabilmesi için öncelikle karşısındakini dinleyip söylenenleri anlamlandırması, aynı zamanda vereceği yanıtı düşünmesi bilişin etkin olmasını sağlayacaktır (Erdem, 2014: 218).

Konuşma, bir insanın duygu ve düşüncelerini başkalarına sözle anlatmasıdır (Kavcar, vd., 2004). Konuşma, bilişte başlayan ve düşüncelerin sözle aktarılmasıyla gerçekleşen bir süreçtir (Güneş, 2007). Konuşma aynı zamanda ses organları ve beynin eşgüdümlü hareket etmesiyle gerçekleşen karmaşık bir beceri alanıdır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2013).

Konuşma ve dinleme becerileri, iletişim sürecinin temel becerileri arasında yer alırlar. Birey dinleme ile konuşma becerisini edindikten sonra, bu iki beceri iletişim sürecinde (kaynak-konuşan; alıcı-dinleyen) birbirini tamamlayarak birbirlerini geliştirirler. Çocuklar okul çağına geldiklerinde konuşma becerisini kazanmış bir düzeydedirler. Ancak bu konuşma, “kendi yaşlarının ve çevrelerinin” Türkçesidir (Doğan, 2009: 188). Çocukların konuşma becerisi bakımından eksiklikleri vardır ve konuşma becerileri yeterince olgunlaşmamış olabilir (Sever vd., 2011). Bu eksiklikler; seslendirme eksikliği, çekingenlik, sözcük yetersizliği, anlamlandırma eksikliği, gereksiz beden dili kullanma, gereksiz söz söyleme, dağınık konuşmak, yerel ağız kullanımı, konuşma kurallarını uygulayamama ve konuşma bozuklukları olarak karşımıza çıkmaktadır (Kavcar, vd., 2004; Arı, 2010b). Çocukların bu eksiklerini gidermek ve konuşmalarını gelişigüzelikten kurtarmak için konuşma kural ve ilkelerine uygun bir biçimde eğitim vermek Türkçe öğretiminin sorumluluğudur.

İyi bir konuşmacı; söyleyiş, vurgu, tonlama, ulama, durgu ve durak becerilerini konuşmasında bütünleştirmesini bilmelidir (Sever, 1998: 60). Bu becerilerin kullanımını sırasında anlatımı daha etkili bir biçime getirme ve konuşmada anlamı vurgulama konusunda yardımcı bir özellik de beden dilimizi doğru ve güzel kullanabilmektir. Beden dilimiz duyguları aktarmada ve konuşmayı etkili kılmada en önemli

yardımcımızdır (Özbay, 2005). Konuşma sırasında beden dilimizin de sözün anlamını pekiştiren, anlama güç katan bir biçimde katkı sağlaması beklenir.

Türkçe eğitimi içerisinde bireylere yönelebilmek için öncelikle konuşma eğitiminin amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Demirel (1999: 41), konuşma eğitimine yönelik amaçları şu şekilde açıklamaktadır:

- Düzgün ve doğru tümcelerle soru sorabilme, sorulara karşılık verebilme, küme içinde ya da sınıfta konuşmalara, tartışmalara katılabilme, varılan sonuçları anlatabilme.
- Düzeye uygun bir filmi, bir olay yazısını kısaca, sırayla anlatabilme, ana düşüncesini belirtebilme, okuduğu bir kitabın konusunu özetleyebilme.
- Yakın çevresi ve kendi yaşayışı ile ilgili bir konu üzerinde duygu ve düşüncelerini düzeye uygun olarak belirtebilme.
- Günlük yaşamda gerekli olan konuşma biçimlerini ve yöntemlerini uygulayabilme.
- Yakın çevrede gördüklerini, bildiklerini, yaptıklarını, yaşadıklarını, dinlediklerini, izlediklerini, edindiği bilgileri küme ya da sınıf arkadaşlarına anlatabilme.

Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin geliştirilmesine dönük birçok etkinlik gerçekleştirilebilir. Derslikte dinlenen bir klasik müziğin çağrıştırdıklarını ya da gösterilen bir resmin, karikatürün, izlenen kısa bir filmin sezdirdiklerini sözlü ve yazılı olarak anlatmaya eğilimli olan öğrenciler açısından, Türkçe dersi eğlenerek gerçekleştirilen uygulama sürecine dönüşecektir (Sever, 2008a). Bu bağlamda çok uyaranlı görsel ve işitsel metinlerin doğru kullanımı, öğrencilerin konuşma etkinliklerindeki ilgi ve isteğini artırabilir.

Türkçe eğitimi süreçlerinde konuşma eğitiminin ilkeleri ise şöyle sıralanmaktadır (Doğan, 2009; Kavcar, vd., 2004: 59; Koç ve Müftüoğlu, 1998: 73-74; Sever, 1998; Sever, 2011b; Temizyürek, vd., 2013; Göçer, 2017):

- Öğrencilerin konuşmaya isteklendirildiği, kendilerini özgür bir biçimde ifade edebilecekleri, kendi yaşantılarından yola çıkan konuşma etkinlikleri hazırlanmalıdır.
- Öğrencilerin varsa yerel ağız özellikleri yavaş yavaş giderilmeli ve kültür ağzının söyleyiş özellikleri kazandırılmadır.
- Her konuşmanın belli bir amacı olmalıdır ve bu amaç doğrultusunda konuşma etkinlikleri gerçekleştirilmelidir.

- Konuşmada doğallık, içtenlik ve canlılık olmalıdır. Kullanılan sözcükler açık, anlaşılır olmalı ve doğru bir biçimde kullanılmalıdır. Bu duruma yönelik uygulama örneklerini, öğrenciye en yakın kişi olarak öncelikle öğretmen sunmalıdır.

- Konuşmacı ses düzeyini iyi ayarlayabilmeli, kullandığı sözcüklerin anlam farklılığı ve duygu yüklerini ses tonuyla sunabilmelidir.

- Konuşurken sırasında gereksiz sesler çıkarılmamalı, sözcük ve söz öbeklerinden sonra gerçekleşen durak noktaları, iyi ayarlanmalıdır.

- Konuşma becerisinin dinleme, okuma, yazma, söz dağarcığını zenginleştirme gibi becerilere bağlı olarak gelişeceği unutulmamalı ve bu beceri alanlarına yönelik etkinlikler de nitelikli olmalıdır.

Konuşma becerisinin nitelikli bir biçimde geliştirilmesinde; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireylerin yetiştirilmesinde Türkçe öğretimine önemli görevler düşmektedir.

2.3.4. Yazma Becerisi

Türkçe öğretiminin ulaşmayı istediği temel amaçlar arasında yer alan özelliklerden biri de öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmektir. Yazma becerisi, bireyin kendisini amaca uygun ve doğru bir biçimde ifade etmesinde ve bireylerle iletişim kurmasında en etkili araçlardan birisidir (Oral, 2014). Konuşma gibi, çevremizdeki diğer insanlarla iletişim ve etkileşim kurmanın, yaşantılarımızı ve kendimizi anlatmanın bir yoludur (Sever, 1998). Ayrıca yazma becerisi, okuma becerisi gibi uzun süreli bir alıştırma ve uygulama izlencesi sonucunda kazanılan bir beceridir.

Yazma; duygu, düşünce, istek, olay ve yaşananların belli kurallarla yazıya aktarılması, anlatılması etkinliğidir. Duyduklarımızı, düşündüklerimizi, izlenimlerimizi ve yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır (Sever, 2011b: 24). Doğru ve etkili bir yazılı anlatım her şeyden önce düzenli düşünme alışkanlığının bir ürünüdür (Sever, 1998). Okuma sayesinde birey, yeni bilgilerle bilişini zenginleştirmektedir; yazma ise bireyin bilişinde yer alan bilgileri sorgulama, gözden geçirme, inceleme, denetleme, ilişkilendirme gibi etkinliklerle yeniden düzenleyebilmesidir (Güneş, 2017). Bu açıklamalardan yola çıkarak yazma becerisinin diğer dil becerilerine göre daha dizgesel ve karmaşık bir bilişsel süreç olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda yazma becerisini yalnızca mekanik bir süreç olarak algılamak da doğru değildir. Çünkü değinilen

açıklamalardan yola çıkarak yazma becerisinin düşünsel bir beceri alanı olduğunu dile getirebiliriz (Yılmaz, 2010). Başka bir deyişle doğru ve etkili yazmak, düşünsel bir uğraşın uygulamaya dönük bir eylemidir (Sever, 1998). Bilişsel ve üst düzey düşünme süreçlerinden geçerek yazmak ise öğrencinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir (Elder ve Paul, 2004).

Konuşma ve yazma becerileri anlatma becerileri olarak kabul edilir ancak her ikisi de birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Özbay (2006a: 124)'a göre bu farklılıklar şöyle sıralanmıştır:

- Yazmada yazılı işaret ve simgeler önemliyken; konuşmada havadaki sesler ile iletişimi gerçekleştiririz.
- Konuşma becerisinde jest, mimik, vurgu ve tonlama önemliyken, yazılı anlatımda bu öğelerin yerini noktalama işaretleri almaktadır.
- Yazma, konuşmaya göre daha planlı bir etkinlik kabul edilirken, yazan kişi konuşana göre daha dikkatli olmalıdır.
- Konuşmacı yanlış bir şey söylediğinde bunu anında düzeltme olanağına sahipken yazan kişi eksiklerini, söyleyeceklerini çok iyi değerlendirip yazıya aktarmalıdır.

Yazma becerisinin çocukların dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişilik gelişimine katkısı yadsınamaz bir gerçektir (Yılmaz, 2010). Nitelikli yazma çalışmalarıyla çocukların kendini gerçekleştirme süreçlerine katkı sağlanabilir. Özellikle çocuğun kendini etkili bir biçimde dile getirme alışkanlığı kazanması, onun sosyalleşmesine ve özgüven kazanmasına olumlu etkiler sağlayabilmektedir. Yazma, düşünceleri sorgulama, gözden geçirme, yeniden düzenleme ve anlamlandırma, karşılaştırma gibi etkinlikler ile bilişsel gelişime de destekleyen çok boyutlu bir beceri alanıdır (Güneş, 2013). Bu bağlamda yazma becerisinin yalnızca dil becerilerini geliştirmeye dönük bir uygulama alanı olduğu düşünülmemelidir.

Yazma becerisini nitelikli bir düzeye getirebilmenin temelinde okuma becerisi vardır. Bu beceriyi geliştirmenin en etkili yolu anlayarak ve irdeleyerek okumaktır (Sever, 1998). Okuma süreci, bireyin yaşam deneyimini arttırır, kavram dünyasını zenginleştirir, düşüncüyü ve duyarlılığı devindirir. Etkili bir yazma becerisi de bu nedenle ancak okumakla geliştirilebilir.

Yazma çalışmalarının başarılı bir biçimde yürütülebilmesi için özellikle planlı yazma süreçlerindeki çalışmaların belli aşamalar içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Karatay, 2011). Bu aşamalar, hazırlık, taslak oluşturma, gözden geçirme-düzenleme, düzenleme ve yayımlama olarak sıralanabilir (Kavcar, vd., 2004; Karatay, 2011; Göçer, 2014; Karadağ ve Maden, 2014). Yazma çalışmalarında hazırlık aşamasında özellikle çocuklar konu seçiminde, konuyu geliştirmede ve konuyu sınırlandırmada sorunlar yaşamaktadırlar (Özdemir, 2012). Bu nedenle konu seçimi ve belirlenmesinde çocukların gelişim özelliklerine, ilgi ve gereksinimlerine, kendi yaşantı ve çevrelerine uygun olmasına özen gösterilmelidir (Göğüş, 1978; Kavcar, vd., 2004; Özdemir, 2012, Aslan, 2016). Konu seçiminin yanı sıra çocuklara öncelikle nasıl yazı taslağı oluşturulacağı öğretilmeli; öğretim sürecinde sık sık yazma uygulamaları gerçekleştirilmelidir. Öğrencilerin, yazdığı metinlere kendi izlenimlerini yansıtıp yansıtmadıkları, düşüncelerini ve duygularını özgün örnek ve gerekçelerle, özgürce sunup sunmadıkları denetlenmeli ve pekiştirilmeli; öğrenciler, bunları yapmaları gerektiği konusunda özendirilmelidir (Aslan, 2016).

Yazma eğitimi süreçlerinde öğrencilerin birçok sorunla karşılaştıkları ve yazma becerisine karşı önyargıları oldukları görülmektedir (Ayyıldız ve Bozkurt, 2006; Turhan, 2016). Dikkati toplayamama, yazıyı kağıt üzerine yerleştirememe, aşamalandırmada sorun yaşama, yerel ağız kullanımı, yazım ve noktalama yanlışları, yazma korkusu, bellek sorunları, dil sorunları, bilişsel sorunlar ve devinişsel sorunlar yaşandığı da bilinmektedir (Yılmaz, 2010; Akyol, 2012). Bu bağlamda öğrencilere yazma becerilerinin kazandırılması, eksiklik ve yetersizliklerinin giderilmesi ve onlarda yazma ilgi ve isteği oluşturulmasında temel sorumluluk Türkçe öğretmenine düşmektedir (Göçer, 2014).

Yazma eğitimi sürecinde göz önünde bulundurulacak ilkeler ise şu şekilde sıralanabilir (Göğüş, 1978; Kavcar, vd., 2004; Yılmaz, 2010; Özbay, 2011b; Sever, 1998; Sever, 2011b; Karatay, 2011; Göçer, 2014; Karadağ ve Maden, 2014; Turhan, 2016; Aslan, 2017).

- Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz ardı edilmemelidir ve ilgilerine, gereksinimlerine, gelişim düzeylerine uygun, duyma ve düşünme becerilerini geliştirici etkinlik ve uygulamalara yer verilmelidir. Öğrencilerin düşüncelerini önemsemelidir.

- Nitelikli ve farklı çocuk yazını ürünlerini tanıtarak ve eğitim süreçlerinde işe koşarak öğrencilerin sözcük dağarcıklarını zenginleştirmelerine ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olunmalıdır.

- Öğrenciler yazmaya karşı isteklendirilmeli, güdülenmeli ve sık sık uygulama yaptırılmalıdır.

- Yazma süreçleri; konuşma, dinleme, okuma, dilbilgisi, yazım ve noktalama etkinlikleri ile bütünleştirilmelidir.

- Yazma çalışmalarının yoğunlukla yapıldığı Türkçe dersinde noktalama, yazım, dilbilgisi, okuma ve yazma etkinlikleri bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.

- Yazma etkinliklerinin niteliği arttırmak için resim, karikatür, kısa film, klasik müzik vb. çok uyaranlı dilsel, görsel ve işitsel metinlerden yararlanarak yazma çalışmaları gerçekleştirmelidir.

- Yazma etkinliklerinde iç yapı, dış yapı ve dil ve anlatım ilkeleri, uygulamalarla davranışa dönüştürülmelidir.

- Yazma sürecinde, açık ve anlaşılır tümce kurma, sözcük ve düşünce yinelemelerinden kaçınma, söylenilmek istenileni tam anlamıyla karşılayacak sözcükler kullanma, eskimiş dile ait sözcüklere yer vermeme, tümcelerdeki sözcükleri yerli yerinde kullanma, yazım ve noktalama kurallarına uygun yazma gibi özelliklere önem verilmelidir.

- Yazma süreçlerinde başarılı ve yetenekli öğrenciler belirlenmeli ve başarılı olduğu türlerde yazmaya yönlendirilmelidir.

- Öğrencilerin çalışmaları değerlendirilip onların gelişim süreçlerine ve yazma çalışmalarına yönelik dönüt, düzeltme ve pekiştirme uygulamaları yerine getirilmelidir.

- Öğrencilerin yazdıkları veya oluşturdukları metinler, yalnızca yazının okunaklı olması, noktalama işaretlerinin doğru kullanılması, dilbilgisi kurallarına uygunluk, biçimsel düzen, gibi öğelere göre değerlendirilmemelidir. Böyle bir değerlendirme sürecinde öğrenciler duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün ve özgür bir biçimde iletmeğe daha çok bu öğelere odaklanmaktadır (Aslan, 2017).

Bu ilkeler doğrultusunda yazma becerisinin nitelikli bir biçimde kazandırılması ve geliştirilmesinde; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan bireylerin yetiştirilmesinde Türkçe öğretimine önemli görevler düşmektedir. Bu süreç, düşünme ve iletişim aracı olan dilimizi gittikçe daha yetkin bir biçimde kullanmamıza da katkı sağlayacaktır.

2.3.5. Dilbilgisi

Dilbilgisi, anlamayı ve anlatmayı destekleyen ve kolaylaştıran yardımcı bir çalışma alanıdır (Sever vd., 2011: 27). Çünkü doğru anlama, anlatma, okuma ve yazmanın temelinde dilbilgisi kurallarının nitelikli bir biçimde öğrenilmiş olması yatmaktadır (Temizkan, 2014: 131). Dilbilgisi konu alanı, iyi tanımlanmış kural ve ilkelerin geçerli olduğu ve bireysel bakış açısına göre değişmeyen bilgi temelli bir öğrenme alanıdır (Hamzadayı, 2010). Dilbilgisi, bireyin dil yeteneğine ilişkin bilgileri, dilin yapısını, bu yapıyı meydana getiren bileşenlerini ve bu bileşenlerin tümce ve metin oluşturmak için düzenlenişlerini inceleyen bir çalışma alanıdır (Kocaman, 1998). Sesler, ses özellikleri, sözcük yapıları, sözcük türleri, sözcüklerin tümce içindeki işlevleri ve çekimleri sözcüklerin tümce içerisindeki dizilişleri, dilbilgisine özgü konu alanlarıdır (Göğüş, 1978; Dolunay, 2014; Aslan, 2016; Göçer, 2017; Onan, 2017).

Türkçe öğretiminde istenilen amaçlara dinleme, okuma, yazma ve konuşma çalışmalarıyla ulaşılmaya çalışılır. Bu çalışmalar doğru söyleyiş, noktalama, yazım, sözcük bilgisi, tümce bilgisi gibi bilgi ve beceri kazandırmaya dönük süreçlerle ve etkinliklerle yapılandırılmalıdır (Sever vd., 2011; Aslan, 2017). Çünkü birey, sözlü ve yazılı iletişimde kullandığı anadilinin kural ve ilkelerini, yapı ve işleyişini Türkçe derslerinde tanıyacak ve öğrenecektir (Karahana, 2009).

Türkçe derslerinde dilbilgisi kuralları üzerinde durulurken ezberden kesinlikle kaçınılmalıdır. Öğrenciler noktalama işaretlerinin doğru olarak kullanılmasını; ad, sıfat, zarf gibi kelimelerin işlevlerini, yazı türlerini ve bunların özelliklerini soyut tanımlamalar yaparak değil, uygulamalar yoluyla öğrenmelidirler (Kavcar vd., 2004: 8).

Dilbilgisi öğretimi Türkçe öğretiminin asıl amacı olmamalıdır. Türkçe eğitimi yalnızca dilbilgisi öğretimi olarak görülemeyeceği gibi, yazın eğitimi de yalnızca yazın tarihi öğretmek olarak görülemez (Dilidüzgün, 2003: 21). Bu bağlamda dilbilgisi öğretiminin temel dayanağı, çocuğa içinde yaşadığı dili öğretmek olmalıdır (Adalı, 2003; Karahana, 2009). Birey yetiştirme amacı olan Türkçe öğretiminin her öğrenme alanında olduğu gibi dilbilgisi öğretiminde de düşündürücü, üretken, dönüştürücü ve yaratıcı olmak gereklidir (Aslan, 2017).

Dilbilgisi, Türkçenin temel becerilerini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) kazanmasında destekleyici bir öğrenme veya etkinlik alanı olmalıdır. Birbiriyle dolaylı

ve doğrudan ilişkiler ağı içerisinde gelişen bu beceriler (dinleme, konuşma, okuma, yazma) sözcük, ses, yazım ve dilbilgisi çalışmalarıyla da desteklenerek eğitimin farklı düzeylerinde sürdürülmelidir (Özdemir, 1983). Dilbilgisi çalışmaları anlama ve anlatma etkinlikleriyle birlikte bütünlük ilkesi gereğince yürütülmelidir (Aslan, 2017; Dilidüzgün, 2003; Göçer, 2015; Kavcar, vd., 2004; Onan, 2017; Özbay, 2006b; Sever vd., 2011). Dilbilgisi öğretimi, Türkçe derslerinden bağımsız bir konu alanı gibi yürütülmemeli ve bu öğretim sürecine yönelik öğrencilerde farklı bir ders algısı yaratılmamalıdır (Göçer, 2015).

Türkçemizin ilke, yapı ve kurallarının öğrencilere uygulamalar yoluyla kavratılmasında; onlarda Türkçeyi doğru kullanma bilinci ve duyarlılığının oluşturulmasında anadilin temel becerileriyle bir araya getirilmiş dilbilgisi öğretimine önemli sorumluluklar düşmektedir (Sever, 2011b). Dilbilgisel kural ya da konu üzerinde anlama-anlatma çalışmaları yapılan eğitim ortamı için hazırlanan metinler ve onun her ögesi düşündürme yoluyla sezdirilmeli, anlama ve tanıma öğrencinin kendisinin ulaşması sağlanmalı ve uygulamaya dayanmalıdır (Göğüş, 1978; Özbay, 2006b; Okur ve Yılmaz, 2010; Erdem ve Çelik, 2011; Aslan, 2017; Göçer, 2017). Öğrenciler Türkçenin dilbilgisi kurallarını ve özelliklerini sezerek dilin birimleriyle anlam arasındaki ilgiyi kavramalı ve dili o yönde kullanmaya yönelmelidirler (Sağır, 2002).

Dilbilgisi öğretimi çocukların ilgi duyacakları ve gereksinimlerine uygun her türlü metinle (görsel, dilsel, işitsel) desteklenerek ilgi çekici ve eğlenceli bir etkinlik dizgesine dönüştürülmelidir (Aslan, 2017). Dilbilgisi öğretiminde tek bir yöntem kullanılmamalı, doğrudan kuramsal bilgi öğretiminden kaçınılmalı ve konuya uygun yöntemler belirlenmelidir (Kavcar, vd., 2004; Özbay, 2006b; Dolunay, 2014; Göçer, 2015; Göçer, 2017; Onan, 2017). Dilbilgisel konu ve kurallar dersin temel metninden ve dolayısıyla bağlamından kopuk, kuru ve yapay örnekler üzerinden değil, eğitim ortamında üzerinde anlama ve anlatma çalışmaları yapılan metin üzerinden öğretilmelidir (Aslan, 2017; Göçer, 2015; Göğüş, 1978).

2.4. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamları

Bu bölümde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamı ile onu oluşturan temel değişkenlere ilişkin genel açıklamalar sunulmuştur.

2.4.1. Çocuğa Görelik İlkesi ve Türkçe Eğitimi Ortamları

Dilsel ve düşünsel becerileri gelişmiş; düşüncelerinde özgürleşmiş, davranışlarında özerkleşmiş bireylerin yetiştirilmesinde, çağdaş eğitim anlayışına uygun yapılandırılmış öğrenme ortamları önemli bir rol üstlenir (Aslan, 2017: 3). Eğitimin tüm konu alanlarında herhangi bir eğitim ortamından gereği gibi yararlanabilmek için öncelikle onu çeşitli yönleriyle tanımak ve tanımlamak gerekir. Eğitim ortamlarının iyi bir planla yapılarak kurgulanması ve kullanılmasının, öğrenme ve öğretme süreçlerinin verimliliğini arttırdığı kabul edilmektedir (Hızal, 1983). Bu verimliliği daha nitelikli duruma getirmek için de amaç, yöntem, araç-gereç, öğretmen ve ortamların eğitim süreci ile bütünleşmesi gerekir.

Eğitim ortamı; öğretme–öğrenme süreçlerinde öğrenme işleminin gerçekleştiği ve öğrencinin konuya yönelik etkileşimde bulunduğu kişi, araç, gereç, kurum ve organizasyon öğelerinden oluşan çevre olarak tanımlanabilir (Alkan, 1992: 6). Özbay (2006a: 161)’a göre ise eğitim ortamı, amaca ulaşabilmek için her türlü araç-gereçler ile eğitim-öğretimde etkinliklerin gerçekleştirildiği yapay ya da doğal çevreyi ifade eden geniş bir kavramdır. İyi bir eğitim ortamı için, öğrenciler arası işbirliğinin oluşturulması, öğrenci-öğretmen, okul-öğretmen ve okul-öğrenci etkileşiminin gerçekleştirilmesi, öğrencilere dönütler verilmesi, verilen görevlerin zamanında gerçekleştirilmesinin sağlanması, çağdaş öğrenme yaklaşımlarının kullanılması, üst düzey ulaşılabilir hedeflere yanıt verilmesi ve değişik yetenek ve öğrenme yöntemlerine karşı duyarlı olunması gerekmektedir (Çavdar ve Doymuş, 2016). Bu bağlamda öğrenciye neler sunulduğu değil, onun hangi yaşantıları edindiği önemlidir (Tekin, 2004).

Eğitim durumu öğrencinin eğitildiği ya da öğrenciye istendik davranışların kazandırıldığı süreçtir (Aslan, 2007b: 165). Sever (2002a)’e göre ise eğitim durumları, öğrencilerin kazanımları elde etmesini sağlamak, öğretimi kolaylaştırmak, öğrencilerin etkin katılımını gerçekleştirmek ve ilgilerini devindirmek, onların nitelikli ve çok yönlü gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla görsel, işitsel ve dilsel uyarıların işe koşulduğu öğretim süreçleridir. Eğitim durumları, öğretim izlencesi ve etkinliklerinin en önemli değişkenidir. Öğretim amaçlarına ulaşabilmek, öğrenmeyi kolaylaştırabilmek, öğrencilerin öğrenme yaşantılarını destekleyebilmek ve öğretmeni öğretim süreci

içerisinde yönlendirebilmek için öğretim izlencesine uygun eğitim durumları hazırlamak gereklidir (Bahar, 2005). Eğitim durumları düzenlenirken hedefe görelilik, öğrenciye görelilik, ekonomiklik ve diğer yaşantılara görelilik ilkelerine dikkat edilmelidir (Sönmez, 1991: 103).

Eğitim alanının başarıya ulaşmasında, eğitim ortamının niteliği her zaman önemli bir etken olmuştur. Özellikle anadili eğitim-öğretim süreçleri, sadece bireyin dil becerilerinin gelişimine katkı sağlamanın ötesinde aslında tüm derslerdeki başarının da başat ögesini oluşturmaktadır. Anadili öğretimi; birleştirme, çözme, düzenleme, ayırma, gibi işlemleri gerektiren yazma, okuma, dinleme, konuşma etkinlikleriyle gerçekleşen kişiye özgü, duyumsal, düşünsel ve duygusal bir anlam evreni 'oluşturma - dışlaştırma' sürecidir (Adalı, 1983: 35). Bu bağlamda Türkçe eğitimi ortamlarının öğretim yaklaşımından öğrenciye yaklaşımına, araç-gereçlerden yöntem ve tekniklere, eğitim durumlarından ders kitaplarına, metinlerden sorulara, etkinliklere kadar tüm boyutlarıyla iyi planlanması gerekmektedir (Aslan, 2017).

Türkçe öğretimi, hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlayacak öğrenme ve öğretme ortamlarında gerçekleştirilmelidir. Bu ortamlarda anadili eğitiminin çıkış noktası, her çocuğun bireysel öğrenme koşullarını, yeteneklerini, gereksinimlerini ve ilgi alanlarını desteklemek olmalıdır. İşlevsel, etkili ve verimli bir Türkçe öğretimi için, hedef kitlenin özelliklerini, ilgi alanlarını ve gereksinimlerini önemsemek ve göz önünde bulundurmamak verimi ve öğrenmeyi arttırmakla birlikte etkileşimi de olumlu yönde etkileyecektir (Dilidüzgün, 2004). Bunun için demokratik toplumun gereksinim duyduğu, anlama ve anlatma becerilerinin uygulama ve etkinliklerle geliştirilmesini önceleyen çocuğa göre yapılandırılmış çok uyaranlı ve bütün gelişim özelliklerini geliştiren eğitim ortamlarına gereksinim vardır (Sever, 2002b; Sever, 2008b). Bireyin anlama ve anlatma becerilerini geliştirebilmek amacıyla dilin kullanım alanlarından; dilsel, görsel ve işitsel uyaranlarla desteklenmiş çeşitli anlatım olanaklarından yararlanarak oluşturulacak ve özellikle çocuğa göre yapılandırılacak eğitim durumları ve ortamları, Türkçe öğretimi sürecini daha verimli kılacaktır (Binyazar, 1983; Canlı, 2014; Sever, 2008a). Çünkü dil becerileri tüm etkinlik alanlarını da bütünleyen bir anlayışla öğrencilerin yaşantılarına dayandırılarak doğal bir öğrenme ortamında öğrenilmektedir (Güven ve Bal, 2000).

Eğitimde öne çıkan ve başat bir öge olarak kabul edilen ilkelerden biri de ‘çocuğa görelik’ ilkesidir. Çocuğa görelik ilkesi, çocukta yeteneklerin, gelişme düzeylerine göre, onlara uygun eğitim ve öğretim yöntemlerinin uygulanmasını gerektirir (İnan, 1983: 30-31). Bu ilke çocuğun dünyasını, çocuğun bakış açısını ve çocuğun algısını göz önünde tutmayı zorunlu kılar (Canlı, 2014: 74). Çocuğa göre öğretim ilkesi, gerçekleştirilecek bütün uygulama ve etkinliklerde öğrencinin özne konumunda olması, öğrencinin merkeze alınması gerekliliğini savunmaktadır ve bu yönüyle çocuğa görelik ilkesinin, öğrenci merkezli eğitimin temelini oluşturduğu söylenebilir (Canlı, 2015). Bu ilke, çocuğun düşlem gücüne seslenen, kolaylıkla ve keyifle okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyacağı konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden geliştiren, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan uzaklaştırılmış olan bir anlayışı ortaya koymaktadır (Yurttaş, 1995’den akt. Aslan, 2008). Nitelikli Türkçe eğitimi ortamları da bu bağlamda çocuğa göre olmalıdır. Dil eğitim süreci bir çeşit oyun, dil öğrenme, sözcüklerle deney, anlam paylaşımı ve düşünce açıklama gibi görülmelidir (Sawyer, 2012).

Özdemir (1983)’e göre çocuğa görelik, onun gereksinimlerini, ilgilerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, düzenlenecek ve hazırlanacak eğitim ortamlarını ve okuma metnini bunlarla bir araya getirmeye zorlar. Özdemir (1983) ve Aslan (2006a) anadili öğretimimizdeki verimsizliğin bir nedeni olarak, anadili eğitim ortamları için seçilen metinlerin, çocuğa görelik ilkesine aykırı ve çocuksu oluşunu göstermekte; okuma alışkanlığı olmayan bir toplum olmada metin seçiminin, seçilen metinlerin dilsel, düşünsel yapısının niteliksiz; içeriksel örüntüsünün de ders verecek özellikle oluşunun önemli bir payı olduğunu düşünmektedir. Çocuğun temel ilgi ve gereksinimlerini karşılayan, onun özgürlüğünü dizginlemeyen, dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimine katkıda bulunan Türkçe öğretiminin amacına ulaşmayı sağlayan çocuğa göreliği önceleyen eğitim-öğretim ortamlarına gereksinim duyulmaktadır. Öğretimin ortamının niteliğini olayları anlamlandırma biçimi, öğrencinin ilgi ve gereksinimleri, gelişim düzeyleri belirlemeli; öğrencinin öğrenme merakları, beklentileri ve ilgileri Türkçe öğretimindeki bütün etkinliklerin hazırlanmasında ve düzenlenmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (Özbay, 2006b: 84).

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamları; çocukların doğrudan öğretici anlatımlar olmadan özgür düşünmesine olanak sağlayan; çocuğun istem ve gereksinimlerini yanıtlayan, çocuğun kendisini gerçekleştirmesine katkı sağlayan yaşam durumları içerir ve çocukların toplumsal, kişisel, bilişsel ve dilsel özelliklerini göz önünde tutan bir duyarlılıkla tasarlanan; çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye dönük sezme ve düşünme sorumluluğu verebilen; çocuğun sorgulamasına ve düşünmesine katkı sağlayan öğrenme anlayışını benimser (Aslan, 2017; Aslan, 2019; Canlı, 2014; Dilidüzgün, 2007a; Schneider, 1984'ten aktaran Dilidüzgün, 2007a; Özdemir; 1983; Sever, 2008b). İnan (1983) ise çocuğa göre hazırlanmış eğitim - öğretim uygulamalarını, çocuk ruhbilimi araştırmalarıyla yaşlara, yeteneklerin gelişim özelliklerine ve gelişim düzeylerine göre yöntemlerin ve davranışların, öğretim araçlarının, okul yapılarının, amaçlarının, araç-gereçlerin, çevresinin, vb. düzenlenmesi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının niteliğini belirleyen diğer bir değişken ise, çocukların dil ve anlam evrenlerine uygun yaşam durumlarının, sanatçının yorum ve yaklaşımıyla çocuğun yaşantılarına uygun bir biçim içinde sunulmasıdır (Sever, 2002b). Bu yaşam durumlarında ve dil eğitiminde çocuk edebiyatı önemli bir yere sahiptir ve çocukların dilin gücünü sezmesine önemli katkılar sağlar (Sawyer, 2012). Çocuk edebiyatı, belli doğruları yansıtan eğitsel amaçlara ulaşmayı sağlayan bir araç düşünülmesi de, çocuğa anlama eğitimi veren bir alandır (Dilidüzgün, 2007a: 22). Çocuk edebiyatının çocuğa okuma alışkanlığı, zevki ve bilinci kazandırdığı unutulmamalıdır. Bu süreçlerle gerçekleştirilecek bir Türkçe (anadili) eğitimi çocuğu, kavrayış ve anlayış yönünden zenginleştirebilecek, dil ve estetik gelişim açısından daha iyi bir noktaya getirebilecektir (Binyazar, 1983).

Çocuğa göre yapılandırılan Türkçe eğitimi ortamlarında anlama (okuma ve dinleme) ve anlatma (konuşma ve yazma) becerilerinin, ilkokul süreciyle birlikte amaca uygun olarak kazandırılması için öğretimin niteliğini etkileyen bütün değişkenlerin eğitimbilim verileri doğrultusunda incelenmesi, Türkçe öğretiminin bu verilerin ışığında gerçekleştirilmesi gerekir (Sever, 2008b). Bu değişkenlerin en başında Türkçe öğretiminin bilgi aktarım süreci değil, bir beceri ve alışkanlık öğretimi olduğu gelmektedir (Adalı, 1983: Aslan; 2017: Binyazar, 1983; Dilidüzgün, 2004; Özdemir, 1983; Kavcar 2008; Sever, 2002b, Sever, vd., 2011). Türkçe öğretiminde de anlama ve anlatma becerilerinin kazanılması, yapmayı ve uygulamayı gerektirir. Uygulamaya

dayanmayan bir öğretimin öğrencilere istenilen düzeyde beceri kazandırması beklenemez (Sever, vd., 2011: 28). Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında da geleneksel anlayışla yapılan öğretimin dışında anlama ve anlatma becerilerini yaparak yaşayarak gerçekleştirebilecek, duygu ve düşünceleri devindirecek, duyma ve düşünme sorumluluğu verebilecek, çocuğun özgürlüğünü dizginlemeyen ortamlar oluşturulmalıdır. Bu ortamlar; dilsel, işitsel ve görsel uyaranlarla bütünleştirilmiş, öğrencilerin çeşitli beceri ve yeteneklerini değişik uygulamalarla yansıtabilecekleri başka bir deyişle onların gizilgüçlerini devindirebilecekleri eğitim ortamlarıdır (Hasırcı, 2015). Bu ortamlarda dil çağdaş bir anlayışla oluşturulan yaşantılarla doğal bir süreç içerisinde öğrenilmektedir. Bu anlamda çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları bir yönüyle çocuğun benliğini ve gelişimini önceleyen insancıl bakış açısına, bir yönüyle de yalnızca beceri ve alışkanlık kazandırmayı amaçlayan bir bakış açısına dayanmaktadır.

Sever (2002, 2008b ve 2013), öğrencilerin, deneyimlerini arttırabilme ve gelişimsel gereksinimlerini karşılayabilmeleri açısından Türkçe öğretiminin geleneksel eğitim anlayışından uzaklaştırılarak çeşitli uyaranların işe koşulduğu çocuğa göre kurgulanmış bir ortam olan dil dersliklerinde yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu derslikler, özetlenecek olursa U biçiminde oturma düzeninin uygulandığı, nitelikli çocuk yapıtlarına sahip ve yeni yayınlarla sürekli yenilenen kitaplığı olan, birçok etkinliğin uygulanabileceği küçük bir sahne yer alan, görsel-işitsel-dilsel uyaranların işe koşulmasına olanak sağlayan araç-gereçler bulunan niteliklere sahiptir. Dil dersliği bu nitelikleri sayesinde, Türkçe öğretiminin kazandırmayı amaçladığı becerilerin süreklilik kazanan dilsel uygulamalarla içselleştirilmesi, eğitim sürecini daha nitelikli bir duruma getirecektir (Sever, 2002b). Bu donanımına sahip öğrencilerin ilgi ve isteğine uygun çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamları, derse katılma noktasında onları güdüleyecek ve onların kendini gerçekleştirmelerine olanak sağlayacaktır. Türkçenin yaratıcı anlatım gücünü duyumsatan, güzel sanatların duygu ve düşünce geliştiren olanaklarıyla öğrencileri buluşturan, uygulama ağırlıklı bir öğretimin çok boyutlu düşünme ve duyarlık edinimi için önemli bir etkileşim ortamı yaratacağı bilinmelidir (Sever, 2018: 6).

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının bir diğer temel değişkeni ise bütünlük anlayışıdır. Bilindiği üzere bütünlük anlayışı okuma, dinleme,

konuşma ve yazma becerilerini birlikte planlamayı ve yapılandırmayı içerir. Bu dört temel dil becerisi eğitim ortamlarında eğitim durumları oluşturulurken bütünsellik içerisinde ele alınmalıdır (Özdemir, 2002). Ders sürecinde okuma, dinleme, konuşma ve yazmaya yönelik etkinlik yapılması sağlanmalıdır. Bununla birlikte öğretim çalışmalarını önceden düzenleme ve örgütleme, basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru bir yol izleme, işitsel ve görsel araçlar kullanma, günlük yaşamla bağ kurma, öğrencilerin derse etkin katılımını sağlama, bireysel farklılıkları gözetme, öğrenciyi isteklendirme gibi ilkelere de dikkat edilmelidir (Kavcar, 2013).

Sonuç olarak çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimini ortamları, çocuk gerçekliğini ve çocuğun dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişim düzeylerini gözetenek yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerin seçiminin gerçekleştiği, dil becerilerinin yaparak-yaşayarak geliştirilmesinin sağlandığı, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının benimsendiği, çok uyaranlı dilsel, görsel ve işitsel metinlerin işe koşulduğu ve çocuğa duyma ve düşünme sorumluluğu veren öğrenme ve öğretme süreçleri hazırlamayı amaçlamaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının yürürlükte olan ya da diğer bir söyleyişle geleneksel yöntemle gerçekleştirilen öğretim anlayışından ayrıldığını söyleyebiliriz.

2.4.2. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Öğretim Anlayışı

Çağdaş bir toplumun gerektirdiği okuma kültürü edinmiş “düşünen, duyarlı insan”ın yetiştirilebilmesi amacıyla Türkçe öğretiminde geleneksel yaklaşım ve yöntemler yerine öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini devindiren ve geliştiren yöntem, teknik ve çağdaş öğretim yaklaşımlarından etkin bir şekilde yararlanılmalıdır ve Türkçe öğretiminde farklı yöntem, teknik ve öğretim anlayışının olumlu özelliklerinden yola çıkarak oluşturulan ‘bütünleştirilmiş bir öğrenme ve öğretme yaklaşımı’ benimsenmelidir (Sever vd., 2011). Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı, Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların (öğretimde öğretmen merkezli bir yaklaşımın benimsenmiş olması, ders kitaplarındaki yetersizlik, değerlendirme sürecinde üst düzey davranışların önemsenmeyişi, öğretim sürecinde yaratıcı etkinliklere yer verilmemesi, öğretim aşamaları arasında bütünsellik kurulamaması, yaşanan sorunları çözmeye bir kurtarıcı olarak sunulan yapılandırmacığın Türkçe

öğretiminin doğasıyla tam olarak uyuşmaması vb.) aşılabilmesinde çoklu bir kuramsal bakışa gereksinim olduğu düşüncesinden doğmuştur (Hamzadayı, 2010: 68). Çocuklara dil öğretimi sürecinde yalnızca bir yaklaşım ya da programın uygulanması uygun değildir (Sawyer, 2012). Çünkü tek bir yaklaşımı benimsemek, dil becerilerinin gelişiminde yalnız başına bir çözüm değildir. Bununla birlikte bütüncül yaklaşım beceri odaklı, okuma odaklı ya da geleneksel yaklaşıma karşı değildir. Dil öğretimine katkı sağlayacak her türlü yaklaşım ve yöntem karşı güven ve inanç duymaktadır.

“Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı” anlayışı, ilk olarak Sever (2008a) tarafından kullanılmıştır. Sever (2008a: 21), bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımını; *“öğretimde, tam öğrenme, etkin öğrenme, beyin tabanlı öğrenme, çoklu zeka kuramı, yapılandırıcılık, sunuş yoluyla, buluş yoluyla, araştırma yoluyla öğrenme gibi kuram ve öğretme öğrenme yaklaşımlarından yararlanılmalı, öğrencilerin düzeyi ve onlara kazandırılacak davranışların niteliğine uygun olarak soru yanıt, tartışma, gösteri, küme çalışması, beyin fırtınası, oyunlaştırma, gözlem, inceleme vb. yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.”* diyerek açıklamıştır. Örneğin üst düzey düşünme ya da eleştirel düşünme, sınıf ortamı içerisine alınacak ise geleneksel eğitimin olmaması gerekir ve etkin öğrenme yöntemleri bu beceriler için en iyi çözümdür (Rezaei, vd., 2011). Öğrenciler bir soru üzerinde düşünce üretirlerse, grup içerisinde tartışılırsa ya da yanıtlarını diğerlerine açıklarlarsa, onların Bloom’un taksonomisine göre, ileri düzeyde beceriler göstermesi olasıdır (Rezaei, vd., 2011). Bu bağlamda çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının da bütünleştirilmiş bir yaklaşım ve anlayışla ele alındığını söyleyebiliriz. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında birçok yaklaşımın olumlu özelliklerini içerisinde barındıran bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı, Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşmasını; öğrencilerin dil, duyma ve düşünme becerilerini geliştirmeyi, öğrencileri dil eğitimi sürecinin öznesi kılmayı amaçlayan bir yaklaşımdır.

Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının kullanıldığı Türkçe öğretiminin öğrenme ve öğretme süreçlerinde öğretimin niteliğine uygun birden çok ve farklı teknik, yöntem ve öğretim anlayışının olanaklarından eğitim ortamlarında yararlanır (Sever, vd., 2011). Eğitim sistemimizde Türkçe öğretiminin yeterli olmayışının temel nedenlerinden biri öğrenme ve öğretme yaklaşımına uygun öğretim yöntemlerinin yeterince ve etkili biçimde kullanılmamasıdır. Türkçe öğretmenleri “Neyi, nerede, ne

kadar, niçin ve nasıl öğretebilirim?” sorularına yanıt vermekte zorlanmaktadırlar (Özby, 2006a: 128). Çünkü dil, çok karışık bir yapıdır ve onu çok iyi öğrenmek ve öğretmek bir uzun süreçler alabilir. Bir dili tamamen bilmek ve onu etkili bir biçimde kullanmak çok yönlü yöntem ve teknikler gerektirir. Dil öğrenme olanakları ve deneyimleri ne kadar zengin olursa çocuklar da o kadar dilsel beceri yöntemi öğrenirler. Öğretmenler model olarak çocukları daha farklı dil yetenekleri deneyimleri konusunda özendirilmelidirler (Sawyer, 2012).

Türkçe dersleri çok boyutlu bir ders sürecini içerir. Bu nedenle Türkçe dersleriyle ilgili etkinlik ve uygulamalar gerçekleştirilirken birden çok değişik teknik ve yöntemden yararlanılması doğal bir zorunluluktur (Kavcar vd., 2004: 16). Anlama, anlatma, duyumsama ve düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla anadili (Türkçe) öğretiminde kullanılacak yöntem ve tekniklerin neler olduğuna değinmeden önce bu kavramların ne anlama geldiklerine ilişkin bilgi vermek, farklı ve benzer özellikleri üzerinde belirlemelerde bulunmak gerekmektedir.

Yaklaşım ya da “strateji” diye belirtilen terim, yöntem ve tekniklerin en kapsamlısıdır ve her iki kavramı içerisinde barındırır. Bu yönüyle yaklaşım, “belirlenmiş bir hedef için ilgili konuya geniş bir açıdan bakış şekli (Calp, 2005: 247)” olarak tanımlanabilir. Yaklaşımın bir alt basamağı olan yöntem, belli bir amaca ulaşmak için yapılan genel uygulamalardır. Her bilimin kendine özgü yöntem ya da yöntemleri vardır, denilebilir (Calp, 2005: 247). Öğretim yöntemi ise, belirli bir amaca göre, öğrencinin özelliklerini, öğretim araç ve gereçlerini ve tüm öğrenme durumlarını göz önünde bulundurarak, öğretim kavramı içine giren diğer öğelerin mantıksal sıralanması ve dengelenmesi için yapılan etkinliklerin tümüdür (Binbaşıoğlu, 1994: 18). Teknik ise, bir konuyu öğrencilere öğretmek için öğretmenlerin özel çalışma biçimleridir. “Bu kavramları somut olarak şöyle örneklendirebiliriz: Balık tutmak isteyen bir insanın, balığı denizde mi, gölde mi yoksa nehirde mi tutacağı yaklaşımdır. Balığı tekneyle mi, kayıkla mı tutacağı yöntem; ağla mı, oltayla mı tutacağı ise teknik olarak düşünülebilir.” (Arıcı, 2006: 299).

Bir işi plansız ve programsız yapmanın zor yanları daha fazladır. Her iş durumunda olduğu gibi öğretim süreci içerisinde de derslere yönelik düzenlemeler ve hazırlıklar yapmak gerekir. Bu hazırlıkların temelinde programlar ve planlarla, bunların

işlenme şekil ve yollarını gösteren yaklaşım (strateji), yöntem ve teknik vardır (Arıcı, 2006: 299). Bu nedendir ki günümüz eğitim ortamlarında çağdaş yaklaşım, yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Çağdaş öğretim yöntemleri, yalnız öğretmenin anlatımına dayalı bir öğrenme süreci için değil, öğrencilerin bireysel veya küçük gruplarla çalışarak görsel, işitsel, dokunsal vd. kaynaklı öğrenme süreçleri için geliştirilen yöntemlerdir (Çelik, 2010: 245). Yöntem ve teknikleri belirlerken ve işe koşarken ilk ve ortaokul çocuklarının soyut önerme ve kavramlardan daha çok duyu organları yardımı ile öğrendiği gerçeğini göz ardı etmemek gereklidir (Kavcar, vd., 2004). Çocuğa yönelik ilkesi de bu bağlamda çocuğun yeteneklerinin gelişim düzeylerine göre, onlara uygun çağdaş eğitim ve öğretim yöntemlerinin uygulanmasını gerektirir (İnan, 1983).

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında yer verilecek yaklaşım, strateji, yöntem ve tekniklerin en genel amacı, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve gereksinimlerine seslenmek, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek, öğrencilere duyma ve düşünme sorumluluğu vermek, öğrenmeyi daha kalıcı bir duruma getirmek, dersi daha işlevsel ve verimli bir yapıya dönüştürmek, çok uyaranlı araç-gereçlerin etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak, derse olan ilgi ve güdüyü canlı tutmak ve böylelikle Türkçe dersinin niteliğini arttırmaktır (Aslan, 2017; Çer, 2017; Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016; Özbay, 2006a; Sever, vd., 2011; Şahbaz, 2014). Türkçe derslerine özgü birçok öğretim yöntemi ve tekniği yer almaktadır. Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşmak için yararlanabilecek yöntem ve tekniklerden bir bölümü şunlardır (Demirel, 2002; Göçer, 2017; Kavcar vd., 2004; Sağır, 2002; Ünalın, 2001; Yıldız, 2010):

- Benzetim yöntemi
- Beyin fırtınası yöntemi
- Bireşim (Sentez) yöntemi
- Çözümleme (Analiz) yöntemi
- Gösteri yöntemi
- Düz anlatım yöntemi
- Gezi yöntemi
- Gözlem yöntemi
- Karışık yöntem
- Küme çalışması yöntemi

- Dramatizasyon yöntemi
- Örnek olay yöntemi
- Proje yöntemi
- Rol oynama
- Soru-cevap yöntemi
- Tartışma yöntemi
- Tümdengelim yöntemi
- Tümevarım yöntemi

Türkçe öğretimi süreçlerinde ve uygulamalarında yöntem ve teknik belirlenirken kesin bir ayrıma gidilmemektedir. Bununla birlikte yukarıda sunulan örneklerde görüldüğü üzere Türkçe öğretiminde öğretim yöntem ve tekniklerinin büyük bir çoğunluğunun kolaylıkla kullanılabileceğini söyleyebiliriz. Bu öğretim sürecinde öğretmenler, öğretim yöntem ve tekniklerini nasıl uygulayacağını iyi bilmeli ve bu yöntem ve teknikleri Türkçe derslerine uyarlama konusunda gerekli yeterliklere sahip olmalıdır (Taşkaya ve Muşta, 2008: 244). İyi bir Türkçe öğretmeni, dersinde kullanabileceği yöntemleri ve bunların faydaları, sınırlılıkları ve etkili kullanma yollarını bilmelidir (Özbay, 2006a: 129). Öğretim, beceri ve alışkanlık kazandırmak ve edindirmek için yapılmalı; bu amaçla yeri geldiğinde Türkçe derslerinin konu alanlarına uygun yöntem ve teknikler kullanılmalıdır (Aslan, 2017).

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları, yukarıda sunulan bilgiler ışığında çağdaş eğitim yaklaşımlarını ve uygulamalarını kendisine odak noktası olarak; çocukların kendilerini gerçekleştirme, kendisiyle ve içinde yaşadığı toplumla barışık olmalarını sağlama, gizil güçlerini devindirme, duyma ve düşünme becerilerini geliştirme, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma gibi işlevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bu becerilerin kazanılması için öncelikle bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının benimsenmesi, amaca uygun eğitim ortamlarının hazırlanması ve yöntem-tekniklerin belirlenmesi gerekmektedir. Birçok yöntem ve tekniği etkili bir biçimde kullanmak çok uyaranlı ve birden fazla duyu organına seslenen eğitim ortamlarının oluşmasına olanak sağlayabilir. Bireysel farklılıkları olan öğrencilere ulaşmada bu farklı yöntemleri kullanmak, eğitim-öğretim süreçlerini daha başarılı duruma getirebilir; eğitimin niteliğini arttırabilir.

2.4.3. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Araçların Niteliği

2.4.3.1. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Metinlerin Niteliği

Türkçe öğretimi sürecinde, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye dönük uygulamalarda ve ortamlarda kullanılan araç-gereçlerin niteliği çok önemlidir. Türkçe öğretiminde temel araç olarak kullanılan öge ise ders kitapları ve bu ders kitaplarında yer alan metinlerdir. Türkçe öğretiminde yalnızca ders kitabında yer alan metinlere bağlı kalmak Türkçe öğretiminin hedeflerine ulaşmada büyük sorunlar oluşturur. Türkçe öğretiminin amaçlarının gerçekleştirilmesi için çocuğun gelişim özelliklerine uygun, sanatçı bakış açısı ve duyarlılığıyla kurgulanmış yazınsal nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarının etkili birer uyaran olarak Türkçe öğretimi ortamlarında yer alması gerekmektedir (Çer, 2016b); çünkü Türkçe öğretimi süreçlerinin en temel aracı, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü yansıtan, çocuğun ilgi alanına, gereksinimlerine, gelişimsel özelliklerine ve yaşına uygun olarak kurgulanmış yazınsal nitelikli metinlerdir (Aslan, 2006b; Sever, 2007a ve 2008b). Çocuk edebiyatı yapıtları öncelikle seslendiği çocukların gereksinimlerinden yola çıkarak kurgulandığı için konularını da çocuğun kendine özgü doğal çevresinden alır ve bu sebeple, çocuk edebiyatı yapıtları öncelikle edebiyatın kendisidir, ancak daha öncesinde de konu, düzey, sözcük seçimi, anlatım, dil vb. bakımından çocuğa göredir (Dilidüzgün, 2004). Bu yapıtlar öncelikle çocukları, yaşadıkları dünyayla ilgili haberdar eder ve heyecanlandırırlar; ikinci olarak özgüveni ve başkalarına saygıyı olumlu bir biçimde geliştirirler ve son olarak çocukların bu yapıtların içindeki insanlarla, çevrelerle ve yaşamlarla ilişki kurmasına yardımcı olurlar (Sawyer, 2012).

Günümüz eğitim ortamlarında ders kitabına bağlı bir öğretim anlayışından uzaklaşıp çok uyaranlı, çocukların birçok duyu organını devindiren eğitim ortamlarına gereksinim duyulmaktadır. Türkçe öğretimi süreçlerinde yazma, dinleme, okuma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi açısından eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Özellikle Türkçe öğretimde tek kaynağa dayalı öğretim anlayışı yerini Türkçenin anlatım gücü ve sözvarlığı olanaklarıyla tasarlanmış, öğrenci düzeyine uygun kaynaklara (metinlere) bırakmalıdır (Sever, 2007a). Bu durum

çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının başat değişkenini oluşturmakta ve metin seçiminde daha duyarlı olunmasını gerektirmektedir. Aşırı zor ya da çocuğun düzeyine uygun olmayan metinler, anlam oluşturma sürecini engellemektedir. Bu yüzden öğrencilerin hoşlanabilecekleri, anlama düzeylerine uygun metinler seçilmelidir (Dilidüzgün, 2003). Bununla birlikte çocuğa görelilik ilkesi yanında öğrenciler için hazırlanan metinlerde; öğretici olmayan -çocuğun kendi kendine öğrenmesine yarayan- araç niteliği sağlanmalıdır (İnan, 1983). Çünkü çocuğun dil ve anlam evrenine seslenmeyen, doğallıktan uzak ve çocuksu bir anlatım biçiminin yer aldığı metinler, anadili bilinci ve sevgisinin gelişimini zayıflatan bir değişken olarak görülmelidir (Sever, 2008b).

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında anadili öğretiminin amaçlarına, çocukların gelişim ve yaş düzeylerine, ilgi ve beklentilerine, duyarlıklarına, yakın çevrelerine uygun; türünün en iyi örnekleri olan farklı türlerdeki metinlerle buluşturulmalı; dersler bu metinlerle yürütülmelidir (Aslan, 2017; Özdemir, 1983). Çocukların özü ve doğası gereği düş güçleri yüksektir (yaratıcıdırlar) ve bundan dolayı onlara düş güçlerini zenginleştirecek metinler sunulmalıdır (Nodelman, 1992). Türkçe öğretiminin bu metinlerle gerçekleştirilmesi çocuğun duygu ve düşünce eğitimini geliştirecektir (Binyazar, 1983). Bu nedenle Türkçe derslerinde araç olarak kullanılacak metinlerin seçimine ilişkin ilkelerin oluşturulmasında; temel değişken “çocuğa görelilik” ilkesi olmalıdır (Canlı, 2014). Bu ilke çocuğun beklentilerini, yaşamı algılama biçimlerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde bulundurmaya ve hazırlanacak metinleri bunlarla örtüşmeyi gerektirir (Sever, 2003). Türkçe öğretimi için seçilen metinlerin hedef kitlenin ilgi ve gereksinimlerine, bilgi birikimi ve gelişim düzeyine uygun olmasını düşünmek de doğal bir beklenti olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilidüzgün, 2004). Nas (2004: 91) ise çocuğa görelilik ilkesine uygun olan metinlerin özelliklerini şöyle açıklar: tümceler yalın ve kısadır; dil yetkindir; Türkçenin anlatım gücünü, olanaklarını kullanır ve sözvarlığını yansıtır; anlatım içten, durudur; duygu ve düşünce eğitiminde iyi bir uyarandır; sanatsal estetik, şiirsel duyarlılık taşır. Bu bağlamda Türkçe derslerinde seçilecek ve kullanılacak öğretici ve yazınsal metinlerin sanatçı duyarlılığı ile hazırlanması gerekmektedir. Bununla birlikte metin seçiminde, öğrencilere duyma ve düşünme sorumluluğu verebilen, kurmaca bir yaşam gerçekliği yansıtabilen, sezinletmeye ve duyumsatmaya dönük iletileri örtük bir biçimde sunabilen, Türkçenin anlatım gücüne yer veren gibi niteliklerin aranması yeğlenmelidir.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında metin seçimi noktasında öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirebilecek, duyarlık kazanmalarını sağlayacak metinlere gereksinim duyulmaktadır. Aslan (2010, 2013a ve 2013b), Türkçe eğitimi ortamlarında kullanılacak yazınsal nitelikli metinlerin, öğrencilerin düşünce üretmelerine olanak sağlayacak, onları düşünmeye yönlendirecek nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir ve bu durumun eğitim ortamlarının niteliğini etkilediğinden söz etmiştir. Bununla birlikte seçilen metinler çocuğu yaşama, doğaya ve insana karşı duyarlık oluşturabilecek şekilde kurgulanmalıdır (Sever, 2008b). Çocuğa göre seçilmiş metinler, çocuğun çevresini ve kendisini tanıması, kendini gerçekleştirme, duyarlık kazanması, iletişim kurması, duyularını eğitmesi ve estetik alımlama kazanması (San, 2010) açısından olumlu eğitim ortamı yaratmaktadır. Çocuğa görelilik ilkesi göz önünde bulundurulmuş, kendi türünün özelliklerini içeren, metinsellik özelliklerine sahip olan, çocuğun dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal beceri düzeylerine uygun metinlerin, amaca uygun Türkçe eğitimi ortamlarının temel bir değişkeni olduğu söylenebilir (Hasırcı, 2018).

Bu ortamlarda kullanılacak metinlerin seçimi çocuğa görelilik ilkesi bağlamında şu biçimde özetlenebilir: dilin ve resmin anlatım gücü, karakterin nitelikleri, onun eylem ve davranışları, iletilerin türü, konunun özellikleri, kurgunun düzeyi; kitabın ve görsellerin boyutu, görsellerin niteliği; kurgudaki mantık yanlışlıkları, toplumsal cinsiyetçi yaklaşım, geleneksel yargılar, denetimci ve baskıcı anlayış, yazgıcılığı ve boş inançları onaylayan anlayış, siyasal, dinsel öğüt ve emirler, araştırmayı körelten, girişimciliği engelleyen durumlarla ilgili çocuk ile kitap arasındaki ilişkide, kitabın niteliklerinin hem yazın olma ilkelerine hem de çocuk gerçekliğine uygun olmasını sağlayan tüm değişkenlerin toplamıdır (Çer, 2014: 127).

Canlı (2014: 309-311), yaptığı çalışmasında, Türkçe öğretiminde kullanılacak metinleri belirlemek için çocuk gerçekliği, öğrenme-öğretme ilkeleri, ve metinsellik ölçütleri değişkenlerini önceleyerek aşağıdaki yönergeleri belirlemiştir:

Yönerge 1: Konu, izlek ve iletilere ilişkin ilkelerin oluşturulmasında;

•İçeriğin anlamsal düzeyde çocuğun gelişimsel özelliklerine seslenmesi ve ilgi alanlarına girmesi bakımından onun özellikle kişilik ve bilişsel yapısına uygunluğuna dikkat edilmesi,

•Konu, izlek ve iletilerin basitten karmaşığa; yakın çevreden uzağa; bilinenden bilinmeyene; somuttan soyuta; önce bireysellikten toplumsallaşmaya (okula başlama süreci); ergenlik dönemi ile birlikte ise sağlıklı ve özerk bireyselliğin/kimliğin bulunmasına dönük bir düzenleme yapılmalıdır.

Yönerge 2: Dil ve anlatım özelliklerine ilişkin ilkelerin oluşturulmasında;

•Masal, efsane, öykünce (fabl) gibi düşsel öğelerin sıradışı olay ve varlıklarla sağlandığı türlerden gerçeğe yakın olayların ve öğelerin bulunduğu türlere geçişin söz konusu olduğu,

•Yaşa göre cümlelerin basit, kısa ya da uzun olduğu,

•Kavram ve sözcük dağarcığının yaş düzeyine göre arttığı,

•Somut işlem döneminde temel anlamın öncelendiği; soyut işlem dönemiyle birlikte imgesel ve soyut anlatım özelliklerinin de yer aldığı;

•İlkokul düzeyinde dil ve anlatımda metin içi gönderimlerin açık, belirgin ve sık yinelenir olduğu; soyut işlem döneminde ise (5. sınıf ve sonrası) metin dışı ve daha kapalı gönderimlere de yer verildiği bir düzenleme gerçekleştirilmelidir.

Yönerge 3: Kurguya ilişkin ilkelerin oluşturulmasında;

•Bilgilendirici metinlerin dil ve anlatım özellikleri bakımından öyküleyici anlatımla kurgulanmış olmalarının çocuğun daha çok ilgisini çekeceği;

•Söyleşi, günce, mektup gibi anlatım biçimleriyle oluşturulan kurgularla çocuğun daha iyi iletişim kurduğu;

•Somut işlem dönemindeki çocuğa seslenen metinlerde çatışma türlerinden kişi-toplum çatışmasına yer verilecekse ustaca çözüm yolunun da kurguda bulunması gerektiği;

•Metin kurgusunda; okurun tüm metni dizgeli biçimde anlamlandırmasını sağlayan temel düşünme biçimlerinin (zaman sırası, neden-sonuç, sorun-çözüm vb.) bir bütünlük içinde yer aldığı bir düzenleme sunulmalıdır.

Yönerge 4: Karakterlere ilişkin ilkelerin oluşturulmasında;

•Karakter özelliklerinde de öncelikle yakından başlayarak (aile bireyleri ve yakın çevre); çocuğun okula başlamasıyla birlikte arkadaşların ve diğer insanların önem kazandığı;

•Düzeyle ilerledikçe arkadaşlık duygusunun daha baskın olduğu;

•Bireyselleşen ve kendi özerk kimliğini keşfeden karakter özelliklerine ilginin arttığı;

•6. sınıf düzeyine değin metindeki kahramanın özellikle açık ve devingen karakter özelliklerine sahip olması gerektiği bir düzenleme yeğlenmelidir.

Türkçe eğitimi ortamlarında kullanılacak metinler öncelikle öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmalıdır. Bu ortamlarda özgün örnekler okuyan çocuk, başka nitelikli kitapları da okumaya istek duyacak, yeni bakış açıları geliştirecek ve daha

öteye bakıp yaşamını yönlendirecektir (Nodelman, 1992). Okuduğu yapıtlarda daha önce karşılaşmadığı yaşam durumlarına tanık olacak; yaşam deneyimini arttıracak; metinlerdeki kahramanlarla özdeşim kuracak; onların acısına, sevincine katılmayı öğrenecek; sanatçının duygu ve düşünce evreniyle buluşup onun duyarlığına ortak olacaktır. Özetle düşünen, duyumsayan ve duyarlı özerk benlikli birey olacaktır.

Çocuğu nitelikli başka yapıtlarla buluşturma ve onlara yönlendirme konusunda çocuk edebiyatının seçkin örnekleri, Türkçe öğretiminin temel bir uyararı olarak görülmelidir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle doğal bir öğrenme ortamı yaratmak için Türkçe öğretiminde çocuğa duygu, düşünme, dil ve sanat eğitimi verebilecek özellikte metinlere yer verilmelidir (Sever, 2007a). Bu metinler kendi türüne özgü özellikleri çocuklara sezdirebilmeli, çocuğun kendi yaşam süreçleriyle ilişkilendirebileceği olaylar ve yaşantılar sunmalı ve onun alımlama, sorma, düşünme ve duygu evrenine uygun olmalıdır. Çocuğun merak duygusunu devindirecek, yapıtta ele alınan yaşam durumları üzerinde düşündürecek, ele alınan bu yaşam durumlarına karşı duyarlık oluşturmalarını sağlayacak nitelikte çocuksu olmayan ve çocuğa göre yapılandırılmış metinler, Türkçe öğretiminde yer almalıdır (Dilidüzgün, 2003, 2004, 2007a). Çocuk edebiyatının seçkin örnekleriyle kurgulanan Türkçe öğretimi; düşünen, okuyan, yorumlayan, duyarlı, Türkçe sevgisi ve bilinci kazanmış bireyler yetiştirmede ve amaca ulaşmada daha başarılı olmaktadır (Sever, 2006b, 2008a, 2018).

2.4.3.2. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Çok Uyaranlı Araçların Niteliği

Türkçe öğretiminde, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde temel ilke; öğrencilere düşünme ve duyma sorumluluğunun verilmesi; onlarda, duygu ve düşüncelerini anlatmaya, paylaşmaya istek uyandırılmasıdır (Turhan, 2016: 17).

Türkçe öğretiminde; öğrencilerin, okuma isteği uyandıracak, düzeye uygun, nitelikli yazınsal (masal, şiir, öykü, roman vb.) ve öğretici metinlerle (makale, deneme, söyleşi vb.) karşılaştırılması; sanatsal özellikler taşıyan resimler, fotoğraflar, karikatürler, çocuk şarkıları ve kısa filmlerle buluşturulması temel bir ilke olarak benimsenmelidir. Türkçe öğretimi, yalnızca dilsel metinlerle yürütülen bir süreç olmaktan çıkarılıp görsel işitsel metinlerle de desteklenerek yürütülmelidir (Sever, 2013: 24).

Bu ilke doğrultusunda hareket edildiğinde salt ders kitabının öncelendiği veya dilsel bir metnin araç olarak kullanıldığı ortamların öğretimin istenilen amaçlarına ulaşılmasına katkılarının sınırlı olduğu söylenebilir (Aslan, 2010). Bu nedenle çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında öğrencilerin görme ve işitme duyularını devindiren araç-gereçlerin kullanılması bir zorunluluktur (Aslan, 2010; Hayran, 2010; Sever vd. 2011). Özellikle de eğitsel iletişim ve etkileşim süreçlerinde, kişinin duygu, düşünce birikimini devindiren dilsel, görsel, işitsel uyaranların yer aldığı çok uyaranlı eğitim ortamlarına gereksinim duyulmaktadır (Hayran, 2010).

Dilsel bir uyaran olarak metin seçiminin önemi, Türkçe öğretiminin yadsınamaz bir gerçeğidir. Bununla birlikte dil becerilerini geliştirmede çoklu ortamların sağlanması; çok uyaranlı eğitim ortamlarının oluşturulması; öğrencilerin sanat ve düşünme eğitimi süreçlerinde resim, müzik vb. sanatsal yapıtların estetik işlevinden birer uyaran olarak yararlanılması; öğretim sürecinin bilişim teknolojisinin olanaklarıyla desteklenmesi gerekmektedir (Sever, 2007a). Çocuğun gelişim özelliklerine uygun sanat, müzik, şiir ve edebiyat gibi alanların sunduğu araç ve uyaranlara eğitim ortamlarında yer verilmelidir (Sawyer, 2012). Bu ortamlarda izlenen bir kısa filmin sezdirdiklerini ya da gösterilen bir sanatsal nitelikli bir görsel veya karikatürün düşündürdüklerini sözlü ve yazılı olarak anlatma eğilimi gösteren öğrenciler açısından dil öğretimi, severek yapılan uygulama sürecine dönüşecektir (Sever, 2018).

Çok uyaranlı eğitim ortamlarına dönük çalışmasında Hayran (2010: 31), eğitimsel araç-gereçleri üç ana başlıkta incelemiştir:

1. Dilsel uyaranlar: Yazınsal ve öğretici nitelikli metinler, bilmeceler, bulmacalardır.

2. Görsel uyaranlar: Resim, karikatür, kısa film, devingen görsellerdir.

3. İşitsel uyaranlar: Klasik müzik yapıtları, çocuk şarkıları, çeşitli seslerdir.

Turhan (2016: 31) da benzer bir biçimde dilsel metinlerin (dilsel uyaran) yazınsal; düşündürücü, eğlendirici ve öğretici nitelikli metinlerden oluştuğunu dile getirir. Sever (2008a, 435-471) ise görsel uyaranları öğrenme-öğretme sürecinde duygu ve düşünce gelişimine olanak sağlayacak biçimde kullanılan resim, karikatür ve kısa filmler vb.; işitsel uyaranları da öğrenme-öğretme sürecinde duygu ve düşünce

gelişimine olanak sağlayacak biçimde kullanılan sesler (çocuk şarkıları, klasik müzik yapıtları, çeşitli sesler) olarak tanımlar.

Öğrencilerin duygularını ve düşüncelerini eğitebilmek amacıyla görme ve duyma duyularına seslenen, hem yaş ve gelişim düzeylerine hem de öğretimin ve dersin amaçlarına uygun her türlü araç, Türkçe öğretimi ortamlarında kullanılmalıdır (Aslan, 2017: 7). Öncelikle Türkçe öğretiminde öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun, sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış, dilsel uyarılara sahip yazınsal nitelikli metinler seçilmelidir. Bununla birlikte öğrencilerin dil, sanat ve düşünme eğitimi süreçlerinde müziğin, resmin estetik işlevinden görsel ve işitsel birer uyarın olarak yararlanılmalıdır (Sever, vd., 2011). Öğrencilerde duygu ve düşünce devinimleri yaratacak sanatsal uyarınlar; eğitim ortamında ipuçlarının çoğalarak öğrenmenin kolaylaşmasına, öğrencilerin ilgisinin canlı kılınmasına, onların çok yönlü ve boyutlu yetişmelerine önemli katkılar sağlayacaktır (Sever, 2008b: 457). Bu bakış açısıyla Türkçe öğretimi süreçlerinde sanatın diğer dallarıyla etkileşim içinde olmak gerekir (Çelik, 2010). Çeşitli türdeki edebiyat yapıtları, sanatsal ve bilimsel yayınlar, resim, müzik, yontu, kısa film, karikatür, tablo gibi güzel sanatlara özgü yapıtlar, Türkçe öğretiminde etkin bir biçimde yer edilmeli ve bu yapıtlar öğretim süreci ile bütünleştirilmelidir (Aslan, 2017; Çotuksöken, 2002). Çünkü öğrenme ve öğretme süreci uygulama ve etkinliklerinin çok uyarın ve etkileşimli bir ders ortamında gerçekleşebilmesinin önemi tartışılmaz bir gerçektir (Sever, 2011a; Göçer, 2010) ve bu uyarınların anlamayı kolaylaştırdığı bir gerçektir (Stokes, 2002).

Hasırcı (2018: 913), anadili öğretiminde çok uyarın eğitim ortamının ve bu ortamın bileşenlerinin önemini şu şekilde açıklamıştır:

Çok uyarın eğitim ortamı; görsel, dilsel ve işitsel uyarınların birbirleriyle ve sahneyle bütünleşik bir biçimde ele alındığı bir eğitim ortamıdır. Bu ortam; yazınsal metinler, karikatür ve kısa filmlerle kurmaca bir evrende, gündelik kullanımın ötesinde bir dilsel yapıyla öğrenciye iletiyi anlamlandırma sorumluluğu veren, şarkılar ve klasik müzikle öğrenciyi sanatçının duyularına ortak eden, bilmece ve bulmacalar ile hem eğlendiren hem düşündüren, resimle ressamın gözlem, deneyim ve düşün dünyasına götüren ve her biriyle öğrenciye duyma ve düşünme sorumluluğu veren, teknolojik araç gereçlerle donatılmış bir eğitim ortamıdır. Bu eğitim ortamının en önemli özelliği, birbiriyle örtüşük özellikler taşıyan bu uyarınların belli bir izlek çerçevesinde ele alınabilir olmasıdır.

Türkçe öğretiminde yazımsal metinlerle birlikte, kısa film, karikatür gibi uyaranlardan da yararlanılması; öğrencilerin insan ve yaşam gerçekliğini sanatçı duyarlığı ile sezmeleri, kavramsal yönden gelişmeleri için eğitim ortamını uygulamalı bir yaşantı kaynağına dönüştürecektir (Sever, 2011a).

Türkçe öğretiminde işitsel, görsel ve dilsel uyaranlar arasında yer alabilecek gülmece (mizah) öğelerinin kullanılması; öğrencinin dersin ileti ve içeriğine daha kolay odaklanmasına, dersi daha kolay anlamasına, doğal bir ortamda öğrenmeye karşı güdülenmesine, konunun daha kalıcı hale gelmesine olanak sağlar (Aslan, 2016). Özellikle metinlerde kurgulanmış gülmece (mizah), anlatılmak istenen durumun daha etkili bir biçimde verilebilmesi için güldürücü ama aynı zamanda düşündürücü bir yapıya sahip olması nedeniyle anadili eğitiminde yeğlenmelidir (Çalışkan, 2014).

2.4.4. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Kullanılan Etkinlikler ve Uygulamaların Niteliği

Türkçe öğretiminin nitelikli ve amaca uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinde etkinliklerin ve dilsel uygulamaların yaşamsal bir önemi vardır. Anadili öğretiminin beceri kazandırmayı amaçlaması dinleme, konuşma, yazma ve okuma etkinliklerinde uygulamaya dayalı bir anlayışın ortaya konulmasını gerektirmektedir. Çünkü Türkçe öğretiminde öğrencilerin uygulamalar ve etkinlikler yoluyla yazma, okuma, dinleme, konuşma becerilerini geliştirmeleri, Türkçenin anlatım gücü ve zenginliklerinin bilincinde olarak dilimizi doğru, güzel ve etkili kullanmaları (Hamzadayı, 2010) ve Türkçeyle ilgili becerileri eğlenceli bir öğrenme ortamında kazanmaları ve alışkanlık haline getirmeleri amaçlanmaktadır (Dilidüzgün, 2010).

Eğitim sürecinde öğrencileri güdüleme, kolay, kalıcı ve etkili öğrenme amacıyla uygulanan alıştırma ve uygulamalar; öğrencilerin işbirliği içinde birçok etkinlik yapmaları öğrenmeyi kalıcı bir hale getirmekte, dilsel, bilişsel ve toplumsal becerileri geliştirmektedir (Güneş, 2017). Türkçe dersi öğretim programında yer alan amaç ve kazanımları öğretim süreci sonunda edinebilmeleri için onları istekli ve etkin kılan, etkileşimsel nitelikli küme çalışmaları içeren ve bilişsel süreçler gerçekleştirilerek uygulama yapabilecekleri etkinliklere gereksinim vardır (Dilidüzgün, 2010). Dilsel becerileri bütünsellik anlayışıyla, farklı yöntem ve tekniklerle, görsel, dilsel ve işitsel uyaranlarla destekleyen etkinlikler, Türkçe derslerinin bilgi dersi olarak görülmesinin,

Türkçe derslerinde salt ders kitabına bağlı kalınmasının, dilsel becerilerin tek tek ele alınmasının, öğretici metinlerle dersin işlenmesinin, derslerde sürekli olarak dilbilgisi kurallarının öncelenmesinin, düz anlatım ve soru-yanıtın çok fazla yeğlenmesinin önüne geçmektedir (Çer, 2016a: 4).

Türkçe ve edebiyat öğretiminin amaçlanan davranışlarının öğrencilere kazandırılabilmesi için farklı duyuları işe katacak, çocukların / gençlerin duygularını ve düşüncelerini eğitecek, onların kendilerine özgü bağımsızlıklarını besleyecek, bakış açılarını genişletecek, yaratıcılıklarını geliştirecek, bireyleşmelerini ve kültürel yönden donanmalarını sağlayacak etkinliklere yer verilmelidir (Aslan, 2017: 6). Başka bir deyişle çocuğun doğasına uygun ve çocuğa göre hazırlanan etkinlikler oluşturulmalıdır. Öğretmenlerin, öğrencilerin yeterliliklerini ve duyarlıklarını gözden kaçırmaları önemli bir sorundur. Eğer, öğretmenler öğrencilerin gerçekliğini, görüşlerini, anlatım güçlerini ve düşüncelerini önemsemezse, öğrenciler kendi düşünme becerileriyle alıştırmaya yapmaktan ve bu becerileri kullanmaktan kaçınabilirler (Rezaei, vd., 2011).

Bununla birlikte Türkçe öğretimi yalnızca okul içerisinde gerçekleştirilen bir ders ve öğretim olarak düşünülmemelidir. Öğrencilerin evde, okulda, kütüphanede, arkadaş ortamında düzeye uygun nitelikli yapıtları okuma ve okuduklarını arkadaşlarıyla, ailesiyle, öğretmeniyle paylaşma konusunda isteklendirilmeli; öğrencilerin sanatçıların gerçekleştirdiği söyleşilere, kitap fuarlarına katılmaları için fırsatlar yaratılmalı ve bu doğrultuda uygulamalar hazırlanmalıdır (Sever, 2013).

2.4.5. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Değerlendirme Süreci

Türkçe öğretimi yazma, okuma, konuşma ve dinleme becerilerinin bütünsel bir anlayışla yapılandırıldığı, öğrenme-öğretme süreçlerine yönelik öğrenme ortamlarının kurgulandığı anadili dersidir. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe dersleri, öğrencilerin duygu ve düşünce üretmelerine katkıda bulunacak, onları düşünmeye yönlendirecek nitelikte olan metinler, bu metinlerden yola çıkılarak oluşturulan etkinlikler, ödevler ve sorularla oluşturulmalıdır. Ödevler verilirken öğretmene düşen önemli sorumluluklar vardır. Türkçe öğretiminde ödev, öğretmene, öğrencisinin anlatma, anlama, düşünme hatta yetişme düzeyini gösterir (Kavcar, vd., 2004: 108).

Türkçe öğretmenleri, çağın gereksinimlerine uygun birey yetiştirmek istiyorlarsa öğrencinin etkin olarak kendisinin yapabileceği ve uygulayabileceği, öğretim ve dersin amaçlarına ulaşmasına katkıda bulunabilecek (doğrudan öğretimin amacına dönük, öğretimle bağlantılı), öğrencinin düzeyine uygun işlevsel ve verimli etkinlikler hazırlamalı; bu etkinlikleri, hazırladığı dereceli puanlama anahtarındaki ölçütler doğrultusunda öğrencilerin hazırlamasını istemelidir (Aslan, 2016: 738). Bunun dışında hazırlanacak yapay etkinlikler, yaşam sürecine hiçbir katkı sağlamayacak konuşma ve yazma çalışmaları, anadiline ilişkin sorunlar salt Türkçe derslerinin konusu olarak düşünülmemeli ve bu konuya özen gösterilmelidir (Kocaman, 1998).

Türkçe eğitimi ortamlarında anlama ve anlatma becerilerini geliştiren araçlardan biri, öğretmenlerin gerek sınıf içi değerlendirme etkinlikleri çerçevesinde gerekse sınavlarda kullandıkları sorulardır. Öğretmen öğrencilerine zorlayıcı, düşünmeye yönelten, yanıtı tek doğru gerektirmeyen açık uçlu sorular sormalı; soruların yanıtlarını ise yeterli kanıt ya da gerekçelerle desteklemelerini ve bulgulara dayalı sunmalarını istemelidir (Aslan, 2016: 733). Metinlerin sonlarına konulan anadili etkinliklerindeki sorular, basmakalıp nitelikte olmamalıdır; çünkü bu sorular, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirecek, yorumlama güçlerini devindirecek bir yapıya ulaşmaz (Özdemir, 1983). Sınıf içerisindeki öğrenme süreci dikkate alındığında, öğretmenlerin soruları etkili biçimde kullanmaları, öğrencileri zorlayıcı ve güdüleyici tartışmaların içine sokmaları ve düşüncelerine saygı duymaları öğrencileri anlamlı bir düşünce süreci ile bütünleştirir (Rezaei, vd., 2011). Öğrencilere, zorlayıcı sorular üzerinde düşünmeleri ve bağdaşım kurmaları için kısa bir süre verilmemelidir ve onların soru sormalarına ve sınıftaki konuşmalara katkı sağlamalarına yönelik ortamlar hazırlanmalıdır (Bourdillon ve Storey, 2002). Sınıf içerisinde içten bir konuşma ortamı olmalı, öğrencilerin düşünceleri dinlenmeli, saygı duyulmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrencilere kendilerini özgürce ifade etmeleri için ortamlar yaratılmalıdır.

Eğitim anlayışları içerisinde sürekli test yönteminin kullanılması ve çocukların teste yönelik hazırlanması da eğitim programının amaçlarından uzaklaşmaya neden olmaktadır. Bu anlayış içerisinde testler yalnızca kolay bir ölçüm gerçekleştirir ve önemli eğitim araçlarından yaratıcılık, sorun çözme, uygulama, yorumlama vb. becerilerinden yoksun bırakmaktadır (Wesson, 2001). Türkçe derslerinde sınavların test şeklinde değil, yazılı ve sözlü sınav biçiminde yapılması önem verilmesi gereken bir

noktadır. Çünkü yalnızca seçerek işaretlemeye öğrenci tümce kuramamakta, dolayısıyla dili kullanmamaktadır (Kavcar, 2013). Ayrıca Türkçe öğretiminde etkinlik ve sınav soruları mutlaka bir metne dayalı olmalıdır. Ezber, kuru ve zorlama bilgiden oluşan etkinlik ve sınavlardan kaçınılmalıdır. Soruların puan değeri belirlenmeli ve belirtilmelidir. Bu bağlamda Türkçe öğretmenleri, Türkçe derslerini işlevi olmayan etkinliklere ve çocuğu ezberle yönlendiren çoktan seçmeli sınavlara ve uygulamalara indirgememelidir (Aslan, 2017).

2.4.6. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarında Öğretmenin Niteliği

Türkçe eğitiminde yer alan bileşenlerin işlevsel olabilmesi için öğretim programı, okul binaları, araç-gereçler, donanım önemli olmakla birlikte, bunları etkili bir biçimde kullanıp eğitim ortamını işe koşacak ve gerçekleştirecek olan öğretmenin bilgi ve beceri düzeyi her şeyden daha önemlidir (Kavcar, 2008). Türkçe öğretiminde ve çocukların her türlü gelişiminde eğitim dizgesinin en önemli ögesi olan öğretmenlerin rolü büyüktür (Aslan, 2017). Bu anlamda Türkçe öğretiminde öğretmenin en önemli rolü öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Öğrenci, derslerde öğretmenle veya onun kurguladığı eğitim durumuyla etkileşimde bulunarak öğrenmeyi gerçekleştirir. Bununla birlikte çocuğa göre yapılandırılmış, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının uygulandığı Türkçe eğitimi ortamlarında öğretmenin tanımlanmış belli bir sınırı yoktur.

Öğretmen; dersin amacına, öğretilecek konunun yapısına, öğrencilerin düzeyine, öğretimde kullanılan stratejiye göre öğretim uygulamalarında bilgi aktarıcı, yönetici, kılavuz, tasarımcı gibi rollerden birini ya da birkaçını üstlenmek durumunda kalabilir. Örneğin, öğrenciler için yeni olan bir öğrenme konusunun işlenişinde öğretmen, konuya ilişkin temel bilgileri sunan, sıralayan ve bu bilgilerin ne anlama geldiğini açıklayan kişi olarak bilgi aktarıcı rolünü üstlenebilir. Yine, artan düzeydeki öğrenme amaçları için, problemler oluşturan ve bu problemlerin çözümü için yapılması gereken işlemler konusunda öğrencileri yönlendiren kişi olarak yönetici rolünü üstlenebilir. Öte yandan, daha üst düzey bilişsel işlem gerektiren öğrenme durumları (örneğin, sezgisel problem çözme, verilen materyalden hareketle yeni bir ürün ortaya koyma vb.) için öğrencilerin etkileşim içinde çalışmasını sağlayacak çevreler tasarlayan, öğrenci grupları ya da proje takımları oluşturan ve öğrencilerin nasıl plana göre çalışacaklarını belirleyen kişi olarak tasarımcı rolünü üstlenebilir (Hamzadayı, 2010: 84).

Türkçe derslerinde öğretmen; anlama (dinleme-okuma), anlatma (yazma-konuşma) ve dilbilgisi konu alanına ilişkin etkinliklerle öğrencilerine yalnızca soru

soran değil, öğrencilerine; okuduklarına, dinlediklerine eleştirel bir tutumla yaklaşma alışkanlığı kazandıran, onların metinle ilgili soru sormalarını, akıl yürütmelerini, karşılaştırma ve değerlendirme yapmalarını sağlayan kişidir (Sever, vd, 2011: 28). Öğretmen sınıf ortamında demokratik davranmalı; çocuğun dilsel, bilişsel, toplumsal ve kişilik özelliklerini bilmeli; öğrencilerin farklı düşüncelerine saygı duymalı; öğrenciler arasında ayırım yapmamalı; insanları farklılıklarıyla sevme konusunda model olmalıdır (Aslan, 2016). Öğretmenin öğrencilerinin ne düşündüğünü sürekli ve tutarlı olarak izlemesi de çok önemlidir (Daniels ve Shumow, 2003).

Türkçe öğretmenlerinin, Türkçe öğretiminin niteliğini etkileyen tüm değişkenlere yönelik olarak yetkinleşmiş olması gerekmektedir. Daha açık bir anlatımla, anlama ve anlatma becerilerinin etkinlik temelli öğretilmesi, salt ders kitaplarına bağlı kalınmayarak nitelikli metinlerle dersin işlenmesi, çok uyarınlı eğitim ortamlarının yaratılması, öğrencinin gelişimsel düzeyinin göz önünde bulundurulması, yöntem, teknik ve strateji bilgi ve becerisinin geliştirilmesi, dilbilgisi konularının metin odaklı olarak sezinletilerek işletilmesi, öğrenme ve öğretme ortamların düzenleyecek eğitim durumları oluşturulması ve öğrencilerin okuma kültürü sürecinde yer edinebilmesi, Türkçe öğretimini gerçekleştiren öğretmenlerin sorumluluğundadır. Oysa Türkçe öğretmenlerinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin kazandırılmasında bütünsellik ilkesini gözetmemesi; yalnızca dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin birinin gelişimini incelemesi ya da dilbilgisi konularının öğretilmesine ilişkin eğitim ortamlarını düzenlemesi, sürekli olarak ders kitabına bağlı kalması, salt düz anlatım ve soru-yanıt ile dersi sürdürmesi, konuya uygun araç ve gereçlere yer vermemesi hem öğrencilerin dilsel becerilerinin gelişmesini engelleyebilir hem de Türkçe öğretiminin verimini olumsuz bir biçimde etkileyebilir (Çer, 2017: 69-70).

Türkçe öğretmenleri, özellikle eğitim ortamını etkili bir biçimde düzenlemeyi; çeşitli metin türlerinden yararlanarak çağdaş anlayışla yapılandırılmış öğretimin amacına uygun eğitim durumları hazırlamayı bilmelidirler (Aslan, 2017). Öğretmenler, öğrenme sürecini ve öğrencilerin ulaşması gereken hedefleri, öğrenciler için anlaşılır kılmalıdır (Mayfield, 2001). Öğretmenlerin öğrencilere dil derslerini sevdirmesi, dil becerilerini nitelikli bir biçimde geliştirebilmek için öğrenme ve öğretme süreçlerini iyi düzenlemesi ve yönetmesi, eğitim ortamını öğrenciler için ilgi çekici ve eğlenceli bir duruma getirmesi önemlidir (Göçer, 2010).

Türkçe öğretmenleri, “...incelenen yapıtların yazınsal kurguları ve düşünsel çerçeveleri hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmaları gerekir. Etkinliklerde öğretmen, sınıftaki her öğrencinin kişisel yorum ve yaklaşımlarıyla metnin anlam evrenine

girmesinde, öğretici metinlerin düşünce yapısını irdelemesinde kılavuz olmalıdır...” (Sever, 2013: 25). Öğrencileri üst düzey düşünmeye yönlendirmek için dersleri düşünme becerileriyle birleştirmelidir (Buskist ve Irons, 2008). Türkçe öğretiminde öğretmen, daha çok soran değil, sorduran; bulan değil, bulduran, bulmaya yönlendiren bir yönetmen olmalıdır (Sever, vd, 2011: 27). Öğretmenler, aynı zamanda Türkçe öğretimi ortamlarını çağdaş öğrenme-öğretme yaklaşımlarına uygun bir anlayışla biçimlendirebilmelidirler.

2.5. Çocuğun Gelişimsel Özellikleri

Araştırmanın katılımcıları altıncı sınıf öğrencileri olduğu için bu bölümde ortaokul döneminde yer alan çocukların gelişim dönemleri ve özellikleri açıklanmıştır. Çocuğun gelişim süreci bütünsel bir anlayışla ele alınarak başta çocuk gerçekliği olmak üzere çocuğun bilişsel, kişilik, toplumsal ve dil gelişim süreçleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.5.1. Çocuk Gerçekliğine Uygun Olma

Çocuk; dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişim süreçleri içerisinde aslında bir bütündür (Gander ve Gardiner, 1993; Başaran, 2000; Karacan, 2000; Senemoğlu, 2005; Bee ve Boyd, 2009; Dricoll, 2012; Ormrod, 2018) ve çocuğun gelişim süreçleri farklı bakış açılarıyla irdelenmesine karşın çocuğun kendine özgü bir yapısı, gerçekliği ve tanımı vardır. Çocuğun bu gelişim özelliklerini bilmek, aslında çocuğu tanımaya ve keşfetmeye olanak sağlamaktadır. Çünkü çocuk, gelişim özellikleriyle kendi gerçekliğine sahip bir varlıktır. Çocuğun dilsel, toplumsal, kişisel, bilişsel ve bedensel gereksinimleri karşılandıktan sonra, çocuk, gizilgüçlerini devindirerek kendini gerçekleştirebilir (Benson, 2011). Ancak çocuğun gelişim dönemlerine göre kendini gerçekleştirme süreçleri değişebilir (Hewes, 2006).

Çocuğun gelişimsel ve yaşla ilgili özellikleri, çocukları zorlayan ve onlara yararlı olacak etkinlikler planlamak ve geliştirmek için onlarla ilgilenen yetişkinlere yardım etmektedir (Sawyer, 2012). Bu nedenle çocuğun kendisini ve gerçekliğini tanımlarken tüm bu gelişimsel özellikleri bilmek gereklidir ki çocuğa seslenebilmek ve onunla iletişim kurabilmek gerçekleşebilsin. İşte bu noktada “çocuk gerçekliği” kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk gerçekliğini; çocuğun ilgi ve gereksinimlerini; bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişisel özelliklerini göz önünde bulundurma olarak tanımlayabiliriz. Bununla birlikte çocuğun tüm gelişimsel özellikleri ortaya çıkarılmadan bu gerçeklik açıklanamayabilir.

Çocuklar, dünyayı ve çevreyi kendi öznel değerlendirmeleriyle algılayan ve bu gözlükle dünya ile ilişki kuran varlıklardır (Dilidüzgün, 2003: 41). Bu nedendir ki çocuğun yaşama bakış açısını ve dünyayı algılamasını bilmek; çocuk gerçekliğinin kapılarını aralamamızı sağlar (Sever, 2008b: 28). Başka bir deyişle çocukların gerçekmiş gibi alımladıkları, fakat hiç de nesnel olmayan alımla farklılıklarının yakalanmasına olanak sağlar (Dilidüzgün, 2007a). Bu aslında çok önemli bir durumdur; çünkü çocuklar bu farklı gerçekliklerini eğitim ortamlarına ve yaşam durumlarına taşırlar (Duckworth, 1987).

Çocuğun dünyasını, onun gerçekliğini yakalamak; gerçeği onun gözüyle görmek ve anlamak (Dilidüzgün, 2003: 60) başka bir anlatımla çocuğu tüm yönleriyle tanımak “çocuk gerçekliği”ni açıklamanın temel koşuludur. Çocukların büyüklerinin küçültülmüş örneği olmadığı, tersine tamamen ayrı ilgi ve yönsemeleri bulunduğu tartışılmaz bir gerçektir (Yılmaz, 1963’ten akt. Oğuzkan, 2006: 387). Çocuk gerçekliği, çocuğun yetişkinlerden farklı alımlanmasını, kendine özgü evrenini ve duyarlıklarını da içine alır (Şirin, 2007: 42). Bu noktada çocuğun yetişkinlerden farklı kendine özgü bir doğası olduğu bilinmelidir. Çocuk diye bir varlık olduğuna göre; onun düşünme, duyma ve algılama biçimi yetişkinlerden farklı olacaktır (Aslan, 2014: 56). Bu algılama ve alımlama farklılıkları, çocukların kendine özgü geliştirdikleri duyma, duyumsama, düşünme, düşünme ve sezme yetilerinden kaynaklanmaktadır. Bu yetileri ile çocuklar, kendilerini özgürce gerçekleştirmek isterler.

Çocuk gerçekliği, çocuklaşmak demek değildir (Dilidüzgün, 2007a: 66). Başka bir deyişle çocuksulaşmak değildir. Çocuğa göre bir anlayışı, onun ilgi ve gereksinimlerini incelemeyi, onu gerçek bir kişi gibi algılamayı ve ona bu bakış açısıyla yaklaşmayı içerir. Çünkü çocuk da kendi bakış açısıyla yaşamı, çevresini ve insanı anlamaya çalışır. Bu durum çocuğun kendine özgü bu gerçekliği ile açıklanabilir. Çocuk gerçekliğinin yetişkininkinden ayrılan bu yanını anlamak, özümsemek ve uygulamak gereklidir. Gerçeğe, çocuğun gözüyle bakmanın, çocuğun dünyasını, onun gerçekliğini yakalamak açısından daha verimli olacağı kuşkusuzdur (Dilidüzgün, 2007a: 60). Eğer yetişkinlerin çocukça davranmak gibi tehlikeli ve gizli istekleri varsa ve bu

tehlikeli istek, çocukların çocuksu eylemleriyle oluşturuluyorsa o zaman çocukları daha az çocuksu yaparak dünyamızı ve kendimizi korumalıyız (Nodelman, 1992).

Çocuklar adına konuşmayı, görmeyi benzer bir biçimde dile getiren çocukluk tanımları ve onların kendi adına konuşma yeterliliğinden yoksun olduğu söylemleri oldukça yaygındır (Nodelman, 1992). Buna karşın Sawyer (2012: 19), çocukların gerçekçi beklentilere gereksinim duyduğunu ileri sürer. Gerçekçi beklentiler, çocuğun gelişimsel gereksinimlerine göre belirlenmelidir ve düzenlenmelidir. Onların gerçekçi beklentilerine göre oluşturulmuş amaç ve davranışlar, onların mutlu olma ve kendilerine saygı duyma anlayışı kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Eğer çocuklar gerçekleştirilmesi zor olan şeylere odaklanırlarsa başarısızlık, öfke ve düş kırıklığı duygusuna sürüklenirler. Eğer çocuklardan çok az şey beklenirse, başarılı olma ve sıradan şeylerden mutlu olma anlayışına sahip olurlar. Sawyer (2012: 19), çocuklardan istenilen gerçekçi olmayan beklentilerin kaynağı olarak anne-baba ve öğretmenleri görür ve bu anlayışın sorgulanması gerekliliğini öne sürer. Yetişkinlerin çocuğa olan bakış açısının değişmesi gereklidir, onlara mantıklı sınırlar sunulmalıdır ve uygun rehberlik sağlanmalıdır. Çünkü çocuklardan daha gelişmiş ve daha yararlı şeyler beklenebilir. Biçimsel gerçekliği benimsemiş, çocuğa doğruları gösteren, çocukken ve yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiğini ona belletmeye çalışan bir anlayış, bu gerçekliği zedelemektedir (Dilidüzgün, 2007a). Çünkü çocukluğu yetişkin bakış açısıyla ve yorumlarıyla baskı altına alınan çocuklar, diğer çocuklara baskı kuran yetişkinlere dönüşürler (Nodelman, 1992).

Sonuç olarak çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında çocuk gerçekliğini anlayabilmek ve açıklayabilmek için öncelikle çocuğun gelişimsel özellikleri, ilgi ve gereksinimleri, bakış açısı, doğası ve bu doğrultuda ne gibi sorma, düşünme ve öğrenme gereksinimleri olduğu bilinmelidir. Bu bağlamda bu araştırmada seslenilen hedef kitle 10-14 yaş aralığındaki ortaokul çağı çocuklarıdır.

2.5.2. Çocuğun Dilsel Gelişimi

Bireyin gelişimi, kalıtım ve çevre arasındaki sürekli ve karşılıklı etkileşimin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bireyin kalıtım ve çevre özellikleri birbirinden bağımsız ve farklı olduğu için gelişim süreci de farklıdır. Bu durum tüm gelişim alanları için geçerlidir. Dil gelişimi de bu noktada her birey için farklı olsa da bu konu üzerinde

birçok kuram ve düşünce dile getirilerek çocuğun dil gelişimine yönelik ortak bir anlayış aranmaya çalışılmıştır.

Dil edinimi ve gelişimi, doğumla birlikte başlayan ve yaşam boyu süregelen bir süreçtir. Bu süreçte diğer gelişim alanları ile eşgüdümlü bir biçimde çok hızlı gelişim gösterir (Karacan, 2000). Bebekler doğumlarıyla birlikte çevrelerindeki sesleri algılamaya, sesleri boğumlamaya ve içinde yaşadıkları toplumun dilinin ana yapısını edinmeye başlarlar. Dil, bütün gereksinimleri ile birlikte yaşanılan deneyimler arasında öğrenilmektedir (Keklik, 2015). Özellikle tüm gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişiminde de yaşamın ilk altı yılı gelişimin en hızlı ve duyarlı olduğu yıllardır. Bu yılların çocuğun dil edinim sürecinde evrensel olduğu söylenebilir. Dil gelişiminin evrensel basamakları her çocuk için geçerli olmasına karşın; çocuğun içinde yaşadığı kültürel çevre ve bir uyaran olarak kuramların özellikleri dil gelişiminin niteliğini etkilemektedir (Sever, 2008b: 35).

Çocuklar altı yaşına gelinceye değin yetişkinlerin dil kullanımlarının hemen hemen hepsini edinmiş durumdadırlar (Cole ve Morgan, 1975'den akt. Keklik, 2015). Çocukların sağlıklı büyük bir çoğunluğunun dili nitelikli bir biçimde kullanabilme yeteneklerinin ise beş on yaşları arasında gerçekleştiği kabul edilmektedir (Yapıcı, 2004).

Bebeklerin, anlaşılır ilk sözcükleri seslendiremedikleri döneme “dil öncesi dönem”, ilk sözcükleri seslendirdikleri döneme ise “dilsel gelişim dönemi” denilmektedir (Gander ve Gardiner 2001'den akt. Sever, 2008b: 36). Dil öncesi dönem ve dilsel gelişim dönemi yaşamın ilk altı yılında dilsel gelişimi açıklayan dönemlerdir. Dil öncesi dönem ağlama, agulama, cıvılda; dilsel gelişim dönemi ise tek sözcük, telgrafik konuşma, tam cümleler evrelerinden oluşmaktadır.

Ağlama, yeni doğanın çıkardığı ilk ve temel sestir; agulama, bebeğin yaklaşık iki aylıkken çıkardığı yumuşak ve sessiz konuşmadır; cıvılda ise ilk altı ay sürecinde görülen bebeğin bir ünlü ve bir ünsüzden oluşan ma, ma, ma; ba, ba, ba gibi heceleri seslendirdiği aşamadır (İnanç, Kılıç ve Bilgin, 2018: 162-263).

Tek sözcük döneminde çocuklar bir yaş dolaylarında dildeki gerçek sözcükleri öğrenmeye ve söylemeye başlarlar. Ancak sözcük kullanımı, daha geniş bir anlatımı

yerine getirmek için kullanılır. Örneğin, çocuk “Baba!” sözcüğünü kullandığı zaman, “Ben babamın omzuna binip gezmek istiyorum!” düşüncesini anlatmak isteyebilir (Cüceloğlu, 2009: 210). Telgrafik sözcükler aşamasında çocuk iki veya üç sözcüklük tümceler kurarlar. Bu konuşmada genellikle ad ve eylem yer alır. “Baba seninle birlikte parka gidelim.” tümcesini, “Baba parka git.” biçiminde telgrafik olarak dile getirir (Cüceloğlu, 2009: 210). Tam tümce (2-4 yaş) aşamasında ise çocuklar tümce oluşturmada güçlük yaşamazlar ve dilbilgisi açısından da çok az yanlışla sahip olurlar (Yapıcı, 2004).

7-12 yaş aralığında çocukların okula başlamasıyla birlikte dil gelişiminde yeni bir dönem ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde çocuklar, yazı dilinin anlatım olanaklarıyla yoğun bir biçimde karşılaşmakta ve dilbilgisi yanlışları yavaş yavaş düzelmektedir (Özbay, 2006a). Çocuklar, düşünce, duygu ve izlenimlerini 5-10 sözcüğün yer aldığı tümcelerle anlatabilmekte ve anlatımlarını benzetme ve deyimlerle zenginleştirebilmektedirler (Sever, 2008b). Bu yaş grubu çocukları, Piaget’e göre somut işlemler döneminde yer almaktadır. Ona göre çocukların olayları işlem süreçlerinin akılcı bir duruma gelmesi; karşılaştırma, sınıflandırma ve sıralama işlemleri için şemalar geliştirmeleri ve başarılı somut etkinlikler geçirmeleriyle yakından ilgilidir (Senemoğlu, 2005; Dricoll, 2012; Ormrod, 2018). Çocuklar, bu dönemde kuramsal ve soyut bilgileri anlamakta zorlanabilirler ve kendisine öğretilen bilgileri önceki bilgileri ile karşılaştırarak ve somutlaştırarak öğrenirler. Bu durum Türkçe öğretimi açısından göz önünde bulundurulmalıdır. Bu dönemde çocuklara öğretilen bilgi ve beceriler önce örneklendirilip somutlaştırılmalı, sonra genellemelere gidilerek çocukların bunları kavramaları sağlanmalıdır (Özbay, 2006a).

12-15 yaş aralığı ise çocukların ortaokul ve lise süreçlerine karşılık gelmektedir. Piaget’in bilişsel gelişim dönemleri içerisinde bu yaşlar soyut işlemler dönemini kapsamaktadır. Çocuklar bu dönemlerde nesneyi ve olayı görmeden de bu konular ile ilgili konuşabilirler, kendi düşüncelerini eleştirebilirler ve düşünceleri üzerinde yoğunlaşabilirler. 11 yaşından sonra somut varlıklara ve olaylara yönelik oluşturdukları kavramları, soyut kavramlara dönüştürmeye başlarlar (Başaran, 2000). Bu yaş döneminde çocukların ilgi alanları çok geniştir; araştırma ve kendilerini ifade etme gereksinimi duyarlar ve her şeyi okuma noktasında isteklidirler (Özbay, 2006a). Dilsel açıdan çocuklar, olumluluk ve olumsuzluk bildiren yan tümceleri de kullanarak

anlamsal olarak daha girişik yargılar oluşturabilecek düzeydedirler (Sever, 2008b: 45). Çocukların bu özellikleri iyi bilinmeli ve dil gelişimi sürecinde çocukların bu özelliklerini devindirecek ve işe koşacak uygulamalara yer verilmelidir.

Dil gelişimindeki bu sıralama değişmezken bu gelişimin hızı; fizyolojik ve genetik özellikler, cinsiyet, algısal, bilişsel ve nörolojik gelişim, sosyal çevre ve etkileşim, aile-çocuk arasındaki sözel iletişim düzeyi, sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikler gibi etmenlerden etkilenebilmektedir (Lewis 1982 ve Paul 1996'dan akt. Karaca, 2000: 268).

2.5.2.1. Dil Gelişim Kuramları ve Görüşleri

Bebeklerin ağlama, agulama, cıvıldaama aşamalarından geçip birçok sözcükten oluşan tümceler kurmaya, dilbilgisi kurallarını öğrenmeye ve kullanmaya geçen dil gelişim süreçleri çok hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir. Bu hızlı gelişim sürecini açıklayan ve görüşler sunan davranışçı, psikolinguistik ve etkileşimsel kuramlar yer almaktadır (Cüceloğlu, 2009; Keklik, 2015; İnanç vd., 2018).

2.5.2.1.1. Davranışçı Kuram

Bu kuramın görüşleri, dilin öğrenilmiş davranışlar örüntüsüyle edinildiği düşüncesine dayanmaktadır. Davranışçı öğrenme kuramlarının temelinde ele alınan bu yaklaşımda Skinner'ın görüşleri öne çıkmaktadır. Skinner'a göre çocuklar diğer davranışlarını nasıl öğreniyorlarsa, dili de aynı öğrenme süreçleriyle edinmektedirler (Skinner, 1957'den akt. Cüceloğlu, 2009: 211). Dile özgü kullanımlar, uyaranlar ve ona eşlik eden tepkiler arasındaki ilişkilerle öğrenilir ve koşullandırılır. Karmaşık dil davranışları, birtakım uyaran-tepki dizinlerinin çeşitli etkinliklerle bir araya gelme biçimlerini ifade eder (Maviş, 2006: 32).

Çocuklar, bu kurama göre dili, öykünme, koşullanma, genelleme ve pekiştireçler aracılığıyla edinirler. Çocuklar, duyduğu sözcükleri öykünerek ve anne-babanın yönlendirmesiyle seslendirmeye çalışırlar. Sözcükleri seslendirdikten sonra gerçekleşen anne-babanın gülümseme, yiyecek verme gibi davranışları çocuğa övgü ve pekiştireç olarak sunulmaktadır (İnanç vd., 2018). Çocuk da böyle bir süreç içerisinde sözcükleri öğrenmeye ve dil gelişimini sürdürmeye başlamaktadır. Ancak bu kuramda çocuğun yaratıcı yeteneğine önem verilmemektedir (Maviş, 2006).

Chomsky, davranışçı kurama şu eleştirilerde bulunmuştur (Chomsky, 1959'dan akt. Cüceloğlu, 2009: 211-212).

- Dil davranışı karmaşık bir yapıdır ve basit davranışlar üzerine kurgulanmış bir modelle açıklanamaz.

- Çocuk daha önce hiç söylemediği bir tümceyi ya da tümceleri söyleyebilir. Bu durum pekiştirme kavramıyla açıklanamaz.

- Dil öğrenmenin temelinde koşullanma bulunuyorsa, dünyanın değişik toplumlarında değişik dil ve sosyal toplumlar altında yetişen çocukların birbirinden farklı dil öğrenim şemaları göstermeleri gerekir. Buna karşın değişik koşullar altında yetişen çocukların dilleri aynı edinme süreci içerisinde geliştirdikleri görülmektedir.

2.5.2.1.2. Psikolinguistik Kuram

Psikolinguistik kuram, insanların doğuştan dil öğrenme yetisiyle dünyaya geldiklerini ve insanoğlunun “biyolojik dil programı” ile doğduğunu ileri sürmektedir (Cüceloğlu, 2009: 212). Bu kurama göre dil, sonradan öğrenilecek bir süreç değildir ve doğuştan dil edinimi gerçekleşmektedir. Kalıtsal olarak var olan dil edinimi yeteneği; çocuğun etnik köken, ırk ve ulus ayrımı olmaksızın altı aylıkken belli sesleri üretebilmesini, bir yaşında ilk sözcüğü söyleyebilmesini, iki yaşında ilk tümceyi söyleyebilmesini sağlamaktadır (Rice, 1997'den akt. İnanç vd., 2018: 161).

Bu kuramda çocuklar, dil öğrenirken yalnızca birkaç sözcüğü değil, bu sözcükleri bir düzen içerisinde sunan dilbilgisi kurallarını da öğrenirler. Başlangıçta bu kurallar, uygulanıp doğruluğu ya da yanlışlığı sınanacak denencelerdir. Çocuk deneme yanılma yoluyla, başkalarıyla iletişime geçerek bu denenceleri, dilbilgisi kurallarına dönüştürecektir (Cüceloğlu, 2009: 212). Bu görüş dilin öykünme yoluyla öğrenilebileceğine karşı çıkmaktadır ve dil öğrenmenin insana özgü doğal bir süreç olduğunu açıklamaktadır (Maviş, 2006: 36).

2.5.2.1.3. Etkileşimsel Kuram

Etkileşimci görüşler, davranışçı ve psikolinguistik kuramlarının en güçlü yönlerini bir araya getirmişlerdir. Etkileşimciler, sosyal, dilbilimsel, biyolojik ve bilişsel gibi pek çok etmenin dil gelişim sürecini etkilediği ve bu etmenlerin birbirlerini etkileyerek, birbirlerini geliştirerek ve karşılıklı olarak birbirlerine dayanarak var

olduklarını savunurlar (Canlı, 2014: 143). Yaşantı, çevresel etki ve biyolojik olgunlaşmanın dil gelişiminde eşit oranda önemli olduklarını vurgularlar (İnanç vd., 2018: 162). Etkileşimci yaklaşıma göre bebekler dili öğrenmeye yönelik bir yatkınlıkla veya donanımla dünyaya gelirler. Bu donanımın çevreyle etkileşimi ile çocuklar, çevresinde konuşulan dili edinirler.

Etkileşimcilerin görüşleri “sosyokültürel görüş” ve “bilişsel görüş” olmak üzere iki ana görüşe ayrılmaktadır (Keklik, 2015: 70). Vygotsky ve Bruner sosyokültürel görüşü ele alırken Piaget ise bilişsel görüşü benimsemiştir. Piaget, bilişsel gelişim süreçlerinin dil edinimi ve gelişimine doğrudan katkılar sağladığını vurgulamaktadır. Dili, çocuğun bilişsel gelişimi içerisinde edinebileceği diğer imgesel becerilerden biri olarak görür. Piaget, bireylerin ilk olarak bilişsel bir şema düzenlediklerini, sonrasında ise bu şemayı dilsel anlamda adlandırdıklarını söyler. Bilişsel görüş içerisinde Piaget, dil öğretiminde çocuğun sosyal etkileşimini dikkate almamakta ve bu noktada birçok eleştiri ile karşı karşıya gelmektedir (Özbay, 2006a).

Vygotsky ise dil edinimini; öğrenme, gelişim ve sosyal çevre ilişkisi üzerinden açıklamaktadır. Çocuklar, düşüncelerini sosyal iletişim ortamlarında açıklamak isterlerken dili öğrenmektedirler (Aydın, 2005). Bu görüş, Piaget’in bilişsel yapılarının yanına sosyal etkileşimi de ekleyerek çevre ile etkileşim süreçlerinin dil gelişimine önemli katkılar sağladığını ve yetişkinlerin bu noktada önemli bir yere sahip olduğunu dile getirmektedir (Erdener, 2009; Maviş, 2006).

2.5.3. Çocuğun Bilişsel Gelişimi

Biliş, bireyin algılamasını, uslamasını, yorumlamasını, yargılamasını sağlayan bilgileri edinme gücü ve sürecidir (Başaran, 2000: 72). Dünyayı tanıma, anlama ve öğrenmeyi içeren tüm bilişsel etkinlikleri içerisine alan bir sürecin karşılığı olarak kullanılan bir sözcüktür (Aydın, 2005). Bireyin çevresindeki dünyayı öğrenmesini ve anlamasını sağlayan, etkin bilişsel etkinliklerdeki gelişime ise bilişsel gelişim denilmektedir (Senemoğlu, 2005: 32). Çocuk doğduğu dünyayı anlama çabasını sürekli devam ettirir ve kolaydan karmaşığa doğru yarattığı bilişsel süreçlerle (algılama, yorumlama, düşünme, yorumlama) çevresine ve iç dünyasına uyum sağlamaya çalışır. Piaget, Vygotsky ve Bruner çocuğun bilişsel girişimlerle çevresine uyum sağlamasını ve

çevresini nasıl algıladığını değişik yaş düzeylerinden yola çıkarak belirlemeye çalışmışlardır.

2.5.3.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'e göre çocukların kendilerine özgü bilişsel etkinlikleri ve bakış açıları vardır. Çocuklar, geçirdikleri yaşantılar ve öğrenmelerle biyolojik yeterlilik düzeyleri arasında karmaşık bir etkileşim kurarak çevrelerinde yaşananlara anlamlar yüklerler (Erden ve Akman, 2003).

Piaget, çocuğun daha doğru bir anlatımla bireyin çevresinin anlama sürecini beş temel kavram üzerinde açıklamıştır. Bunlar, şema, uyum sağlama, özümleme, uyma ve dengelemedir (Driscoll, 2012: 215). Şema, bireyin çevresiyle uyumlu olmasına, çevresini düzenlemesine, anlamasına ve bilmesine olanak sağlayan bilişsel yapılardır. Çevrenin isteklerine göre bilişsel yapıda ayarlama yapmaya uyum sağlama adı verilmektedir. Özümleme, bireyin yeni karşılaştığı durumları, kendisinde önceden var olan bilişsel yapılar içerisine yerleştirmesidir. Uyma, yeni şemalar yaratmak ya da var olan şemaların içerik ve kapsamını düzenleyerek yeni deneyimlere uygun davranmak olarak açıklanabilir. Dengeleme ise şemalar ve uyma arasında bir dengeye erişme sürecidir.

Piaget'in bilişsel kuramı ile ilgili kavram ve ilkeler şunlardır (Ormrod, 2018: 290-293:

- "Çocuklar etkin ve güdülenmiş öğrenenlerdir.
- Çocuklar kendi deneyimlerinden öğrendiklerini yapılandırırlar.
- Fiziksel çevreyle etkileşim içinde olmak öğrenme ve bilişsel gelişim için çok önemlidir.
- Diğer insanlarla etkileşim, öğrenme ve gelişim için eşit derecede önemlidir.
- Çocuklar çevrelerine özümleme ve uyumsama süreçleriyle uyum sağlarlar.
- Dengeleme süreci, gittikçe artan düşünce biçimlerinin gelişimini destekler.
- Çocuklar farklı yaş düzeylerinde niteliksel olarak farklı yollarla düşünürler."

Piaget'in bilişsel kuramı, bilişin olgunlaşma ve çevreyle etkileşimi sonucunda dört gelişim döneminden geçtiğini söylemektedir. Bu gelişim dönemleri, duyu-devinim (motor) dönem (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlem dönemi (7-11 yaş)

ve soyut işlem dönemi (11 yaş ve üstü) olarak adlandırılmaktadır (Gander ve Gardiner, 1993; Dönmezer, 1996; Arı, Üre ve Yılmaz, 1999; Başaran, 2000; Erden ve Akman, 2003; Senemoğlu, 2005; Dricoll, 2012; Ormrod, 2018; İnanç vd., 2018).

Somut işlem (7-11 yaş) ve soyut işlem dönemi (11 yaş ve üstü) ise yaş düzeyi açısından ortaokul öğrencilerini kapsamaktadır. Bu nedenle çalışma içerisinde bu iki dönem açıklanmıştır.

Somut işlem dönemi (7-11 yaş): Bilişsel işlemlerin ilk görülmeye başladığı dönemdir. Çocuklar gerçek bilişsel işlemler yaparlar ve somut sorunları mantıklı bir biçimde çözerler (Dricoll, 2012). Ancak bir sorunun tüm yönlerini kavramada ve dizgesel bir biçimde sınıflandırmada sorun yaşarlar. Bu dönemde çocuklar, bilişsel işleyişin en yüksek düzeyini gerçekleştiremezler (Gander ve Gardiner, 1993). Çocuklar, dış dünyadaki nesnelere yerine bilişindeki imgeler ve bilişsel süreçlerle işlemler yapmaya başlarlar ve bir olayı diğer insanların gözüyle görebilmeyi zamanla daha iyi gerçekleştirirler (Cüceloğlu, 2009). Üst düzeyde sınıflama yapabilirler ve ben merkezilikten uzaklaşırlar.

Çocuklar bu dönemde yaparak-yaşayarak ve duyu organlarını etkili kullanarak öğrenme durumundadırlar. Bu nedenle kavramlardaki gizli anlamları çıkarmada güçlükle yaşayabilirler (Canlı, 2014). Buna karşın somut işlem döneminin sonlarında değişmeceli (mecazi) anlamlar ve okuduğu metnin ana düşüncesini belirleme gibi yeterlilikleri gelişmeye başlar (Bak, 2011: 93). Bu dönemde çocuklara çalışma yöntemleri öğretilmeli, anlamlı öğrenim yaşantıları sunulmalı, kılavuzluk edilmeli ve onlar öğrenmeye karşı güdülenmelidir (Başaran, 2000).

Soyut işlem dönemi (11 yaş ve üstü): Çocuklar artık soyut ve gerçeğe aykırı durumlar hakkında mantıklı bir biçimde akıl yürütebilirler (Ormrod, 2018). Varsayımsal değerlendirmeler yaparlar ve sıklıkla sosyal sorunlarla ilgilenirler. Bu bağlamda bu dönem çocukların eleştirme, karşılaştırma, yorumlama, düşünme gibi bilişsel süreçlerini geliştiren, onların yaşam ve insan gerçekliğini sanatçı yorum ve anlayışla tanımlarına katkı sağlayan ortamlar yaratılmalı ve çocuklar nitelikli kitaplarla buluşturulmalıdır (Sever, 2008b).

2.5.3.2. Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Vygotsky, bilişsel gelişim süreçlerinde çocuğun sosyal çevresinin önemli olduğunu dile getirmiştir ve çocukların çevresindeki kişilerden ve onların dünyasından yola çıkarak öğrendiklerini dile getirmiştir (Senemoğlu, 2005). Bilişsel gelişimin ilk olarak bireyin kendi içinden başlamadığını yani gelişimin biyolojik olmadığını; toplumsal etkenlerin bilişsel gelişimde önemli olduğunu savunmuştur.

Bununla birlikte Vygotsky'nin bilişsel kuramı ile ilgili kavram ve ilkeler şunlardır (Ormrod, 2018: 315-318):

- “Bazı bilişsel süreçler çeşitli türlerde görülür, bazıları ise insanoğluna özgüdür.
- İnfomal konuşma ve formel eğitim üzerinden yetişkinler, çocuklara kültürlerinin yorumladığı ve dünyada tepki verdiği yolları iletirler.
- Her kültür günlük yaşamı daha etkili ve verimli yapan devinışsel ve bilişsel araçlar aktarır.
- Düşünce ve dil, yaşamın ilk birkaç yılında artan biçimde birbirine bağlı olurlar.
- Karmaşık bilişsel süreçler sosyal etkinliklerde ortaya çıkar; çocuklar geliştikçe sosyal bağlamda kullandıkları etkinlikleri yavaş yavaş içselleştirirler ve bunları özgürce kullanmaya başlarlar.
- Çocuklar kendilerinden daha gelişmiş ve yetişkin insanlardan yardım aldıklarında daha zor görevin üstesinden gelebilirler.
- Zorlayıcı görevler, en üst düzeyde bilişsel gelişimi destekler.”

Vygotsky, bilişsel kuramında, çocuğun bağımsız olarak yapamadığı ancak başkalarının kılavuzluğunda yapabildiği görevlerin aralığı olarak “yakınsak gelişim alanı” kavramının olduğuna değinmiştir (Senemoğlu, 2005). Bu kavram, çocuğun sorunları bağımsız olarak çözmesiyle ortaya çıkan gerçek gelişim düzeyi ile bir yetişkinin kılavuzluğuyla ya da yaşlılarıyla işbirliği içinde sorunları çözmesi aracılığıyla belirlenen gelişimsel özellikleri arasındaki fark olarak açıklanmaktadır (İnanç vd., 2018). Vygotsky, insanın bilişsel etkinliğinin, toplumsal değişkenleri kullanarak gerçekleşen kültürel öğrenmenin bir sonucu olduğunu dile getirmiştir. Çocuğun içinde doğduğu kültürel yapılar içselleştirilecek ve öğrenilecek kavramların kaynağıdır. Bu durum, beynin gelişimsel işlevini etkilemektedir.

2.5.3.3. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim üzerinde çalışmalar yapmış ve bu sürece farklı bir bakış açısı sunmuş bir diğer araştırmacı da Bruner'dir. Bruner, Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramlarından etkilenmiş ve her iki kuramı bir araya getiren ve daha çok öğretim etkinliklerine yönelik uygulamaları olan bir kuram geliştirmiştir. Bruner, çocuğun çevresindeki dünyayı bilişinde açıklama yollarını; eylemsel dönem (1 yaşa kadar), imgesel dönem (1-6 yaş) ve simgesel dönem (7 yaş ve sonrası) olmak üzere üç başlık altında açıklamıştır (Senemoğlu, 2005).

Bruner'e göre bilişsel gelişimin son düzeyi simgesel dönemdir ve bu dönem ortaokul dönemindeki çocukların yaş düzeyine karşılık gelmektedir. Bu dönemde birey artık simgeler üzerinden düşünmeye başlar ve anlamları, simgelere dayandırarak açıklar. Simgeler yoluyla az sözcükle çok şey dile getirilebildiği gibi; imgeler ve eylemlerle ifade edilemeyen durum, nesne ve olaylar daha kolay ve etkili açıklanabilir (Senemoğlu, 2005).

2.5.4. Çocuğun Kişilik Gelişimi

Kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 2009: 404). Kişilik, bireyin davranışlarının tüm yönlerini açıklayan ve kapsayan bir kavramdır. Duygularımız, yeteneklerimiz, güdülerimiz, gereksinimlerimiz, mizacımız, sosyal, devinişsel ve bilişsel özelliklerimiz, değerlerimiz, inançlarımız, tutumlarımız vb. özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturur (Senemoğlu, 2005: 72).

Kişilik gelişimi kuramlarına bakıldığında Freud ve Erikson'un yaklaşımları karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bu bölümde Freud'un "Psikoseksüel Gelişim" kuramı ve Erikson'un "Psikososyal Gelişim" kuramı ele alınmıştır.

2.5.4.1. Freud'un "Psikoseksüel Gelişim" Kuramı

Freud'un kişilik gelişimine ilişkin yaklaşımına bakıldığında "id", "ego" ve "süperego" kavramlarıyla kişilik gelişimini açıkladığı görülmektedir. İd, kişiliğin doğuştan getirdiği en ilkel, en kaba dürtü ve arzularını içerir. Ego, kişiliğin mantıklı düşünebilme ve gerçekçi değerlendirmeler yapabilme becerisine sahip olduğu

bölümdür. Birey, büyümeye başladıkça kişiliği bu ussal ve denetleyici bölümü geliştirmeye başlar. Süper ego (üst-ben) ise kişiliğin üçüncü aşamasıdır. Çocukta ahlaki, toplumsal, aileye özgü değerler geliştirmeye başladıkça ortaya çıkar ve kişiliğin “vicdan” bölümünü içerir (İnanç vd., 2018).

Freud, kişilik gelişimini farklı dönemlere ayırarak açıklamıştır ve her dönem belli bir yaşamsal gelişimi içermektedir (Senemoğlu, 2005). Bir dönemdeki gereksinimler karşılanmadığında bireyde çatışma ve aşırı bağımlılık geliştirmekte ve bir sonraki kişilik gelişim sürecini engellemektedir. Freud, psikoseksüel gelişimi; oral dönem (0-1 yaş), anal dönem (1-3 yaş), fallik dönem (3-6 yaş), gizil dönem (6-12 yaş) ve genital dönem (12-18 yaş) olmak üzere beş döneme ayırmıştır. Bu dönemler içerisinde yer alan gizil ve genital dönemler, ilk ve ortaokul düzeyindeki çocukların kişilik gelişimini açıklamaktadır.

Gizil dönem (6-12 yaş): Bu dönem 6 ve 12 yaş aralığında yaşanan kişilik süreçlerini açıklamaktadır. Bu dönemde Freud, cinsel dürtülerin üzerinin örtüldüğünü, fallik dönemde yaşanan duyguların anımsanmasından uzaklaşmak için çocukların karşı cinsten arkadaşlarıyla ilişkiden kaçındıklarını, ergenlik dönemine kadar aynı cinsten yaşlılarıyla ilgilendiklerini belirtmiştir (Erden ve Akman, 2003; Senemoğlu, 2005; Cüceloğlu, 2009; İnanç vd., 2018).

Bu dönemde anne-baba ve öğretmenler, çocuğunun bu dönemi sağlıklı bir biçimde atlatabilmesi için işbirliği yapabilirler ve çocuğun suçluluk duygusu geliştirmesini önlemek için ona ceza vermeden örnek olabilirler (Arı, vd., 1999: 33).

Genital dönem (12-18 yaş): Son kişilik dönemidir ve bu dönemde kişilik bir çocuk kimliğinden uzaklaşarak yetişkin kişiliğine dönüşür. Fiziksel ve bilişsel gelişim hızlı bir biçimde yaşanmaktadır. Bireyin içsel dürtüleri artmaktadır. Bu dönemde ergen ve anne-baba arasındaki çatışma ve yaşanan sorunlar belirleyici bir rol üstlenir. Öğretmenler bu dönemde çocuklara kendi sorununu bulmasına ve kendi çözümünü üretmesi noktasında kılavuzluk etmelidirler (Arı, vd., 1999: 34).

2.5.4.2. Erikson'un "Kişilik Gelişimi" Kuramı

Kişilik gelişiminde çocukluk döneminin önemine değinen başka bir araştırmacı da Erik Erikson'dur. Erikson'un kişilik gelişimi de Freud'a benzemektedir; ancak Erikson, kişilik gelişimini yaşam boyu gerçekleşen bir süreç olarak tanımlamaktadır (Erden ve Akman, 2003). Erikson da Freud gibi kişilik gelişimini dönemlere ayırtmıştır ve buna ek olarak bu süreci sekiz döneme yükseltmiştir. Freud'a benzer olarak kişilik gelişim sürecindeki her dönemin temel bir çatışması olduğunu öne sürer ve bu çatışmaların olumlu veya olumsuz bir biçimde çözüldüğünü dile getirir (Senemoğlu, 2005: 74).

Erikson, kişilik gelişimi için dönemlere göre çatışmaları, aşağıdaki gibi betimlemiştir:

Erikson'un Kişilik Gelişimi Kuramı

Birinci Dönem - Temel güvene karşı güvensizlik: 0-1 yaş (0-18 ay)

İkinci Dönem - Bağımsızlığa karşı utanç ve şüphecilik / özerkliğe karşı utanç:
1-3 yaş (18 ay- 3 yaş)

Üçüncü Dönem - Girişkenliğe karşı suçluluk: 3-6 yaş

Dördüncü Dönem - Başarıya karşı aşağılık duygusu: 6-11 yaş

Beşinci Dönem - Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası: 11-18 yaş

Altıncı Dönem - Yakınlığa karşı yalıtılmışlık: 18-26 yaş

Yedinci Dönem - Üretkenliğe karşı duraklama: Yetişkinlik

Sekizinci Dönem - Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk: Olgunluk

(Erden ve Akman, 2003; Senemoğlu, 2005; İnanç vd., 2018).

Erikson'un kişilik gelişiminde yer alan dördüncü (Başarıya karşı aşağılık duygusu: 6-11 yaş) ve beşinci dönem (Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası: 11-18 yaş) ilk ve ortaokul düzeyindeki çocukların kişilik gelişimini açıklamaktadır.

Başarıya karşı aşağılık duygusu (6-11 yaş): İlk ve ortaokul yıllarına denk gelen bu dönem, yaklaşık 6 ve 11 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuklar bu yaş aralığında ev ile, okulla ilgili beklenti ve sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrenirlerken; ya başka insanlarla olumlu iletişimde bulunma, başarılı olma gibi yaşantılar sonucunda değerlilik duygusu geliştirirler ya da bu dönemdeki olumsuz yaşantılara bağlı olarak başka

insanlarla iletişimlerinde aşağılık duygusu yaşamaya başlarlar (İnanç vd., 2018: 45). Çocukların duygu ve düşüncelerini özgürce dile getirmesi, eylem ve davranışlarını baskı ve engeller olmadan yerine getirebilmesi, onun özerk-benliğini olumlu bir biçimde etkilemektedir (Burger, 2006).

Bu dönemde öğretmenler, çocuğun başarılı olabileceği ortamlar yaratmalı, hata yapmalarını hoş karşılamalı, kendi hatalarını bulmalarına yardımcı olmalı, onlara güvendiğini sezdirmeli, onları yargılamamalıdır (Arı, vd., 1999: 41).

Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası (11-18 yaş): Ergenlik dönemine denk gelen bu dönem 11-18 yaş aralığındaki çocuk ve gençleri kapsamaktadır. Bu dönemde öne çıkan çatışma, ergenin yaşadığı kimlik bunalımıdır. Ergenler bu bunalımı sağlıklı atlattırlarsa, kendine güvenen bir kişilik elde ederler ve başarılı olurlar. Başarılı olamazlar ise yaşamın ilerleyen dönemlerinde çözümleninceye kadar bu bunalım devam edecektir (Senemoğlu, 2005). Bu nedenle öğretmen, cezalandırıcı, eleştirici ve değersizlik duyguları uyandıracak davranışlardan ve uygulamalardan kaçılmalıdır (Arı, vd., 1999: 45).

Çocuklar, bu dönemlerde (dört ve beş) “bireysel beceri ve yeteneklerini yaşlıları ile karşılaştırabilir, iç denetimlerini sağlayabilir; hata ve başarılarından kendilerinin sorumlu olduğunu düşünürler.” (Sever, 2008b: 63). Bu nedenle çocuklara karar verme, değerlendirme, eleştirme ve iç denetimi geliştirme gibi eğitimle kazandırabilecek davranışların önemini sezdirme; yaşamın değişik güzelliklerini yansıtan yapıtlar okunmalı (Sever, 2008b: 63) ve eğitim ortamları yaratılmalıdır.

2.5.5. Çocuğun Toplumsal Gelişimi

Çocuğun kişiliği, kendi toplumsal çevresinin ürünüdür ve çocuk içinde bulunduğu toplumda, toplumun devamlılığını sürdürecektir bir üye olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun, toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için toplumsal gelişimini gerçekleştirmiş olması gerekir (Başaran, 2000: 130). Çocuğun iletişimde bulunduğu yakın ve uzak çevresindeki kişiler, kurumlar, yaşantılar çocuğun toplumsal gelişimini etkilemektedir. Öncelikle okul ve aile olmak üzere toplumun tüm kurumları ve değişkenleri çocuğun toplumsal gelişiminden sorumludur. Özellikle anne-baba ve çocuk

arasındaki yaşantı, çocukta duygulanım ve toplumsal davranışların oluşumunu sağlamaktadır (İnanç vd., 2018: 191).

Çocuğun toplumsal gelişimi, duyuşsal, devinişsel ve bilişsel gelişimleri ile eşgüdümlü olarak ilerlemektedir ve onun değişik aşamalardan geçerek toplumla iletişim kurmasını sağlamaktadır (Cüceloğlu, 2009). Çocuğun toplumsallaşmasının sağlanması, toplumun sürekliliğinin devam etmesi, bireyin kişilik gelişiminin güçlenmesi, çocuğun topluma karşı sorumluluklarının farkına varması açısından önemlidir (Ayta, 2015: 110).

Alanyazın incelendiğinde toplumsal biliş gelişiminin beş dönemde incelendiği görülmektedir:

1. Dönem - Benmerkezci Dönem (0-6): Çocuk, 6 yaşına kadar olayları başkalarının bakış açısına ve toplumsal konumuna göre yorumlayamaz ve başkalarının algılarını doğru bulmaz. Bu dönemde çocuğun kendi duyguları önemlidir.

2. Dönem - Farklılaşma ve Özne Bakış Açısı Dönemi (6-8): Bu dönemde çocuk, başka insanların kendisinkinden daha değişik toplumsal bakış açıları olduğunu fark etmeye başlamakla birlikte, bu bakış açılarını çok az anlar. Başkalarının da kendisiyle aynı şeyleri hissettiğine inanan çocuk, başka bireylerin farklı amaç, duygu ve düşünceleri olduğunu anlayabilecek bir yeterliliğe sahiptir ama gözlemleri henüz gerçekçi ve nesnel değildir.

3. Dönem - Farklı Bakış Açılarını Anlama Dönemi (8-10 Yaş): Çocuk, bu dönemde başka insanların farklı bakış açıları olduğunu anlarken, kendi bakış açısının da başkalarınca anlaşıldığını görür.

4. Dönem - Üçüncü Kişilerin Bakış Açılarını Anlama Dönemi (10-12 Yaş): Çocuk, ilgili kişinin ve başkalarının bakış açılarını anlar, ayrıca üçüncü kişilerin yansız bakış açılarının farkına varır, olayları üçüncü kişilerin bakış açılarına göre de değerlendirir.

5. Dönem - Toplumsal Bakış Açısı Dönemi (Ergen ve Genç): Genç birey, üyesi bulunduğu topluluğun bakış açısını taşıdığından bu bakış açısı toplumsal yapıya uygundur. Genç birey, yasa ve törenleri dikkate alır.

(Selman, 1997 ve 1980'den akt. İnanç vd., 2018: 191)

Bu dönemler içerisinde yer alan üçüncü, dördüncü ve beşinci dönemler, ortaokul çağındaki çocukların yaş düzeyine karşılık gelmektedir. Özellikle 10 yaş, çocukluğun

gerekliliklerine özgü, huzurlu, düzenli ve bilgilerin özüksendiği, dengelendiği ve toplandığı bir dönemdir (İnanç vd., 2018: 198) ve okul sürecinde önemli bir döneme karşılık gelmektedir. Bu dönemde anne, baba ve öğretmen ile etkileşim oldukça iyi düzeydedir. Çocuğun ilk ve ortaokul süreciyle birlikte, dördüncü ve beşinci dönemlerde, bebeklik dönemine göre daha çok sayıda arkadaşla iletişim kurduğu, bununla birlikte aile ilişkilerinin de zamanla azaldığı ve bireysel oyunun yerini, arkadaş kümelerinin aldığı görülür.

Ortaokul sürecinin sonuna doğru çocukların, öğretmene olan ilgileri ve hayranlıkları; seçtiği ölküsel kahramanlara, ünlü sporculara, sanatçılara ve yazarlara yönelmeye başlamakta ve karşı cinse yönelik ilgi artmaktadır (Başaran, 2000: 136-137). Bu dönemde çocuk yavaş yavaş kendi kişiliğini bulmakta, bağımsız olma dönemine girmekte, grup oluşturma ve sertlik gösterilerine karşı ilgi duymakta ve çevresinden uzaklaşarak olağanüstü olaylar yaşamak istemektedir (Özbay, 2006a: 115).

Bu dönemlerde çocukların yaptıkları işler desteklenmeli; onların başarı duygusunu geliştirecek ve pekiştirecek olanaklar sunulmalı; çocuğa bazen çocuk, bazen de yetişkin gibi davranılmalı ve onlara yetişkin yaşamına özgü birtakım sorumluluklar verilmelidir (Aytar, 2015: 124). Çocuklara, insan ve yaşam gerçekliğini tanımlarına yardım edecek, yaşam deneyimlerini arttıracak nitelikli edebiyat yapıtları ile kurgulanmış ortamlar oluşturulmalıdır (Sever, 2008b: 70-71).

Sonuç olarak, Türkçe eğitimi ortamlarında çocuk gerçekliği bilinmeli; çocukların dilsel, bilişsel, kişisel ve toplumsal gelişim süreçlerine önem verilmeli ve bu gelişim süreçleriyle eşgüdümlü bir Türkçe eğitimi ve öğretimi verilmelidir. Bu ilke, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının temel değişkenini oluşturmaktadır.

2.6. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Eğitim Ortamlarıyla İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarıyla doğrudan ve dolaylı yoldan ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Çocuğa görelilik bağlamında gerçekleştirilen çalışmaların çoğunluğunun yazınsal yapıtların, metinlerin, resimlerin vb. çocuğa göreliliğini belirlemeye yönelik yapılmış olduğu söylenebilir (Küçük, 2005; Ustaoğlu, 2006; Taşçı, 2007; Solar, 2010; Bilgin, 2011; Kutlu, 2011; Çakır, 2013;

Küçükavşar ve Hasırcı, 2013; Canlı, 2014; Saltık, 2016; Karaca ve Temizyürek, 2017; Kirazlı, 2018; Çer, 2019; Demirel ve Kökçü 2019; Varışoğlu ve Tuzcuoğlu Aksin, 2019). Bununla birlikte alanyazınında yapılmış öne çıkan çalışmaların sonuçlarına yönelik bilgiler sunulmuş ve bu çalışmaların alanyazına ilişkin katkılarına yer verilmiştir.

Sever (2008a), “Eğitimde ve Bilimde Türkçe Eğitimi” adlı çalışmasında Türkçe eğitiminin başat değişkenlerinden olan Türkçe öğretmenlerinin, Türkçe eğitimi ortamlarının, Türkçe öğretiminde kullanılacak araçların, öğretim yönteminin niteliğine yönelik ayrıntılı bilgiler vermiştir. Çağdaş Türkçe eğitiminde anlama ve anlatma becerilerinin kazandırılmasını sağlayan etkinliklerin, araç-gereçlerin ve yöntemlerin nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra resmin, müziğin, tiyatronun, dramının anlatım olanaklarıyla desteklemesi gerektiğini dile getirmiştir. Anlama ve anlatma becerilerinin uygulamaya dayalı etkinliklerle yaparak ve yaşayarak geliştirilmesini destekleyen çok uyaranlı eğitim ortamlarına gereksinim duyulduğunu belirtmiştir. Bunun için de Türkçe eğitimi ortamlarında gerçekleşen her etkinliğin, her araç-gerecin, seçilen yöntemlerin, uygulanan eğitim ortamlarının çocuğa göre olması gerektiğini vurgulamıştır. Türkçe eğitiminin bu amaçlarla gerçekleşebilmesi için de dil öğretimi dersliğinin / dersliklerinin oluşturulmasının yaşamsal bir öneme sahip olduğunu açıklamıştır. Bu dersliklerde öğrencilerin gizilgüçlerini devindirebilecekleri, Türkçe eğitimine uygun çok uyaranlı, teknolojik olanaklarla desteklenmiş çağdaş Türkçe öğretimi ortamı oluşturabilmenin anadili eğitim sürecini daha etkili bir duruma getireceğini açıklamıştır. Bu dersliklerde şiir, öykü, bilmece, tekerleme, fıkra, klasik müzik, kısa film, karikatür ve resmin en nitelikli ve çocuğa göre uygun olanlarının bulundurulmasının gerekliliğini örneklerle açıklamıştır.

Sever (2007b ve 2011a), “Türkçe Öğretiminde Sanatsal Bir Uyaran Olarak Karikatürün Kullanılması” ve “Dil ve Edebiyat Öğretiminde Kısa Film ve Karikatür” adlı çalışmalarında Türkçe eğitiminde karikatür ve kısa filmin kullanımına ve önemine değinmiştir. Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerle birlikte çocuğa göre belirlenmiş kısa film ve karikatürlerden yararlanılmasının; öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirebilmeleri için eğitim ortamlarını uygulamalı bir yaşantı kaynağına dönüştüreceğini dile getirmiştir.

Canlı (2014), “Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Niteliği Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora çalışmasında Türkçe ders kitaplarına, ilkokul birinci sınıftan başlayarak ortaokul sekizinci sınıfa değin çocukların gelişimsel özelliklerine seslenen, onların gerçeklik algısına uyan ve “çocuğa görelilik” ilkesine sahip anlatısal ve bilgilendirici metinlerin seçiminde bulundurulması gereken ilkeleri belirlemiştir. Türkçe ders kitaplarına metin seçiminde yer alacak ilkeler, öncelikle “çocuğa görelilik” ilkesi kapsamında yapılandırılmış; bu kavramın tüm öğeleri alanyazından yola çıkarak oluşturulmuştur. Araştırma sonunda; 1-8. sınıf düzeylerine yönelik; dilsel metnin içyapı öğelerinden “konu”, “izlek”, “kurgu”, “iletiler”, “dil ve anlatım” ve “karakter” öğelerinde ve dört gelişim alanına (dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal) ilişkin öğrenme gereksinimlerine yanıt veren metinsel ilkeler oluşturulmuştur.

Çer (2014), “Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi” adlı doktora çalışmasında, 0-6 yaş dönemine seslenen edebiyat yapıtlarında çocuk gerçekliği ve çocuğa göreliliğin başat değişkenlerini belirlemeyi amaçlamıştır. 0-6 yaş dönemine yönelik kitapları; kitapların içerik, biçimsel ve eğitsel özellikleri çocuğun doğası, bakış açısı, ilgi ve gereksinmesi, dil ve anlam evreni gibi yönlerle inceleyerek bu yaş dönemindeki edebiyat yapıtlarının çocuğa göreliliğini belirlemiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında, 0-6 yaş dönemine seslenen yazınsal yapıtların çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre olması için taşınması gereken eğitsel, içeriksel ve biçimsel özelliklere yönelik bilimsel ölçütler dizgesi hazırlanmıştır. Bu dizge ile çocuk edebiyatı yapıtlarının içeriksel, biçimsel ve eğitsel açılardan çocuğu özne olarak ele alması ve çocuğun dışında başka bir gerçekliği yeğlememesi gerekliliği belirlenmiştir.

Küçükavşar ve Hasırcı (2013), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Göreliliği” adlı çalışmalarında, MEB tarafından 5- 8. sınıflar için hazırlanmış Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirleri çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda incelemişlerdir. Bu ders kitaplarında bulunan 26 şiir; konusu, iletisi, yaşama ilişkin duyarlık oluşturma, sözcük varlığını yansıtırma, dil ve anlatım yönlerinden çocukların gelişim düzeyleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin istenilen sayıda ve düzeyde çocuğa göre olmadığı ve şiirlerde genel olarak çocuk gerçekliği ilkesinin pek önemsenmediği belirlenmiştir.

Aslan (2006a), “Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi” adlı doktora çalışmasında yazınsal nitelikli çocuk kitapları ile kurgulanmış Türkçe dersinin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisini belirlemeye çalışmıştır. Ön-test son-test deneysel bir niteliği olan çalışmada okuma becerisinin bilgi düzeyinde anlamlı bir fark çıkmamasına karşın kavrama düzeyi ve okuma becerisi toplam düzey puanları üzerinden deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Yazma becerisinde de okuma becerisine benzer bir biçimde bilgi düzeyinde anlamlı bir fark çıkmamasına karşın uygulama düzeyi ve yazma becerisi toplam düzey puanları üzerinden deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Kompozisyon (yazılı anlatım) becerisinin düzeyinde de deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışma sonucunda genel anlamda yazınsal nitelikli çocuk kitaplarıyla, bir başka deyişle çocuğa göre ilkesine uygun olarak seçilmiş metinlerle yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Hamzadayı (2010), “Bütünleştirilmiş Öğrenme-Öğretme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi” adlı doktora çalışmasında, bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının Türkçe öğretimindeki etkililiğini belirlemeye çalışmıştır. Çoklu ve bütünsel bir kuramsal bakışı benimseyen çalışmada, davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme kuramlarını bir araya getirmiştir. Bu kuramların güçlü yönlerini işe koşmaya dönük anadili öğretimi izlencesi oluşturmuştur. Bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı adını verdiği bu kuramın etkililiği öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri üzerinde sınıamıştır. Çalışma sonunda bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerini geliştirmede yürürlükte olan anlayıştan daha verimli ve etkili olduğunu belirlemiştir.

Hasırcı (2015), “Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Bir Model Önerisi (5- 8. Sınıf Örneği)” adlı doktora çalışmasında, Türkçe öğretiminde çok uyaranlı eğitim ortamının yapılandırılmasına dönük bir model önerisi tasarlanmıştır. Çok uyaranlı eğitim ortamı; dilsel, görsel, işitsel ve görsel-işitsel uyarıların birlikte ele alındığı bir eğitim ortamıdır. Bu öğelerle yapılandırılan model için başat yaklaşım olarak çok uyaranlı eğitim ortamının yapısıyla

örtüşen bütünleştirilmiş öğretme-öğrenme anlayışından yararlanılmıştır. Modelde sınıf düzeylerine göre içerik belirlenmiş, amaç ve kazanımlar düzeylere göre aşamalandırılmış ve her bir sınıf için hazırlanan amaç-kazanımlara göre öğrencinin düzeyine uygun nitelikli, sanatsal uyarıların işlevsel bir biçimde kullanıldığı eğitim durumları oluşturulmuştur. Bu model ile Türkçe öğretiminde okuryazar bireyler yetiştirebilmeye dönük amaç-kazanımların belirli bir izlek altında bir araya getirilmiş sanatsal uyarılarıyla nasıl kazandırılacağı somutlaştırılmıştır.

Turhan (2016)'ın "Çok Uyarınlı Eğitim Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" adlı doktora çalışmasında da Türkçe dersine yönelik çok uyarınlı eğitim ortamları hazırlanmış ve bu ortamların ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin okuduğu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çok uyarınlı Türkçe eğitimi ortamlarında kullanılan görsel, dilsel ve işitsel metinlerin birbiri ile uyumu ve çocuğa göreliğinin önemli olduğu bu çalışmada öne çıkarılmıştır. Çalışma sonucunda ise çok uyarınlı eğitim ortamlarının çocukların okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine olumlu yönde katkı sağladığı belirlenmiştir.

Harloff (2011), "The Impact of Integrated Arts Instruction on Student Achievement of Fourth Grade Urban Students in English Language Arts and Mathematics" adlı çalışmasında matematik ve İngilizce dil eğitiminde, sanat etkileşiminin akademik başarı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Matematik ve dil eğitimi süreçlerini; müzik, görsel sanat, tiyatro veya dans gibi sanatsal öğelerle bütünleştirdiği uygulamasını dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiştir. Uygulama sonrasında sanat eğitimi öğeleriyle bütünleştirilmiş dil ve matematik eğitiminin dördüncü sınıftaki öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Harloff, ayrıca görsel sanatların dördüncü sınıf öğrencilerinin matematikteki başarısı üzerinde; müziğin de dil öğretiminde dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

DuPont (1992), "The Effectiveness of Creative Drama as an Instructional Strategy to Enhance the Reading Comprehension Skills of Fifth-Grade Remedial Readers" adlı çalışmasında çocuk edebiyatı yapıtlarıyla yaratıcı dramayı bir araya getiren uygulamaların beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine

katkısını belirlemeye çalışmıştır. Beşinci sınıf öğrencilerini her biri 17 kişiden oluşan 3 gruba ayıran DuPont; birinci gruba çocuk öykülerini okutmuş ve yaratıcı drama etkinlikleri yaptırmıştır. İkinci grup, geleneksel yöntemlerle öykülerini okumuş ve tartışmıştır. Üçüncü grup ise olağan ders izlenceleriyle devam etmişlerdir. Uygulama sonrasında okuduğu anlama becerisinde birinci grubun diğer gruplara göre daha yüksek başarı ortalamaları elde ettiği belirlenmiştir.

Williams (2001), “A Music Education Program With Language Arts Lessons to Improve Reading Comprehension Skills.” adlı çalışmasında hazırladığı müzik eğitimi programında müzik ile dil becerilerini birbiriyle bütünleştirmiştir. Dil becerileriyle birlikte tasarladığı müzik eğitimi programını, dokuz haftalık bir süreç içerisinde ortaokul 8. sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Çalışma sürecinde deney grubuna dil derslerinde şarkılar dinletmiş ve bu şarkıların iletilerini öğrencilere çözümletmiştir. Uygulama sonrasında deney grubu lehine okuduğunu anlama ve çözümleme açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Eaton (2006), “The Effects of An Integrated Reading and Music Instructional Approach on Fourth Grade Students’ Reading and Music Achievement” adlı çalışmasında, müzik dersi ve okuma becerisini bütünleştirmiştir. Müzikle bir araya getirilen okuma etkinliklerinin hem okuma becerisine hem de müzik eğitime olumlu yönde katkılar sağladığı belirlenmiştir.

Rieber (1990), “Using Computer Animated Graphics in Science Instruction with Children.” adlı çalışmasında animasyonlu sunumların ve uygulamaların etkilerini dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerini içeren bilgisayar tabanlı fen dersinde incelemiştir. Çalışmasındaki davranışsal (geleneksel) uygulama geleneksel sorgulamadan, bilişsel (çağdaş) uygulama ise animasyonlardan oluşan yapısal bir benzetimden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda animasyonlu çizelgeler, resimler ve fotoğraflarla gerçekleşen ders sürecinin; durağan çizelgelerle gerçekleşen ders sürecine göre daha üstün olduğu ve uygulama sonucunda animasyonlu eğitimin daha kalıcı ve etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, animasyonlu sunumların, ders süreçlerinin belirli koşullar altında öğrenmeyi destekleyebileceğini ve aynı zamanda bilişsel ve beceri temelli uygulama etkinliklerinin tasarımında etkileşimli çizelgelerin başarılı bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

2.7. Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Oluşturulmasında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel İlkeler

Bu bölümde deneysel süreç içerisinde kullanılan çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının oluşturulmasında göz önünde bulundurulması gereken ilkelere değinilmiştir.

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarındaki tüm değişkenler ve öğeler çocuğun doğasına uygun, onun ilgi ve gereksinimlerine seslenen nitelikte olmalıdır. Bu bağlamda çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının başat dayanağını, bu ortamlarda seçilecek ve kullanılacak tüm araç-gereçler, metinler, yöntemler vb. değişkenlerin niteliğini Sever (2008b)'in belirttiği “çocuğa görelilik” ilkesi oluşturmaktadır. Eğitim ortamlarının hazırlanmasında çocuğa görelilik ilkesinin göz önünde bulundurulmasının yanı sıra okuma kültürü edinmiş, düşünen, duyarlı bireylerin yetişmesine katkı sağlayacak nitelikte eğitim ortamları hazırlanmıştır. Bu ortamlarda öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek için onların etkin birer özne konuma getirileceği, yaparak-yaşayarak öğrenecekleri uygulamalara yer verilmiştir.

Türkçe eğitimi okuma, konuşma, yazma, dinleme ve dilbilgisi gibi birtakım alanlara ayrılmış olsa da çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında, Kavcar ve diğerlerinin (2004) de belirttiği gibi dil öğretimi bir bütünlük içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında Türkçe öğretiminin “okuma”, “dinleme”, “yazma” ve “konuşma” becerileri alanları ile “dilbilgisi” öğrenme alanına yönelik amaç ve kazanımlar için Sever (2011b) ve MEB (2018)'den yararlanılmıştır.

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında bütünleştirilmiş öğrenme ve öğretme yaklaşımı benimsenmiştir. Sever (2008a: 21) ve Hayran (2010) bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımını, etkin öğrenme, tam öğrenme, çoklu zeka kuramı, yapılandırmacılık, beyin tabanlı öğrenme, araştırma, buluş ve sunuş yoluyla öğrenme gibi kuram ve öğretme öğrenme yaklaşımlarının olumlu yönlerinin bir araya getirildiği bir yaklaşım olarak tanımlamışlardır. Bu yaklaşımda öğrencilerin düzeyine ve Türkçe

dersi öğretim programında yer alan kazanımların uygun olarak gösteri, tartışma, soru-yanıt, çözümlenme, grup çalışması, inceleme, gözlem, oyunlaştırma, beyin fırtınası, ters beyin fırtınası vb. yöntem ve teknikler kullanılmıştır.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında öğrencilere sunulan yazınsal ve çok uyaranlı dilsel, işitsel ve görsel metinlerin niteliği ve uygulama biçimi önemlidir. Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında seçilen çocuk edebiyatı yapıtlarının; kullanılan resimlerin, karikatürlerin, kısa filmlerin, müziklerin; fıkra, bilmece ve tekerleme gibi dilsel metinlerin çocuğa göre ve sanatsal nitelikli olmasına özen gösterilmelidir. Bu metinlerin, ana metnin iletişimiyle ilgili olmasına ve bütünleşik bir biçimde işe koşulmasına ve seçilmesine dikkat edilmelidir.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarını amaçlayan her bir eğitim durumunda birbirini bütünleyen “Biçimsel Bölüm” “Giriş Bölümü”, “Gelişme Bölümü” “Sonuç Bölümü” ve “Değerlendirme Bölümü” olmak üzere beş ana bölüme yer verilmiştir.

Tablo 1
Eğitim Durumu Planları

A- Biçimsel Bölüm	Okulun Adı Dersin Adı Sınıf Süre Öğretmenin Adı ve Soyadı Öğrenme, Öğretme Yöntem ve Teknikleri Beceriler Araç ve Gereçler Kaynak Kitaplar Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler) Öğrenme ve Öğretme Etkinliklerinin Örüntüsü İlişkilendirilebilecek Ana İzlek Metnin Başlığı Metnin Türü Ana Nokta Yardımcı Noktalar Amaç ve Kazanımlar
B- Giriş Bölümü	Dikkat Çekme Güdüleme Gözden Geçirme Derse Geçiş
C- Gelişme Bölümü	Dinleme, okuma, konuşma, yazma ve dilbilgisi becerileriyle ilgili uygulamalar, çalışmalar ve etkinlikler Ara Özet ve Ara Geçişler
D- Sonuç Bölümü	Son Özet Tekrar Güdüleme Kapanış
E- Değerlendirme	İzleme ve Biçimlendirmeye Dönük Değerlendirme

2.7.1. Biçimsel Bölümle İlgili Açıklamalar

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi durumlarının öğretim uygulamasının gerçekleşeceği “Okulun Adı”, “Dersin Adı”, “Sınıf”, “Süre”; öğretim sürecini uygulayan “Öğretmenin Adı ve Soyadı”, öğretim sürecinde kullanılacak

“Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri”, “Araç ve Gereçler”, “Kaynak Kitaplar” ve “Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler)” ile ilgili bilgiler ve açıklamalara eğitim durumlarının biçimsel bölümlerinde yer verilmiştir.

“Metnin Başlığı”, “Metnin Türü”, “Ana Nokta” ve “Yardımcı Noktalar”, biçimsel bölümlerine “Öğrenme-Öğretme Etkinliklerinin Örüntüsü” başlığı altında yer verilmiştir. Bu bölümde yer alması gereken “Eğitim Durumu” ile öğrencilere kazandırılması planlanan “Amaç ve Kazanımlar”a biçimsel düzen açısından ekler bölümünde yer alan eğitim durumlarından önce belirtke tablosu biçiminde sunulmuştur.¹

Bu bölümde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının başarıya ulaşabilmesi için gerekli amaç ve kazanımlar, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak konu, yöntem ve teknikler, araç ve gereçler ile kaynaklara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.7.2. Giriş Bölümüne İlişkin Açıklamalar

Giriş bölümü; gelişme bölümüyle ilintili, kendi arasında birbirini tamamlayan ve bütünleyen nitelikte “Dikkat Çekme”, “Güdüleme”, “Gözden Geçirme” ve “Derse Geçiş” olmak üzere dört alt bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünün ilk etkinliği olan “Dikkat Çekme” aşamasında, eğitim durumlarının etkinlik kitapçığındaki gelişme bölümünde yer alan konu ve ana metinlerle ilgili öğrenme-öğretme durumları yaratılmıştır. Resimler, kısa filmler, fotoğraflar, şiirler, klasik müzik ve karikatürlerle ilgili öğrencilere açık uçlu ve düşündürten sorular yöneltilmesi, konuyla ilgili çıkarımda bulunmalarının ve yorum yapmalarının istenmesi, öğrencilerin işlenecek metinlerde geçen olayları kendi algıları ve yaşam deneyimleriyle ilişkilendirmelerini sağlayacak sorular yöneltilmesi gibi etkinliklerle öğrencilerin dikkatleri, kazandırılacak davranışlara ve derse çekilmiş, bu süreçte işlenecek ana metnin konusuna, izleğine, iletisine yönelik yaşantıları, merak duyguları ve ön bilgileri

¹Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında Türkçe öğretiminin “okuma”, “dinleme”, “yazma” ve “konuşma” becerileri alanları ile “dilbilgisi” öğrenme alanına yönelik amaç ve kazanımlar için Sever (2011b) ve MEB (2018)’den yararlanılmıştır.

devindirilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin ders sürecine yönelik hazırbulunuşluk düzeyleri de yoklanmaya çalışılmıştır.

Giriş bölümünün “Güdüleme” aşamasında ise eğitim durumu uygulamalarında yer alan etkinlik ve süreçlerin öğrencilere yaşamlarında ne tür katkılar sağlayacağı açıklanmış, ders sürecinde neler öğrenceklerine yönelik bilgiler verilmiş ve bu gibi süreçlerle öğrencilerin derse olan istek, ilgi ve güdüleri arttırılmaya çalışılmıştır.

Giriş bölümünün “Gözden Geçirme” aşamasında “Öğrenme-Öğretme Etkinliklerinin Örüntüsü” başlığı altında yer alan ana ve yardımcı noktalara, özetlemeli bir biçimde yeniden değinilmiştir.

Giriş bölümünün son basamağı olan “Derse Geçiş” aşamasında ise işe koşulacak metni anlama ve çözümlene sürecine geçilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle bu bölümde, gelişme bölümüne hazırlayan bilgilere yer verilmiştir.

2.7.3. Gelişme Bölümüne İlişkin Açıklamalar

Gelişme bölümü, eğitim durumlarında yer alan amaç ve kazanımları, öğrencilere edindirmek için hazırlanan ve gerçekleştirilen etkinlikleri içermektedir.

Çocuğa göre yapılandırılan Türkçe eğitimi ortamlarında “dinleme”, “okuma”, “konuşma”, “yazma” becerileri ve “dilbilgisi” öğrenme alanı bütünlük anlayışı içerisinde birlikte ele alınmıştır. Eğitim durumları bu beceriler ve öğrenme alanı ile birlikte birbirini tamamlayacak bir biçimde düzenlenmiştir. Her bir eğitim durumunda tüm beceri ve öğrenme alanlarına yönelik eğitim süreçleri işe koşulmuştur.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi durumlarında öğrenci merkezli, “çocuğa görelilik” ilkesini önceleyen, öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayan, doğal bir öğrenme ortamı içerisinde çocuğun kendisinin bir özne konumuna getirildiği etkinliklere ve uygulamalara yer verilmiştir.

Eğitim durumlarının işe koşulmasında ilk olarak okuma ve dinleme becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmaların okuma ve dinleme kurallarına uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi için gerekli bilgiler öğrencilere anımsatılmış, okuma veya dinleme sürecinde gerekli yerlerde öğrencilere dönüt, düzeltme ve

pekiştireçler verilmiştir. Metinler öncelikle öğretmen tarafından sesli okunmuş, daha sonra öğrenciler tarafından sesli (gerekli sayıda) veya sessiz olarak okunması istenmiştir. Kimi okuma süreçlerinde metin yarıda bırakılarak öğrencilerin metinle ilgili çıkarım ve kestirimlerini sözlü veya yazılı olarak dile getirmeleri istenmiştir. Dinleme metinlerinde ise gerek duyulduğunda metinler yeniden öğrencilere dinletilmiştir.

Okuma veya dinleme süreci gerçekleşikten sonra öğrencilerin metni özetlemeleri; metne yönelik düşüncelerini iletmeleri; dikkat çekme bölümünde yer alan dilsel, görsel ve işitsel uyarımlarla, metni kendi yaşamlarından bir olayla veya daha önceden okuduğu / dinlediği / izlediği metin veya metinlerle ilişkilendirmeleri, karşılaştırmaları istenmiştir.

Her okuma ve dinleme çalışmasından sonra öğrencilere metnin anlam evrenini (konu, izlek, ileti, kahraman, olay, zaman vb.) içselleştirmeye dönük onların metinden yola çıkarak yanıtlayabileceği metnin konusuna, izleğine, iletisine, dil ve anlatımına yönelik sorular hazırlanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin düşünmesine, duyumsamasına, çıkarımda ve kestirimde bulunmasına, usavurmasına yönelik kolaydan zora bir biçimde yapılandırılmış dinlediğini ve okuduğunu anlama sorularına yer verilmiştir. Öğrencilere metni anlamaya dönük tartışma ortamları yaratılmış, metinlerde yer alan sorunlara farklı çözüm önerileri getirebilecekleri, metne uygun yeni başlık oluşturmalarının istendiği, farklı bakış açısı geliştirebilecekleri, metinde yer alan kahramanlarla özdeşim kurabilecekleri sorular yöneltilmiştir. Kimi eğitim durumlarında ise metne yönelik soru veya sorular hazırlamaları istenmiştir. Sorular yeter sayıda öğrenciye yöneltilmiş; soruları yanıtlayamayan, yanlış veya eksik yanıtlayan öğrencilere ipucu, düzeltme ve dönüt verilmiştir. Başarılı olan öğrencilere ise pekiştireç verilmiştir.

Okuma ve dinleme becerisine yönelik etkinliklerde yalnızca bir metinle yetinilmemiş, ana metinle ilişkili, aynı izlek ve konuya sahip farklı türlerde yazımsal, öğretici veya sanatsal nitelikli ve çok uyarımlı dilsel, görsel ve işitsel diğer yapıtlara ve uyarımlara (öykü, şiir, fıkra, karikatür, kısa film, bilmece, resim, klasik müzik, şarkı, fotoğraf, tekerleme gibi) da eğitim durumlarında yer verilmiştir. Eğitim durumlarında dersi, doğal bir öğrenme ortamına dönüştürmek ve eğlenceli bir duruma getirmek için özellikle fıkralardan da yararlanılmıştır. Çünkü Dilidüzgün (2007b)'ün belirttiği gibi

içerisinde mizah ve komik öğeler bulunduran metinler, okunabilirliği kolaylaştırmanın yanı sıra çocukların gülme ve eğlenme gereksinimine seslenmektedir.

Okuma ve dinleme becerisine ilişkin ana metnin dışında seçilen ve kullanılan yapıtlara ve uyaranlara yönelik de anlama ve çözümleme soruları yöneltilmiş, tartışma ortamları yaratılmış, metinlerin benzer ve karşıt yönlerine ilişkin karşılaştırmalar yapmalarına yönelik etkinlikler (kısa film izletip anlama çalışmaları gerçekleştirme; klasik müzik dinletip duyumsattıklarını dile getirme; fıkranın konusunu, iletisini bulma ve sorgulama; sanatsal nitelikli resim ve karikatürleri yorumlama vb.) hazırlanmıştır. Bu etkinlikler çoğu zaman yazma ve konuşma becerileriyle ilişkilendirilmiştir. Böylelikle aynı anda birden fazla beceri alanını devindiren ve geliştiren etkinlikler oluşturulmuştur.

Öğrencilerin söz dağarcıklarını geliştirmek amacıyla metinde yer alan anlamı bilinmeyen sözcüklere, söz öbeklerine, eş ve karşıt anlamlı sözcüklere, ikilemelere, atasözü ve deyimlere yönelik etkinliklere ve sorulara yer verilmiştir. Sözcük öğreniminde öğrencilere doğrudan bir aktarımda bulunulmamış, onların metnin bağlamından yola çıkarak veya buluş ve araştırma yoluyla anlam oluşturmalarına katkı sağlayacak süreçler işletilmiştir. Bununla birlikte Sever (2002c)'in belirttiği gibi öğrencilerin öncelikle söz dağarcıklarını geliştirmenin yanında onların usavurma, çıkarım ve kestirimde bulunma becerilerini geliştirmek için bilmecelere yer verilmiştir. Bilmecelerin yer aldığı etkinliklerle öğrencilerin Türkçenin anlatım olanaklarına, doğal bir öğrenme ortamında tanık olmalarına olanak sağlanmıştır.

Konuşma becerisine dönük etkinliklerde öncelikle öğrencilerin konuşma kurallarına uymalarını; seslerini ve beden dillerini etkili kullanmalarını sağlayacak etkinlikler işe koşulmuştur. Bir şiirden, resimden, kısa filmde, karikatürden, klasik müzikten yola çıkarak duyularını devindirmeleri, kendilerini sözlü olarak ifade etmeleri ya da dinledikleri, izledikleri, okudukları metni canlandırmaları istenmiştir. Eğitim durumlarında tekerlemeler de kullanılarak öğrencilerin Türkçedeki sesleri ve heceleri doğru ve tam değeriyle söylemelerine olanak sağlayan etkinliklere yer verilmiş (Sever, 2002c) ve onların konuşma becerilerini geliştirmeye dönük uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek, sosyalleşmelerini ve özgüven kazanmalarını sağlamak amacıyla sınıf ortamında her öğrencinin konuşmasına olanak sağlayan süreçler oluşturulmuştur.

Yazma becerisine dönük süreçlerde öğrencilerin uygulamalı ve yaparak-yaşayarak gerçekleştirecekleri; bütünlük anlayışı içerisinde hazırlanmış etkinliklere yer verilmiştir. Çıkarımda ve kestirimde bulunarak yazma; bir şiirden, resimden, kısa filmde, karikatürden, klasik müzikten yola çıkarak duyularını devindirecek yazma; öğrendikleri noktalama ve yazım kurallarını kullanarak yazma; yaratıcı yazma; eleştirel yazma gibi yazma etkinlikleri hazırlanmıştır. Yazma etkinliklerinde öğrencilerin farklı türlerde (şiir, anı, öykü vb.) metinler oluşturmaları istenmiştir. Öğrencilerin yazdığı metinler yazma kuralları bağlamında değerlendirilmiş, öğrencilere gerekli dönüt, düzeltme ve pekiştirme verilmektedir. Öğrencilerin yazdığı nitelikli metinler sınıf panosunda sergilenmiş ve diğer arkadaşlarıyla paylaşarak öğrencilerin yazma becerilerini kullanmalarını özendirilmeye dönük uygulamalar gerçekleştirilmiş, iletiler sunulmuştur.

Dilbilgisi öğrenme alanına ve yazım-noktalama kurallarını öğretmeye dönük etkinliklerde doğrudan bilgi aktarımına gidilmemiştir. Etkin öğrenmeye, buluş ve araştırma yoluyla öğrenmeye, sezdirmeye ve yaparak-yaşayarak öğrenmeye dönük etkinlikler ve uygulamalar hazırlanmıştır. Dilbilgisine ve yazım ve noktalama öğretimine yönelik etkinlikler, ana metinde yer alan örneklerden yola çıkarak hazırlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle eğitim durumları içerisinde bütünlük sağlamaya dönük uygulamalara yer verilmiştir. Etkinlikler hazırlanırken görsellerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Beyin fırtınası, ters beyin fırtınası, oyunla öğretim gibi teknikler kullanılarak öğrenme ortamları nitelikli hale getirilmeye çalışılmıştır.

Gelişme bölümünde etkinlikler ve uygulamalar arasındaki ardışıklığı ve ders sürecinin akışını nitelikli bir duruma getirmek adına ara geçiş ve ara özetlerden yararlanılmıştır. Ara özetlerde gerçekleştirilen etkinlikler kısaca özetlenerek anımsatılmış, kalıcılığı sağlanmıştır. Ara geçişlerde ise bir sonraki etkinliğe ilişkin bilgilendirme yapılmış, öğrencinin bir sonraki konuya ilgisi çekilmiştir.

2.7.4. Sonuç Bölümüne İlişkin Açıklamalar

“Son Özet”, “Tekrar Güdüleme” ve “Kapanış” olmak üzere sonuç bölümü, üç alt bölüme ayrılmıştır.

Son özet aşamasında, ilgili eğitim durumunun edindirmek istediği amaç ve kazanımlar öğrencilere yeniden dile getirilmiştir. Bu amaçların ve kazanımların Türkçe eğitimi süreci ve öğrenciler açısından yaşamsal ve kişisel önemlerine değinilmiştir.

Tekrar güdüleme aşamasında, eğitimin durumunun uygulandığı derslerde en etkin olan üç veya dört öğrenci belirlenerek onlara kitaplar armağan edilmiş, yazılı anlatım örnekleri nitelikli olan öğrencilerin yazıları sınıf panosuna asılmıştır.

Kapanış aşamasında ise eğitim durumlarının izleğine, amaç ve kazanımlarına uygun çocuğa göre ve sanatsal nitelikli olan dilsel, görsel ya da işitsel bir metin kullanılarak öğrencilere son bir etkinlik hazırlanmıştır. Klasik müzik dinleme ve müziğin sezdirdiklerine yönelik resim çizdirme; klasik müziğin uyandırdığı düşüncelere yönelik sorulara yanıt verme ve kısa hazırlıksız konuşmalar yapma; karikatürler göstererek karikatürlerin iletilerini yorumlama ve kısa hazırlıksız konuşmalar yapma; sanatsal nitelikli resimler gösterme ve resmin sezdirdiklerine yönelik sorular sorma ve resim çizdirme; kısa filmler izletilip filmin iletilisine, duyumsattıklarına dönük etkinliklere yer verilmiştir. Bu etkinliklerle birlikte bu aşamada eğitim durumunun izleği ile ilgili, çocuğa göre ilkesine uygun kitaplar salık verilmiştir. Bu etkinliklerle uygulamalarla öğrencilerin bir sonraki eğitim durumuna yönelik ilgi ve istekleri canlı tutulmaya çalışılmıştır.

2.7.5. Değerlendirme Bölümüne İlişkin Açıklamalar

Eğitim durumlarının son bölümünde ilgili eğitim durumlarının amaç ve kazanımlarına ne derece ulaşıldığına, öğrencilerin öğrenme gelişim düzeylerini belirlemeye, öğrenme eksiklerini belirlemeye ve izlemeye, öğrencilere gerekli dönütler vermeye olanak sağlayan biçimlendirmeye ve yetiştirmeye dönük değerlendirme etkinlikler hazırlanmıştır.

Değerlendirme bölümünde ilk olarak her eğitim durumunun izleğine uygun öykü ve şiirlerden yola çıkarak okuduğunu anlama ve çözümleme çalışmalarına yer verilmiştir. Bu çalışmalarda açık uçlu, düşündüren, duyumsatan ve çıkarımda-kestirimde bulunmaya olanak sağlayan sorular kullanılmıştır.

Değerlendirme bölümünde tek bir ölçme ve değerlendirme türüne yer verilmeyerek eşleştirme ve boşluk doldurma sorularına, çoktan seçmeli ve kısa yanıtli sorulara yer verilerek kavrama (örnek verme) ve uygulama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bunların dışında değerlendirme sürecini daha nitelikli ve eğlenceli bir duruma getirmek için ders değerlendirme çizelgelerine, bulmacaya ve resim çizdirme etkinliklerine yer verilmiştir.

Değerlendirme bölümünde yazma becerilerine dönük olarak resim ve karikatürden yola çıkarak metin oluşturma, şiir yazma gibi çalışmalara yönelik etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

2.7.6. Öğretmen Ders İzlencesi

“Türkçe Öğretim İzlencesi”, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının uygulanmasına dönük olarak “Öğretmen Ders İzlencesi” (Bkz. EK: 2) ve “Öğrenci Etkinlik Kitapçığı” (Bkz. EK: 3) olmak üzere öğrencilere ve öğretmene verilmek için iki farklı çalışma kitapçığı biçiminde düzenlenmiştir. Eğitim durumlarının uygulandığı deneysel süreç içerisinde hazırlanan bu kitaplar ile Türkçe dersi yürütülmüştür.

Öğretmen ders izlencesi, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarındaki öğrenme-öğretme uygulama ve etkinliklerinin nasıl gerçekleşeceği ve uygulanacağı konularında öğretmeni bilgilendirmek, ona kılavuzluk etmek ve öğretim süreci içerisinde yaşanabilecek sorunları en aza indirebilmek amacı ile hazırlanmıştır. Öğretmen ders izlencesi sekiz eğitim durumunu içermektedir. Öğretmen ders izlencelerinde süreç içerisinde uygulanacak yöntem ve tekniklere, kullanılacak araç-gereçlere ve kaynaklara; öğretmene yol gösterecek açıklama ve bilgilere yer verilmiştir.

2.7.7. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi süreçlerindeki “Türkçe Öğretim İzlencesi”nin bir diğer ögesi ise öğrenci etkinlik kitapçığıdır. Öğrenci etkinlik kitapçığında Türkçe eğitimi sürecinde öğrenciler için hazırlanmış görsel, dilsel ve işitsel metinlere, etkinliklere, uygulamalara yer verilmiştir. Öğrenci etkinlik kitapçığı hazırlanırken öğretmen ders izlencelerinde kullanılan bütün eğitim durumları

incelenmiş, öğretim uygulamaları içerisinde yer alması gerektiği düşünülen etkinlikler ve uygulamalar belirlenmiş ve öğrencilere dağıtılmak üzere her bir eğitim durumu yeniden düzenlenmiştir. Bu bağlamda öğretmen ders izlencesi ve öğrenci etkinlik kitapçığı birbiriyle ilintili bir biçimde hazırlanmıştır. Öğrenci etkinlik kitapçıklarında yer alan tüm etkinlikler, öğretmen ders izlencesinde de yer almaktadır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada izlenen yöntem, deneklerin (katılımcıların) belirlenme süreci, deney deseni, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında yararlanılan istatistiksel yöntem ve teknikler ve deneysel uygulama süreci açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, ön-test ve son-test uygulamalı, kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Bu model, deneysel işlemlerin yer aldığı araştırma ve uygulamalarda en çok yeğlenen model olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2014). Ön test-son test uygulamalı ve kontrol gruplu deneme modeli, deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin sınanmasını, var olan durumu gözlemek yerine gözlenmek istenilenlerin araştırmacı tarafından üretilmesine ve elde edilen bulgu ve verilerin neden-sonuç ilişkileri içerisinde karşılaştırılmasına, çözümlenmesine ve yorumlanmasına olanak sağlayan, doğrudan araştırmacının denetiminde gerçekleşen ve yapay ya da doğal koşullarda yürütölen bir modeldir (Büyüköztürk, 2001). Deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmalarda araştırmacı, uygulamalarını ve çalışmalarını yapay (denetlenebilir) ortamlarda yürütür ve ele aldığı bir değişkenin neleri, ne oranda etkilediğini ve hangi koşullar altında değiştiğini saptamaya çalışır (Özmen, 2014: 49).

3.2. Deneklerin (Katılımcıların) Seçimi

Bu çalışma, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisini belirlemek için hazırlanmış deneysel bir araştırmadır. Bu araştırmada, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının Türkçe eğitime etkisini belirlemek amacıyla deneme modeli kullanıldığı için evren ve örneklem seçimine gidilmemiştir.

Deneysel işlemler, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının birinci yarısında 16 (on altı) haftalık bir dönem boyunca (23 Eylül 2019 - 10 Ocak 2020), çocuğa göre

yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının temel öğrenme-öğretme anlayışı olarak işe koşulduğu, okuduğunu anlama ve yazılı anlatım beceri düzeylerine yönelik oluşturulan denencelere yanıt aramak amacıyla, Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulu 6. sınıf Türkçe derslerinde, biri kontrol (25 öğrenci), diğeri de deney grubu (25 öğrenci) olarak belirlenen iki çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, yansız atama (random) yoluyla belirlenen iki çalışma grubu (6. sınıflar) üzerinde yürütülmüştür. Araştırmadaki deney ve kontrol gruplarının denk olmalarını sağlamak için öğrenciler bu gruplara yansız olarak atanmıştır (Creswell, 2003). Araştırmada yer alan çalışma gruplarından biri kontrol, diğeri de deney grubu olarak tanımlanmıştır.

Araştırma içerisinde yer alan çalışma gruplarındaki (kontrol ve deney) öğrenciler hazırbulunuşluk, sayı ve cinsiyet açısından denetlenmiştir. Sınıflar önceki eğitim süreçlerinden elde ettikleri hazırbulunuşluk ve akademik başarı puanları noktasında değerlendirilerek (Deney grubu 6/A sınıfı, kontrol grubu 6/C sınıf) benzer iki çalışma grubundan seçilmiştir. Araştırma sırasında hem kontrol grubunda hem de deney grubunda 25 öğrenci yer almıştır. Kontrol grubunda 12 kız, 13 erkek; deney grubunda ise 13 kız, 12 erkek öğrenci katılımcı olarak deneysel sürece dahil olmuştur. Bu bağlamda çalışma gruplarının sayı bakımından eşit, cinsiyet açısından ise birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Türkçe derslerinin haftalık öğretim süresi ortaokul 6. sınıflarda, altı (6) ders saatidir. Bu ders saatleri içerisinde deneysel işlem gerçekleştirilmiştir. Çalışma grupları içerisinde yer alan katılımcılara (öğrencilere), deneysel bir araştırmanın içerisinde oldukları söylenmeyerek deneysel süreç gizli tutulmuştur. Kontrol ve deney gruplarının akademik başarı ve hazırbulunuşluk durumlarından denklik sağlayıp sağlamadıklarını belirlemek için;

- Okuduğunu anlama becerisi ön-test puanları,
- Yazılı anlatım becerisi ön-test puanları

ile ilgili istatistik işlemler ve yorumlar yapılmıştır. Çalışma gruplarının denkliklerini belirlemek amacıyla ön-test sonuçları karşılaştırılmıştır. Sonuçlar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlemek amacıyla “t-testi”den yararlanılmıştır. “Bulgular”

bölümünde de görüleceği üzere hem kontrol hem de deney grubunun okuduğuna anlama ve yazılı anlatım becerisi ön-test sonuçlarına göre denk olduğu saptanmıştır.

3.3. Deney Deseni

Bu araştırma, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının, öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine yönelik öğrenme düzeylerine etkilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiş deneysel bir çalışmadır. Araştırmada belirlenen temel problem ve alt problemleri (denenceleri) yanıtlamak üzere “ön-test/son-test kontrol gruplu deney deseni” kullanılmıştır.

Çalışmanın bağımsız değişkenini “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe öğretiminin öğrenme-öğretme süreçleri”; bağımlı değişkenlerini ise “okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri” oluşturmaktadır. Bu deney deseninde, çalışma gruplarında yer alan katılımcılar, deney sürecindeki işlemlerden önce ve sonra bağımlı değişkenlere yönelik ölçülürler (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2014; Karasar, 2014). Yansız atanmış farklı katılımcılardan oluşan kontrol ve deney gruplarının ölçüm sonuçları karşılaştırıldığı için bu desen, ilişkisiz olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2001).

Araştırmada kullanılan deneysel desenin simgesel görünümü şöyledir:

		Ön-test			Son-test
G1	R	O1	X		O3
G2	R	O2			O4

G1, Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının uygulandığı deney grubu.

G2, Geleneksel (yürürlükteki) programın uygulandığı kontrol grubu.

R, Grupların atanmasındaki yansızlık.

O1, Deney grubundan alınan ön-test ölçümleri.

O2, Kontrol grubundan alınan ön-test ölçümleri.

X, Deneysel işlemi (Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe öğretim ortamlarını).

O3, Deney grubundan alınan son-test ölçümleri.

O4, Kontrol grubundan alınan son-test ölçümleri.

Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının birinci yarısında 16 (on altı) haftalık bir dönem sürecince ortaokul 6. sınıf Türkçe dersinde çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisine yönelik oluşturulan denencelerin doğruluğunu sınamak amacıyla, Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulu 6. sınıf Türkçe derslerinde, yansız atama ile oluşturulmuş biri kontrol (25), diğeri de deney (25) grubu olarak belirlenen iki çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın deneysel niteliğinden dolayı temel problem tümcesinde ve alt problemlerde (denencelerde) belirtilen sorulara yanıt verebilmek için gerekli olan veriler:

1. Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı
2. Öğrencilere verilen “Kendinizi Tanıtınız” konulu “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” (Bkz. EK: 4 ve 5) uygulanarak elde edilmiştir.

Deneysel çalışma araştırma için hazırlanmış denencelere (alt problemlere) yanıt aramak için gerekli olan verilere, Sever (1993: 212-228) tarafından geliştirilen ve ondan izin alınarak kullanılan “Çoktan Seçmeli Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” (Bkz. EK: 4) ve yine Sever (1993: 229) (Bkz. EK: 5), tarafından geliştirilen ve ondan izin alınarak kullanılan “Kendinizi Tanıtınız” konulu “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” ön-test ve son-test biçiminde, deneysel sürecin öncesinde ve sonrasında olmak üzere iki defa uygulanarak ulaşılmıştır.

“Çoktan Seçmeli Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” (Bkz. EK: 4) toplam 30 sorudan (ilk 30 soru) oluşmaktadır. Bu ölçme aracında yer alan 14., 24. ve 26. sorular, okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki; diğer sorular ise “kavrama” düzeyindeki davranışları ölçmek için geliştirilmiştir. “Çoktan Seçmeli Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” (Bkz. EK: 4) ise 30 (31-60. sorular) sorudan oluşmaktadır. Bu ölçme aracında yer alan 32., 35. ve 37. sorular, yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki, diğer sorular ise “uygulama” düzeyindeki davranışları ölçmeye yönelik hazırlanmıştır.

Araştırma süreci sırasında deneysel işlemin öncesinde ve sonrasında öğrencilere ön-test ve son-test biçiminde uygulanan ölçme araçlarının hazırlanması, geliştirilmesi, ve uygulanması amacıyla gerçekleştirilen işlemler şunlardır:

1. “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulunda 16-17 Eylül 2019 tarihlerinde araştırmanın kontrol ve deney gruplarına uygulanmıştır.

2. Ön-test ve son-test olarak uygulanan, “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” için 60 dakikalık; “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı”na ise, 40 dakikalık bir süre ayrılmıştır.

3. “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı”na yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sever (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir ve bu çalışmalar sonucunda “Türkçe Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı”na yönelik geçerlik ve güvenirlik sonuçları KR-20: .89, KR-21: .87, K: 30, p: .58, Sx: 6.87, \bar{X} : 17.37 olarak saptanmıştır. “Türkçe Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı”na yönelik geçerlik ve güvenirlik sonuçları ise KR-20: .88, KR-21: .86, K: 30, p: .67, Sx: 6.29, \bar{X} : 20.31 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı”na yönelik güvenirlik belirleme çalışmaları uzun bir zaman önce gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Turhan (2016), bu ölçme aracıyla ilgili yeni bir güvenirlik belirleme çalışması yapmıştır. Gerçekleştirilen istatistiksel işlemler sonrasında güvenirlik katsayısı, .89 olarak belirlenmiştir. Elde edilen değerlerin güvenirlik düzeyi açısından yeterli olduğu kanısına ulaşılmıştır. Bununla birlikte ölçme aracında yer alan bütün maddelerin işlediği ve çalıştığı belirlenmiş ve maddelerle ilgili herhangi bir değişiklik yapılmadan “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” özgün biçimiyle öğrencilere uygulanmıştır.

4. Kompozisyonların (yazılı anlatım) ön-test ve son-test uygulamalarının değerlendirilmesinde, Sever (1993: 231-234) tarafından geliştirilmiş ve 100 (yüz) tam puan üzerinden değerlendirme yapılan “Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği” (Bkz. EK: 6) kullanılmıştır.

5. Deney ve kontrol gruplarına ait kompozisyon (yazılı anlatım) ön-test ve son-test uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi, “Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği (Sever, 1993: 231-234)”ne bağlı kalınarak üç ayrı alan uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön-test uygulamasında yazdığı kompozisyona üç ayrı alan uzmanı; son-test uygulamasında yazdığı kompozisyona da yine aynı üç alan uzmanı tarafından puan verilmiştir.

6. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön-test uygulamasında yazdıkları kompozisyonlara, üç alan uzmanı tarafından verilen puanlar toplanıp başarı ortalamaları belirlenmiştir. Aynı süreç ve işlemler son-test puanlarına yönelik de gerçekleştirilmiş, kontrol ve deney grubundaki öğrencilerin kompozisyon (yazılı anlatım) becerilerindeki puan erişileri saptanmıştır.

7. Kompozisyon (yazılı anlatım) becerisi ölçme aracı ön-test ve son-test uygulamalarını değerlendiren alan uzmanlarına yönelik “uzmanlar arası” veya “değerlendiriciler arası” güvenilirlik, “İki Yönlü Karma Etki Modeli (Two Way Mixed ANOVA)” ile saptanmıştır. Bu model, tüm katılımcıların aynı kişiler tarafından değerlendirildiği, belirli bir sayıda değerlendiricinin yer aldığı, uzmanların belli bir değerlendirici havuzundan seçilmediği, uygulama sonrasında diğer değerlendiricilere genelleme yapılmadığı ve güvenilirlik katsayısının “Single Measure Intraclass Correlation” başlığı altında sunulduğu gözlemci / değerlendirici puanları arasındaki kolerasyonu saptayan bir modeldir (Şencan, 2005: 275-277-278).

	Bir Uzman Ait Güvenirlilik	Üç Uzman Ait Güvenirlilik
Deney Grubu Ön-Test	.772	.910
Kontrol Grubu Ön-Test	.707	.878
Deney Grubu Son-Test	.741	.896
Kontrol Grubu Son-Test	.602	.819

3.5. Deneysel İşlem Basamakları

Bu deneysel araştırma sürecinde deney ve kontrol gruplarına uygulanan işlemler aşağıda sıralanmıştır:

1. Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulunda Türkçe dersi akademik başarı puanlarına göre oluşturulmuş iki 6. sınıftan biri deney (6/A), diğeri kontrol grubu (6/C) olarak belirlenmiştir.

2. Kontrol ve deney ve gruplarına, deneysel işlem başlamadan önce çoktan seçmeli “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ön-Testi” (16 Eylül 2019) ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Ön-Testi” (17 Eylül 2019) uygulanmıştır.

3. Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulunda Türkçe öğretmenlerince 2018-2019 öğretim yılının ikinci döneminde yapılan zümre öğretmenler toplantısında, ortaokul 6. sınıflar için okutulması kararlaştırılmış Türkçe ders kitabı ve öğretim programı gereğince işlenecek “okuma”, “dinleme”, “konuşma” ve “yazma” becerileri ile “dilbilgisi” konularını içeren “yıllık plan” temel alınarak 2019-2020 öğretim yılının birinci döneminde, kontrol grubunun (6/C) Türkçe derslerinde kullanılacak Türkçe kitabı ve kazandırılması amaçlanan kazanımlar belirlenmiştir. Hazırlanan eğitim durumları bu bağlamda değerlendirilmiş ve bu eğitim durumlarında yer alan öğrenme alanları ve kazanımlar Türkçe dersi öğretim programında yer alan 6. sınıf öğrenme alanları (dinleme, okuma, konuşma, yazma ve dilbilgisi) ve kazanımları ile birebir uyumlu hale getirilmiştir.

Araştırmacı öğretim döneminde (uygulama dönemi) deney grubunda, Türkçe derslerinin birer aracı olarak kullanılacak her metin için çocuğa göre yapılandırılmış eğitim durumlarının yaratıldığı bir ders planı oluşturmuştur. Deney süresi boyunca uygulanacak sekiz (8) eğitim durumu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Araştırmacının 6. sınıf Türkçe dersleri için hazırladığı çocuğa göre yapılandırılmış eğitim durumları; deneyimli Türkçe öğretmenleri ve program geliştirme uzmanlarının görüşlerine sunulmuş; alınan eleştiri, görüş ve önerilerden yola çıkarak eğitim durumlarına son biçimi verilmiştir.

Hazırlanan eğitim durumları eğitim programları uzmanlarına ve deneyimli Türkçe öğretmenlerine sunulmuş; alınan eleştiri, görüş ve önerilerden yola çıkılarak eğitim durumlarının eksik yanları giderilmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

4. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında öğretmen ve öğrencilerin kullanması için içerisinde uygulanacak eğitim durumlarının bulunduğu,

“Öğretmen Ders İzlenesi” (Bkz. EK: 2) ve “Öğrenci Etkinlik Kitapçığı” (Bkz. EK: 3) hazırlanmıştır.

5. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında yer alan ve çocuğa göre yapılandırılmış öğrenme-öğretme süreçlerini ve eğitim durumlarını betimleyen yönergeler, kavramlar ve ilkeler; “Öğretmen Ders İzlenesi” ve “Öğrenci Etkinlik Kitapçığı”nın uygulama bilgileri araştırmacı tarafından deneysel işlem öncesi deney grubu öğretmenine açıklanmıştır ve onunla paylaşılmıştır.

5. Araştırmacı, “Öğretmen Ders İzlenesi” ve “Öğrenci Etkinlik Kitapçığı”nın kapsamını oluşturan eğitim durumlarından birini, deney grubu uygulamasından önce, Türkçe öğretmeni Yaşar Kemal Alper tarafından Konya Ereğli Gazi Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerine uygulatmıştır (9-20 Eylül 2019). Bu uygulama ile deneyimli bir Türkçe öğretmeni, bir eğitim durumunu, araştırmanın deney grubuna uygulamadan önce, başka bir okulda yer alan çalışma grubunda uygulamış; araştırmacı için eğitim durumlarına ilişkin son bir değerlendirme olanağı yaratmıştır.

6. Deney grubu öğretmeni, 6. sınıf Türkçe dersini (16 hafta boyunca), araştırmacı tarafından hazırlanan eğitim durumlarının yaratıldığı ders planına göre çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarını Konya Ereğli Şehit Ömer Halisdemir Ortaokulu 6/A sınıfında işe koşarak gerçekleştirmiştir. Deney grubu öğretmeni, 6/A sınıfında Türkçe dersini deneysel süreç içerisinde, araştırmacının hazırladığı “Öğretmen Ders İzlenesi”ndeki yönerge ve açıklamalara bağlı kalarak işlemiştir.

7. Araştırmacı, belli aralıklarla eğitim durumlarının işe koşulması ve uygulanmasına ilişkin deney grubu öğretmeniyle görüşmeler yapmıştır. Kimi zaman da deney grubuyla birlikte derse girerek öğrenme-öğretme uygulama ve etkinliklerinin tasarlanan biçimde gerçekleşip gerçekleşmediğini gözlemlemiştir. Yapılan gözlem ve görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda, eğitim ve öğretim etkinliklerinin, “Öğretmen Ders İzlenesi”ne uygun bir biçimde yürütülüp yürütülmediği belirlenmiş ve gerekli önlemler alınıp, eksiklikler giderilmiştir.

7. Kontrol grubunda ise Türkçe dersleri yürürlükteki eğitim yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

8. Öğretim sürecinin sonunda, kontrol ve deney gruplarına “Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı (son-test)” uygulanmıştır.

9. Öğretim sürecinin sonunda, kontrol ve deney gruplarına, “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı (son-test)” uygulanmıştır.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin toplanmasında ve çözümlenmesinde nicel yaklaşım kullanılmıştır. Bu araştırmada,

1. Kontrol ve deney gruplarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerinin farklı düzeylerdeki (bilgi, kavrama, uygulama) gelişimlerinin bir göstergesi olan ön-test puan ortalamaları ve değerleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesinde,

2. Kontrol ve deney gruplarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerinin farklı düzeylerdeki (bilgi, kavrama, uygulama) gelişimlerinin bir göstergesi olan son-test erişileri arasındaki farkın anlamlılığının belirlenmesinde (araştırmanın sekiz denencesinin yanıtlanmasında),

“t testi”nden yararlanılmıştır. “t testi”, iki ortalama değeri arasındaki istatistiksel anlamlılığı test etmek veya sınamak için kullanılan parametrik bir tekniktir (Metin, 2014).

Nicel verilerin çözümlenmesinde standart sapma, aritmetik ortalama, yüzde, anlamlılık ve frekans gibi katsayılardan yararlanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön-test ve son-test ölçüm sonuçlarından elde edilen veriler ölçme ve değerlendirme uzmanlarınca belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde deneysel süreçle ilgili alt problemlere (denencelere) yanıt bulabilmek için deneysel araştırma öncesinde ve sonrasında toplanan verilerin uygun istatistik çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulguları açıklanmıştır ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Çalışma Grubuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, kontrol ve deney gruplarında yer alan katılımcı sayılarına; ölçme araçlarının ön-test ve son-test uygulamasına bu çalışma gruplarından katılan öğrenci sayılarına, kontrol ve deney grubu öğretmenlerine yönelik bilgiler sunulmuş; araştırmanın gerçekleştirilmesini ve denencelerin yanıtlanmasını sağlamak için, kontrol ve deney gruplarındaki katılımcıların (öğrencilerin), araştırmanın temel değişkeni olan becerilerinin ön-test puanları karşılaştırılarak deneysel işlem öncesinde denk olup olmadıklarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrenci Sayıları

Deneysel işlemin gerçekleştirildiği çalışma grubu içerisinde yer alan kontrol ve deney gruplarındaki öğrenci sayılarına yönelik bilgiler, Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrenci Sayıları

	Erkek	Kız	Toplam
Deney Grubu	12	13	25
Kontrol Grubu	13	12	25
Toplam	25	25	50

Tablo 2 incelendiğinde kontrol grubunda yer alan toplam 25 öğrencinin 12’si kız, 13’ü erkek; deney grubunda yer alan toplam 25 öğrencinin 13’ü kız, 12’si erkektir. Bu bulgular doğrultusunda, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin sayı bakımından eşit, cinsiyet açısından ise benzer olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.2. “Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı”nın Ön-Test ve Son-Test Uygulamalarına Katılan Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Sayıları

“Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı”nın kontrol ve deney gruplarının ön-test ve son-test uygulamalarında yer alan öğrenci sayılarına ilişkin bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3

“Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı”nın Ön-Test ve Son-Test Uygulamalarına Katılan Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Sayıları

	Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı		Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı	
	Ön-Test	Son-Test	Ön-Test	Son-Test
	N	N	N	N
Deney Grubu	25	25	25	25
Kontrol Grubu	25	25	25	25

Tablo 3’te sunulan bilgilere göre kontrol ve deney grubunda bulunan tüm öğrenciler, “Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” ve “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” ön-test ve son-test uygulamalarında yer almışlardır.

4.1.3. Deney ve Kontrol Grubu Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

Araştırma sürecine katılan kontrol ve deney grubu öğretmenlerinin mezun olduğu bölüm, deneyim ve cinsiyetine ilişkin bilgiler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Grubu Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

	Mezun Olduğu Bölüm	Deneyim	Cinsiyet	Yaş
Deney Grubu	Türkçe Öğretmenliği Eğitim Fakültesi	13	Kadın	36
Kontrol Grubu	Türkçe Öğretmenliği Eğitim Fakültesi	13	Kadın	36

Tablo 4’te sunulan bilgilere göre kontrol ve deney grubunda görev alan öğretmen; Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği mezunudur, 13 yıllık deneyime sahiptir ve kadındır.

4.1.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Bilgi” Düzeyinde Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı “bilgi” düzeyi ön-test puan ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 5’te sunulmuştur:

Tablo 5

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Bilgi” Düzeyi Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	1.60	.913	48	.549	.604	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	1.44	.961				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test bilgi düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, .604, p > .05$.

Tablo 5’te sunulan bilgilere göre, kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı ön-testi bilgi düzeyi puanları ortalaması 1.44; deney grubunun 1.60’tır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “bilgi” düzeyi puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.5. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Kavrama” Düzeyinde Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı “kavrama” düzeyi ön-test puan ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Kavrama” Düzeyi Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	10.80	3.979	48	.530	.632	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	10.04	4.504				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test kavrama düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48) = .632, p > .05$.

Tablo 6’da sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı ön-testi kavrama düzeyi puanları ortalaması 10.04, deney grubunun 10.80’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “kavrama” düzeyi puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.6. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Toplam” Puan Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı “toplam” puan düzeyine ilişkin ön-test ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Toplam” Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	12.40	4.387	48	.497	.684	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	11.48	5.902				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, .684, p > .05$.

Tablo 7’de sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı ön-testi toplam puanları ortalaması 11.48, deney grubunun ise 12.40’tır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “toplam” puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.7. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Bilgi” Düzeyinde Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı “bilgi” düzeyi ön-test puan ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Bilgi” Düzeyi Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	1.40	.816	48	.144	1.486	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	1.08	.702				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test bilgi düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 1.486, p > .05$.

Tablo 8’de sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı ön-testi bilgi düzeyi puanları ortalaması 1.08, deney grubunun ise 1.40’dır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ön-Test Ölçme Aracı “bilgi” düzeyi puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.8. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Uygulama” Düzeyinde Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı “uygulama” düzeyi ön-test puan ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Uygulama” Düzeyi Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	10.88	4.146	48	.371	.903	p > .05 Anlamsız Fark yok
Kontrol Grubu	25	9.84	3.997				

Kontrol ve deney gruplarının ön-test uygulama düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, .903, p > .05$.

Tablo 9’da sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı ön-testi uygulama düzeyi puanları ortalaması 9.84, deney grubunun ise 10.88’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “uygulama” düzeyi puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.9. Deney ve Kontrol Gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Toplam” Puanları Açısından Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı “toplam” puan düzeyine ilişkin ön-test ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

*Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi
“Toplam” Puanları*

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	12.44	4.583	48	.229	1.220	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	10.92	4.222				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 1.220, p > .05$.

Tablo 10’da sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı ön-testi toplam puanları ortalaması 10.92, deney grubunun ise 12.44’tür. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “toplam” puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.10. Deney ve Kontrol Gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Genel Toplam” Puanları Açısından Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı “genel toplam” puan düzeylerine ilişkin ön-test ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 11’de sunulmuştur:

Tablo 11

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı” ve “Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Testi “Genel Toplam” Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	24.84	8.340	48	.300	1.047	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	22.40	8.134				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 1.047, p > .05$.

Tablo 11’de sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı ön-testi genel toplam puanları ortalaması 22.40, deney grubunun ise 24.84’tür. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “genel toplam” puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.1.11. Deney ve Kontrol Gruplarının Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı Ön-Testi’nin “Toplam” Puanları Açısından Karşılaştırılması

Kontrol ve deney grubunda yer alan öğrencilerin Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı “toplam” puan düzeyine ilişkin ön-test ortalamalarına, standart sapma düzeylerine ve anlamlılık değerine yönelik bulgular Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Deney ve Kontrol Gruplarının “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı” Ön-Test “Toplam” Puanları

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	59.66	11,759	48	.162	1.419	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	56.05	4,869				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 1.419, p > .05$.

Tablo 12’de sunulan bilgilere göre kontrol grubunun Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı ön-testi toplam puanları ortalaması 56.05, deney grubunun ise 59.66’dır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, kontrol ve deney gruplarının Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı Ön-Test “toplam” puanları açısından denk olduğu söylenebilir.

4.2. Denencelerle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu başlığı altında, deneysel süreç bittikten sonra son-test olarak kontrol ve deney gruplarına uygulanan ölçme araçlarından elde edilen bulgulardan yola çıkarak araştırmanın problemini oluşturan alt problemlere (denencelere) yanıtlar aranmıştır.

4.2.1. Okuduğunu Anlama Becerisi “Bilgi” Düzeyi Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Bilgi” Düzeyi Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	1.92	.954	48	.200	1.300	p > .05 Anlamsız
Kontrol Grubu	25	1.56	1.003				Fark yok

Kontrol ve deney gruplarının bilgi düzeyi erişi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 1.300, p > .05$.

Tablo 13’te görüldüğü gibi, kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisi “bilgi” düzeyi erişi ortalaması 1.56, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 1.92’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Bu bulgular doğrultusunda, öğrencilere okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki davranışları kazandırmada, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları” ile “geleneksel yöntem” işe koşularak öğretim yapılan anlayışın aynı derecede etkili olduğu söylenebilir.

4.2.2. Okuduğunu Anlama Becerisi “Kavrama” Düzeyi Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Kavrama” Düzeyi Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	15.20	4.933	48	.012	2.622	p < .05 Anlamlı
Kontrol Grubu	25	11.68	4.553				Fark var

Kontrol ve deney gruplarının kavrama düzeyi erişi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 2.622, p < .05$.

Tablo 14’te görüldüğü gibi, kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisi “kavrama” düzeyi erişi ortalaması 11.68, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 15.20’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın öğrencilere, okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki davranışları kazandırmada, “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.3. Okuduğunu Anlama Becerisi “Toplam” Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi “toplam” erişi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi” “Toplam” Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	17.12	5.548	48	.013	2.580	p < .05 Anlamlı Fark var
Kontrol Grubu	25	13.24	5.077				

Kontrol ve deney gruplarının “toplam” (bilgi+kavrama) erişiş ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 2.580$, $p < .05$.

Tablo 15’te görüldüğü gibi, kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisi “toplam” (bilgi+kavrama) erişiş ortalaması 13.24, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 17.12’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın; öğrencilere, okuduğunu anlama becerisine yönelik davranışların kazandırılmasında, “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.4. Yazılı Anlatım Becerisi “Bilgi” Düzeyi Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişiş ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16

Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Bilgi” Düzeyi Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	1.84	.850	48	.000	4.419	p < .05 Anlamlı Fark var
Kontrol Grubu	25	.84	.746				

Kontrol ve deney gruplarının bilgi düzeyi erişimi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 4.419, p < .05$.

Tablo 16’da görüldüğü gibi, kontrol grubunun yazılı anlatım becerisi “bilgi” düzeyi erişimi ortalaması .84, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 1.84’tür. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın öğrencilere, yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki davranışları kazandırmada “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.5. Yazılı Anlatım Becerisi “Uygulama” Düzeyi Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisinin “uygulama” düzeyindeki erişimi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Uygulama” Düzeyi Erişimleri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	14.56	5.650	48	.020	2.400	p < .05 Anlamlı
Kontrol Grubu	25	10.60	6.014				Fark var

Kontrol ve deney gruplarının uygulama düzeyi erişimi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 2.400, p < .05$.

Tablo 17’de görüldüğü gibi, kontrol grubunun yazılı anlatım becerisi “uygulama” düzeyi erişimi ortalaması 10.60, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 14.56’dır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın öğrencilere, yazılı anlatım becerisinin “uygulama” düzeyindeki davranışları kazandırmada “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.6. Yazılı Anlatım Becerisi “Toplam” Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Yazılı Anlatım Becerisi “toplam” erişi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Deney ve Kontrol Gruplarının “Yazılı Anlatım Becerisi” “Toplam” Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	16.40	6.218	48	.008	2.792	p < .05 Anlamlı Fark var
Kontrol Grubu	25	11.44	6.345				

Kontrol ve deney gruplarının “toplam” (bilgi+uygulama) erişi ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 2.792$, $p < .05$.

Tablo 18’de görüldüğü gibi, kontrol grubunun yazılı anlatım becerisi “toplam” (bilgi+uygulama) erişi ortalaması 11.44, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun ise 16.40’tır. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgulara göre, “çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamları”nın; öğrencilere, yazılı anlatım becerisine yönelik davranışların kazandırılmasında, “geleneksel yöntem”den daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.7. Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi “Genel Toplam” Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi “genel toplam” erişi ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19

Deney ve Kontrol Gruplarının “Okuduğunu Anlama Becerisi ve Yazılı Anlatım Becerisi” “Genel Toplam” Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	33.52	11.333	48	.006	2.846	p < .05 Anlamlı
Kontrol Grubu	25	24.68	10.621				Fark var

Kontrol ve deney gruplarının “genel toplam” erişilme ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 2.846, p < .05$.

Tablo 19’da görüldüğü gibi, “geleneksel yöntemin” kullanıldığı kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisi ve yazılı anlatım becerisi “genel toplam” erişilme ortalaması 24.68, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun erişilme ortalaması ise 33.52’dir. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın; öğrencilere, okuduğunu anlama becerisi ve yazılı anlatım becerisine yönelik davranışların kazandırılmasında, “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2.8. Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Erişilerinin Sınanması

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi erişilme ortalamalarına yönelik bulgular Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20

Deney ve Kontrol Gruplarının “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi” Erişileri

	N	\bar{X}	SS	sd	p	t	Yorum
Deney Grubu	25	77.30	9.3592	48	.000	6.622	p < .05 Anlamlı
Kontrol Grubu	25	61.00	8.0008				Fark var

Kontrol ve deney gruplarının kompozisyon (yazılı anlatım) becerisi erişti ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı t testiyle belirlenmiştir. $t(48)=, 6.622, p < .05$.

Tablo 20’de görüldüğü gibi, “geleneksel yöntemin” kullanıldığı kontrol grubunun kompozisyon (yazılı anlatım) becerisi erişti ortalaması 61.00, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarıyla öğretim yapılan deney grubunun erişti ortalaması ise 77.30’dur. Gözlenen fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda, “çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları”nın; öğrencilere, kompozisyon (yazılı anlatım) becerisine yönelik davranışların kazandırılmasında, “geleneksel yöntem”e göre daha etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu başlık altında, araştırma problemine açıklık getirmek amacıyla sınanan alt problemler (denenceler) yorumlanmış; bulgu ve yorumlara dayanılarak ulaşılan sonuçlar açıklanmış ve bu sonuçlara yönelik yargı ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmanın problemi, “Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında sürdürülen Türkçe derslerinin öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine anlamlı bir etkisi var mıdır?” biçiminde belirlenmiştir. Aşağıda, başlıklar altında, bu probleme yanıt aramak amacıyla oluşturulan her bir denencenin sonuçlarına ve bu sonuçlara ilişkin yargılara yer verilmiştir.

Denence 1

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık yoktur. Bulgular tarafından Denence 1, doğrulanmamıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Deney grubunun okuduğunu anlama becerisi “bilgi” düzeyi erişimi ortalaması (1.92); geleneksel yöntemin işe koşulduğu kontrol grubunun “bilgi” düzeyi erişimi ortalamasından (1.56) büyük olmasına karşın, bu sonuç istatistiksel çözümlenmeler doğrultusunda anlamlı çıkmamıştır.

Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları ile geleneksel yöntemle sürdürülen eğitim süreci, okuduğunu anlama becerisi bilgi düzeyindeki davranışları kazandırmada benzer derecede etkili çıkmıştır. Bu bağlamda aynı veri toplama aracının kullanıldığı ancak farklı Türkçe öğretimi izlencelerinin denendiği diğer çalışmalarla da benzer bir sonuca ulaşıldığı söylenebilir (Aslan, 2006; Sever, 1993; Karagül, 2018).

Bilgi düzeyi; sorunca anımsayıp söyleme, görünce anımsama ve tanıma, söylenilenleri belirleme ve belirtme, ezberden aynı biçimde söyleme, sunulan bilgiyi sıralama gibi eylemleri içermektedir (Sever, 2011b; Sönmez, 1991; Erginer, 2006). Geleneksel yöntemle gerçekleşen eğitim süreçlerinin bilgi düzeyine, başka bir deyişle ezbere dayalı öğretime, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi anlayışına göre daha çok öncelik verdiği düşünülebilir. Çünkü çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi süreçlerinde bilgi düzeyinden daha çok kavrama düzeyini geliştirmeye dönük okuduğunu anlama etkinliklerine ve uygulamalarına yer verilmiştir. Düşündüren, duyumsatan, örnek vermeye yönlendiren, çıkarımda ve kestirimde bulunmaya özendirilen, anlam ve sonuç çıkarmayı önceleyen, özetleme / genelleme / açıklama yapmayı sağlayan, sonuç çıkarmaya ve ilişki kurmaya isteklendiren sorular ve etkinliklerle çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları hazırlanmıştır. Bununla birlikte bu duruma neden olarak Sever (1993)'in belirttiği okuduğunu anlamamanın bilgi düzeyindeki davranışlarıyla, kavrama düzeyi davranışları arasında sıkı bir ilişki bulunmayışı dile getirilebilir. Örneğin öğrenci bilgi düzeyindeki söz sanatlarını bilmezken; okuduğu metnin konusunu, izleğini, iletisini vb. bulma gibi kavrama düzeyindeki davranışları yerine getirmede güçlük yaşamayabilir.

Bununla birlikte veri toplama aracı olarak kullanılan “Türkçe Okuduğunu Anlama Becerisi Ölçme Aracı”nda bulunan sorulardan bilgi düzeyine yönelik olanlarının (üç soru) sayıca az olması bu sonucu etkileyen diğer bir neden olabilir.

Denence 2

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “kavrama” düzeyindeki erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 2, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Okuma, yerleşik bir tanımla basılı ve yazılı simgelerle iletişim kurma etkinliği olmasına karşın yalnızca bu tanımla sınırlandıramayacak kadar çok boyutlu ve çok yönlü bir etkinliktir (Özdemir, 2013). Sözcükten tümceye, tümceden paragrafa, paraftan metinlere değin bunlarla bizimle paylaşılmak istenileni, kendi yaşantılarımızla algılayıp kavramadır (Göktürk, 2002; Özdemir, 2013). Kavramaya dayalı okuma sürecinde metnin dil, anlatım ve düşünce yönünden değerlendirilmesi gereklidir ve bu süreç

öğrencilerin bireysel anlamda okuduğunu anlama ve kavrama yeteneklerini geliştiren ve derse olan ilgiyi arttıran bir yöntemdir (Sever, 2011b; Winograd ve Paris, 1989). Bu bağlamda çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında okuduğunu anlama becerisine yönelik hazırlanan etkinliklerin kavrama düzeyi boyutunu kazandırmaya ve geliştirmeye katkı sağladığı söylenebilir. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında bilgi düzeyi boyutundan daha çok beceri ve kavrama düzeyine yönelik etkinlikler işe koşulmuştur.

Eğitim durumlarında öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmek bağlamında birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerde çocuğa göre belirlenmiş dilsel, görsel, işitsel metinlerle eğitim durumları hazırlanmıştır. Dikkat çekme aşamasında öğrenciler dilsel metni okumadan önce dilsel metnin konusu ve iletisine yakın veya aynı konu ve iletilere sahip resimler, kısa filmler, fotoğraflar, şiirler, klasik müzik ve karikatürlerle farklı etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Anlama becerisini geliştirmek amacıyla yalnızca okuma etkinlikleri gerçekleştirilmemiş dinleme ve izleme etkinlikleriyle de anlama becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu etkinlikler ile öğrencilere dilsel metne yönelik ipuçları sunulmuş, öğrencilerin dilsel metnin anlam evrenine çekilmesi sağlanmış ve onların derse olan ilgi ve güduları canlı tutulmaya çalışılmıştır.

Çocuğun duygu ve düş dünyasına, dil evrenine uygun; Türkçenin anlatım özelliklerini yansıtan; çocuğa göre belirlenmiş dilsel metinler çocukların anlama becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilmektedir. Deneysel süreç içerisinde gerçekleştirilen eğitim durumlarında bu özelliklere sahip dilsel metinler seçilerek öğrencilerin metinle özdeşim kurması sağlanmış, metnin anlam evrenine girmeleri kolaylaştırılmıştır. Yazınsal nitelikli, ileti açısından zengin, doğrudan ileti ve önergelerin sunulmadığı, belli bir doğruyu belletme amacı benimsemeyen, düşündüren, duyumsatan aynı zamanda eğlendiren metinler seçilmeye çalışarak doğal bir öğrenme ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin örtük iletileri yorumlamaya çalıştığı, özgürlüğünü dizginlemeyen, insan ve yaşam gerçekleriyle tanıştıran dilsel metinlerle okuduğunu anlama ve çözümleme sürecine katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Okuma etkinliklerinin başat amacının, sunulan iletini anlamlandırmak olduğu göz önüne alındığında, okuduğunu anlama becerisinin en önemli değişkenin “sözcük dağarcığı zenginliği” olduğu (Sever, 2011b: 19) ve okuduğunu anlama ile sözcük dağarcığı arasında doğrudan bir ilişkinin yer aldığı söylenebilir (Huber, 2008; Bloom,

2012; Sawyer, 2012; Keklik, 2015). Deneysel uygulamada işe koşulan eğitim durumlarında seçilen çocuğa göre dilsel metinlerin yanı sıra her eğitim durumunda öğrencilerin söz dağarcıklarını geliştirmeye dönük etkinlikler hazırlanmıştır. Metnin bağlamından yola çıkarak anlam oluşturma; sözcükleri tümce içerisinde kullanma; eş ve karşıt anlamlı sözcükleri belirleme; Türkçenin anlatım özelliklerini sezme, deyimler ve atasözlerini belirleme, kullanma ve örnek verme gibi çalışmalara etkinliklerde yer verilmiştir. Bununla birlikte yine öğrencilerin söz dağarcığını geliştirmek için eğitim durumlarında bilmece, bulmaca ve fıkralara yer verilmiştir. Fıkraların örtük iletilerini sezmeyle dönük anlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bilmeceler ile öğrencilerin Türkçenin anlatım gücüne (şirsel anlatım, örtük iletiler, ikilemeler, önadlar) tanık olmaları sağlanmıştır. Sanatsal nitelikli resimlerle, karikatürler ve kısa filmlerle görsel okuma ve anlama çalışmaları yapılmıştır. Her eğitim durumunda çocuğa göre belirlenmiş şiir türüne ait örneklerle anlama ve çözümleme etkinlikleri deney grubuna uygulanmıştır. Bu tür uygulamalara eğitim durumlarının yalnızca gelişme bölümünde değil, değerlendirme bölümünde de yer verilmiştir.

Eğitim durumlarında, dilsel metinlerin tam ve doğru anlaşılmasına dönük süreçler işe koşulmuştur. Okuma çalışmalarından sonra öğrencilere metnin anlam evrenini (konu, izlek, ileti, kahraman, olay, zaman vb.) içselleştirmeye, kavrama ve yorum yapmaya dönük sorular hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin düşünmesine, duyumsamasına, çıkarımında ve kestirimde bulunmasına, usavurmasına yönelik kolaydan zora bir biçimde yapılandırılmış okuduğunu anlama sorularına yer verilmiştir. Metni anlama sürecinin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için tartışma ortamları yaratılmış; soruları yanıtlayamayan, yanlış veya eksik yanıtlayan öğrencilere ipucu, düzeltme ve dönüt verilmiştir.

Her eğitim durumunun sonuç bölümünde, derslerin kapanış aşamasında, ilgili eğitim durumunun izleği ve ana iletiyle uyumlu, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine seslenen, çocuğa göre yapılandırılmış, çocuk edebiyatının nitelikli yapıtları arasında yer alan üç kitap, öğrencilere salık verilmiştir. Salık verilen bu kitaplar, her eğitim durumunda başarılı olan ve etkin katılım sağlayan öğrencilere armağan edilmiştir. Bu etkinlikler sayesinde öğrencilerin nitelikli kitaplarla buluşmasına olanak sağlayan ortamlar yaratılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin kavrama düzeyindeki gelişimine bu etkinliklerin de katkı sağladığı söylenebilir.

Kontrol grubunda geleneksel eğitim yöntemi ile Türkçe dersleri gerçekleştirilirken ders kitabında yer alan metinler, etkinlikler kullanılmaya devam edilmiştir. Dersler, bilinen süreçlerle işlenmiştir. Deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı bir düzeyde farklı çıkması; çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının niteliği ve çocuğa görelilik ilkesine uygun öğretme-öğrenme durumlarının yaratılması nedeni ile açıklanabilir.

Denence 3

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama becerisinin “toplam” erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama becerisinin “toplam” erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 3, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Okuduğunu anlama becerisinin toplam erişimi ortalaması, okuma becerisinin bilgi ve kavrama düzeylerindeki davranışlarının toplamını içeren bir değerdir. Deney grubunun toplam erişimi ortalamasının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklı çıkması, Denence 2’de açıklanan değişkenlerin toplam erişimi düzeyini olumlu yönde etkilemiş olmasıyla açıklanabilir.

Denence 4

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “bilgi” düzeyindeki erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 4, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

“Türkçe Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı”nda yazılı anlatımın bilgi düzeyini yoklayan üç soru olmasına karşın eğitim durumlarında belirlenen yazma becerisinin bilgi düzeyine yönelik amaç ve kazanımları öğrencilere edindirmeye dönük öğrencilerin ilgileri devindirilmeye çalışılmış, yazma çalışmalarına yeterli zaman ayrılmış ve uygulamalarla yazma becerisine dönük sürekli bir kullanım alanı yaratılmıştır. Bununla birlikte eğitim durumlarında yazım kurallarının ve noktalama işaretlerinin kullanımına yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Bu etkinliklerde bu konu alanlarının doğrudan öğretilmesinden daha çok metnin bağlamından çıkarım yaparak,

sezdirilerek öğretilmesine özen gösterilmiştir. Yazma becerisine yönelik uygulama etkinliklerinde gerçekleştirilen ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştirme süreçleri ile bu davranışların kalıcılığının sağlanmasına çalışılmıştır.

Deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre yazılı anlatım becerisinin bilgi düzeyindeki erişimi ortalamasının, anlamlı bir düzeyde farklı çıkması; Türkçe öğretiminin amacına ulaşmasına katkı sağlayan öğrenme-öğretme süreçlerinde, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının uygulanması nedeni ile açıklanabilir.

Denence 5

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “uygulama” düzeyindeki erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “uygulama” düzeyindeki erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 5, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

“Türkçe Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı”nda yazılı anlatımın uygulama düzeyini yoklayan yirmi yedi soru vardır. Uygulama düzeyindeki bu sorularla “sözcük türleriyle ilgili ilkeleri uygulayabilme”, “sözcüklerin yapı özellikleriyle ilgili ilkeleri uygulayabilme”, “tümce ile ilgili ilkeleri uygulayabilme” ve “yazılarında noktalama ve yazım kurallarını uygulayabilme”nin ölçülmesi amaçlanmıştır (Sever, 2011b). Bu bağlamda deney grubuna uygulanan eğitim durumlarında yazma çalışmaları ile dilbilgisi uygulamaları bütünleştirilmiştir.

Söz edilen amaçlara ulaşmak için hazırlanan yazma ve dilbilgisi çalışmalarında görsel, dilsel ve işitsel metinlerden yararlanılmıştır. Ayrıca noktalama işaretleri ve yazım kurallarını öğrencilere doğrudan aktarmak yerine bu konular; sezdirmeye, fark ettirmeye dayalı yöntemlerle öğretilmeye çalışılmıştır. Söz gelimi adılların öğretildiği ikinci eğitim durumunda adılları sezdirme adına işitsel bir metin olarak Barış Manço’ya ait “Bugün Bayram” adlı şarkı öğrencilere dinletilmiş ve şarkı sözleri yansıda gösterilmiştir. Böylelikle adılların işlevi öğrencilere sezdirilmeye çalışılmıştır. Birinci eğitim durumunda öğrencilerden önadların kullanım biçimlerini ve önemini yansıtan ası (afiş) hazırlamaları istenmiştir. Birinci ve ikinci eğitim durumlarında görsel metinlerden yararlanarak önadlar ve adıllar öğretilmeye çalışılmıştır. Üçüncü eğitim durumunda yapı bakımından sözcükleri ve ekleri öğretirken öğrencilerden bir kavram haritası, görsel, çizelge veya karikatür oluşturması istenmiştir. Altıncı eğitim durumunda noktalama

işaretlerinin kullanımına yönelik etkinliklerde ters beyin fırtınası ve biçimsel drama teknikleri kullanılmış, öğrencilerin canlandırma yapmaları istenmiştir. Noktalama labirenti kullanılarak dersteki öğrenmeler daha kalıcı ve eğlenceli hale getirilmeye çalışılmıştır. Sekizinci eğitim durumunda öğrencilerden noktalama işaretlerinin yer aldığı (bulunduğu) anlamlı bir paragraf yazmaları istenmiştir. Yazınsal metinlerden noktalama işaretlerinin veya dilbilgisi yapılarının kullanılmadan alındığı bölümlere, öğrencilerden uygun noktalama işaretlerini ve dilbilgisi yapılarını koymaları istenmiştir. Eğitim durumlarının tamamında öncelikle dilsel metinde yer alan örneklerden yola çıkılarak etkinlikler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu etkinliklerin uygulanması sırasında yazma becerisinin alışkanlığa dönüştürülebilmesi için ders bu süreçlerle desteklenmiş, eğlenceli hale getirilmiş ve bu çalışmalar için öğrencilere gerekli süreler verilmiştir.

Kontrol grubunda ise yürürlükteki eğitim anlayışı ile ders işleyişi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre yazılı anlatım becerisinin “uygulama” düzeyindeki erişimi ortalamasının, anlamlı düzeyde farklı çıkması; Türkçe derslerinde, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarıyla çalışılması ve öğretme-öğrenme durumlarında bu anlayış doğrultusundaki çalışmalara fazlaca yer verilmesi nedenlerine bağlanarak açıklanabilir.

Denence 6

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “toplam” erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “toplam” erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 6, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Yazılı anlatım becerisinin toplam erişimi ortalaması, yazma becerisinin bilgi ve uygulama düzeylerindeki davranışlarının toplamını içeren bir değerdir. Deney grubunun yazılı anlatım becerisi toplam erişimi ortalamasının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklı çıkması, Denence 4 ve 5’te sunulan değişkenlerin toplam erişimi düzeyini olumlu yönde etkilemiş olmasıyla açıklanabilir.

Denence 7

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım

becerilerinin “genel toplam” erişimi ortalaması ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerinin “genel toplam” erişimi ortalaması arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 7, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri genel toplam erişimi ortalaması; okuduğunu anlamamanın “bilgi” ve “kavrama”, yazılı anlatım becerisinin de “bilgi” ve “uygulama” düzeylerindeki davranışları ile her iki becerinin toplam erişimi ortalamasını içeren genel toplama ait bir değerdir.

Deney grubunun genel toplam erişimi ortalamasının, kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklı çıkması ise, Denence 2, 3, 4, 5 ve 6’da belirtilen tüm değişkenlerin genel toplam erişimi düzeyini olumlu yönde etkilemiş olmasıyla açıklanabilir.

Denence 8

Türkçe öğretiminde, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamları işe koşularak öğretim yapılan deney grubunun yazılı anlatım becerisinin “kompozisyon (yazılı anlatım)” düzeyindeki erişimi ortalamaları ile geleneksel yöntem işe koşularak öğretim yapılan kontrol grubunun yazılı anlatım becerisinin “kompozisyon (yazılı anlatım)” düzeyindeki erişimi ortalamaları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır. Bulgular tarafından Denence 8, doğrulanmıştır. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Araştırma sürecinde ön-test ve son-testler ile öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin bilgi ve uygulama düzeyleri, çoktan seçmeli sorular ile yoklanmaya ve belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak Türkçe dersinin ve özellikle de yazma becerisinin uygulama içerikli olduğu ve bu becerinin de yalnızca çoktan seçmeli sorularla değil uygulama ile etkili sınanabileceği düşüncesiyle kontrol ve deney gruplarına ön-test ve son-test olarak kompozisyon türünde yazılı anlatım becerisi ölçme aracı uygulanmıştır. Ön-test ve son-test olarak gerçekleşen kompozisyon uygulamalarından ulaşılan sonuçlar; iç yapı, dış yapı ve dil ve anlatım yönlerinden belirlenen ölçütler ile üç alan uzmanınca değerlendirilmiştir.

Araştırma süresince deney grubunda uygulanan eğitim durumlarında çocuğa görelilik ilkesini önceleyen, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygun, yazma ve yaratıcılık becerilerini geliştiren görsel, dilsel ve işitsel metinlerle birlikte kurgulanmış yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Bu etkinliklerde, dilsel metnin konusu ve iletisine yönelik ve bu metinlerden yola çıkarak yazma çalışmaları gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Dilsel metinlerle gerçekleşen anlama etkinlikleri ile öğrencilerin yazma konularına yönelik ön

bilgi oluşturma süreçlerine katkı sağlanmaya çalışılmış, öğrencilerin yazma sürecinde yaşayabileceği n bilgi oluşturamama gibi sorunları, en aza indirmeye zen gösterilmiştir. Böylelikle ğrencilerin yazmaya olan ilgi ve güdüleri canlı tutulmaya çalışılmıştır. Söz gelimi birinci eğitim durumunda dilsel metinde yer alan bir olaya benzer, yaşadıkları veya tanık oldukları bir anı yazmaları istenmiştir. Dördüncü eğitim durumunda da öğrencilerden metnin sonunu kendi dş dünyalarına uygun olarak yeniden yazmaları istenmiştir.

Anlama ve anlatma becerilerinin etkinlik ve uygulamalarla geliştirilmesi Türkçe ğretiminin temel ilkelerinden birisidir. Bu bağlamda deney grubunda işe koşulan yazma etkinliklerinde yalnızca dilsel metinlerden yararlanarak gerçekleşen uygulamalara yer verilmemiştir. Sanatsal nitelikli resimlerden (Eğitim Durumu 7), karikatürlerden (Eğitim Durumu 1 ve 2) , klasik müzikten (Eğitim Durumu 6) yararlanılarak yazma etkinlikleri oluşturulmuştur. Bu uygulamalarla yalnızca dilsel metne veya ders kitabına bağlı ders süreci işletilmeyip öğrencileri etkin kılan, duygu ve düşünce üretmeye isteklendirecek çok uyaranlı eğitim ortamları yaratılmaya çalışılmıştır. Bu gibi etkinliklerle öğrencilerin duygu ve düşünce evrenleri beslenmiştir. Eğitim durumlarında seçilen çok uyaranlı metinlerin sanatsal ve yazınsal nitelik taşımına, çocuğa görelik ilkesine uygun olmasına zen gösterilmiştir.

Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarında öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye dönük birçok farklı etkinlik hazırlanmıştır. Okunan veya dinlenen şiirin duyumsattıklarından yazma, çıkarımda bulunarak yazma, kavram haritası kullanarak yazma, kişileştirme sanatını kullanarak yazma, yaratıcı yazma yöntemleri kullanılarak şiir yazma gibi uygulamalara eğitim durumlarında yer verilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin öğrendikleri noktalama işaretlerini, bağlantı ve geçiş ifadelerini yazılı anlatımlarında kullanabilecekleri yazma etkinliklerine de yer verilmiştir. Söz gelimi öğrencilerden öğrendikleri noktalama işaretlerinin yer aldığı, annelerinin yaptığı bir yemeği veya yakın zamanda gerçekleşen bir basket veya futbol karşılaşması anlatan yazılar yazmaları istenmiştir. Bu etkinlik ile hem öğrenciler noktalama işaretlerini uygulama olanağı bulmuş hem de Türkçe dersi ile günlük yaşam arasında bir bağ kurulmuştur. Ayrıca yazma çalışmalarında öğrencilere not verilmemiş, öğrencilerin rahatlıkla duygu ve düşüncelerini dile getirebilecekleri eğitim ortamları yaratılmıştır.

Türkçe ğretiminde anlama (okuma ve dinleme/izleme) ve anlatma (konuşma ve yazma) becerilerinin gelişimi bütünsellik içinde gerçekleşmektedir (Sever, 2011b). Bu

bağlamda dil becerilerinden birinin gelişimi diğerinin gelişimine de destek olmaktadır. Deneysel süreçte işe koşulan konuşma etkinliklerinde de sanatsal ve yazınsal nitelikli görsel, işitsel ve dilsel metinlerle doğal bir öğrenme ortamı yaratılmıştır ve böylelikle öğrencilerin anlatma becerisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Anlatma becerisinin içerisinde yer alan konuşma becerisine dönük bu gibi çalışmalar, öğrencilerin yazma becerilerinin de gelişmesine katkı sağlayabilir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin kompozisyon (yazılı anlatım) becerisindeki erişim değeri, kontrol grubu öğrencilerinin erişim değeri göre anlamlı düzeyde farklı çıkması, Türkçe öğretiminin amaçlarına uygun öğrenme-öğretme süreçlerinde, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının uygulanması nedeni ile açıklanabilir. Kontrol grubuna göre deney grubunun kompozisyon (yazılı anlatım) becerisindeki erişim değeri anlamlı düzeyde farklı çıkması ise, denence 4, 5 ve 6'da belirtilen ve açıklanan tüm değişkenlerin kompozisyon (yazılı anlatım) becerisindeki erişim değerini de olumlu yönde etkilemiş olmasıyla açıklanabilir.

Sonuç olarak çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarında, çocuk gerçekliği ve öğrencilerin dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimleri öncelenmiş; çok uyaranlı eğitim ortamları ve bütünleştirilmiş öğrenme-öğretme yaklaşımı işe koşulmuş; öğrencilere duyma, düşünme sorumluluğu verilmiş; bu sorumluluk dinleme, okuma, yazma ve konuşma etkinlikleriyle uygulamaya geçirilmiştir. Uygulamaya geçirilen bu süreçler ve denencelerde sunulan tüm yargı ve değişkenler, Türkçe öğretiminde çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine olumlu yönde katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın temel değişkenleri okuma ve yazma becerileri olmalarına karşın her dil becerisi için geliştirilen etkinliklerin diğer dil becerilerinin de gelişimini desteklediği bilinmektedir. Bu araştırma ile okuma ve yazma becerilerinin amaca uygun bir biçimde gelişimi, dinleme ve konuşma becerilerinin de amaca uygun bir biçimde gelişimine olumlu katkılar sağlamış olabileceği düşüncesini desteklemektedir.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda uygulamaya ve araştırmacılara dönük önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamaya yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Türkçe dersleri için tasarlanacak ve uygulanacak eğitim ortamları, çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarına göre düzenlenebilir.

2. Türkçe eğitiminde kullanılacak görsel, işitsel ve dilsel metinler çocuğa yönelik ilkesine uygun olarak seçilmelidir.

3. Türkçe eğitiminde kullanılan etkinlik ve uygulamalar çocuğa yönelik ilkesine uygun olarak yapılandırılmalı ve doğal bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır.

4. Türkçe dersi öğretim programları tasarlanırken ve uygulanırken ilgili kurum, kuruluş, yönetici, program geliştirme uzmanları ve öğretmenler çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının ve çocuğa yönelik ilkesinin Türkçe eğitimi süreçleri içerisinde yer almasına özen gösterilebilirler.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda araştırmacılara yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi farklı sınıf düzeylerinde sınanabilir.

2. Bu araştırma, çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çocuğa göre yapılandırılmış Türkçe eğitimi ortamlarının öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerine etkisini belirlemek amacıyla da yeni deneysel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

3. Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının Türkçe öğretimindeki etkisini belirlemek amacıyla nitel yöntemlerin kullanıldığı yeni çalışmalar yapılabilir.

4. Çocuğa göre yapılandırılmış eğitim ortamlarının etkileri, diğer öğretim süreçlerinde ve alanlarında gerçekleştirilecek deneysel araştırmalarla sınanabilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (1983). Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 379, 31-35.
- Adalı, O. (2003). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayınları.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akyol, H. (2012). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alkan, C. (1992). *Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Arı, G. (2010a). Dinleme / İzleme Öğretimi. C. Yıldız (Editör), *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. (ss. 179-202). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Arı, G. (2010b). Konuşma Öğretimi. C. Yıldız (Editör), *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. (ss. 153-178). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Arı, R., Üre, Ö. ve Yılmaz, H. (1999). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri)*. Konya: Mikro Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2006). Türkçe Öğretiminde Kullanılan Strateji-Yöntem ve Teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 299-308.
- Aslan, C. (2006a). *Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama Ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aslan, C. (2006b). Türkçe Ders Kitaplarında "Türkçe Olmayan Sözcükler" in Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 133, 7-19.
- Aslan, C. (2007a). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Sonu Sorularının İncelenmesi. E. Erginer (Editör), *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. (ss. 6-11).
- Aslan, C. (2007b). Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Kurgulanmış Türkçe Eğitimi. Z. Güneş (Editör), *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. (ss. 163-186). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aslan, C. (2008). *Ayla Çınaroğlu'nun 'Mago' Adlı Kitabının Yazınsallık ve Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi*. A. Gültekin, M. Semerci ve F. Koşmak (Editörler), *III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar*

Sempozyum Dizisi: Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Ayla Çınaroğlu Sempozyumu Bildiriler. (35-48). İstanbul: Uçanbalık Yayınları.

- Aslan, C. (2010). Düşünme Becerilerini Geliştirici Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamları –Bir Eğitim Durumu Örneği-. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 13(24), 127-152.
- Aslan, C. (2011). Soru Sorma Becerilerini Geliştirmeye Dönük Öğretim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Soru Sorma Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim.* 36(160), 237-249.
- Aslan, C. (2013a). Duyarlık ve Düşünceyi Geliştirmede Çocuk / Gençlik Edebiyatı. *Çocuk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi,* 72-73, 11-18.
- Aslan, C. (2013b). Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtları Yoluyla Düşünme. *Kum Edebiyat Dergisi,* 72-73, 11-18.
- Aslan, C. (2014). Türkiye'de Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Duyarlı Konuların (Sensitive Issues) Ele Alınışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Eleştirel Pedagoji,* 32, 51-56.
- Aslan, C. (2016). Özerk Benlikli Birey Yetiştirme Sürecinde Çağdaş Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamlarının (Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı) Önemi. *İlköğretim Online,*15(3), 723-741.
- Aslan, C. (2017). *Örnek Eğitim Durumlarıyla Türkçe-Türk Dili Edebiyatı Öğretimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi.* Ankara: Pegem Akademi Yayınları..
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Gelişimi.* İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım.
- Aydın, İ. S. (2006). *Türkçe Derslerinde Mizah Kullanımının Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi (İzmir İlköğretim 8. Sınıf Örneğinde)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Aykaç, M. (2011). *Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Metinleriyle Kurgulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Anlatma Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ayrancı, B. B. (2013). *İlköğretim Öğrencilerinin Yazma Becerisinin Geliştirilmesinde Çağrışım Tekniğinin Kullanımı.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Aytar, A. G. (2015). Toplumsal ve Duygusal Gelişim. A. Ulusoy (Editör), *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi.* (ss. 95-126). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ayyıldız, M. ve Bozkurt, Ü. (2006). Edebiyat ve Kompozisyon Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 45-52.
- Bağcı-Kılıç, G. (2001). Oluşturmacı Fen Öğretimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 1(1), 9-22.
- Bahar, H. H. (2005). Program Geliştirme, M. Öztürk (Editör), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. (ss. 48-86). İstanbul: Lisans Yayıncılık,
- Bak, M. (2011). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Balta, E. E. (2011). *Waldmann Modeli ile Yapılan Metin Öğretiminin 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama, Eleştirel Düşünme ve Yaratıcı Düşünme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.
- Baş, B. (2015). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (Okhan Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Benson, N. C. (2011). *Psikoloji* (Aysun Yavuz, Çev.). İstanbul: NTV Yayınları.
- Bilgin, M. (2006). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel Öğretim Bilgisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bilgin, H. (2011). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Bloom, B. S. (2012). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Pegem Yayınları.
- Binyazar, A. (1983). Türkçe Öğretimi: Anadili Öğretiminde Yazınsal Alanlara Açılım, *Dil Öğretimi Özel Sayısı Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. XLVII (379-380), 57-72.
- Bourdillon, H., & Storey, A. (2002). *Aspects of teaching and learning in secondary schools: perspectives on practice*. London: Routledge Falmer.
- Bozkurt, B. Ü. (2016). Türkiye’de Okuma Eğitiminin Karnesi: Pısa Ölçeğinden Çıkarımlar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1673-1686.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik, Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. (İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Buskist, W. & Irons G.J. (2008). Simple strategies for teaching your students to think critically. In D. S. Dunn, J. S. Halonen, and R. A. Smith (Eds.), *Teaching critical thinking in psychology: a hand book of best practices* (pp.49 -57). UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneysel Desenler. Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. California: Sage.
- Çalışkan, G. (2014). *Nasreddin Hoca Fıkralarında Çocuk Gerçekliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Canlı, S. (2014). *Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Niteliği Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Cüceloğlu, D. (2009). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, P. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(1), 1171-1180.
- Çavdar, O. ve Doymuş, K. (2016). İyi Bir Eğitim Ortamı İçin Yedi İlkenin İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Kullanılmasının Fen ve Teknoloji Dersinde Başarıya Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 441-466.
- Çelik, T. (2010). *Çağdaş Bir Dil ve Edebiyat Öğretimi Program Modeli Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik İlkelerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye
- Çer, E. (2016a). *Türkçe Öğretiminde Etkinlikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çer, E. (2016b). Türkçe Öğretiminde Çocuğa Görelik İlkesine Uygun Edebiyat Yapıtlarının Önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410.
- Çer, E. (2017). Türkçe Öğretmenlerinin "Türkçe Öğretimine" Yönelik Yeterlilikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 68-89.
- Çer, E. (2019). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Göre Olmasını Sağlayan Başat Bir Değişken: Eğitsel Özellikler. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 2019, 1-11.

- Çifci, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Çotuksöken, Y. (2002). Edebiyat Dersleri Üzerine Gözlemler. O. Adalı (Editör), *Nasıl Bir Edebiyat Eğitimi? Edebiyat Eğitimi Çalıştayı*. (ss. 126-130). İstanbul: Özgür Matbaacılık.
- Çotuksöken, Y. (2003). Anadili Öğretiminde Edebiyatın Yeri ve İşlevi. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, 184, 48-51.
- Daniels, D. H. & Shumow, L. (2003). Child development and classroom teaching: a review of the literature and implications for educating teachers. *Applied Developmental Psychology* 23, 495-526
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ş. ve Kökçü, Y. (2019) Richard Bach'ın Martı Adlı Eserinin Çocuğa Görelik Bağlamında İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 29(2), 149-161.
- Dewey, J. (2012). *Okul ve Toplum* (H. A. Başman, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2002). Çocuk Edebiyatı Kavramı. Z. Güneş (Editör), *Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Çocuk Edebiyatı*. (ss. 1-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma Öğretimi Hedefleri Bağlamında Türkçe Ders Kitaplarındaki Çocuk Edebiyatı Ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55.
- Dilidüzgün, S. (2007a). *Çağdaş Çocuk Yazını*. (2. Basım). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2007b). Öykü ve Roman. Z. Güneş (Editör), *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı* (ss. 77-98). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilidüzgün, Ş. (2010). Türkçe Derslerinde Metin Etkinliklerinin Okuma-Anlama Kazanımlarını Gerçekleştirme Yeterliği - Bir Öykü Örneği. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 13-30.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma Becerisinin Geliştirilmesine Dönük Etkinlik Önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Dolunay, S. K. (2014). Dil Bilgisi Öğretimi. A. Güzel ve H. Karatay (Editörler), *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (ss. 381-414). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Driscoll, M. P. (201). *Öğretim Süreçleri ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Duckworth, E (1987). *The having of wonderful ideas*. New York: Teachers College Press.
- DuPont, S. (1992). The effectiveness of creative drama as an instructional strategy to enhance the reading comprehension skills of fifth-grade remedial readers. *Reading Research and Instruction*, 31(3), 41-52.
- Dönmezer, İ. (1996). *Eğitim Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri)*. İzmir: Bornova Can Ofset Yayınları.
- Eaton, J. C. (2006). *The effects of an integrated reading and music instructional approach on fourth grade students' reading and music achievement* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Capella Üniversitesi, Minneapolis, Amerika Birleşik Devletleri.
- Elder, L., & Paul, R. (2004). Critical Thinking... and the Art of Close Reading (Part IV). *Journal of Developmental Education*. 28(2): 36-37.
- Emiroğlu, S. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Sorunlarına İlişkin Görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. 11, 269-307.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları ile İlişkisi. *Turkish Studies*, 8(4), 769-782.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdener, E. (2009). Vygotsky'nin Düşünce ve Dil Gelişimi Üzerine Görüşleri: Piaget'e Eleştirel Bir Bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 85-103
- Erdem, İ. (2014). Konuşma Eğitimi: Kuram, Uygulama, Ölçme ve Değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Editörler), *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (ss. 181-220). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erdem, İ. ve Çelik, M. (2011). Dil Bilgisi Öğretim Yöntemi Üzerine Değerlendirmeler. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1030-1041.
- Erginer, E. (2006). *Öğretimi Planlama, Uygulama ve Değerlendirme*. Ankara: Öğreti Yayıncılık.
- Eroğlu, D. ve Kuzu, T. S. (2014) Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Kazanımlarının ve Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*. 1, 72-80.

- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1998). “*Dil Devrimi*”, *Düşünceleriyle Yaşayan Atatürk*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Eyüp, B. (2012) Türkçe Öğretmeni Adaylarının Hazırladığı Soruların Yeniden Yapılandırılan Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(3), 965-982.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Bekir Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Göçer, A. (2007). Bir Öğrenme Alanı Olarak Anlama Eğitimi ve Türkçe Öğretimindeki Yeri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 17-39.
- Göçer, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Çok Uyaranlı Bir Öğrenme Ortamı Oluşturmak için Seçkin Edebî Ürünlerden Yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR)*. 27, 341-369.
- Göçer, A. (2014). *Yazma Uğraşısı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. (2015). Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: Bütünlük İlkesi ve Tümevarım Yöntemi Ekseninde Tematik Bir Yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 233-242.
- Göçer, A. (2017). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Göğüş, B. (1983). Anadili Eğitim Programlarının Niteliği. *Türk Dili-Dil Öğretimi Özel Sayısı*. 379-380 Temmuz-Ağustos.
- Göğüş, B., Oğuzkan, A. F., Ünlü, M., Öneroy, O. ve Koçak, S. (1998). *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Göktürk, A. (2002). *Okuma Uğraşısı*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2013). *Anlama Teknikleri I: Uygulamalı Okuma Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güneyli, A. (2007). *Etkin Öğrenme Yaklaşımının Anadili Eğitiminde Okuma ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Güneş, F. (2017). Türkçe Öğretiminde Etkinlik Yaklaşımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 5(1), 48-64
- Güven, N. M. ve Bal, S. (2000). *0-6 Yaş Dönemindeki Çocuklar için Destekleyici Etkinlikler*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Hamzadayı, E. (2010). *Bütünleştirilmiş Öğrenme-Öğretme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Harloff, D. F. (2011). *The impact of integrated arts instruction on student achievement of fourth grade urban students in english language arts and mathematics*. (Unpublished doctoral dissertation). St. John Fisher College, New York, Amerika Birleşik Devletleri.
- Harris, E. J. & Sipay, E. R. (1990). *How to increase reading ability, a guide to developmental and remedial methods*. New York: Longman.
- Hasırcı, S. (2015). *Türkçe Öğretiminde Çok Uyarınlı Eğitim Ortamlarının Yapılandırılmasına Dönük Bir Model Önerisi (5- 8. Sınıf Örneği)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Hasırcı, S. (2018). Anadili Öğretiminde Çok Uyarınlı Eğitim Ortamı ve Bu Ortamın Bileşenlerinin Önemi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(19), 898-922.
- Hayran, Z. (2010). *Çok Uyarınlı Eğitim Ortamlarının Öğrencilerin Kavram Gelişimine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Hewes, P. J. (2006). Let The Children Play: Nature's Answer to Early Learning. *Lessons in Learning*, 1-9.
- Hızal, A. (1983). Eğitim Teknolojisinde Eğitim Ortamları Merkezleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 147-174.
- Huber, E. (2008). *Dilbilimine Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- İnan, M. R. (1983). Dünyada Çocuk Yılı ve Eğitimde Çocuğa Görelik. *Eğitim ve Bilim*. 8(45), 28-32.
- İnanç, B. Y., Atıcı, M. K. ve Bilgin, M. (2018). *Gelişim Psikolojisi I*. Ankara: Pegem Yayınları.
- İpek, B. (2015). Bireyde Dil Bilinci. *Journal of Turkish Language and Literature*. 1(2), 33-44.
- İşeri, K. (2010). Türkçe Ders Kitaplarında Resimler. H. Ülper (Editör), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*. (ss. 83-92). Ankara: Pegem Akademi.

- Karaca, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4): 263-268.
- Karaca, G. ve Temizyürek, F. (2017). Sevim Ak'ın Öykülerinin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 177-195. doi: 10.14686/buefad.263572
- Karadağ, Ö. ve Maden, S. (2014). Yazma Eğitimi: Kuram, Uygulama, Ölçme ve Değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Editörler), *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (ss. 265-306). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karadüz, A. (2009). Türkçe Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarının “Yapılandırmacı Öğrenme” Kavramı Bağlamında Eleştirisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XXII(1)*, 189-210.
- Karagül, S. (2018). Türkçe Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yöntemiyle Desteklenen Basamaklı Öğretim Programının Öğrencilerin Okuma ve Yazma Becerilerine Etkisi. *İlköğretim Online*, 17(2), 874-887.
- Karahan, L. (2009). Dil Bilgisi Öğretiminde Bütün-Parça İlişkisinin Önemi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8), 23-30.
- Karakuş Tayşi, E. (2014). *Öğrenme Stiline Dayalı Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerilerine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi – Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Süreç Temelli Yazma Modelleri: Planlı Yazma ve Değerlendirme. M. Özbay (Editör) *Yazma Eğitimi*. (ss. 21-43). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karatay, H. (2014). *Okuma Eğitimi-Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, C. (2008). Türkçenin Güncel Sorunları. *Çağdaş Türk Dili*, 244, 152-158.
- Kavcar, C. (2013). Verimli Türkçe ve Edebiyat Öğretimi. *Çağdaş Türk Dili*, 305, 287-291.
- Kavcar, C.; Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi (Türkçe ve sınıf Öğretmenleri için)*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Hasırcı, S. (2016). *Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türsel / Yazınsal Niteliği. S. Sever (Editör), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*.(ss. 83-90). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Keklik, S. (2015). *Çocukta Dil Edinimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kocaman, A. (1998). Anadili Öğretimi, Yabancı Dille Öğretim ve Ötesi. A. Kilimci (Editör). *Anadilinde Çocuk Olmak*. (ss. 313-317). İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- Koç, S. ve Müftüoğlu, G. (1998). Konuşma ve Yazma Öğretimi. S. Topbaş (Editör) *Türkçe Öğretimi*. (ss. 81-94) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. ve Kana, F. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Becerisi ve Dinleme Eğitimi Öz Yeterlik Algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ (2009). *Öğrenci Başarısının Belirlenmesi "Performansa ve Portfolyoya Dayalı Durum Belirleme"*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kutlu, S. (2011). *Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Eskişehir İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelilik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.
- Küçükavşar, A. (2010). *Yapılandırmacı Yaklaşımın Türkçe Eğitiminde Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Küçükavşar, A. ve Hasırcı, S. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Göreliliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 57-76.

- Maden, A. ve Durukan, E. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Kaygıları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1945-1957.
- Maviş, İ. (2006). Çocukta Dil Edinim Kuramları. S. Topbaş (Editör). *Dil ve Kavram Gelişimi*, (ss. 31-60). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Mayfield, M. (2001). *Thinking for yourself: developing critical thinking skills through reading and writing*. London: Harcourt College.
- Metin, M. (2014). Nicel Veri Toplama Araçları. M. Metin (Editör), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (ss. 161-214). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6., 7. ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi Müdürlüğü
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi Müdürlüğü
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Türkçe Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi Müdürlüğü
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Nodelman, P. (1992). The other: orientalism, colonialism, and children's literature. *Children's Literature Association Quarterly*. 17(1), 29-35
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okur, A. ve Yılmaz, Y. (2010). Dil Bilgisi Öğretimi. C. Yıldız (Editör), *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. (ss. 277-310). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Onan, B. (2014). Dil Bilgisi Öğretiminde Temel İlkeler ve İzlenen Aşamalar. M. Özbay (Editör) *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (ss. 71-103). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ong, W. (2012). *Sözlü ve Yazılı Kültür* (Sema Postacıoğlu Banon, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Oral, G. (2014). *Yine Yazı Yazıyoruz*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Ormrod, J. E. (2018). *Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öz, M. F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2005). Sesle İlgili Kavramlar ve Konuşma Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 168.
- Özbay, M. (2006a). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2006b). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010a). *Türkçe Öğretimi Yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2010b). *Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2011a). *Anlama Teknikleri I: Okuma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2011b). Yazma Eğitiminde Noktalama ve İmla. M. Özbay (Editör) *Yazma Eğitimi*. (ss. 177-193). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özdemir, E. (1983). Anadili Öğretimi. *Türk Dili (Dil Öğretimi Özel Sayısı)*, 379-380, 18-30.
- Özdemir, E. (2002). Türkçenin En Önemli Sorunlarından Birisi Dil Kirlenmesidir (Söyleşi). *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 27, 8-12.
- Özdemir, E. (2012). *Anlatım Sanatı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, E. (2013). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özilhan, Y. G. G. (2016). *Çocuk Romanlarının Demokratik Kültür Bilinci Edinimine Etkisi (Burdur İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara, Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Özmen, H. (2014). Nicel Araştırma Yaklaşımına Dayalı Yöntemler – Deneysel Araştırma Yöntemi. M. Metin (Editör), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (ss. 47-76). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özoğlu, S. Ç. (2008). Türkiye Cumhuriyeti Eğitiminde Bilimsel Tutum ve Davranışların Kazandırılması. *Cumhuriyetimizin Kuruluş Felsefesinin Öngördüğü Eğitim "Bildiriler."* (ss. 136-162). Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası.
- Öztürk, O. (2004) Sorma-Bilme Dürtüsü ve Girişim Dürtüsü Nasıl Yok Ediliyor?. *TÜBA, Akademi Forumu 11*, 2. Baskı, Ankara.
- Öztürk, O. (2009). *Bilim Adamının Kimlik Sorunu ve Dil Bilinci*. [Erişim]: http://www.ayorum.com/haber_oku.asp?haber=1453, 01.02.2017 tarihinde indirilmiştir.

- Paul, R. (2005). The state of critical thinking today. *New Directions for Community Colleges*. 130, 27-38.
- Rezaei, S., Bagherkazemi, M. & Derakhshan, A. (2011) Critical thinking in language education. *Journal of Language Teaching and Research*, 2(4), 769-777.
- Rieber, L. P. (1990). Using computer animated graphics in science instruction with children. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 135–140. doi: 10.1037/0022-0663.82.1.135
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim Okullarında Türkçe Dilbilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sallabaş, M. E. (2011). *Aktif Öğrenme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Konuşma Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş Masallar İle Kurgulanmış Masalların Çocuğa Göreliliği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- San, İ. (2010). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Sawyer, W. E. (2012) *Growing up with Literature*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (1993). *Türkçe Öğretiminde Uygulanan Tam Öğrenme İlkelerinin, Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerindeki Erişiyeye Etkisi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Sever, S. (1998). Dil ve Etkileşim (Etkili Yazılı ve Sözlü Anlatım). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 51-66.
- Sever, S. (2002a). Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1-2), 11-22.
- Sever, S. (2002b). Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Milli Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında Bir Değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 35(1-2), 25-37.
- Sever, S. (2002c). Okulöncesi Eğitim Sürecinin Bir Oyun Gereci Olarak Tekerleme ve Bilmeceler. Z. Güneş (Editör), *Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı – Çocuk Edebiyatı* (ss. 77-98). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2006a). Türkçe Öğretiminin Çözülemeyen Sorunları. *Varlık Dergisi*. Ekim, 8-16.

- Sever, S. (2006b). Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?. S. Sever (Editör). *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*.(ss. 41-56). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S., (2007a). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde Türkçe Öğretiminin Sorumluluğu. *Milli Eğitim Bakanlığı Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sever, S. (2007b). Türkçe Öğretiminde Sanatsal Bir Uyarın Olarak Karikatürün Kullanılması. VI. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. (ss. 222-229). Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2008a). Eğitimde ve Bilimde Türkçe. *Cumhuriyetimizin Kuruluş Felsefesinin Öngördüğü Eğitim, Bildiriler*. (ss. 435-471). Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası.
- Sever, S. (2008b). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2011a). Dil ve Edebiyat Öğretiminde Kısa Film ve Karikatür. S. Sever, M. Oğan, M. Aykaç, S. Canlı, Ş. Önal (Editörler). *Prof. Dr. Cahit Kavcar Türkçe Eğitimi Çalıştayı: Bildiri, Anı, Görüş ve İzlenimler* (ss. 169-191). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2011b). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2011c). Okuma Kültürü Edindirme Sürecinde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. L. Uzun, Ü. Bozkurt (Editörler). *Türkçenin Eğitimi-Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar (Theoretical and Applied Researches on Turkish Language Teaching)* (ss. 113-128). Essen: Verlag Die Blaue Eule.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyarınlarla Dil Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S.; Kaya, Z. ve Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Smith, F. (2005). *Reading without nonsense*. New York: Teachers College Press.
- Solar, B. (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Sönmez, V. (1991). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stokes, S. (2002). Visual literacy in teaching and learning: a literature perspective. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 1(1), 10-19.

- Şahbaz, N. K. (2014). Türkçe Öğretiminde Kullanılan Strateji, Yöntem ve Teknikler. A. Güzel ve H. Karatay (Editörler). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (ss. 133-150). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal Davranışların Ölçülmesinde Geçerlik ve Güvenirlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü. Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Taşçı, F. (2007). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Çocuk Karakterlerinin Çocuğa Görelikler Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye.
- Taşkaya, S. M. ve Muşta, M. C. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 240-251.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2013). *Konuşma Eğitimi Sözlü Anlatım*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Temizkan, M. (2014). Metin Temelli Dil Bilgisi Öğretimi ve Uygulamaları. M. Özbay (Editör) *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (ss. 128-152). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Turhan, H. (2016). *Çok Uyarınlı Eğitim Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ustaoglu, P. (2006). *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Çocuğa Görelik Açısından Olumluluklar ve Olumsuzluklar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye.
- Uygur, N. (1997). *Dilin Gücü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ülper, H. (2008). *Bilişsel Süreç Modeline Göre Hazırlanan Yazma Öğretimi Programının Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vardar, B. (1980). *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Varişoğlu, B. ve Tuzcuoğlu Aksin, Ş. H. (2019). Andrew Clements'in Bunun Adı Findel Adlı Çocuk Edebiyatı Eserinin Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 639-656. doi: 10.29000/rumelide.619651

- Wesson, K. (2001). The Volvo effec-questioning standardized test. *Young Children*, 56(2), 16-18.
- Williams, Y. W. (2001). *A music education program with language arts lessons to improve reading comprehension skills*. (Unpublished doctoral dissertation). Union Enstitüsü ve Üniversitesi (Union Institute and University), Cincinnati, Amerika Birleşik Devletleri.
- Winograd, P. ve Paris, S. G. (1989). A cognitive and motivational agenda for reading instruction. *Educational Leadership*, 46(4), 30-36.
- Yağmur, K. (2010). Türkçe Ders Kitaplarında Dil Becerilerinin Ölçümünde Çağdaş Uygulamalar. H. Ülper (Editör), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*. (ss. 219-246). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yapıcı, Ş. (2004). Çocukta Dil Gelişimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Yaşar, Ş. ve Gültekin, M. (2002) Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapılandırıcı Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi. *Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yazıcı, N. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar: Öğretim Yöntemi Olarak Soruların Niteliği ve Kullanımı. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(17), 535-560.
- Yıldız, C. (2010). Ana Dili Öğretiminde Kullanılan Alternatif Yöntemler. C. Yıldız (Editör), *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. (ss. 337-356). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yılmaz, Y. (2010). Yazma Öğretimi. C. Yıldız (Editör), *Yeni Öğretim Programlarına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. (ss. 203-276). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

EĞİTİM DURUMLARININ OLUŞTURULMASINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

Yazınsal ve Öğretici Kaynaklar

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Ak, B. (2009). *Kedilerin Kaybolma Mevsimi*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2017). *Bulutlara Şiir Yazan Çocuk*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Ak, S. (1996). *Kuşlar Kralı Nikola*. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Ak, S. (2003) *Karşı Pencere*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2017). *Uçurtmam Bulut Şimdi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Akal, A. (2002). *Babam Duymasın*. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Akal, A. ve Yener M. (2008) *Ay Kaç Yaşında?*. İstanbul: Uçanbalık Yayıncılık
- Aksan, D. (1990). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Anday, M. C. (1985). *Rahatı Kaçan Ağaç*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Apaydın, T. (2012). *Dağdaki Kaynak*. İstanbul: Özyürek Yayınları.
- Behrengi, S. (2014). *Küçük Kara Balık*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Bilgin, M. (2006). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binyazar, A. (2013). *Gümüşığına Yolculuk Kaçış 1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Boratav, P. N. (2007). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Boyne, J. (2014). *Çizgili Pijamalı Çocuk*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Brenifier, O. ve Millon, İ. (2012). *Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Brigitte, L. (2012). *Çıtır Çıtır Felsefe 22 - Şiddet ve Şiddetsizlik (22. Kitap)*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Büyükmeriç, E. (2006). *Midas'ın Serçeparmağı*. İstanbul: Logos Yayınları.

- Büyükmeriç, E. (2014). *Kanatlı Düşler*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Büyükmeriç, E. (2017). *Emece Memece Çizgili Bilmeceler*. İstanbul: Boyalı Kuş Çocuk.
- Cemali Z. (2004) *Çılgın Babam*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Cemali, Z. (2005). *Gül Sokağı'nın Dikenleri*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Kitaplığı.
- Cemali, Z. (2015). *Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Kitaplığı.
- Çınaroğlu, A. (2008). *Şiir Gemisi*. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
- Dayıoğlu, G. (2000). *Mo'nun Gizemi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Dayıoğlu, G. (2006) *Midos Kartalı'nın Gözleri*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Dayıoğlu, G. (2016). *Fadiş*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Dölek, S. (2002). *Kestane Şekeri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Dölek, S. (2010). *Üçüncü Kattaki At*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ergin, A. (2009, 8 Eylül). Yazdan Kalma Güz Yağmurunda, Sırılsıklam. *Bağımsız Haber Gazetesi*. Erişim Adresi: <https://t24.com.tr/yazarlar/aydin-engin/yazdan-kalma-guz-yagmurunda-sirilsiklam,856>
- Exupery, A. S. (2006). *Küçük Prens*. İstanbul: Mavibulut Yayınları.
- Eyuboğlu, B. R. (1985). *Dol Karabakır Dol (Bütün Şiirleri)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Fikret, T. (2017). *Şermin*. İstanbul: Düz Yazı Yayınları.
- Fişekçi, T. (1994). *Dip Sevgi*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Gürpınar, M. (2008). *Gel Dünyayı Seyredelim*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Hengirmen, M. (2000). *2000 Yılında Türk Şiiri Antolojisi I*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gardner, H. (2010). *Çoklu Zeka Kuramı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- İçöz, N. (2007). *Güneşe Tirmanan Çocuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- İpşiroğlu, Z. (1997). *Gergedan Oyunu*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- İzgi, M. (2002). *Şarkıcı Kuşlar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İzgi, M. (2003). *Anneannemin Gramofonu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- İzgi, M. (2005). *Devlet Babanın Tonton Çocuğu*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Kabaağaçlı, C. Ş. (Halikarnas Balıkçısı) (2003). *Gençlik Denizlerinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, C., Oğuzkan, A. F. ve Aksoy, Ö. (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C., Oğuzkan, A. F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kemal, Y. (2016). *Teneke*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Molnar, F. (2012). *Pal Sokağı Çocukları*. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Neydim, N. (2019). *Sen Işık Çalmayı Bilir Misin?*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Nöstlinger, C. (2003). *Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Nöstlinger, C. (2005). *Lollipop*. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı.
- Orhon, G. (2014). *Yine Yazı Yazıyoruz*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öner, Ç. (2000). *Portakal*. İstanbul: Can Yayınları.
- Öner, Ç. (2005) *Dünyanın Bütün Kedileri*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Özdemir, E. (2005). *Mutlu Kentin Yöneticisi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sepulveda, L. (2016) *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal Uyarılarla Dil Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sever, S.; Kaya, Z. ve Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2013). *Konuşma Eğitimi - Sözlü Anlatım*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Ural, Y. (1996). *Müzik Satan Çocuklar*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Ural, Y. (2008, Şubat). Zıpzırmatik Bilmeceler. *Miço Dergisi*, 37, 4.

Ural, Y. (2011, Mayıs). Zıpzırmatik Bilmeceler. *Miço Dergisi*, 196, 4.

Ural, Y. (2013). *Tepemde Eşekarısı Gibi Vızıldama*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yener, M. (2006). *Şiir Saldım Gökyüzüne*. İstanbul, Toroslu Kitaplığı.

Yener, M. (2007). *Dolunay Dedektifleri İz Peşinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Görsel – İşitsel Uyarılar (Metinler)

Karikatürler

Ahmadi, M. (2017). Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs - 4 Haziran 2018. <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23> adresinden 17.12.2018 tarihinde edinilmiştir.

Ak, B. (2017, 20 Nisan). Kim Kime Dum Duma. (ss. 13). *Cumhuriyet*. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>

Ak, B. (2018, 25 Mart). Kim Kime Dum Duma. (ss.13). *Cumhuriyet*. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>

Ak, B. (2018, 19 Mayıs). Kim Kime Dum Duma. (ss. 18). *Cumhuriyet*. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>

Ak, B. (2018, 17 Haziran). Kim Kime Dum Duma. (ss.10). *Cumhuriyet*. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>

Akgün, M. (1981). *Spor Karikatürleri*. (ss.25). Ankara: Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları.

Büyükmeriç, E. (2008). *Nasreddin Hoca (Karikatür)*. (ss. 25, 37, 43). Ankara: Özgün Matbaacılık.

Cheriapadath Balan, C. B. S. (2007). Uluslararası Aydın Doğan Karikatür Yarışması Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs-4 Haziran 2018 (Üçüncülük Ödülü Almış Karikatür). <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23> adresinden 11.03.2018 tarihinde edinilmiştir.

- Erbaş, E. (1986). *Spor Karikatürleri*. (ss. 32). Ankara: Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları.
- Gepp, G. (2007) Uluslararası Aydın Doğan Karikatür Yarışması Teknoloji, Kullanım Ama Esiri Olmayalım! Özel Sergisi (Başarı Ödülü Almış Karikatür). <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanilim-ama-esiri-olmayalim-16> adresinden 15.09.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Heidarpanah, M. (2016). Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs - 4 Haziran 2018: <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23> adresinden 23.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Kuczynski, P. (2006). Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Cartoon Art for World Peace Özel Sergisi. (Birincilik Ödülü Almış Karikatür). <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/cartoon-art-for-world-peace-18> adresinden 13.02.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Rasoanaivo, W. (2013). Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs - 4 Haziran 2018. (Başarı Ödülü Almış Karikatür). <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23> adresinden 04.01.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yavruoğlu, H. (1986). *Spor Karikatürleri*. (ss. 11). Ankara: Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları.

Kısa Filmler

- Kısa Filmin Adı: ‘Pictures no Child Should Draw’ adlı UNICEF’in yayınladığı bir animasyon kısa filmi (<https://www.youtube.com/watch?v=ZKhcJN1TXK4>). (Erişim Tarihi: 17.01.2019).
- Kısa Filmin Adı: “The Failure of Animal Experiments – An Animated Educational Film” adlı kısa film (<https://www.youtube.com/watch?v=Mo25wUKNySg>). (Erişim Tarihi: 03.06.2018).
- Kısa Filmin Adı: “www.enigmation.de” tarafından hazırlanan, Alman deneylerine karşı doktorlar tarafından yaptırılan (commissioned by Doctors Against Animal Experiments Germany) ve 23 Eki 2014 tarihinde yayımlanan “The Failure of Animal Experiments – An Animated Educational Film” adlı kısa film (Süre: 6:07): (<https://www.youtube.com/watch?v=Mo25wUKNySg>). (Erişim Tarihi: 18.06.2018).
- Kısa Filmin Adı: Kuldip Dhamasana tarafından hazırlanan 16 Ekim 2015 tarihinde yayınlanan Alma adlı kısa film (Alma is a 2009 Spanish computer-animated short film produced By Kuldip Dhamasana): (<https://www.youtube.com/watch?v=gV7CBMM9tng>). (Erişim Tarihi: 11.06.2018).

Kısa Filmin Adı: Possible Stories | Mete Gazoz: Hikayem ve Hayallerim:
(https://www.youtube.com/watch?v=LDI8C_F-OHk) (Erişim Tarihi:
19.09.2018).

Kısa Filmin Adı: Steve Cutts tarafından 2012 yılında hazırlanmış “Man” adlı kısa film:
(<https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>) (Erişim Tarihi:
30.04.2018).

Kısa Filmin Adı: Unicef tarafından hazırlanan ve 26 Şubat 2014 tarihinde yayınlanan
“There are Children Who Play to be Invisible” adlı kısa film.
(<https://www.youtube.com/watch?v=rSsTs3GzMpw>) (Erişim Tarihi:
10.05.2018).

Müzikler

Müzik 1: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu: Kennedy, Nigel. (1989).
Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics: The Four
Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 1 In E, Spring: I. Allegro(3:05).

Müzik 2: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu: Kennedy, Nigel. (1989).
Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics: The Four
Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 2 In G Minor, Summer: II. Adagio (2:20).

Müzik 3: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu: Kennedy, Nigel. (1989).
Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics: The Four
Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 3 In F, Autumn: I. Allegro (4:37).

Müzik 4: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu: Kennedy, Nigel. (1989).
Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics: The Four
Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 4 In F Minor, Winter: III. Allegro (3:15).

Müzik 5: Barış Manço'nun 24 Ayar (Emre Muzik) albümünde yer alan “Bugün
Bayram” adlı şarkısı:(<https://www.youtube.com/watch?v=H5DpbAiw83k>)
(Erişim Tarihi: 16.05.2018).

Müzik 6: Fazıl Say - Mozart Turkish March (Türk Marşı):
(<https://www.youtube.com/watch?v=fzQbI58BzBo>). (Erişim Tarihi:
23.09.2018).

Müzik: Jhong-Sin Liou'nun “Chopin Ballades” adlı albümünde yer alan Chopin'e ait
“Nocturne No.20 In C-Sharp Minor Op.Posth” adlı beste:
(https://www.youtube.com/watch?v=_hyAOYMUVDs). (Erişim
Tarihi:01.05.2018).

Müzik 7: Johann Pachelbel'in “Canon in D” adlı yapıtı, Yorumlayan Sanatçı: Jean-
Francois Paillard, Kanon Orchestre de Chambre, Albüm: Pachelbel: Canon in D
- Bach: Air on a G String - Handel: Largo from 'Xerxes' - Hallelujah Chorus -
Clarke: Trumpet Voluntary:

(<https://www.youtube.com/watch?v=NlprozGcs80&feature=youtu.be>) (Erişim Tarihi: 15.10.2018).

Müzik 8: Ludwig van Beethoven'a ait Moonlight Sonata (Ay ışığı Sonatı) adlı yapıt (The Piano Sonata No. 14 in C# minor "Quasi una fantasia", op. 27, No. 2, by Ludwig van Beethoven): (<https://www.youtube.com/watch?v=4Tr0otuiQuU>) (Erişim Tarihi: 13.12.2018).

Müzik 9: Paul de Senneville'in Mariage d'Amour (Chopin's Spring Waltz) adlı yapıtı (Yorumlayan Sanatçı: Jacob Ladegaard): (<https://www.youtube.com/watch?v=FcCG-WNsZio>). (Erişim Tarihi: 07.07.2018).

Müzik 10: Saint-Saens'e ait The Swan (Le Cygne) - Carnival of the Animals Paul adlı yapıtı (The Most Relaxing Cello Album, Aline Brewer; Leonard Slatkin; Philharmonia Orchestra; Han-Na Chang: (<https://www.youtube.com/watch?v=b44-5M4e9nI>) (Erişim Tarihi: 13.12.2018).

Müzik 11: Valentina Lisitsa yorumuyla 10 Ocak 2009 tarihinde yayınlanan Beethoven'ın Sonata Op 57 Appassionata Mov 1 adlı bestesi (Rehearsal run before recital in Musikverein, Vienna): (<https://www.youtube.com/watch?v=EEptNFzLpjk>). (Erişim Tarihi: 20.11.2018).

Resimler

Resim 1: Franz Marc, Karda Saman Yığınları, 1911, Franz Marc Müzesi, Kochel am See (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. ss.1)

Resim 2: Franz Marc, Kuşlar, 1914, Lenbachhaus, Münih. (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 16 Ağustos)

Resim 3: Franz Marc, Tilki, 1913, Sanat Müzesi, Düsseldorf. (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 22 Ocak)

Resim 4: Franz Marc, Üç Kedi, 1913, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf. (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 8 Ekim)

Resim 5: Franz von Lenbach, Genç Çoban, 1860, Schack-Galerie, Münih (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 25-26 Haziran)

Resim 6: Gustav Klimt, Elma Ağacı II, 1916, Özel Koleksiyon. (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 28 Haziran)

Resim 7: Pieter Bruegel (Genç), Kış Manzarası, 1601, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana. (Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. ss. 2)

Resim 8: Serap Deliorman'ın "Brenifier, Oscar ve Millon, Isabelle. (2012: 123). Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek. İzmir: Tudem Yayıncılık." kaynaklı yapıttaki çizimi.

EKLER

**EK 1. Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan (MEB, 2018: 39-43) ve
Türkçe Öğretiminde Çocuğa Göre Yapılandırılmış Eğitim Ortamlarında
Uygulanan Amaç ve Kazanımlar**

AMAÇ VE KAZANIMLAR								
T.6.1. DİNLEME/İZLEME	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder. <i>Öğrencilerin tahminlerini kelimelerin sözlük anlamları ile karşılaştırmaları sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini / ana duygusunu tespit eder.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	X	X	X	X	X	X		
T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.		X						
T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir. <i>a) Öğrencilere reklam filmleri dinletilerek/izletilerek bunlardaki mesajların ve örtülü anlamların tespit edilmesine yönelik çalışmalar yaptırılır. b) Öğrencilerin içeriklerdeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular. <i>Katımlı, katımsız, grup hâlinde ve not alarak dinleme gibi yöntem ve teknikleri uygulamaları sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X

(Devam Ediyor)

T.6.2. KONUŞMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. <i>Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.</i>			X	X		X		
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.2.3.Konuşma stratejilerini uygular. <i>Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. <i>Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerini kullanmaları sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3. OKUMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
Akıcı Okuma								
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. <i>Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	X	X	X	X	X	X	X	X

(Devam Ediyor)

T.6.3. OKUMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır. <i>Sesli, sessiz, tahmin ederek, not alarak, soru sorarak, okuma tiyatrosu ve hızlı okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaları sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
Söz Varlığı								
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. <i>a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.</i> <i>b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. <i>İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.</i>			X	X				
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	X							
T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	X							
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.					X			
T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.			X					
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.		X						
T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir. <i>Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadeleri üzerinde durulur.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
Anlama								
T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder. <i>Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.16. Okuduklarını özetler.	X	X	X	X	X	X	X	X

(Devam Ediyor)

T.6.3. OKUMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar. <i>Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.22. Metindeki hikâyeye unsurlarını belirler. <i>Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar. a) Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır. b) Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır. c) Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar. <i>Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder. a) Anı, mektup, tiyatro, gezi yazısı türleri öğretilmelidir. b) Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar. <i>Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.</i>	X	X			X	X	X	X
T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur. <i>Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar. a) Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır. b) Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.	X	X	X	X	X	X	X	X

(Devam Ediyor)

T.6.3. OKUMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar. <i>Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir. <i>İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.</i>	X	X	X	X			X	X
T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	X	X		X	X			
T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular. <i>a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.</i> <i>b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.</i>		X	X	X		X		
T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4. YAZMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.4.1. Şiir yazar.		X			X			X
T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar. <i>a) Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının taslağını oluşturmaları ve ilk paragrafta amaçlarını ifade etmeleri sağlanır.</i> <i>b) Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.</i>		X	X			X	X	X
T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar. <i>a) Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.</i> <i>b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X

(Devam Ediyor)

T.6.4. YAZMA	EĞİTİM DURUMU 1	EĞİTİM DURUMU 2	EĞİTİM DURUMU 3	EĞİTİM DURUMU 4	EĞİTİM DURUMU 5	EĞİTİM DURUMU 6	EĞİTİM DURUMU 7	EĞİTİM DURUMU 8
T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular. <i>Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.			X	X	X		X	X
T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. <i>Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerinin kullanılması sağlanır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler. a) <i>Anlam bütünlüğünü bozan ifadelerin belirlenmesi ve düzeltilmesi sağlanır, kavramsal olarak anlatım bozukluğu konusuna değinilmez.</i> b) <i>Metinde yer alan yazım ve noktalama kuralları ile sınırlı tutulur.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır. <i>Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.	X	X	X	X	X	X	X	X
T.6.4.14. Kısa metinler yazar. <i>Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.</i>	X	X	X	X	X	X	X	X

EK 2. Öğretmen Ders İzlenesi

EK 2. 1. Eğitim Durumu 1 (Çelimsiz Çocuk)

EĞİTİM DURUMU 1

ÇELİMSİZ ÇOCUK

(Zeynep Cemali)

ÇELİMSİZ ÇOCUK

Top sahasında toza bulanmış, ter içinde kalmış çocuklar, kendilerinden geçmiş top oynuyorlardı. Sahanın kenarında uyuşuk bir köpek onları izliyor, birkaç kedi yiyecek bir şeyler bulmak umuduyla çöp bidonlarını karıştırıyordu. Tepedeki yerini yavaş yavaş terk eden güneş, kestane ağaçlarının dalları arasından geçirdiği ışınlarıyla yeni olduğu besbelli bisikleti pırıl pırıl parlatıyordu.

Uzaktaki bir çocuk –çelimsiz bir çocuk- ağaca dayalı duran bisiklete baktı bir süre. Sonra yavaş yavaş yanına gitti. Zili, dikiz aynası, dinamosu, hatta pompası bile vardı. Çok güzeldi. Elini uzattı, kayboluvermesinden korkarak okşadı.” Bir tut!” diye geçirdi içinden. Ne olacak ki? Yalnızca bir tut...

Maç bitmiş, Cem arkadaşlarıyla birlikte kestane ağacına doğru yürüyordu. Birden irkildi. Bisikleti yerinde yoktu. Başu döndü, midesi bulandı. Bisikletin kaybolduğunu fark eden diğerleri de bir anda onun yerine konuşmaya başladılar.

“Heeey! Cem’in bisikletini çalmışlar!”

“Polise haber verelim!”

“Bu uyuşuk köpek de bir işe yaramaz zaten.”

“Hepimiz bir yere dağılıp arayalım!”

İşte tam bu sırada, bisikletle bayırdan aşağı rüzgâr gibi inmekte olan çelimsiz çocuk görüldü. Yanlarına gelince bisikletten inip, onu aldığı yere bıraktı. Şaşkın çocuklar öylece kalakaldılar. Cem birkaç adım attı ve çocuğun yüzüne okkalı bir yumruk indirdi. Çelimsiz çocuk, burnunda dayanılmaz bir acı hissetti. Sendeledi, ama düşmedi. Hiç sesini çıkarmadı. İri mavi gözleriyle Cem’e baktı. Burnundan sızan kanı elinin tersiyle sildi; arkasını dönüp, ağır ağır uzaklaştı.

Tüm bunlar birkaç saniye içinde olup bitmişti. Çocuklar yine hep bir ağızdan bağırmaya başladılar.

“Yaşa, Cem! Esaslı patlattın!”

“Çocuğa bak be!...”

“Hırsız! Atacaksın içeri!...”

Cem dönüp, arkadaşlarına baktı. Kara gözlerinde şimşekler çakıyordu. Bisiklete atladığı gibi evin yolunu tuttu.

Balkon demirlerinden sarkan pembe ve kırmızı renkli sardunyelerinin arasından çıkan kelebek bir anda gözden kayboldu. Cem balkonda oturmuş, sözde kitap okuyordu. Ama sözcüklerden birinin üstünde takılıp kalmıştı gözü. Sonunda elindeki kitabı masaya bıraktı. Bir arı, kulağının dibinden vızıldayarak geçti.

Cem’in canı sıkılıyordu. Bugüne kadar arkadaşlarıyla çok ağız kavgası yapmış, itişip kakışmıştı. Ama hiç birine şu çocuğa vurduğu gibi yumruk atmamıştı. Yaptığı hareketin hiç de hoş olmadığını biliyor, yine de doğru davrandığına inanmak istiyordu. Yerinden kalkarken, “Haklıydım, haklıydım işte...” diye mırıldandı.

Haziran güneşinin, insanı temmuz sıcaklarına hazırladığı yeni bir gündü. Bakkal Nihat’ın dükkânının önünde kaldırıma sıralanmış çocuklar, dün gece izledikleri filmi tartışıyorlardı. Filmdeki kahramanın dövüşteki ustalığı, sözü sporda şiddet konusuna getirdi.

“Oğlum, sen ne diyorsun?... Adamlar bir dövüş, bir tekme için kaç gün, kaç saat çalışıyorlar, biliyor musun?”

“İyi de, o çalışmanın sonucunda birilerinin canı yanıyor ama. Hah! Savunma sanatıymış!”

“Ona bakarsan, futbolda da şiddet var. Kazayla yediğin tekmeleri düşünsene...”

“Ya boksa ne demeli?... O da mı sanatsal spor? Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!”

“Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!” Cem’in kulaklarında yankılandı bu sözcükler.

Unuttuğunu sandığı çelimsiz çocuk, yeniden gözünün önünde canlanıverdi. Farkında olmadan elini burnuna götürdü, nedensiz bir sızı hissetti.

“Ben gidiyorum,” dedi arkadaşlarına. “Bu sohbet baydı.”

“Maç ne olacak?” diye sordu çocuklardan biri.

“Benim yerime Umut’u alın,” diyen Cem, arkasından yükselen itirazlara aldırmadan uzaklaştı. Eve gidip, bisikletini aldı.

Tam yarım saattir pedal çeviriyordu. Saçı başı terden ıslanmış, tişörtü su gibi olmuştu. Denizden gelen yosun kokusunu ciğerlerine dolduruyor, yüzünü yalayıp geçen rüzgâra meydan okuyordu.

Sahil boyunca sıralanmış amatör balıkçılar, tuttıkları balıkları yanlarındaki kovaların içine atıyor, arada birbirlerine takılıyor, gülüşüp söyleşiyorlardı. Cem hem onların sohbetlerine katılmak, hem de başındaki kasketi denizde ıslatmak için az ilerdeki iki balıkçının yanında durdu.

“Senin çömez ortalıkta yok...” diye sorduğunu duydu birinin.

“Birazdan gelir,” dedi diğeri. “Çömez de ne çömez ha?...”

“Bereketli olsun!” diye seslendi Cem. “Kasketimi ıslatacaktım da kıydan...” dedi aralarına girerken.

“Islat, ıslat; ama sakın buradan aşağı sarkayım deme, düşersin. Bak, şurada küçük bir kaya var. Ona bas, sonra büyüğüne atla. Hem, yüzünü de yıkarsın orada.”

“Dikkatli ol, ha!” dedi öteki balıkçı da. “Hah! Aferin, tamam. Sırım gibisin, maşallah!” diye takıldı ardından.

Cem kayanın üstüne yüzükoyun uzandı. Deniz içindeki küçük bir kaya balığı ona baktı ve yavrularını toparlayıp, oyukların arasına gizlendi. Cem ellerini suya soktu. Yüzünü, boynunu bir güzel yıkadı. Başından kasketini çıkarıp, denize daldırdı. Bu sırada geriden gelen sesleri duydu.

“Vay, reis! Bugün geciktin!”

“Bana bak, akşam giderken yine balıkların çoğunu götürürsen bozuşuruz. Ona göre!...”

Gülüşmeler...

Cem ıslak kasketini taktı. Önce büyük kayadan küçüğüne, sonra da bir zıplayışta yola çıktı. Aynı anda da donup kaldı. Tam karşısında çelimsiz çocuk duruyordu. O kocaman masmavi gözlerle kocaman kömür karası gözler yine birbirine takıldı kaldı.

“Eee, delikanlı, serinledin gayri,” diye seslendi balıkçılardan biri. “Bize takılıyor musun, gidiyor musun?”

“Teşekkür ederim,” dedi bu soruyla kendine gelen Cem. “Gidiyorum. Hoş çakalın.”

Denize karışmış bir çift mavi göz yol boyunca onu izledi.

Salondaki duvar saati gece on ikiyi vurduğunda Cem çoktan yatmıştı. Ancak, uyuyamıyordu. Sessizlikte kendi kendisiyle konuşuyordu. “Burnunun çevresinde hafif bir morluk vardı. Gözü de morarmış... Yok, hayır! Gözüne vurmam ki... Gözleri mavi. Deniz gibi, gök gibi mavi. Neden, neden benim bisikletimi aldı sanki?... Hem de habersiz, hırsız gibi... Ööf, öf!” Kalkıp, mutfağa gitti. Bir bardak buz gibi süt içti, tekrar yatağına döndü.

Yeni sulanmış sardunyalarmın kendine özgü kokusu, kızarmış ekmeklerin kokusuna karışıyordu. Cem’in önündeki tabakta bir dilim peynir, elinde ekmek, sözde kahvaltı ediyordu.

“Evet? Seni dinliyorum, Cem,” dedi bir süredir oğlunu izleyen annesi. “İki gündür doğru dürüst yemiyorsun. Yüzünden düşen bin parça. Anlatacak mısın, yoksa varsayımlar üretmeye başlayayım mı?”

“Birini yumrukladım!” dedi Cem pat diye.

“Sen mi?...” Çok şaşırılmıştı annesi. “Mutlaka çok önemli bir nedeni olmalı...”

“Bisikletime bindi.”

“Yaaa! Ne var bunda?...” Daha da şaşırılmıştı kadıncağız. “Arkadaşlar arasında paylaşım yok mudur?”

“O, benim arkadaşım değil!” diye neredeyse güreledi Cem. “Tanımıyorum bile... Belki de bir hırsız! Ne bileyim ben işte....”

“Sakin ol,” dedi annesi yumuşak bir sesle.

“Sakin ol ve baştan anlat bakalım.”

Cem sahil yolunda, yine rüzgara meydan okurcasına pedal çeviriyordu. Kendinden emin, ama düşünceliydi. “Annem haklı,” diyordu içinden. “Anlamadan, dinlemeden birine saldırmak, vahşilik. Belli ki, yoksul. Canı bisiklete binmeyi nasıl istemiş ki, bir tur için her şeyi göze aldı. Ben de onun gibi değil miydim?... Hatta ben, dayımın bisikletini ondan habersiz alıp, eve getirmiştim. İki tekerleği olan her hurdaya nasıl da aç gözlülükle bakardım. Bunları hep unuttum. İsteseydi, bisikletimi verir miydim?... Onu da bilmiyorum. Ama o yumruğu atmak olacak iş değildi.”

İki amatör balıkçı yine yolun kenarına oturmuş, birbirlerine takılarak kovalarını balıkla doldurmaya çalışıyorlardı.

“Hoş geldin, delikanlı,” dedi biri Cem yanlarında durunca. “Yine kasketini mi ıslatacaksın?”

“Hayır. Ben dünkü arkadaşşı arıyorum.”

“Benim çömezi mi?”

“Evet.”

“Bugün gelmez. Her perşembe babasıyla pazara çıkar. Bize senden hiç söz etmediydi. Arkadaş mısınız?”

“Umarım oluruz,” dedi Cem. “Hoşça kalın.”

Yarım saatte geldiği yoldan, sanki yarım dakikada döndü. Eve nasıl vardı, bisikletini nasıl bıraktı, hiç hatırlamıyordu. Öyle ki, annesinin arkasından seslenmesine bile aldırmadı.

Soluğu doğruca pazarda aldı. Tek tek her tezgaha bakıyor, her serginin arkasını gözleriyle tarıyordu. Ama, çelimsiz çocuk yoktu. Koca pazarı üç, belki dört kez dolaştı. Boşuna...

Cem eve döndüğünde, yorgunluktan bacakları titriyordu. Kapıyı annesi açtı.

“Anlaşılan, bulamadın,” dedi oğlunun yüzünü görünce.

“Özür dileyecektim. Ama yok... Bulamadım.”

“Haydi, üzölmeyi bırak. Buralarda oturuyor olmalı. Bir gün mutlaka rastlarsın.”

Cem çelimsiz çocuğu on gün, belki yirmi gün aradı. Sahilde, pazarda, hatta komşu mahallelerde. Ama bulamadı. Günler geçtikçe çocuğun mavi gözleri, kendi kara gözlerinden yavaş yavaş uzaklaştı; burnunda ki sızıysa iyiden iyiye azaldı...

Temmuz güneşinin sessiz, güleç yüzüyle ışıldayan o perşembe günü, bakkal Nihat’ın dükkanın önünde gürültü yine ayyuka çıkıyordu. Mahallenin bütün çocukları bir ağızdan konuşuyor, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Komşu mahallenin takımını yenmişlerdi. Kan ter içindeki geveze Emre koşa koşa yanlarına geldi.

“Neredeydin, oğlum?” diye bağırdı hepsi birden. “Kaçırdım! 3-0!”

“Ne yapayım? Zorla pazara götürdü annem. Golleri kim attı?”

“Birisini ben, ikisini Cem,” dedi Ozan.

Emre, Cem'in sırtına bir şaplak indirdi. "Aslan arkadaşım! Hakan Şükür, mübarek!"

"Görmeliydin! Çam yarması gibi oğlana bir geçirdi... Mübareğin tekmesi de yumruğu gibi!"

"Aaa! Yumruk dedin de aklıma geldi," dedi birden Emre. " Cem, seninki pazar girişinde limon satıyor."

"Benimki kim?"

"Şu senin bisikletini çalan. Bir sandık limon koymuş, dikilmiş başına."

Cem'in yüreği bir an için durdu. Sonra, eskisinden de hızlı atmaya başladı. Yüzündeki gülümseme dondu, gözlerindeki ışıltıların anlamı değişti.

"Buldum, onu buldum!" dedi içinden. Ağzının içinde bir şeyler geveleyip, koşarcasına uzaklaştı arkadaşlarının yanından. Diğerleri hiçbir şeyin farkında değillerdi. Yalnızca Emre arkasından bakarken, "Deli mi ne?" diye mırıldandı.

Çelimsiz çocuk, iki sandığın gerisinde yere çömelmiş, öylece duruyordu. Sandıkların birinin içi limon doluydu. Diğer sandığın üstüne demet demet maydanoz dizilmişti. Deniz mavisini gözlerinin içinde, açık denizlerin korkusuz kaptanı olmanın düşü mü, yoksa haklıyı haksızı ayıran, ağır cübbesiyle dimdik duran bir yargıcın olgunluğu mu vardı, bilinmez.

"Merhaba..."

Çelimsiz çocuk duyduğu bu sesle daldığı düşlerden sıyrıldı. Yavaşça ayağa kalktı. O, tam karşısında duruyordu.

"Seni çok aradım," diyen Cem başını öne eğdi. "Ben... ben özür dilemek istiyorum."

"Aradığını biliyorum," dedi çelimsiz çocuk. " Özür dilemene gerek yok. Ben de hatalyım."

İkisi de sustu. Sanki o güne geri dönmüşlerdi. Cem olanları unutmak istermişçesine, "Nasıl, satışın iyi mi?" diye sordu başını sallayarak.

"Nerdeee? Bu işi beceremiyorum galiba."

Sandıktan birkaç limon alan Cem aniden bağırmaya başladı: "Haydi, limon! Çifti kırk bin! Çaya, çorbaya, sodaya, hastaya limon! Sulu sulu..."

Çelimsiz çocuğun kocaman mavi gözleri daha da irileşti. Dudaklarına kocaman bir gülücük yayıldı.

Cem bağırmaya devam ediyordu. "Semra Teyze, buradayım! Gel! Gel, limonun burada! Hop, ağbim! Limon almadan nereye? Bedava be, bedava..."

Çelimsiz çocuk sandıktan başını kaldıramıyor, toplanan paraları cebine tıkıştırmakta zorluk çekiyordu. Cem kelimenin tam anlamıyla kendinden geçmişti.

"On tane al, bir tane bedava!"

Birden irkildi. Birisi kolunu çekiştiriyordu.

"Kusura bakma, ismini bilmiyorum. Ama kalmadı! Hiç limon kalmadı!"

"Hiç mi?..." diye şaşırıldı Cem. Sonrada büyük bir sevinçle bağırıldı. "Yaşasın! Haydi, şimdi gidiyoruz."

"Nereye?"

"Eve! Çikolatalı pasta yemeye."

Çelimsiz çocuk bir an duraksadıktan sonra, "Yoo, hayır... olmaz," dedi.

Cem, sessizce onun gözlerinin içine baktı çelimsiz çocuk duygularını gizlemek istercesine, "Maydanozlar..." deyiverdi. "Daha maydanozlar var."

Cem tuttuğu soluğunu bıraktı. "Haydi, yürü!... Annem alır onları. Maydanoza bayılır. Yoksa, beni bağışladığına inanmayacağım."

Çelimsiz çocuk gülümsedi. Bir an düşündü. "Tamam, haydi gidelim," dedi. "Ama, maydanozlar annene armağan..."

Hiç kimse fark etmedi ama o gün temmuz güneşi, günbatımına doğru ağır ağır yol alırken, dünyayı bir başka ısıttı.

Zeynep Cemali, Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 15 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin (Aktif) Öğrenme)

Araç ve Gereçler: Yazım Kılavuzu, Türkçe Sözlük, 6. Sınıf Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı, Deyimler Sözlüğü.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Büyükmeriç, Erol. Emece Memece Çizgili Bilmece
- Büyükmeriç, Erol. Kanatlı Düşler
- Cemali, Zeynep. Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği.
- Çınaroğlu, Ayla. Şiir Gemisi
- İpşiroğlu, Zehra. Gergedan Oyunu
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim.
- MEB, Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. Sınıflar).
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Açıkgoz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim

Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler):

1. Kısa Film: Unicef tarafından hazırlanan ve 26 Şubat 2014 tarihinde yayınlanan “There are Children Who Play to be Invisible” adlı kısa film:
(<https://www.youtube.com/watch?v=rSsTs3GzMpw>)
2. Birinci Karikatür: Pawel Kuczynski, Polonya, 2006, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Sergisi, Cartoon Art for World Peace Özel Sergisi.
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/cartoon-art-for-world-peace-18>)
3. İkinci Karikatür: Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 20 Nisan 2017.
4. Birinci Müzik: Johann Pachelbel’in “Canon in D” adlı yapıtı, Yorumlayan Sanatçı: Jean-Francois Paillard, Kanon Orchestre de Chambre, Albüm: Pachelbel: Canon in D - Bach: Air on a G String - Handel: Largo from 'Xerxes' - Hallelujah Chorus - Clarke: Trumpet Voluntary:
(<https://www.youtube.com/watch?v=NlprozGcs80&feature=youtu.be>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Erdemler

Kullanılan Metnin Başlığı: “Çelimsiz Çocuk” (Zeynep Cemali)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Önadların tümce içerisindeki görev ve işlevlerini kavrama
13. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
14. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.

A- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin, “Çocuklar, sinema en son ortaya çıkan sanat olması nedeniyle diğer sanatlarla özellikle de tiyatro ve edebiyatla karşılaştırılmaktadır. Edebiyatın özünü dil, sinemanın ise görüntü oluşturur. Her ne kadar her iki sanat dalının dilinin farklı olmasına karşın anlatısal sanat olması nedeniyle benzerlikleri vardır. Özellikle kısa filmler, animasyonlar, kurmacalar ve canlandırmalar az sürede birçok iletiyi duyumsatan niteliklere sahiptir. Siz, daha önce kısa film izlediniz mi? Anımsadığınız bir kısa film var mı?” sorularını sınıfa yöneltmesi, öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi, “There are Children Who Play to be Invisible” adlı kısa filmi izlettirmesi ve dinleme/izleme sırasında başkalarını rahatsız etmemeleri, sabırla izlemelerini ve önemli gördükleri yerleri not almalarını istemesi:

*Kısa film dinlendikten/izlendikten sonra öğretmenin kısa filmin içeriğiyle ilgili açık uçlu, yorum ve değerlendirmeye yönelik sorular sorması ve öğrencileri düşünmeye yönlendirmesi.

- Filmde oynayan küçük çocuk neden böyle bir oyuncak hazırlama gereksinimi duymuştur? Açıklayınız.

.....

- Filmin sonunu beğendiniz mi? Siz olsaydınız bu filmi nasıl sonlandırırdınız? Neden?

.....

- Siz olsaydınız şiddetin olumsuz bir tutum olduğunu ne tür bir yolla ve nasıl duyumsatırdınız? Açıklayınız.

.....

- Siz bu çocuğun yerinde olsaydınız nasıl bir saklanma biçimi düşünürdünüz? Neden?

.....

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerinde önadların (sıfatların) kullanımını öğrenecek; sözlü ve yazılı anlatımınızda önadları yerinde kullanacaksınız. Bu öğrenme, sizin Türkçemizi okul ve günlük yaşamınızda başarılı kullanmanıza katkı sağlayacaktır.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin, “Bu derslerde önadların kullanılış yerlerini, söze kattığı gücü, metinde geçen kimi sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamını da öğrenerek hem Türkçenin anlatım özelliklerini kavrayacak hem de sözcük dağarcığınızı zenginleştireceksiniz.” demesi.

4. GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi, sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Zeynep Cemali’inin ‘Çelimsiz Çocuk’ adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi.

B- GELİŞTİRME

1. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimde öğrencilere okutulması öğretmenin sınıfta dolaşarak sessiz okuma kurallarına uymayanları uyarması, hataları düzeltmesi;
2. Metni anlatım bütünlüğü bozulmayacak şekilde değişik üç öğrenciye sesli olarak okutması; vurgu ve tonlama açısından başarılı öğrencilere pekiştirici vermesi, okumada düşülen hataları düzeltmesi,
3. Öykünün en az üç öğrenciye, kendi tümceleriyle sözlü olarak özetletilmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları düzeltmesi, başarılı özetleme yapanlara pekiştirici vermesi,
4. Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmasıyla düzeltmeye çalışması,
5. Öğrencilerden metinde geçen anlamını bilmedikleri söz, sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi,
6. Öğrencilere, “Şimdi size öykünün olay, duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular soracağım; beni dikkatli bir şekilde dinleyiniz.” demesi. Aşağıdaki her soru için 3 ya da 5 öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması gerekirse düzeltme yapması.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Olay nerede geçmektedir? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y1...

S2. Cem’in neden başı dönmüş ve midesi bulanmıştır?

Y...

S3. “Kara gözlerinde şimşekler çakıyordu.” ya da “gözlerinde şimşekler çakmak” deyince ne anlıyorsunuz? Bu sözü karşılayacak başka deyimler biliyor musunuz?

Y3...

S4. Sizin de öyküde geçen anlamıyla herhangi bir olay karşısında gözünüzde şimşekler çaktı mı? Açıklayınız?

Y4...

S5. “Cem’in canı sıkılıyordu. Bugüne kadar arkadaşlarıyla çok ağız kavgası yapmış, itişip kakışmıştı.” tümcesinde geçen “ağız kavgası yapmak” ve “itişip kakışmak” deyimleriyle yazar ne demek istemiştir? “gözlerinde şimşekler çakmak” ile “itişip kakışmak” deyimleri arasında anlamsal bir yakınlık var mıdır? Tartışınız.

Y5...

S6. Yukarıdaki deyimleri birer tümcede kullanınız?

Y6...

S7. Cem’in çoğu gece uyuyamamasının, canının sıkılmasının nedeni nedir? Siz olsaydınız onun yerinde neler düşünürdünüz ve neler yapardınız? Açıklayınız. “Canı sıkılmak” yerine başka hangi deyimleri kullanabilirsiniz? Bu deyim bir tümcede kullanınız.

Y7...

S8. “Oğlum, sen ne diyorsun?... Adamlar bir dövüş, bir tekme için kaç gün, kaç saat çalışıyorlar, biliyor musun?”

“İyi de, o çalışmanın sonucunda birilerinin canı yanıyor ama. Hah! Savunma sanatıymış!”

“Ona bakarsan, futbolda da şiddet var. Kazayla yediğin tekmeleri düşünsene...”

“Ya boksa ne demeli?... O da mı sanatsal spor? Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!”

“Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!” tümcelerinden de anlaşılacağı üzere çocuklar arasında neden şiddet içeren sporlara daha çok merak duyulmaktadır? Siz bu sporlara ilgi duyuyor musunuz ya da çevrenizde bu tür sporlara ilgi duyanlar var mı? Varsa neden bu spora yakınlık duyduklarını açıklayınız? Onları ve sizi bu sporlara yönlendiren öğeler neler olabilir? Açıklayınız.

Y8...

S9. Çelimsiz Çocuk, Cem’den yumruk yedikten sonra neler yaşamış olabilir? Siz onun yerinde olsaydınız neler yapardınız ve neler hissederdiniz? Açıklayınız.

Y9...

S10. Yazar, Cem’in yaşadığı bu olay karşısındaki tepkisini, “...Cem’in kulaklarında yankılandı bu sözcükler. Unuttuğunu sandığı çelimsiz çocuk, yeniden gözünün önünde canlanıverdi. Farkında olmadan elini burnuna götürdü, nedensiz bir sızı hissetti.” tümcelerinde anlatmaktadır. Bu tümcelerde geçen “kulaklarında yankılanmak”, “gözünde canlanmak” ve “burnu sızlamak” söz gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle çıkarmaya çalışınız. (Öğretmen gerekirse ipuçları verecek, öğrencilerin deyimler sözlüğü kullanmasına olanak sağlayacak.)

Y10...

S11. “Salondaki duvar saati gece on ikiyi vurduğunda Cem çoktan yatmıştı. Ancak, uyuyamıyordu. Sessizlikte kendi kendisiyle konuşuyordu. “Burnunun çevresinde hafif bir morluk vardı. Gözü de morarmış... Yok, hayır! Gözüne vurmam ki... Gözleri mavi. Deniz gibi, gök gibi mavi. Neden, neden benim bisikletimi aldı sanki?... Hem de habersiz, hırsız gibi... Öööf, öf!”” tümcelerinde Cem’in böyle düşünmesinin nedeni nedir? Yazar burada ne düşünmüş olabilir? Tartışınız.

Y11...

S12. Cem’in Çelimsiz Çocuk’a attığı yumruğu annesine anlattıktan sonra annesine “O, benim arkadaşım değil!” diye neredeyse gürlledi Cem. “Tanımıyorum bile... Belki de bir hırsız! Ne bileyim ben işte...” diyerek tepki vermesinin altında yatan neden ne olabilir, niçin böyle bir tepki vermiş olabilir? Tartışınız.

Y12...

S13. Cem kendisiyle baş başa kaldığında “Annem haklı,” diyordu içinden. “Anlamadan, dinlemeden birine saldırmak, vahşilik. Belli ki, yoksul. Canı bisiklete binmeyi nasıl istemiş ki, bir tur için her şeyi göze aldı. Ben de onun gibi değil miydim?... Hatta ben, dayımın bisikletini ondan habersiz alıp, eve getirmiştım. İki tekerleği olan her hurdaya nasıl da aç gözlülükle bakardım. Bunları hep unuttum. İsteseydi, bisikletimi verir miydim?... Onu da bilmiyorum. Ama o yumruğu atmak olacak iş değildi.” tümceleriyle kendisiyle ilgili olarak olayı yorumlar. Siz onun bu düşüncelerine katılıyor musunuz? Olumlu veya olumsuz düşüncelerini açıklayınız?

Y13...

S14. “Temmuz güneşinin sessiz, güleç yüzüyle ışıldayan o perşembe günü, bakkal Nihat’ın dükkanın önünde gürültü yine ayyuka çıkıyordu. Mahallenin bütün çocukları bir ağızdan konuşuyor, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Komşu mahallenin takımını yenmişlerdi. Kan ter içindeki geveze Emre koşa koşa yanlarına geldi.” tümcelerinde yer alan “ayyuka çıkmak, bir ağızdan konuşmak, kan ter içinde kalmak” deyimlerini metnin bağlamından yola çıkarak açıklayınız. Bu deyimlerin yerine farklı yeni deyimler bulmaya çalışınız. Gerekirse deyimler sözlüğünü kullanınız.

Y14...

S15. “Deniz mavisini gözlerinin içinde, açık denizlerin korkusuz kaptanı olmanın düşü mü, yoksa haklıyı haksızı ayıran, ağır cübbesiyle dimdik duran bir yargıcın olgunluğu mu vardı, bilinmez.” Sözleriyle yazar ne anlatmak istemiştir? Açıklayınız?

Y15...

S16. Cem, Çelimsiz Çocuk’un nerede olduğunu öğrendiğinde nasıl bir tepki verir? Sizce Cem’in bu tepkisi inandırıcı mı? Açıklayınız.

Y16...

S17. Cem’in pazarda Çelimsiz Çocuk’a yardım etmesini nasıl yorumluyorsunuz? Siz olsaydınız aynı şeyi yapar mıydınız ya da farklı bir yaklaşımda bulunur muydunuz? Açıklayınız.

Y17...

S18. Cem ile Çelimsiz Çocuk kavga etmek yerine konuşarak, iletişim kurarak anlaşmayı deneselerdi nasıl bir sonuçla karşılaşarlardı? Açıklayınız.

Y18...

S19. Öyküde geçen bu olaylar sizce gerçek midir? Gerçek yaşam durumları yazınsal nitelikli ürünlere konu olabilir mi? Açıklayınız.

Y19...

S20. Günümüzde şiddetin bir sorun çözme yolu olarak düşünülmesini siz nasıl yorumluyorsunuz? Gerçek yaşamda böyle bir örnekle karşılaştınız mı? İletişim kurarak sorunları çözmeye çalışmak neden önemlidir? Açıklayınız.

Y20...

ARA ÖZET: Çocuklar, bu dersin sonuna dek öyküyü anlamaya yönelik çalışmalar yaptık. Yazarın bu öyküyle hangi duygu ve düşünceleri anlatmaya çalıştığını anlamaya çalıştık. Sizden yaşadığınız ya da duyduğunuz varsa böyle bir anıyı düşünceyi geliştirme yollarından betimleme ve açıklama yollarını kullanarak anlatmanızı, yazınızda atasözü ve deyimleri kullanmanızı istiyorum. Bunun yanı sıra öğretmenin yazma çalışmalarında yazma kurallarına dikkat edilmesi konusunda öğrencileri uyarması.

Etkinlik 1: “Çelimsiz Çocuk” adlı öyküsünün duygu ve düşünce evrenine benzeyen bir anı yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Öğrencilerden yazma çalışmalarında “iç yapı”, “dış yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerine özen göstermeleri istenir. Yazma çalışmalarında başarılı olan öğrenciler sınıfça belirlenir ve en iyi yazılar sınıf panosuna asılır.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar bu ders incelemiş olduğumuz öykünün konusu, izleği, iletisi ve yardımcı düşünceleri hakkında konuşacağız. Ayrıca öyküye ilişkin değerlendirmelerinizi de bilmek istiyorum.” diyerek konuya geçmesi ve sırasıyla aşağıdaki soruları sorması:

S1. Metnin konusu nedir? Bir tümceyle belirtiniz.

Y1...

S2. Metnin ana düşüncesini söyleyiniz. (Gerekirse ana düşünce tanımı anımsatılacak. Ana düşünce bulunurken verilen yanıtların doğruluğu tartışılacak.)

Y2...

S3. İşlediğimiz “Çelimsiz Çocuk” metninin konusu ya da ana düşüncesine uygun atasözü, deyim ve özdeyişler bulunuz.

Y3...

S4. Metnin yardımcı düşüncelerini söyleyiniz.

Y4...

S5. Sizce yazar bu öyküyü yazmakla bizde hangi duyguyu/duyguları uyandırmak istemiştir? Tartışınız.

Y5...

S6. Sizce bu öyküye uygun başka başlıklar neler olabilir? Neden?

Y6...

S7. Olaylar günün hangi saatlerinde gerçekleşmiştir?

Y7...

S8. Öykünün kahramanı olan yoksul çocuğa neden “çelimsiz” denmektedir? “Çelimsiz” sözcüğünün gerçek anlamı nedir? Çelimsiz Çocuk’un gerçek adına sizce neden metinde yer verilmemiş olabilir?

Y8...

S9. Çelimsiz Çocuk’un dış görünüş/fiziksel özellikleri nedir?

Y9...

S10. “Çelimsiz Çocuk” adı sizce bu kahramanın özelliklerine uymuş mu? Siz olsaydınız bu kahramana ne ad verirdiniz? Neden?

Y10...

S11. Tanıdıklarınız arasında lakabı olanlar var mı? Varsa onların neden bu adlarla anıldıklarını söyleyiniz.

Y11...

S12. Birine lakap takılmasını doğru buluyor musunuz? Size bir lakap takılsaydı, bundan rahatsız olur muydunuz? Neden?

Y12...

S13. Cem hakkında ne söyleyebilirsiniz? Tanıdığınız kişiler arasında insanlara böyle yaklaşanlar var mı?

Y13...

S14. Şimdi de size bir bilmece sormak istiyorum. Bakalım kim bilecek?

Kavga bitsin o gelsin

Yerine sevgi gelsin

Savaşların nesi hoş

Olmaz olsun o gelsin

Yanıt: Barış (Erol Büyükmeriç, Emece Memece Çizgili Bilmece)

Y14...

S15. Çelimsiz Çocuk adlı öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi aşağıdaki tabloda uygun olan bölümlere yazınız.

Eğlenceli; Çünkü.....
Gerçekçi; Çünkü.....
Sıkıcı; Çünkü.....
İlgi çekici; Çünkü.....

(Sever, Kaya ve Aslan, 2011: 174)

ARA ÖZET: Yazınsal bir metni anlayabilmek, o metindeki olayların gelişim sırasını bilmeye, özellikle metnin konusunu ve iletilerini bulmaya bağlıdır. Yazar, yazdıklarıyla okurlarının kimi duygu ve düşüncelerini sezinletmek ister. Bu duygular ve düşünceler anlayarak okumayla kavranır. İncelediğimiz metinde , “İletişimin ve sevginin yaşamdaki önemi” konusu işlenirken; yazar bize, “Sonradan pişman olmamak için hiçbir zaman şiddet kullanmamamız gerekliliği”ni sezinletmek istemiştir. Bu düşüncede metnin ana iletisini oluşturmuştur.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Okuduğumuz yazınsal metinlerdeki bazı sözcükler, duyularımızı daha fazla etkiler; varlıkların özellikleri, nitelikleri hakkında bize bilgi verir, kısaca varlıkları betimler ve niteler. Şimdi, bu sözcük türünü tanımaya ve kullanmaya yönelik çalışmalar yapacağız.” diyerek konuya geçmesi ve sırasıyla aşağıdaki etkinlikleri yerine getirmesi:

(Öğretmenin, önadları ve önemini kavratma çalışmalarına geçmeden önce öğrencilerin, adları bilip bilmediklerini yoklaması.)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Çelimsiz Çocuk'un özelliklerini anlatmanızı istesem neler söylersiniz?

Y1...

S2. Cem'in gözüyle Çelimsiz Çocuk'un özelliklerini atlamanızı istesem neler söylersiniz?

Y2...

S3. Metnin yazarına göre Cem nasıl biridir? Metindeki hangi tümcelerden anlıyorsunuz?

Y3...

*****Öğrencilerin verdikleri yanıtlar tahtaya ve defterlere yazdırılır.

*****Tümceler bir kez daha yüksek sesle okunur.

*****Sonra tümcelerdeki sıfatlar(önadlar) elle kapatılır. Tümceler bu haliyle öğrencilere okutulur.

(Bu yolla, önadların yazılı ve sözlü anlatımdaki önemi duyumsatılmaya çalışılır.)

S4. Metinde önadların sıklıkla geçtiği tümceler tahtaya yazılır ve yüksek sesle öğrencilerle birlikte okunur:

“...Şaşkın çocuklar öylece kalakaldılar. Cem birkaç adım attı ve çocuğun yüzüne okkallı bir yumruk indirdi. Çelimsiz çocuk, burnunda dayanılmaz bir acı hissetti. Sendeledi, ama düşmedi. Hiç sesini çıkarmadı. İri mavi gözleriyle Cem'e baktı. Burnundan sızan kanı elinin tersiyle sildi; arkasını dönüp, ağır ağır uzaklaştı.

“...Cem ıslak kasketini taktı. Önce büyük kayadan küçüğüne, sonra da bir zıplayışta yola çıktı. Aynı anda da donup kaldı. Tam karşısında çelimsiz çocuk duruyordu. O kocaman masmavi gözlerle kocaman kömür karası gözler yine birbirine takıldı kaldı.

“...Çelimsiz çocuğun kocaman mavi gözleri daha da irileşti. Dudaklarına kocaman bir gülücük yayıldı..”

*****Altı çizili ve koyu yazılmış sözcükleri dikkatle inceleyiniz. Bu sözcükler yanlarındaki adlara ne katıyor? Anlamalarını nasıl etkiliyor?

*****Bu sözcükler olmasaydı adların, tümcelerin ya da paragrafların anlamlarında bir değişiklik olur muydu?

(Öğretmenin bu gibi sorularla önadların anlatıma kattığı değeri bir kez daha duyumsatması.)

Etkinlik 2: Öğretmenin yukarıdaki soruları sorduktan ve öğrencilerin düşüncelerini aldıktan sonra bildikleri/gördükleri bir yeri, en fazla iki paragrafta anlatmalarını istemesi ve anlatımlarında kişileştirme sanatından yararlanırlarsa anlatımlarının daha güzel olacağını söylemesi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

Öğretmenin çocuklardan bu çalışmalardan yola çıkarak önadın tanımı yapmalarını istemesi. (Öğretmenin tanımı buldurması için ipuçları ve pekiştireç vermesi, sonra da sıfatlarla ilgili kısa bir açıklama yapması, sıfatlarla ilgili örnekler vermesi)

ARA ÖZET: Öğretmenin “Öyküde yer alan sözcükler yola çıkarak bazı sözcüklerin görevlerini ve işlevlerini duyumsadık. Bununla birlikte birçok yeni sözcük, kavram, deyim ve atasözünü bu öyküden yola çıkarak öğrendik ve kavradık. Öğrendiğimiz sözcüklerin anlamları ve görevleri dilimizi etkin kullanabilmemize olanak sağlayacak ortamlar yaratır. Okuma, dinleme, okuma, yazma becerilerimizi etkin kullanabilmemiz için sözvarlığımız gelişmiş olması gerekmektedir. Öğrendiğimiz bu yeni sözcükler ve söz öbekleri ile hem sözvarlığımız gelişmiş oldu hem de incelediğimiz metni çok iyi özümsemiş olduk.” der ve ders sürecinde etkin katılımı sağlayan öğrencilere sözlü pekiştireçler verir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Duyduğumuz, kullandığımız bazı sözcükler, duyularımızı daha fazla etkiler; varlıkların özellikleri, nitelikleri hakkında bize bilgi verir, kısaca varlıkları betimler ve niteler. Bu sayede anlatımımız daha güçlü olur ve kendimizi daha iyi ifade edebiliriz.” demesi ve önadlarla ilgili bilgiler vermesi:

“Varlıkların özellikleri, nitelikleri, hakkında bize bilgi veren, kısacası varlıkları belirten ve niteleyen sözcüklere sıfat (önad) denir. Bugünkü dersimiz de önadları işleyeceğiz. Şimdi aşağıdaki örnekleri inceleyelim.”

Güzel ev, yeşil kitap, yedi gün, bu kalem, hangi çocuk, tertemiz oda, bazı insanlar...

(“Cem **ıslak** kasketini taktı. Önce **büyük** kayadan küçüğüne, sonra da bir zıplayışta yola çıktı. Aynı anda da donup kaldı. **O kocaman masmavi** gözlerle **kocaman kömür karası** gözler yine birbirine takıldı kaldı.)

Öğretmenin öğrencilerinden buna benzer örnekler istemesi ve doğru verilen örnekleri tahtaya yazarak tüm sınıfın görmesini sağlaması. Yanlış verilen örnekleri ise sınıfla birlikte düzeltmesi ve nerede yanlış yaptıklarını belirtmesi.

Adların önüne gelerek isimleri renk, şekil, durum, sayı vb. yönlerden niteleyen veya belirten sözcüklere önad denir. Önadların niteleme ve belirtme görevleri vardır (Bilgin, 2006: 222-236).

- 1- Niteleme Önadları
- 2- Belirtme Önadları

Niteleme Önadları

Varlıkların durumlarını, biçimlerini, özelliklerini, renklerini kısaca nasıl olduklarını bildiren sözcüklerdir.

İsmlere sorulan “nasıl?” sorusunun cevabıdır.

Örnekler:

Soğuk oda

Yeşil araba

Büyük ev

Yamuk masa

Kırık cam

Belirtme Önadları

Varlıkları işaret, sayı, yer, belgisizlik ve soru gibi yönlerden belirten sözcüklerdir. Belirtme sıfatları dörde ayrılır:

1. İşaret (Gösterme) Önadları
2. Soru Önadları
3. Belgisiz Önadlar
4. Sayı Önadları
 - 2.1. Asıl Sayı Önadları
 - 2.2. Sıra Sayı Önadları
 - 2.3. Üleştirme Sayı Önadları
 - 2.4. Kesir Sayı Önadları

1. Gösterme (işaret) Önadları

Varlıkları işaret yoluyla belirten önadlardır. İşaret önadları, adlara sorulan “hangi?” sorusuna cevap verir.

bu, şu, o, öteki, beriki, diğer, öbür...

Örnekler

- Bu** kitabı severek aldım.
- Şu** defteri beğendim.
- O** araba kaza yaptı.
- Diğer** masaya oturalım.

2. Soru Önadları

Adları soru yoluyla belirten, yani adları anlamca tamamlayan soru sözcükleridir. Soru önadlarının yanıtı yine önaddir.

“Nasıl, kaç, kaçınıcı, kaçır, hangi, ne kadar, ne?” gibi sorular ismi etkilediğinde soru sıfatı olarak karşımıza çıkar.

Örnekler

- Nasıl** arabalardan hoşlanıyorsun?
- Kaçır** elma doğradın?
- Hangi** ev sizin?
- Kaç** sayfa okudunuz?

3. Belgisiz Önadlar

Varlıkları sayı ve miktar bakımından tam olarak belirtmeyen sözcüklerdir. “bir, birkaç, birçok, çoğu, kimi, bazı, bütün, tüm, başka, birtakım, her, hiçbir, herhangi” gibi kesinlik bildirmeyen, belirsizlik anlamı taşıyan sözcükler kullanılır.

Örnekler

- Birkaç** kişi ile pikniğe gideceğiz.
- Beğenmedim, **başka** telefon istiyorum.
- Bazı** insanları anlamak çok güç.
- Bugün **birçok** soru çözdüm.

4. Sayı Önadları

Sayıya, sıraya, dağılıma ya da bir bütünü bölümlenmeye ilişkin bir açıklamayı içeren önadlara sayı önadı denir.

2.1. Asıl Sayı Önadları

Varlıkların kesin sayısını belirten önadlardır.

Örnekler

Üç elma
Yedi kişi
7 ceviz
Bir saat
Yedi bin lira

2.2. Sıra Sayı Önadları

Varlıkların derecelerini, sıralarını belirten önadlardır. Sıra sayı önadları adlara gelen “-ıncı, -inci” ekleri ile yapılır. Ada sorulan “kaçıncı?” sorusunun cevabıdır.

Örnekler

Birinci katta oturuyoruz.
Ben, **onuncu** soruda zorlandım.
Çanakkale Zaferi’nin **yüzüncü** yılı coşkuyla kutlandı.
Bu, sana aldığım **ikinci** bilgisayar!

2.3. Üleştirme Sayı Önadları

Paylaştırma anlamı taşıyan, varlıkların eşit bölümlerini belirten önadlardır. Sayılara “-er, -ar” eki getirilerek oluşturulur. Ada sorulan “kaçar?” sorusunun yanıtıdır. Şurada birer çay içelim.

Örnekler

Herkese **altışar** ceviz düştü.
Her bir park alanına **dörder** araba park edebilecektir.
Her renkten **dokuzar** kutu boya var.

2.4. Kesir Sayı Önadları

Bir adı kesirli sayılarla belirten sayı önadıdır, ada sorulan “kaçta kaç?” sorusunun yanıtıdır.

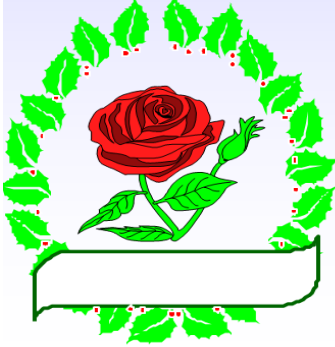
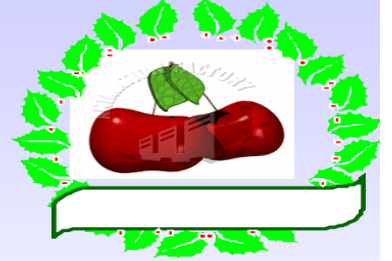
Örnekler

Her öğün **dörtte bir** ekmek yiyorum.
Beşte iki pay ile ben de tarlada hak sahibiyim.
Yüzde elli oy oranı ile sınıf başkanı olarak Kerim seçildi.

Ara Özet: Öğretmenin “Önadların birçok durumdaki özelliklerini ve işlevlerini öğrendik. Tümcede yer alan sözcüklerin görev ve işlevlerini bilmek ve bunları kullanabilmek Türkçemizi doğru kullanabilmemize olanak sağlayacaktır. Şimdi önadların kullanımına ilişkin etkinlikleri birlikte yapalım.” demesi.

Etkinlik 3: Aşağıda verilen etkinlik kağıdındaki boşluklara uygun önadlarını yazınız.

Aşağıdaki resimleri **durum**, **renk**, **biçim**, **sayı** gibi çeşitli yönleriyle yorumlayınız.

ALÇAK

KÜÇÜK

HAFİF

YAŞLI

TEMİZ

AK

TATLI

KIRMIZI

YEŞİL

BEYAZ

Yandaki kelimeleri bir kavramı, bir nesneyi, bir varlığı tanıttak şekilde cümle içerisinde kullanınız.

Yeşil pencereden bir gül at bana.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 4: Öğretmenin, “Öğrendiğiniz bu bilgiler ışığında, önadların kullanım biçimini, amaçlarını ve önemini yansıtan çarpıcı afişler(ası) yapmanızı istiyorum.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Önadlar, adların bir özelliğini veya bir niteliğini göstermek için bir adla tamlama oluşturur. Bir adla bir önadın bu amaçla kurdukları tamlamalara ise önad tamlaması denir. Önad ve Önad tamlamalarını etkili kullanabilmek Türkçemizi doğru ve güzel kullanmamıza olanak sağlar.” demesi.

Önad Tamlaması

Adların önadlarla oluşturdukları söz öbeklerine önad tamlaması denir. Önad tamlamalarında tamlanan (ana öge), ad; tamlayan (yardımcı öge) ise önaddır. Önad tamlamalarında tamlayan da tamlanan da birden çok olabilir (Bilgin, 2006: 237).

Örnekler

Bu sokak, adını **güzel kokulu bir** bitkiden almıştır.

Kırmızı arabayı gördün mü?

Etkinlik 5: Aşağıdaki geçen önad tamlamalarını bulunuz.

1. Temiz hava çocukların iştahını açtı.
.....
2. Rüzgârda dalgalanan sarı başakların kokusu çok güzeldi.

.....
3. Giydiği nakışlı gömleğin kolları kısa gelmiş.

.....
4. Elindeki kitapları yuvarlak masaya bıraktı.

.....
5. Kırık vazoyu yapıştırmak için çok uğraştığ.

.....
Etkinlik 6: Aşağıdaki görsellerden yola çıkararak önad tamlaması oluşturunuz.

..... limon

..... balık

..... ağaç

ARA ÖZET: Öğretmenin “Yazılı ve sözlü anlatımımızda sözcük türlerinden olan belirtme ve niteleme öğeleri olan Önadları kullanmanız, anlatımınızı daha etkili ve zengin kılacaktır. Ayrıca gerek yazılı gerekse sözlü anlatımınızda Türkçe sözcükleri kullanmayı bir alışkanlık haline getirmeli, bu duyarlılığı bir an önce kazanmalısınız.” demesi.

ARA GEçİş: Öğretmenin “şiirler söz ve imgenin gücüyle bizleri duygu ve düşünce dünyasında yolcuğa çıkarır.” demesi ve aşağıdaki etkinliği yaptırması.

Etkinlik 7: Aşağıdaki şiirin size duyumsattıklarını ilgili boşluklara yazınız. Yazma becerisinin “iç yapı”, “dışyapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerine özen gösteriniz.

Küsmek İstemem

Küsmek istemem ama
N’olur o çiçeği koparma
İstersen gel benim saçımı çek
Kedinin kuyruğuna dokunma

Kim yaptı sana o sapanı
Kim verdi eline senin
Belki de önce ona küsmeliyim

Bak aynı sınıfta aynı sıradayız.
Öğrendiğimiz aynı ABC
Ben BARIŞ yazmaya
Yazıp çiçeklerle donatmaya çalışırken
N’olur savaşa öykünme
Sana küsmek istemem

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s.83)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Şiirler bizi duygu ve düşünce evrenimizde yolculuğa çıkarır. Şiirlerde pek çok anlam yüklüdür. Dizelerinden pek çok anlam çıkarabilirsiniz. Yazınsal bir metin olan şiirin yarattığı duygu ve düşünce evrenin yola çıkarak gerçekleştirdiğimiz bu yazma uygulaması ile yazma becerimizin gelişmesine katkı sağladık.” demesi. Öğrencilerin yazılarının kendileri ve sınıf arkadaşları tarafından biçim ve içerik, dil ve anlatım, yazım ve noktalama açısından değerlendirilmesi. En çok beğenilen yazının sınıf panosuna asılması.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şiirin anlam dünyasından yola çıkarak yazma çalışması gerçekleştirdik ve yazma becerimizin gelişmesine katkı sağladık. Bununla birlikte konuşma etkinliği yapmak da iletişim becerilerimizi geliştirir. Şimdi bir konuşma etkinliği yapacağız.” demesi.

Etkinlik 8: Aşağıdaki karikatürün size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

Pawel Kuczynski, (Polonya, 2006)

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/cartoon-art-for-world-peace-18>)

ARA ÖZET: Duyulardan hareketle gerçekleştirdiğimiz konuşma etkinliğini gerçekleştiren öğrenciler ve dinleyiciler tarafından sesin ve beden dilinin etkili kullanımı, dil anlatım, sunum biçiminin etkili kullanılması, içerik yönünden değerlendirilmesi. Konuşma etkinliğini en başarılı gerçekleştiren öğrenciye pekiştireç verilmesi. (Sınıfça alkışlanması)

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi bir metin okuyacağız. Metinde hepimizin bildiği bir noktalama işareti tanıtılmaktadır. Sizden öncelikle bu metni okuyup ilgili noktalama işaretlerini belirlemenizi istiyorum.” demesi ve öğrencilere metni sessiz okuma yöntemiyle okutması.

NOKTALI VİRGÜL

...Yazı çırılçıplak ve suskun sözcüklerden oluşur ama yazının anlamını pekiştiren, noktalama işaretleridir. Noktalama işaretleri; harfler, sözcükler, belki de tümceler kadar önemlidir. Bir virgülün eksikliğinden savaş çıkabilir; bir noktayı unutmak, insanın yaşamını değiştirir, bir soru işareti, ömür boyu işkenceye dönüşebilir.

...Ya noktalı virgül?

Kısa tümcelere yatkın Türkçemiz gibi bir dilde, birbiriyle bağıntılı tümceleri anlamların ağırlıklarını taşıyan yük vagonları gibi birbirine bağlayıp uzun bir marşandiz oluşturmaya yarayan noktalı virgülü kim azımsayabilir?

Noktalı virgöl, tümceleri birbirine bağlayan gereksiz sözcüklerden kurtulmak için de birebirdir. Yazının sürekliliğini kesmez noktalı virgöl, tümcenin sonundaki sözcüğü (bu tümcedeki gibi) ikinci tümcenin öznesine dönüştürür.

Severim noktalı virgülü.

Soru işaretinin çengeli kişiyi düşünmeye çağırır ama noktalı virgöl kocaman bir yapıda tuğlaların arasına konan iyi karılmış bir harç gibi girer tümcelerin ve sözcüklerin arasına... Anlamın eksiksiz belirginleşmesi, noktalı virgölün alçak gönüllü ve sessiz yardımıyla gerçekleşir.

Bir yazıyı okurken noktalama işaretlerini görmeyip atlayan kişi, iyi bir okur değildir; bir yazıda noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmayan yazarın da ya bilgisi noksandır ya duyarlılığı...

İlhan Selçuk, Görülmüştür (s.62)

Etkinlik 9: Metindeki noktalama işaretinin (noktalı virgöl) özelliklerini kendi tümcelerinizle maddeler halinde yazınız.

-
-
-
-
-
-

ARA GEÇİŞ: Öğretmen yapılan sezdirme etkinliğinden sonra öğrencileri noktalı virgöl konusunda bilgilendirir ve aşağıdaki açıklamaları yapar:

“Noktalı Virgöl

- Sıkı anlam ilişkisi nedeniyle tümceleri birbirine bağlamada kullanılır:
Örnek: Soluğumu tutuyordum; korkum soluğumla bütün plaja yayındı.
- Sıkı anlam ilişkisi nedeniyle bağlaç ya da öge ortaklığıyla birbirine bağlanan tümceler arasında konur:
Örnek: Babam, İstanbul’dan giderken, beni bir daha görmek istiyor; fakat bundan, bir bencillik gibi çekiniyordu.
- Tümcede örnek öbekler, değişik örnekler, eşit bölümler arasına konur:
Örnek: Uyumak ve uyanmak vardı; rüyalar vardı, hayaller vardı.” (Bilgin, 2006: 140)

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümcelerde noktalı virgöl hangi sözcükten sonra kullanılmalıdır ilgili boşluklara yazınız.

- Uzun süre bekledi gelmeyeceğini anlayınca İpek’i aradı. (.....)
- Gözde ekmek peynir ve simit alıp bakkaldan çıktı. (.....)
- Deniz ve Ilgaz daha gelmedi Barış ise yolda olduğunu söyledi. (.....)
- Ali kömür, odun ve kibrit Aslı ekmek, sebze ile içecek aldı. (.....)
- Sevinçten yerimde duramıyor; herkese sarılmak istiyorum. (.....)

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Güzel Türkçemizi iyi kullanabilmemiz için dört dilsel beceri olan okuma, dileme, yazma, konuşma becerilerimizi geliştirmeliyiz. Öteki derslerimizdeki başarılarımız da buna bağlıdır. Bunun için çok okumamız, okuduğumuzu anlamamız; dilimizin kurallarını ve inceliklerini iyi öğrenerek bol bol dinleme, okuma, yazma ve konuşma çalışmamız gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Ders sırasında etkin olan 3 öğrenci sınıfça belirlenerek bu öğrencilere sınıf tarafından alınan kitaplar armağan edilecek.

Boyne, John (2014). Çizgili Pijamalı Çocuk. İzmir: Tudem Yayınları.

Molnar, Ferenc (2012). Pal Sokağı Çocukları. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.

Brigitte Labbe (2012). Çıtır Çıtır Felsefe 22 - Şiddet ve Şiddetsizlik (22. Kitap). İstanbul: Günışığı Kitaplığı

Bir öğrencinin daha önceki derslerde önerilen kitaplardan birini tanıtması.

Öğretmenin, “Okuduğunuz kitaplardan kitaplık oluşturunuz. Ailelerinizle birlikte okuma saatleri düzenleyiniz. Olanak bulduğunuzda okul kütüphanesinden ve diğer kütüphanelerden yararlanınız, kitap fuarlarına katılınız. Sınıf kütüphanesindeki süreli yayınları ve ulaşabildiğiniz süreli yayınları okuyunuz. Ayrıca yaşınıza uygun sanatsal ve bilimsel etkinlikleri, radyo ve televizyon yayınlarını izlemeniz size katkı sağlayacaktır.” demesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin bu ders sürecindeki öykü, kısa film, şiir, karikatür ve bilmecelelerden yola çıkarak değinilen konu ve iletilere dönük öğrencilerden resim çizmelerini istemesi ve resim çizerken de öğrencilere Johann Pachelbel’in “Canon in D” adlı yapıtını dinletmesi:

(<https://www.youtube.com/watch?v=NlprozGcs80&feature=youtu.be>)

E- DEĞERLENDİRME

Değerlendirme kısmında ise öğrencilere küçük bir son test dağıtması ve tutum ölçeği formundan (MEB, 2006: 127) yararlanarak dersi sonlandırması:

1.

KAFAM SÜZGEÇ GİBİ

Tanseki havaya doğru hızla yükseliyor, sonra havada taklalar atarak ve daireler çizerek kollarına düşüyor.

“Tanseki’ye azıcık izin ver de soluk alsın zavallı. O dinlerken sen de sorularımı yanıtlatabilirsin!”

Selma teybi önüne dayamış, benimle röportaj yapmaya çalışıyor. Tanseki benim yün bebeğim. Sporcu, önümüzdeki yılki olimpiyatlara hazırlanıyor. Şansı olduğunu sanıyorum; çünkü uzun ve yüksek atlamada oldukça başarılı. Ama şu aptal derslerden dolayı onu çalıştırmaya zaman mı var! Tanseki’nin yumuşacık uzun bacakları ve kolları, düğme gözleri ve güleç bir yüzü var, başında da kırmızı beyaz çizgili komik bir bere. bir şey oldu. Tanseki az daha ölüyordu. Oyun oynuyorduk. Emre Tanseki’yi kaptığı gibi Kerem’e attı, Kerem Ali’ye, Ali Yavuz’a, Yavuz Emre’ye, Tanseki’yi çılgınlar gibi oradan oraya fırlatıyorlardı...

"Aaa Tanseki uçuyor!"

"Tanseki cambaz be!"

"Ne cambazı, Tarzan Tarzan!"

"Bu Tanseki jet jet!"

"Lütfen bana yardım et, lütfen, lütfen!"

Tanseki'nin o incecik sesini duyduğumda çok fena oldum."

"Çocuklar yapmayın! "Çocuklar Tanseki'yi hemen verin!" "Ay, Tanseki'ye bir şey olacak!" "Çocuklar bırakın, Tanseki'yi öldüreceksiniz!"

Ben öyle deyip de Tanseki'yi ellerinden almaya çalışınca çocuklar daha da azıttılar. Tanseki şuraya buraya çarparak büyük bir hızla oradan oraya uçmaya başladı. Tanseki'nin sesi kesilmişti, sadece belli belirsiz bir vızıltı duyuluyordu. Çocukların bağrışmaları ise giderek savaş çığlıklarına dönüşüyordu:

"Tanseki'ye ne oldu, Tanseki'ye ne oldu, beterden de beter oldu?" "Tanseki'ye ne oldu?"

Çocuklar Tanseki'yi bıraktıklarında içi dışına çıkmış, biçimsiz bir yün yumağına dönmüştü... Çok ağladım. Öyle çok ağladım Emre de ağlamaya başladı. Öyle olsun istememiş. Tanseki'yi öldürmek istememiş. Ama Kerem Emre'ye gülüp alay etti:

"Aaa kız Emre'ye bakın ağlıyor!" dedi. "Üzülme Emre, kızım, ben sana daha güzel bir bebe alırım."

"Kız Emre! Kız Emre!" Diğer çocuklar da güldüler. Bunun üzerine Emre Kerem'e saldırdı. Tekme tokat birbirlerine girdiler. Emre Kerem'e olanca gücüyle öyle bir vurdu ki, Kerem'in dudağı patlayıp çok kötü kanamaya başladı.

Selma son anda yardıma yetişip Emre ile Kerem'i güçlkle birbirinden ayırdı. Kerem'in dudağına merhem sürdü. Diğer çocukları eve gönderdi. Sonra Tanseki'yi acil servise götürüp hemen ameliyata aldı. Onu ördü, dikti, gözlerine boncuk gibi düğmeler dikti, gene eskisi gibi yaptı. Ameliyat tam bir buçuk saat sürdü. Ben öyle üzülmüştüm ki, Selma onu çalışmasından alıkoyduğumuz için sesini çıkarmadı.

Sonra Emre ile birbirimize sarılıp barıştık. Sonra Kerem ile Emre de birbirlerine sarılıp öpüştüler. Sonra birbirlerinden ve benden özür dilediler. Tanseki de geçirdiği ameliyatlardan sonra, eskisinden de güçlü oldu. Şimdi de olimpiyatlara hazırlanıyor.

Zehra İpşiroğlu, Gergedan Oyunu

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Sizce çocuklar Tanseki'yi neden parçalıyorlar?

.....

- Bu küçük olayda kim kimi yönlendiriyor? Neden?

.....

- Metindeki olaya benzer bir olay hiç yaşadınız mı? Açıklayınız.

.....

- Şiddetle ilgili kendi yaşadığınız ya da bir başkasının yaşamış olduğu, bir türlü unutamadığınız bir anınız var mı? Varsa bunu anlatınız ve bununla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....

- Metnin sonunda yaşananlarla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

.....

2.

DÖRT İŞLEMDE MUTLULUK

Armutlarla elmalar toplanmaz diyorlar.
Oysa ne güzel olur,
Dünyanın tüm çocukları,
Hep birlikte toplansalar,
El ele tutuşsalar...
"Toplananlar"; ak, sarı, kara.
"Toplam"sa; kocaman mutlu bir dünya.

Azdan çok çıkmaz diyorlar.
Azıcık bir sevgiden oysa,
Ne çok çiçek açar çocuklar.
Ne ki, "eksilen" sevgi,
Ve "çıkan", düşülen
Çocuklarsa işlemde eğer,
"Fark" o zaman "eksi" çıkar;
Yoksun kalır dünya sevgiden.

“Çarpan"la "çarpılan"ın değişse de yeri
Sonuç değişmez diyorlar.
Oysa değiştirilse yerleri,
Çocuklarla büyüklerin,
Görün, bakın o zaman;
"Çarpım" nasıl artarmış,
Nasıl güzelleşirmiş dünya.

Sayılar
Sıfırın sağındaki doğal sayılara
Bölünebilir diyorlar.
Sayılıyorsak doğaldan eğer bizler;
"Bölünen" mutluluk olsun,
"Bölen"se dünyada tüm çocuklar,
Hiç"kalan"ı olmadan eşitçe,
Paylaşılsın mutluluklar.

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s.46-47)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

• Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

• Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

• İncelediğimiz şiir, hangi dersle ilişkilendirilmiş? Sizin bu anlatım ve ilişkilendirme ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Daha önce böyle bir anlatımla karşılaştınız mı?

• “Azdan çok çıkmaz diyorlar. / Azıcık bir sevgiden oysa, / Ne çok çiçek açar çocuklar.” dizelerinde neler anlatılmak istenmiştir? Açıklayınız.

• ““Bölünen” mutluluk olsun, / “Bölen”se dünyada tüm çocuklar, / Hiç“kalan”ı olmadan eşitçe, / Paylaşılsın mutluluklar.” dizelerinden yola çıkarak mutluluk nasıl açıklanmıştır? Siz mutluluğu nasıl açıkladınız? Neden?

3. Aşağıdaki metinde bulunan koyu renkle yazılmış önadların çeşidini belirleyip karşılıklarına yazınız.

“Delikanlı gittikten sonra, **öteki** genç yalnız kaldı. **Derin** düşünceler içindeydi. Demek ki başarısı gerçekleşiyordu. İşte **bu kirli, dağınık, tozlu** atölyede yardımcısı ile birlikte yaptıkları **sayısız** deneyler sonuç vermişti: O gün, insan sesini elektrik telinden geçirmeyi başarmışlardı. Bu **büyük** bir buluştu.”

Önad	Türü
.....
.....
.....
.....

4. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerin önad mı yoksa ad mı olduğunu yanlarına yazarak belirtiniz.

- Tembel çocuk ödevini yapmamış.....
- Yaşlı insanlara yer veriniz.....
- Kaçıncı sınıfa gidiyorsun?.....
- Ağaçlar çiçek açtı bile!.....
- Çocuklar parkta oyun oynuyor.....
- Her sabah güneş mutlaka doğacaktır.....
- Küçük adam nasıl bakalım.....

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde önad yoktur?

- Bu ozan kaçıncı yüzyılda yaşamış?
- Kütüphaneden hangi kitapları aldınız?
- Kazağını nereden aldın?
- Sen nasıl bir elbise istiyorsun?

6. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde bir sözcük hem niteleme hem de belirtme önadı almıştır?

- Ben böyle bir şey görmedim
- İçeriye yaşlı bir kadın girdi.
- Bu paragraf hangi kitaptan alınmış?
- İnsan eski, eğlenceli bayramları özliyor.

7. Aşağıdaki karikatürün size duyumsattıklarını yazılı anlatım ilkelerine özen göstererek anlatınız.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 20 Nisan 2017

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçek, sizlerin Türkçe dersine yönelik görüşlerinizi almak amacı ile hazırlanmıştır. Her tümceyi dikkatle okuduktan sonra DERECELER bölümündeki seçeneklerden size en yakın olanını (X) ile işaretleyiniz.

		DERECELER				
		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Okul :.....						
Sınıf/Şube :.....						
Cinsiyetiniz: ()Kız ()Erkek						
<i>Türkçe Dersi ile İlgili Görüşler</i>						
1	Türkçe benim için eğlenceli bir derstir.					
2	Türkçe dersinde genellikle çok sıkılırım.					
3	Türkçe derslerine daha fazla zaman ayrılmalıdır.					
4	Türkçe dersi için, ders dışında çalışma zamanı ayırmaya gerek yoktur.					
5	Türkçe dersini dört gözle bekliyorum.					
6	Türkçe ile ilgili ödevleri yapmaktan zevk alıyorum.					
7	Türkçeyi, diğer derslere göre daha çok severek çalışırım.					
8	Türkçe dersinde genellikle huzursuz olurum.					
9	Türkçe dersi ile ilgili konuları tartışmaktan mutlu oluyorum.					
10	Türkçe bana göre gereksiz bir derstir.					
11	Türkçe sınavlarında, diğer derslerin sınavlarına göre daha huzursuz oluyorum.					
12	Türkçe dersinin günlük yaşamda önemli bir yeri var.					
13	Türkçe dersi hiç olmasa daha iyi olurdu.					
14	Türkçe dersi kadar sıkıcı bir ders yoktur.					
15	Türkçe derslerindeki okuma parçaları çok can sıkıcıdır.					
16	İleride, Türkçe ile ilgili bir bölümde okumak isterim.					
17	Televizyon ve radyoda yayımlanan Türkçe konulu programları kaçırmak istemem.					
18	Türkçe derslerinde metin inceleme keyif vericidir.					
19	Boş zamanlarımın çoğunu Türkçe dersine ayırmak isterim.					
20	Türkçe dersi ile ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip etmek isterim.					

(MEB, 2006: 127)

9. Türkçe dersinin daha verimli geçmesi için neler yapılmalı? Lütfen önerilerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 2. 2. Eğitim Durumu 2 (Küçük Kayabalıkları)

EĞİTİM DURUMU 2

KÜÇÜK KAYABALIKLARI

(Zeynep Cemali)

KÜÇÜK KAYABALIKLARI

O elin, yatakta bağdaş kurmuş, sırtını duvara dayamış, kitap okuyordu. Bir süre sonra, sözcükler anlamlarını yitirmeye başladı. Ardından, gözkapakları ağırlaştı. Başını önüne düşünce, bir an sıçradı. "Uykum var." diye düşündü. Hemen yanında duran kitap arasını, kaldığı sayfanın önüne koyarak kitabı kapattı. Onu başucundaki sehpanın üstüne bırakırken, lambanın düğmesine dokundu. Az sonra derin bir uykuya daldı.

Gecenin bir vakti dalgaların, o insanın içine esenlik veren sesini duydu. Ardından, biri seslendi.

"Seliinin!"

Selin yavaşça başını çevirdi. Her yer karanlıktı, ama dalgaların sesi hâlâ kulağına geliyordu.

"Seliinin!"

"Çok karanlık... Göremiyorum. Kimsiniz?"

"Bir düş görüyorsun, Selin. Yalnızca bir düş. Bak!"

Selin, çevresine bakındı. Deniz dibinde, bir kayanın üstünde oturuyordu. İrili ufaklı kayalar, hiç görmediği türde yosunlar ve birbirinden ilginç deniz bitkileri vardı. Kayaların arasındaki bazı kum taneleri elmas parçacıkları gibi parılıyordu.

"Burada hiç balık yok," diye fısıldadı Selin.

"Var," dedi yine aynı ses. "Ben varım. Adım, Kiki."

Ansızın beliren Kiki, Selin'in çevresinde dönmeye başladı. Minicik gri bedenini, incecik kahverengi çizgiler süslüyordu.

"Kikiii! Çok güzelsin," diye bağırdı Selin.

"Evet, güzelim," dedi Kiki kurumla. Sonra, Selin'in burnunun ucuna kadar yaklaşarak devam etti. "Sana bir öykü anlatmak istiyorum. Beni dinler misin?"

"Yaşasın!" dedi Selin sevinçle. "Öykülere bayılırım."

"Bu biraz hüzünlü bir öykü ama."

"Olsun," diye sözünü kesti Selin. "Ben dinlemeye hazırım."

"Pekâlâ, dinle o zaman."

Kiki, Selin'in çevresinde döndü, döndü. Derken, dizinin dibinde durdu ve anlatmaya başladı.

Bu gördüğün kıyılarda yıllar, yıllar önce büyük bir aile yaşarmış, sevgili Selin. Onlara, Küçük Kaya-balıkları derlermiş. Evlerini büyük kayaların oyuklarına, küçük kayaların diplerine kurarlarmış. Yeşil ve mavinin her tonunun birbirine karıştığı yosun ormanları, bahçeleriymiş. Midyeler, yengeçler, denizminareleri de dostlarıymış.

Belki inanmayacaksın ama, Küçük Kayabalıkları'nın tek işi oyun bulmakmış. Akşam oldu mu hepsi toplanır, ertesi gün için yeni bir oyun bulurlarmış. Ve ertesi sabahtan akşama kadar bu yeni oyunu oynar, öteki balık ailelerine de öğretirlermiş.

Kuşkusuz her topluluğun olduğu gibi, onların da bir lideri varmış. Her yıl, aralarında en çok deneyim sahibi olan on kayabalığı belirlenir ve bu on kayabalığı güç bir sınavdan geçirilirmiş. İçlerinde en bilgili olan lider seçilir, Büyük Kayabalığı adını alırmış. Liderin en önemli görevi, uzak, ama çok uzak akrabalarla bağ kurmakmış. Lider, kendileriyle ilgili haberleri onlara iletir, onlardan geleni de Küçük Kayabalıkları'na aktarırmış. Kısacası sevgili Selin, Küçük Kayabalıkları'nın dertsiz, tasasız, mutlu bir yaşamları varmış.

...

"Bir sabah hepsi bir arada, ebesiz saklambaç oynuyorlarmış."

"Nasıl bir oyun bu?" diyerek merakla sözünü kesti Selin. "Hiç ebesiz saklambaç olur mu?"

"Haklısın, özür dilerim. Ebesiz saklambaç aslında oyun değil, bir tür yarışır," diye açıkladı Kiki. "Kayabalıklarının sabrını ölçer. Daha önce de söylemişim. Oyun, Kayabalıklarının işidir ve buldukları bu oyunlara hepsi katılmak zorundadır. En iyisi, şu oyunu kısaca anlatayım sana. Ebesiz saklambaçta, tüm oyuncular dağılır ve bir yerlere saklanırlar. Yalnızlığa dayanamayıp sıkılanlar, saklandıkları yerden birer ikişer çıkarlar. En sona kalan oyunu kazanır."

"Tamam, anladım," dedi Selin. "Artık devam edebilirsin."

"Eveet! Nerede kalmıştık?..."

Lider Büyük Kayabalığı'nın verdiği komutla, tüm aile dört bir yana dağılarak saklanmış. Minik Kayabalığı adı gibi küçük olduğundan, en yakınındaki yosunun dibine büzülmüş. Yeri çok rahatmış; ama tuhaf, pis bir koku alıyormuş. Bunun hiç de hoş bir şey olmadığını düşünmüş. Büyük Kayabalığı'na haber vermek için yerinden fırlamış.

"Ey, Büyük Lider! Ey, Büyük Lider!" diye kuyruğunu sallayarak, Büyük Kayabalığı'nı aramaya başlamış. Bir de ne görsün? Ortanca Kayabalığı ile İri Kayabalığı da var güçleriyle dolanıyor, bir yandan da "Ey, Büyük Lider!" diyerek bağıryorlarmış. Sonunda ortaya çıkan Büyük Kayabalığı üçünü de tek tek dinlemiş.

"Efendim, arkasına saklandığım yosunun dibinden pis bir koku geliyor." "Büyük Lider, hemen sahildeki kayanın oyuğundan, ne olduğunu anlayamadığım acı bir su çıkıp, dünyamıza karışıyor."

"Evet, Büyük Kayabalığı. O kayanın dibindeki kum tanecikleri de kararmış. Yapış yapış, kara bir şeyle kaplanmış."

"Korkmayın, benim güzel kardeşlerim," diyerek yatıştırmaya çalışmış onları, Büyük Kayabalığı. "Şimdi, hep birlikte gider bakarız."

Büyük Kayabalığı kuyruğunu üç kez sallayınca, bütün oyuncular saklandıkları yerlerden çıkarak, liderlerinin çevresinde toplanmışlar.

Küçük Kayabalıkları tam üç gün üç gece, o tuhaf kokunun, o acı suyun ve o yağlı karanın ne olduğunu araştırmışlar. Ama bulamamışlar. Daha da kötüsü her geçen gün koku da, yağlı kara da çoğalıyormuş. Koku evlerini sarmış, yiyecekleri bozulmuş. Önce bebeler, ardından yaşlılar hastalanmışlar.

Büyük Kayabalığı bakmış olacak gibi değil, tüm aileyi toplamış.

"Güzel kardeşlerim, görüyorsunuz durumumuz hiç iyi değil, demiş. "Çok düşündüm ve bir karar verdim. Sizler toparlanmak ve hemen buradan uzaklaşmalısınız. Üç koy ötede çok elverişli, güzel kayalıklar var. Bir süre orada kalın. Ben de buradaki gelişmeleri izler, gerekirse İri-Diri soydaşlarımızdan yardım isterim."

Küçük Kayabalıkları, ilk kez liderlerine karşı çıkarak, "Olmaz!" demişler. "Bu koy bizim. Yuvamız, aşımız, suyumuz. Onu korumak hepimizin görevi. Hiçbir yere gitmiyoruz."

Böylece, küçük koyda amansız bir savaş başlamış. Yosunlardan harç, kum taneciklerinden tuğla yapan Küçük Kayabalıkları, kötü kokuların ve acı suların sızdığı oyukların, çatlakların önüne duvarlar örmüşler. Kendilerinden daha büyük ve güçlü balıklar olan İri-Diri soydaşlarının da yardımıyla uzaklardan getirdikleri kaya tozu ve temiz kumla, yağlı karadan oluşan bataklıkları kurutmaya çalışmışlar. Öylesine çabalıyorlarmış ki, birbirleriyle iki laf edecek zamanları bile kalmamış.

Ama, her şey boşunaymış. Akşam yaptıkları, sabah yıkılıyormuş. Üstelik, daha da büyük çatlaklar ve gedikler açılıyormuş.

Bir sabah erkenden, tam çalışmaya başlayacakları sırada, Büyük Kayabalığı onlara seslenmiş. "Durun! Uğraşmamız bir işe yaramıyor," demiş Lider. "Kaybımız çok büyük. Buradan göçmeliyiz. Aldığım duylara göre, bu sahildeki tüm koylarda aynı sorun yaşanıyor. Bunun için, çok uzaklara gitmemiz gerek."

Kayabalıkları birbirlerine bakıp düşünmüşler. "Peki, Büyük Kayabalığı," demişler sonra da. "Senin dediğin olsun. Liderimiz sensin."

Büyük Kayabalığı başıyla kuyruğunu aynı anda sallayarak, "Olmaz!" demiş. "Ben çok yaşıyım. Bize genç, atak, güçlü bir lider gerek. Göç zor, çok zor bir iştir. Büyük bir konvoy oluşturacağız. Liderin tüm konvoyu, başından sonuna kadar denetiminde tutabilmesi gerek. Bunu ben yapamam. "

Küçük Kayabalıkları, liderlerinin sesindeki kararlılığı ve bilgeliği fark edince, hiç üstelememişler.

"Bu görevi en iyi Küçük Kayabalığı yapar," demiş Ortanca Kayabalığı. "Lider o olsun."

Bu öneriye karşı çıkan hiç kimse olmamış ve Küçük Kayabalığı, bir anda yeni lider seçilivermiş.

"Ne oldu, Selin? Gözüne bir şey mi kaçtı?"

"Hayır, Kiki..."

"Seliinî Sen ağlıyorsun. Tamam, anlatmıyorum. Bitti."

"Lütfen, Kiki... Lütfen, devam et."

Kiki, bir süre sessiz kalıp, uzun uzun Selin'e baktı.

"Gülümse!" dedi sonra sesini sertleştirmeye çalışarak. "Güzeeel, işte böyle. Unutma, bu bir düş. Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir."

Konvoy, tam otuz gün süren zorlu bir yolculuktan sonra sessiz, sakin bir koya varmış. Burada kendi koylarında olduğu gibi büyük kayalar ve yosun ormanları yokmuş. Ama, göz alabildiğince uzayan pırıl pırıl bir kumluk, yakamozlar gibi ıslıl ıslıl parıldıyormuş. Komşu yerleşmelerin çocuk balıkları, koşa koşa yanlarına geliyor, taklalar atıp yüzüyorlarmış.

Lider Küçük Kayabalığı öncelikle bütün koyu yüzmüş, kıyı bucağı incelemiş. Sonra da çevre koyları dolaşmış.

"Güzel kardeşlerim, ben burayı çok beğendim," demiş geri dönünce. "Sizler de beğendinizse, buraya yerleşebiliriz."

Tüm aile kafa kafaya vermiş, konuşup tartışmışlar. Sonunda bir karara varmışlar. "Sevgili liderimiz, Küçük Kayabalığı, bu koyu biz de beğendik. Evet, buraya yerleşelim," demişler.

Ve hemen o anda, yeni evlerini yapmaya koyulmuşlar. Bu yeni yurtlarında, eski koylarındaki gibi kaya oyukları olmadığı için dip kumunu kazarak, kendilerine derin yuvalar, sığınaklar ve geçitler yapmışlar. Kısa zamanda, eski coşku dolu günlerine yeniden kavuşmuşlar.

Küçük Kayabalıkları sıra özlemi çekmekle birlikte, yeni koylarına alışmışlar. Yine eskisi gibi, birbirinden ilginç oyunlar bulmaya başlamışlar.

Günlerden bir gün, güneşin kıyıdaki bodur yosun ormanının üstünde parladığı ilk saatlerde, korkunç bir gürültü duyulmuş. Hemen arkasından da yer sarsılmış, mavi sular dalgalanmış. Küçük Kayabalıkları daha ne oluyor bile diyemeden, evleri başlarına yıkılıvermiş.

"Tüm aile hiç zaman yitirmeden, açık denize doğru kuyruk sallamış. Tek başına kalan Lider Küçük Kayabalığı da sahile yaklaşmış.

Kumsaldaki biricik kaya olan Yosun-Bitmez-Kayanın dibinde minicik bir yengeçle karşılaşmış. "Aman arkadaşım, bu ne hal? Neler oluyor?" diye sormuş telaşla.

"Hiç sorma, Kayabalığı," diye dert yanmış minik yengeç. "Kıyıda Cennet Köyü diye bir site kuruluyormuş. Denizi karaya katıp, havuzlar yapacaklarmış. Bak... Ben bütün ailemi kaybettim. Hepsi bir yerlere dağıldı gitti. Sizler de bir an önce kaçıp kurtulun. '"

"Sen de benimle gel," demiş Küçük Kayabalığı. "Mutlaka yaşayacak başka bir koy buluruz."

"Olmaz!" demiş minik yengeç. "Ağabeylerim beni arıyorlardır. Sizinle gelemem."

Nice Lider Küçük Kayabalığı, Reis İri-Dinnin yanına gitmiş. Selam verip, neler olduğunu sormuş.

"Üzgünüm..." demiş Reis İri-Diri, bezgin bir sesle. "Sorun her yerde aynı. Ya santral yapılıyor, ya da fabrika kuruluyor. Her durumda bizi oradan oraya sürüyorlar. Ne yapacağımızı biz de bilemiyoruz."

Küçük Kayabalığı derin derin düşünmüş.

"Eski koyumuza dönsek," diye önerecek olmuş, "İçimizde oraları özlemeyen yok." "Bu çok tehlikeli," demiş Reis İri-Diri. "Göze alamayız."

Küçük Kayabalığı eski koylarına gitmiş. Gittiğinde eski koyunun yol olduğunu Medüz denizanasından öğrenmiş. Medüz Ana buraya boşuna geldiğini söylemiş.

Üzgün Küçük Kayabalığı başını sallayarak, "Hayır!" demiş ona. "Hayır, buraya boşuna gelmedim ben!"

"Yapacak hiçbir şey yok," demiş Medüz Ana. "Anlaşana, budala!"

"Senin için, benim için yok belki, ama onlar için var!" diye direktmiş Küçük Kayabalığı, ağlamaklı bir sesle.

"Onlar da kim?" diye sormuş öfkeyle yaşlı denizanası.

"Çocuklar, Medüz Ana" diye bağırmış Küçük Kayabalığı. "Çocuklar! Evet, onlarla konuşmalıyım mutlaka!"

"Seliin!" dedi Kiki. "Sen de o umarsız denizanası gibi bakmaya başladın bana. Neden bu kadar şaşırдың?"

"Elbette şaşırıyorum. Çocuklarla nasıl konuşacak, Küçük Kayabalığı?"

"Konuşuyoruz ya! Ben Küçük Kayabalığı değil miyim?"

"Ama Kiki, sen..."

"Unutma, sevgili Selin! Bu bir düş. Senin ve küçük kayabalıklarının düşü..." Selin, yanağını okşayan sıcak, hafif bir dokunuş hissetti. Önce uzun, kara kirpikleri oynadı, sonra yavaş yavaş gözleri açıldı. Sabah olmuştu. Başucundaki annesi siyah, gür saçlarını okşuyordu. Selin gülümseyerek ona baktı.

"Bir düş gördüm, anne," dedi. "Ama bu düş... Gerçektir."

Zeynep Cemali, Gül Sokağı'nın Dikenleri

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 15 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme, Anlatım Yöntemi, Beyin Fırtınası Tekniği, Soru-Cevap Yöntemi)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Behrengi, Samed. Küçük Kara Balık
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Boratav, Pertev Nailî. Nasreddin Hoca
- Cemali, Zeynep. Gül Sokağı'nın Dikenleri
- Çınaroğlu, Ayla. Şiir Gemisi.
- Gürpınar, Melisa. Gel Dünyayı Seyredelim
- Kavcar, Cahit; Oğuzkan, A. Ferhan; Aksoy, Özlem. Yazılı ve Sözlü Anlatım
- Kavcar, Cahit; Oğuzkan, A. Ferhan; Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya; Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi

Görsel ve İşitsel Uyarılar

1. Kısa Film: Steve Cutts tarafından 2012 yılında hazırlanmış “Man” adlı kısa film: <https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>
2. Birinci Müzik: Barış Manço'nun 24 Ayar (Emre Muzik) albümünde yer alan “Bugün Bayram” adlı şarkısı: <https://www.youtube.com/watch?v=H5DpbAiw83k>
3. Resim: Serap Deliorman'ın “Brenifier, Oscar ve Millon, Isabelle. (2012). Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek. İzmir: Tudem Yayıncılık.” kaynaklı yapıttaki çizimi.
4. Birinci Karikatür: Monireh Ahmadi, İran, 2017, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Sergisi, Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs-4 Haziran 2018: <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalım-23>
5. İkinci Karikatür: C. B. Shibu Cheriapadath Balan, Hindistan, 2007, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Sergisi, Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs-4 Haziran 2018: <http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalım-23>

6. Üçüncü Karikatür: Gerhard Gepp, Avusturya, 2007, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Sergisi, Teknoloji, Kullanalım Ama Esiri Olmayalım! Özel Sergisi:
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanalım-ama-esiri-olmayalım-16>)
7. İkinci Müzik: Saint-Saens'e ait The Swan (Le Cygne) - Carnival of the Animals Paul adlı yapıtı (The Most Relaxing Cello Album, Aline Brewer; Leonard Slatkin; Philharmonia Orchestra; Han-Na Chang:
(<https://www.youtube.com/watch?v=b44-5M4e9nI>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Doğa ve Evren

Kullanılan Metnin Başlığı: “Küçük Kaya Balıkları” (Zeynep Cemali)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulamaya.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulamaya.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.
14. Adılların işlevi ve kullanımını kavranması.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin, “Steve Cutts tarafından 2012 yılında hazırlanmış “Man” adlı animasyon kısa filmi izlettirmesi ve öğrencilere “Sizce bu kısa filmin konusu ne olabilir?; Bu videoda anlatılmak istenen nedir?” diye sorması ve yeterli sayıda öğrenciden görüş alması; ve gerekirse kısa film ile ilgili ipuçları vermesi. Öğrencilerin konuşmalarının ardından kısa filmin konusu ve iletilisine yönelik bilgi vermesi ve kısa filmin içeriğine yönelik yakın açıklamalarda bulunan öğrencilere pekiştiriciler vermesi.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bu ve buna benzer kısa filmlerin iletilerini yorumlama süreci sizlerin anlama becerilerinizin gelişmesine olanak sağlar. Aynı zamanda kısa filmler sanat, resim, söz ve çizginin birleşmesiyle sizin yeni duygu ve düşünce oluşturmanızı sağlayan birer görsel ve işitsel araçtır. Bu sayede düş evrenimiz zenginleşir.” demesi ve diğer etkinliğe geçmesi.

Öğretmenin, öğrencilerine “Siz hiç düş görür müsünüz?” “En son gördüğünüz düşü hatırlıyor musunuz? demesi. Sınıftan en az üç kişinin görüşlerini aldıktan sonra öğretmenin “Okuyacağımız “Küçük Kayabalıkları” öyküsünde de kahramanımız bir düş görmektedir.

Sizden istediğim dağıtmış olduğum “**Tahmin Et**” kâğıtlarına kahramanın düşünü yazmanız” demesi. Öğrencilere beş dakika zaman verildikten sonra yazdıklarını, öyküyü okuduktan sonra karşılaştırılacağı belirtilir.

Etkinlik 1: Kahramanımız düşünde neler görmüş olabilir. Yazınız.

TAHMİN ET...

Kahramanımız düşünde neler görmüş olabilir.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin, “Bu haftaki Türkçe derslerinde yazınsal metin türlerinden öyküyü anlamaya ve anlatmaya dayalı süreçlerle öykünün özellikleri ile ilgili bilgiler edineceğiz. Ayrıca anlama ve anlatma becerilerimizi geliştireceğiz. Okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dilbilgisi çalışmalarıyla dilimizi etkili kullanma sürecine gireceğiz. Başarılı bir anadili öğrenme süreci; anadilimizi etkili ve güzel kullanmamıza yardımcı olur. Ayrıca bu derslerimizde adılların (zamirlerin) özelliklerini ve kullanımını öğrenecek; sözlü ve yazılı anlatımınızda adılları yerinde kullanacaksınız. Bu öğrenme süreci de bizi yaşamımızda başarılı kılacaktır.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin, “Öyküler yaşanmış veya yaşanabilecek yaşam durumlarına tanık olmamızı sağlayan yazınsal metinlerdir. Daha önce hiç tanık olmadığımız yaşam durumlarıyla, duygu ve düşünce evrenleriyle karşılaşmamıza olanak sağlarlar. Bu derste işleyeceğimiz öykünün tanıklığında duygu ve düş evreninizde yeni bir yolculuğa çıkacaksınız. Aynı zaman da kendiniz de bir öykü yazıp yaşama dönük duygu ve düşünceleriniz yazma becerinizle dile getireceksiniz ve bu becerinizi geliştireceksiniz.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Zeynep Cemali'nin ‘Küçük Kayabalıkları’ adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye başlayacağız” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

1. Metnin okuma kurallara, yöntem ve tekniklerine uygun biçimiyle öğrencilere sesli olarak okutulması,
2. Öğretmenin, öğrencilerden dinleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi,
3. Öğretmenin, okuma yöntem ve tekniklerinin özelliklerini öğrencilere anımsatması,
4. Metnin, anlatım bütünlüğünü bozmayacak şekilde, iki kez beş değişik öğrenciye sesli olarak okutulması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, (varsa) okumada düşülen hataların düzeltilmesi,
5. Öğretmenin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını koro çalışmalarıyla düzeltmeye çalışması,
6. Dikkat çekme bölümde gerçekleştiren “Tahmin Et” etkinliğiyle öğrencilerin yazdıklarıyla öykünün karşılaştırılması ve en yakın tahmin bulunan kişiye pekiştireç verilmesi,
7. Öykünün en az üç öğrenciye sözlü olarak kendi tümceleriyle özetletilmesi, konuşma ilkelerine uymayan öğrencilerin uyarılması, yanlışların düzeltilmesi; başarılı özetleme yapan öğrencilere pekiştireç verilmesi,
8. Öğrencilerden metinde geçen sözcük, ikileme ve deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarının istenmesi,
9. Öğrencilere, “Şimdi size öykünün olay, duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular soracağım; beni dikkatle dinleyiniz” demesi. Aşağıdaki her yeterli sayıda öğrenciye söz vermesi. Konuşma ilkelerine uymayan öğrencileri uarması, gerekirse düzeltme yapması.
10. Adılların işlevi ve kullanımı ile ilgili etkinliklerin yapılması.
11. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ile anlatması.
12. Öykünün anlam evreni ile ilgili aşağıdaki soruların öğrenciye sorulması.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Olay ne zaman ve nerede geçmektedir? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y1...

S2. Selin’in düşünde konuştuğu kişi kimdir? Bu kişinin fiziksel özelliklerini söyleyiniz.

Y2...

S3... Kiki’nin anlattığı öykü nerede geçmektedir? Orada kimlerin yaşadığını söyleyiniz.

Y3...

S4. Küçük Kayabalıkları ne işle uğraşıyorlarmış? Ebesiz saklambacı açıklar mısınız? Siz hiç ebesiz saklambaç oynadınız mı?

Y4...

S5. “*Küçük Kayabalıkları’nın tek işi oyun bulmakmış. Akşam oldu mu hepsi toplanır, ertesi gün için yeni bir oyun bulurlarmış.*” Tümcesinden hareketle siz de hiç yeni bir oyun buldunuz mu? Bulduysanız nasıl bir oyun? Açıklayınız.

Y5...

S6. Küçük Kayabalıkları liderlerini nasıl seçiyormuş? Metinden hareketle açıklayınız.

Y6...

S7... Küçük Kayabalıklarının yaşadığı yerde ne gibi değişiklikler olmuştur? Bunu maddeler halinde yazınız.

Y7...

S8. Küçük Kayabalıkları evlerini korumak için neler yapmıştır? Sonucu nasıl gerçekleşmiştir?

Y8...

S8... Küçük Kayabalıkları neden evlerini terk etmek zorunda kalmıştır? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y8...

S.9. Kiki nasıl lider seçilmiştir? Sebeplerini yazınız.

Y9...

S10. Küçük Kayabalığı'nın göç hazırlıkları nelerdir?

Y10...

S11. Küçük Kayabalıkları'nın göç ettikleri koy hangi özelliklere sahiptir?

Y11...

S12. “*Sen hiç yurdundan ayrı kaldın mı, Selin?*” tümcesinde Kiki'nin duyguları ve düşünceleri neler olabilir? Sizce neden Selin'in düşüne girmiştir?

Y12...

S13. “*Sıla özlemi*” sizce ne demektir? Siz de kahramanın yaşadığı gibi bir sıla özlemi çektiniz mi?

Y13...

S14. Küçük Kayabalığı'nın göç ettiği koyunda neden yerler sallanmıştır? Bu durumda lider olarak Küçük Kayabalığı ne yapmıştır?

Y14...

S15. Reis İri-Diri'ye göre koylardaki sorun nedir? Söyleyiniz.

Y15...

S16. Küçük Kayabalığı koylardaki bu sorunlara karşılık nasıl bir çözüm üretmiştir? Çözümü nasıl sonuçlanmıştır?

Y16...

S17. Küçük Kayabalığı eski koyuna giderken denizde hangi değişikliklere tanık olmuştur? Değişiklikleri söyleyiniz.

Y17...

S18. Küçük Kayabalığı eski koyuna giderken küçücük başı yumuşak, yapış yapış neye çarpmıştır? Çarptığı şeyin fiziksel özelliklerini söyleyiniz.

Y18...

S.19. Küçük Kayabalığı'nın koyuna neler olmuştur? Medüz Ana neden umutsuzdur?

Y19...

S20. Selin'in ağlamasını gören Küçük Kayabalığı “*Unutma, bu bir düş. Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir*” diyerek ne anlatmak istemiştir? Açıklayınız.

Y20...

S21. Küçük Kayabalığı'nın “*Senin için, benim için yok belki, ama onlar için var*” dediği kişiler kimdir? Bu kişiler neler yapabilir? Kendi önerilerinizi getiriniz.

Y21...

S22. Selin'in “*Bir düş gördüm, anne ama bu düş gerçektir.*” tümcesinde ne anlatmak istemiştir?

Y22...

S23. Siz Selin'in yerinde olsaydınız ne yapardınız? Açıklayınız.

Y23...

S24. Sizce, bu öyküye uygun bir başka başlık ne olabilir? Neden?

Y24...

S25. Metinden de yararlanarak su kirliliğinin sebeplerini ve sonuçlarını anlatan tümceler oluşturunuz.

Y25...

S26. Ülkemizde ve dünyada çevre konusuna duyarlılığıyla bilinen sivil toplum kuruluşlarının adını biliyor musunuz? Siz de bu kuruluşlara destek olmak için bir şeyler yapabileceğinize inanıyor musunuz? Nasıl?

Y26...

S27. Öyküde yazar olayları nasıl sıralamıştır? Öyküdeki bölümler (giriş, gelişme, sonucu) bularak birer tümceyle yazınız.

Y27...

S28. Sizce yazar bu öyküyü yazmakla bizde hangi duyguyu/duyguları uyandırmak istemiştir? Tartışınız.

Y28...

S29. Okuduğunuz öykünün konusu sizce nedir? Yazar hangi konu üzerinde durmaktadır?

Y29...

S30. Öykünün ana düşüncesi nedir? Neden? (Gerekirse ipucu ve doğru yanıtla pekiştireç verilir.).

Y30...

S31. Öykünün ana düşüncesini karşılayacak atasözleri ya da özdeyişler biliyor musunuz?

Y31...

S32. Metnin yardımcı düşüncelerini söyleyiniz.

Y32...

S33. Öyküde yer alan kahramanlar kimlerdir? Kahramanların fiziksel özellikleriyle belirtiniz.

Y33...

S34. Okuduğunuz metnin türü nedir? Niçin? Metinden de yararlanarak özelliklerini söyleyiniz. (Öğretmen metnin türü hakkında ipuçları verir.)

Y34...

S35. Dersin giriş bölümünde izlediğimiz “Man” adlı kısa film ve sunuda yansıttığımız karikatürle “Küçük Kaya Balıkları” adlı öykü arasında benzerlikler var mıdır?. Açıklayınız. (Doğru yanıtlara pekiştireç, yanlış yanıtlara ise ipucu ve düzeltme verilir).

Y35...

S36. “Küçük Kayabalıkları” adlı öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi aşağıdaki tabloda uygun olan bölüme yazınız.

Üzücü; Çünkü.....
Gerçekçi; Çünkü.....
Sıkıcı; Çünkü.....
İlgi çekici; Çünkü.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bir metni anlayarak okuma, metnin kahramanlarını, ana düşüncesini ve metinde geçen olayın gelişim sırasını yazmayı ve söylemeyi gerektirir. Bununla birlikte anlamlı okuma metni içselleştirmeyi, olay, konu ve kahraman özelliklerini özümsemeyi gerektirir. Biz de bu öyküde bir düşün içerisinde gerçekleşen bir yaşam durumuna tanık olduk. Ve belki de daha önce karşılaşmadığımız olay ve kahramanlarla karşı karşıya geldik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Okuduğunuz metni tam olarak anlamamız, okuduğumuz parça içinde geçen sözcüklerin, söz öbeklerinin, tümcelerin ve paragrafların anlamını kavramamıza bağlıdır. Öğretmenin, “Şimdi metinde geçen bazı sözcük ve sözler ile deyimlerin anlamını öğreneceğiz.” demesi, sınıfı gözleriyle denetlemesi:

SORULAR

S1. “Denizminareleri, lider, bataklık, göç, yakamoz, konvoy, denizanası” sözcüklerinin metindeki anlamlarını metnin bağlamından hareketle söyleyiniz. Metnin bağlamından ve öngörülerinizden yola çıkarak doğru anlam bulunamıyorsa Türkçe sözlükten yararlanabilirsiniz. (Her sözcük tahtaya yazılır, tam ve doğru anlam öngörülerle bulunduğu anda sözcüğün karşısına yazılır.)

Y1...

S2. “Lider Küçük Kayabalığı öncelikle bütün koyu yüzmüş, kıyı bucağı incelemiş.” tümcesinde yer alan “kıyı bucağı incelemek” deyimini metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y2...

S3. “Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir.” tümcesi ne anlama gelmektedir? Metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y3...

S4. “Tüm aile kafa kafaya vermiş, konuşup tartışmışlar.” tümcesinde geçen “kafa kafaya vermek” deyimini metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y4...

S5. “Bir süre sonra, sözcükler anlamlarını yitirmeye başladı. Ardından gözkapakları ağırlaştı.” tümcesinde yer alan “sözcüklerin anlamını yitirmeye başlaması ve gözkapakları ağırlaşması” söz öbeklerinin gerçek anlamlarını metinden hareketle açıklayınız.

Y5...

S6. Metinde geçen hangi sözcük “Elmas parçacıkları gibi parlamak” olarak nitelendirilmiştir? Siz de çevrenizde bulunan bir şeyi, kimseyi bu yapıya uygun olarak nitelendiriniz.

Y6...

S7. “Ansızın beliren Kiki...” tümcesinde yer alan “Ansızın” sözcüğü yerine hangi sözcükleri kullanabilirsiniz?

Y7...

S8. “Öykülere bayılırım.” tümcesinde geçen “bayılmak” sözcüğü hangi anlamdadır? Siz de “bayılmak” sözcüğünü bu anlamda kullanabileceğiniz bir tümce yazınız.

Y8...

S.9. “Bu gördüğün kıyılarda yıllar, yıllar önce büyük bir aile yaşarmış.” tümcesinde yer alan koyu harflerle yazılmış sözcükler ne anlama gelmektedir?

Y9...

S10. “Küçük Kayabalıkları, liderlerinin sesindeki kararlılığı ve bilgeliği fark edince, hiç üstelememişler.” tümcesindeki “üstelememek” sözcüğünü metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y10...

S11. “Hiç sorma, Kayabalığı,” diye dert yanmış minik yengeç.” tümcesindeki “dert yanmak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. “Dert yanmak” deyimini yerine başka hangi sözcükler kullanılabilir? Söyleyiniz.

Y11...

S12. “Bu çok tehlikeli,” demiş Reis İri-Diri. “Göze alamayız.” tümcesindeki “göze almak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. Siz de “göze almak” deyimini kullanarak bir tümce yazınız.

Y12...

S13. “Kardeşlerimi kendi kardeşlerinden ayrı tutmayacağına söz ver.” tümcesinde yer alan “ayrı tutmak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. Siz de “ayrı tutmak” deyimini kullanarak bir tümce yazınız.

Y13...

S14. “Yumuşacık ama dipdiri bedeni, tıpkı bir kesekâğıdı gibi orasından burasından yırtılmış, ferî kaçmış dört gözüyle acılar içinde ona bakıyormuş.” tümcesinde yer alan “ferî kaçmak” ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

Y14...

ARA ÖZET: Öğretmen öğrencilerine “Metinden hareketle öğrendiğimiz sözcükler, söz öbekleri ve deyimler ile sözvarlığımızı zenginleştirdik. Sözvarlığımızı geliştikçe okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerimiz de gelişecektir. Siz de bundan sonra okuduğunuz metinlerde bilmediğiniz sözcüklerin anlamını öğrenmeye çalışın.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Okuduğumuz öyküyü birlikte değerlendirdik ve inceledik. Çocuklar şimdi size bir şiir okumak istiyorum. Sizinle şiirin imsegel, düşüncel ve duygusal olanaklarına yolculuk edelim.” demesi.

DERELER

İlkokul dergilerinde
Görürüz hep
Masmavi dereler akar
Köylerde,
Yeşil başlı ördekler
Yüzer içinde keyifle

Derenin çevresinde
Sazlıklar
Çayırlar olur,
Çocuklar oynar el ele.
Dinlesem duyacağım neredeyse,
Ağustosböceklerinin
Kurbağaların seslerini bile.

Oysa kentteki dereler,
Kapkara akıyor,
Hiçbir canlı yaşamıyor içinde,
Üstelik çok pis kokuyor.

Ben de bu şiirle
Sesleniyorum büyüklerime,
Diyorum ki,
Dereler temiz olsun her yerde.

Melisa Gürpınar, Gel Dünyayı Seyredelim (s.65)

SU

Ne güzeldir
Birleşip
Çukurca tutulan iki avuca
Akan suyun dolması.
Ne hoştur
Avuçta biriken serin suyu
Koyu bir orman
Bir şelale düşleyerek
Yüze vurması.
Ne tuhaftır
Bir avuç suyla
Ohhh
Tüm ruhun yıkanması...

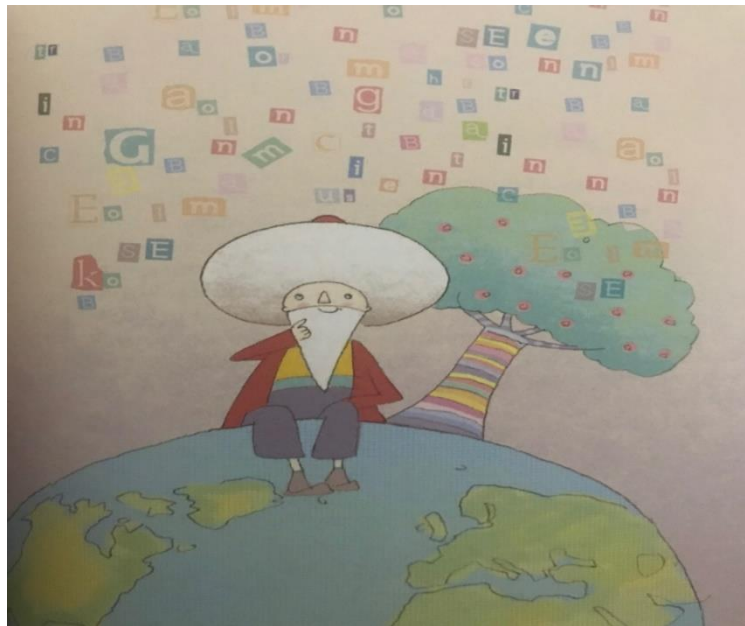
Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s.73)

Etkinlik 1: Öğretmen tarafından şiirler okunduktan sonra şiirin duygu ve düşünce dünyasının anlaşılmasına dönük kısa süreli bir çalışma yaptıktan sonra öğrencilere, “Okuduğum şiirler size neleri duyumsattı, neler düşündürdü, çağrıştırdı? Şimdi sizden şiirin duyumsattıklarını, çağrıştırdıklarını renk ve çizgilere dökmenizi istiyorum. Şiirin resmini yapmanızı bekliyorum” der. Resim yapma çalışması sonuçlandırıldığında, istekli öğrencilere resimlerindeki duygu ve düşünce anlatılır. Özgün anlatımlara pekiştireç verilir.

ARA ÖZET: Yazınsal metinler, dilin en yetkin kullanıldığı dil ürünleridir. İşte derin anlamlarla yüklü olan bu metinleri anlayabilmemiz için o metinde geçen sözcük, söz öbekleri ve deyimlerin anlamlarını öğrenmekle olanaklıdır. Bunun için de okuduğumuz metinlerdeki sözcüklerin anlamlarını ya metnin bağlamından çıkarabilmeli ya da sözlüklerden yararlanarak öğrenmeliyiz. Bu aynı zamanda sözcük dağarcığımızın zenginleşmesine de katkı yapacaktır.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Yazınsal metinlerin en etkin örneklerinden biri de gülmececin kaynağı olan fıkralardır. Fıkralar deyince de aklımıza Türk kültürünün en önemli kişisi Nasreddin Hoca gelmektedir. Nasreddin Hoca, sözlü kültürün bir ürünü olan fıkralar ile günümüze kadar ulaşmıştır. Şimdi Nasreddin Hoca'nın bir fıkrasını sınıfta inceleyeceğiz. Bu fıkraya yönelik sorular soracağız ve konuşma çalışması yapacağız.” demesi ve fıkrayı sesli bir şekilde sınıfta okuması ve verilen görselle birlikte akıllı tahtada yansıtılması.

BİZDEN SONRA GELECEKLER YESİN

Bir gün Nasreddin Hoca, bahçesine fidan dikiyormuş. Dostlarından biri:

- “Efendi! Bunlar ne zaman büyüyecek? Ne zaman yemiş verecek de yiyeceksin?” demiş. Hoca:
- “Bizden önce gelenlerin diktikleri bize yeter. Bunların yemişini de bizden sonra gelecekler yesin.” demiş.

(Boratav, 2007: 250)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Okuduğumuz fıkra ile sizce incelediğimiz öykü, kısa film ve karikatürler arasında bir ilişki var mı? Açıklayınız.

Y1...

S2. Nasreddin Hoca ağaç dikerken gelen arkadaşının “Bunlar ne zaman büyüyecek? Ne zaman yemiş verecek de yiyeceksin?” diyerek soru sormasını nasıl açıklarsınız?

Y2...

S3. Nasreddin Hoca ile dostu arasındaki düşünme biçimleri arasında nasıl bir fark vardır. Açıklayınız.

Y3...

S4. Nasreddin Hoca ağaç dikerken nasıl bir mantık güdüyor? Açıklayınız.

Y4...

S5. Siz hiç bir ağaç diktiniz mi? Çevreyi ve doğayı korumak, güzelleştirmek için ağaç dikmenin ne gibi bir önemi vardır? Açıklayınız.

Y6...

S6. Çevreyi ve doğayı korumak, güzelleştirmek için sizler ne yapardınız ya da yaptığınız farklı eylemler var mı? Açıklayınız.

Öğretmenin soruların yanıtlarını almasından sonra öğrencilere “Sizin de bildiğiniz bir Nasreddin Hoca fıkrası var mı? Anlatmak ister misiniz?” diyerek sınıf ortamında bir konuşma yapmalarını ister. Fıkra anlatımına ilişkin güdümlü konuşma etkinliği yaptırmadan önce konuşma yöntem ve teknikleri hakkında öğrencileri bilgilendirir. Daha sonra gönüllü öğrencilerden yola çıkarak bu etkinliği yaptırır.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Konuşma yöntem ve tekniklerine uygun olarak yapılan konuşmalar, konuşma becerisinin gelişmesinde etkilidir.” demesi. Gerçekleştirilen bu etkinlikten sonra konuşmayı gerçekleştiren öğrenciler, sınıftaki dinleyici öğrenciler tarafından dil ve anlatım, sesini ve beden dilini etkili kullanma ve içerik yönünden değerlendirilir. Dinleyiciler tarafından en başarılı konuşma etkinliğini gerçekleştiren öğrenciye pekiştirici verilir. (Sınıf tarafından alkışlanır.)

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Doğru konuşmak, düzgün yazmak ve çevremizdekilerle sağlıklı iletişim kurabilmek için dilbilgisi kurallarına uygun tümceler kurmalıyız. Bunun için de tümcelerde yer alan sözcüklerin ne işe yaradıklarını, yani

görevlerini iyi bilmeliyiz. Şimdi, dilbilgisi açısından yeni bir konu öğreneceğiz” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

- Öğretmen Barış Manço'nun “Bugün Bayram” adlı şarkısını dinlettirmesi ve aynı anda yansı ekranında bazı sözcüklerinin koyu yazılmış şekilde olduğu şarkı sözleri yer alır.
- Şarkı dinlendikten sonra şarkı sözlerine yönelik sorular sorulur.

BUGÜN BAYRAM

Sen gittin gideli
İçimde öyle bir sızı var ki
Yalnız **sen** anlarsın
Sen şimdi uzakta
Cennette meleklerle
Bizi düşler ağlarsın

Bugün bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi
Sen yaz geceleri
Yıldızlar içinden ara sıra
Bize göz kırparsın
Sen soğuk günlerde
Kalbimi ısıtan en sıcak anımsın

Bugün Bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi

Öğretmenin, “Şarkıda koyu renkte yazılmış sözcüklere bakınız, bunlar niçin kullanılmış olabilir? Hangi sözcüklerin yerine kullanılmış olabilir? Bu sözcüklerin tümcedeki görevi ne olabilir?” demesi. Doğru yanıt veren öğrencilere pekiştireç verilmesi. Öğretmenin “Kendileri ad olmadıkları halde, adların yerine kullanılan sözcüklere veya eklere adıl (zamir) denir. Bugünkü dersimizde adılları (zamirleri) birlikte işleyeceğiz. Öncelikle sözcük durumundaki adıllarla başlıyoruz.” demesi.

1. Kişi adılları: İnsan adlarının yerini tutan, kişileri karşılayan, kişi adları gibi kullanılan adıllara kişi adılı denir. Ben, sen, o, biz, siz, onlar gibi. Kişi kavramını pekiştiren kendi adılma dönüşlü adıl denir.

Örnekler:

Pikniğe sadece o katılmadı.

Annem bana hediye almış.

Sizi ben de görmek istiyorum. Kendimi tanıtayım.

Taraftar olarak biz onlardan çok farklıyız.

2. Gösterme adıları: Varlıkların adını söylemeden, onları işaretle göstermeye yarayan sözcüklere gösterme adılı denir. “Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, buraya, şuraya, oraya, burası, şurası, orası, öteki vb.” gösterme adılarıdır.

Örnekler:

Şunları arkadaşlarım için alayım.

Ahmet Beyler buraya on yıl önce taşınmış.

Size ait olan kitaplar orada.

3. Belgisiz adılar: Varlıkların yerini tutmalarına karşın hangi varlığın yerine kullanıldığı tam ve açıkça belli olmayan sözcüklere belgisiz adıl denir. “Bazıları, biri, kimi, hepsi, herkes, kimse, birçoğu, birkaçı, şey vb.” sözcükler belgisiz adılardır.

Örnekler:

Testteki sorulardan birkaçı çok kolaydı.

Olanları kimse anlamıyordu.

Biri telefonuma çağrı bırakmış.

4. Soru adıları: Adların yerini soru yoluyla tutan sözcüklere soru adılı denir. “Ne, kim, kimi, hangisi, kaç, nereye, nerede, nereden vb.” sözcükler soru adılıdır.

Örnekler:

Dolaptaki karpuzu kim yedi?

Marketten neler aldınız?

Bu saate kadar nerede kaldın?

Ek durumundaki adılar ise şu şekilde açıklanabilir:

Tümcede daha önce geçmiş bir ismin yerini tutan “-ki” eki ilgi adılıdır. Başka bir tanımla ad ve adılara tamlayan ekinden sonra eklenerek tamlayana ilişkin olanı belirten ilgi eki “-ki” ye ilgi adılı denir. Bu adıl kendinden önceki kelimeye bitişik yazılır.

Örnek: Benim kalemim kırmızı, seninki siyah.

İlgi adılı, çoğul ekini, 3. tekil kişi iyelik ekini ve durum eklerini alabilir.

Örnek: Ders kitabımı kaybettim, seninkini bir süreliğine kullanabilir miyim?

Adılar (gösterme, soru adıları ve belgisiz adılar) yerine geçtikleri adlarla birlikte kullanılmaz. Adlar gösterme, belgisizlik ve soru bildiren sözcüklerin önünde kullanıldığında; gösterme, belgisizlik ve soru bildiren sözcükler önad olur. Çünkü önadlar adların önüne gelerek onları nitelerler. Adılar ise adların yerini tutarlar.

Örnek: Bunu çok beğendim. Tümcesinde “bu” sözcüğü adıl görevinde kullanılmıştır.

Bu arabayı çok beğendim. Tümcesinde “bu” sözcüğü önad görevinde kullanılmıştır. Araba sözcüğünü gösterme yoluyla belirtmiştir.

Örnek: Bazıları güzel şeyler paylaşmıyor. Tümcesinde “bazı” sözcüğü adıl görevinde kullanılmıştır.

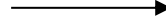
Bazı öğrenciler güzel şeyler paylaşmıyor. Tümcesinde “bazı” sözcüğü önad görevinde kullanılmıştır. Öğrenci sözcüğü bazı sözcüğü ile belirtilmiştir.

Öğretmenin “Şimdi de adılarla ilgili etkinlikleri yapalım.” demesi.

Etkinlik 2: Aşağıdaki tümceleri inceleyiniz. Koyu yazılmış sözcüklerin, hangi kelimelerin yerine kullanıldığını yazınız.

1. Sınıf dolabından silgiyi aldım
 - Sınıf dolabından **neyi** aldım?
 - ‘Neyi’ sözcüğüsözcüğü yerine kullanılmıştır.
2. Ablamın düğününde bu elbiseyi giyeceğim.
 - Ablamın düğününde **bunu** giyeceğim.
 - ‘Bunu’ sözcüğü.....sözcüğü yerine kullanılmıştır.
3. Gözde’nin arabası çok güzel
 - Gözde’nin **neyi** güzel?
 - ‘Neyi’ sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.
4. Ankara’ya geldiğime çok sevindim.
 - **Buraya** geldiğime çok sevindim.
 - ‘Buraya’ sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.
5. Kitaplarım olmadan yaşamayı düşünemiyorum.
 - **Onlar** olmadan yaşamayı düşünemiyorum.
 - ‘Onlar’ sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.

Etkinlik 3: Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Boşluklara gelebilecek sözcükleri yazınız.

Arda motora binmeyi çok sever.
.....motora binmeyi çok sever.

Ayşe ve Nazlı acıktıklarında yemek yerler.
.....acıktıklarında yemek yerler.

Hasan: Geçen akşam neredeydin?

Emine: Kim nerdeydi?

Hasan: Tabi ki

Emine: İstanbul' a gitmiştik.

Hasan: Kiminle gittin?

Emine: Ceren ve Sıdıka ile birlikte teyzemleri ziyarete gittik.

Hasan: Ne güzel keşkede gelseydim.

Emine: Üzülme bir dahaki seferede gelirsin.

Hasan: Teşekkür ederim. çok düşün-
celisin ama sizi rahatsız etmek istemem.

Emine: Tamam, görüşürüz sonra. İyi günler.

Hasan: İyi günler.

Etkinlik 4: Aşağıdaki boşluklara uygun adilleri getiriniz.

- ___ bugün çok yorulduğum.
Söz söyleyen kim?
___ yarın çok güzel olmalıyım.
Sözü söylenen kim?
___ lezzetli yemekler yapar.
Sözü edilen kim?
___ cumartesi akşamı hep birlikte Ayşe'nin doğum gününü kutlayacağız.
Söz söyleyenler kimlerdir?
___ nereye gideceksiniz?
Söz söylenenler kimlerdir?
___ çok çalışıyorlar fakat emeklerinin karşılığını alamıyorlar.
Sözü edilenler kimlerdir?

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bir adın yerine kullanılan, adın yerini tutan sözcük ya da eklere adıl denir. Bu etkinliklerle adillerin dilimizdeki yerini öğrendik. Bundan sonra Türkçemizi etkili kullanabilmek için adillerin kullanımına özen göstermeliyiz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Dilbilgisi bize dilimizin kurallarını öğretir. Şimdi yazılı ve sözlü anlatımımızda başarılı olmamız için çok önemli olan noktalama işaretlerinden tırnak işaretlerini öğreneceğiz” demesi. Aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltmesi ve en az beş kişiye söz hakkı verilmesi. Öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlara uygun pekiştireçlerin verilmesi.

1. “Küçük Kayabalıklar” adlı öyküde tırnak işaretleri nerelerde kullanılmıştır? Neden?
2. Sizce tırnak işareti başka nerelerde kullanılabilir? Örneklerle açıklayınız.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi size tırnak işaretleri hakkında bilgileri defterinize not etmenizi istiyorum” demesi.

Tırnak İşareti: (“”, “”)

- Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.

Örneğin, Sabahattin Eyüboğlu, “Bir kitabı anlamadan ezberlemek, o kitaba yapılacak en büyük saygısızlıktır” der.

- Biz söze, sözcüğe dikkati çekmede, onun önemini belirtmede kullanılır.

Örneğin, Anadolu'nun bir adının da “Küçük Asya” olduğunu herkes bilir.

- Yazıda sözü edilen sanat yapıtlarını, dergileri, yazıları... belirtmede kullanılır.

Örneğin, Ahmet Haşim'in “Merdiven” şiiri herkesin ezbere bilmesi gereken bir şiirdir.

- Kimi yazarlar roman, öykü gibi yazınsal türlerde kişilerin konuşmalarını tırnak içinde göstermektedir.

Örneğin,

Gecenin bir vakti dalgaların, o insanın içine esenlik veren sesini duydu. Ardından, biri seslendi.
"Seliiiiin!

Selin yavaşça başını çevirdi. Her yer karanlıktı, ama dalgaların sesi hâlâ kulağına geliyordu.

"Seliinin!"

"Çok karanlık... Göremiyorum. Kimsiniz?"

"Bir düş görüyorsun, Selin. Yalnızca bir düş. Bak!"

- Öğretmenin, "Şimdi tırnak işaretleri kullanılmış en az iki tümcenin yer aldığı (bulunduğu) anlamlı bir paragraf yazmanızı istiyorum. Bu paragrafta, başınızdan geçen bir olayı ya da istediğiniz herhangi bir konuyu anlatabilirsiniz. Süreniz on beş dakikadır" demesi. Verilen sürenin sonunda istekli beş veya altı öğrenciyi tahtaya kaldırarak yazılarını okutması, başarılı örneklerle pekiştireç vermesi, eksiklikleri gidermesi, yanlışlıkları düzeltmesi.

ARA ÖZET: Öğretmenin "Tırnak işaretlerinin kullanıldığı yerleri öğrenmeli, yazılarımızda bu işareti doğru kullanmalıyız. Bu bizim anlatımımızı da güçlendirecektir." demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin "Duygu ve düşünceleri anlatmanın bir yolu da yazmaktır. Şimdi, kendinizi bulut, güneş, deniz, hayvan, sokak, gemi, ev, renk, mevsim, ay vb. bir varlığın ya da kavramın yerine koyarak çevreye, olaylara o varlığın gözüyle bakmanızı; yaşadıklarınızı, duygularınızı 'dış yapı', 'iç yapı' ve 'dil ve anlatım' ilkelerini de göz önünde bulundurarak bir öykü veya konusu çevre kirliliği olan bir şiir ya da beş paragraftan oluşan bir yazı yazmanızı istiyorum" demesi ve bu etkinlik için Ayla Çınaroğlu'nun "Olsam" adlı şiirinin öğrencilere örnek olarak okunması. Ayrıca "Küçük Kayabalıkları" adlı öykünün de örnek alınabileceği vurgulanması.

OLSAM

Bir ağaç olsam
En büyük dalıma bir kuş konsa.
O kuş olsam
Uçsam, incecik mavi bir bulutla.
O bulut olsam
Yüksek, karlı bir dağa sarılıp dursam.
O yüksek, karlı dağ olsam
Serin sular toplasam bir ırmakta.
O ırmak olsam
Bin bir çiçekli kırlara dağılsam.
Bir gelincik olsam,
Bir kelebek olsam,
Bir çocuk olsam o kelebeğin ardında
Koşsam, yorulsam
Bir ağaç altında yatıp uyusam.
O ağaç olsam
En yüksek dalıma bir kuş konsa...

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s. 41)

YAPILACAK ETKİNLİKLER

1. Öğretmenin, "Yazma çalışmalarınızda 'dış yapı' (biçim), 'iç yapı' (içerik), 'dil ve anlatım' ilkelerine kesinlikle uymalısınız" demesi ve ilkeleri gerekirse, anımsatması.

2. Öğretmenin, “Yazma çalışmanız bittiğinde özellikle şu sorulara yanıt veriniz” demesi ve soruları tahtaya yazması:

a. Anlatmak istediklerimle yazdıklarım birbirine uyuyor mu? Gereksiz düşüncelerden kaçındım mı?

b. Tümcelerim düzgün, açık ve anlaşılır mı?

c. Paragraf yaptım mı? Paragraf başlıklarını aynı hizaya getirdim mi?

d. Sözcükleri doğru yazdım mı?

e. Öyküye, şiire ya da yazına kısa, ilgi çekici ve konusuna uygun başlık koydum mu?

3. Öğretmenin, “Yazmaya başlamadan önce yazınızın planını yapınız” demesi. Nelerin, hangi sırayla yazılabileceğine ilişkin belirlemelerin, gerekirse, sınıfça yapılması: Örneğin,

I. paragrafta, olayın geçtiği yer ve zamandan,

II. (gerekirse III., IV.) paragrafta, olaydan ve kahramanlardan, son paragrafta ise olayın sonucundan söz edilmesi gerektiği belirlenebilir.

8. Sürenin 40 dakika olduğunun açıklanması.

Öğretmenin bu süre içinde sınıfta dolaşarak öğrencileri denetlemesi. Gördüğü eksiklikler ve yanlışlar konusunda öğrencileri uyarması. Yazma çalışmasının sonunda, gönüllü öğrencilerden başlamak üzere en az üç kişiye yazdıkları öyküyü, şiiri veya yazıyı okutturması, başarılı olanlara pekiştirici verilmesi. En güzel öykünün, şiirin veya yazının sınıfça seçilerek sınıf panosuna asılması.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar yazma çalışmaları öncelikle kendimizi doğru ve etkili ifade edebilme becerilerimizi geliştirmek adına önemli uygulamalardır. Yazma çalışmaları bireyin düşünce, değerlendirme, karşılaştırma, düzenleme, gözden geçirme, yorumlama, açıklama vb. üst düzey düşünme becerilerinin de gelişmesine katkı sağlar.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin öğrencilere aşağıda yer alan karikatürleri göstermesi ve “Bu karikatürler hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorularını sınıfa yöneltmesi, öğrencilerin dikkatini işlenecek karikatürlerin içeriğine çekmesi. Ayrıca düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirici vermesi.

Monireh Ahmadi, (İran, 2017)
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

C. B. Shibu Cheriapadath Balan (Hindistan, 2007)
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

D. SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öğretmenin “Çağdaş insan; okuyan, okuduğunu ve dinlediğini anlayan, duygularını, düşüncelerini, isteklerini sözle ya da yazıyla anlatabilen insandır. Çağımızın gereklerine uygun birey olmamız için bol bol okuyup yazarak dili kullanma becerimizi geliştirmeliyiz.” demesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Yazma çalışmasında plan ve ilkelere uygun en başarılı öykü yazan öğrenciler saptanacak ve öğrencilerinin (en çok üç) yazısı sınıftaki panoya asılacak.

KAPANIŞ: Gönüllü öğrencilerle metnin bir bölümünün canlandırılması. (Öğretmen öyküde yer alan kahramanları gönüllü öğrencilerden başlayacak seçmesi)

Etkinlik bitince öğretmenin, “Size üç kitap önereceğim. İçinden birini seçip okumanızı istiyorum. Haftaya okuduğunuz kitaptan en beğendiğiniz bir öyküyü nedenleriyle anlatmanızı isteyeceğim” demesi.

Cemali, Zeynep. (2005). Gül Sokağı'nın Dikenleri. İstanbul: Günışığı Kitaplığı
Akal, Aytül. (2002). Babam Duymasın. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.
Ak, Sevim. (1996). Kuşlar Kralı Nikola. İstanbul: Uçanbalık Yayınları.

Öğretmenin “Şimdi size bir müzik dinleteceğim.” demesi ve Saint-Saens'e ait The Swan (Le Cygne) - Carnival of the Animals Paul adlı yapıtı dinletmesi:

(<https://www.youtube.com/watch?v=b44-5M4e9nI>)

Öğretmenin “Bu müzik sizlere ne çağırıyor? Neleri duyumsadınız ve neler canlandı düş evreninizde? ” demesi ve yeter sayıda öğrenciye konuşmaları için söz vermesi.

E- DEĞERLENDİRME

1.

KÜÇÜK KARA BALIK

...Küçük Kara Balık denize ulaştığı için çok sevinçliymiş. Onlara "İyisi mi ben önce bir etrafı dolaşayım," demiş. "sonra gelir size katılırım. Balıkçı adamın ağını çektiğinizde ben de sizinle birlikte olmak istiyorum."

Balıklardan biri, "Pek yakında istediğine kavuşacaksın," demiş. "Şimdi git biraz dolaş. Ama yüzeye çıkarsan balıkçılı unutma. Bugünlerde kimseden çekinmiyor. Günde dört beş tane balık avlamadıkça bizi rahat bırakmıyor."

Küçük Kara Balık bunu dinledikten sonra denizdeki balık sürüsünden ayrılmış ve tek başına yüzmeye başlamış. Çok geçmeden yüzeye çıkmış. Güneş sıcacıkmiş. Küçük Kara Balık güneşin yakıcı sıcaklığını sırtında duyumsamaktan tat alıyormuş. Yavaşça ve salınarak denizin yüzeyinde yüzüyor ve kendisiyle konuşuyormuş:

"Şimdi ölüm çok kolay uğrayabilir bana! Ama ben yaşayabildiğim sürece ölümü karşılamaya gitmemeliyim. Elbette, bir gün ölümle karşılaşsam -ki karşılaşacağım- önemli değil, önemli olan şu ki benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek."

Küçük Kara Balık düşüncelerini bundan fazla sürdürememiş. Balıkçı onu kaparak kaldırmış. Küçük Kara Balık, balıkçı gagasının ortasında çırpınıyor; ama kendini kurtaramıyormuş.

Balıkçıl onu belinden öyle sıkı kavramış ki neredeyse canı çıkacakmış balığın. Küçük bir balık, suyun dışında ne kadar dayanabilir ki?

Kara Balık düşünmüş, keşke balıkçıl onu bir an önce yutsa da en azından midesinin suyuyla, nemiyle ölümünü birkaç dakika geciktirse... Bu düşüncelerle balıkçıla, "Neden beni canlı canlı yutmuyorsun?" demiş, "Ben öldükten sonra bütün bedeni zehirle dolan balık cinsindenim."

Balıkçıl bir şey söylememiş. Düşünmüş:

"Seni hileci seni! Ne numaraların var? Beni konuşturarak kaçmak mı istiyorsun?"

Uzarlarda deniz bitiyor ve kara görünüyor, giderek yaklaşıyor. Balık düşünmüş:

"Karaya varırsak işim bitiktir. Kurtulmamın imkânı yok." Bunun üzerine balıkçıla demiş ki:

"Biliyorum beni çocuğuna götürmek istiyorsun ama karaya varıncaya kadar ben ölmüş olacağım ve bütün bedeni zehir dolu bir çuval olacağım. Neden çocuğuna acımıyorsun?" Balıkçıl düşünmüş:

"Tedbir' elden bırakmamalı. Seni kendim yerim ve çocuklarıma başka bir balık avlarım. Ama dur bakalım, bu işte bir numara olmasın sakın? Hayır, hiçbir şey yapamazsın.

"Balıkçıl bunları düşünürken, Küçük Kara Balık gevşemiş ve hareketsiz kalmış. Balıkçıl düşünmeye başlamış, "Ya öldüyse? Şimdi artık kendim de yiyemem bunu. Bu kadar yumuşak nefis bir balığa yazık ettim."...

Samed Behrengi, Küçük Kara Balık (s. 45-49)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Balıklar, Küçük Kara Balık'ı neden uyarıyorlar? Sizce tehlikeli bir durum söz konusu mu? Açıklayınız.

.....

- *"Şimdi ölüm çok kolay uğrayabilir bana! Ama ben yaşayabildiğim sürece ölümü karşılamaya gitmemeliyim. Elbette, bir gün ölümle karşılaşsam -ki karşılaşacağım- önemli değil, önemli olan şu ki benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek."* tümcelerinden yola çıkarak Küçük Kara Balık neden böyle düşünmüş olabilir? "...benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek..." sözleri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Neden?

.....

- Balıkçıl denizde yüzerken başına ne gelmektedir? Açıklayınız.

.....

- Küçük Kara Balık, Balıkçıl'dan kurtulmak için neler yapmaktadır? Yaptıklarında başarılı olmakta mıdır? Açıklayınız.

.....

- Metnin devamında sizce neler yaşanmış olabilir? Açıklayınız.

.....

- Küçük Kara Balık adlı yapıtı daha önce duymuş muydunuz? Bu yapıt hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

2. “Ağır” sözcüğü, aşağıdaki tümcelerin hangisinde “yavaş” anlamında kullanılmıştır?

- A) Kaynak yetersizliğinden işler ağır ilerliyor.
- B) Boksta ağır sıklet şampiyonu olmuş.
- C) Elindeki poşetler ona ağır geldi.
- D) Ağır bir hastalık geçirdi ama şimdi iyi.

3. Türü türü renklere bezenmiş,
Yeşil yaprak ile döşeli dağlar,
Giyinmiş, kuşanmış gelin misali
Gülüyor yüzüne neşeli dağlar.

Aşık Veysel

Yukarıdaki şiirde kişileştirilen varlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) yaprak
- B) dağlar
- C) gelin
- D) renk

4. Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

Yüzünde sevinç/umut belirtileri görünmek
Yaptığı işten pişman olmak
Sahip çıkmak, yardımcı olmak
Şaşkınlıktan konuşamamak
Huzursuzluk etmek, sıkmak

Dili dışı kilitlenmek
Yüreğini daraltmak
Gözleri parlamak
Dizini dövmek
Kanat germek

5. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini göre işaretleyiniz.

Tümceler	Kişi Adılı	İşaret Adılı	Belgisiz Adıl	Niteleme Önadı	Belirtme Önadı
<u>Q</u> , tam üç senede yapıldı.					
<u>Bazıları</u> öğretmeni çok özlüyor.					
<u>Siz</u> dersi dinliyor musunuz?					
<u>Bu</u> davranışı doğru mu?					
<u>Zeki</u> öğrenciler soruları dikkatli okur.					

6. Gün doğarken horoz öter,
Bize der ki; ‘Uyku yeter.’
Tembelleri sevmem asla,
Haydi, çabuk işe başla!

Yukarıdaki dördlükte kaç adıl kullanılmıştır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

7. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde durum eki almış bir adıl yoktur?

- A) Çocuk nasıl içsin bunu; çok soğuk?
- B) Bunu ona hemen vermeni istiyorum.
- C) Arabayı, kendim kullanacağım.
- D) Benden aldığım borcu ne zaman ödeyeceksin?

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde adıyla kurulmuş bir tamlama vardır?

- A) Domatesin fiyatı dudağımı uçuklattı.
- B) Sınav sonuçları yarın açıklanacak.
- C) Kapının kilidini değiştirmişler.
- D) Buraya kendi arabasıyla gelmiş.

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde adıl yoktur?

- A) Elâ gözlerine kurban olduğum,
- B) Yüzüne bakmaya doyamadım ben.
- C) İbret için gelmiş derler cihana,
- D) Noktadır benlerini sayamadım ben.

10. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde tırnak işareti yanlış kullanılmıştır?

- A) Ömer Seyfettin'in, "Diyet" öyküsünü çok severim.
- B) Atalarımız: "Ağaç yaş iken eğilir." demişler.
- C) Okuyanı etkileyen manzum yazılara "şiiir" denir.
- D) En işlek yapım ekleri : "-lik,-li,-ci..."

11. Aşağıdaki karikatürden yola çıkarak duygu ve düşüncelerinizi yazıya aktarınız.

Gerhard Gepp (Avusturya, 2007)

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanilim-ama-esiri-olmayalim-16>)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 2. 3. Eğitim Durumu 3 (Bir Kiş Öyküsü)

EĞİTİM DURUMU 3

BİR KIŞ ÖYKÜSÜ

(Sulhi Dölek)

BİR KIŞ ÖYKÜSÜ

Uzun bir kışı yeni geride bıraktık. Birçok yerde ağaçlar daha çiçek açmaya başlamadı bile. Yakında güneş göz kamaştırıcı bir süs gibi durmayı bırakıp ısıtmaya başlar yeryüzünü. Bahar gibisi yok. Toprak canlanır, ağaçlar yapraklarını giyinir, kuşlar şarkılarını bıraktıkları yerden sürdürür, ortalık erken aydınlanıp geç kararmaya başlar. Bahar çok güzeldir gerçekten.

Sözünü ettiğim öykünün geçtiği gün, hava çok soğuktu. Yalnız dışarıya değil, çoğu evlerin içi de soğuktu. Yakıtsızlıktan kaloriferler ısıtmıyor, odun ve kömür bulmak çok güçleştiği için sobalar yanmıyordu. Bir gün önce yağın kar, yollarda donmuştu ve bunun üstüne yeniden ince taneli kar bir yağıyordu. İnsanlar üşümek için gidecekleri yere bir an önce ulaşmak istiyorlardı. Ama düşmekten korktuklarından yavaş yavaş yürüyorlardı.

Kış öyküleri hüzünlü olur genellikle. Çünkü kışın yoksulların işi epeyce zorlaşır. Yazın bir gömlekle bir pantolonla rahatça gezilebilir ama kışın kalın giyecekler gereklidir. Yazın sebzeler, meyveler bol ve ucuzdur oysa kışın kimi zaman ekmek bulmak bile güçleşir. Evet, kış öyküleri hüzünlüdür genellikle. Ama hüzünlü olmayan kış öyküleri de vardır. Sözünü ettiğim bu çok soğuk kış gününde adamın biri, bir duvarın dibinde durmuş kaval satıyordu. Bir yandan kaval çalıyor, ara verdikçe de “Kavallarım var.” diyordu. “Güzel kavallarım var, her eve gerekli, herkese gerekli.” Kavalı çok güzel çalıyor ama benim ilgimi kavalın sesi değil, adamın söyledikleri çekti. Neden her eve ve herkese bir kaval gerekli olsun? Kaval insanın temel gereksinimlerinden biri değil ki. Havasız, susuz, yiyeceksiniz yaşayamazsınız ama kırk yıl kavalsız kalsanız yine de yakınmak aklınızdan bile geçmez belki. Kavalcının sözleri benim gibi başkalarının da ilgisini çekmişti. Kısa sürede adamın çevresinde birçok insan toplandı. Aralarında gençler, yaşlılar, iyi giyimliler, yoksul giyimliler, çocuklar, kadınlar, şişmanlar ve zayıflar vardı. Kimi işine kimi okuluna kimi pazara kimi de evine gidiyordu. Kavalcının söylediklerini duyanlar, durup *kulak vermeden* edemiyorlardı. Kalabalık gitgide büyüyordu. Yüzlerde gülümsemeler vardı. Dondurucu rüzgarı, ince ince savrulan karı, işini gücünü unutmuştu herkes. Kadınlar, erkekler ve çocuklar kavalcının söylediklerini dinlerken alaylı bakışlarını gizlemeye gerek bile durmuyorlardı. Çoğu kavalcının -nasıl söylemeli- kafasından biraz rahatsız olduğunu düşünüyordu besbelli. Herkes bakıyor, dinliyor ama kimse para verip kaval almaya kalkmıyordu. Her eve gerekli bunlar, diyordu kavalcı. Herkese gerekli. Bu adam düpedüz deli, dedi kadının biri. Herkese kaval gerekliymiş. Amma da gülünç. Geçekten de öyle, dedi bir adam. Sanki her şeyimiz tamam, bir kavalımız eksik. Böyle konuşmayın, dedi kavalcı yumuşak bir sesle. Benim kavallarımın çözemeyeceği sorun yoktur. Çok marifetlidir bu kavallar. Çok marifetliymiş, diye *dudak büktü* bir adam. Kaval değil sihirli değnek sanki. Eğer kavalların böyle marifetliyse çal da eksik olan şu aklım tamamlansın. Bu sözler üzerine koro gibi bir ağızdan gülmeye başladı kalabalık. Kahkaha atanlar bile vardı. Ne yalan söyleyeyim ben de güldüm galiba. Eğer kavalın o kadar marifetliyse çal şu soğuktan donan ellerim ısınsın biraz, dedi bir kadın. Mantosunun kürklü yakasını iyice kaldırmıştı. Kalabalık yeniden gülmeye hazırlanıyordu ki kavalcı elini havaya kaldırıp herkesi susturdu. Sonra da benim önceden hiç duymadığım güzellikte bir hava çalmaya başladı. Elimde olmadan gözlerimi kapadım. Yemyeşil çayırın ortasıydım. Ilık bir yel, çobanın gölgesinde oturup kaval çaldığı incir ağacının kokusunu taşıyordu. Sürüden ayrılan kuzuları geri döndüren köpek kocamandı. Renk renk binlerce kelebek, renk renk binlerce çiçeğe konup kalkıyordu. Kavalcı kavalını dudaklarından çekti, kalabalık gülmüyordu artık. Tuhaf şey doğrusu, dedi kürklü kadın. Anlam vermek zor ama bu kavalda bir şeyler var

gerçekten. Sanki bir an buradan çok *uzaklara gittim*. Herkese gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle. Ne demek herkese gerekli, dedi yeni gelen bir adam. İki yanındaki adamları dirsekleyerek öne doğru ilerlemeye çalışıyordu. Kaval karın doyurur mu kardeşim. Müzik mi daha gerekli yoksa emek mi. Kavalcı, kavalını dudaklarına götürüp hafifçe üfledi. Sonra gözlerinin yumdu ve üflemeyi sürdürdü. Yumuşacık bir bulut gibiydi çıkan sesler. Onca insanı tüy hafifliğiyle kucakladı. O soğukken sokağından uzaklaşıp sıcak bir köy evine geldik hep birlikte. Yağı alınmış köpüklü ayranın tadını, yeşil soğanın kokusunu, tandır ekmeğinin arasına konmuş tuzsuz beyaz peynirin doyuruculuğunu çoğumuz hiç tanımiyorduk. Kimimizse tanıyorduk da anılarımızın çok derinlerinde kalmıştı tüm bunlar. Kavalcı, kavalını dudaklarından çekince güzel bir düştən ansızın koparılmış gibi şöyle bir silkindik hepimiz. Ne söyleyeceğimizi bilmiyorduk. Masal gibi, dedi bir çocuk. İnanılmaz bir şey bu. Herkese gerekli, dedi kavalcı. Her eve gerekli. Yaşlı bir adam duygularına ortak olduğumu bilerek baktı yüzüme. Bu kavalda olağanüstü bir güç var. Bütün mutsuzluklara çare olduğuna inanası geliyor insanın. Kavalcı bir kez daha çalmaya başladı kavalını. Bu kez daha istekli daha canlı, kendi benliğinden bir şeyler koparıp kavalın sesine katmaya çalışarak çalıyordu. Kavalın deliklerinden geçiyordu kavalcı. Müzik olup havaya yayılıyordu. İşte o zaman her şeyi gördük. Yeni biçilmiş buğday saplarının kokusunu kokladık. Toprağa düşen ter damlasının bir zeytin dalı olup büyümesini izledik. Suyun döndürdüğü değirmenin ivecenlikten uzak ama yine de düzenli gıcirtısını dinledik. Emek vermenin, emeğin karşılığını almanın güzelliğini yaşadık. Var olanı hakça paylaşmanın mutluluğunu içimizde duyduk. Kavalcı, kavalını ağzından çekti.

Soğuk bir yel esiyordu. İnce ince savruluyordu kar taneleri. Ve biz kentin dört yanında gelmiş genç ve yaşlı birçok insan orada durup kavalcıya baktık. Herkese gerekli, dedi kavalcı. Her eve gerekli. Hepimiz birer tane aldık. Ötekilerin kavallarıyla neler yaptıklarını bilmiyorum. Ama ben kendiminkiyle baharı getirmeye çalışıyorum. Bakın çevrenize. Erik ağaçlarının çiçek açtığını görebiliyor musunuz? Biraz daha yakından bakın ve dinleyin.

Sulhi Dölek

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Akal, Aytül ve Yener, Mavisel. Ay Kaç Yaşında?
- Bilgin, M. (2006) Anlamdan Anlatıma Türkçe. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ergin, Aydın. Yazdan Kalma Güz Yağmurunda, Sırılsıklam
- Her Güne Bir Sanat Etkinliği
- Çınaroğlu, Ayla. Şiir Gemisi
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim.
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Açıkgöz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim
- Ural, Yalvaç. Müzik Satan Çocuklar
-

Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler):

1. Birinci Müzik: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu:
Kennedy, Nigel. (1989). Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics:
The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 1 In E, Spring: I. Allegro(3:05).
2. İkinci Müzik: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu:
Kennedy, Nigel. (1989). Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics:
The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 2 In G Minor, Summer: II. Adagio (2:20).
3. Üçüncü Müzik: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu:
Kennedy, Nigel. (1989). Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics:
The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 3 In F, Autumn: I. Allegro (4:37).

4. Dördüncü Müzik: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim adlı Konçertosu:
Kennedy, Nigel. (1989). Vivaldi The Four Seasons. English Chamber Orchestra. EMI Classics:
The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 4 In F Minor, Winter: III. Allegro (3:15).
5. Franz Marc, Karda Saman Yığınları, 1911, Franz Marc Müzesi, Kochel am See Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (s.1)
6. Pieter Bruegel (Genç), Kış Manzarası, 1601, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana. Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (s.2)
7. Yedinci Müzik: Paul de Senneville'in Mariage d'Amour (Chopin's Spring Waltz) adlı yapıtı (Yorumlayan Sanatçı: Jacob Ladegaard):
(<https://www.youtube.com/watch?v=FoCG-WNsZio>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Sanat

Kullanılan Metnin Başlığı: “Bir Kış Öyküsü” (Sulhi Dölek)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.
14. Yapım eki ve çekim eklerini işlevine uygun olarak kullanma.
15. Sözcüklerin yapısı özelliklerinin kavratılması.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin bilgisayar ve ses yükseltici araçlardan yararlanarak Antonio Vivaldi'ye ait “Dört Mevsim” adlı konçertosunun Kış, İlkbahar, Yaz, Sonbahar bölümlerini öğrencilerine dinletmesi.

The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 1 In E, Spring: I. Allegro(3:05).

The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 2 In G Minor, Summer: II. Adagio (2:20).

The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 3 In F, Autumn: I. Allegro (4:37).

The Four Seasons, Op.8 Nos. 1-4: Concerto No 4 In F Minor, Winter: III. Allegro (3:15).

Öğretmen öğrencilerden dinledikleri konçertoların hangi mevsimi anlattıklarına yönelik sorular sorar ve müziğin düşündüren, duyumsatan yanı ile öğrencilerin sezdikleri ve düşündükleri bağlamında konuşmalarını ister. Öğretmen, “Sizce bu müziklerde ne anlatılmak isteniyor?, Dinlediğiniz yapıtlar sizce mevsimleri çağrıştırıyor olabilir mi? Her beste sizce hangi mevsimi çağrıştırıyor?, İsteddiğiniz besteyi seçerek size bu bestenin neler duyumsatıyor?” sorularını sınıfa yöneltir. Seçilen bestenin neler duyumsattığına yönelik yeterli sayıda öğrenciye konuşma yaptırılır. Seçilen duylardan hareketle konuşma yöntemine yönelik öğrencilere bilgi verilir. Konuşma kuralları öğrencilere yeniden anımsatılır. (Konuşma kurallarına, yöntem ve tekniklerine uygun konuşan öğrencilere pekiştirilerek verilir.)

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu haftaki dersimizde öykü, şiir, resim ve çizginin önderliğinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma etkinlikleri gerçekleştireceğiz. Bununla birlikte Türkçe sözcüklerin yapı özellikleri ile dilimizde yer alan kimi kuralları öğreneceğiz. Değişik metinlerden yola çıkarak gerçekleştireceğimiz uygulamalarla anlama, anlatma becerilerimizi geliştirecek, dilbilgisi çalışmalarıyla da dilimizi doğru, güzel ve etkili kullanma yolunda önemli adımlar atacağız. Bu becerileri geliştirmek ve bu kuralları bilmek, sizin yalnızca Türkçe derslerinde değil, diğer derslerde de başarılı olmanıza yardımcı olacaktır.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Bu derslerde okuma, dinleme, yazma, konuşma becerilerimizi geliştirmenin ve Türkçemizdeki sözcüklerin yapı özelliklerini ve dilimizde yer alan kimi kuralları öğrenmenin yanı sıra inceleyeceğimiz öykü, şiir, resimlerde yer alan sözcüklerin anlamlarını ve özelliklerini öğreneceğiz. Bununla birlikte söz dağarcığımızı da geliştirmiş olacağız.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, Sulhi Dölek’in kış mevsimini müziğin duyumsatan yanıyla anlatmaya çalıştığı “Bir Kış Öyküsü” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin okuma yöntem ve tekniklerine uygun olarak metni öğrencilere sessiz okutması ve metnin son bölümünde gerçekleşebilecek olaylara ilişkin merak uyandırmak amacıyla tahminde bulunarak okuma yöntemini kullanması.

2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.

3. Öğrencilere öykünün sessiz okuma ve tahminde bulunarak okuma yöntemiyle okutulması.

4. Öykü ve resimlerden (çizginin gücünden) yola çıkarak öğrencilere sözlü anlatım çalışmaları yaptırılması.

5. Yapım ve çekim ekleriyle birlikte sözcüklerin yapı bakımından özelliklerine yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi.
6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ile anlatmalarının sağlanması.
7. Öykünün anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküye göre kış öyküleri neden yüreğimize sıkıntı verecek biçimde olmaktadır? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Yaz ve kış mevsimleri arasında size göre ne gibi farklılıklar vardır? Açıklayınız.

Y2:...

S3: “...Bahar gibisi yok. Toprak canlanır, ağaçlar yapraklarını giyiner, kuşlar şarkılarını bıraktıkları yerden sürdürür, ortalık erken aydınlanıp geç kararmaya başlar. Bahar çok güzeldir gerçekten...” sözlerinde yazar bahar mevsiminin güzelliklerinden söz etmektedir. Size göre en güzel mevsim hangisidir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: “...Bir yandan kaval çalıyor, ara verdikçe de “Kavallarım var.” diyordu. “Güzel kavallarım var, her eve gerekli, herkese gerekli...” sözlerinden yola çıkarak kavalcının insanları etkilemek için kullandığı bu tümceleri nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Kaval satan adam neden yazarın ilgisini çekmiştir? Kaval sesi çevrede bulunan herkesi nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: “...Herkesine gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle. Ne demek herkese gerekli, dedi yeni gelen bir adam. İki yanındaki adamları dirsekleyerek öne doğru ilerlemeye çalışıyordu. Kaval karın doyurur mu kardeşim. Müzik mi daha gerekli yoksa emek mi...” sözleriyle öykünün içerisinde yer alan başka bir kahraman duygularını dile getirmektedir. Siz bu kahramanın düşüncelerini nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Yazar kavalı dinlemeye başladığında belleğinde neler canlanmaktadır? Bir müziğin insanı alıp farklı bir düş evrenine taşıması olası mıdır? Açıklayınız.

Y7:...

S8: Sizi hiç böyle bir müzik, böyle bir şarkı veya türkü; alıp uzaklara götürdü mü? Özlem duyduğunuz bir anı veya kişiyi sizlere anımsattı mı?

Y8:...

S9: Kavalcının ve yazarın sanata ve özelde müziğe yönelik bakış açısını nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Antonio Vivaldi'nin Dört Mevsim konçertosunda yer alan “Bahar ve Kış” besteleri ile “Bir Kış Öyküsü” adlı öykü arasında benzerlikler var mı? Varsa bu benzerlikler nelerdir? (Gerekirse ipuçları verilir. Doğru yanıtlara pekiştirici, yanlış yanıtlara düzeltme verilir.)

Y10:...

S11: Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y11:...

S12: Çocuklar şimdi de “Müzik” deyince aklımıza gelen sözcükleri, kavramları söylemenizi istiyorum. Bu sözcük sizde hangi duygu ve düşünceleri uyandırıyor?

(Öğrencilerden olabildiğince fazla sözcük söylemeleri istendi. Öne çıkan örnek sözcüklerin tümce içinde kullanılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirildi.)

Y12:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bir Kış Öyküsü adlı öyküde yer aldığı gibi yaşantımızda değişik duygu durumları içerisinde olduğumuz anlar vardır. Okuduğumuz öyküde olduğu gibi belli olmayan bir zaman durumunda duyduğumuz, dinlediğimiz bir müziğin bizi nelere götürdüğünü, özlem duyduğumuz birçok durumu anımsattığını görebilmekteyiz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, dersimizde bir öyküye yönelik anlama ve çözümleme çalışmaları yaptık. Öykü ve müzikten yola çıkarak duygu ve düşünce evrenimizi geliştirmeye çalıştık. Bununla birlikte bir öyküyü anlayabilmek için öyküdeki anlamını bilmediğimiz sözcük ve söz öbeklerinin anlamını bilmemiz gereklidir. Şimdiki dersimizde incelediğimiz öyküde yer alan anlamını bilmediğimiz sözcüklerin anlam ve anlam özellikleri üzerinde duracağız. Şimdi öyküde yer alan anlamını bilmediğiniz sözcükleri söyleyiniz. Bu sözcüklerin anlamını metnin bağlamından yola çıkarak bulmaya çalışın ve bu sözcükleri bir tümce içerisinde kullanınız.” demesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla uygun sayıda öğrenciye yönelmesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: “Yakıt, hüznü, yakınmak, marifetli, sihirli, değnek, manto, yel, silkinmek, ivcenlik” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümcelerin bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. (Belirtilen her sözcük tahtaya yazılır. Öğrencilerin tümcelerinden bağlamından yola çıkarak öngöründe buldukları anlamlar sırayla öğrenilir.) Öngöründe bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

Y1:...

S2: Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeteri kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştireç verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)

Y2:...

S3: “...Kavalcının söylediklerini duyanlar, durup kulak vermeden edemiyorlardı. Kalabalık gitgide büyüyordu. Yüzlerde gülümsemeler vardı. ...” sözlerinde yer alan “kulak vermek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: “...Çok marifetlidir bu kavallar. Çok marifetliymiş, diye dudak büktü bir adam. Kaval değil sihirli değnek sanki. Eğer kavalların böyle marifetliyse çal da eksik olan şu aklım tamamlansın. ...” sözlerinde yer alan “dudak bükmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y4:...

S5: “...Tuhaf şey doğrusu, dedi kürklü kadın. Anlam vermek zor ama bu kavalda bir şeyler var gerçekten. Sanki bir an buradan çok uzaklara gittim. Herkese gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle.. ...” sözlerinde yer alan “uzaklara gitmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: “...Herkese gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle. Ne demek herkese gerekli, dedi yeni gelen bir adam. İki yanındaki adamları dirsekleyerek öne doğru ilerlemeye çalışıyordu. Kaval karın doyurur mu kardeşim. Müzik mi daha gerekli

yoksa emek mi...” sözlerinde yer alan “karın doyurmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: “Hüzünlü, marifetli, sihirli” sözcüklerinin hem eş anlamlısını hem de karşıt anlamlısını söyleyiniz. Bunları birer tümce içerisinde kullanınız.

Y7:...

S8: “Yakında güneş göz kamaştıran bir süs gibi durmayı bırakıp ısıtmaya başlar yeryüzünü. Bahar gibisi yok. Toprak canlanır, ağaçlar yapraklarını giyinir, kuşlar şarkılarını bıraktıkları yerden sürdürür, ortalık erken aydınlanıp geç kararmaya başlar. Bahar çok güzeldir gerçekten.” sözlerinde yer alan kişileştirme örneklerini bulunuz ve nasıl kullandıklarını açıklayınız.

Y8:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Öyküde yer alan bazı sözcüklerin, kavramların ve deyimlerin anlamlarını öğrendik ve bunları birer tümce içerisinde kullandık. Böylelikle söz dağarcığımızı geliştirmiş olduk. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerimizi etkili kullanabilmek için de söz dağarcığımızın gelişmiş olması gerekir. Sözcük çalışmalarımız ile birlikte bu becerilerimizi ve anadilimizi geliştirmiş olduk.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi resmin ve sanatın duygu dünyasında bir yolculuğa çıkalım.” demesi ve aşağıdaki resimleri öğrencilere yansıtıcı yardımıyla göstermesi. Öğretmen öğrencilerden resimleri incelemelerini ister ve onlara resimlerle ilgili sorular sorar. Anlama ve çözümleme çalışmaları bittikten sonra resimler ve geçmiş yaşantılarından yola çıkarak anımsadıklarını ve düşüncelerini yazıya aktarmalarını ister. Öğretmen yazma öncesinde duylardan hareketle yazma yöntemine ve yazma kurallarının iç yapı ve dış yapı özelliklerine yönelik öğrencilere bilgi verir. Yazma süreci sonrasında en beğenilen yazılar sınıf panosuna asılır.

Franz Marc, Karda Saman Yığınları, 1911, Franz Marc Müzesi, Kochel am See

Pieter Bruegel (Genç), Kış Manzarası, 1601, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Siz bu resimlerde neler görüyorsunuz? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Sizce neden ilk resimde hepimiz farklı bir şeyler gördünüz? Açıklayınız.

Y2:...

S3: İkinci resimde insanlar kayak yapmanın yanı sıra farklı neler yapıyorlar?

Y3:...

S4: 400 yıl öncesinden daha eski olan ikinci resimde insanların buzda kaymasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Y4:

(Öğrencilere bu sorular yöneltilir ve uygun sayıda öğrenciden yanıtlar alınır. Resimlere yönelik anlama ve çözümlene çalışmalarını bittikten sonra duyulardan hareketle yazma yöntemi kullanılarak yazma çalışması başlatılır.)

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi yapacağımız etkinlikle okuduğumuz ve incelediğimiz öykünün anlam evrenine daha çok yaklaşacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi.

Ana karakter kim? Zayıflıklarını ve güçlü yönlerini tanı.

.....
.....

Yardımcı karakter kim? Arkadaş mı, dost mu, düşman mı?

.....
.....

Öykünün geçtiği yer, sesler nasıl, ne hissettiriyor.

.....
.....

**Öyküyü başlatan olay nedir? Karakterler hangi zorluklar
la karşılaşılıyor?.....**

.....

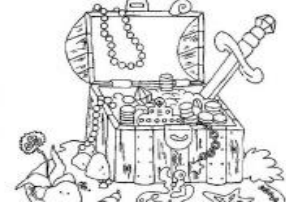

Sorunlar nasıl çözülüyor? Öykü mutlu sonla mı

Yoksa tüzücü sonla mı bitiyor?

.....
.....
.....

.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Öykü çözümleme çalışmaları ile öykünün anlam evrenine ve duygu dünyasına hep birlikte daha çok tanık olduk. Ayrıca söz dağarcığımızın ve yazma becerimizin gelişimine yönelik çalışmalar yaptık. Böylelikle anadilimizi etkili ve güzel kullanabilmeye yönelik olumlu bir yol aldık.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Birey olarak kendimizi yazılı ve sözlü olarak anlatabilmenin ve dinlediğimizi, okuduğumuzu, izlediğimizi anlayabilmenin en önemli yollarından biri de sözcük dağarcığımızı zenginleştirmektir. Sözcük dağarcığımızı birçok çalışma ile geliştirebiliriz. Sözcük dağarcığımızı geliştirme yöntemlerinden biri de sözcük türetmektir. Kök durumundaki eklerle türetme ekleri getirilmesiyle sözcük türetme gerçekleştirilir. Yeni sözcük üreten bu eklerle yapım eki denir. Bununla birlikte yeni bir sözcük türetmeyip eklediği sözcüğe ilgi, iyelik, durum, çokluk vb. anlamlar katıp yeni sözcük türetmeyen eklerle çekim ekleri denir. Şimdi sözcük türetmeyle ilgili yeni bilgiler öğreneceğiz. Dilimizin kurallarını ve özelliklerini öğrenebilmek için yeni etkinliklere başlıyoruz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirilmesi.

Etkinlik 1: Öğretmenin “göz, gözcü, gözlük, gözlem, gözetmen, gözlükçü” sözcüklerini tahtaya yazması ve anlamlarını öğrencilere sorması. Öğrencilerin doğru

yanıtları sözcüklerin yanına yazılır. Öğrencilere bu sözcüklerin göz sözcüğüne birtakım ekler getirilerek türetilmiş olduğu sezdirilir ve öğrencilere “göz” sözcüğünün aldığı ekler buldurulur.

Sözcük	Aldığı ek/ekler	Sözcüğün anlamı
Gözcü		
Gözlük		
Gözlem		
Gözetmen		
Gözlükçü		

Öğretmenin “Çocuklar, ‘göz’ sözcüğüne eklenerek sözcüğün köküyle anlamca ilişkili yeni sözcükler oluşturan ve türeten bu ekler yapım ekleri denir. Yapım eki almış sözcüklere ise türemiş sözcükler denir.” bilgisini vermesi.

Etkinlik 2: Öğretmen aşağıdaki çalışma kağıdını öğrencilere dağıtır ve verdiği örneklere öğrencilerin yeni sözcükler türetmesini ister. Yeni oluşturan sözcüklerin yer aldığı tümce oluşturmaları istenir.

SÖZCÜK	TÜREMİŞ SÖZCÜK	TÜMCE
balık		
sev		
Türk		
para		
sağ		
söz		
bil		
yaz		
sil		
bas		

Öğretmenin “Çocuklar yaptığımız etkinliklerde kök durumundaki sözcüklere eklenerek bu sözcükle anlamca bağlantılı olan yeni sözcükler türeten ekler ‘yapım ekleri’ denir. Yapım eki almış sözcüklere ise ‘türemiş sözcükler’ dendiğini öğrendik ve bunlara yönelik örnekler verdik. Şimdi anlamca ilgili olarak ne demek istediğimizi açıklayalım. Bu durumu örnekler üzerinden göstereyim.” demesi:

yaz: İlbahar ile sonbahar arasında kalan sıcak mevsim.

yazı: Düşüncenin ve duyguların belli imlerle belirlenmesi, yazma işi.

yaz-ı-m: Bir dilin belli kurullarla yazıya geçirilmesi, imla.

Öğretmenin, sınıfa, “Bu üç sözcükten hangileri birbiriyle anlam ilişkisi içindedir?” sorusunu yöneltmesi; “yazı” ve “yazım” yanıtını aldıktan sonra, “yaz” ile “yaz-” sözcüklerinin ayrı birer sözcük kökü olduğu, aralarında bir anlam ilişkisi

olmadığı; “yazı” ile “yazım” sözcükleri arasında ise bir anlam ilişkisi olduğu, “yazım” sözcüğünün “yaz-” eyleminin “-m” yapım ekiyle türemiş bir sözcük olduğu vurgulandı. Öğrencilerden buna benzer örnekler vermeleri istendi.

Etkinlik 3: Öğretmenin “Evet, çocuklar; şimdi de aşağıda yer alan Yalvaç Ural’ın bir şiirine bakalım. Bu şiirde türemiş sözcükler var mı? Varsa bunları eklerine ayırmaya çalışalım.” demesi:

Yüreğime gömülse de hüznün
Çiçekler, yollayacağım sana
Sali
Bir dağlı kızının
Yastığına işlediği yerden
El yapması çiçekler

Bıçkılanmış yanıma
Tütün ve türkü basacağım
Uykularım bölündüğünde

Ayrılık geçmez
Ayrılık suskun
Ayrılık kahredici olsa da
Dönüşünü
Umutla bekleyeceğim

Yalvaç Ural, Müzik Satan Çocuklar (s.87)

Sözcük	Aldığı ek/ekler

Etkinlik 4: Öğretmen şiirde yer alan “yüreğime (yürek-i-m-e), çiçekler (çiçek-ler), kızının (kız-ı-nın), yerden (yer-den), yanıma (yan-ı-m-a)” sözcüklerini eklerini ayırmadan tahtaya yazar. Bu sözcüklerin aldığı ekleri öğrencilere buldurur ve her sözcüğün aldığı ekleri tahtada gösterir. Öğretmen daha sonra bu eklerin sözcüklerin anlamında bir değişiklik yapıp yapmadığını yani yeni bir sözcük türetmenin söz konusu olup olmadığını öğrencilere sorar. Öğrencilerden “Hayır.” yanıtını almasından sonra açıklama yapar:

“Eklendikleri sözcüklerin durumlarını etkileyen, adların ve eylemlerin çekimine yarayan; ancak anlamlarında herhangi bir değişikliğe neden olmayan bu ekler ‘çekim ekleri’; yapım ekleri almamış, kök durumundaki ya da çekim eki almış sözcüklere de ‘basit sözcük’ denir.”

yürek-i-m-e / yan-ı-m-a: İyelik eki ve adın durum eki

çiçek-ler: Çoğul eki
kız-ı-nın: İyelik eki ve tamlayan eki
yer-den: Adın durum eki

Etkinlik 5: Öğrencilerde çekim eki almış sözcüklerden (basit sözcük) örnek vermeleri istenir. Bu sözcüklerin yer aldığı tümceler kurmaları istenir. (Doğru örneklere pekiştireç verilir; hatalı olanlara ise ipucu ve düzeltme verilir.)

Çekim Eki Almış Sözcük	Aldığı ek/ekler	Tümce

Öğretmenin “Şimdi şiiirde geçen “uykularım” sözcüğünü eklerine ayırmaya çalışınız. Bu sözcükte hangi ekler yer almaktadır?” demesi ve yeteri kadar öğrenciyi sözcüğü eklerle ayırması için tahtaya çıkarması. Daha sonra öğretmen, kimi sözcüklerin bu örnekte de yer aldığı gibi hem yapım eki hem de çekim alabildiğini söyler. Ancak öncelikle yapım ekinin, daha sonra ise çekim ekinin geldiğini dile getirir. Bunun dışındaki birçok örnekte de sözcüklerin birden fazla yapım eki alabileceği söylenir. Bu açıklamadan sonra öğrencilerden birden fazla yapım eki almış sözcük örnekleri vermeleri istenir.

ARA ÖZET: Çocuklar bol bol kitap okumak dışında sözcük dağarcığımızı geliştirmenin bir diğer yolu da sözcük türetmektir. Şimdiye kadar gerçekleştirdiğimiz uygulamalarda birçok türemiş sözcük gördük ve yeni sözcükler türettik. Dilimizin sözcük türetmeye ne kadar uygun bir dil olduğunu hep birlikte duyumsadık ve gördük. Şimdi sizler incelediğimiz “Bir Kış Öyküsü” adlı öyküde yer alan basit ve türemiş sözcükleri gösteriniz.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin önceki derste istediği etkinliği yaparak dersi başlatması. Öncelikle gönüllü öğrencilerin seçilmesi ve yeteri kadar öğrenciye söz verilmesinden sonra bulunan basit ve türemiş sözcüklerin tahtaya yazılması. Hatalı örneklerin düzeltilmesi ve gerekli ipuçları ve anımsatmaların yapılması. Doğru örnek verenlere pekiştireç verilmesi ve öğretmenin “Bugün dilimizin farklı bir özelliği olan birleşik yapıları sözcükleri öğreneceğiz.” demesi.

Öğretmen, öyküde yer alan “yeryüzü, olağanüstü” sözcüklerinin anlamlarını öğrencilere sorması ve “Bu sözcüklerin anlamı neler olabilir?” demesi.

Yeryüzü: Yer yuvarlağının yüzeyi

Olağanüstü: Alışılmıştan, benzerlerinden farklı olan; Beklenmedik bir zamanda yapılan, önceden tasarlanmamış olan.

Öğrencilerden yanıtlar alınmasından sonra verilen örneklere ilişkin öğretmen açıklama yapar: “Evet, çocuklar incelediğimiz sözcükler, iki farklı sözcüğün birleşmesiyle oluşmaktadır. ‘yer’ ve ‘yüz’; ‘olağan’ ve ‘üst’ sözcüklerinden bu sözcükler oluşmuştur. Bir sözcüğü oluşturan ‘yer’ ve ‘yüz’; ‘olağan’ ve ‘üst’

sözcüklerini ayrı ayrı bir sözcük olarak düşünebilir miyiz? Bu sözcüklerin her birinin ayrı anlamı olabilir mi?” demesi ve bu soruları yöneltmesi. Öğrencilerden bu soruların yanıtları alındıktan sonra, “Birden çok sözcüğün bu örneklerde olduğu gibi birleşerek anlamca kaynaşıp yeni bir sözcüğe dönüşmesiyle oluşan sözcüklere ‘birleşik sözcük’ denir.” açıklamasını yapması ve öğrencilerden buna benzer örnekler bulmasını istemesi.

“vurdumduymaz, şipsevdi, olupbitti, kaptıkaçtı, devetabanı, albeni, dillidüdük, çıtkırıldım, vezirparmağı, imambayıldı, dikimevi, bakımevi, biçerdöver, uçaksavar, akarsu, yağlıboya, içkulak, önsöz” gibi örneklerin çocuklarla paylaşılması ve onlara duyumsatılması.

Etkinlik 6: Ayla Çınaroğlu’nun “Neyin Nesi” adlı şiirinde geçen basit, türemiş ve birleşik sözcükleri bulunuz.

NEYİN NESİ

Durup dururken dudağıma takılan
Bu ıslık da neyin nesi
Bayram değil, seyran değil
Kimse beni öpmedi
Cebimde harçlığım da yok
Üstelik günlerden Pazartesi

Öyleyse neyin nesi bu ıslık güzel kuş
Tatlı güneş, minik tomurcuk
Benekli uçuböceği
Bu ıslık da neyin nesi?

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s.40)

Basit sözcükler: “dur-, dudak, bayram, seyran, cep, güzel, kuş...”

Türemiş sözcükler: “harçlık, tatlı, benekli...”

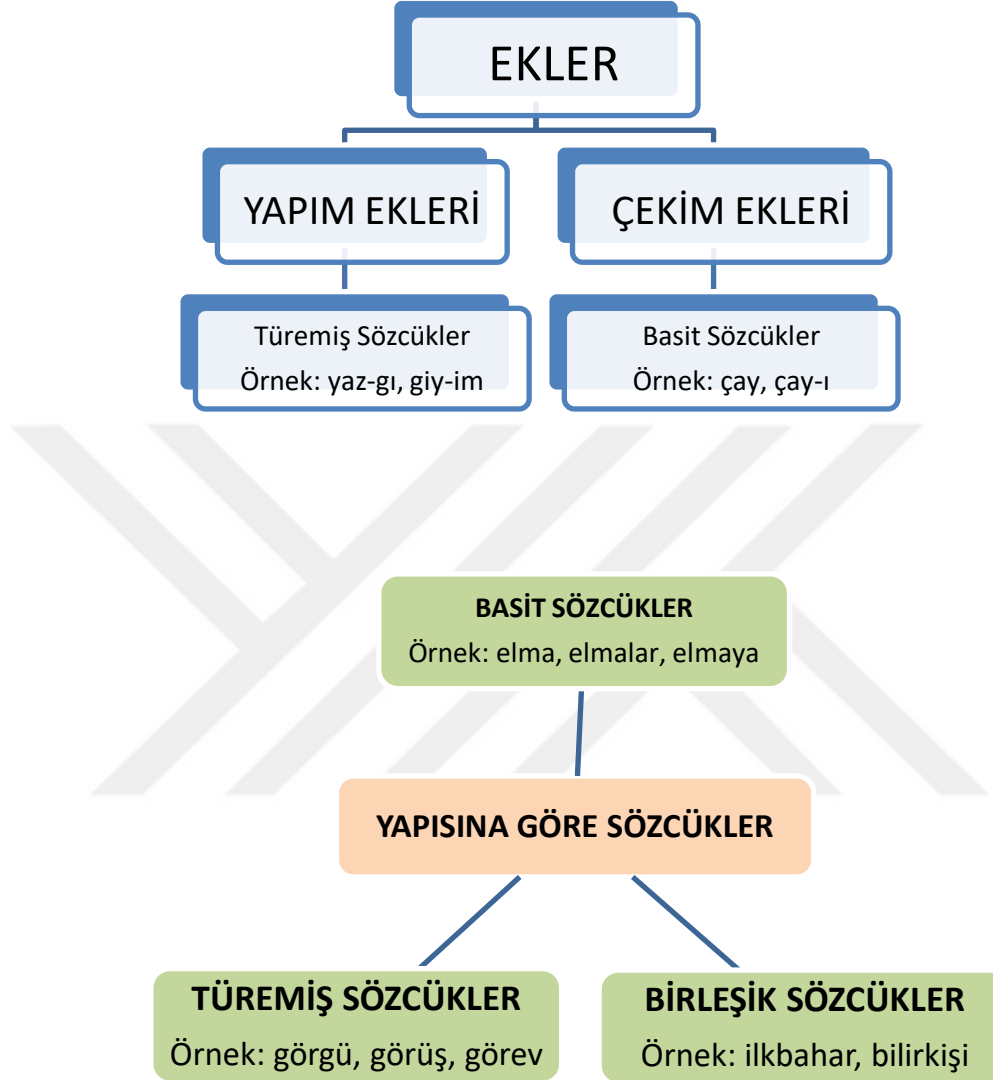
Birleşik sözcükler: “Pazartesi, uçuböceği.”

Öğretmenin, şiirde yer alan sözcükleri en temel anlamlı yerine kadar eklerine ayırtması, geriye kalan en kısa anlamlı sözcüğe ise “kök” dendiğini söylemesi.

Sözcük	Kök
Dudak-ım-a	Dudak
Cep-im-de	Cep
Harç-lık	harç
Tat-lı	Tat
Benek-li	benek

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdiye kadar yaptığımız uygulama ve etkinlikleri göz önünde bulundurarak yapım eki ve çekim eklerini bir de siz tanımlayınız.” demesi. Bununla birlikte “Yapım eklerinin özelliklerine baktığımızda yapım ekleri olmasaydı ne olurdu? Yapım eklerinin dilimize nasıl bir katkı sağlamaktadır.” sorularını öğrencilere yöneltmesi.

Öğretmenin “Öğrendiklerimizi, kavram haritası, şekil, şema, karikatür ya da herhangi bir görsel imgeyle, örnekler de vererek kim özetlemek ister?” sorusunu yöneltmesi, söz isteyen öğrencilere yardımcı olması, gerekirse ipuçları vermesi ve aşağıdaki örneklerden yararlanmalarını sağlaması.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar gerçekleştirdiğimiz etkinliklerde hem anlama hem de anlatma becerilerimizi geliştirmeye dönük çalışmalar gerçekleştirdik. Bununla birlikte söz dağarcığımızı etkili bir biçimde geliştirmek için birçok etkinlik gerçekleştirdik. Söz dağarcığımızı geliştirme yollarından sözcük türetme ile ilgili yeni bilgiler edindik. Sözcük dağarcığımızı geliştirmenin bir diğer özelliği de sözcüklerin yapısını öğrendik. Dilimizin sözcük türetmede ne kadar etkin bir dil olduğunu duyumsamış ve öğrenmiş olduk.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdiki çalışmalarımızda dilimizin yazım kurallarından biri olan ek eylemlerin yazılışı ile ilgili etkinlikler yapacağız.” demesi ve aşağıdaki bilgileri öğrencilere sunup aşağıdaki etkinlikleri öğrencilere yaptırmayı:

Ek eylemin yazılışı

- Ad ve ad soylu sözcükler (adıl, belirteç vb.), tamlamalar, sözcük kümeleri de bazı ekler yardımıyla tûmcede yüklem olarak kullanılabilir. Bu tür sözcüklerin yüklem olabilmeleri için getirilen eke ek eylem denir.

- Ek eylem ayrı yazıldığında kendi başına bir sözcük olarak değerlendirilir ve ünlü uyumuna girmez:

güzel idi, var imiş, yakışıklı ise...

- Bununla birlikte günümüzde ek eylemler daha çok kendisinden önce gelen sözcüklerle bitişik yazılmaktadır ve bu durumda bu ekler ses uyumuna uyarlar:

güzeldi, varmış, yakışıklıysa...

Etkinlik 7: Aşağıdaki sözcük ve söz öbeklerini yüklem olarak kullanıp birer ad tûmcesi kurunuz.

.....sinemanın önünde.....
.....bitkin.....
.....yok.....
.....mutlu.....
.....serin bir yaz akşamı.....
.....görmek.....
.....var.....

Etkinlik 8: Aşağıdaki tûmceleri ek eylemleri kullanarak tamamlayınız.

Orkun'un neşeli olduğunu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

Orkun'un geçmişte neşeli olduğunu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

Orkun'u tanımiyorsunuz ancak onun neşeli biri olduğunu duydunuz? Nasıl ifade edersiniz?

Ailesinin mutluluğu Orkun'un neşeli olması ön koşuluna bağlı. Bu durumu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

ARA ÖZET: Öğretmenin "Çocuklar yaptığımız çalışmalarla ek eylemin yazılışını öğrendik ve tûmcedeki görevlerini duyumsadık. Bu sayede anadili becerilerimizi geliştirdik." demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin "Şimdi sizlerle birlikte sözlü anlatım becerilerimizi geliştirmeye yönelik bir etkinlik gerçekleştireceğiz. Dersimizi biraz daha eğlenceli hale getirmek ve konuşma becerimizi geliştirmek için tekerleme söyleme çalışması yapacağız." demesi. Tekerleme söyleme etkinliğine başlamadan önce öğrencilere tekerlemeleri söylerken dikkat edecekleri noktalar vurgulanır. Amacın tekerlemeleri hızlı söylemek değil, ses ve heceleri doğru ve tam değeriyle söylemenin önemli olduğu öğrencilere anımsatılır. (Sınıftan birçok öğrenci bu çalışma içerisine alınır. Tekerlemeyi doğru ve tam değeriyle seslendiren öğrencilere pekiştirici verilir ve sınıf ortamında alkışlanır. Tekerlemeyi tam ve doğru söyleyemeyen öğrencilere yeniden denemeleri için olanak sağlanır ve hatalı yanları düzeltilmeye çalışılır.) Aşağıdaki tekerleme sırasıyla öğrencilere seslendirilir:

Etkinlik 9: Aşağıdaki tekerlemeyi vurgu, tonlama ve boğumlamaya dikkat ederek seslendiriniz.

TEKERLEME-MEKERLEME

Şapkalı serçelerle
Şemsiyeli serçeler
Şarkı söylerken
Sallandı söğüt dalları...

Şakır şakır yağmurda
Şemsiyeden kayıp düşen
Sürü sürü şaşkın serçeler
Şemsiyesiz kalınca,
Söğüde söylendiler.
Şemsiyeden düşen serçeler
Sürekli söylenirken
Şapkalı serçeler gülüp
Şarkı söylediler.

Şapkalı serçeler şarkı söylerken
Şemsiyesiz serçeler şemsiye diye
Söylene söylene
Söğüt dalına kondular yine

Söğüt dalında hoplayıp sıçrayan
Şemsiyeli serçelerle şapkalı serçeler,
Şakır şakır şakırdayan yağmurda
Şaşkın şaşkın şehri seyrederken,
Şarkı söylemeyi çok sevdiler.

Aytül Akal-Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında? (s.60-61)

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar tekerlemeler Türkçedeki ses ve heceleri doğru boğumlamamızı sağlayan, ses organlarımızı nitelikli bir biçimde kullanmamızı sağlayan en temel dilsel araçların başında gelir. Bu etkinlik ile konuşma becerimizin gelişmesine olanak sağlamamızın yanında gülmeye ve eğlenmeye dönük bir eğitim ortamı yarattık. Sizler de hem aile içerisinde hem de arkadaş çevrenizle bu tekerlemelerden örnekler seslendirip akıcı konuşma çalışmalarını yapabilir ve eğlenceli zamanlar geçirebilirsiniz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi de sizlere dilimizin noktala işaretlerinden soru işareti ve üç nokta ile ilgili size bilgiler vereceğim ve bu noktalama işaretlerinin kullanım özelliklerine, tümce içerisindeki işlevine değineceğim.” demesi ve aşağıdaki bilgileri sınıf tahtasına yazarak öğrencilere sunması ve etkinlikler yaptırması:

Soru İşareti

- Soru anlamlı tümcelerden sonra kullanılır:

Şu karşıki tepedeki evi görüyor musun?

Eve ne zaman döneceksin?

- Sunulan bir bilginin kesin olmadığını, o bilgiden kuşku duyulduğunu gösteren yer, zaman, tarih vb. durumlar için kullanılır:

Yunus Emre (1240? – 1320)

Ankara'dan İstanbul'a arabayla üç saatte(?) gelmiş.

- Soru anlamı taşıyan sıralı tümcelerde soru işareti en sonda kullanılır:

Çok yakın mı bu köyler, yoksa çok uzaktalar mı?

Seninle geleyim mi, kendin mi gitmek istersin?

Üç nokta

- Tamamlanmamış tümcelerin sonunda kullanılır.

- Kaba sayıldığı için veya başka bir nedenden ötürü açıklanmak istenmeyen sözcük ve bölümlerin yerine kullanılır.

- Alıntılarda başta, ortada ve sonda aşınmayan sözcük ve bölümlerin yerine kullanılır.

- Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümünün okurun düş gücüne bırakıldığını göstermek ya da anlatıma güç katmak için kullanılır.

- Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için kullanılır.

- Karşılıklı konuşmalarda, eksik bırakılan yanıtların yerine konur.

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümcelerde yer alan yay ayraçlara soru işareti ya da üç nokta koyunuz.

- Uzun zamandan beri seni burada bekliyorum. Niçin gelmedin ()

- Önce büyük bir gürültü, ardından kısa bir sessizlik ()

- Karşımızda geniş ve yemyeşil bir ova ()

- Saat kaçta kahvaltı yaparsınız () evden kaçta çıkarsınız () ilk önce nereye uğrarsınız ()

- Seninle gelmeyi çok isterdim ancak ()

- Benimle gelmek bu kadar zor mu ()

Etkinlik 11: Aşağıdaki tümcelerde kullanılan üç nokta ve soru işaretinin neden kullanıldığını yay ayraça yazınız.

Anadolu türkülerini bilir misin?

(.....)

Şehrin doğusunda ormanlar, batısında ise dağlar...

(.....)

Çantayı getireyim mi?

(.....)

Hey gidi günler, hey!..

(.....)

Ünlü Türk bilgini 1240(?) senesinde dünyaya gelmiş.

(.....)

...Kadın buradaki taş oluğun başına gelmiş, ayranını dökmüş.

(.....)

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Çocuklar bu ders sürecimizde öykü, şiir, resim, müzik ve tekerlemelerden yararlanarak dilimize ait birçok yeni bilgi ve özellik öğrendik ve duyumsadık. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerimizin gelişmesine yönelik birçok etkinlik yaptık. Unutmayın ki Türkçe derslerinde öğrendiğimiz bilgiler ve kazandığımız beceriler diğer derslerde de başarılı olmamıza olanak sağlar. Aynı zamanda toplum içerisinde de iyi bir iletişim becerisine sahip olup sosyalleşmemizi kolaylaştırır. Bu yüzden dilimize sahip çıkmalıyız ve onu özenle kullanmaya çalışmalıyız.

TEKRAR GÜDÜLEME: Öğretmenin bu eğitim durumu içerisinde etkin katılım sağlayan en iyi dört öğrenciyi belirlemesi ve bu öğrencilere daha önceden belirleyip aldığı kitapları dağıtması.

KAPANIŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi sizlere yeni kitap adları önereceğim. Bu kitaplardan sizin ilginizi çeçebilecek olanlarını alıp okuyunuz. Okuduğunuz kitapların tanıtımlarını okuma dosyanıza koymayı unutmayınız.” demesi ve aşağıdaki kitapları okumaları için çocuklara salık vermesi.

Christine Nöstlinger (2003) Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk, Resimleyen: Gözde Bitir Sındırgı, İstanbul: Günışığı Kitaplığı (Fantastik Roman).

Çetin Öner (2005) Dünyanın Bütün Kedileri, Resimleyen: Mustafa Delioğlu, İstanbul: Can Yayınları (Öykü).

Zeynep Cemali (2004) Çılgın Babam, İstanbul: Günışığı Kitaplığı (Roman).

Gülten Dayıoğlu (2000) Mo'nun Gizemi, İstanbul: Altın Kitaplar (Roman).

Öğretmenin “Şimdi size bir müzik dinleteceğim.” demesi ve Paul de Senneville’e ait Mariage d'Amour - Chopin's Spring Waltz adlı yapıtı dinletmesi:

(<https://www.youtube.com/watch?v=FcCG-WNsZio>)

Öğretmenin “Bu müzik sizlere ne çağırıştırıyor? Neleri duyumsadınız ve neler canlandı düş evreninizde? ” demesi ve yeter sayıda öğrenciye konuşmaları için söz vermesi.

E- DEĞERLENDİRME

1.

YAZDAN KALMA GÜZ YAĞMURUNDA, SIRILSIKLAM.

En son ne zaman ıslandınız?

Hayır, bir yere giderken yağmura tutulup, kaçamayıp, az buçuk ıslanmak değil; bilerek isteyerek, kendini gökten yağın bereketin kollarına gönüllü bırakarak; "Amaaaan, madem ıslanıyorum, bari tam olsun. Nasıl olsa eve gidince soyunur, dökünür, kurulanırım" sığıncalarını filan hesaplamadan. Kendinizi yağmura itirazsız teslim ederek en son ne zaman ıslandınız?

...

Yazın bastırın sağanaklarda, annesinden izin alıp doyasıya ıslanan; güzün yakalandığı yağmurlarda, annesinden azar işitmeyi göze alıp, "N'apayım, bisikletle bağ yolunda yağmura yakalandım. Altına girecek bir dam bulamadım. Hem sen bana ağaç altına girme yıldırım düşer demedin miydi? İslandım işte..." gibisinden masum yalanlarla paçayı kurtaran, ama doğayla ve ille de yağmurla her zaman çok barışık o Ege çocuğundan bugüne kalana bak!

Yazık! Beton barınaklarda, otomobil denen metal kutuların içinde yaşaya yaşaya yağmuru, yağmurda ıslanmayı unutmuş.

Arabanın kapılarını itip vurdum Ada'nın yollarına. Öyle asfalttan değil, kıyıya indim, Topraktan, keçiyolundan yürüdüm... Kirpiklerimden süzülen suları dilimle tattım. Gömleğim sırtıma yapıştı. Hemen oluşuveren küçük yağmur göletçiklerine inadına basan küçük çocuklardan farksız, bile isteye dalıp, pabuçları sırlıklam edip bileklerime kadar ıslattım kendimi.

Ada'nın yamaçlarından yalnız güz yağmurlarına özgü o ıslanmış toprak ve yaprak kokusu yükseldi.

Braksalar ağlayacağım. Kederden ve sevinçten...

Üstelik biri görüp, "Niye ağlıyorsun" dese, yanıtım yok. "Yağmur yağıyor ya... Ben de ıslanıyorum ya... Ben katıksız Ege çocuğuyum ya... Ege'de yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer ya... Yaz ortasında, güz başında birden bastırıveren sağanakları da vardır ya... O yüzden ağlıyorum" desem, "Deli mi bu adam" deyip alay edecekler. Bereket sağanak altında köye giden patıkada benden başka kimse yok. Ne güzel!..

Kabukları yeşilden kıızıla dönüşmüş narların üstünde yağmur damlaları... Artık yumruk büyüklüğüne erişmiş ayvaların "hav"ını ıslatmış yağmur damlaları... Köyün sokaklarında, saçak altlarına sığınmış, yazlıkçılardan kalma, hâlâ ve şimdilik bakımlı kediler ve kedi yavruları. Yavrular daha birkaç haftalık. Besbelli bu "ilk yağmurları." Küçücük kafalarını yukarı kaldırıp, şaşkın, koca gözleriyle yağmuru tanıyorlar. Oraya sığınana kadar epey yağmur yemişler. Anne kedilerde bir telaş, bir telaş. Ha bire yalayıp, bebek kurutuyorlar.

Yağmur başladığı gibi kesildi.

Himmm!.. Güz ayında yaz yağmuru bu.

Güneş açtı. Şimdi Ada'nın yamaçlarından buğular yükseliyor. Benden de. Gömleğimden, pabuçlarımdan, paçalarımdan, olmayan saçlarımdan...

Az önce neredeyse secdeye durup yere yapışan çimenler, ayırık otları, kanyaşılar, o inatçı sirkenler, pampullar, zılcan dikenleri, gülbahriler. hatmiler, adaçayları ve kekikler hemen doğruldular. Yağmur içmişlerdi, şimdi güneşte geriniyorlar...

Ada'ya güz başında yaz yağmuru indi.

Yamaçlardan ıslak toprak ve yaprak kokusu yükseliyor.

"Bıldırcın geçişi" fırtınasındayız ya, denizin üstü köpüğe kesmiş.

Ben de bir sevinç, bir yürek genişliği, bir iç ısınması...

Aydın Ergin, Bağımsız Haber Gazetesi, 08 Eylül 2009

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Yazar, metinde neden söz ediyor? Neyin özlemine duyuyor ve neden bu kadar çok mutlu oluyor?

.....
.....

- Yazar neden alay edileceğini düşünüyor? Açıklayınız.

.....
.....

- Yazının iletisi nedir? Açıklayınız.

.....
.....

- Yaşamın tekdüzeliğinden kurtulmak için, küçük sevinçler elde etmek için siz neler yapmak isterdiniz? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....

- “*En son ne zaman ıslandınız?*” tümcesiyle başlayan metinde yazar, yaşam sevincini anlatırken siz de unuttuğumuz küçük sevinçlere yönelik soru tümceleri oluşturunuz.

- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?

2. Metinde yer alan betimleme örneklerini aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Metinde yer alan deyim örneklerini aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....
.....
.....

4. Metnin iletisinden yola çıkarak siz de bir paragraflık yazı yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. “Su” sözcüğüne aşağıdaki eklerden hangisi getirilirse “suyu olmayan, suyu bulunmayan” anlamında bir sözcük elde edilir?

- A)-cu B)-lu C)-suz D)-luk

6. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde altı çizili sözcük türemiş yapıya değıildir?

- A)Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var.
B)Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.
C)Dilenci bir olsa şekerle beslenir.
D)İyilik eden iyilik bulur.

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, yapısı bakımından farklıdır?

- A) uçak B) süpürge C) bilgisayar D) kalemlik

8. 1. Onun soyadını hatırlamıyorum.
2. Misafirler için bir oda hazırladık.
3. Öğretmen olmak en büyük hayalimdi.

Yukarıdaki tümcelerde geçen altı çizili sözcüklerin yapı özellikleri sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) türemiş, birleşik, basit
B) birleşik, türemiş, basit
C) basit, türemiş, birleşik
D) birleşik, basit, türemiş

9. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapı bakımından farklıdır?

- A) Çalışkan öğrenci her zaman başarılıdır.
B) Yiğitler birer birer meydana çıktı.
C) Elbiselerini temizlemeyi unutma sakın.
D) Annesi çocuğunu sevgiyle kucakladı.

10. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) Kitaplarını çantadan çıkarıp masaya attı.
B) Koşucular yarışı zar zor bitirdi.
C) Ağır taşıtlar sağdan gidiyordu.
D) Bebek yatağında mışıl mışıl uyuyor.

11. Sağlıklı bir yaşam için sabahları ormanda yürüyüş yapmayı tercih ederdi

1 2 3 4

Bu tümcedeki numaralı sözcüklerden hangileri türemiş yapıya değıildir?

- A) 1 ve 3 B) 1 ve 4 C) 2 ve 3 D) 2 ve 4

12. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) Ölüm yıldönümünde ünlü şairi andık.
- B) Topraklar susuzluktan çoraklaşmış.
- C) O kadar yorgunum ki hemen uyuyacağım.
- D) Hayatımızda çocukların ayrı bir yeri var.

13. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) Sınıf gezisine ben de katılacağım.
- B) Teneffüste koşan çocuklar yoruldu.
- C) İki ceylan avcılar tarafından vurulmuş.
- D) Bütün eşyaları bodrum kata taşımışlar.

14. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, iki sözcüğün birleşmesiyle oluşmamıştır?

- A) Seyrettim
- B) Yürümüşlerdi
- C) Halloldu
- D) Başvurmuş

15. Aşağıdaki tümcelerin hangisinin sonuna üç nokta (...) kesinlikle getirilmelidir?

- A) Tahtadan yapılmıştı bahçenin kapısı
- B) A, ne güzel sen burada mıydın
- C) İşini yetiştirmek için çok çalışıyordu
- D) Başarıları herkes tarafından biliniyordu da, bu yanı

16. Aşağıdaki tümcelerden hangisinin sonuna soru işareti konulmalıdır?

- A) O kadar kötü değildi
- B) Anıl'ın yaptığını duydun mu
- C) Bir daha gelmem ha
- D) Ne kadar da ağlamış

EK 2. 4. Eğitim Durumu 4 (Futbol Yıldızı)

EĞİTİM DURUMU 4

FUTBOL YILDIZI

(Muzaffer İzgü)

FUTBOL YILDIZI

İlk topu ben iki yaşımıdayken almış babam. Öyle bir saldırmışım ki babamın elindeki topa, düşüp iki dizimi birden yaralamışım o gün. Gece de topumla yatmışım ama o geceden sonra babamın yüreğine bir korkudur düşmüş.

- Aman hanım, bu oğlan fena saldırdı topa... Allah korusun, sonra topa düşer de okumaz, büyüyünce acından ölür. Yarından tezi yok, sen bu topu yok et, demiş. Annem usulcacık almak istemiş topu koynumdan ama ben uyku sırasında bile sımsıkı yapışmışım topuma.

(...)

İlkokula başladığımın ikinci günü, müdür odasındaki küreye kaşla göz arasında öyle bir tos vurdum ki o alçıdan küre tuzla buz olurken yaşlı müdür de korkudan suspus oldu. Sonunda psikolojik ve pedagojik yollara başvurarak bana oy birliği ile top alınmasına karar verildi; o gün mahalle takımını kurdum.

Sınıfta öğretmen ders anlatırken ben maçta hangi çocuğu, nereye yerleştireceğimi düşünüyordum. Çocuklar “Ayva al.” mı yazıyorlar, ben “Top al.” yazıyordum. Çocuklar “Elma at.” mı yazıyorlar, ben “Gol at.” yazıyordum. Daha doğru düzgün adımı, soyadımı yazmasını öğrenememiştim ama tüm futbol terimlerini okumayı, yazmayı öğrenmişim.

Bir gün sınıfımıza denetmen geldi. Sınıfın en tembeli olduğum için öğretmenim, sınıfa girerken denetmen veya başka biri tahtaya kaldırmamın diye beni en ön sıraya oturtmuştu ama bu kez öyle olmadı, denetmen beni parmağı ile göstererek

- Gel bakayım çocuğum, bize “Top at.” yaz, dedi.
- Ühüüü, durur muyum artık?
- “Top at.”ı yazdıktan sonra, altına bir çizgi çekip “Gol at.”, “Taç at.”, “Penaltı çek.”, “Pas ver.”, “Şut çek.”, “Hakeme gözlük, inek oğlu inek!” yazıp bir de “Yuuuh” kondurdum. Bir futbol hastası olan denetmen, öğretmenimizin elini sıktı, beni alımdan öptü.
- Bravo, dedi, hem öğretmene hem bana.

Öğretmenlerimizin böyle yüzünü ağrıtmama karşın yıl sonuna dek “Top at.” tan başka bir şey yazmadığım için yıl sonunda öğretmenim gerçekten bana topu attırdı. Hem de üç yıl üst üste...

Arkadaşlarım lise ikiye giderken ben ilkokul dördüncü sınıfta yaş haddinden emekliye ayrıldım.

Zavallı babacığım, o gün yine dövüne dövüne,

- Hanım, hanım, bu oğlanın kafası hiç çalışmıyor, diyordu.

Bana dönüyordu:

- Futbolcu olacaksın, rezil olacaksın, adam olmayacaksın, aç kalacaksın, diyordu.

Tuttu, beni sanat öğreneyim diye bir terzinin yanına verdi. Ühüü, ben iki günde ustanın futbol hastası olduğunu öğrendim ve onu akort ediverdim. Dükkanı kapayıp mahalleye geldik, inanır mısınız, ustam o gün maçın hakemliğini yaptı.

Babam baktı ki bu ustanın yanında adam olmayacağım, tuttu bu kez beni berberin yanına koydu. Of çilem of! Aynanın karşısında kurumuş kabak kelleleri gördükçe onları bir topa benzetiyor, tos vurmamak, tekme sallamamak için güç tutuyordum kendimi. Günün birinde onu da yaptım.

Bir adam gelmişti traşa. Kafa pırıl pırıl, ense katmer katmer... Dönüp duruyorum adamın yanında yöresinde. Aynada o bilardo topu gibi kafayı gördükçe,

- Sen bana sabır ver Allah’ım, sen bana sabır ver, diyordum.

Ama sabredemedim, ustanın fırçayı almasını fırsat bilerek koçlar gibi geriye çekildim, yaradana sığınarak adama tos vurdum. Zavallı adamcağızın o beton kafası bir

anda öndeki aynayı paramparça etti. Ustanın ve adamın şaşkın bakışları içerisinde ok gibi fırladım, çıktım dükkandan. Soluğu mahallede aldım.

Babamın o günkü acılı durumunu görecektiniz:

- Futbolcu olacak, acıdan ölecek, vah çileli başım, vah! diyordu.

Aradan yıllar geçti, bu yıllar boyunca hep ayağımı çalıştırdım. Mahalle takımından kent takımına atladım. Orada fazla durmadım. İzmir'e oradan İstanbul'a... ama bu yükselişler o denli hızlı olmuştu ki günün birinde bir de baktım, yılın en fazla transfer ücreti alan futbol yıldızı olmuşum...

Evet, evet, şimdi benim bir adım da yıldız. Adım birdenbire Yıldız Mehmet oluverdi.

Geçen gün babam, anneme,

- Hanım, hanım, sana kalsa zorla çocuğun kafasını çalıştıracak, acıdan öldürecektin, diyordu. Çocuk kafasını değil, bacağını çalıştırdı da şimdi sen onun sayesinde böyle saraylar gibi evde oturuyorsun, bir elin yağda, bir elin balda...

Muzaffer İzgü, Devlet Babamın Tonton Çocuğu

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Akal, Aytül ve Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında?
- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Apaydın, Talip. Dağdaki Kaynak, İstanbul: Özyürek Yayınları
- İzgü, Muzaffer. Devlet Babanın Tonton Çocuğu
- Ak, Behiç. Bulutlara Şiir Yazan Çocuk.
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim.
- Brenifier, Oscar ve Millon, Isabelle. Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek.
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat. Sanatsal Uyarımlarla Dil Öğretimi.
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Temizyürek, Fahri; Erdem, İlhan ve Temizkan, Mehmet. Konuşma Eğitimi - Sözlü Anlatım
- Açıkgoz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim

Görsel ve İşitsel Uyarımlar (Metinler):

1. Kısa Film: Possible Stories | Mete Gazoz: Hikayem ve Hayallerim:

https://www.youtube.com/watch?v=IDI8C_F-OHk:

2. Birinci Karikatür: Endercan Erbaş, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 32

(Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, Yayın No: 5. (1986). Spor karikatürleri 85. Ankara: Ajans Bayındır.)

3. İkinci Karikatür: Mahmut Akgün, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1981, s. 25

(Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, Yayın No: 1. (1981). Spor karikatürleri. Ankara: DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü.

4. Üçüncü Karikatür: Hakan Yavruoğlu, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 11
(Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, Yayın No: 5. (1986). Spor karikatürleri 85. Ankara: Ajans Bayındır.)
5. Birinci Müzik: Ludwig van Beethoven'a ait Moonlight Sonata (Ay ışığı Sonatı) adlı yapıt (The Piano Sonata No. 14 in C# minor "Quasi una fantasia", op. 27, No. 2, by Ludwig van Beethoven):
(<https://www.youtube.com/watch?v=4Tr0otuiQuU>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Sağlık ve Spor

Kullanılan Metnin Başlığı: “Futbol Yıldızı” (Muzaffer İzgü)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.
14. İsim çekim eklerini (çoğul eki, durum ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) işlevine uygun olarak kullanma.
15. Noktalama işaretlerinin özelliklerinin kavratılması.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin “Çocuklar bugün sevdiğiniz bir konu olduğunu düşündüğüm, yaşamımızın içinde olan ancak bazen uzak kalıp uzaklaştığımız bir etkinlik alanı ile ilgili bir süreç işleteceğiz. Şimdi yansıttığım videoyu izlemenizi, incelemenizi, önemli gördüğünüz yerleri not almanızı ve yorumlamanızı istiyorum.” demesi ve bilgisayar, yansı ve ses yükseltici araçlardan yararlanarak “Possible Stories:

Mete Gazoz: Hikayem ve Hayallerim” adlı kısa filmi izletmesi:
(https://www.youtube.com/watch?v=LDI8C_F-OHk:)

Kısa film izlendikten sonra öğretmen öğrencilere izledikleri videoya dönük sorular sorar (Öğretmen doğru yanıtlara pekiştirme verir. Gerektiğinde ipuçları vererek öğrencileri yönlendirir.) ve aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltir:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Sizce bu videoda ne anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Daha önce hiç Mete Gazoz adını duymuş muydunuz? Onun hakkında neler biliyordunuz?

Y2:...

S3: Mete Gazoz’un okçuluk öyküsü ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Neden okçuluk sporunu seçmiş olabilir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Mete Gazoz, okçuluk ile ilgili neler söylüyor? Siz olsaydınız böyle bir spor dalını seçer miydiniz? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Daha önce bildiğiniz spor dalları ile Mete Gazoz’un yaptığı spor arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Mete Gazoz’un asıl amacı nedir? Bu amaca ulaşmak için neler yapması gerekmektedir? Açıklayınız.

Y7:...

S8: Eğer siz de Mete Gazoz gibi olimpiyat oyunlarında ülkemiz adına yarışacak olsaydınız hangi alanı seçerdiniz, neden?

Y8:...

S9: Sizce Mete Gazoz’un yaptığı spor nasıl ortaya çıkmıştır? Açıklayınız.

Y9:...

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu haftaki dersimizde öykü, şiir, karikatür ve çizginin önderliğinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma etkinlikleri gerçekleştireceğiz. Bu süreçte yeni bilgi ve beceriler edinirken bazı sözcük, deyim, atasözü ve kavramların anlamlarını öğrenecek ve böylece sözcük dağarcığımızı geliştireceksiniz.” demesi ve öğrencilere “Sizce sözcük dağarcığının zengin olması okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerindeki başarıyı etkiler mi? Neden?” sorularını yöneltmesi ve uygun sayıda öğrenciye söz vermesi.

Öğretmenin “Gerçekleştireceğimiz etkinliklerde yaşam boyu kullanacağımız anlama ve anlatma beceriyle ilgili yeni davranışlar kazanacağız. Edineceğimiz bu davranışlar, sizin diğer derslerde de başarılı olmanıza önemli katkılar sağlayacaktır.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Bu derslerde okuma, dinleme, yazma, konuşma becerilerimizi geliştirmenin ve Türkçemizin kimi kuralları öğrenmenin yanı sıra inceleyeceğimiz öykü, şiir, karikatürlerle hazırlanmış etkinliklerle yeni sözcüklerin anlamlarını ve özelliklerini öğreneceğiz. Bununla birlikte dilsel, görsel, işitsel metinlerle ilgili sorulara yanıt verebilecek, metinlerde yer alan olay, durum ve konularla ilgili görüş ve düşüncelerinizi sözlü ya da yazılı anlatabileceksiniz.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, Muzaffer İzgü’nün sporun güzel yanlarını anlatmaya çalıştığı “Futbol Yıldızı” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi:

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin dinleme kurallarına, yöntem ve tekniklerine yönelik ilkeleri uygulamalarını istemesi.

2. Öğretmenin metni okuma kuralları ve yöntem ve tekniklerine uygun bir biçimde sesli okuması ve metnin son bölümünde gerçekleşebilecek olaylara ilişkin merak uyandırmak amacıyla tahminde bulunarak okuma yöntemini kullanması.

3. Öğrencilerin sesli okuma sırasında metinde yer alan deyim ve atasözlerini bulmaya dönük seçici dinleme yöntemini kullanması.

2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.

3. Öğrencilere öykünün öğretmen tarafından sesli okunması ve daha sonra 3 öğrenciye metni sesli okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları ve eksikleri düzeltmesi.

4. Öykü, şiir ve karikatürden (çizginin gücünden) yola çıkarak öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları yaptırılması.

5. Çekim ekleri ve işlevlerine etkinliklerin gerçekleştirilmesi.

6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ile anlatmalarının sağlanması.

7. Öykünün anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması.

Öğretmenin öğrencilerin doğru yanıtlarına pekiştireç; yanlış ve eksik yanıtlarına düzeltme ve ipucu vermesi. Ayrıca her sorunun yanıtı için değişik 3 veya 5 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküye göre kahraman hangi spor dalının tutkunudur? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Kahramanın futbola olan tutkusu ne zaman başlamaktadır.? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Kahramanın müdür odasındaki küreyi top gibi düşünüp vurmasından sonra neye karar verilmiştir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Denetmen geldiğinde kahramanı neden sınıfın en ön sırasına oturtmuştur? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Sınıftaki diğer öğrenciler okuma yazmayı öğrenirken kahramanımız neden onlardan geri kalmıştır? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Denetmen geldiğinde neler yaşanmıştır? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Kahramanın babası neden oğlu için üzülmemektedir ve onu bu durumdan kurtarmak için neler yapmıştır? Açıklayınız.

Y7:...

S8: Kahramanın berberde gerçekleştirdiği olay hakkında ne düşünüyorsunuz? Siz olsaydınız böyle bir şey yapar mıydınız? Açıklayınız.

Y8:...

S9: Kahramanın futbol konusundaki bu başarısını nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Öykünün sonunda kahramanın anne ve babasının düşünceleri ile ilgili neler söylemek istersiniz? Açıklayınız.

ARA ÖZET: Dinlediğimiz bir konu veya olayı anlayabilmemiz, konunun gelişim sırasına uygun olarak hazırlanan sorulara doğru yanıt verebilmemize ve bu konuyu kendi sözcük ve tümcelerimizle özetleyebilmemize bağlıdır. Bu anlama süreci de her şeyden önce iyi bir dinleme ve dinlediğini anlama becerisini anlama becerisini kazanmamız ile gerçekleşecektir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi de metni içselleştirmemize yardımcı olacak, metnin duygu ve düşünce evrenine girmemize olanak sağlayacak sorulara doğru ve anlamlı yanıtlar verebilmeniz için metni sessiz okuma yöntemi ile okuyunuz.” demesi ve sessiz okuma ilkelerini öğrencilere anımsatması ve aşağıdaki soruları yeter sayıdaki öğrencilere sorması:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1:...

S2: Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Öykü kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Öyküde kahramanlardan hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y7:...

S8: Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y8:...

S9: Kahramanın anne ve babasının tutumu karşısında onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Dikkat çekme aşamasında izlediğimiz videoda yer alan Mete Gazoz ve öyküdeki kahraman arasında benzerlikler var mı? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y11:...

S12: Çocuklar şimdi de “Spor” deyince aklımıza gelen sözcükleri, kavramları söylemenizi istiyorum. Bu sözcük sizde hangi duygu ve düşünceleri uyandırıyor? (Öğrencilerden olabildiğince fazla sözcük söylemeleri istendi. Öne çıkan örnek sözcüklerin tümce içinde kullanılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirildi.)

Y12:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bir metni tam ve doğru anlamının temelinde o metnin konusunun ve ana düşüncesinin bulunması yer almaktadır. Okuduğumuz öyküde

'Kararlılığın insan yaşamındaki önemi' konusu irdelenirken yazar bizimle 'sevdiğimiz, ilgi duyduğumuz ve yetenekli olduğumuz alanlarda başarılı olmak için kimseye kulak asmamanın ve kararlı olmanın gerekliliğini' paylaşmak istemiştir. Bu yargı da öykünün ana iletisini oluşturmaktadır." demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin "Çocuklar, dersimizde bir öyküye yönelik anlama ve çözümleme çalışmaları yaptık. Ancak anlamlı okuma, okuduğumuz metni dil ve anlatım yönünden de incelemeyi gerektirir. Şimdi incelediğimiz öyküde yer alan anlamını bilmediğimiz sözcüklerin ve söz öbeklerinin anlam ve anlam özellikleri üzerinde duracağız. Metni dinlerken metinde yer alan deyimleri ve atasözlerini belirlemenizi istemiştım. Şimdi öyküde yer alan deyim ve atasözlerini söyleyiniz. (Deyimler tahtaya yazılır.) Bu deyimlerin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak bulmaya çalışın." demesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla uygun sayıda öğrenciye yönelmesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: "Usulcacık, küre, denetmen, zavallı, akort et-, ense, kelle, transfer, katmer" sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümcelerin bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. (Belirtilen her sözcük tahtaya yazılır. Öğrencilerin tümcelerinden bağlamından yola çıkarak öngöründe buldukları anlamlar sırayla öğrenilir.) Öngöründe bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük'ten yararlanarak denetleyiniz.

Y1:...

S2: Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeteri kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştirilerek verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)

Y2:...

S3: "...Öyle bir saldırmışım ki babamın elindeki topa, düşüp iki dizimi birden yaralamışım o gün. Gece de topumla yatmışım ama o geceden sonra babamın yüreğine bir korkudur düşmüş..." tümcelerinde yer alan "yüreğine korku düşmek" söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: "...Allah korusun, sonra topa düşer de okumaz, büyüyünce acından ölür. Yarından tezi yok, sen bu topu yok et, demiş..." tümcelerinde yer alan "yarından tezi yok" söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y4:...

S5: "...İlkokula başladığımın ikinci günü, müdür odasındaki küreye kaşla göz arasında öyle bir tos vurdum ki o alçıdan küre tuzla buz olurken yaşlı müdür de korkudan suspus oldu..." tümcelerinde yer alan "kaşla göz arasında ve tuzla buz olmak" söz öbekleri ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: "...Öğretmenlerimizin böyle yüzünü ağrıtmama karşın yıl sonuna dek "Top at." tan başka bir şey yazmadığım için yıl sonunda öğretmenim gerçekten bana topu attırdı. Hem de üç yıl üst üste... tümcelerinde yer alan "yüzünü ağartmak ve topu atmak" söz öbekleri ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: "...Zavallı adamcağızın o beton kafası bir anda öndeki aynayı paramparça etti. Ustanın ve adamın şaşkın bakışları içerisinde ok gibi fırladım, çıktım dükkandan. Soluğu mahallede aldım..." tümcelerinde yer alan "ok gibi fırlamak" söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y7:...

S8: “...Çocuk kafasını değil, bacağını çalıştırdı da şimdi sen onun sayesinde böyle saraylar gibi evde oturuyorsun, bir elin yağda, bir elin balda...” tümcelerinde yer alan “bir eli yağda bir eli balda” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y8:...

S9:

Etkinlik 1: Aşağıdaki tümcelerde altı çizili olan bölümlerin yerine metinde geçen deyimlerden uygun olanları getirin.

Orkun kimseye fark ettirmeden salıncağa koşmuştu:.....
Yere düşürdüğüm vazo paramparça oldu:.....
Milli takımla yine çok gurur duyduk:.....
Şirketin gelir-gider dengesini belirleyemediği için iflas etti:.....
Okul bitmesine karşın iş güç sahibi olamadım:.....
Duyarlı ve bilgili gibi görünse de akıllı değil:.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Dinlediğimizi ve okuduğumuzu anlayabilmemiz için bazı bilgi ve becerileri kazanmamız gerekir. Bu bilgi ve becerilerden biri de sözcük dağarcığımızı zenginleştirmektir. Bu nedenle okuduğumu, dinlediğimiz veya izlediğimiz her tür metinde yer alan bilmediğimiz sözcük, deyim ve atasözlerinin anlamlarını iyice öğrenmeliyiz.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi “Futbol Yıldızı” öyküden yola çıkarak metnin sonuç bölümünü farklı bir biçimde yazmanızı isteyeceğim. Metni tamamlarken metnin bağlamına uygun olarak yazmaya özen gösterin. En az iki en fazla dört paragraflık bir yazı oluşturmanızı istiyorum.” demesi ve yazma ilkeleri, yöntem ve teknikleri konusunda öğrencilere bilgi vermesi ve ilkeleri anımsatması. İç yapı ve dil ve anlatım özelliklerine özen gösterilmesini istemesi.

Etkinlik 2: “Futbol Yıldızı” öyküden yola çıkarak metnin sonuç bölümünü farklı bir biçimde yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

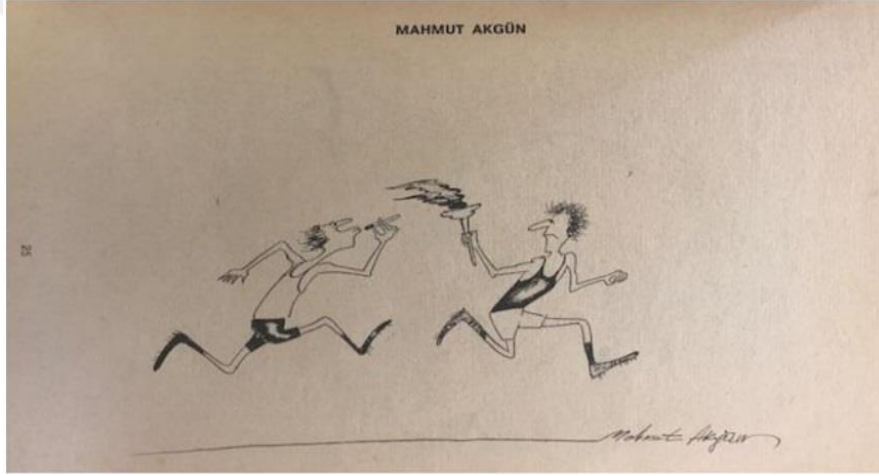
Öğrencilere bu yazma çalışması için 20 dakika süre verilir. Bu süre içerisinde öğretmen ayrı ayrı öğrencileri denetler ve yazmayanları uyarır. Gördüğü eksik ve yanlışları düzeltir ve anında ipuçları verir. Yazma sonrasında en iyi yazı yazan öğrenciye pekiştirici verilir ve sınıfça alkışlanır.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Duygu ve düşüncelerimizi etkili bir biçimde anlatabilmemiz için yazma becerilerimizi etkili kullanmamız gerekir. Bu amaçla gerçekleştirdiğimiz bu etkinlikte yazma becerilerimizin gelişmesine yönelik bir uygulama gerçekleştirdik.” demesi.

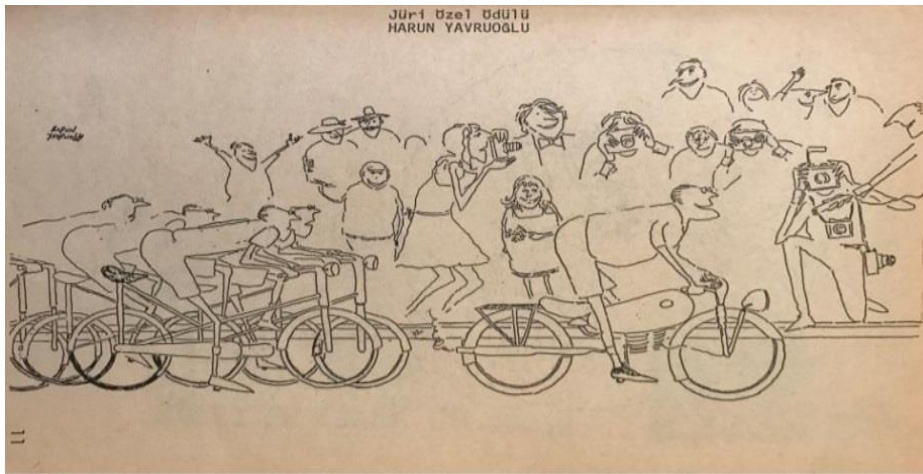
ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi de karikatürün düşündürücü ve duyumsatan dünyasına, çizginin yaratıcılığına doğru bir yolculuğa çıkalım.” demesi ve aşağıdaki karikatürleri yansı aracılığı ile öğrencilere göstermesi.

Endercan Erbaş, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 32.

Mahmut Akgün, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1981, s. 25

Hakan Yavruoğlu, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 11

Öğrencilerin karikatürleri incelemesinden sonra öğretmen karikatürlerin anlam evrenine yönelik öğrencilere sorular sorar:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Karikatürlerde neler anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Birinci karikatürde satranç tahtasının yerine neden futbol topu verilmek isteniyor? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Futbolun diğer spor alanları arasındaki yeri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Futbol ile satranç sporunu karşılaştırmanız istense neler söyleyebilirsiniz?

Y3:...

S4: İkinci karikatürde sporcunun sigara içmesi konusunda neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y4:...

S5: İkinci karikatürde sporcunun yapmış olduğu spora karşı duyduğu saygı konusundaki düşünceleriniz nelerdir? Siz böyle bir durumda ne yapardınız? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Üçüncü karikatürde en önde yer alan sporcuya olan ilgi hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Üçüncü karikatürde en önde yer alan sporcunun bisiklet motoru ile yarışırken diğer sporcuların olağan bir bisiklet ile yarışması hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y7:...

S8: Üçüncü karikatürde açık oyun (fair play) anlayışının zarar gördüğünü düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Y8:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Estetik nitelikli karikatürlerin en önemli özelliği, çizgilerle aktarılan iletilerin kılavuzluğunda öğrencilerin özgürce düşünmesine ve düşlemesine olanak sağlamasıdır (Sever, 2018: 43). Bu etkinliğimizde çizginin gücü ile oluşturulmuş karikatürlerden yola çıkarak hem duyma ve düşüncelerimizi devindirdik hem de anlama ve anlatma becerilerimizi geliştirmeye yönelik etkinlikler gerçekleştirdik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, bildiğimiz gibi dilimizle ilgili ilkeleri ve işlevleri öğrenmemiz bizim anlama ve anlatma becerilerimizin gelişmesine ve dilimizi etkili kullanmamıza olanak sağlar. Bu açıdan dilimizin sözcüklerine ilişkin bilgiler edinmemiz ve bu bilgileri uygulamamız iletişim becerilerimizin gelişmesine önemli katkılar sağlar. Şimdi yapacağımız çalışmalarda daha önceden öğrendiğimiz çekim eklerinin işlevlerini ve farklı özelliklerini öğreneceğiz.” demesi ve “ Çekim eklerini tanımlayabilecek olanlarımız var mı? Çekim ekleriyle ilgili neler öğrenmiştik.” sorularını öğrencilere yönelterek çekim eklerine yönelik öğrencilere anımsatmalar gerçekleştirmesi. Daha sonra aşağıda verilen etkinliği gerçekleştirmesi:

Etkinlik 1: Aşağıda yer alan metin öğretmen tarafından sesli bir şekilde okunur. Ardından öğrencilerden bir tanesinden metni noktalama kurallarına uygun bir şekilde

okuması istenir, bu sırada diğer öğrencilerden metni dinleme ilkelerine ve kurallarına uygun bir şekilde dinlemeleri istenir. Daha sonra öğretmen metnin tamamını bilgisayar yardımıyla yansıtır.

“...Artık müşteri, Akın Bey’in dükkan sadece vesikalık fotoğraf çektirmek için geliyordu. O da genellikle ilkokul çocuklarıydı. Ama çocuklar dükkanın bu halinden çok memnundu. Bu oyun saha dönüştürmüşlerdi. Sürekli Akın Bey masal anlattırıp duruyorlardı... Çocuk masalların bağımlı olmuşlardı.

Akın Bey bu yeni görev memnundu. Karınca kararınca geçiniyordu gerçi ama yine de zaman zaman dükkanın düştüğü durum o sinirlendiriyordu. Akıllı telefon çatıp duruyordu.

‘Telefon hiç fotoğraf çeker? Çekmez! Niye çeksin? Ütü çekiyor? Televizyon bulaşık yıkıyor? Bilgisayar ekmek kızartıyor? diye kızgın kızgın söyleniyordu.’

Behiç Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk (s.27)

Metin dinletilip öğrenciler tarafından okunduktan sonra öğretmen öğrencilere “Metinde gördüğünüz eksiklikler nelerdir? Belirlediğiniz eksiklikler nasıl giderilebilir?” sorularını sorar. Öğrencilere bu eksikliklerin nasıl giderilebileceğine yönelik tartışma yapmalarını ister ve öğrencilere aşağıdaki yönergeler uygular:

Bu etkinlikte yukarıdaki metinde görülen eksikliklerin neden olduğu anlamsızlığın nedeni belirlenecektir.

1. Metinde bulduğunuz eksikliklerin her birinin tümceye kattığı anlamı tartışınız.

(Öğrenciler düşüncelerini arkadaşlarıyla paylaşmaları için eşleştirilir, küçük kümelere ayrılır ve birkaç dakikanın sonunda düşüncelerini sınıf ortamında sunmaları istenir.)

2. Tartışma sonunda ortak bir karara varınız.

3. Ortak karar sonucunda sözcükleri tamamlayacak uygun ekleri yerleştiriniz.

4. Son durumunu almış metni okuyunuz.

5. Yerleştirdiğiniz her bir eki ve bu eklerin tümceye kattığı anlamı yazınız.

Öğretmen bu süreci tamamladıktan sonra metnin ekleri çıkarılmamış örneğini öğrencilere gösterir:

“Artık müşteriler, Akın Bey’in dükkanına sadece vesikalık fotoğraf çektirmek için geliyordu. Onlar da genellikle ilkokul çocuklarıydı. Ama çocuklar dükkanın bu halinden çok memnundu. Burayı oyun sahasına dönüştürmüşlerdi. Sürekli Akın Bey’e masal anlattırıp duruyorlardı... Çocuklar masalların bağımlısı olmuşlardı

Akın Bey bu yeni görevinden memnundu. Karınca kararınca geçiniyordu gerçi ama yine de zaman zaman dükkanın düştüğü durum onu sinirlendiriyordu. Akıllı telefonlara çatıp duruyordu.

‘Telefon hiç fotoğraf çeker mi? Çekmez! Niye çeksin? Ütü çekiyor mu? Televizyon bulaşık yıkıyor mu? Bilgisayar ekmek kızartıyor mu? diye kızgın kızgın söyleniyordu.

Bazen de dükkan telefonun karşısında durup, “İşte telefon dediğin böyle olmalı,” deyip, onu övüyordu.”

Behiç Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk (s.27)

Öğretmenin “Bu etkinlik sayesinde çekim eklerinin bir sözcükteki önemini ve işlevini sezdik. Bildiğiniz gibi çekim ekleri, sözcüklerin tümce içerisinde zaman, yön, ilgi, tekil ya da çoğulluk gibi anlamları üstlenmelerine yardımcı olur. Şimdi çekim eklerini daha iyi kavramak için aşağıdaki etkinlikleri yapalım.” demesi.

Etkinlik 2: Şimdi aşağıdaki örnek tümceleri inceleyiniz. İncelediğiniz örneklerdeki çekim eklerini bulunuz. (Öğrenciler tahtaya gelerek ekleri bulurlar. Çekim eki almayan örnekler de öğrenci tarafından bulunarak açıklanır, çekim eki alan örneklerle karşılaştırma yapmaları istenir. Öğretmen açıklama ve karşılaştırmaları değerlendirerek öğrencilere dönütler sunar. Doğru yanıtlar verenlere pekiştirme verir, yanlış ve eksik yanıtlayan öğrencilere ise ipucu ve düzeltme verir.)

Örnekler:

Şehirler beton yığınına döndü.
Gel artık inat etme.
Evi boyadım.
Hafta sonu pazara gittim.
Haydi artık gitme vakti.
Defterimi evde unuttum.
O, yemeğini her gün evden getirir.
Çocuk koşarak geliyor.
Kardeşim benim kalemimi almış.
Evimizin küçük bir bahçesi var.
Benden boyca uzunsun.

Öğretmenin “Çekim ekleri, sözcüklerin biçiminin değiştiren eklerdir, sözcüklerin anlamını değiştirmez. Çekim ekleri adlara getirilen çekim ekleri, eylemlere getirilen çekim ekleri olmak üzere iki öbekte incelenir (Bilgin, 2006: 164).” demesi ve “Adlara Getirilen Çekim Eklerini” aşağıdaki gibi öğrencilere açıklaması:

“1. Ad Çekim Ekleri

Adlar, ‘durum ekleri’ ve ‘iyelik ekleri’yle çekilir.

a- Durum ekleri:

-i, -e, -de, -den, -in

Tamlayan eki (**-in**) dışındaki durum ekleri (**-i, -e, -de, -den**), sözdizimi içinde, adı eylemle ilişkilendirir. Bu ekler, kimi zaman da ilgeç öbeği kurulmasını sağlar. Tamlayan eki (**-in**) ise adı adla ilişkilendirilen bir ektir, ad tamlamasının kurulmasını sağlar.

1) Belirtme durumu eki: **-i** (-i, -u, -ü)

Evi boyadım. Kapı(y)ı kırdı. Odunu kır. Külü üstüme savurdu.

2) Yönelme durumu eki: **-e** (-a)

Eve gidiyorum. Okula doğru koştu.

3) Bulunma durumu eki: **-de** (-da, -te, -ta)

Evde otur. Odada uyu. Kısmette bu da varmış. Alsancak’ta gördüm.

4) Çıkma durumu eki: **-den** (-dan, -ten, -tan)

Dünden beri ağlıyor. Okuldan geldi. İpten kaçmış. İkinci kattan atla.

5) Tamlayan durumu eki: **-in** (-in, -un, -ün), 1. Kişi adında **-im**

Evin kapısı açıktı. Atın gözü kördü. O(n)un kızıydı. Köyün güzeliydi. O benim çiçeğimdi. Bizim insanımız güzeldir.

b- İyelik ekleri:

Adlara kişi kavramı katan, başka deyişle, adları kişilere özgüleyen eklerdir. Bu nedenle belirttikleri kişiyle anılırlar.

İyelik Ekleri

	tekil	çoğul
1. kişi	-(i)m	-(i)miz
2. kişi	-(i)n	-(i)niz
3. kişi	-(s)i	-leri

İyelik eklerini kişilere göre aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

1. tekil kişi iyelik eki: -(i)m

(benim) sevgim, ev(i)m, ad(i)m, okul(u)m, köy(ü)m ...

2. tekil kişi iyelik eki: -(i)n

(senin) kasaban, ev(i)n, saray(i)n, sorun(u)n, köy(ü)n ...

3. tekil kişi iyelik eki: -(s)i

(onun) evi, dayı(s)ı, okulu, köyü ...

1. çoğul kişi iyelik eki: -(i)miz

(bizim) ev(i)miz, kapımız, konumuz, göz(ü)müz ...

2. çoğul kişi iyelik eki: -(i)niz

(sizin) iş(i)niz, odanız, yurd(u)nuz, köy(ü)nüz ...

3. çoğul kişi iyelik eki: -leri

(onların) evleri, odaları ...

İyelik Eklerinin Öteki İşlevleri

- 3. tekil kişi iyelik eki (-i)'nin ünlüyle biten sözcüğe "s" kaynaştırmasıyla bağlanması onun, belirtme durumu eki (-i)'yle karşıtlığını gösterir:
Oda(s)ı tertemizdi. **İyelik eki**
Oda(y)ı temizle. **Belirtme durumu eki**
- İyelik ekiyle kullanılan durum ekleri, iyelik ekinden sonra gelir ve ona "n" yardımcı sesiyle bağlanır:
Ayşe odası(n)ı temizledi. (iyelik eki + n + durum eki)
- İyelik eki kimi durumlarda işlevini yitirir, kalıplaşır. Böylesi durumlarda iyelik ekinin bağlandığı ad, tür değiştirerek önad ya da belirteç olur:
Çoğu kimse bunu bilmez. Önad
Geceleri uyku girmez gözüme. Belirteç
- İşlevini yitiren iyelik ekinin kullanıldığı birkaç sözcükte ise ikinci bir iyelik eki kullanılmaktadır:
bir-i-(s)-i, bir-i-leri, hep-i-(s)i (hepsi), kim-i-(s)i, kim-i-leri ...

Adla Kullanılan Öteki Ekler

a- Çoğul eki: *-ler (-lar)*

Tekil adları çoğul yapmak için kullanılır.

ev-ler, kedi-ler, çiçek-ler, ağaç-lar, taş-lar, kuş-lar...

b- Soru eki: *“mi” (mi, mu, mü)*

Kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılır (“mi”nin ayrı yazımı gelenekleşmiştir.); ancak kendisinden önceki sözcüğe ünlü uyumu kurallarıyla bağlıdır.

Geldi mi?

Kaldı mı?

Soldu mu?

Öldü mü?”

(Bilgin, 2006: 165-167)

Öğretmenin “Çekim eklerinin işlevlerini öğrendik ve belirledik. Gördüğünüz gibi çekim eklerinin sözcüklere anlam yönünden kazandırdığı birçok özelliği var.” demesi ve öğrencilere “Çekim ekleri olmadan tümce kurmamız olası mıdır?” sorusunu sorması. (Bu sorunun yanıtını yeter sayıda öğrenciden alması ve doğru yanıtlara pekiştireç vermesi. Eksik ve yanlış yanıtlara ise ipucu ve düzeltme vermesi.)

Öğretmenin “Çekim eklerinin işlevlerini öğrendiğimize ve belirlediğimize göre şimdi kısa bir metin yazarak metindeki çekim eklerinin altını çiziniz. Altını çizdiğiniz çekim eklerini kullanarak beş tane tümce kurunuz.” demesi (Öğretmen yazılan metinleri ve altı çizilen çekim eklerini denetler. Yanlış ya da eksik bilinen yerleri yapıcı bir dille öğretmen öğrenciye anlatır ve açıklar.) ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi:

Etkinlik 3: Aşağıdaki soruları tabloya göre cevaplandırınız.

1. martıları	2. evden	3. okula
4. annemin	5. sınıfta	6. annemin
7. lirayı	8. kanadı	9. benim
10. defterim	11. kalemi	12. yoldan

1. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde ilgi eki vardır?
.....
2. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde iyelik eki vardır?
.....
3. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde belirtme durumu eki vardır?
.....
4. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde çıkma durumu eki vardır?
.....

5. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde yönelme durumu eki vardır?

6. Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde bulunma durumu eki vardır?

Öğretmen yukarıdaki etkinlikleri gerçekleştirdikten sonra çekim ekleri konusunda öğrencilerin yanlış ve eksik anlaşılan noktaları olup olmadığı, varsa ne ölçüde olduğunu belirlemek için aşağıdaki etkinliği yaptırır:

Etkinlik 4: Etkinliğin gerçekleşmesi için aşağıdaki yönergeler yerine getirilir:

1. İçinde 5 bölmesi olan, bu bölmelerin her birinde çekim eklerinin örneklerinin yazılı olduğu bir kutu ve içinde sözcüklerin yazılı olduğu kağıtlardan oluşan başka bir kutu yan yana koyulur.

2. Öğrenciler sırayla kutudaki sözcüklerin yazılı olduğu kağıtlardan alır, sözcüğü okur ve uygun olan çekim eki bölmesinin içine atar.

3. Uygulama sözcüklerin bitimine kadar sürdürülür.

4. Uygulamanın sonunda bölmelerdeki sözcüklerin uygun yere atılıp atılmadığı denetlenir.

5. Yanlış bölmeye atılan sözcüklerle ilgili yanlış anlamalar düzeltilir.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar gerçekleştirdiğimiz etkinliklerde okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerimizi geliştirmeye dönük çalışmalar gerçekleştirdik. Bununla birlikte dilimize özgü çekim eklerinin işlevlerini ve görevlerini sezmeye ve öğrenmeye dönük birçok uygulama çalışması yaptık. Böylelikle ana dilimizi doğru, güzel ve etkili kullanabilmeye çalıştık.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi Türkçemizin anlatım gücünü yansıtan ikilemelerin yazımı ile ilgili çalışmalar yapacağız.” demesi ve aşağıdaki bilgileri öğrencilere sunması (Bilgin, 2006: 123):

İkilemelerin yazımı

- İkilemeyi oluşturan sözcükler ayrı yazılır, bu sözcüklerin arasına noktalama işareti konulmaz.

Allak bullak, çabuk çabuk, çoluk çocuk, doğru dürüst, şakır şakır...

- Kimi ikilemeler tek bir sözcük biçiminde kalıplaşarak bileşik sözcük niteliği kazanırlar. Bu tür ikileme öğeleri bitişik yazılır:

Çarçur, çitçit, dırdır, gırgır, hırgür, iriyarı, kaçgöç, suspus, zıpızıp...

Etkinlik 5: Aşağıdaki şiirlerde yer alan ikilemeleri bulup altını çiziniz.

Yer Gök Şiir

Havaya baktım mavi mavi
Yere baktım kahverengi
Sağıma baktım yemyeşil ova
Soluma baktım rengarenk tarla
Ardımda sıra dağlar
Önümde denize akan sular.
Mırıl mırıl bir kedi
Yanıbaşım geldi, gülümsedi...
Işıl ışıl tüyleri
Ressamın tablosundaki gibi!

Sesler kanatlandı uçtu,
Yayıldı taze ekmek kokusu.
Çağırma anne, gelemem şimdi yemeğe!
Yer gök şiir,
Yazmadan bırakamam ki
Bu dizeleri...

Aytül Akal ve Mavisel Yener, *Ay Kaç Yaşında* (s.21)

Kovalamaca

Gökte dolunay, denizde dolunay.
Gökte yıldız, denizde yıldız.

Yıldızları kovalarken
Dolunaya düştü köpeğim.
Gözü yandı tuzdan,
Pek de korkar sudan...
Uzun tüyleri sanki
Yapış yapış jöleli...
Şaşkın şaşkın silkindi
Köpeğim çok komikti...

Aytül Akal ve Mavisel Yener, *Ay Kaç Yaşında* (s.26)

Etkinlik 6: Aşağıdaki boşlukları doldurarak ikilemeler oluşturun.

Yamru patatesleri zor soyuyordu.
Kumsaldaki ufak deniz kestanelerini toplayıp kurutacak.
Ilgıt esen yelle savruldu saçları.
Gecekondunun püften çatısı, sert rüzgarlara dayanamadı.
..... büğrü dişleri onu daha sevimli yapıyordu.
..... deşik ayakkabısını gizlemeye çalışıyor.
Gökyüzünde beyaz martılar süzülüyor.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi sizlerle birlikte gülmecenin en önemli örneği olan fıkra ile güzel bir düşünsel yolculuğa çıkacağız” demesi ve aşağıdaki Nasreddin Hoca fikrasına dönük etkinlikler yapması.

DİŞ AĞRISI

“Bir gün Nasreddin Hoca’nın dişi çok ağrıyordu. Ama canı tatlı olduğu için dişini çektiirmeden korkuyordu.

Komşusu Ahmeti Hoca’nın kızarmış yanağını görünce “Ağzımı aç da bir bakayım Hocam.” der.

Hoca’nın ağzını gören Ahmet, “Hay Allah! Hocam nasıl apse bu böyle. Yerinde olsam, hemen gidip dişimi çektiririm.” diye öğütler.

Nasreddin Hoca yanıt verir:

“Senin yerinde olsam ben de çektirirdim!”

Oscar Brenifier ve Isabelle Millon, Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek (s. 58)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Ahmet neden Hoca’dan ağzını açmasını istiyor?

Y1...

S2. Ahmet’in Hoca’ya önerisi nedir?

Y2...

S3. Hoca’nın Ahmet’in önerisi için sunduğu gerekçe sizce mantıklı bir gerekçe mi?

Y3...

S4. Ahmet’in Hoca’ya öneride bulunmaya iten nedir?

Y4...

S5. Nasreddin Hoca Ahmet’in önerisini dinliyor mu?

Y5...

S6. Nasreddin Hoca Ahmet’e neden böyle bir yanıt veriyor? Sizce bu yanıt anlamla mı? Açıklayınız.

Y6...

S7. Başkalarının önerilerine her zaman güvenmeli miyiz? Açıklayınız.

Y7...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar fıkralar düşündüren ve duyumsatan iletileriyle, az söz ile çok şey anlatabilen yazınsal türler arasında yer alır. Bizim kültürümüzde de Nasreddin Hoca ve fıkralarının çok önemli bir yeri vardır. Nasreddin Hoca fıkraları ile hem duyumsatan hem de eğlendiren bir eğitim ortamı oluşturduk. Ayrıca anlama ve anlatma becerilerimizin de gelişmesine katkı sağladık.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmen “Çocuklar şimdi dilimizin kimi kurallarını öğrenmeye ve kullanmaya dönük çalışmalar gerçekleştireceğiz. Bu nedenle aşağıdaki tümce örneklerinde yer alan koyu renkteki noktalama işaretlerini incelemenizi istiyorum.” demesi.

Bana dönüyordu: “Futbolcu olacaksın, rezil olacaksın, adam olmayacaksın, aç kalacaksın, diyordu.”

Babamın o günkü acılı durumunu görecektiniz: “Futbolcu olacak, acıdan ölecek, vah çileli başım, vah! diyordu.”

Eskiden çocukların en çok oynadığı oyunlar şunlardı: körebe, beştaş, yakartop...

Bence başarıya ulaşmanın tek koşulu vardır: Çalışmak.

Öğretmen yukarıda yer alan örneklerdeki işaretin iki nokta olduğunu öğrencilerden yanıt olarak alır ve iki noktanın tümcelerdeki görevine ilişkin öğrencilere sorular sorar ve iki noktanın özelliklerini öğrencilere sezdirmeye çalışır ve aşağıdaki etkinlikleri öğrencilere yaptırır:

Etkinlik 7: Aşağıdaki tümcelerde iki noktadan sonra gelen bölümün özelliklerini yazınız.

- Söyleyin bakalım, karar verin çabuk: Ne olacaksınız, kim olacaksınız?

- Can alıcı olan başka bir şey: Senin ne zaman, ne yapmak isteyeceğini kestirebileceğin bir tür iç hazırlık yapman.

Bu etkinliği yaptırdıktan sonra öğretmenin öğrencilere “Kendisinden sonra açıklama yapılacak tümcelerin sonuna iki nokta konur.” demesi ve iki nokta ile ilgili bilgi vermesi.

Etkinlik 8: Aşağıdaki tümceleri, iki nokta ile ilgili “Kendisinden sonra açıklama yapılacak tümcelerin sonuna iki nokta konur.” özelliğinden yola çıkarak tamamlayınız.

- Başarıya giden yol bellidir:.....

- Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var:.....

- Annesinin öğütleri bitmiyordu:.....

Etkinlik 9: Aşağıda iki noktanın diğer işlevleri örneklenmiştir. Siz de bunları bir tümce ile örnekleyiniz.

1. Kendisinden sonra örnek verilecek tümcelerin sonuna konur:

Örnek: İnsanlar arasındaki iletişimi güçlendiren bazı sözcükler vardır: merhaba, günaydın, teşekkür ederim...

2. Başkalarından aktarılan yazı ve sözcüklerde tırnak işaretinden önce kullanılır:

Örnek: Mutsuz olduğumu gören arkadaşım bana şöyle dedi: “Dünyayı değiştiremiyorsan, dünyanı değiştir.”

3. Yazıda karşılıklı konuşmaların başlayacağını belirtmek için konuşma çizgisinden önce kullanılır:

Örnek: Telaşla sordum:

- Senin için ne yapabilirim?

İri ela gözlerini açtı. Yüzüme son kez baktı:

- Elimi tut, yeter, dedi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi konuşma becerilerimizi geliştirmeye dönük eğlenceli bir etkinlik gerçekleştireceğiz. Sınıftan belli kümeler oluşturup doğru boğumlama, vurgu ve tonlamaya özen göstererek tekerleme söyleme çalışması yapacağız.” demesi ve aşağıdaki işlemleri sırasıyla yerine getirmesi:

- Öğrenciler dört kişiden oluşan dört kümeye ayrılır.
- Aşağıda verilmiş olan tekerlemeler her kümeden birer öğrenciye verilir.
- Bu öğrenciler verilen tekerlemeyi küme arkadaşları duymayacak biçimde iletir ve bu yöntemle kümedeki her öğrenci tekerlemeyi söyler.
- Tekermeleri değişime uğratmadan çemberi tamamlayan küme birinci olur.

Örnek Tekermeler:

1. Küme: “*Doksan dokuz dolaplı doktor dolandırıcı dondurmacıdan dopdolu doksan donuk dondurma dolabı aldı.*” (Temizyürek ve diğerleri, 2013: 104)
2. Küme: “*Fermanlı fabrikatör farmason Fuat; filden, filden, fısıldan, fosilden, flütten, förden, fellik fellik kaçır.*” (Temizyürek ve diğerleri, 2013: 104)
3. Küme: “*Değirmene girdi köpek, değirmende yedi kötek; hem kepek yedi köpek hem kötek yedi köpek*” (Temizyürek ve diğerleri, 2013: 106).
4. Küme: “*Nazik Nadide narinlikten namelerini Nallıhanlı Nakkaş Nazif’e nankör Naci ile nakletti.*” (Temizyürek ve diğerleri, 2013: 108)

ARA ÖZET: Öğretmenin “Şiirsel bir anlatımı olan ve aynı zamanda konuşma becerilerimizin gelişmesine de olanak sağlayan tekerlemeler anadilimizin sözcük varlığını yansıtır ve dilsel becerilerin gelişmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, bu etkinliğimizde tekerlemelerden yararlandık.” demesi.

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Çocuklar bu ders sürecimizde öykü, karikatür, video ve fıkralardan yararlanarak dilimize ait birçok yeni bilgi ve özellik öğrendik ve duyumsadık. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerimizin gelişmesine yönelik birçok etkinlik yaptık. Türkçemizi etkili bir şekilde kullanabilmek için birtakım becerileri edinmemizi gerektirir. Bunlar anlama ve anlatma becerilerimizi geliştirebilmemize olanak sağlar. Bunun için bol bol okumamız ve farklı farklı yöntemlerle yazmamız, konuşmamız gerekir.

TEKRAR GÜDÜLEME: Öğretmenin bu eğitim durumu içerisinde etkin katılım sağlayan en iyi üç öğrenciyi belirlemesi ve bu öğrencilere daha önceden belirleyip aldığı kitapları dağıtması.

KAPANIŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi sizlere yeni kitap adları önereceğim. Bu kitaplardan sizin ilginizi çeçebilecek olanlarını alıp okuyunuz. Okuduğunuz kitapların tanıtımlarını okuma dosyanıza koymayı unutmayınız.” demesi ve aşağıdaki kitapları okumaları için çocuklara salık vermesi.

Antoine de Saint Exupery (2006) Küçük Pren, Türkçesi: Yaşar Avunç, İstanbul: Mavibulut Yayınları (Fantastik/Roman).

Christine Nöstlinger (2003) Lollipop, İstanbul: Günışığı Kitaplığı (Fantastik Roman).

Muzaffer İzgü (2003) Anneannemin Gramofonu, Ankara: Bilgi Yayınevi (Öykü).

Öğretmenin “Şimdi size bir müzik dinleteceğim.” demesi ve Beethoven’a ait Moonlight Sonata (Ay ışığı Sonatı) adlı yapıtı dinletmesi:

(<https://www.youtube.com/watch?v=4Tr0otuiQuU>)

Öğretmenin “Bu müzik sizlere ne çağırıyor? Neleri duyumsadınız ve neler canlandı düş evreninizde? ” demesi ve yeter sayıda öğrenciye konuşmaları için söz vermesi.

E- DEĞERLENDİRME

1.

Aydın’la Demet iki apartmanın arasında kalan daracık boşlukta top oynuyorlardı. Birbirlerinin kalelerine şut çekerken top ikide bir caddeye kaçıyordu. Cadde işlekti. Arabalar vızır vızır gelir geçerlerdi. Onun için caddeye çıkıp topu almak tehlikeliydi. Aydın’la Demet’in anneleri sık sık tembih ederlerdi:

- Aman, caddeye çıkmayın. Dikkat edin.

- Top oynamayın, tehlikeli oluyor. Başka bir oyun bulun.

Aydın’la Demet, top oynamak istiyorlardı. Ama kentin bu kesiminde top oynamaya uygun geniş bir alan yoktu. Her yer apartmanlarla doluydu. Yan sokakta boş bir arsa vardı onu da bu yıl kapatmışlardı.

Talip Apaydın, Dağdaki Kaynak, (s.32)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

• Aydın’la Demet nerede top oynuyorlar?

.....

• Top oynarken nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya kalıyorlar?

.....

• Anneleri çocuklara ne öğüt veriyor?

.....

• Parçadaki olayın geçtiği yeri ve zamanı yazınız.

.....

• Çocukların top oynadıkları yeri siz uygun buluyor musunuz? Neden?

.....

2. Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

(1) Bıçak kemiğe dayandı

() Ağzını aramak

(2) Kıl payı

() Az kalsın

(3) Nabzını yoklamak

() Katlanamayacak hale gelmek

(4) Kulak kabartmak

() Korkmak

(5) Yüreği ağzına gelmek

() Gizlice dinlemek

3. “Şehrin en yüksek binasına korumasız tırmanıyor, kendisine zarar verecek bu işin üstüne üstüne gidiyordu.” tümcesindeki tehlikeli durumu açıklayan deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ateş püskürmek
B) Ateşe atmak
C) Ateşle oynamak
D) Ateşe vermek

4. Aşağıdaki sözcüklerin aldığı ekleri inceleyiniz. Bu eklerin sözcüklere kazandırdığı anlamları düşünerek yapım eki mi yoksa çekim eki mi olduklarını belirtiniz.

Sözcük	Sözcüğün Kökü	Sözcüğün Aldığı Ek	Yapım Eki	Çekim Eki
Yolcu				
Batmanlı				
Çalışmış				
Filmin				
Anahtarlık				

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde soru ekinin (mi) yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Konuklarınızı karşılamak için kapıya kadar çıkarmısınız?
B) Siz mi istemiştiniz bu gazete ve dergileri?
C) Hiç kitap ile defter bir olur mu?
D) Bu güzel mi güzel ödülü kim kazanmak ister?

6. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili ekin çeşidini karşında boş bırakılan yere yazınız.

Ümidim cesur olmayı söyler bana.....

Burada yaşayan bir yığın fakir inşa var.....

Sabahleyin okula geç kaldı.....

Dayısı bilgisayarını temizledi.....

Masanız temiz ve düzenli olsun.....

7. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerden durum eki almış olanları 1'e, iyelik eki almış sözcükleri 2'ye yazınız.

Akşam annem bize misafir geleceğini söyledi. Bizde misafir şenlik demekti. Bu sırada komşumuz Hüseyin amca evinden çıkıyordu.

1

2

8. Altı çizili sözcüklerin hangisi hem yapım hem çekim eki almıştır?
A) Kalemlerimden birini sen al.
B) Tahtayı nöbetçi sildi.
C) Öğrenciler ödevlerini getirdiler.
D) Sınıfımızda kitaplık bulunuyor.
9. “Kişi adılarına “-e, -a” yönelme durum ekini getirdiğimizde sözcük kökünde değişiklik meydana gelebilir.”
Hangi seçenekte yukarıdaki açıklama doğrultusunda bir örnek verilmiştir?
A) Size
B) Sana
C) Bize
D) Ona
10. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük durum eki almamıştır?
A) Arkadaşı onu yarı yolda bırakmaz.
B) İyi dost kara günde belli olur.
C) Kestirme yoldan giden çok dolaşır.
D) Kişi sevdiğine naz eder.
11. Aşağıdaki tümcelerden hangisinde iki nokta işareti (:) doğru kullanılmamıştır?
A) Onun bir arkadaşı vardı: Aslı.
B) İki şeyi çok seviyorum: Çay ve simit.
C) Anladım ki: buradan gitmeliyim.
D) Orkun: “Buraya gel!”
12. Edirne'nin en sevdiğim yanı şudur: Tarihle iç içe olması.
Bu tümcede iki noktanın kullanımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A) Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konmuştur.
B) Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak tümcenin sonuna konmuştur.
C) Kendisiyle ilgili örnek verilecek tümcenin sonuna konmuştur.
D) Yazınsal yapıtlarda konuşma bölümünden önceki anlatımın sonuna konmuştur.

EK 2. 5. Eğitim Durumu 5 (Dut Ağacının Korkusu)

EĞİTİM DURUMU 5

DUT AĞACININ KORKUSU

(Sevim Ak)

DUT AĞACININ KORKUSU

Yine bahar geldi, yine çiçeklendi ağaçlar. Bahçemizdeki dut ağacının dallarında bir tek dut yok yine.

"Anne, bu ağaç hiç dut vermez mi?"

"Bilmem, ben görmedim. Ama bir kere de babana sorsan iyi edersin. O, çocukluğundan beri bu evde oturuyor."

Babam kapının önünde ayakkabılarını boyuyordu. Yanına gidince, yardım etmek istediğimi sandı, bir fırça uzattı.

"Al bakalım şunu, boyadıklarımı sıkı sıkı fırçala."

"Ama ben şeyi merak etmiştim... Dut ağacını..."

"İyi ya, otur şöyle. Hem çalışalım hem konuşalım. Dut ağacının neden meyve vermediğini soracaktın, değil mi? O ağacı deden dikmiş. Önceleri birkaç kez meyve vermiş, ama son on yıldır tek dut vermedi. Deden iki de bir, 'Bunu korkutmak gerek,' der dururdu."

"Korkutmak mı? Nasıl şey o?"

"Sana garip gelecek ama benim çocukluğumda meyve vermeyen ağaçları korkutmak çok denenmiş bir yoldu. Yararlı olduğu bile söylenirdi."

"Yaa! Kim yapardı bu işi?"

"Kim olursa. Baltalı kişiler ağacın başına dikilir 'Önümüzdeki yıl meyve vermezsen seni keseceğiz.' derlerdi. Dallarna, gövdesine baltayla hafifçe vurup yaralarlardı. Ağaç bu konuşmaları işitir, gelecek yıl meyve vermezse kesileceğini anlardı. Bazısı korkusundan ertesi yıl çiçek açar, meyve verirdi."

"Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamaz ki!"

"Mitolojik bir inanış bu. Mitolojiye göre her ağacın bir perisi vardır."

"Peri mi? Nereden çıktı bu? Hani cinler, periler hep uydurmaydı?"

Babam gülmeye başladı.

"Benimle alay ediyorsun, değil mi? Ne olur doğrusunu söyle, baba... Bizim dut ağacının da bir perisi var mı?"

"Ne bileyim."

Dut ağacımızın meyve vermesini öyle çok istiyordum ki! Onun için her şeyi yapabiliyordum. Yüreğini ağzına getirecek bir korkutma töreni düzenleyebilirdim. Ama önce havanın kararması gerekiyordu. Karanlıkta cisimlerin korkunç hale geldiğini biliyordum. Geceleri her şeyin koca bir gölgesi olur ve sessiz boşlukta tuhaf yaratıklara dönüşür.

Gece el etek çekildikten sonra balta, bıçak, çekiç ve çakıyı alet dolabından alıp bir torbaya koydum. Kafamdan aşağı beyaz bir çarşaf geçirdim. Bir hayaletten farksız olmuştum. Bahçeye çıktım. Dut ağacının karşısında durdum. Yaprakları hafif hafif titremeye başladı. Tabansızın tekiymiş, hemencecik korktu.

Garip sesler çıkararak çevresinde dans etmeye başladım. Torbadaki kesici aletleri teker teker çıkarıyor, gövdesine doğru fırlatıyordum. Karanlıkta iyice seçemiyordum, ama ağır yaralar almış olmalıydı. Bir ara kesik kesik ağladığımı duyar gibi oldum. Ses Bora Amca'nın köpeğinin sesine çok benziyordu. Önce o sandım. Kulübesine baktım, yoktu. Bu ses pekâlâ dut ağacından gelebilirdi.

Sonra ağaçtan hırıltılar yükseldi. Aldığı yaraların etkisiyle can çekişiyor olmalıydı. Çarşafı çıkardım, ağacın yanına gittim. Başımı biraz yukarı kaldırıncaya Hacer Teyze'yi gördüm. Kafasını pencereden çıkarmış derin derin soluyordu. Yine astım krizi tutmuştu zavallının. Ağacın arkasına gizlenip pencereyi kapamasını bekledim. O gidince yine çarşafı başımdan aşağı geçirdim. Kafama, geçen müsamereden kalan Kızılderili başlığını taktım. Ağacın perisi tuhaf görünümünden oldukça etkilenmişti.

Yaprakları karıştı, garip bir şekilde hışırdamaya başladı. İstedğim olmuştu. Sonunda ağacı korkutmayı başarmıştım.

"Heheheeyt! Dut ağacı, bana bak! Önümüzdeki yıl meyve vermezsen, seni katur kutur keserim. Anladın mı? Anladıysan yapraklarını hışırdatma!"

Tam o sırada, yaprakların hışırtısı birden kesildi. Bembeyaz bir kedi ağaçtan alelacele ayaklarının dibine inmiş, tatlı tatlı miyavlamaya başlamıştı.

Karşı pencerelerden biri açıldı, hemen de kapandı. Kısa süren bir sessizlik sonunda tekrar açıldı. Pencereden bakan iki kişi merakla geceyi dinliyorlardı. Beni görürlerse mahalleyi ayağa kaldırabilirlerdi. Aletleri ve çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım. Peşimden bir kadın çığlık çığlığa bağırdı:

"Yakalayın! Hırsız var!"

Kalbim küt küt çarpıyordu. Kapıyı yavaşça kapadım, odama koştum. Işığı yakmadan perdenin arkasından sokağa baktım. Yüzlerini seçemediğim pijamalı birkaç kişi sokağa fırlamıştı. Ellerinde odun, bıçak, kayış gibi şeyler vardı. Fener taşıyan birini izleyerek sokağı baştan başa gözden geçirdiler. Sonra penceredeki kadının işareti üzerine bahçemize girdiler. Feneri dışarıda bıraktığım aletlerin üzerine tuttular.

Fenerli adam, peşindekilere döndü, "Gördünüz mü? Öldürmeyi göze almış bir hırsızmış," dedi. "Allah korudu yine."

"Evet," dedi penceredeki ses. "Bıçak, çakı... Ne istersen var. Onlarla kesecek, çarşafı boğacaktı herhalde."

"Yok canım, hiç polisiye roman okumadın mı? Çarşaf genellikle üst kata tırmanmak için kullanılır."

Aniden bekçi düdükları karanlığı böldü. İçim ürpermişti. Bekçiler bahçeye üşüştiler. Kesici aletleri bir kâğıda not ederek torbaya doldurdular. Bekçilerden biri bıyıklarını burarak bizim evi gösterdi.

"Bu evdekilerin haberi var mı?"

"Yoo," dedi mavi pijamalı. "Onlar uyanmadılar."

Pencereden çekildim. Titriyordum.

Bekçiler kapımızı çalmaya başladılar. Az sonra annemle babam uyanmış, apar topar kapının önüne inmişlerdi.

Hemen yatağa girdim, pikeyi başıma çektim. Hiç kıpırdamadan olabilecekleri bekledim.

Uzaktan babamın sesi geliyordu:

"Evet, bu aletlerin hepsi benim. Bahçede tamirat yapmıştım. İçeri almayı unutmuşum."

Sonra kapının kapandığını duydum. Bir-iki dakika geçmeden de odamın ışığı yandı. Annemle babam içeri girmişti. Uyur numarası yapıyor, soluk alıp vermekten bile korkuyordum.

Işık söndü. kapı usulca kapandı. Babam gülerek uzaklaşırken, "Tıpkı benim gibi," diyordu. "Ben de böyle durumlarda yatağa girer, kıpırdamadan kaskatı yatardım. Derin uykuda olduğum, hiçbir şeyden haberimin olmadığı sanılsın isterdim."

Ayaklarımın ucuna basarak pencereye gittim. Dut ağacının gövdesi dikleşmiş, yaprakları irileşmişti. Önümüzdeki yıl değil, birkaç güne kadar dut vereceğe benziyordu.

Sevim Ak, Uçurtmam Bulut Şimdi

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Ak, Sevim, Uçurtmam Bulut Şimdi.
- Akal, Aytül ve Yener Mavisel. Ay Kaç Yaşında?
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Çınaroğlu, Ayla, Şiir Gemisi
- Eyuboğlu, Bedri Rahmi. Dol Karabakır Dol (Bütün Şiirleri)
- Halikarnas Balıkcısı. Gençlik Denizlerinde.
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat. Sanatsal Uyarılarla Dil Öğretimi
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Açıkgöz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Her Güne Bir Sanat Etkinliği.
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.

Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler):

1. Birinci Resim: Franz von Lenbach, Genç Çoban, 1860, Schack-Galerie, Münih

Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (25-26 Haziran)

2. Birinci Karikatür: Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Haziran 2018.

3. İkinci Karikatür: Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2018.

4. Üçüncü Karikatür: Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Mart 2018.

5. Birinci Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, 27 Şubat 2011, sayı 37, s.4
6. İkinci Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, 27 Şubat 2011, sayı 37, s.4
7. Üçüncü Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, 27 Şubat 2011, sayı 37, s.4
8. Dördüncü Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, 27 Şubat 2011, sayı 37, s.4
9. İkinci Resim: Gustav Klimt, Elma Ağacı II, 1916, Özel Koleksiyon Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (28 Haziran)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Doğa ve Evren

Kullanılan Metnin Başlığı: “Dut Ağacının Korkusu” (Sevim Ak)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.
14. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin “Sevgili öğrenciler şimdi resmin ve sanatın duygu dünyasında bir yolculuğa çıkalım.” demesi ve aşağıdaki resmi öğrencilere yansıtıcı yardımıyla göstermesi. Öğretmenin öğrencilerden resimleri incelemelerini istemesi ve onlara resimlerle ilgili sorular sorması.

Franz von Lenbach, Genç Çoban, 1860, Schack-Galerie, Münih

SORULAR VE YANITLAR

S1. Bu resimde neler görüyorsunuz ve bu resim size neyi çağrıştırıyor? Açıklayınız.

Y1...

S2. Sizce resimde çocuk ne yapıyor? Dinlenmek ve düşünmek için seçilen yeri açıklar mısınız?

Y2...

S3. Resimde çocuğun eli neden yüzünün üzerinde duruyor?

Y3...

S4. Resimdeki çocuğun giysileri hakkında neler düşünüyorsunuz? Bugün giydiklerimiz ile benzerlik gösteriyor mu? Açıklayınız.

Y4...

S5. Sizce bu çocuk neden yalın ayak? Açıklayınız.

Y5...

S6. Bu resim ne zaman yapılmış olabilir? Günümüzde yapılmış olabilir mi?

Y6...

Resimle ilgili anlama ve çözümlene çalışmaları bittikten sonra Öğretmenin, “Bugüne dek hiç çiçek yetiştirdiniz mi ya da bir hayvan beslediğiniz oldu mu? Bunları yaparken neler sezdiniz ve düşündünüz? Çiçeğe ya da hayvana, ilginiz dışında sevginizi de verdiniz mi? Karşılığında onların da size sevgisini verdiklerini hiç sezdiniz mi?” sorularını sınıfa yöneltmesi, öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştirme vermesi.

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu haftaki dersimizde yeni bir metin işleyeceğiz. Bu metnin işleneceği dersin sonunda kimi sözcük, söz öbeği ve deyimlerin anlamını öğrenecek; aynı zamanda edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını belirleyecek ve duyumsayacaksınız. Ayrıca bu süreçte yeni anlama ve anlatma

etkinlikleri ile anadilimizi etkili kullanabilme becerilerimizi geliştireceğiz. Bu etkinlik sırasında sizlere bol bol sorumluluk vereceğim ve sizlerle anadilimize ilişkin uygulamalar yapacağız.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Çocuklar bu metni işlerken edat, bağlaç ve ünlemlerin tümce içerisindeki anlamlarını ve görevlerini öğreneceksiniz. Bu, sizlerin anlama ve anlatma becerilerinizdeki başarınızı arttıracaktır. Öğrendiğiniz yeni sözcükler ve deyimler de konuşma ve yazma becerilerimizdeki başarınızı arttıracaktır.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Sevim Ak’ın “Dut Ağacının Korkusu” adlı öyküsünü okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi.

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin dinleme kurallarına, yöntem ve tekniklerine yönelik ilkeleri uygulamalarını istemesi.

2. Öğretmenin metni okuma kuralları ve yöntem ve tekniklerine uygun bir biçimde sesli okuması ve metnin son bölümünde gerçekleşebilecek olaylara ilişkin merak uyandırmak amacıyla tahminde bulunarak okuma yöntemini kullanması.

3. Öğrencilerin sesli okuma sırasında metinde yer alan deyim ve atasözlerini bulmaya dönük seçici dinleme yöntemini kullanması.

2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.

3. Öğrencilere öykünün öğretmen tarafından sesli okunması ve daha sonra 3 öğrenciye metni sesli okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları ve eksikleri düzeltmesi.

4. Öykü, resim, şiir ve karikatürden (çizginin gücünden) yola çıkarak öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları yaptırılması.

5. Edat, bağlaç ve ünlemlerin işlevlerine yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi.

6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ile anlatmalarının sağlanması.

7. Öykünün anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması. Öğretmenin öğrencilerin doğru yanıtlarına pekiştireç; yanlış ve eksik yanıtlarına düzeltme ve ipucu vermesi. Ayrıca her sorunun yanıtı için değişik 3 veya 5 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküdeki kahraman neyi merak etmektedir ve niçin anne, babasına sorular sormaktadır? Açıklayınız.

Y1:...

S2: “*Deden iki de bir, 'Bunu korkutmak gerek,' der dururdu.*” tümcesinden yola çıkarak neden meyve ağaçları korkutulmak istenmektedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Sizce meyve ağaçlarını korkutmak olumlu sonuçlar doğurmakta mıdır? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Meyve ağaçlarını korkutmanın size göre inandırıcı bir yanı var mıdır? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Meyve ağaçlarını korkutmak için neler yapılmaktadır? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Öyküde kahraman en çok neyi yapmak istemektedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Kahraman korkutma töreninin ne zaman gerçekleştirmeyi düşünüyor? Neden?

Y7:...

S8: Kahramanın dut ağacını korkutma töreni ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Siz olsaydınız böyle bir şey yapar mıydınız? Açıklayınız.

Y8:...

S9: Öyküde kahraman dut ağacını korkutma töreni için ne gibi hazırlıklar yapıyor? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Öyküde kahraman dut ağacını korkutma töreninde neler yapıyor? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Öyküde kahramanın dut ağacını korkutması sırasında neler yaşanıyor? Çevredekilerin bu ilginç olay karşısındaki tutumu nedir?

Y11:...

S12: Öyküde komşular, kahramanı neye benzetiyorlar? Bu sırada öykü kahramanı neler yapıyor? Açıklayınız.

Y12:...

S13: Mahallelinin dışarıya çıkmasıyla birlikte komşular bu durum karşısında ne gibi öngörülerde bulunuyorlar? Açıklayınız.

Y13:...

S14: Olayın gerçekleştiği yere bekçilerin gelmesiyle birlikte neler yaşanıyor?

Y14:...

S15: Kahramanın anne ve babası olayı öğrendiklerinde nasıl bir tepkide bulunuyorlar? Açıklayınız.

Y15:...

S16: Kahramanın babası neden “*Evet, bu aletlerin hepsi benim. Bahçede tamirat yapmışım. İçeri almayı unutmuşum.*” sözlerini kullanmış olabilir? Açıklayınız.

Y16:...

S17: Öyküde kahramanın babası çocuğunun bu davranışı karşısında neler düşünüyor? Çocuğunu kime benzetiyor? Açıklayınız.

Y17:...

S18: Öykünün sonunda kahraman ne yapıyor? Açıklayınız.

Y18:...

S19: Yazar, metinde en çok hangi duygular üzerinde durmuştur? Tartışınız

Y19:...

S20: Sizin de çevrenizde ağaç korkutmak gibi veya ona benzeyen halk inanışları var mı? Varsa bunlarla ilgili neler düşünüyorsunuz?

Y20:...

ARA ÖZET: Okuduğumuz bir metni anlayabilmemiz, metindeki olayların gelişim sırasına uygun olarak hazırlanan sorulara doğru yanıt verebilmemize ve bu metni kendi sözcük ve tümcelerimizle özetleyebilmemize bağlıdır. Bu anlama süreci de her şeyden önce iyi bir okuma ve okuduğunu anlama becerisini kazanmamız ile gerçekleşecektir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi de metnin anlaşılmasına yardımcı olacak, metnin düşünsel evrenine girmemize olanak sağlayacak, kahramanları ve onların özelliklerini daha iyi tanımamıza katkı sağlayacak sorulara doğru ve anlamlı yanıtlar verebilmeniz için metni sessiz okuma yöntemi ile okuyunuz.” demesi ve sessiz okuma

ilkelerini öğrencilere anımsatması ve aşağıdaki soruları yeter sayıdaki öğrencilere sorması:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1:...

S2: Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Öykü kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Öyküde kahramanın özelliklerinden hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y7:...

S8: Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y8:...

S9: Metnin yardımcı düşünceleri ya da diğer iletileri nelerdir?

Y9:...

S10: Kahramanın anne ve babasının tutumu karşısında onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y11:...

S12: Siz olsaydınız öyküde yer alan sorun için nasıl bir çözüm bulurdunuz? Neden? Açıklayınız.

Y12:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Yazınsal bir metni anlayabilmek, o metindeki olayların gelişim sırasını bilmeye, özellikle metnin konusunu ve iletilerini bulmaya bağlıdır. Yazar, yazdıklarıyla okurlarının kimi duygu ve düşüncelerini sezinetmek ister. Bu duygular ve düşünceler, anlayarak okumayla kavranır. İncelediğimiz metinde yer alan birçok soruya yanıt verdik ve metnin anlam evrenine daha iyi bir biçimde girebildik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, anlamlı okuma, metindeki olayları farklı yönleriyle kavramanın yanı sıra okuduğumuz metni dil ve anlatım yönünden de incelemeyi gerektirir. Bu dersimizde incelediğimiz öyküde yer alan anlamını bilmediğimiz sözcüklerin ve söz öbeklerinin anlamları ve anlam özellikleri üzerinde duracağız ve bunları belirlemeye çalışacağız. Önce bilmediğimiz sözcüklerden başlayalım.” demesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla uygun sayıda öğrenciye yöneltmesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bu sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1:...

S2: “firça, balta, peri, cin, uydurma, cisim, tuhaf, çakı, çarşaf, astım, müsamere, hışkırdamak, alelacele, kayış, üşüşmek, pike, tamirat” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümceler bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. (Belirtilen her sözcük tahtaya yazılır. Öğrencilerin tümcelerinden bağlamından yola çıkarak öngöründe buldukları anlamlar sırayla öğrenilir.) Öngöründe bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

Y2:...

S3: Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeterli kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştirici verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)

Y3:...

S4: “...*Dut ağacımızın meyve vermesini öyle çok istiyordum ki! Onun için her şeyi yapabilirdim. Yüreğini ağzına getirecek bir korkutma töreni düzenleyebilirdim....*” tümcelerinde yer alan “yüreği ağzına gelmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y4:...

S5: “...*Gece el etek çekildikten sonra balta, bıçak, çekiç ve çakıyı alet dolabından alıp bir torbaya koydum....*” tümcelerinde yer alan “el etek çekildikten sonra” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S5: “...*Sonra ağaçtan hırıltılar yükseldi. Aldığı yaraların etkisiyle can çekişiyor olmalıydı....*” tümcelerinde yer alan “can çekişmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: “...*Kalbim küt küt çarpıyordu. Kapıyı yavaşça kapadım, odama koştum. Işığı yakmadan perdenin arkasından sokağa baktım...*” tümcelerinde yer alan “kalbi küt küt atmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: “...*Fener taşıyan birini izleyerek sokağı baştan başa gözden geçirdiler....*” tümcelerinde yer alan “gözden geçirmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y7:...

S8: “...*Fenerli adam, peşindekilere döndü, "Gördünüz mü? Öldürmeyi göze almış bir hırsızmış," dedi. "Allah korudu yine."...*” tümcelerinde yer alan “göze almak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y8:...

S9: “...*Kesici aletleri bir kâğıda not ederek torbaya doldurdular. Bekçilerden biri bıyıklarını burarak bizim evi gösterdi."...*” tümcelerinde yer alan “bıyık burmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y9:...

S10. Bu öyküde öne çıkan duygu durumuna uygun atasözü, deyim veya özdeyiş biliyor musunuz?

Y10...

S11:

Etkinlik 1: Aşağıda okuduğumuz metinde yer alan bazı deyimlerin anlamları verilmiştir. Anlamların yola çıkarak bu deyimleri bulunuz ve tümcelerin yanına yazınız.

Birden bire çok korkmak, aşırı korkudan fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek:.....
Ortalıkta hiç kimse kalmamak, ıssızlaşıp sessizleşmek:.....
Ölmek üzere bulunmak:.....
Telaş ve heyecana düşmek:.....
Çok heyecanlanmak:.....
Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek:.....

Y11:...

S12: ..."Kim olursa. Baltalı kişiler ağacın başına dikilir 'Önümüzdeki yıl meyve vermezsen seni keseceğiz.' derlerdi. Dallarına, gövdesine baltayla hafifçe vurup yaralarlardı. Ağaç bu konuşmaları işitir, gelecek yıl meyve vermezse kesileceğini anlardı. Bazısı korkusundan ertesi yıl çiçek açar, meyve verirdi."...

Bahçeye çıktım. Dut ağacının karşısında durdum. Yaprakları hafif hafif titremeye başladı. Tabansızın tekiymiş, hemencecik korktu...

Karanlıkta iyice seçemiyordum, ama ağır yaralar almış olmalıydı. Bir ara kesik kesik ağladığını duyar gibi oldum...

Sonra ağaçtan hırıltılar yükseldi. Aldığı yaraların etkisiyle can çekişiyor olmalıydı. Çarşafı çıkardım, ağacın yanına gittim...

Yazarın yukarıdaki tümcelerine göre ağacın konuşmaları işitmesi, korkması, ağlaması, can çekişmesi, hırıltılar çıkartması olanaklı mıdır? Ağaç böyle şeyler yapar mı? O halde yazar burada ne anlatmak istemiş olabilir? Tartışınız.

Y12...

S13: Çocuklar şimdi sizden kişileştirme sanatından yararlanarak istediğiniz ve sevdiğiniz bir yeri, olayı veya canlıyı anlatmanızı istiyorum. Bu yer gittiğiniz bir tatil yeri, köyünüz, kasabanız, mahalleniz ya da başka bir yer olabilir. (Bu etkinlik için öğrencilere 15 dk. süre verilir. Öğrencilere yazma ilke ve kuralları anımsatılır. "İç yapı" ve "dil ve anlatım" özelliklerine uymaları istenir. Yazma çalışmalarında başarılı öğrencilere pekiştirmeç verilir ve en güzel yazı örneği sınıf panosuna asılır. Yazılı anlatım çalışması sırasında yanlış yapan öğrencilere düzeltme ve dönüt verilir.)

Etkinlik 2: Kişileştirme sanatından yararlanarak istediğiniz veya sevdiğiniz bir yeri, olayı veya canlıyı yazılı anlatınız.

Y13:...

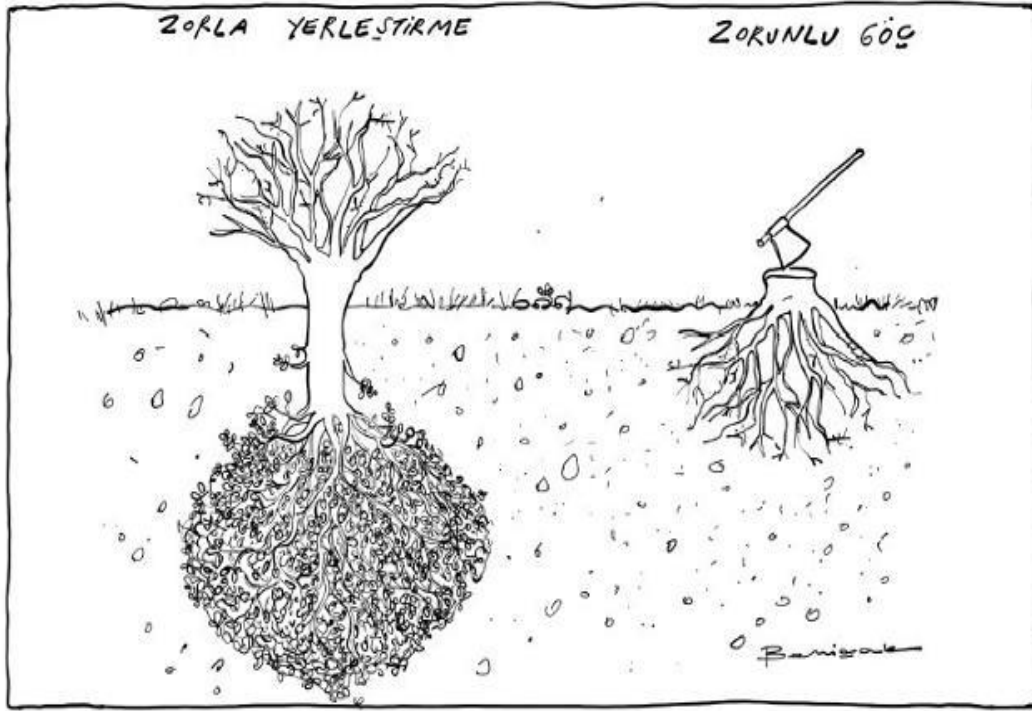
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Okuduğumuz yazınsal nitelikli metinler, anadilimizin en etkin, en güzel ve en özenli kullanıldığı metinlerdir. Kendi dilimizin zenginlikleri, incelikleri ve güzellikleri bu metinlerde yer alır. Yalnız bu metinleri okuyup anlayabilmemiz için söz dağarcığımızın zengin olması gerekmektedir. Bu yüzden okuduğumuz metinlerde yer alan söz, sözcük, söz öbeği, deyim, atasözü ve tüm kavramların anlamlarını bilmek ve öğrenmek çok önemlidir. Bunun için de öncelikle metnin bağlamından yola çıkarak sözcükleri anlamlarını bulmaya çalışmalıyız. Bulamıyorsak Türkçe Sözlük’ten yararlanmalıyız.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi karikatür ve çizginin duyumsatan ve düşündüren dünyasında güzel bir yolculuğa çıkacağız. Aşağıda yer alan karikatürlerin size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.” demesi ve aşağıdaki karikatürleri öğrencilere bilgisayar ortamında göstermesi.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2018.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Haziran 2018.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Mart 2018.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Duygu ve düşüncelerimizi etkili bir biçimde anlatabilmemiz için konuşma becerilerimizi etkili kullanmamız gerekir. Bu amaçla gerçekleştirdiğimiz bu etkinlikte konuşma becerilerimizin gelişmesine yönelik bir uygulama gerçekleştirdik.” demesi. Yapılan konuşma etkinliklerinin konuşmayı yapan

öğrenciler tarafından sesini ve beden dilini etkili kullanma, dil ve anlatım, sunum tekniği ve içerik açısından değerlendirilmesi. En güzel ve etkili konuşmayı gerçekleştiren öğrenciye pekiştireç verilmesi ve sınıfça alkışlanması.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi de dilimize özgü bazı kullanım özelliklerini öğreneceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi.

Öğretmenin incelenen metinden seçilmiş içerisinde ilgeç (edat), bağlaç ve ünlemlerin geçtiği tümceler olduğu etkinlik kağıdını öğrencilere dağıtması. Onlardan kağıtta yer alan tümceleri özenle okumalarını istemesi ve altı çizili sözcüklerin hangi işlevlerde kullanıldığını öğrencilere sorması. Bu sözcüklerin işlev ve görevlerini öğrencilerin bulmasını istemesi, doğru yanıt veren öğrencilere pekiştireç vermesi.

Anne, bu ağaç hiç dut vermez **mi**?

Ama bir kere **de** babana sorsan iyi edersin. O, çocukluğundan **beri** bu evde oturuyor. Önceleri birkaç kez meyve vermiş, **ama** son on yıldır tek dut vermedi.

Hem çalışalım **hem** konuşalım.

Yaa! Kim yapardı bu işi?"

Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamaz **ki**!

Mitolojiye **göre** her ağacın bir perisi vardır.

Onun **için** her şeyi yapabilirdim

Geceleri her şeyin koca bir gölgesi olur **ve** sessiz boşlukta tuhaf yaratıklara dönüşür.

Gece el etek çekildikten **sonra** balta, bıçak, çekiç **ve** çakıyı alet dolabından alıp bir torbaya koydum.

Torbadaki kesici aletleri teker teker çıkarıyor, gövdesine **doğru** fırlatıyordum.

Karanlıkta iyice seçemiyordum, **ama** ağır yaralar almış olmalıydı.

Bir ara kesik kesik ağladığımı duyar **gibi** oldum.

Önce o sandım.

Aldığı yaraların etkisi **ile** can çekişiyor olmalıydı.

Heheheeyt! Dut ağacı, bana bak!

Anladın **mı**?

Aletleri **ve** çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım.

Ellerinde odun, bıçak, kayış **gibi** şeyler vardı.

Gördünüz **mü**?

Çarşaf genellikle üst kata tırmanmak **için** kullanılır.

Bir-iki dakika geçmeden **de** odamın ışığı yandı.

Tıpkı benim **gibi**.

Ben **de** böyle durumlarda yatağa girer, kıpırdamadan kaskatı yatardım.

Önümüzdeki yıl **değil**, birkaç güne **kadar** dut vereceğiz benziyordu.

İlgeç ve bağlaçların, sözcükler ve tümceler kimi koşullarda birbirlerine bağlamak için başka sözcüklere gereksinim duyduklarında kullanıldığı; ilgeçlerin tümceden çıkarıldığında tümcenin anlamsızlaştığı ve tek başlarına bir anlam ifade etmedikleri; bağlaçların tümceden çıkarıldığında tümcenin anlamında bir değişikliğin olmadığı ve tek başlarına bir anlam ifade etmedikleri; üzüntü, sevinç, şaşkınlık, heyecan, korku gibi duygu durumlarında birilerine seslenmek için gereksinim duyulan sözcüklere ünlem denildiği gibi ilke ve işlevlerin sınıfça belirlenmesinden sonra öğretmenin ilgeç, bağlaç ve ünlemlerin kullanımına yönelik bilgi vermesi ve pekiştirme çalışmaları yaptırması.

- Tümcelerden kimisinin tahtaya yazılması, önce “ilgeç” olan sözcüklerin silinmesi ve anlamda bozulmanın sezdirilmeye çalışılması. “İlgeçlerin tümceden çıkarıldığında tümcenin anlamsızlaştığı veya anlamın daraldığı” ilkesinin öğrencilere buldurulması ve bu işlemin yeter sayıda öğrenciyle yinelenmesi.
- Aynı işlemlerin bağlaç için de yapılması, “bağlaç” olan sözcüklerin silinmesi ve anlamda bozulmanın ve daralmanın olmadığı sezdirilmeye çalışılması. “Bağlaçların tümceden çıkarıldığında tümcenin anlamında bir değişme olmadığı” ilkesinin öğrencilere buldurulması ve bu işlemin yeter sayıda öğrenciyle yinelenmesi.
- İçerisinde ünlem olan tümcelerın tahtaya yazılması ve öğrencilerden tümcelerde yer alan duygu durumlarını belirlemesinin istenmesi ve doğru yanıtla pekiştirilerek verilmesi. “Örneklere görüldüğü gibi korktuğumuz, heyecanlandığımız, şaşırdığımız veya sevindiğimiz durumlarda çevremizdekilere veya birilerine seslenmek için kimi sözcükler kullanırız. Siz bu durumlarda hangi sözcükleri kullanıyorsunuz?” sorusunu öğrencilere yöneltilmesi ve doğru yanıtla pekiştirilerek, yanlış yanıtla ise düzeltme verilmesi.
- Anlaşılmayan yerlerin yeniden anlatılması ve örneklendirilmesi. Açıklamalar ve örneklerin öğrencilerin defterlerine yazdırılması (Bilgin 2006: 287-364):

İLGEÇ

Kendi başına bir anlamı olmayan, tümce içerisinde anlam kazanan, diğer söz ve söz öbekleri ile anlam ilgisi kuran, çoğu zaman eklendiği söz öbeğine önad, belirteç gibi görevler kazandıran sözcüklerdir. Türkçemizde yer alan kimi ilgeçler aşağıdaki gibidir:

İle:

Kullanımı yaygındır ve daha çok ek biçiminde kullanılır.

Ablam sevinçle beni karşıladı.

İle yerine ve getirilebiliyorsa ile bağlaç görevinde kullanılmaktadır.

Örnek: Kalem ile silgi olmadan sınava giremezsin.

Gibi:

İşlerim düşündüğüm gibi ilerledi.

İçin:

Yürümek için arabadan indi. (amaç ilgisi)

Buralı olduğum için yanıt verdim. (nedensellik ilgisi)

Benim için ölüm kalım meselesidir. (görelilik ilgisi)

Senin için bir kez daha yaparım. (koşul ilgisi)

Zamanı iyi kullanamadığı için kendini harap etti. (neden ilgisi)

Göre:

Bir insana göre elbette zordu. (karşılaştırma ilgisi)

Bu meslek bana göre değil. (uygunluk ilgisi)

Kadar:

Senin kadar kimseden yardım almadım. (ölçü, nitelikte eşitlik, benzerlik ilgisi)

Güneş doğana kadar çalıştı. (zaman ilgisi)

Dek, değin:

Bugüne değin yanıma gelmedin. (zaman ilgisi)

Beri:

Üç aydan beri sürekli dua ediyorum. (eylemin sürmekte olduğunu bildirir.)

Karşın:

Bunca olanlara karşın vazgeçmedi. (karşıtlık ilgisi)

Karşı: Genellikle –e karşı kalıbıyla kullanılır.

Yüzüne karşı söyledim. (yönelme anlamı)

Üzere:

Yazdıkları bitmek üzereydi. (zaman yakınlığı ilgisi)

Kurultaya gitmek üzere yola çıktı. (amaç ilgisi)

Diğer ilgeçler: başka, doğru, dolay, yana, diye, önce, sonra, değil...

BAĞLAÇ

Eş görevde olan öğeleri ve anlamca ilgili tümceleri birbirine bağlayan sözcüklere bağlaç denir. Bağlaçlar ilgeçlerden farklı olarak tümce içinde bağladıkları sözlerin görevlerinde ve işlevlerinde herhangi bir değişme yapmazlar, tümcede çıkarıldıklarında anlamda küçük bir değişme olsa bile bozulma olmaz.

Ve:

Sen iyi çalış ve onun yardımcı olmasını bekle.

De:

Onun söylediklerini düşününce ben de inanmıştım.

Önemli Bilgi: Türkçede biri bağlaç diğeri durum eki olan iki çeşit “de” vardır. “de”yi tümceden çıkardığımızda tümcenin yapısı bozuluyorsa “-de” durum ekidir, bitişik yazılır. Tümcenin anlamı bozulmuyorsa “de” bağlaçtır ve ayrı yazılır.

Ama:

Seni seviyorum ama gitmek zorundayım.

Yalnız:

Okula gelmeyebilirsin yalnız telefonlarıma yanıt vereceksin.

Oysa:

Çok çalışmadım oysa gücümün olduğunu anımsamam gerekirdi.

Ki:

Beni o kadar çok yıprattı ki...

“Hem...hem” Bağlacı:

Hem suçlu hem yüzüstü bir kızdı.

“Ne...ne” Bağlacı:

Ne kimsesi ne parası vardı.

“Ya...ya” Bağlacı:

Ya okul bitecek ya ben biteceğim.

Diğer Bağlaçlar: ya da, ayrıca, dahi, bile, fakat, lakin, yalnız, ancak, meğer, çünkü, demek, demek ki, hatta, yani, değil mi ki, yoksa...

ÜNLEM

Kendi başına bir anlamı ve tümce değeri olmayan; söz içinde üzüntü, sevinç, korku, özlem, öfke, şaşkınlık gibi duyguları anlatan ya da seslenme bildiren sözcüklerdir. Söyleyişe göre anlam değişmesine uğrar.

Yoo, oraya gidemezsin!

Eh, bu güzele benziyor!

Ah, önceden bilseydim!

Eeh, yeter artık!

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Türkçemizde yer alan ilgeçlerin, bağlaçların, ünlemlerin görevlerini ve işlevlerini öğrendik. Bu sözcüklerin tümcedeki görev ve işlevlerini bilmek Türkçemizi doğru, güzel ve etkili kullanmamıza olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte hem yazma hem de konuşma becerilerimizin gelişmesine yardımcı olacaktır. Şimdi ilgeçlerin, bağlaçların ve ünlemlerin kullanımını ve işlevlerini daha da pekiştirmek için aşağıdaki etkinlikleri birlikte yapalım.” demesi.

Etkinlik 3: Aşağıdaki uygun ilgeç, bağlaç ve ünlemleri seçerek aşağıdaki tümceleri dolduralım.

Gibi, kadar, ile, ve, ama, Ya...ya..., için, Yaşasın, fakat, göre, ki, de, çünkü, Hey

1. Sizin gibi ben de müziğe meraklıyım.
2. Yarışmayı izlemeye arkadaşım geldik.
3. Otuz bin seyirci filmi izleyecek.
4. Ben hazırım; annem henüz gelmedi.
5. Aylin..... bizimle gelecek.
6. Yağmur yağdığı yol oldukça kaygan.
7. Bana bu yarış dördüncü numaralı koşucu kazanacak.
8. Heyecanlıyım; bugün teyzem geliyor.
9.! Çocuklar, bana bakın.
10. üç dördüncü numaralı araç pistten çıktı.
11. Gazeteciler kaza yerine koşuyor.
12. Aklım öyle karışık hiçbir şey düşünemiyorum.
13.!Bugün sinemaya gideceğiz.
14. Maç tekrar başladı futbolcular isteksiz görünüyorlar.
15. Ödevimi bu akşam yarım bitiriyorum.
16. Sen Derse geç kalanlardan mısın?
17. Annem kardeşim bayramda yanıma gelecekler.
18. İşe geç kalmıştı erken kalkamadı.
19. Bizi arayacağını söylemişti hala aramadı.
20. Kitabı benden aldı okumadan geri verdi.

Etkinlik 4: Aşağıdaki tabloda yer alan ilgeç, bağlaç ve ünlemleri tümce içerisinde kullanınız.

Sözcükler	Tümce
Fakat	
İçin	
Gibi	
Yalnız	
Of	
Eyvah	
Kadar	
Ya da	
Göre	
Ah	
De	

Etkinlik 5: Aşağıda verilen tümcelerin türünü işaretleyiniz.

Tümceler	İlgeç	Bağlaç	Ünlem
Sabaha karşı iyice uykum geldi.			
Orkun ve İpek bugün yanıma geliyorlar.			
Of, yine bozuldu!			
Çıkıp gelsen de değişen bir şey olamayacak.			
Yeter be! Ne bu ses.			
Peri gibi güzel bir kızdı.			
Baktım ki olmayacak çıkıp geldim.			
Sana güvendiğim için çok üzgünüm.			
Eh, artık bunu kabul edeceğiz!			
Babasıyla arası pek iyi değildi.			
Bugün çok yoruldum ama gitmeyeceğim.			
Ah, benim dertsiz başım!			

ARA ÖZET: Çocuklar ilgeç, bağlaç ve ünlemlerin tümce içerisinde farklı görev ve işlevleri vardır. İlgeçler ve bağlaçlar sözcük ve tümceleri anlam ilişkisi yönünden birbirlerine bağlarlar. Ancak ilgeçler tümceden çıkarıldığında anlamda bozulma oluşurken bağlaçlar çıkarıldığında anlam bozulmaz. Ünlemleri ise çeşitli duygu (sevinç, öfke, şaşkınlık, üzüntü vb.) durumlarında birilerine seslenmek için kullanırız. Hem konuşma hem de yazı dilinde bu sözcüklerin kullanımına ve işlevine özen gösteriniz.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi şiir dilinin düşünsel ve imgesel anlatımına tanık olacağız.” demesi ve Ayla Çınaroğlu’nun “Olsam” adlı şiirini vurgu, tonlama, boğumlama ve ezgiye uygun olarak öğretmen tarafından okunması.

OLSAM (DİNLEME METNİ)

Bir ağaç olsam
En yüksek dalıma bir kuş konsa.
O kuş olsam
Uçsam, incecik mavi bir bulutla.
O bulut olsam
Yüksek, karlı bir dağa sarılıp dursam.
O yüksek karlı dağ olsam,
Serin sular toplasam bir ırmakta.
O ırmak olsam
Bin bir çiçekli kırlara dağılsam.
Bir gelincik olsam,
Bir kelebek olsam,
Bir çocuk olsam o kelebeğin ardında
Koşsam, yorulsam,
Bir ağaç altında yatıp uyusam.
O ağaç olsam
En yüksek dalıma bir kuş konsa...

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s. 41)

Öğrenciler tarafından şiir dinlendikten sonra öğretmen şiirin anlam evrenine yönelik öğrencilere sorular sorar:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Şiiri dinlerken düş evreninizde neler canlandı? Şiir sizi nerelere götürdü? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Şair sizce neden ağaç, kuş, bulut, dağ, ırmak, gelincik, kelebek olmak istiyor? Hangi duygular içerisinde bu şiiri yazmış olabilir?

Y4:...

S5: Sizin de olmak istediğiniz şeyler var mı? Varsa nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Y5:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Yazınsal metinler arasında yer alan şiirin en önemli özelliği, sözcüklerle aktarılan iletilerin kılavuzluğunda bireylerin özgürce düşünmesine ve düşlemesine olanak sağlamasıdır. Bu etkinliğimizde şiir dilinin gücü ile oluşturulmuş bir etkinlikten yola çıkarak hem duyma ve düşüncelerimizi devindirdik hem de anlama ve anlatma becerilerimizi geliştirmeye yönelik etkinlikler gerçekleştirdik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi de yazılı anlatımımızda sık sık karıştırılan dilimizin önemli bir yazım kuralını öğreneceğiz. Şimdiki çalışmalarımızda “ki” bağlacı ile “-ki” ekinin yazımına ilişkin bilgiler edineceksiniz ve kullanım özelliklerinin hangi durumlarda nasıl kullanılacağını öğreneceksiniz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi:

Etkinlik 6: Aşağıdaki tümcelerde yer alan koyu yazılı ek ve bağlaçları inceleyiniz. Bu ek ve bağlaçlarının görev ve işlevlerine dönük öngörülerde bulununuz ve bu ek ve bağlaçlar tümceden çıkarıldığında anlam değişiyor mu, bunu belirleyiniz.

- Gökyüzündeki bulutlar bugün çok güzel görünüyor.

.....
- Duydum **ki** yarın gelecekmiş.

.....
- Beni dinlemedi **ki** gerçekleri ona anlatayım.

.....
- Elindeki şişeyi bana uzatır mısın?

.....
- Oktay onu öyle besledi **ki** martı gün geçtikçe şişmanladı.

.....
- Emre'nin bilgisayarındaki adres kutusunda binlerce adres vardı.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin Etkinlik 6'daki “ki” bağlacı ile “-ki” ekinin hangi durumlarda nasıl kullanılacağına dönük öğrencilerin öngörülerini alması, sınıfta bu konuyla ilgili tartışma ortamı yaratması ve “-ki” ekinin tümceden çıkarıldığında anlamın bozulduğunu, “ki” bağlacının ise tümceden çıkarıldığında anlamın

bozulmadığını öğrencilere söylemesi. Daha sonra da öğrencilere aşağıdaki bilgileri vermesi ve açıklamalarda bulunması (Bilgin, 2006: 117):

İlgi eki olan “-ki”

- İlgi eki olan “-ki” değişik işlevlerde kullanılır:

1) Önad “-ki”si: evdeki kuş

2) Adıl “-ki”si: evinki

- Eklendiği sözcüğe bağlı olma, ilgili bulunma anlamlarını verir.

- “-ki” eki ünlü uyumuna uymaz; ünlüsü kalınlaşmaz, yuvarlaklaşmaz:

yazınki, okuldaki, okulunki, karşıdaki...

Ancak, kimi sözcüklerde ince yuvarlak ünlülerden sonra gelen “-ki”, küçük ünlü uyumuna uyar:

bugünkü, dünkü, öbürkü...

Bağlaç olan “ki”

- Kendi başına bir sözcük olduğu için ayrı yazılır:

diyorlar ki, görülüyor ki, sen ki...

- Tümceler, tümce değerindeki sözcükler arasında anlam bağı kurar.

- “ki” sözcüğü kimi sözcüklerde birleşip kalıplaşmıştır. Bu “ki”ler ünlü uyumlarına uymaz:

sanki, halbuki, mademki, oysaki, belki...

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de konuyla ilgili olarak hazırlanan etkinlikleri ve uygulamaları yapacağız” demesi ve ardından aşağıdaki etkinlikleri yaptırması:

Etkinlik 7: Aşağıdaki tümcelerdeki boşluklara “-ki” ekini ve “ki” bağlacını yerleştirerek hangi görevde kullanıldığını yanına yazınız. (Örneği dikkatli inceleyiniz.)

- Bence seninki en güzel öykü seçilir. (adıl olan –ki eki)
- Trende..... adam çok iyi görünmüyordu. (.....)
- Düşünelim..... okulu bitirdin, ne yapacaksın (.....)
- Senin..... yine unutmuş anlaşılın! (.....)
- Anladım..... bu çocuk adam olmayacak. (.....)
- Sabah..... duruşma canımı sıktı. (.....)
- Ablam da akşam..... maça gelecek mi? (.....)
- Benim telefonum bozuldu, senin..... ile konuşabilir miyim?(.....)
- Anlıyorum..... daha çok yapılacak iş var. (.....)
- Okulda..... kutlamalar bu sene çok güzeldi. (.....)
- Tabakta..... elmayı kim yedi? (.....)
- Bence bizim okulun..... en güzeliydi. (.....)

Etkinlik 8: Aşağıdaki tümcelerdeki “-ki” eki ve “ki” bağlacının kullanımlarını inceleyiniz. Yanlış olanların yanına doğrusunu yazınız. Yazımı doğru alanların yanına “Doğru yazılmış.” diye not düşününüz.

- Defterinde ki sayfa koptu mu?.....
- Sendeki kitaplar satılık mı?.....
- Buraya gel ki sesini duyayım.....
- Anladım ki bu iş olmayacak.....
- San ki seni daha önce gördüm.....

Evdeki listeyi unuttum.....
Kolundaki saati çok beğendim.....
Oysa ki bekleyeceğine söz vermişti.....
Gözlerindeki ışık beni etkiledi.....
Yarın giderken seninkini alırız.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar gerçekleştirdiğimiz bu çalışma ile dilimizin kimi yazım özelliklerini öğrendik. Bu çalışma ile yazılı anlatım çalışmalarımızda dilimizi daha iyi kullanacağız.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi de bilmeceler aracılığı ile düşünme, usa vurma, kestirimde bulunma becerilerimizi geliştirmeye dönük bir etkinlik gerçekleştireceğiz.” demesi ve aşağıdaki bilmeceleri öğrencilere söylemesi.

Yeni saat alan birine ne denir?

(Saatler Olsun)

İnekler “B” harfinden neden korkarlar?

(Üzerilerine biri oturur diye: B-inek)

Soğuk ve sıcakta göre kimler değişir?

(Termometre)

Kalem, kılıçtan neden üstündür?

(Üst cepte taşınır da ondan)

Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, 27 Şubat 2011, sayı 37, s.4

ARA ÖZET: Öğretmenin “Bilmecelerde sözcüklerle yaratılan düşünsel anlatım, bilmecelerdeki saklı anlamı bulmanız için düş kurma becerilerinizi geliştirir. Bilmecelerin yarattığı doğal bir öğrenme ortamı sizin düşünme, anlama ve anlatma becerilerinizin gelişmesine olanak sağlar.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Günümüzde noktalama işaretlerinin anlatım olanaklarını genişleten bir araç olduğu çok daha iyi bilinmekle birlikte, yerli yersiz kullanıldığı da görülmektedir (Bilgin, 2006: 134). Bu nedenle şimdiki etkinliklerimizde noktalama işaretlerinden tek tırnak işaretinin kullanımına ve işlevine yönelik bilgiler vereceğim.” demesi ve aşağıdaki bilgileri öğrencilerle paylaşması:

Tek Tırnak

- Tırnak içinde yeniden tırnak işareti gerektiği zaman kullanılır:

“Benim oğlan: “Baba bu Barka Reis nasıl adamdı?” diye sordu. “Şu elinde tuttuğun deniz borusu var ya, işte o boruyla, şu para savaşlarına, hastanelere, tımarhanelere, her günkü ‘Kaça aldın, kaça sattın?’ a son nefesiyle ‘yuf’ çekip giden bir denizciydi.” dedim...”

Halikarnas Balıkçısı, Gençlik Denizlerinde (s.26)

Türkçe öğretmeni “Zeynep Cemali’nin ‘Ankaralı’ adlı yapıtını mutlaka okuyun dedi.

“Olur mu öyle şey! Bir çoban davarlarını otlatırken şarkı söyleyecek olsa ille köye gidip ikinci bir çoban bulup ‘Gel birader, şu ikinci sesi uydur.’ mu diyecektir.”

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar bu ders sürecimizde öykü, şiir, karikatür, resim ve bilmecelerden yararlanarak dilimize özgü birçok yeni bilgi ve duyumsadık. Doğa ve çevreye duyarlı olabilmeniz ve değişik duygu durumlarınızı özümseyebilmeniz için bu metinlerle birçok etkinlik gerçekleştirdik. Türkçemize özgü kimi özellikleri (ilgeç, bağlaç ve ünlem) öğrenmeye ve sezmeye dönük eğitim ortamları hazırladık.” demesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Eğitim durumunu gerçekleştirirken, sınıfta etkin olan öğrencilerin (3 öğrenci) sınıfça belirlenmesi, bu öğrencilere sınıf tarafından alınan kitaplar hediye edilmesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi sizlere yeni kitaplar önereceğim. Bu kitaplardan sizin ilginize göre olanları belirleyip alıp okuyunuz. Okuduğunuz kitapların tanıtımlarını okuma dosyanıza koymayı unutmayınız.” demesi ve aşağıdaki kitapları okumaları için çocuklara salık vermesi.

Gülten Dayıoğlu (2006) Midos Kartalının Gözleri, İstanbul: Altın Kitaplar (Roman).

Mavisel Yener (2006) Şiir Saldım Gökyüzüne, (Yaratıcı Okuma Dizisi 4), Resimleyen: Gözde Bitir Sındırgı, İstanbul, Toroslu Kitaplığı, Yaratıcı Okuma Dosyası ile birlikte (Roman).

Mavisel Yener (2007) Dolunay Dedektifleri İz Peşinde, Ankara: Bilgi Yayınevi (Roman).

Öğretmenin, “Çocuklar, bu dersimizde doğaya ve çevreye duyarlı olmanın ne kadar önemli olduğunu duyumsatan öykü, şiir ve karikatürlerle bambaşka yaşamlara tanıklık ettik. Sizden, bundan sonra çevrenizde gördüğünüz her bitkiye, canlıya, herkese daha çok özen göstermenizi istiyorum.” demesi.

Öğretmenin “Şimdi size ‘Gustav Klimt’in ‘Elma Ağacı’ adlı resmini göstereceğim.” demesi ve aşağıdaki görseli yansıtması:

Gustav Klimt, Elma Ağacı II, 1916, Özel Koleksiyon

Öğretmenin “Bu resim sizlere ne çağrıştırıyor? Bu resimde neler görüyorsunuz? Şimdi sizlerden meyve ağaçları, çiçek veren ağaçlar ya da kendinizin tasarladığı bir ağaç türünü resimle çizmenizi ve anlatmanızı istiyorum. Bu resme birkaç ağaç daha ekleyebilirsiniz.” demesi ve öğrencilere gerekli süreyi vermesi. (En güzel resimlerin sınıfça seçilmesi ve sınıf panosuna asılarak sınıfça alkışlanması.)

E- DEĞERLENDİRME

1.

7 TANE ERİK AĞACI

Boş ver kafiyelere Reyis
Boş ver şiir yazmaya evlat
Otur da doğru dürüst
7 tane erik ağacının hikayesini anlat
Evimiz deniz kenarındadır Fındıklı'da
Ekmek paramız Beyoğlu'nda çıkar
Beyoğlu'na bir yokuştan çıkarız yirmi senedir
Yokuşun ortasında bir arsa
Arsanın ortasında yedi tane erik ağacı
Saydım yedi tanedir
Ne zaman yolum düşse
Erik ağaçlarını arar gözüm
Ya kedi yavruları gibi sırlı sıklam
Ya buram buram bahar içredirler
Ya bütün dalları kırılıp dökülmüş
Her sene kırılır dallar adettir
Bu yaz geleceğine alamettir
Yaz geliyor demektir yokuştan paldır küldür
Yoğurtçusu, dondurmacısı, çavuşu, yapıncağı kütür kütür
Yaz geliyor demektir çok şükür
951 senesinin baharında
Kestiler yedi tane erik ağacının yedisini birden diplerinden
Henüz yeşermeğe başlamışlardı çıtır çıtır
Körpe bir salatalık yeşili inceden
Islak, nemli, ümitli
Yedisini birden kazımışlar köklerinden
Saçlarından tutup birer birer
Yedisinin de köklerini sökmüşler
Şimdi onların yerinde cascavlak
Ensesi ceketinden iki parmak dışarda
Üç katlı tombalak bir apartman kuruldu
Güzel bir yapı olsa içim yanmaz
Yapı değil mübarek hacıyatmaz
Yağlı bir çift tavla zarı
Bir yanı kumbara bir yanı kasa
Elveda benim her mevsim dalları kırılan
Sıska çelimsiz
Ama son yaprağına son eriğine kadar cömert erik ağaçlarım
Ne zaman yolum düşse
Gözlerimi yumup sizi hatırlayacağım.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Dol Karabakır Dol (s. 158)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

- Şiirde yazın gelmesinin habercisi olan örnekler nelerdir? Size göre yazın habercisi olan şeyler nelerdir? Açıklayınız.

.....
• Siz hangi tür ağaçları biliyorsunuz? Sevdiğiniz bir meyve ağacı var mı? Açıklayınız.

.....
• Şiirde erik ağaçları neden kesiliyor? Şairin bu duruma olan düşünceleri nelerdir? Şiirden örnekler vererek açıklayınız.

.....
• Şiirin izleği (ana duygusu) nedir? Açıklayınız.

.....
• Bu şiir sizde ne gibi duygular uyandırdı? Neden?

.....
• Bu şiirdeki benzer bir olaya hiç tanıklık ettiniz mi? Sizler bina yapmak, AVM yapmak vb. için ağaç kesilmesi, doğaya zarar verilmesi, parkların yok edilmesi vb. ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

2. Dizelerinde en az üç en fazla beş sözcüğün yer aldığı iki dörtlükten oluşan konusu sevgi, izleği doğa sevgisi olan bir şiir yazınız.

.....
.....
.....
.....

3. Aşağıdaki “Sonbahar” adlı şiirde gerekli olan yerlere uygun olan noktalama işaretlerini koyunuz.

SONBAHAR

Üzüldü ağaç
Dalları kuru
Kuşları yolcu
Serçeler uçtu geldi
Kondular dizi dizi
Çıplak dallarda

Hoplayıp zıpladılar
Sallandılar yaprak gibi
Güldü ağaç
Güldü kuşlara
Güldü sonbahara

Aytül Akal ve Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında (s.18)

4. “Sonbahar” adlı şiirde söz sanatlarından hangisi kullanılmıştır? Şiirden örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....

5. Aşağıdaki tümcelerde boş bırakılan deyimlerin yerine uygun olanını bulup yazınız.

*elde avuçta, açlıktan nefesi kokmak, dikiş tutturamamak,
dört gözle beklemek, öpüp başına koymak*

“Şirket ona devletten alacağıının fazlasını değil, eksikliğini de verse”
“Birkaç mesleğe, birkaç işe girdi çıktı, hiçbirindebeceriklilik gösteremedi.”
“Ben el ayak çekildikten sonra odamda kitaplarımla kalmak saatini.....”
“Sonra en kötüsü.....ne bulduysa aldığı halde, yanında ancak 16 lirası kalmıştı.”
“Ama fena mı oldu, bir garibin cebi beş on kuruş gördü.”

6. Aşağıdaki deyimlerden hangisi diğerlerine göre değişik bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Ağzı kulaklarına varmak
- B) Yerinde duramamak
- C) Sevincinden dört köşe olmak
- D) Etekleri tutuşmak

7. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünlem kullanılmamıştır?

- A) Aman aman, o buraya gelmesin.
- B) İyi olmadı adamlara, şu kış kıyamette arabaları bozulmuş.
- C) Hay Allah, evden çıkarken adresi yanıma almamışım.
- D) Hadi canım sen de, bunu nasıl yaparsın.

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “de” bağlacıyla aynı anlama gelen bir bağlaç kullanılmıştır?

- A) Bu durumda onu ben bile kurtaramam.
- B) Evini bilmiyoruz ki onu ziyarete gidelim.
- C) Bu konuyu yarınki toplantıda yeniden tartışalım.
- D) Bu yıl daha fazla ürün alabileceklerine inanıyorlar.

9. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde edat kullanılmamıştır?

- A) Karnım tok, yemiş kadar oldum.
- B) Akşamdan beri seninle konuşmak istiyorum.
- C) Sinemaya bilet aldım ama giremedim.
- D) Bana göre hava hoş, sen düşün.

10. Aşağıda tümcelerden hangisinin sonuna ünlem (!) işareti getirilemez?

- A) Üniversitede okumak üzere İzmir’e gitmiş
- B) Bu ne cesaret böyle
- C) Eyvah, anahtarı içeride unuttum
- D) Allah Allah, daha demin buradaydı kalem

11. Aşağıdaki tümcelerde yer alan ilgeç, bağlaç ve ünlemleri bulup boşluklara yazınız.

- Aklım yattı ama yine de gece uyku tutmadı. (.....)
Üf, ne zaman sona erecek bu konuşma! (.....)
Üzerinde bir merdiven, yüksek mi yüksek... (.....)
Benim için gelmediğini biliyorum. (.....)
Bugün ya da yarın mutlaka uğrayacağım. (.....)
Ah, nerede o eski güzel günler! (.....)
Ben Ankara kadar güzel bir yer görmedim. (.....)
Şunu bil ki sensiz yaşayamaz. (.....)
Vay, kimleri görüyorum! Hoş geldiniz. (.....)

12. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde "-ki" eki yanlış yazılmıştır?

- A) Kulağımı çektim ki, bir daha yapmasın. B) Bizim ki henüz gelmemiş.
C) Kim ki onu söyleyen? D) Bil ki, bu iş burada biter.

13. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ‘ki’ nin yazımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

- A) O öyle bir insanki kendisinden başka kimseyi düşünmez.
B) Yangında ilk sen koşacaksın ki kurtarılmayı bekleyen çaresiz kişilere ulaşabilesin.
C) Bazı kişiler vardır ki hiçbir şeyi anlamaz.
D) Otobüsü bekle ki gitsin.

EK 2. 6. Eğitim Durumu 6 (Alemdar)

EĞİTİM DURUMU 6

ALEMDAR

ALEMDAR'IN KAÇIRILIŞI

1921 yılının ilk günleri. Anadolu'da büyük özverilerle yapılan mücadelede, cephane eksikliği kendini iyiden iyiye hissettiriyordu. Rusya'dan alınabilecek silahları taşımak için kullanılan küçük takalar, hem yetersiz kalıyor hem de gidiş gelişleri uzun zaman alıyordu. Ankara, Karadeniz'den yapılacak nakliyatı sağlayacak bir geminin İstanbul'dan kaçırılmasını kararlaştırdı. Seçilen gemi alemdar römorkörüydü. Alemdar silahlanmaya uygun büyük bir tekneydi. İstanbul'daki teşkilat sayesinde, Deniz Yüzbaşısı Adil Bey geminin çarkçıbaşılığını (birinci makine mühendisi) üstlendi, personel de güvenilir kimselerden seçildi ve Alemdar'ı İstanbul'dan kaçırılma planları hazırlandı.

Tüm planlar, Boğaz çıkışındaki düşman denetiminden sıyrılıp Karadeniz'e geçmek üzerine yapıldı. Boğaz'daki denetim görevini yapan hücum botları, işgal kuvvetlerinin denetimindeydi; ama bu botların personeli Türk idi. Birçoğu Kuvayı Milliye'nin İstanbul'daki gizli teşkilatına üyeydi. İstanbul'dan daha önce de silah kaçırılması sırasında, buldukları hücum botta geçici bir arıza yaratan Türk denizciler, işgal güçleri subaylarının dikkatini dağıtıp kaçacak gemiye, denetim sahasında gedik açıyorlardı. Bu kez de öyle oldu. Yüzbaşı Adil Bey ve geminin kaptanı İsmail Bey, 25 Ocak 1921 gecesi, Boğaz'daki denetimden sıyrılarak Karadeniz'e açıldı.

FRANSIZLAR FARK EDİYOR

Sahilden birkaç mil açıkta seyreden Alemdar, sabah Ereğli'ye vardı. Buradan kömür ve erzak aldıktan sonra Sinop'a hareket etti. Ancak İstanbul'daki müttefik karargahında, Alemdar'ın kaçırılışı büyük yankı bulmuştu. Geminin yakalanması sadece bir römorkörün bulunmasından daha fazlasını ifade ediyordu. Türkler moral bulacaktı.

Karadeniz'deki deniz filosuna haber verilerek Alemdar'ın yakalanması istendi. Aynı günlerde Alemdar, Zonguldak açıklarına varıyordu. Ocak ayının son gününde, C-27 Fransız hücum botu Alemdar'ı gördü. Gemiye yaklaşarak silahlarını çevirdi ve durmasını ihtar etti.

“ŞİMDİLİK TESLİM OLALIM”

Yüzbaşı Adil Bey ve İsmail Kaptan, Alemdar'ın hücum bottan kaçmasının mümkün olmadığını görerek, şimdilik teslim olmaya karar verdiler. Fransız botundan Alemdar'a Yüzbaşı Tille adında bir Fransız subayı ile dört Senegalli asker bindi. Gemiye dikkatle arayıp silahsız olduğunu anladıktan sonra İsmail kaptanı bir kamaraya hapsedtiler. Adil Bey'i ise çarkçı olduğunu sandıkları için görevinde bıraktılar.

Alemdar, Fransız botunun arkasında geriye, İstanbul'a doğru yol almaya başladı. Yüzbaşı Adil Bey, makine dairesinde yaptığı planı gizlice mürettebata duyurdu. Serdümen Recep aldığı talimatla, öndeki Fransız botuyla aradaki mesafeyi yavaş yavaş açmaya başladı. Mesafe olabildiğince arttığında, Yüzbaşı ve mürettebat aniden Fransız subay ve Senegalli askerlerin üzerine atıldı. Birkaç dakika içinde geminin denetimi yeniden Türklerdeydi. Fransız Yüzbaşı Tille, düştüğü oyun karşısında sürekli söyleniyordu. Şimdi gemide düşmandan alınan silahlar da vardı. Alemdar, öndeki Fransız gemisine durumu hissettirmeden sahile doğru kaymaya başladı.

Tüm kazanları çalışan Alemdar'da Adil Bey ve İsmail kaptan, mesafeyi yeterli görerek birden gemiyi çevirdiler ve Ereğli'ye doğru yol almaya başladılar. Birkaç dakika içinde durumu fark eden Fransız hücum botu da hemen Alemdar'ın peşine düştü. Şimdi heyecanlı bir takip başlamıştı. Fransız botunun hızı Alemdar'dan fazla olduğu için, mesafe gittikçe azalıyordu. Bir süre sonra Fransızlar Alemdar'a iyice sokuldular. Ve Fransız gemisinin boş bölgesindeki top ateş açmaya başladı. Buna karşılık alemdar mürettebatı da ele geçirdikleri tüfeklerle şiddetli ateşe başladılar. Fransız topunun

başındaki asker vuruldu. Mermilerden biri topun nişangahına geldi; hücumbotun en önemli silahı devre dışı kaldı.

YEREL ÇETELER YETİŞTİ

Alemdar Ereğli'ye yaklaşmaya başlamış; sahilde insanlar bu büyük kavgayı görmek için toplanmıştı. Fransız botu Alemdar'ı açığa sürmek için sahille römorkör arasına girdi. Ancak tam bu sırada, Türk sahillerinden yoğun bir makineli tüfek ateşi başladı: Ereğli'deki yerel çeteler zamanında yetişmişti!

Fransız botu kaçmak zorunda kaldı. Alemdar bu çatışma sırasında Serdümen Recep'i şehit verdi. Yüzbaşı Adil Bey'in planıyla Alemdar, Milli Mücadele'ye katılarak Karadeniz'de büyük hizmetler verdi. Anadolu'ya cephanesinin Karadeniz'deki öncüsü oldu.

ALEMDAR, ŞAHİN, RÜSUMAT

Milli Mücadele'de Karadeniz'de görev yapan üç gemi, silah taşıma işinde büyük bir üne sahip olmuştu. Bunlar Alemdar römorkörü, Rüşumat motoru ve Şahin vapuruydu. Bu üç motor Ruslardan alınan silahları Karadeniz'deki Tuapsi ve Novorosisk limanından alır ve müttefik devriye botlarına görünmeden Anadolu kıyılarına getirirlerdi. Bu seferler sırasında Yüzbaşı Nail Bey komutasındaki Alemdar, Pontusçu Sarıyanni çetesini yakalamış, Yüzbaşı Cevat Bey kumandasındaki Şahin vapuru, Büyük Taarruz'dan önce 29 Alman uçağını Rusya'nın Novorosisk limanından almak için Yunan botlarıyla çarpışmış ve Rüşumat motoru ise taşıdığı silahları devriye botlarına kaptırmamak için Ordu'da kendini batırmış, daha sonra tekrar yüzdürülmüştü.

“ALEMDAR” NE OLDU?

“Alemdar”ın bu görevi Kurtuluş Savaşı boyunca sürdü gitti. İnebolu'ya silah ve cephanesinin önemli görevler üstlendi. 1924 yılında Seyri Sefain idaresine tekrar geri verilen “Alemdar”, 1937 de Deniz Bank'a, 1939 da Devlet Demiryollarına, 1952 de Denizcilik Bankasına devredildi. 1971 yılında söküme giden “Alemdar” diğer kardeşleri gibi jilet yapılmak üzere hurdaya çıkarıldı. Karadeniz Ereğli'de milli mücadele döneminde üstün yararlılıklar gösteren Alemdar Römorkörü, hurdaya ayrıldıktan sonra aynı ölçülerle benzeri yapılarak 2008 yılında müzeye dönüştürüldü. Gazi Alemdar Römorkörü'nü her yıl yaklaşık 170 bin kişi geziyor.

Kaynak: Karadeniz Ereğli Sahil Güvenlik Komutanlığı.

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme, Ters Beyin Fırtınası Tekniği, Biçimsel Drama Tekniği, Anlatım Yöntemi, Beyin Fırtınası Tekniği, Soru-Cevap Yöntemi, Oyunla Öğretim Yöntemi, Sınıf Dışı Öğretim Yöntemleri)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Anday, Melih Cevdet. Rahatı Kaçan Ağaç
- Büyükmeriç, Erol. Emece Memece Çizgili Bilmece
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Dayıoğlu, Gülten. Fadış
- Fişekçi, Turgay. Dip Sevgi
- İzgü, Muzaffer. Şarkıcı Kuşlar
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim
- Hengirmen, Mehmet, 2000 Yılında Türk Şiiri Antolojisi I
- Necdet Neydim, Sen Işık Çalmayı Bilir Misin?
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat. Sanatsal Uyarımlarla Dil Öğretimi.
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Açıkgöz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Her Güne Bir Sanat Etkinliği
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.

Görsel ve İşitsel Uyarımlar (Metinler):

1. Birinci Müzik: Fazıl Say - Mozart Turkish March (Türk Marşı):
(<https://www.youtube.com/watch?v=fzQbI58BzBo>)
2. Kısa Film: "Pictures no child should draw" adlı UNICEF'in yayınladığı animasyon film:
(<https://www.youtube.com/watch?v=ZKhcJN1TXK4>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Milli Mücadele ve Atatürk

Kullanılan Metnin Başlığı: “Alemdar” (Karadeniz Ereğli Sahil Güvenlik Komutanlığı)

Dilsel Metnin Türü: Anı

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yaptıki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin “Bu eğitim durumunun başlangıcında şiirin duyumsatan ve düşündürten anlatımı ile düşsel bir yolculuğa çıkacağız.” demesi ve aşağıdaki şiiri öğrencilere sesli okuması ve öğrencilere dinletmesi.

MUSTAFA KEMAL’İ DÜŞÜNÜYORUM

Mustafa Kemal’i düşünüyorum
Yeşelleri alevden al bir ata binmiş
Aşıyor yüce dağları, engin denizleri
Altın saçları dalgalanıyor rüzgarda
Işıl ışıl yanıyor mavi gözleri

Mustafa Kemal’i düşünüyorum
Yanmış, yıkılmış savaş meydanlarında
Destanlar yaratıyor cihanın görmediği
Arkasından dağ dağ ordular geliyor
Her askeri Mustafa Kemal gibi

Mustafa Kemal’i düşünüyorum
Gelmiş, geçmiş kahramanlara bedel

Hükmediyor uçsuz bucaksız göklere
Al bir ata binmiş yalın kılıç
Koşuyor zaferden zafere

Mustafa Kemal'i düşünüyorum
Ölmemiş bir Kasım sabahı
Yine bizimle beraber her yerde
Yaşıyor damar damar yüreklerde

Mustafa Kemal'i düşünüyorum
Altın saçları dalgalanıyor rüzgarda
Mavi gözlerini ışıl ışıl görüyorum
Uykularıma giriyor her gece
Ellerinden öpüyorum

Ümit Yaşar Oğuzcan (Hengirmen, 2000: 481-482)

Öğretmenin “Şiir ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Şiirde kim anlatılıyor? Atatürk ile ilgili nelerden söz ediliyor? Bu şiirden yola çıkarak ana metnimizin iletisine yönelik neler söyleyebilirsiniz?” demesi.

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu haftaki dersimizde Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşımızla ilgili bir ders süreci işleteceğiz. Bildiğiniz gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Büyük Önder Atatürk, vatanseverliği ile tüm dünyaya örnek olmuş ve Türk ulusunun da önderi olmuş bir insandır. Kazanılan zaferleri ve elde edilen başarıları da hep ulusu ile birlikte gerçekleştirdiğinin bilincinde olmuş, bunları her zaman ulusuna dayandırmıştır. Bu derslerimizde de Kurtuluş Savaşımızda yaşanan olaylardan yola çıkarak okuma, dinleme, yazma, konuşma çalışmalarını gerçekleştireceğiz. Bu süreçte hem Atatürk'ün ilke ve düşüncelerini özümseyeceğiz hem de anadilimizin gelişimine katkı sağlayacağız.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Bu derslerimizde birçok dilsel, görsel ve işitsel metinden yola çıkarak anlama ve anlatma becerilerine yönelik uygulamalar yapacağız. Bu metinlerin anlam evrenine dönük çalışmalarla okuma kültürü edinmiş, düşünen, duyarlı bireyler olmaya bir adım daha yaklaşmış olacağız.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için “Alemdar” adlı metni okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi.

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin dinleme kurallarına, yöntem ve tekniklerine yönelik ilkeleri uygulamalarını istemesi.

2. Öğretmenin metni okuma kuralları ve yöntem ve tekniklerine uygun bir biçimde sesli okuması ve metnin son bölümünde gerçekleşebilecek olaylara ilişkin merak uyandırmak amacıyla tahminde bulunarak okuma yöntemini kullanması.

3. Sesli okuma sonrasında metni daha kolay anlamaları için öğrencilere sessiz okuma yaptırılması.

2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.
3. Öğrencilere metnin öğretmen tarafından sesli okunması ve daha sonra 3 öğrenciye metni sesli okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları ve eksikleri düzeltmesi.
4. Yazınsal metin, resim, şiir ve karikatürden (çizginin gücünden) yola çıkarak öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları yaptırılması.
5. Yazım ve noktalama kurallarına yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi.
6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ve konuşma ile anlatmalarının sağlanması.
7. Metnin anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması. Öğretmenin öğrencilerin doğru yanıtlarına pekiştireç; yanlış ve eksik yanıtlarına düzeltme ve ipucu vermesi. Ayrıca her sorunun yanıtı için değişik 3 veya 5 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Metinde olaylar ne zaman gerçekleşmeye başlıyor? Bunu hangi tümcelerden anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Alemdar römorkörü neden kaçırılmak isteniyor? Ulusal Kurtuluş Savaşımız için neden önemli bir yeri vardır? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Alemdar Boğaz çıkışındaki denetimden nasıl sıyrılıp Karadeniz'e doğru yol almıştır? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Alemdar Karadeniz'e açıldıktan sonra nerelere uğruyor ve buralarda neler yapıyor? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Alemdar'ın kaçırıldığının farkına varan Fransızlar neler yapıyor ve niçin bu durumu çok önemsiyorlar? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Fransız hücumbotları, Alemdar'ı yakaladığında Türk askerler ne yapıyorlar? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Alemdar Fransızların eline geçtiğinde Yüzbaşı Adil Bey, nasıl bir kurtuluş yolu bulmaya çalışıyor?

Y7:...

S8: Alemdar yeniden Türklerin denetimine geçtiğinde Yüzbaşı Adil Bey, bu kez nasıl bir eylem gerçekleştiriyor?

Y8:...

S9: Alemdar, Fransız gemilerinden kaçarken neden kıyıya yakın ilerlemektedir? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Fransız gemileri Alemdar'a yaklaşıp ateş etmeye başladıktan sonra neler yaşanıyor? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Ereğli'deki yerel çeteciler Alemdar'ı kurtarmak için neler yapıyorlar? Sizce bu yardımın bir katkısı oluyor mu? Açıklayınız.

Y11:...

S12: Ereğli kıyısında gerçekleşen çatışmada neler yaşanıyor? Açıklayınız.

Y12:...

S13: Kurtuluş Savaşımıza Alemdar dışında başka hangi gemilerin büyük katkısı oluyor? Açıklayınız.

Y13:...

S14: Kurtuluş Savaşımızı kazandıktan sonra Alemdar'a ne olmuştur? Açıklayınız.

Y14:...

S15: Kurtuluş Savaşımız sırasında Alemdar, Fransızların eline geçseydi sizce neler olabilirdi? Örneklerle açıklayınız.

Y15:...

S16: Metnin ana kahramanı ve yardımcı karakterleri kimlerdir? Açıklayınız.

Y16:...

S17: Okuduğunuz metinde olaylar nerede ve ne zaman gerçekleşmektedir? Açıklayınız.

Y17:...

S18: Metne farklı bir başlık vermek isteseniz nasıl bir başlığı uygun görürdünüz? Açıklayınız.

Y18:...

S19: Siz de bu metne yönelik bir soru oluşturun ve yanınızdaki arkadaşınıza bu soruyu yöneltin.

Y19:...

ARA ÖZET: Okuduğumuz bir metni anlayabilmemiz, metindeki olayların gelişim sırasına uygun olarak hazırlanan sorulara doğru yanıt verebilmemize ve bu metni kendi sözcük ve tümcelerimizle özetleyebilmemize bağlıdır. Bu anlama süreci de her şeyden önce iyi bir okuma ve okuduğunu anlama becerisini anlama becerisini kazanmamız ile gerçekleşecektir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, metni içselleştirmek başka bir söyleşiyle metnin olaylarını, yapısını ve kahramanlarını daha iyi anlayabilmek için okuduğumuz metni dil ve anlatım yönünden de incelemememizi gerektirir. Bu dersimizde incelediğimiz metinde yer alan anlamını bilmediğimiz sözcüklerin ve söz öbeklerinin anlam ve anlam özellikleri üzerinde duracağız ve bunları belirlemeye çalışacağız. Önce bilmediğimiz sözcüklerden başlayalım.” demesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla uygun sayıda öğrenciye yöneltmesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Metinde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1:...

S2: Aşağıda yer alan tümcelerdeki koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamına uygun bir biçimde belirleyiniz. Belirlediğiniz anlamların doğru olup olmadığını Türkçe Sözlük'ten yararlanarak denetleyiniz.

- 1921 yılının ilk günleri. Anadolu'da büyük özverilerle yapılan **mücadelede**, cephane eksikliği kendini iyiden iyiye hissettiriyordu.
- Ankara, Karadeniz'den yapılacak **nakliyatı** sağlayacak bir geminin İstanbul'dan kaçırılmasını kararlaştırdı.
- Seçilen gemi alemdar **römorkörüydü**. Alemdar silahlanmaya uygun büyük bir tekneydi.
- Boğaz'daki kontrol görevini yapan **hücum botlar**, işgal kuvvetlerinin kontrolündeydi; ama bu botların personeli Türk idi.

- Sahilden birkaç **mil** açıkta seyreden Alemdar, sabah Ereğli'ye vardı. Buradan kömür ve **erzak** aldıktan sonra Sinop'a hareket etti.
- Ancak İstanbul'daki **müttefik karargahında**, Alemdar'ın kaçırılışı büyük yankı bulmuştu.
- Gemiyi dikkatle arayıp silahsız olduğunu anladıktan sonra İsmail kaptanı bir **kamaraya** hapsedtiler.
- Yüzbaşı Adil Bey, makine dairesinde yaptığı planı gizlice mürettebata duyurdu. **Serdümen** Recep aldığı talimatla, öndeki Fransız botuyla aradaki mesafeyi yavaş yavaş açmaya başladı.

Y2:...

S3: Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeterli kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştireç verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)

Y3:...

S4: Metinde yer alan anahtar sözcüklerden üç tanesini yazınız.

Y4:...

S5: “...Tüm kazanları çalışan Alemdar'da Adil Bey ve İsmail kaptan, mesafeyi yeterli görerek birden gemiyi çevirdiler ve Ereğli'ye doğru yol almaya başladılar...” tümcelerinde yer alan “yol almak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: “...Birkaç dakika içinde durumu fark eden Fransız hücumbotu da hemen Alemdar'ın peşine düştü.....” tümcelerinde yer alan “peşine düşmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: “...Bir süre sonra Fransızlar Alemdar'a iyice sokuldular. Ve Fransız gemisinin boş bölgesindeki top ateş açmaya başladı...” tümcelerinde yer alan “ateş açmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y7:...

S8: “...Mermilerden biri topun nişangahına geldi; hücumbotun en önemli silahı devre dışı kaldı.....” tümcelerinde yer alan “devre dışı kalmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y8:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Dil, yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda anlama, anlatma ve düşünme aracıdır. Düşünme ise kavramlar ve onların yerini tutan sözcüklerle gerçekleştirilir. Kişinin kavramsal yeterliliği ve söz dağarcığı onun düşünme gücünü belirleyen temel değişkendir. Bu çalışmamızda da dilimizde yer alan birçok yeni sözcük ve kavram öğrendik. Hem anadili becerilerimizi hem de düşünme becerilerimizi geliştirmeye dönük çalışmalar gerçekleştirdik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi duygu, düşünce ve imgeleri birçok ses özellikleriyle anlatma sanatı olan müzik eşliğinde yeni bir etkinlik gerçekleştireceğiz. Dinleyeceğimiz müziğin size duyumsattıklarından yola çıkarak bir öykü yazınız. Yazma becerisinin “iç yapı”, “dış yapı”, “dil ve anlatım” ilkelerine özen gösteriniz.” demesi ve Mozart'ın bestelediği “Turkish March (Türk Marşı)” adlı yapıtı öğrencilere dinletmesi.

Etkinlik 1: Dinlediğiniz müziğin size duyumsattıklarından yola çıkarak bir öykü yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ARA ÖZET: Öğretmenin “Duygu ve düşüncelerimizi etkili bir biçimde anlatabilmemiz için yazma becerilerimizi etkili kullanmamız gerekir. Bu amaçla gerçekleştirdiğimiz bu etkinlikte yazma becerilerimizin gelişmesine yönelik bir uygulama gerçekleştirdik.” demesi. Yapılan yazma uygulamasının ardından en güzel ve etkili öykü yazan öğrenciye pekiştirici verilmesi ve sınıfça alkışlanması.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi de dilimizin en etkili anlatım aracı olan, uyak, ölçü, ses örüntüsü ve ses yinelenmeleri gibi öğelerle Türkçenin yaratıcı anlatım gücünü örnekleyen bir şiirle çalışmalarımıza devam edeceğiz.” demesi ve aşağıdaki şiiri önce kendisi okuması ve daha sonra da öğrencilere sesli okutması. Şiir okuma sırasında öğrencilere vurgu, tonlama, ulama gibi söyleyiş özelliklerine ve aynı zamanda jest, mimik ve beden hareketlerine özen göstermelerini söylemesi. En güzel şiir okuyan öğrenciye sınıf ortamında pekiştirici vermesi (Sınıfça alkışlanması.). Şiir okuma gerçekleştikten sonra öğrencilere şiirle ilgili soruların yöneltilmesi.

TELGRAFHANE

Uyumayacaksın
Memleketinin hali
Seni seslerle uyandıracak
Oturup yazacaksın
Çünkü sen artık o sen değilsin
Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin
Durmadan sesler alacak
Sesler vereceksin
Uyuyamayacaksın
Düzelmeden memleketin hali
Düzelmeden dünyanın hali
Gözüne uyku giremez ki..
Uyumayacaksın
Bir sis çanı gibi gecenin içinde
Ta gün ışımaya kadar
Vakur metin sade
Çalacaksın.

Melih Cevdet Anday, Rahatı Kaçan Ağaç

SORULAR VE YANITLAR

S1: Şiirde kendisine seslenen kimdir ve bu kişinin en önemli özelliği nedir?

Y1:...

S2: “*Seni seslerle uyandıracak / Oturup yazacaksın / Çünkü sen artık o sen değilsin / Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin / Durmadan sesler alacak / Sesler vereceksin?*” dizelerinde yer alan “seslerle” neler simgelenmiştir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Şiirde şairin seslendiği kişi nelere benzetilmiştir? Niçin? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Toplumsal sorunlar bireysel mutluluğumuzu etkiler mi? Etkiliyorsa nasıl etkiler? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Dersin başında incelediğimiz Mustafa Kemal’i Düşünüyorum adlı şiirle bu şiiri izlek (tema) açısından karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını açıklayınız.

Y5:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar, gerçekleştirdiğimiz etkinlikle şiirde yer alan duyguları kestirebildik ve şiir dilinin anlatım gücünü duyumsayabildik. Şiir dilinin etkili bir örneği ile şiirin kendimizi anlatmanın en etkili araçlarından biri olduğunu sezdik. Bu sayede anlama ve anlatma becerilerimizi yaparak yaşayarak geliştirmeye dönük doğal bir öğrenme ortamı yaratmış olduk.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi dilimizde yer alan kimi noktalama işaretlerinin kullanım özelliklerini öğreneceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi.

Öğretmenin “Çocuklar biliyorsunuz, birçok noktalama işareti bulunmaktadır. Sıze bu noktalama işaretlerinden nasıl kurtulabiliriz?” sorusunu yöneltmesi ve ters beyin fırtınası yöntemini kullanması. Daha sonra aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi:

Etkinlik 2: Bu etkinlikte öğrencilere noktalama işaretlerinin bulunduğu “sabah etkinliği” adlı metin dağıtılır. Öğrencilere bu etkinlikler yaptırılır. Bu arada öğrencilere etkinlikler yaptırırken noktalama işaretlerinin önemi sezdirilmeye çalışılır.

SABAH ETKİNLİĞİ

“Yapacağımız Etkinlikleri Yavaş Bir Biçimde Yapın ve Acele Etmeyin...”

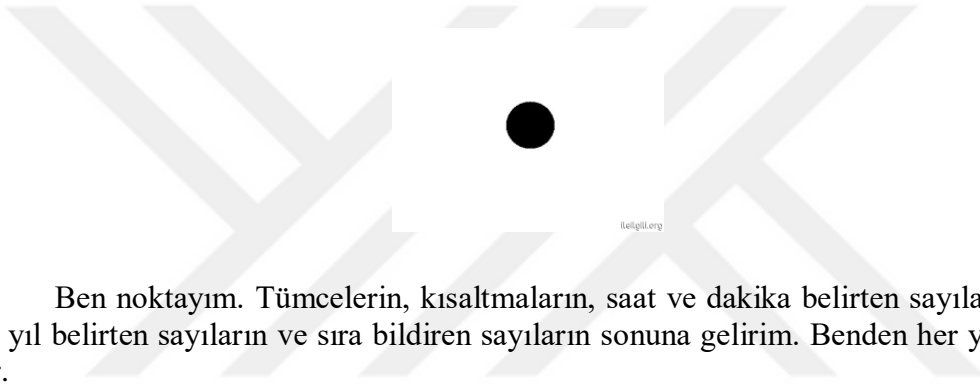
1. Kollarınızı yukarı doğru uzatın. (Kollarınız birbiriyle aynı düzlemde -paralel- olsun) Kollarınızı aşağı doğru çekin, tekrar yukarı paralel konuma getirin. (Bu hareketi 10 defa tekrarlayın)
2. Hepiniz çiçek olun -kollarınızı birbirine bağlayın- ve nefes alırken kollarınızı yukarı doğru kaldırmın, nefes verirken aşağı doğru indirin. (Bu hareketi 10 defa tekrarlayın)
3. Dizlerinizi kollarınızla bağlayın, karnınıza doğru çekin; dizlerinizi geri bırakırken yavaşça kollarınızı çözün. (Bu hareketi 10 defa tekrarlayın)
4. Başınızı önce öne, daha sonra arkaya, daha sonra sağa, sonra da sola doğru yatırın. (Bu hareketi 10 defa tekrarlayın)
5. Gözlerinizi kapatın ve içinizden 10’a kadar sayın. Daha sonra gözlerinizi açın.

Sabah etkinlikleri adlı çalışma bittikten sonra öğretmenin öğrencilere “Noktalama işaretleri sizce ne işe yarar?, Bildiğiniz noktalama işaretleri nelerdir?, Etkinlik yönergesinde kullanılan noktalama işaretlerinin ne gibi bir yararı olmuştur?” sorularını öğrencilere yöneltmesi.

Etkinlik 3: “Ben Noktalama İşaretiyim” (Biçimsel Drama Tekniği)

Bu etkinlikte sınıftan 12 gönüllü öğrenciye dersten önceki gün birer noktalama işareti kağıdı/yönergesi verilir. Öğrencilerin kağıtlara/yönergelere göre hazırlanmaları istenir ve bu yönergeden yola çıkarak derste drama yapacakları söylenir.

12 tane öğrencinin boyunlarında ip ile asılı kağıtlar yer alacaktır. Kağıtların ön yüzünde öğrencinin üstlendiği noktalama işaretinin görseli, arka yüzünde ise drama sırasında okuyacakları metin bulunacaktır. Öğrenciler sırayla gösterilerini yapacaklardır, bu sırada diğer öğrenciler noktalama işaretlerinin özelliklerini not alacaklardır.

Ben noktayım. Tümcelerim, kısaltmalarım, saat ve dakika belirten sayıların, gün, ay, yıl belirten sayıların ve sıra bildiren sayıların sonuna gelirim. Benden her yerde çok var.

Benim adım virgül. Tümcemde art arda sıralanan eş görevli sözcük ve sözcük öbekleri arasına, sıralı tümcelerim arasına hep ben gelirim. Ayrıca seslenme (hitap) sözlerinden sonra, uzun tümcelerde öznenin sonra, tırnak işareti içinde olmayan aktarma tümcelerinden sonra da ben gelirim. Karşıma çok çıkarım.

Ben soru işaretiyim. Bütün sorulardan sonra ben gelirim.

!

Ben ünlem işaretiyim. Acı, sevinç, üzüntü, korku, heyecan, şaşkınlık gibi duyguları belirten sözcük ve tümcelerden sonra ben gelirim. Ayrıca alay bildiren tümcelerden sonra yay ayraç (parantez) işareti içinde ben olurum.

•
•

Ben de iki noktayım. Acı, sevinç, üzüntü, korku, heyecan, şaşkınlık gibi duyguları belirten sözcük ve tümcelerden sonra; yazıda konuşmaların başlayacağını gösteren sözcükten sonra gelirim. Ayrıca Matematikte bölme işareti olarak da kullanılırım.

•
;

Benim adım da noktalı virgül. Virgülle ayrılmış farklı görevdeki sözcük ya da sözcük öbeklerini ayırmak için kullanılırım.

•••

Ben üç nokta. Bütün tamamlanmayan sözcüklerin, tümcelerin sonuna ben gelirim. Bir konu hakkında örnekler yazıldıktan sonra, benzerlerinin bulunduğunu anlatmak için de beni kullanırlar.

,

Ben kesme işaretiyim. Özel adlara eklenen çekim eklerini ayırmak için, kısaltmalara ve sayılara getirilen ekleri ayırmak için, bir harf ya da eke getirilen ekleri ayırmak için beni kullanırlar.

“ ”

Benim adım tırnak işareti. Başka bir kişiden ya da yazıdan alınan sözler; yazıda geçen, kitap, dergi, şiir adları ve tümcede özellikle belirtmek istenen sözler benim içimde yazılır.

■

Benim adım kısa çizgi. Satıra sığmayan sözcüklerin devamı olduğunu belirtmek için, sözcükleri hecelerine ayırırken beni kullanırlar. Ayrıca bir başlangıcı ve sonu belirten sayılar arasına ve birbirleriyle ilişkili devlet, ulus, kurum, yer, bölüm adları arasına ben gelirim.

■

Ben de uzun çizgiyim. Diğer adım konuşma çizgisi. Bir yazıda karşılıklı konuşmaları belirtmek için ben gelirim.

()

Ben de yay ayraç. Yani parantez. Tümcede herhangi bir sözcük ya da durumla ilgili yapılan açıklamalar ve tiyatro yapıtlarında konuşacak kişinin durumunu, hareketlerini belirtmek için yapılan açıklamalar hep benim içime yazılır.

Canlandırmalar gerçekleştikten sonra öğretmen ve sınıftaki öğrenciler en iyi canlandırma yapan, etkili konuşan, jest-mimik ve beden dilini etkili kullanan öğrenciyi belirler ve bu öğrenciyi pekiştireç verilir. Daha sonra öğretmenin öğrencilere “En çok kullanılan noktalama işareti hangisidir?, Aklınızda kalan noktalama işaretleri hangileridir, kullanıldığı bir yer ile açıklayınız?” sorularını yöneltmesi. Öğretmenin sorulara alınan yanıtlardan sonra aşağıdaki açıklamaları yapması:

- Arkadaşlarımızın canlandırdığı noktalama işaretleri arasında en çok kullanılanlar nokta ve virgüldür. Neredeyse bütün metinlerde karşımıza çıkar.

Örnek: Bu gün Sevgi, Ahmet ve Ali okula gelmedi.

- Soru işaretleri soruların sonuna gelir.

Örnek: Yarın gelecek misin?

- Ünlem işareti acı, sevinç, üzüntü gibi duyguların belirtildiği tümcelerde kullanılır.

Örnek: Eyvah! Ödevi evde unuttum.

- İki nokta ise genelde açıklama yapılacağı zaman kullanılır.

Örnek: Noktalama işaretlerinden bazıları şunlardır: Noktalı virgül, ünlem, soru işareti, üç nokta.

- Noktalı virgül ise farklı görevdeki sözcük ve sözcük öbeklerini ayırmak için kullanılır.

Örnek: Yarın matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler dersi var; bu derslerin hepsi çok güzel.

- Üç nokta tamamlanmayan tümcelerde kullanılır.

Örnek: O eski bayramların çocukları...

- Kesme işareti ise özel adları ayırırken kullanılır.

Örnek: Haftaya Konya'ya gidiyoruz.

- Tırnak işareti alıntı sözleri belirtir.

Örnek: Necla dün "Yarın gelemeyeceğim." demişti.

- Kısa çizgi sözcükleri hecelerine ayırır, satıra sığmayan sözcüklere gelir.

Örnek: Kap-lum-ba-ğa

- Uzun çizgi ise konuşmaların önüne gelir.

Örnek: —Sen neredeydin?

—Ahmet'le top oynuyorduk.

- Parantez ise çoğunlukla tümce içinde açıklamalar yapılırken kullanılır.

Örnek: Parantez işareti (yay ayraç) çok önemlidir.

Öğretmenin "Noktalama işaretlerinin görevlerini, nerede kullanılacaklarını gördük. Peki noktalama işaretleri olmasaydı ne olurdu, hiç düşündünüz mü? Noktalama işareti olmayan bir metni okuduğunuzu düşünerek bu soruyu cevaplayın." demesi ve yeter sayıda öğrenciye söz vermesi. Yanlış veya eksik yanıtla ipucu ve dönüt verilmesi, doğru yanıtla pekiştireç verilmesi.

Öğrencilere aşağıdaki noktalama işaretleri olmayan bir metin verilir ve okutulur. Metindeki uygun noktalama işaretlerini yazmaları istenir.

(Daha sonra bu metinle ilgili sorular sorulur ve aynı metnin noktalama işaretlisi verilir. Bu defa noktalama işareti olan metin okutulur. İki metin arasındaki fark sorulur. Bu etkinlikle öğrencilere noktalama işaretlerinin gerekliliği sezdirilmeye çalışılır.)

Etkinlik 4: Metindeki uygun noktalama işaretlerini yay ayrıçla belirtilen yerlere yazınız.

SARI, MAVİ, YEŞİL, MOR, TURUNCU, PEMBE BULUTLAR

Babam bana boyalı kalem takımı aldı () tastamam yirmi dört renk () uf öyle güzel renkler ki () içinden bir bir çıkardım () masanın üzerine dizdim () açık yeşiller () koyu yeşiller () açık maviler () koyu maviler () açık sarılar () koyu sarılar () Yerlerini değiştirdim () ebemkuşağı yaptım () Ebemkuşağını bozdum () bir koyu () bir açık () bir koyu () bir açık () renk renk dizdim ()

Boyalı kalemlerim de beni sevdiler ()

Koyu yeşil dedi ki ()

() Ben o denli güzel yaprak çizerim ki () boyarım ki ()

Yeşili kapıverdim () sürdüm kağıdın üzerine () ay () gerçekten çok güzel yapraklar oldu () Kahverengi dedi ki ()

O yeşil yapraklara gövde gerek () dallar gerek () Beni al eline () hemen sana dallar yapayım () gövde yapayım ()

Ama () dedi açık kahverengi koyu kahverengiye () dalları ben yapayım () gövdeyi de sen yap ()

Hemen işbölümü yaptılar () bir anda ağacın dalları () gövdesi çıkıverdi ortaya ()

Koyu yeşil () açık yeşili dürttü ()

() Şimdi sıra sende () dedi () Bu ağaca çayurlar gerek () haydi sen de çayır çimeni çiz bakalım ()

Muzaffer İzgü, Şarkıcı Kuşlar (s. 98)

Öğretmen öncelikle aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltir:

- Yukarıdaki metinde adı geçen ebemkuşağı nedir? Siz hiç ebemkuşağı gördünüz mü? Açıklayınız.
- Metin size göre nasıldı, rahat okuyabildiniz mi?

Sorulara yanıtlanırken öğretmen gerekli ipuçlarını verir ve doğru yanıtlara pekiştirici uygular. Daha sonra da metnin aslını öğrencilere gösterir:

SARI, MAVİ, YEŞİL, MOR, TURUNCU, PEMBE BULUTLAR

Babam bana boyalı kalem takımı aldı, tastamam yirmi dört renk, uf öyle güzel renkler ki, içinden bir bir çıkardım, masanın üzerine dizdim, açık yeşiller, koyu yeşiller, açık maviler, koyu maviler, açık sarılar, koyu sarılar... Yerlerini değiştirdim, ebemkuşağı yaptım. Ebemkuşağını bozdum, bir koyu, bir açık, bir koyu, bir açık renk renk dizdim.

Boyalı kalemlerim de beni sevdiler.

Koyu yeşil dedi ki:

- *Ben o denli güzel yaprak çizerim ki, boyarım ki...*

Yeşili kapıverdim, sürdüm kağıdın üzerine, ay, gerçekten çok güzel yapraklar oldu. Kahverengi dedi ki:

- *O yeşil yapraklara gövde gerek, dallar gerek... Beni al eline, hemen sana dallar yapayım, gövde yapayım.*
- *Ama, dedi açık kahverengi koyu kahverengiye, dalları ben yapayım, gövdeyi de sen yap.*

Hemen işbölümü yaptılar, bir anda ağacın dalları gövdesi çıkıverdi ortaya.

Koyu yeşil, açık yeşili dürttü:

- Şimdi sıra sende dedi. Bu ağaca çayırlar gerek, haydi sen de çayır çimeni çiz bakalım.

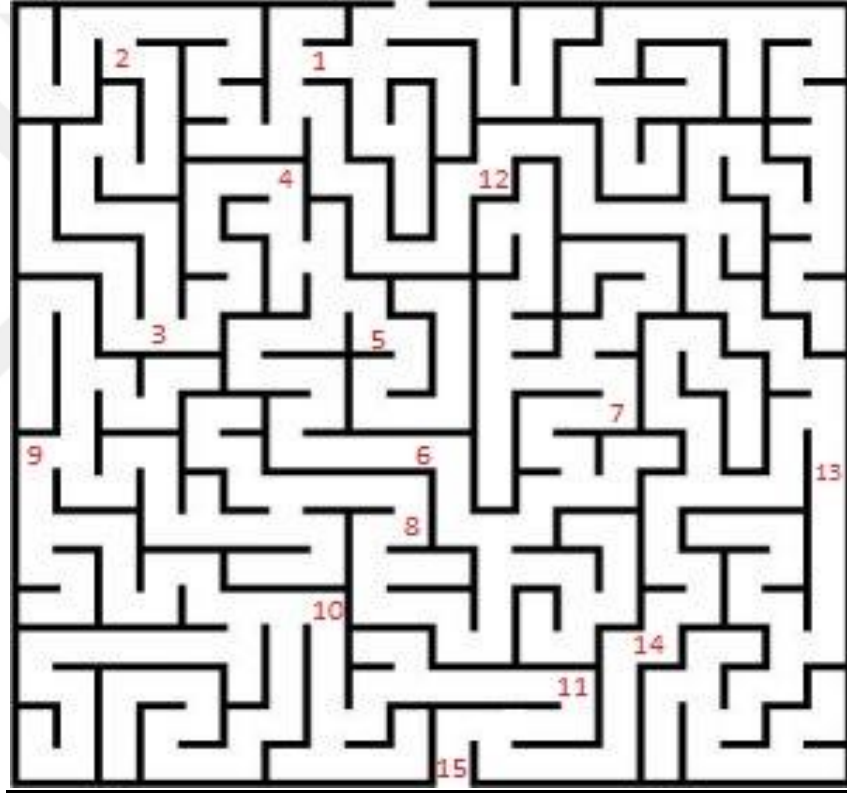
Muzaffer İzgü, Şarkıcı Kuşlar (s. 98)

Öğretmen noktalama işaretleri olan metni öğrencilere gösterdikten sonra aşağıdaki soruları öğrencilere yöneltir:

- Metne uygun yeni bir başlık bulunuz.
- Okuduğunuz iki metinden en kolay okuduğunuz hangisiydi? Neden?

Etkinlik 5: “Noktalama Labirenti”

Aşağıdaki labirentte çıkışı bulunuz. Çıkışa giderken karşınıza çıkan numaralarda verilen noktalama işareti sorularını yanıtlayınız.

SORULAR

- S1.** Yağmurluğa iyice sarındı() eteklerini ayaklarının altına soktum()
 ()Isındın mı biraz()
 ()Eh() ısındım()
- S2.** Saat 14()00()te eve geliyorum()
- S3.** Şu sözcükler sestestir() kır() yüz() çay ()
- S4.** Eylül() ekim() kasım sonbahar() aralık() ocak() şubat kış mevsimi aylarıdır()
- S5.** Atatürk Samsun()a gittiğinde ()19 Mayıs 1919() otuz sekiz yaşındaydı()
- S6.** Çabuk buraya gel()
- S7.** Can gülümseyerek dedi ki() Günaydın() nasılsın()
- S8.** Orhan Veli Kanık()ın ()Dalgacı Mahmut() şiirini okudunuz mu()

Kavga bitsi o gelsin
Yerine sevgi gelsin
Savaşların nesi hoş
Olmaz olsun o gelsin. (Barış)

Özgür istenç yoludur
Sahiplenmek onurdur
Dayatmasız ortamda
Aldığımız soluktur. (Bağımsızlık)

Erol Büyükmeriç, Emece Memece Çizgili Billece (s. 18-25-55-73)

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar bilmeceler, uyaklı yapıları ve şiirsel anlatımlarıyla belleğimizde kolaylıkla tutabileceğimiz, düşünme becerilerimizi destekleyen ve anlama-anlatma becerilerimizi geliştiren dilsel araçlardır. Bu araçlar anadilimizi doğal bir öğrenme ortamında öğrenmemize olanak sağlamaktadır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi önemli bir yazım kuralını öğreneceğiz. Bunun için öncelikler aşağıdaki etkinliği yapmanızı istiyorum.” demesi ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi:

Etkinlik 6: Metinde geçen özel yer adlarını aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin yukarıdaki etkinliği yaptırdıktan sonra yabancı yer adlarının yazımına ilişkin aşağıdaki bilgileri öğrencilere sunması:

Yabancı yer adlarının yazımı

1. Batı kökenli yer adlarının bir bölümü Türkçede söylendiği biçimde yazılır:
Londra, İspanya, Münih, Senegal, Fransa, Rusya, Roma, Viyana...
2. Bir bölümünde ise özgün yazılışları korunur:
Tuapsi, Novorosisk, New York, Buenos Aires, Rio De Janerio...

3. Yabancı yer adlarıyla ilgili kesin bir kural olmadığı için, yazımında çelişkiye düştüğünüz yabancı yer adlarında yazım kılavuzuna başvurun.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar gerçekleştirdiğimiz bu etkinlik ile dilimizin yabancı yer adlarıyla ilgili kimi yazım özelliklerini öğrendik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Peki, şimdi size söyleyeceğim metnin ne olduğunu bakalım kimler bilecek?” demesi ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi:

Dedem toplarken bahçede dut
Ninem örerkenilmekilmekumut
Amcan dedi markut
Haydi kulaklarımı sarkıt.
Annem dedi şu torbayı tut
Yasaktır ha içine bakmayı unut.
Havada bulut
Sepette dut
Amcamla markut
Torbada bir kurt
Eder hırt.
Bir hırt
İki hırt
Üç hırt
Kaçmasın mı kurt?
Annem etti höt
Babam etti zöt
Dedem dedi kapıyı ört.
Nedir bu dert
Bu ceviz çok sert!
Dişlerin yok derdin çok.
Ninem dedi ne dişi
Hani nerede ütünün fişi?
Senin kafan çok karışık
Kaldı çamaşırlar buruşuk.
Dedem cevizi bıraktı.
Fişi prize taktı
Ütü tık etti
Hık etti
Mık etti
Ardından çat etti.
Ninem aldı ütüü
Dedi söyleme kötüü.

Necdet Neydim, Sen Islık Çalmayı Bilir Misin? (s. 26-27-28)

Y. Tekerleme

Öğretmenin tekerleme yanıtını aldıktan sonra öğrencilere bu tekerlemeyi konuşma kural ve ilkelerine uygun bir biçimde söyletmesi ve en güzel söyleyen öğrencilere pekiştireç verilmesi.

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öğretmenin “Anadili öğretimi tek boyutlu bir bilgi ve beceri alanı olmayıp; okuma, konuşma, yazma ve dinleme gibi dilsel becerilerin tümünün bir denge içinde geliştirilmesini amaçlayan çok yönlü ve girişik etkinlikleri içeren bir özelliğe sahiptir. Bu ders sürecinde de nitelikli yazınsal, dilsel ve görsel uyarlardan ve aynı zamanda oyunlardan yararlanarak anadili becerilerimizi geliştirmeye dönük birçok etkinlik gerçekleştirdik. Dilimizin en önemli öğelerinden olan yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin görevlerini ve işlevlerini sezdik. Bolca farklı yazınsal, dilsel ve

işitsel metinlerle iletişime geçmek, bunları okumak ve anlamak, size anadilinizin kullanılış özelliklerini tanıttacak, sizin dil bilinci, sevgisi ve duyarlılığı edinmenize katkı sağlayacaktır.” demesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Eğitim durumunu bütün aşamalarında, sınıfta etkin olan öğrencilerin (3 öğrenci) sınıfça belirlenmesi, bu öğrencilere sınıf tarafından alınan kitapların armağan edilmesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin “Çocuklar, anlama ve anlatma becerilerinizi geliştirmenin en etkili yolu Türkçenin anlatım gücünü, zenginliklerini ve inceliklerini taşıyan düzeye uygun yazınsal niteliği olan kitaplar okumaktır.” demesi; öğrencilere, aşağıda adları ve yazarları verilen kitap ve öyküleri okumaları için salık vermesi:

Nur İçözü (2007) Güneşe Tırmanan Çocuk, Resimleyen: Gözde Bitir Sındırgı, İstanbul: Altın Kitaplar (Öykü).

Sulhi Dölek (2002) Kestane Şekeri. Ankara: Bilgi Yayınevi (Öykü).

Erol Büyükmeriç (2006) Midas'ın Serçeparmağı. İstanbul: Logos Yayınları (Roman).

Öğretmenin, “Çocuklar, bu dersimizde anı, şiir, bilmece ve tekerlemelerle bambaşka yaşamlara tanıklık ettik. Ulusal Kurtuluş Savaşımıza ve Ulu önderimiz Atatürk’ü daha iyi anlayıp özümsememize olanak sağlayan uygulamalar gerçekleştirdik.” demesi.

Öğretmenin “Şimdi size ‘Pictures no child should draw’ adlı UNICEF’in yayınladığı bir animasyon kısa filmi izleteceğim.” demesi ve animasyon filmi izletmesi: (<https://www.youtube.com/watch?v=ZKhcJN1TXK4>)

Öğretmenin “Bu animasyon sizlere ne çağırıyor? Savaş sırasında neden en çok çocuklar ve kadınlar zorluk çekiyor olabilir? Daha barışçıl bir dünya için neler yapılabilir?” demesi ve yeter sayıda öğrenciye konuşmaları için söz vermesi.

E- DEĞERLENDİRME

1.

FADIŞ

Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlılar, geçtikleri her yeri yakıp yıkıyorlardı. Bütün Anadolu ayaklanmıştı. Köylerde, kasabalarda ve şehirlerde her şey alt üst olmuştu. Herkes, her an tetikte ve tedirgindi.

Toroslu kasabası düşmanın yolunun üstündeydi. Halk, kasabadan ayrılıp köylere sığınmıştı. Genç ve güçlü erkekler askere alınmış, geride engelli ya da yaşlı erkeklerle kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Eli silah tutanlar da düşmanın geçeceği yollara tuzaklar kuruyorlardı.

Düşman güçlüydü. Acımasızdı. Yoluna çıkanı yaşlı, çocuk, kadın ayrımı gözetmeden hemen öldürüyordu. Bu durum karşısında halk düşmana türlü tuzaklar kurmuştu. Bu tuzaklar ülkemizi elimizden almaya gelen düşmanı öylesine öfkelenmişti ki... Komutan, askerlerine, "Kasabayı baştanbaşa yakın, taş üstünde taş

bırakmayın. Çevredeki bağları, bahçeleri, tarlalardaki ekinleri de tutuşturun," diye bir buyruk salmıştı.

Kasabalılar, sığındıkları köylerden döndükleri zaman, evlerinin yerinde kül yığınları bulmuşlardı. Yaşlılar, ağlaşıp duran gençlere, "Savaşta'yız. Elbette evlerimiz yakılıp yıkılacak. Ağlayıp sızlanmak yararsız. Gücümüzü toplayıp yeniden yapalım," diye çıkışıyorlardı.

Böylece, elbirliğiyle yangınlardan geriye kalanlar temizlendi. Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu.

Naciye Kadın kısa bir süre önce oğlunun şehitlik haberini almıştı. Bunun üzerine bir de evi yanınca kolu kanadı kırıldı. Kızı Cemile'den başka kimsesi kalmamıştı. Yangın yığınlarını temizleyemiyordu. Geceyi kızıyla yanık çul ve kilim artıklarına bürünerek Sokakta geçiriyordu. Aslında soylu ve varlıklı bir kadındı. Kasabada evleri, dükkanları, tarlaları, bağları, değirmenleri, sürü sürü koyunları vardı. Ama savaşta bunların hepsini yitirmişti. Tek varlığı kızıydı. Ona bir şey olacak diye çok korkuyor, bu nedenle Cemile'nin elini elinden bırakmıyordu. Gün boyunca boyunlarını büküp evlerinin yanık yığınlarına bakıyorlardı. Durumları acıklıydı. Sonunda mahalle halkı bir karar aldı. Herkes, bir gün kendi evinin yapımıyla uğraşacak, bir gün toplanıp Naciye Kadın'ın evini yapmaya çalışacaklardı.

Karar kolaylıkla uygulandı. Bir süre sonra, Naciye Kadın'la Cemile de tek odalı, toprak damlı evlerine yerleştiler. Kasabaya çevre köylerden yiyecek, giyecek yardımı yapıyorlardı. Kasabalı kadınlar, köylülerle birlikte dağa çıkıyor, sırtlarıyla odun taşıyorlardı.

Bir süre geçtikten sonra tarlalar, bağlar yeniden ekilip dikilmeye başlandı. Böylece kasabada, yeni bir yaşama düzeni kuruldu. Herkes bir yolunu bulup yaşamını sürdürmeye çalışıyordu. Naciye Kadın tarlalarını, bağlarını ekip dikemiyordu. Topraklarını birer birer satmaya başlamıştı. Günlük geçimini bu yolla sağlıyordu. Ona destek olacak bir erkeği olmadığı için eline geçen parayı bir türlü değerlendiremiyor.

Artık Kurtuluş Savaşı bitmiş, Yunan saldırısının üstünden uzun yıllar geçmişti. Naciye Kadın'ın artık satacak bir şeyi kalmadığı için ana kız yoksul bir yaşam sürmeye başlamıştı. Sonunda Naciye Kadın alışkın olmadığı bu koşullara dayanamayıp yatağa düştü. Cemile, annesine bakabilmek için başkalarının tarlalarına ekin biçmeye, dağdan odun taşımaya gidiyor, komşuların kışlık eriştelere, tarhana ve baklavalarını yapıyordu. Annesi, kızının bu çırpınışlarını gördükçe, çok dertleniyordu. Sık sık Cemile'yi yanına çağırıp sızlanırdı.

"Seni bin bir özenle büyüttüm. Bebekliğinde yere koymaya kıyamazdım. Sağlıklı bir sütanne tutmuştum. Gün boyunca senin bakımınla uğraşırdı. Baban üstümüze titrerdi. Ağabeyini, yabanlara okumaya yollamıştı. 'Oğlum büyük adam olacak, soyumuzu sürdürüp adımızı yaşatacak,' derdi. O ölünce ben de sizi hiçbir şeyden yoksun etmemeye çalıştım. Savaş olmasaydı düzenimiz bozulmayacaktı. Ağabeyin vurulup ölmeyecek, sen böyle, el kapılarında çalışmayacaktın."

Cemile ise annesinin saçlarını okşar, "Anneciğim hiç tasalanma, geçmiş günlerimiz bana güç veriyor. Başkalarının işini görmek ağır gelmiyor. Beni herkes

seviyor. Seni de hala sevip sayıyorlar. Kasabanın en saygıdeğer kişileri sık sık evimize hatırımı sormaya gelmiyorlar mı?" diyerek annesini avutmaya çalışırdı....

Gülten Dayıoğlu, Fadış (s. 9-11)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Toroslu kasabası Kurtuluş Savaşı sırasında zarar görmesinin nedeni nedir?
.....
- Metne göre düşmanlar ülkemizi terk ederken neler yapmıştır?
.....
- Kurtuluş Savaşının başarıyla kazanılmasından sonra kasaba halkı nasıl bir birliktelik sağlamıştır?
.....
- Naciye Hanım'ın savaştan önceki durumu ile savaştan sonraki durumu arasında fark var mıdır? Açıklayınız.
.....
- Naciye Hanım'ın zor zamanında ona yardımcı olanlar kimlerdir?
.....
- Naciye Hanım'ın kızı hakkındaki düşünceleri nelerdir?
.....
- Cemile'nin yaşadığı zorluklara karşı duruşunu ve düşüncelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Açıklayınız.
.....
- Kurtuluş Savaşımız sizin için ne anlam ifade etmektedir? Buna benzer yaşanan olaylar hakkında neler düşünüyorsunuz?
.....

2.

*Sığınaklara indirelim kuşları
Ne ciğerlerinin dayanabileceği gökyüzü
Ne içebilecekleri bir yudum su kaldı
Sığınaklara indirelim balıkları
Kurşuni gövdeleri kurşunlaşmadan
Sığınaklara indirelim ağaçları
Cevizleri, çınarları, servileri
Üzerindeki sincaplara dokunmadan
Arı bakışını çocukluğun
İndirmeliyiz sığınağa
Kirli bir kağıt para gibi buruşmadan
Elinde hayatın
Ucu işlemeli mendili, kavun kokusunu
Yumuşaklığını bir dere yatağının
Penceredeki hanımeline
Zor günlerde alnımıza konan o eli*

Sığınağa indirelim Dünyayı

Turgay Fişekçi, Dip Sevgi (s. 74)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

- Şiirde şairin sığınağa indirmek istediği varlıklar nelerdir?
.....
- Şair, şiirde doğadaki varlıkları hangi olumsuzluklardan korumak istiyor?
.....
- “Çocukluğun arı bakışı.” ve “Çocukluğun kirli bir kağıt para gibi buruşması” ile şiirde neler anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.
.....
- Şiirde şair hangi duyguları korumak istiyor? Bu duygular nelerle simgeleniyor?
.....
- Şiire uygun yeni bir başlık bulunuz.
.....

3. Aşağıdaki deyim oluşturan sözcükleri eşleştiriniz.

() Dağdan gelip bağdakini	(1) asmak
() Surat	(2) çıkmak
() Canı	(3) vurmak
() Keyfini	(4) kalmamak
() Sudan çıkmış balığa	(5) kovmak
() Bir taşla iki kuş	(6) çıkarmak
() Pire için yorgan	(7) yakmak
() Göze	(8) girmek
() Elde avuçta bir şey	(9) kalmak
() Gözü yolda	(10) dönmek

4. Aşağıdaki tümcelerde yer alan noktalama işaretlerinden virgülün (,) görevlerini yazınız.

- Çaresizliğimizi anlatmak üzere omuz silkeriz, ellerimizi açarız, dudak ısırırız, dudak bükeriz...

- Yüzünün kasları, omuzlar, ayaklar, en çok da eller...

5. Aşağıdaki tümcelerde yay ayrıçla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

1. Sana söylediklerimi hatırladın mı ()
2. Avukat () Yusuf Bey () in yanına davayı görüşmek üzere gidiyorum.
3. Pazardan yumurta() ispanak() havuç ve domates aldım.
4. Bana niçin güvenmediğini anlatmadı()
5. Yaz meyveleri şunlardır() karpuz() kavun() üzüm()
6. Of() çok yorulduğum bugün()
7. Dikkat() Bebek uyuyor()
8. Perihan() in çantası okulda kalmış()
9. Arif, 15() 02() 2010() da üniversiteye yeni başlamıştı.
10. Mehmet, () seni aldıracağım() dedi.

6. Aşağıda kullanım yerleri verilen noktalama işaretlerine birer örnek veriniz.

a. Tümcede eş görevli sözcük ve sözcük gruplarının arasında kullanılır.

b. Soru bildiren tümce veya sözlerin sonunda kullanılır.

c. Sıra gösteren sayıların sonunda kullanılır.

d. Başka bir kimseden veya yazıdan alınan sözler olduğu gibi aktarılırken kullanılır.

e. Kendisinde sonra örnek verilecek ya da açıklama yapılacak tümcelerden sonra kullanılır.

f. Mutluluk, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan tümcelerin sonunda kullanılır.

7. Aşağıdaki boşluklara uygun noktalama işaretlerini yazınız.

- Askerler () başlarını tepelerinden gelen sese doğru kaldırdılar ()

- At ölür () meydan kalır () yiğit ölür () şan kalır ()

- İlkbahar mevsiminin ayları şunlardır () mart () nisan () mayıs ()

- Delikanlı söyle bakalım adım nedir ()

- Diyarbakır () Çınar yolu yol yapım çalışmaları nedeniyle kapalı ()

- Beş sene önce buraları terk eden en iyi arkadaşım Bursa () dan dün geldi ()

- Arzu () ya defter () kitap () kalem () Hasan () a ise gömlek () ceket ()

pantolon almamız gerekiyor ()

8. Aşağıdaki paragrafta yer alan boşluklara uygun noktalama işaretlerini koyunuz.

“Böyle üst üste gelen olaylar (,) Kaymakamı iyice sarsmış (,) zayıflatmıştı (.) Yüzü sapsarı (,) her zaman düşünceli (,) yorgun (,) kırılmış (,) kederliydi (,) ince dudakları (,) daha da incelmış (,) keskin bir bıçağın ağzına dönmüştü (.) Gözleri pırıltı içindeydi (.) Işıltılı (.) Saçlarını sinirli sinirli arkaya doğru atıyordu (.) Tek inandığı insan şimdi Resul Efendiydi (.) Baba gibi seviyordu (.) O da onu koruyordu (.)”

Yaşar Kemal-Teneke

9. Aşağıdaki sözcüklerin zıt (karşıt) anlamlılarını bulmacaya yazınız.

SOLDAN SAĞA

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. AZ

12. GÜZEL

2. UZUN

9. YAŞLI

4. ZENGİN

13. DOĞRU

3. ZAYIF

11. ÖN

5. YAKIN

14. BARIŞ

6. ZOR

13. HIZLI

7. İNCE

16. KURU

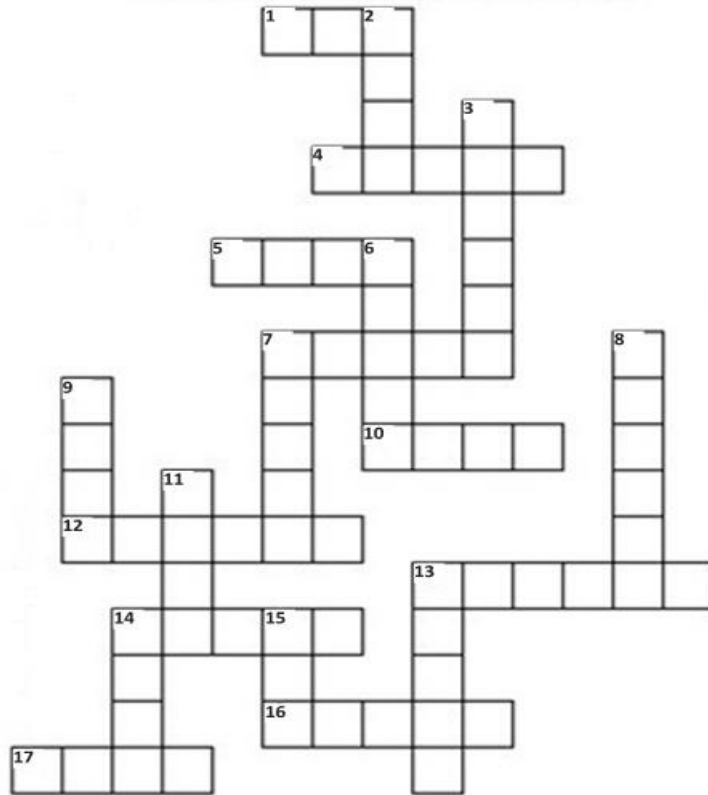
7. TEMİZ

14. YUMUŞAK

10. ESKİ

17. İYİ

8. UCUZ

EK 2. 7. Eğitim Durumu 7 (Kulağına Adını Sesledim Garip)

EĞİTİM DURUMU 7

KULAĞINA ADINI SESLEDİM GARİP

(Adnan Binyazar)

KULAĞINA ADINI SESLEDİM: GARİP!

Yüreğim durmadan çarpsa da aşevinde son günlerimi yaşıyordum. Kendimi çalışan gibi değil, artık konuk gibi görüyordum. O sabah sevinç içinde uyanmıştım. İşler bana bakıyor. Aşevine koştum. Anahtar sesini duyan kedim beni kapıda karşıladı. Acıklı sesiyle miyavladı. Ondan ayrılacağımı düşününce sesi içime işliyordu. Sanki miyavlamıyor, "Beni bırakıp nereye gidiyorsun?" diyordu. Onu görünce sevincim hüznе döndü.

Nasıl hüzünlenmem? Aşevine aynı günlerde girip altı yılı birlikte geçirdiğimiz o pamuk beyaz kedimden ayrılmak kolay mı?

Çalışmaya başlayalı bir hafta olmamıştı. Erken saatlerde aşevini açmış olurdum. Yağmurlu bir günde aşevine gelmiş, temizliğe koyulmuşum. Dışarıdan miyavlamaya benzer bir ses duydum. Hemen kapıya fırladım. Avuç içine sığacak kadar küçük bir kedi yavrusu kapıyı tırmalıyordu. Bende yalvarış etkisi yaratan miyavlaması içime işledi. Gece başlayan yağmur sürüyordu. Onu yağmur altında bırakamazdım. Kedide bir an kendi halimi gördüm. Polis Recep beni caminin kapısında bulduğunda bu yavrudan ne farkım vardı?

Hangi pisliklerin içinden çıkıp gelmişse yüzü gözü bulaşık içindeydi. Usta, kediden köpekten nefret ederdi. Henüz kemikleri sertleşmemiş yavruyu avuçlarımın arasına alıp ısıttım. Kendini temizleme alışkanlığı edinmemişti daha. Bezi ıslatıp her tarafını sildim. Isınınca ağlar gibi miyavlaması durdu. Kaynayan sütün kokusunu alınca açık yeşile çalan uykulu gözlerini açıp kapadı. Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı. Ustanın beni dayaktan öldüreceğini bilsem artık onu sokağa salamazdım. Yumuşacık patilerini okşayıp öptüm. Birden ona ad takmak geldi aklıma. Ne koyayım diye düşünmeme kalmadı. Adı ağızımdan çıkıverdi:

"Garip!"

Kulağıma eğildim. Seslice, üç kez bağırdım:

"Garip... Garip... Garip..."

Usta o sabah her günden geç geldi. Geç gelişi benim içim de yavru için de büyük şanstı. İçeride kedi gördü mü, acıma bir yana, tekmeler, kapının dışına fırlatıverirdi kediciği!

Aşevinin arkasında daracık bir bahçe vardı. İşe yaramayan ne varsa oraya atılmıştı. Kediyi bahçeye götürdüm. Bir portakal sandığının içine gazete kağıtlarından yatak yaptım. Küçük bir çanağın içine süt koydum. Sütün kokusunu alınca gözlerinin yumdu, kırmızı dilini çanakta dolaştırırdı.

O küçükük varlık, ustadan çekindiğimi sezmiş olmalıydı. Beni görünce miyavlayıp ayaklarımın arasında dolanan Garip, usta kapıdan girince susuyor, portakal sandığından başını bile uzatmıyordu. Salonda yalnız ben varsam yanıma geliyordu. Arsız kediler gibi masa altlarında miyavlayıp kimseden yemek istemiyordu. Kuşlara atılma gibi bir huyu da yoktu. Bahçede cıvıldaşan kuşlar, sanki onunla oynamaya gelen arkadaşlarıydı. Çayır yeşili gözlerini açıyor, kulaklarını dikerek mırıltılarla kuş cıvıltılarına katılıyordu. Ağacın altında yaptığım yerde ihtiyacını giderip toprakla örttükten sonra portakal sandığından odasına giriyor, mamasını bekliyordu.

Garip büyüdü, farelerin canına okuyacak yaşa geldi. Usta arka bahçede bir kedi olduğunun farkında olmadı. O yıllarda fare bulunmayan bakkal, aşevi, manav yoktu. Fareleri yok etmek için kapanlar kurulur, kenara köşeye fare zehri serpilirdi. Yine de farelerde bir eksilme olmazdı. Bir gün, ustanın da salonda olduğu bir sırada, ağızındaki irice bir fareyle çıkageldi Garip. Sanki "Bak, fare tutabiliyorum," dercesine tuttuğu fareyi ustanın önüne atıverdi. Olmayacak bir şey oldu, usta kızıp köpüreceğine kediye övgüler yağdırdı:

“Kedi dediğin böyle olacak! Gördün mü koca fareyi haklayıvermiş,” dedi. Bana döndü, "Bu kediye sahip çık, kaçarsa tut getir. Son günlerde ortalarda tek fare görmüyordum. Demek bunun marifetiymiş..."

İçten içe gülssem de ustaya bir şey belli etmedim. İstanbul'dan kaçıp gidecektim ama Garip'i kime bırakacaktım? Onu özlemeyecek miydim? Kediyle konuşuyor, onu ayrılığa alıştıırıyordum. İçimden geçirdiğimi, anlamına göre yumuşak ya da sert miyavlamalarla yanıtlıyordu:

"Garip, beni özleyecek misin?"

"Miyaaaav..."

"Ben buralardan gidersem üzülür müsün?"

"Miyav, miyav, miyavvvvv!"

"Ama bir gün nasıl olsa ayrılacağız"

"Miiiiiyaaaaavvvvv!"

"Ayrılmayalım mı?"

"Miyav!"

"Ben gittikten sonra burayı terk etme, olmaz mı?"

"Miiiiiyaaaaavvvvv!"

"Peki, peki... Nereye istersen git!"

Aklıma abla geldi.

"Seni ablaya bıraksam gider misin?"

"Miiyaaaavvvv?"

Mır mır diye sesler çıkararak ayaklanma sürtündü, bacaklarımdan yukarıya tırmandı. Kucağıma aldım, ipeksi burnundan öptüm. Kırmızı dilini çıkardı, ellerimi yaladı. Garip'i ablayla tanıştırmaya götürdüm.

Adnan Binyazar, Günışığına Yolculuk Kaçış 1

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 12 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Bilgin, M. (2006) Anlamdan Anlatıma Türkçe. Ankara: Anı Yayıncılık
- Binyazar, Adnan. Güneşine Yolculuk Kaçış 1.
- Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler.
- Her Güne Bir Sanat Etkinliği. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim.
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat. Sanatsal Uyarımlarla Dil Öğretimi.
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Açıkgoz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.

Görsel ve İşitsel Uyarımlar (Metinler):

1. Kısa Film: “www.enigmation.de” tarafından hazırlanan, Alman deneylerine karşı doktorlar tarafından yaptırılan (commissioned by Doctors Against Animal Experiments Germany) ve 23 Eki 2014 tarihinde yayınlanan “The Failure of Animal Experiments – An Animated Educational Film” adlı kısa film (Süre: 6:07):

<https://www.youtube.com/watch?v=Mo25wUKNySg>

2. Birinci Resim: Franz Marc, Üç Kedi, 1913, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf

Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (8 Ekim)

3. İkinci Resim: Franz Marc, Kuşlar, 1914, Lenbachhaus, Münih

Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (16 Ağustos)

4. Üçüncü Resim: Franz Marc, Tilki, 1913, Sanat Müzesi, Düsseldorf

Her Güne Bir Sanat Etkinliği (2012). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (22 Ocak)

5. Müzik: Jhong-Sin Liou'nun “Chopin Ballades” adlı albümünde yer alan Chopin'e ait “Nocturne No.20 In C-Sharp Minor Op.Posth” adlı beste:

<https://www.youtube.com/watch?v=hyAOYMUVDs>

6. Karikatür: William Rasoanaivo, 2013, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Başarı Ödüllü Karikatür:
<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Hak ve Özgürlükler

Kullanılan Metnin Başlığı: “Kulağına Adını Sesledim: Garip!” (Adnan Binyazar)

Dilsel Metnin Türü: Roman

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yapıttaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.
13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.
14. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.

B- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin “Sevgili öğrenciler şimdi kısa filmin özgün ve yaratıcı anlatımıyla farklı yaşamlara ve olaylara tanık olalım.” demesi ve www.enigmation.de tarafından hazırlanan ve 23 Eki 2014 tarihinde yayınlanan “The Failure of Animal Experiments – An Animated Educational Film” adlı kısa filmin (<https://www.youtube.com/watch?v=Mo25wUKNySg>) öğrencilere izletilmesi.

Öğretmenin öğrencilerden kısa filmi izlerken dinleme ve izleme kurallarını uygulamalarını ve kısa filmde yer alan önemli gördükleri yerleri not almalarını istemesi. Film izlendikten sonra öğretmenin önce öğrencilerden filmi anlatmalarını istemesi, içeriğin daha iyi anlaşılabilmesi için filmi daha sonra öğretmenin özetleyip anlatması ve daha sonra öğretmenin öğrencilere kısa film ile ilgili sorular sorması.

SORULAR VE YANITLAR

S1. İzlediğiniz film hakkında neler düşünüyorsunuz? Size neler çağrıştırdı? Açıklayınız.

Y1...

S2. Filmin konusu ve izleği nedir? (Yanlış yanıtlara ipucu ve düzeltme; doğru yanıtlara pekiştireç verilir.)

Y2...

S3. Sizce bu kısa filmle, insanlara ne/neler iletilmek istenmiş olabilir? Açıklayınız. (Yanlış yanıtlara ipucu ve düzeltme; doğru yanıtlara pekiştireç verilir.)

Y3...

S4. Filmi nasıl buldunuz? Değerlendiriniz. (Olabildiğince çok öğrenciye söz verilir.)

Y4...

S5. Hayvan hakları konusunda siz olsaydınız neler yapabilirdiniz? Açıklayınız.

Y5...

Kısa film ile ilgili anlama ve çözümlene çalışmaları bittikten sonra Öğretmenin, “Bugüne dek bir hayvanınız oldu mu ya da bir hayvan beslediğiniz oldu mu? Hayvanlarla paylaşımda bulunurken neler sezdiniz ve neler düşündünüz? Bir hayvana, ilginiz dışında sevginizi de verdiniz mi? Onların da size sevgiyle yaklaştığını hiç sezdiniz mi?” sorularını sınıfa yöneltmesi, öğrencilerin dikkatini işlenecek metnin içeriğine çekmesi. Düşüncelerini konuşma ilkelerine uygun olarak bildiren öğrencilere pekiştireç vermesi.

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu haftaki dersimizde “Hak ve Özgürlükler” izleğine dönük yazınsal, görsel ve işitsel metinlerle kurgulanmış anadili eğitimi süreci gerçekleştireceğiz. Bildiğiniz gibi yaşam boyu edindiğimiz bilgi ve beceriler anadilimiz ile elde edilir. Anadilimizle edindiğimiz bu bilgi ve becerileri ise aktarmada ve anlatmada yine anadilimizi kullanırız. Bu dersimizde de yaşam boyu kullanacağımız anlama ve anlatma becerilerimizi geliştireceğiz ve aynı zamanda yeni sözcükler ve kavramlar öğrenerek söz dağarcığımızı geliştireceğiz.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Çocuklar bu ders sürecinde “Kulağına Adını Sesledim: Garip!” adlı ana metnimizden yola çıkarak birçok etkinlik gerçekleştireceğiz. Bu ders sürecimizin sonunda yeni sözcük ve kavramlar öğrenip bu sözcükleri yazılı ve sözlü anlatımımızda doğru kullanabileceğiz. Aynı zamanda yazınsal, görsel ve işitsel metinlerle kurgulanmış etkinliklerde yer alan sorulara doğru yanıtlar verebilecek, duyu ve düşüncelerimizi yazılı ve sözlü olarak etkili bir biçimde anlatabileceksiniz.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Adnan Binyazar’ın “Günışığına Yolculuk Kaçış 1” adlı romanının bir bölümünde yer alan “Kulağına Adını Sesledim: Garip!” metnini okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi.

C- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin dinleme kurallarına, yöntem ve tekniklerine yönelik ilkeleri uygulamalarını istemesi.

2. Öğretmenin metni okuma kuralları ve yöntem ve tekniklerine uygun bir biçimde sesli okuması ve metnin tamamı okunduktan gerçekleştirebilecek olaylara ilişkin merak uyandırmak amacıyla tahminde bulunarak okuma yöntemini kullanması.

3. Öğrencilerin sesli okuma sırasında metinde yer alan deyim ve atasözlerini bulmaya dönük not alarak dinleme yöntemini kullanması.
2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.
3. Öğrencilere öykünün öğretmen tarafından sesli okunması ve daha sonra 3 öğrenciye metni sesli okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları ve eksikleri düzeltmesi.
4. Öykü, resim, şiir ve karikatürden (çizginin gücünden) yola çıkarak öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları yaptırılması.
5. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkılarına ve işlevlerine yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi.
6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ile anlatmalarının sağlanması.
7. Metnin anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması. Öğretmenin öğrencilerin doğru yanıtlarına pekiştireç; yanlış ve eksik yanıtlarına düzeltme ve ipucu vermesi. Ayrıca her sorunun yanıtı için değişik 3 veya 5 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Metindeki kahraman neden aşevinde son günlerini yaşıyor olabilir? Öngörüleriniz neler olabilir? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Metindeki kahraman aşevinden gideceği için neden mutludur? Bu mutluluğa biraz olsun engel olan durum nedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: *“Nasıl hüzünlenmem? Aşevine aynı günlerde girip altı yılı birlikte geçirdiğimiz o pamuk beyaz kedimden ayrılmak kolay mı?”* tümcelerinden yola çıkarak kahramanın duygu durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y3:...

S4: Kahramanın “Garip” adlı kediyle ilk tanışması nasıl olmuştur? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Kahraman, Garip ile karşılaştığında kendisiyle ve onunla ilgili olarak nasıl bir benzerlik kuruyor? Açıklayınız.

Y5:...

S6: Kahraman Garip’le tanıştığında nasıl bir kedi ile karşılaşmıştır? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Aşevi ustasının hayvanlarla ilgili düşünceleri nelerdir? Siz böyle düşünen insanlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y7:...

S8: Kahraman Garip’i ustasının görmesini engellemek için neler yapmıştır? Açıklayınız.

Y8:...

S9: *“Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı. Ustanın beni dayaktan öldüreceğini bilsem artık onu sokağa salamazdım.”* tümcelerinden yola çıkarak kahramanın Garip’i bırakmaması hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y9:...

S10: Kahraman Garip adını nasıl koymuştur? Neden bu adı koymuş olabilir? Sizin de böyle bir ad koyduğunuz kendinize ait bir hayvanınız oldu mu? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Kahraman neden aşevinde çalışıyor olabilir? Sizce ekonomik sıkıntı içerisinde olabilir mi? Neden?

Y11:...

S12: Garip, kahramanın ustasından çekindiğini ve korktuğunu anlayınca neler yapıyor? Açıklayınız.

Y12:...

S13: Garip'in dış görünüşü hakkında neler söyleyebilirsiniz? Garip'in diğer hayvanlara karşı tutumu hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y13:...

S14: Kahraman Garip'in yuvasını nasıl yapmıştır? Açıklayınız.

Y14:...

S15: Garip, aşevinde kalabilmek ve ustanın gözüne girebilmek için ne yapmıştır? Bu davranışı karşısında ustanın tepkisi ne olmuştur? Açıklayınız.

Y15:...

S16: Kahraman İstanbul'dan kaçmayı düşünürken Garip'i aşevinde bırakacağı için neden üzülmemektedir? Açıklayınız.

Y16:...

S17: Kahraman Garip'i yalnız bırakmamak adını neler düşünüyor ve neler yapıyor? Açıklayınız.

Y17:...

S18: Metnin sonunda kahraman ve Garip'e neler olmuş olabilir? Öngörülerde bulunup açıklayınız.

Y18:...

S19: Yazar, metinde en çok hangi duygular üzerinde durmuştur? Tartışınız

Y19:...

S20: Hayvanlarla iletişiminiz nasıldır ve hayvanları sever misiniz? Onlara sevginizi nasıl gösterirsiniz? Hayvanlara dokunmaktan veya oynamaktan mutlu olur musunuz? Hayvanları sevdiğinizde, iletişim kurduğunuzda size nasıl tepkide bulunurlar? Açıklayınız.

Y20:...

S21: Yazar, "Garip"i nasıl tanımlar? Açıklayınız.

Y21:...

S22: Sizce yazar bu metni neden yazmış olabilir? Bu metinle bize neleri düşündürmek ya da neleri duyumsatmak istemiş olabilir? Açıklayınız.

Y22:...

ARA ÖZET: Okuduğumuz bir metni tam ve doğru anlayabilmek metne yönelik hazırlanmış sorulara doğru yanıt verebilmemizle olanaklıdır. Anlamalı okuma süreci ile metne yönelik duygu ve düşüncelerimizi daha etkili bir biçimde sunabiliriz ve farklı çözüm önerileri üretebiliriz. Bu anlama süreci de her şeyden önce iyi bir yazınsal metin ve okuduğunu anlama becerisinin gelişmesiyle gerçekleşecektir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin "Şimdi de metnin içelleştirilmesine yardımcı olacak, metnin konusunu, izleğini, iletilerini, kahramanlarını ve onların özelliklerini daha iyi anlamamıza olanak sağlayacak sorulara yanıtlar arayacağız." demesi ve aşağıdaki soruları yeter sayıdaki öğrencilere sorması:

S1: Metinde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1:...

S2: Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3:...

- S4:** Metin kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.
Y4:...
- S5:** Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.
Y5:...
- S6:** Öyküde kahramanın özelliklerinden hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.
Y6:...
- S7:** Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.
Y7:...
- S8:** Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.
Y8:...
- S9:** Metnin yardımcı düşünceleri ya da diğer iletileri nelerdir?
Y9:...
- S10:** Metindeki ana düşünceyi karşılayacak atasözleri ya da özdeyişler söyleyiniz.
Y10:...
- S11:** Kahramanın bir hayvana karşı tutumu hakkında düşünceleriniz nelerdi? Onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.
Y11:...
- S12:** Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.
Y12:...
- S13:** Siz olsaydınız öyküde yer alan sorun için nasıl bir çözüm bulurdunuz? Neden? Açıklayınız.
Y13:...
- S14:** Bu metni nasıl buldunuz? İlgiyle okudunuz mu? Metin, sizde yeni bir kitap veya öykü okuma isteği uyandırdı mı? Neden? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
Y14:...

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, anlamlı okuma, metindeki olayları farklı yönleriyle kavramanın yanı sıra okuduğumuz metni dil ve anlatım yönünden de incelemeyi gerektirir. Bu dersimizde incelediğimiz öyküde yer alan anlamını bilmediğimiz sözcüklerin ve söz öbeklerinin anlam ve anlam özellikleri üzerinde duracağız ve bunları belirlemeye çalışacağız. Önce bilmediğimiz sözcüklerden başlayalım.” demesi ve aşağıdaki soruları sırasıyla uygun sayıda öğrenciye yöneltmesi.

SORULAR VE YANITLAR

- S1:** Öyküde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.
Y1:...
- S2:** “aşevi, usta, konuk, pati, çanak, sandık, arsız, kapan, köpürmek, marifet, haklamak” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümcelerin bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. (Belirtilen her sözcük tahtaya yazılır. Öğrencilerin tümcelerinden bağlamından yola çıkarak öngöründe buldukları anlamlar sırayla öğrenilir.) Öngöründe bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.
Y2:...
- S3:** Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeteri kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştirilerek verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)
Y3:...
- S4:** “...Kaynayan sütün kokusunu alınca açık yeşile çalan uykulu gözlerini açıp kapadı. Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğine çayır yeşili ışıklar aktı...” tümcelerinde

neler anlatılmak istenmektedir? Bu tümcelerdeki benzetme amaçlı kullanılan sözcükler hangileridir? Açıklayınız.

Y4:...

S5: “...Yüreğim durmadan çarparsa da aşevinde son günlerimi yaşıyordum. Kendimi çalışan gibi değil, artık konuk gibi görüyordum...” tümcelerinde yer alan “yüreği çarpmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S5: “...Acıklı sesiyle miyavladı. Ondan ayrılacağıma düşününce sesi içime işliyordu...” tümcelerinde yer alan “içine işlemek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5:...

S6: “...Garip büyüdü, farelerin canına okuyacak yaşa geldi. Usta arka bahçede bir kedi olduğunun farkında olmadı... tümcelerinde yer alan “canına okumak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Metinde geçen, “konuk, hüzün, beyaz, çanak, kapan, sert” sözcüklerinin eş ya da yakın anlamlılarını söyleyiniz ve bunları birer tümcede kullanınız.

Y7:...

S8: Metinde geçen, “yumuşak ve sert, sevinç ve hüzün, büyük ve küçük, erken ve geç” sözcükleri arasındaki anlam ilişkisini söyleyiniz ve bunları birer tümcede kullanınız.

Y8:...

S9: Biraz önce yanıtladığımız soru üzerinden yola çıkarak sözcüklerde karşıt anlamlılık nedir? Biraz önce verdiğimiz örnekleri de göz önünde bulundurarak tanımlayınız. Siz de birer örnek veriniz; verdiğiniz örnekleri birer tümcede kullanınız.

Y9:...

S10. Bu öyküde öne çıkan duygu durumuna uygun atasözü, deyim veya özdeyiş biliyor musunuz?

Y10...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar, bu uygulamalarımızda bilmediğimiz sözcükleri ve sözcüklerin eş, yakın ve karşıt anlamlılarını öğrendik. Bununla birlikte dilimizin sözvarlığı içinde çok önemli bir yeri olan, anadilimizin anlatım gücünü ve yaratıcılığını gösteren yeni deyimleri de öğrendik.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi resmin ve çizginin duyumsatan ve düşündüren dünyasında güzel bir yolculuğa çıkacağız. Aşağıda yer alan resimlerin size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.” demesi ve aşağıdaki resimleri öğrencilere bilgisayar ortamında göstermesi. Resimler incelendikten sonra öğretmenin “Çocuklar resimlerin duyumsattıklarından yola çıkarak siz de en çok sevdiğiniz bir hayvanın adını anmadan betimleyiniz, özelliklerini yazınız ve sizin için ne anlam ifade ettiğine değininiz.” demesi ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi.

Franz Marc, Üç Kedi, 1913, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf

Franz Marc, Kuşlar, 1914, Lenbachhaus, Münih

Franz Marc, Tilki, 1913, Sanat Müzesi, Düsseldorf

Etkinlik 1: Aşağıdaki boşluklara resimlerden yola çıkarak ve kendi düşüncelerinizi etkin kılarak adını anmadan sevdiğiniz bir hayvanı tanıtırız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öğretmenin yazma çalışmalarında uyulması gereken “iç yapı”, “dış yapı” ve “dil–anlatım ilkeleri”ni öğrencilere anımsatması ve bunlarla ilgili gerekli açıklamaları yapması. Etkinlik bittikten sonra öğrenciler yazma çalışmalarını sınıf ortamında okumaları ve diğer öğrencilerin hangi hayvanın tanıtıldığına yönelik öngörülerde bulunması. Yazma etkinliğinin başında belirtilen ilkelere uygun yazan, duygu ve düşüncelerini doğru ve etkili anlatan öğrenciler sınıfça alkışlanır ve en güzel yazılar sınıf panosuna asılır.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar, yazma becerisi de konuşma becerimiz gibi kendimizi dile getirmenin bir yoludur. Duygu ve düşüncelerimizi etkili bir biçimde anlatabilmemiz için her iki becerimizi de etkili kullanmamız gerekir. Ancak yazma çalışmaları ve konuşma becerilerine göre daha çok özen ister. Sözlü anlatımda gerçekleştirdiğimiz yanlışlıklar, konuşma sırasında düzeltilebilirken yazma çalışmalarımızda yapılan yanlışları düzeltme olanağımız çok fazla yoktur. Bu nedenle, yazma etkinliklerimizde yanlış yapmamaya daha çok özen göstermeliyiz ve yazma becerisine yönelik daha çok uygulama çalışması yapmalıyız.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi de yazınsal veya öğretici bir metni oluşturan öğeler arasındaki geçiş ve bağlantı sözcüklerinin anlama olan katkısını belirlemeye ve değerlendirmeye yönelik özellikler öğreneceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi.

Öğretmen sürece başlamadan önce öğrencilere bağlaçların ne olduğu ve bu bağlaçların ne işe yaradığını sorar. Bu sırada öğrencileri gözlemler. Öğrencilerden bazılarının yaptığı davranışlar tahtaya yazılır. Örneğin İpek ile Orkun ders başladığında birbirleriyle konuşuyordur. Bu davranış tahtaya bağlaç konusuna örnek olacak biçimde yazılır.

“İpek ve Orkun birbirleriyle konuşuyor.” örneği tahtaya yazılır. Daha sonra bu tümce üzerinden bağlaçlar ve geçiş sözcükleri öğrencilere sezdirilir. Aynı biçimde sınıf içinde olan başka bir olay veya durum da tahtaya örnek olarak yazılabilir (Ayşe öğretmene bakıyordu ancak onu dinlemiyordu.).

Daha sonraki aşamada öğretmen incelenen metinde yer alan tümcelerden yola çıkarak aşağıdaki etkinliği öğrencilere gerçekleştirir. Öğrenciler etkinliği yaparken onlara ipucu, düzeltme ve dönütler verilir.

Etkinlik 2: Aşağıdaki tümceleri okuyunuz. Tümceleri okurken altı çizili sözcüklerin hangi amaçla kullanıldığını açıklayınız.

1. Kendimi çalışan gibi değil, **artık** konuk gibi görüyordum.
2. Öyle bir bakış baktı **ki** gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı.
3. Ustanın beni dayaktan öldüreceğini bilsem **artık** onu sokağa salamazdım.
4. Bahçede cıvıldaşan kuşlar, **sanki** onunla oynamaya gelen arkadaşlarıydı.
5. İçten içe gülsem **de** ustaya bir şey belli etmedim.
6. İstanbul'dan kaçıp gidecektim **ama** Garip'i kime bırakacaktım?
7. **Ama** bir gün nasıl olsa ayrılacağız.

Etkinlik 3: Aşağıdaki tümcelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle doldurunuz.

1. Hayvanların kimisi büyük kimisi küçük olabilir bize olan sevgileri sonsuzdur.
2. Zehra'nın kedisini uzun zamandır görmüyorum arada mutlaka uğrar, yemek isterdi.
3. Bizler hayvanlara diğer canlılara karşı duyarlı olmalıyız.
4. Hayvanların korunması için birçok şey yaptık, daha fazlasını da yapabiliirdik.
5. Küçük fillerin dikkatini çekmek için birçok şey yaptık onların bizi görmesini sağlayamadık.

Bu etkinliklerden sonra öğretmen “Bağlaçlar tek başına anlamı olmayan, sözcükleri ve tümceleri birbirine bağlamak için kullanılan sözcüklerdir. Bir paragrafı veya metni oluşturan öğeler arasındaki geçiş ve bağlantı sözcükleri olarak anlama olan katkıları çok önemlidir. Anlatımın akıcı bir biçimde devam etmesine olanak sağlarlar. Başlıca önemli bağlaç ve geçiş sözcükleri ise “ve, ile, ama, çünkü, oysa, halbuki, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna karşın” sözcükleridir.” demesi ve aşağıdaki derinleştirme etkinliği olan yazma çalışmasını gerçekleştirmesi.

Etkinlik 4: Aşağıdaki sözcüklerde üç tanesini kullanarak “hayvan sevgisi” konulu bilgilendirici bir metin yazınız. Metninizde daha önce öğrendiğiniz atasözü ve deyimlere yer veriniz.

Oysa	Buna karşın	Çünkü	Halbuki	Bununla birlikte	Kısacası	Son olarak
------	-------------	-------	---------	------------------	----------	------------

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ARA ÖZET: Çocuklar bağlaç ve geçiş sözcüklerinin tümce içerisinde farklı görev ve işlevleri vardır. Türkçemizde aralarında anlam ilgisi bulunan varlık, kavram, olay veya durumları aynı veya farklı yönde geliştirerek tek bir yargıya bağlayan öğelere geçiş ve bağlantı sözcükleri denir. Bu sözcükler anlatımın yönünü olumlu veya olumsuz yönde değiştirebilirler ya da anlatıma destekleme, örnek verme, neden-sonuç ilişkisi kurma gibi katkılar sağlayabilirler. Bu bağlamda hem konuşma hem de yazı dilinde bu sözcüklerin kullanımına ve işlevine özen gösteriniz.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi müziğin düşünsel ve imgesel dünyasında düş kuracağız.” demesi ve Jhong-Sin Liou’nun yorumuyla hazırlanan Chopin’e ait “Nocturne No.20 In C-Sharp Minor Op.Posth” adlı besteyi öğrencilere dinletmesi.

Etkinlik 5: Dinlediğiniz müziğin size duyumsattıklarını ve düşündürdüklerini konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Dinlediğimiz müzikler bizi insan kılan bir yaşam durumuna tanıklık etmemize olanak sağlar ve bizi bireyselliğin dışına çıkarır. Başka dünyalara yolculuk etmemize olanak sağlar ve yaşantımızı varsıllaştırır.” demesi. Yapılan etkinlikte konuşma yapan öğrencilerin konuşmalarının dinleyici öğrenciler tarafından dil ve anlatım, sesini ve beden dilini etkili kullanma, sunum özellikleri ve içerik açısından değerlendirilmesi. En güzel konuşma yapan öğrenciye pekiştireç verilerek sınıfta alkışlanması.

ARA GEÇİŞ: Çocuklar “Şimdi şiir dilinin duygulandırma ve düşündürme gücünü duyumsayabilmeye yönelik bir etkinlik gerçekleştireceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinliği gerçekleştirmesi. Erol Büyükmeriç’in “Kanatlı Düşler” adlı şiirini vurgu, tonlama ve ezgiye uygun olarak öğretmen tarafından okunması.

KANATLI DÜŞLER (DİNLEME METNİ)

Bir serçeyle birlikte,
Uçuyorken düşümde,
Bir ses uyandırmaz mı,
En coşkulu yerinde.

Ötüyordu bir serçe,
Gerçekte pencereden.
Diyordu bana sanki,
Gel uçalım yeniden.

Dedim, isterdim serçem,
Uçmak seninle birlikte.
Olsaydı kanatlarım,
Senin gibi benim de.

Dinleyip bu sesimi,
Göge verdim kendimi.
Takıverip serçemin,
Kanatlı düşlerini

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s. 7)

Öğrenciler tarafından şiir dinlendikten sonra öğretmenin şiirin anlam evrenine yönelik öğrencilere sorular sorması:

SORULAR VE YANITLAR

S1: Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Şiiri dinlerken düş evreninizde neler canlandı? Şiir sizi nelere götürdü? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Şair “*Bir serçeyle birlikte, Uçuyorken düşümde,*” dizeleriyle neler anlamak istemektedir?

Y4:...

S5: Şair “*Dinleyip bu sesimi, Göğe verdim kendimi. Takıverip serçemin, Kanatlı düşlerini*” dizeleriyle neler anlamak istemektedir?

Y5:...

S6: Sizin kanatlı düşleriniz olsa neler yapardınız? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Y6:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Dilsel iletilerle insan üzerinde en yoğun, en etkili ve en güçlü izlenimleri yaratan sanatlardan biri şiirdir. Şiirle bireyler zengin düş olanaklarıyla, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla karşılaşılır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şimdi noktalama işaretlerinden biri olan virgülün kimi kullanım özelliğine değineceğiz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri yaptırması:

Etkinlik 6: Virgülün görevlerinden biri de tümcede vurgulanmak istenen ögeyi ayırmaktır. Altı çizili virgülleri inceleyin ve hangi ögeyi vurgulamak için kullanıldığını bulun.

- Evimize gelen konuklar, bize güzel anlar yaşattı.
.....

- Günümüzde kurulan kentlerde, bir kuşun kanat çırpışları duyulmaz.
.....

- Yaşama can suyu veren yağmur, toprağın yeşile dönmesini sağlar
.....

Etkinlik 7: Aşağıdaki tümcelerin ögelerini bulunuz. Bir ögeyi vurgulamak ya da anlam karışıklığını önlemek için hangi ögelerden sonra virgül konulabilir? Belirtiniz.

- Gideceği saatin yaklaştığını sezdiğimde beni bulamayacakları bir köşede saklanırdım.
.....

- Kasabının bitip kırların başladığı yamaçtaki çinko damlı küçük evin önünde göz alabildiğine buğday tarlaları uzanırdı.
.....

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar ‘Ankara’nın Ayaş ilçesinde oturuyoruz biz, annemin babamdan kalma dul maaşıyla geçiniyoruz, kardeşimi de orada

teyzemgilde bıraktık.’ tımcesinde “-gil” eki çoğul anlam vermektedir. Günümüz Türkçesinde bu ekin yerine “-ler” çoğul ekinin kullanıldığını biliyorsunuz.” demesi ve aşağıdaki etkinliği öğrencilere yaptırması:

Etkinlik 8: Aşağıdaki tımceleri inceleyin, özel adlara getirilen “-ler” çoğul ekinin yazılışı ile ilgili kurala varın:

- *Bugün akşam Sinemlere mi gideceğiz?*

- *Türk çocuk yazını elbette yeni Yalvaç Urallar, Behiç Aklar, Zeynep Cemaliler yaratacaktır.*

Kural: Özel adlara eklenip “aile” anlamı veren “-ler” eki de “benzerleri” anlamı veren “-ler” eki de kesme işareti ile

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öğretmenin “Okuduğumuz romanlar, öyküler, şiirler; izlediğimiz filmler; dinlediğimiz müzik yapıtları hem anlama hem de anlatma becerilerimizi geliştirir; bizi bireyselliğin dışına çıkararak başka bireylerle bütünleştirir. Kendi düş evrenimizin ve dünyamızın sınırlarından çıkmamıza olanak sağlar. Anadilimizi yetkinleştirir, yaşamımızı ve yaşantımızı güzelleştirip zenginleştirir.” demesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Eğitim durumunu gerçekteştirirken, sınıfta etkin olan öğrencilerin (dört öğrenci) sınıfça belirlenmesi, bu öğrencilere sınıf tarafından alınan kitaplar armağan edilmesi.

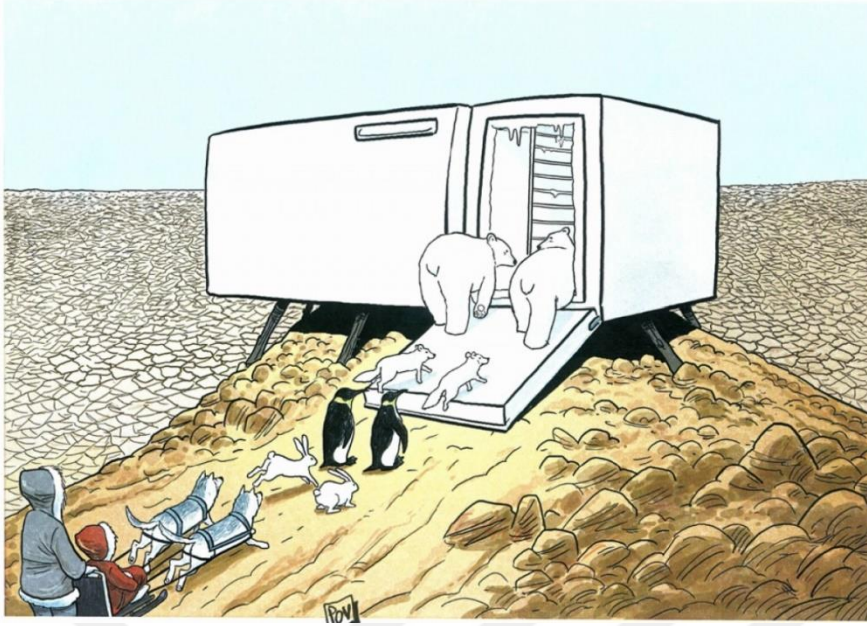
KAPANIş: Öğretmenin “Çocuklar, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmenin en etkili yolu Türkçenin anlatım gücünü yansıtan düzeye uygun yazınsal niteliği olan kitaplar okumaktır.” demesi ve öğrencilere, adları ve yazarları aşağıda yazan kitap ve öyküleri salık vermesi.

Çetin Öner (2000) Portakal, Resimler Kayıhan Keskinok, İstanbul: Can Yayınları (Roman).

Emin Özdemir (2005) Mutlu Kentin Yöneticisi, Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık (Masal-Roman).

Sevim Ak (2003) Karşı Pencere, Resimler: Behiç Ak, İstanbul: Can Yayınları, (Öykü).

Öğretmenin, “Çocuklar, bu dersimizin sonunda karikatür ile buluşup dersimizi sonlandıracağız. şimdi size ‘William Rasoanaivo’ nun bir karikatürünü göstereceğim.” demesi ve aşağıdaki görseli yansıması:

William Rasoanaivo, 2013, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Başarı Ödüllü Karikatür

Öğretmenin “Bu karikatür sizlere ne çağrıştırıyor? Bu karikatürde neler görüyorsunuz?” demesi ve öğrencilerin karikatür ile ilgili konuşma yapmalarını sağlaması.

DEĞERLENDİRME

1.

ÖĞRENCİLERİN DERSİ DEĞERLENDİRME ÇİZELGESİ

(Öğrenciler dersle ilgili düşüncelerini yüz ifadelerinin içini doldurarak belirtirler.)

	Hayır ☹	Bazen ☺	Evet ☺
Türkçe dersinde kendimi özgür hissediyorum.			
Ders benim için eğlenceli geçiyor.			
Öğretmenim duygu ve düşüncelerimi anlatabilmem için beni isteklendiriyor.			
Türkçe dersinden sonra kitap okuma isteği duyuyorum.			
Öğrenemediğim zaman öğretmenim yardımcı oluyor.			
Öğretmenimiz derse katılmamı sağlayan türlü araç gereçlerden yararlanıyor.			

Türkçe dersinin daha verimli geçmesi için neler yapılmalı? Lütfen önerilerinizi yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(Sever, Kaya ve Aslan, 2011: 188)

2.

GÜNEŞİ GÜLDÜRDÜĞÜM GÜN

Salonda resim ödevimi yaparken bir de baktım, güneş tırmanıyor pencereye. Nedense sevinçle karışık bir sabırsızlık duygusu kaplamıştı içimi. Elim ayağıma dolanıyordu. Güneş masama ulaşmadan ödevimi bir bitirebilseydim.

Annem pencerenin önünde yün örüyordu, bir gözü sokakta. Birden öyle bağırdı ki ödüm patlayacak sandım.

“Meltem! Çabuk topla döküntülerini! Neclâ Teyzen geliyor!”

“Ama resmimi bitirmem gerek. Güneşle yarışıyorum çünkü!”

“Hadi canım. Kırma beni. Kaldır şu ortalığa saçtığın kâğıtları.

El çabukluğuyla kazağını değiştirmiş, misafir terliklerini giymişti.

“Çabuk! Kapıyı çaldı işte!”

Telaşlı adımlarla kapıya koştu, kapıyı açmadan önce geri dönüp bir kez daha baktı içeri.

“Terlikleri de yok et! Odaya kaç kez girmişsen, o kadar terlik getirmişsin.”

Terlikleri de ötekilerin yanına gizledim. Ortalık tertemizdi artık. Annem salonun kapısını açmış,

“Kusura bakma Neclâcığım” diyordu. “İçerisi dağınık. Ama sen yabancı sayılmazsın, çocuklu evin halinden anlarsın.”

“Aaa, ilahi! Neresi dağınık? Her şey yerli yerinde ayol... Senin kız amma tertiplymiş. Bizimkini bir görsen, şaşar kalırsın. Evde olduğu zaman ortalığı öyle dağıtıyor ki, oturacak yer bulamıyoruz.”

Annemin gözlerinde sevinçli anlarda yanan pırıltıyı görmüştüm gene.

“Ne olur, benim yüzümden işinizden olmayın. Kalkıp giderim yoksa. Ben gelmeden önce ne yapıyordunuz Allahaşkına?”

“Ne yapacağız canım? işte öylesine tembel tembel oturuyorduk. Doğrusunu istersen, biri gelse de çay içsek diye içimden geçiriyordum.”

“Aaa, valla inanmam! En iyisi Meltem’e sormalı. Kızım, sen ne yapıyordun? Ders mi?”

“Şey... Resim ödevimi yapıyordum.”

“Hadi yavrum, getir de masada devam et. Biz sana engel olmayız.”

“Peki, ama...”

“Ne oldu? Bir şey mi var?”

“Bir dakika... Bir dakikalığına koltuktan kalkmanız gerekecek.”

Annemin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. “Meltem! Neler söylüyorsun?”

“Ne yapayım? Resim ödevimi alacağım.

Neclâ Teyze geliyor diye ortalıkta ne varsa yok et, dememiş miydin? Ben de elime geçeni koltukların altına sokuşturdum. Gazeteleri, terlikleri, kâğıtları, boyalarını... “Haa, örgünü ararsan, oturduğun koltuğun altında.”

“Gördün mü şu kızın yaptığını? Bir iş buyur, yüzüne gözüne bulaştırın.”

“Kızma canım! Çocuk işte.”

Boya ve kâğıtlarımı koltuğun altından masaya taşıırken, Neclâ Teyze resimlerime bakmak istedi. Resmi uzaktan şöyle bir gösterdim.

“Ben size asıl annemin yaptığı resmi göstereyim.”

“Aaa! Annen resim mi yapıyor? Hani, nerede?”

Annemin yüzü ışımıştı. Hep birlikte odama gittik. Portrem duvarda asılıydı.

“Oooo... İnan bayıldım, Melahat! Demek senin böyle gizli yeteneklerin var.”

“Aman işte, arada sırada karakalem bir şeyler çiziktiririm. Bunu da beş dakikada karalamıştım. Meltem beğenmiş, odasına astı.”

“Beş dakikada mı? Valla bravo! Meltem’e ne çok benzemiş!”

Hemen elbise dolabımı açtım. Kocaman bir poşet çıkarıp Necla Teyze’nin eline tutuşturdum.

“Bakın, bunları da annem yaptı.”

Annem durgunlaşmış, gözlerindeki pırıltı kaybolup gitmişti.

“Koy onları yerine.”

“Eyvah! Kızmıştı gene. Ama iş işten geçmişti. Necla Teyze poşeti yatağımın üstüne boşaltmış, resimlere bakmaya başlamıştı bile.

“Bunlar nedir? Sanki hepsi yarım kalmış... Hiçbir şey anlayamadım.”

“Ne olacak? Bunlar annemin portremi yapana kadar harcadığı kâğıtlar.”

Neclâ Teyze iki büklüm olmuş gülüyordu.

“İlahi! Ben de nasıl beş dakikada yapıldığını merak etmişim.”

Göz ucuyla anneme baktım. Yüzü kıpkırmızıydı. Eliyle banyonun kapısını işaret ediyordu. Ne demek istediğini hemencecik anlamıştım. Akşam yemeğine kadar banyodan dışarı çıkamayacaktım.

Sessizce banyoya girerken arkama dönüp güneşi aradım. Masamın üzerine oturmuş, kıs kıs gülüyordu.

Sevim Ak, Karşı Pencere

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Öykü kahramanı Meltem, salonda resim ödevini yaparken pencereden neyi fark eder?

.....

- Güneşin pencereye tırmandığını gören Meltem hangi duyguları sezer?

.....

- Öykünün giriş bölümünde kahramanın, güneşle ilgili duyguları sizlere neler duyumsatıyor?

.....

- Öyküde, annenin, günlük işleriyle uğraşırken Neclâ Hanım’ın kendilerine gelmekte olduğunu görmesiyle birlikte neler yaşanır?

.....

- Melahat Hanım, komşusuna, Meltem'im karakalem resmini neden 5 dakikada çizerek yaptığını söylemiş olabilir? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

.....

- Öykünün sonunda, güneşin Meltem'in masasının üzerine oturup olan bitenlere kıs kıs gülmesi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Sizce güneş böyle kıs kıs gülebilir mi?

.....

- Öykünün ana iletisi veya diğer iletileri nelerdir?

.....

- Öyküde olayın geçtiği yeri ve zamanı yazınız.
- “güneşin pencereye tırmanması”, “güneşin masaya ulaşması”, “güneşle yarışa girmek”, “arkaya dönüp güneşi aramak” gibi söyleyişler ile hangi söz sanatlarına yer verilmiştir? Neden?

2. Öyküde yer alan deyimleri aşağıdaki çizelgedeki uygun boşluklara yazınız ve bir tümcede kullanınız.

Deyim	Tümce

3. Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

- Sevinç sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Yabancı sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Tertipli sözcüğünün eş anlamlısı
 Dağınık sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Tembel sözcüğünün karşıt anlamlısı.....

4. Aşağıda altı çizili sözcükleri mecaz ve gerçek anlam yönünden inceleyip ilgili oldukları bölüme yazınız.

TÜMCELER	GERÇEK ANLAM	MECAZ ANLAM
Ayağı kayınca birden yere <u>düştü</u> .		
Bu <u>ağır</u> sözler karşısında donakaldım.		
Karanlık odayı <u>aydınlatmak</u> için mum kullanıyordu.		
Bana sadece o, <u>sıcak</u> davranıyor.		

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde soru ekinin (mi) yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Konuklarınızı karşılamak için kapıya kadar çıkarmısınız?
- B) Siz mi istemiştiniz bu gazete ve dergileri?
- C) Hiç kitap ile defter bir olur mu?
- D) Bu güzel mi güzel ödülü kim kazanmak ister?

6. Aşağıdaki tümcelerdeki geçiş ve bağlantı sözcüklerini bularak yanlarındaki boş alana yazınız.

- Sunum yapacaktık fakat yeterli sayıda öğrenci gelmedi. (.....)
- Yeni bir eve taşındık lakin evimiz öncekinden daha küçük. (.....)
- Çalışmaları yetersiz, yine de kendini göstermeye çalışıyor. (.....)
- Üniversiteyi kazanmak isteyenler ilk olarak kendine plan hazırlamalı. (.....)
- Projeye başlamak için öncelikle alan araştırması yapmalıyım. (.....)
- Okuduğum roman için son olarak çok iyi kurgulanmış diyebilirim. (.....)
- Araştırmamda nitel veya nicel verilerden yararlanacağım. (.....)
- Pratik yapıyorum başka bir deyişle uygulama yapıyorum. (.....)

7. Aşağıdaki geçiş ve bağlantı sözcükleriyle ilgili tümce kurunuz.

- Açıkçası:
- Son olarak:
- Özellikle:
- Buna karşın:
- Yani:

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde geçiş ve bağlantı sözcükleri bulunmamaktadır?

- A) Metne başlamadan öncelikle bilmediğim sözcükleri belirlerim.
- B) İnsanın eğitimi ilk olarak duyguları tanımakla başlamalıdır.
- C) Bütün eşyaları kamyonu yükledi, Samsun'a yola çıktı.
- D) Yarışmayı kazandı ama ödülünü hala almamış.

9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi geçiş ve bağlantı ifadesi değildir?

- A) buna rağmen
- B) halbuki
- C) son olarak
- D) değil

10. İncelediğimiz öykünün iletisine uygun olarak sevdiğiniz bir hayvan veya bir canlı ile ilgili bir resim yapınız.

EK 2. 8. Eğitim Durumu 8 (Sarıkamış / Kar / Kayak / Kış / Çelebi)

EĞİTİM DURUMU 8

SARIKAMIŞ / KAR / KAYAK / KIŞ / ÇELEBİ

(Yalvaç Ural)

SARIKAMIŞ / KAR / KAYAK / KIŞ / ÇELEBİ

Ocak ayında soğuklar kapıya dayanıp ardından lapa lapa kar da başlayınca, aklıma Sarıkamış'taki çocukluk günlerim gelir. Öylesine bir kar yağardı ki, okula marangoz Mecit Amca'nın yaptığı tahta kayaklar ya da çocukların ayaklarının altına bağ sepet dibiyle giderdik. Sepet dibi, bir nihale gibi ağaç dallarından örülen küçük kasnaklardı. Yerler donunca da demircilerin yaptığı buz patenlerini ayakkabılarımıza takar, okula öyle giderdik. Paten ya da kayak oradaki çocuklar için bir ulaşım aracıydı. Aynen küçük kızaklar, atlı kızak arabaları gibi.

Hafta sonları ilin usta kayakçıların kaydığı yamaçlar da vardı. Onları izlemeye bayılırdık. Ama marangozlar böyle kayak takımları yapamıyorlardı. Kışın bir eve konukluğa gittiğimizde, babamın elinde bir ucu balta ağzı gibi, yere basan diğer ucu da konik sivri bir demirle kaplı baston olurdu. Annem babamın bunu yürümek için yanında taşıdığını söylese de, biz gece şehre inen kurtlara karşı bir önlem olduğunu çok iyi bilirdik.

Aradan yıllar geçti... Sarıkamış artık kayak-ağ turizmine hizmet eden, ülkemizin en güzel köşelerinden biri oldu.

Yoğun yağan bir kar, çocuklara her zaman beklenmedik bir tatili çağırır. Karne tatili gibi ona da kendilerince "kar tatili" adını takmışlardır. Kar, kartopu, kardan adam, her çocuk için kışın vazgeçilmez bir yüzüdür. Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntıları yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır.

Kar ünlü gezginimiz Evliya Çelebi'yi de soğuğuyla öylesine etkilemiştir ki, gezi anılarını topladığı ünlü *Seyahatnâme*'sinin bir bölümünde Erzurum'u ve soğuğunu anlatırken şöyle der: "Bir gün adamın birine 'Nereden gelirsin?' diye sormuşlar. O da, 'Kar rahmetinden gelirim.' demiş, 'Orası neresi?' demişler, 'Soğuktan ere zalum eden Erzurum'dur' demiş. 'Orada yaz olduğuna rastladın mı?' demişler. 'Vallahi on bir ay, tam yirmi dokuz gün kaldım [yani bir yıldan iki gün eksik], halk hep yaz gelecek, dedi, inanır mısınız, ben görmedim' demiş.

Bir kez de kedinin biri damdan başka bir dama sıçrarken boşlukta donup kalmış. Sekiz ay sonra nevruda çözülüp miyavlayarak yere düşmüş!"

Çelebi duyduklarını anlattıktan sonra, kendisi de soğukla ilgili anlatısına şunu ekliyor: "Gerçekten Erzurum'da bir adamın eli yaş iken bir demir parçasına yapışsa derhal donar, elini demirden ayırmak mümkün değildir. Ancak derisi yüzülerek, ahlarla kurtarılabilir."

Sevgili arkadaşım şair Refik Durbaş, 1983 yılında Milliyet Yayınları için *Şakana* adında, ilginç öyküleriyle bir Evliya Çelebi kitabı hazırlamıştı. Ben de bu ilginç öyküyü ilk kez o kitapta okudum. Aradan yıllar geçmesine karşın Refik'in günümüz Türkçesine uyarladığı bu öyküyü hiç unutmadım. Bir de babamın anlattığı, ama benim hiç tanık olmadığım baca temizleyicisi "kara piliç bey" öyküsünü...

Eskiden kış gelmeden önce bir kara tavuk bulunur, evin damına çıkıp bir tür şömineye benzeyen bu ocakların bacasından aşağı atılmış. Tabii bacayı temizlesin diye... Bu konuda en uzman tavuklar kara tavuklarmış. Çünkü zavallıklar, bacadan aşağı düşerken, yere çakılmamak için hızla kanatlarını açar, tutunmaya, uçmaya çalışır, böylece de açılmış kanatların telekleriyle bacayı güzel bir temizler, aşağı inerlermiş. Silkinip evi batırmasın diye de kapı açık tutulur, kara tavuk oradan hemen avluya çıkarılmış. Dışarıya çıkan kara tavuğun ilk işi önce bir silkinmek, sonra da kafasını suyun içine sokup yıkamak olurmuş. Ben, kara tavukları olmadığı için bacadan aşağı atılan beyaz bir tavuğun kendini nasıl temizlediğine tanık olmuştum. Tavukların karı

kışı sevdiklerini sanmıyorum. Kümes açık da olsa asla dışarı çıkmazlar. Büzülüp köşelerine, karınlarını samanlara bastırıp biraz da gubararak ısınmaya çalışırlar.

Yalvaç Ural, Tepemde Eşekarısı Gibi Vızıldama

EĞİTİM DURUMU

A- BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe

Sınıf: Ortaokul 6. Sınıf

Süre: 15 ders saati

Öğretmenin Adı ve soyadı:

Öğrenme ve Öğretim Anlayışı: Bütünleştirilmiş Yaklaşım (Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zeka Kuramı, Etkin(Aktif) Öğrenme, Anlatım Yöntemi, Beyin Fırtınası Tekniği, Soru-Cevap Yöntemi)

Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik.

Araç ve Gereçler: Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Bilgisayar, Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu, Yansıtıcı ve Ses Yükseltici Araç.

Kaynak Kitaplar:

- Aksan, Doğan. Türkçenin Gücü
- Bilgin, Muhittin. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz
- Brenifier, Oscar ve Millon, Isabelle. Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek
- Sulhi Dölek. Üçüncü Kattaki At
- Erol Büyükmeriç. Emece Memece Çizgili Bilmeceler
- İzgü, Muzaffer. Şarkıcı Kuşlar
- Kavcar, Cahit. Edebiyat ve Eğitim.
- Orhon, Gülseli. Yine Yazı Yazıyoruz
- Sever, Sedat. Çocuk ve Edebiyat
- Sever, Sedat. Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme
- Sever, Sedat. Sanatsal Uyarılarla Dil Öğretimi
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan. Etkinliklerle Türkçe Öğretimi
- Tefik Fikret, Şermin
- Açıkgöz, Kamile Ün. Etkin (Aktif) Öğrenme
- Howard, Gardner. Çoklu Zeka Kuramı
- Ural, Yalvaç, Tepemde Eşekarısı Gibi Vızıldama.
- Senemoğlu, Nuray. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.

Görsel ve İşitsel Uyarılar (Metinler):

1. Kısa Film: Kuldip Dhamasana tarafından hazırlanan 16 Ekim 2015 tarihinde yayınlanan Alma adlı kısa film (Alma is a 2009 Spanish computer-animated short film produced By Kuldip Dhamasana):

(<https://www.youtube.com/watch?v=gV7CBMM9tng>)

2. Birinci Müzik: Valentina Lisitsa yorumuyla 10 Ocak 2009 tarihinde yayınlanan Beethoven'ın Sonata Op 57 Appassionata Mov 1 adlı bestesi (Rehearsal run before recital in Musikverein, Vienna):

(<https://www.youtube.com/watch?v=EEptNFzLpjk>)

3. Birinci Karikatür: Büyükmeriç, Erol (2008). Nasreddin Hoca. Ankara: Özgün Matbaacılık
4. İkinci Karikatür: Büyükmeriç, Erol (2008). Nasreddin Hoca. Ankara: Özgün Matbaacılık
5. Üçüncü Karikatür: Büyükmeriç, Erol (2008). Nasreddin Hoca. Ankara: Özgün Matbaacılık
6. Birinci Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
7. İkinci Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
8. Üçüncü Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
9. Dördüncü Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
10. Beşinci Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
11. Altıncı Bilmece: Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4
12. Dördüncü Karikatür: Mojtaba Heidarpanah, İran, 2016, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Sergisi, Doğayı Koruyalım Özel Sergisi, 11 Mayıs-4 Haziran 2018:
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

ÖĞRENME VE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN ÖRÜNTÜSÜ

İlişkilendirilebilecek Ana İzlek: Zaman ve Mekan

Kullanılan Metnin Başlığı: “Sarıkamış / Kar / Kayak / Kış / Çelebi” (Yalvaç Ural)

Dilsel Metnin Türü: Öykü

Ana Nokta: Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen öğrenme alanlarının amaçlarıyla ve kazanımlarıyla ilgili davranış örüntüleri kazandırmak.

Yardımcı Noktalar:

1. Okuduğu ve dinlediği, düzeyine uygun bir metni tam ve doğru olarak anlama.
2. Okuma, konuşma, dinleme ve yazma yöntem ve tekniklerini kullanma.
3. Duygu, düşünce, düş, izlenim ve deneyimlerini konuşma yöntem ve tekniklerine dikkat ederek sözlü olarak anlatma.
4. Metnin ana düşüncesini kavrama.
5. Metnin olay örgüsünü kavrama.
6. Metnin türüyle ilgili özellikleri kavrama.
7. Metnin bağlamından yola çıkarak sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin anlamını çıkarma.
8. Kendisini yaptırdaki karakterlerin yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve düşleri yorumlama.
9. Metinde ortaya konan sorunlara değişik çözümler üretme.
10. Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ve “dil ve anlatım” ilkelerini uygulama.
11. Kendini sözlü ve yazılı olarak anlatma alışkanlığı kazanma.
12. Yazım kurallarını kavrayarak uygulama.

13. Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanma.

A- GİRİŞ BÖLÜMÜ

1. DİKKATİ ÇEKME: Öğretmenin ana metnin ve izleğin iletilerine uygun bir kısa filmi öğrencilere yansıtıcı aracılığıyla izletmesi. (Öğrencilere Alma adlı Kuldip Dhamasana tarafından hazırlanan kısa film izletilir: (<https://www.youtube.com/watch?v=gV7CBMM9tng>))

Öğretmenin “İzlediğiniz kısa film ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Kısa filmde kim ve neler anlatılıyor? Bu kısa filmde yola çıkarak ana metnimizin ve izleğimizin iletilisine yönelik neler söyleyebilirsiniz?” demesi.

2. GÜDÜLEME: Öğretmenin “Çocuklar bu ders sürecimizde yazınsal, görsel ve işitsel metinlerden yola çıkarak kurgulanmış bir eğitim süreci işleteceğiz. Bu süreçte anadilimizin yaşamımızdaki önemini yapacağımız etkinliklerle daha iyi öğreneceksiniz.” demesi.

3. GÖZDEN GEÇİRME: Öğretmenin “Çocuklar, bu derste Yalvaç Ural’ın Sarıkamış / Kar / Kayak / Kış / Çelebi adlı öyküsünü okuyup inceleyeceğiz. Bu metinle çalışmalarımızın sonunda yeni söz, sözcük ve deyimlerin anlamlarını öğrenmenin dışında, şiir türünün özelliklerini, inceliklerini ve imgesel anlatımını görmüş olacaksınız. Bununla birlikte “de” bağlacının ve “-de” bulunma durumu ekinin kullanımlarını, işlevlerini ve görevlerini öğreneceksiniz.” demesi.

4. DERSE GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar şimdi, sözünü ettiğimiz davranış ve becerileri edinebilmeniz için Yalvaç Ural’ın “Sarıkamış/Kar/Kayak/Kış/Çelebi” adlı metnini okuyarak değerlendirmeye başlayacağız.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yerine getirmesi.

B- GELİŞTİRME BÖLÜMÜ:

1. Öğretmenin dinleme kurallarına, yöntem ve tekniklerine yönelik ilkeleri uygulamalarını istemesi.

2. Öğretmenin metni okuma kuralları ve yöntem ve tekniklerine uygun bir biçimde sesli okuması.

3. Sesli okuma sonrasında metni daha kolay anlamaları için öğrencilere sessiz okuma yaptırılması.

2. Öğrencilere okuma kuralları, yöntemleri ve tekniklerinin anımsatılması.

3. Öğrencilere metnin öğretmen tarafından sesli okunması ve daha sonra 3 öğrenciye metni sesli okutması; sesli okuma ilkelerine uymayan öğrencileri uyarması, yanlışları ve eksikleri düzeltmesi.

4. Yazınsal metin, şiir ve fıkradan yola çıkarak öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım çalışmaları yaptırılması.

5. Yazım ve noktalama kurallarına yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi.

6. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazı ve konuşma ile anlatmalarının sağlanması.

7. Metnin anlam evrenine dönük aşağıdaki soruların öğrencilere sorulması. Öğretmenin öğrencilerin doğru yanıtlarına pekiştirici; yanlış ve eksik yanıtlarına düzeltme ve ipucu vermesi. Ayrıca her sorunun yanıtı için değişik 3 veya 5 öğrenciye söz vermesi.

SORULAR VE YANITLAR

S1: Öyküde olaylar ne zaman gerçekleşmeye başlıyor? Bunu hangi tümcelerden anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Y1:...

S2: Yazar çocukluk yıllarında Sarıkamış'ta okula nasıl gitmektedir? Açıklayınız.

Y2:...

S3: Yazar Sarıkamış'ta hafta sonları en çok ne yapmaktan hoşlanmaktadır? Açıklayınız.

Y3:...

S4: Yazarın babası kışın bir eve konukluğa gittiklerinde, neden bir ucu balta ağzı gibi yere basan diğer ucu da konik sivri bir demirle kaplı baston taşımaktadır? Açıklayınız.

Y4:...

S5: Yazar, yıllar sonra Sarıkamış'ın durumu hakkında neler söylemektedir ve neler düşünmektedir?

Y5:...

S6: Yazara göre kar, çocuklar için neden beklenmedik bir tatili çağrıştırmaktadır? Yazarın bu tatil çağrışımına siz katılıyor musunuz? Açıklayınız.

Y6:...

S7: Sizin için kar ve kış mevsimi neleri çağrıştırmaktadır? Kışın yapmaktan en çok hoşlandığınız veya hoşlanmadığınız şeyler nelerdir? Açıklayınız.

Y7:...

S8: "...Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntıları yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır..." tümcelerinden yola çıkarak yazarın düşünceleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y8:...

S9: Evliya Çelebi'nin Erzurum ile ilgili yaşadığı olaylar nedir? Burada en çok neye şaşırmıştır? Açıklayınız.

Y9:...

S10: Evliya Çelebi'yi tanıyor musunuz? Onunla ilgili neler biliyorsunuz? Açıklayınız.

Y10:...

S11: Evliya Çelebi'nin dile getirdiği damdan dama atlarken donan kedi hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce böyle bir olay yaşanmış olabilir mi?

Y11:...

S12: Evliya Çelebi'nin Erzurum ile ilgili örnek verdiği diğer anlatısında neler yaşanmıştır? Bu anlatı ile ilgili siz neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y12:...

S13: Baca temizleyicisi "kara piliç bey" öyküsü ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Neden insanlar kara tavukları baca temizleyicisi olarak kullanmaktadır? Açıklayınız.

Y13:...

S14: Tavukların baca temizleyici olarak kullanılması sizce doğru bir uygulama mı? Hayvanların böyle kullanılması sizin için olumsuz bir durum yansıtıyor mu? Açıklayınız.

Y14:...

S15: Yazara göre tavuklar neden kış mevsimini sevmemektedir? Açıklayınız.

Y15:...

S16: Okuduğunuz metinde olaylar nerede ve ne zaman gerçekleşmektedir? Açıklayınız..

Y16:...

S17: Okuduğunuz öykünün konusu sizce nedir? Yazar hangi konu üzerinde durmaktadır?

Y17:...

S18: Size göre metinde gerçekten yaşanmış olaylar mı yoksa yazar tarafından kurgulanmış olaylar mı anlatılıyor? Neden böyle düşünüyorsunuz?

Y18:...

S19: Bu öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi örneklerle anlatınız.

Y19:...

S20: Metne farklı bir başlık vermek isteseyiz nasıl bir başlığı uygun görürdünüz? Açıklayınız.

Y20:...

S21: Bu öyküyü okuması için kime veya kimlere önerirdiniz? Bu öyküye benzer arkadaşlarınıza önerebileceğiniz öykü, şiir, roman, deneme vb. varsa söyleyiniz.

Y21:...

S22: Sizin bu öyküye yer alan olaylara benzer bir kar veya kış mevsimi anınız var mı? Varsa bunları paylaşınız.

Y22:...

S22: Siz de bu metne yönelik bir soru oluşturun ve yanınızdaki arkadaşınıza bu soruyu yöneltin.

Y22:...

ARA ÖZET: Bir metni anlayarak okuma, metnin kahramanlarını, iletilerini ve metinde geçen olayın gelişim sırasını yazmayı ve söylemeyi gerektirir.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Okuduğunuzu tam olarak anlamamız, okuduğumuz parça içinde geçen sözcüklerin, söz öbeklerinin, tümcelerin ve paragrafların anlamını kavramamıza bağlıdır. Şimdi metinde geçen bazı sözcük ve söz öbeklerinin anlamını öğreneceğiz.” demesi,

SORULAR VE YANITLAR

S1: Metinde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1:...

S2: Aşağıda yer alan tümcelerdeki koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamına uygun bir biçimde belirleyiniz. Belirlediğiniz anlamların doğru olup olmadığını Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

- Öylesine bir kar yağardı ki, okula **marangoz** Mecit Amca'nın yaptığı tahta **kayaklar** ya da çocukların ayaklarının altına bağ **sepet** dibiyle giderdik.
- Sepet dibi, bir **nihale** gibi ağaç dallarından örülen küçük **kasnaklardı**.
- Yerler donunca da demircilerin yaptığı buz **patenlerini** ayakkabılarımıza takar, okula öyle giderdik.
- Aynen küçük **kızaklar**, atlı kızak arabaları gibi.
- Hafta sonları ilin usta kayakçıların kaydığı **yamaçlar** da vardı.
- Kışın bir eve konukluğa gittiğimizde, babamın elinde bir ucu **balta** ağzı gibi, yere basan diğer ucu da **konik** sivri bir demirle kaplı baston olurdu.
- Büzülüp köşelerine, karınlarını samanlara bastırıp biraz da **gubararak** ısınmaya çalışırlar.

- Dışarıya çıkan kara tavuğun ilk işi önce bir **silkinmek**, sonra da kafasını suyun içine sokup yıkamak olmuştur.
- Eskiden kış gelmeden önce bir kara tavuk bulunur, evin **damına** çıkıp bir tür **şömineye** benzeyen bu ocakların **bacasından** aşağı atılmıştır.

Y2:...

S3: Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız. (Her sözcük yeteri kadar öğrenci tarafından tümce içerisinde kullanılır. Doğru örnekler veren öğrencilere pekiştireç verilir. Yanlış kullanımda bulunan öğrencilere düzeltme ve ipucu verilir.)

Y3:...

S4: Metinde yer alan anahtar sözcüklerden iki tanesini yazınız.

Y4:...

S5: “...*Kar, kartopu, kardan adam, her çocuk için kışın vazgeçilmez bir yüzdür...*” tümcelerinde yer alan “yüz” sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır? Açıklayınız.

Y5:...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Yazınsal metinler, dilin en yetkin kullanıldığı dil ürünleridir. İşte derin anlamlarla yüklü olan bu metinleri anlayabilmemiz için o metinde geçen sözcük, söz öbekleri ve deyimlerin anlamlarını öğrenmekle olanaklıdır. Bunun için de okuduğumuz metinlerdeki sözcüklerin anlamlarını ya metnin bağlamından çıkarabilmeli ya da sözlüklerden yararlanarak öğrenmeliyiz. Bu aynı zamanda sözcük dağarcığımızın zenginleşmesine de katkı yapacaktır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Duygu ve düşünceleri anlatmanın bir yolu da yazmaktır. Şimdi, bir müzik eşliğinde (Beethoven’ın Sonata Op 57 Appassionata Mov 1 adlı bestesi: <https://www.youtube.com/watch?v=EEptNFzLpjk>) şiir yazma etkinliği gerçekleştireceğiz. “Pencere Problemi: Şiir Yazmak” (Oral, 2014: 82-84) adlı bu etkinlikte bir pencerenin önünde neler görebileceğinize dönük bir canlandırma ve düşünme eylemini gerçekleştirmenizi istiyorum. Yazacağınız şiirde düş evreninizde gördüklerinizi, yaşadıklarınızı, duygularınızı, düşlerinizi ‘dış yapı’, ‘iç yapı’ ve ‘dil ve anlatım’ ilkelerini de göz önünde bulundurarak yazmanızı istiyorum” demesi ve aşağıdaki yönergeyi öğrencilere açıklaması:

Etkinlik1: “Pencere Problemi: Şiir Yazmak”

- 1. Aşama:** Şiirinizin ilk satırında gördüklerinizi tanımlayın.
- 2. Aşama:** İkinci satır için gördükleriniz arasından kendinizin için önemli olan bir nesneyi seçip onu tanımlayın.
- 3. Aşama:** Üçüncü satır için dışarıdaki renkleri ve sesleri tanımlayın.
- 4. Aşama:** Dördüncü satır için gördüklerinizin tadını, kokusunu yazın.
- 5. Aşama:** Son satırda konuyla ilgili genel duygularınızı yazın.

Öğretmenin öğrencilere bu etkinliği gerçekleştirmek için 20 dakika süre vermesi ve öğrenciler şiir yazarken öğrencilere gerektiğinde ipucu ve düzeltme vermesi. Şiir yazma çalışmasında başarılı olan öğrenciler sınıfça belirlenir ve yazdıkları şiirler sınıf panosuna asılır.

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çağdaş insan; okuyan, okuduğunu ve dinlediğini anlayan, duygularını, düşüncelerini, isteklerini sözle ya da yazıyla anlatabilen insandır. Çağdaş, düşünen ve duyarlı bir birey olmak için gerçekleştirdiğimiz bu etkinlikte yazma

becerilerimizin gelişmesine yönelik bir uygulama gerçekleştirdik.” demesi. Yapılan yazma uygulamasının ardından en güzel ve etkili şiir yazan öğrenciye pekiştireç verilmesi ve sınıfça alkışlanması.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Şiir dili ve onun anlatımı, duygu ve düşüncelerimizi etkilice anlatabilmenin, başkalarının duygularını daha iyi anlayabilmenin bir yoludur. Şiir, imgeleri, duygu, düşünce ve coşkuları sözle etkileyici, duygulu ve sanatlı bir biçimde dile getirme yoludur. Şimdi yine bir şiir ile etkinlerimize devam edeceğiz.” demesi ve aşağıdaki şiir ile ilgili anlama ve çözümleme çalışması yapması:

RENGİN

Beyaz kedim,
Siyah kedim,
Sarı kedim;
Adı "Rengin" olsun dedim.
Rengin, ablamın adıdır;
O şimdi kızacak bana.
Fakat hocam söyledi ya
Rengin demek, renkli demek;
Bunda ne var gücenecek?
Lâkin ablam,
Rengin ablam,
Hâin ablam,
Sofra başında dün akşam
Astı bana çehresini!
Belki biraz hakkı vardı
Çünkü Rengin onun adı.
Ne var fakat gücenecek;
Rengin demek renkli demek
Benim kedim de üç renkli,
Hem de benekli benekli.
Sarı kedim,
Siyah kedim,
Beyaz kedim;
Adı "Rengin" olsun dedim.
Rengin! Rengin! Rengin! Rengin!
Kedi işitmedi lakin
Rengin ablam,
Hain ablam,
Çirkin ablam;
Koştı geldi, hırçın hırçın:
“Gene onu mu çağırdın?
O gelemiz, bak ben geldim.”
“Gelemiz mi, nerde kedim?”
“Kedin tavan arasında,
Örümcekler yuvasında;
Onu yesinler, o zaman
Göreceksin sen, afacan!”
“Yoooo... İsterim ben kedimi;

Söyle, kedim gelecek mi?
Yoksa ...” “Yoksa ne olurmuş?”

Gelmeyecek işte!.. Konuş,
Git kapının çatlağından.”
“Şimdi seni gırtlığından
Yakalarsam öğrenirsin!”
“Gene bugün, Allah versin,
Paşalığın pek üstünde.
Ninemiz gelsin, görsün de
Başı göğe ersin!” “Haydi,
İsterim kedimi şimdi,
Yoksa...” “O ne? Tırmalıyor!
İnsana nasıl da salıyor!
Kudurdun mu?” “Kedim! Kedim!
Yoksa seni...” “Çekil Nedim!
Şimdi annemi çağırırım.”
“Kedim!” “Bırak bağırırım,
Babam, gelir.” “Varsın gelsin!”
“Sen gerçekten deli misin?”
“Bilmem, kedim! Ver kedimi;
O sana bir şey dedi mi,
Ne yaptı ki örümcekler
Yuvasına attın?” “Eğer
Adı değişirse...” “Hayır.”
“O da kuzum, orada kalır.”

Nedim, gözler dönük, birden
Atıldı olduğu yerden
Miyav... O kim? Beyaz kedi,
Siyah kedi,
Sarı kedi,
Çatının bir deliğinden
Çıkıp gelmiş ve deminden beri dururmuş orada.
Nedim, atlarken arada
İlk darbeyi Rengin yemiş...
Bu da onun hakkı imiş!

Tevfik Fikret, Şermin (s.43)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Okuduğumuz şiir nerede geçmektedir? Bunu hangi mısralardan anladınız? Açıklayınız.

Y1...

S2. Okuduğumuz şiirdeki karakterler kimlerdir? Karakter özelliklerini şiirden yola çıkarak açıklayınız.

Y2...

S3. Şiirde Nedim neden kedisinin adını Rengin koymuştur? Açıklayınız.

Y3.

S4. Nedim, ablasının neden "Rengin" adına güceneceğini düşünmüştür? Açıklayınız.

Y4.

S5. Sizin adınız bir hayvana verilseydi gücenir miydiniz? Açıklayınız.

Y5...

S6. Nedim'in ablası kedinin adının rengin olması karşısında nasıl davranmıştır? Açıklayınız. Siz ablasının yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız? Açıklayınız.

Y6.

S7. Nedim'in ablası Rengin, kedinin adını değiştirmek için ne yapmıştır? Bu durum nasıl sonuçlanmıştır? Açıklayınız.

Y7...

S8. "Kedin tavan arasında, / Örümcekler yuvasında; /Onu yesinler, o zaman /Göreceksin sen, afacan!" dizeleri gerçek mi, yoksa düş ürünü müdür? Gerçek ve düş ürünü bölümlerini belirtiniz. Ayrıca bu sözleri ablası neden Nedim'e söylemiş olabilir? Açıklayınız.

Y8...

S9. "Söyle, kedim gelecek mi? /Yoksa ...Yoksa ne olurmuş?/ Gelmeyecek işte!.. Konuş,/ Git kapının çatlağından./ Şimdi seni gırtlığından/ Yakalarsam öğrenirsin!" dizelerinde bir kardeş anlaşmazlığı yaşandığı anlaşılmaktadır. Siz de kardeşinizle bir anlaşmazlık yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar çoğunlukla hangi konulardan çıkmaktadır? Peki bu sorunlarınızı nasıl çözüyorsunuz? Açıklayınız.

Y9...

S10. "Nedim, atlarken arada/ İlk darbeyi Rengin yemiş.../Bu da onun hakkı imiş!" dizelerinde ilk darbeyi yiyen ve hakkını alan kimdir? Nedim neden "Bu da onun hakkı imiş!" demiştir? Açıklayınız.

Y10...

S11. Ablası ile Nedim'in yaşadığı sorunu belirleyiniz ve buna uygun çözüm yolları üretiniz.

Y11...

S12. Şair Tevfik Fikret şiirin devamını yazmanı isteseydi nasıl yazardın? Sizce bundan sonra neler olmuş olabilir? Yazarın şiirsel diliyle ifade etmeye çalışınız.

Y12...

S13. "Ben olsam kedime adını verirdim." tümcesini uygun bir adla tamamlayınız.

Y13...

ARA ÖZET: Çocuklar, bu dersimizde şiiri anlamaya dönük çalışmalar yaptık. Şairin bu şiirle hangi duygu ve düşünceleri paylaşmak istediğini anlamaya çalıştık. Sizce Tevfik Fikret, bu şiiri hangi amaçla yazmış olabilir? Bu şiirin izleğinin (ana duygusunun) şairin yaşamıyla bir ilgisi olabilir mi? (Öğrencilerden yorumlar alınır. En az iki kişiye söz hakkı verilir.)

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, "Çocuklar bu ders incelemiş olduğumuz şiirin konusu, izleği (anaduygusu) ve sizde uyandırdığı duygular hakkında konuşacağız. Ayrıca şiire ilişkin değerlendirmelerinizi de bilmek istiyorum." demesi ve aşağıdaki soruları sorması:

SORULAR VE YANITLAR

S1. Şiirin konusu nedir? (Konunun ne olduğu anımsatılacak. Gerekirse ipucu, doğru yanıtlara pekiştireç verilecek.)

Y1...

S2. Şiirin anaduygusu (izleği) nedir? Açıklayınız.

Y2...

S3. Şiirin sizde uyandırdığı duygular nelerdir? Açıklayınız.

Y3...

S4. Sizce, bu şiire uygun başka başlıklar neler olabilir? Neden?

Y4...

ARA ÖZET: Çocuklar, bu dersimize kadar metnin anlaşılmasına dönük çalışmalar yaptık. Şairin şiirinde okuruna neler söylemek istediğini, kullandığı sözcüklerin ne anlama / anlamlara gelebileceğini, şiirin sizde uyandırdığı duyguları, şiirin konusunu ve anaduygusunu çıkarmaya çalıştık. Gerçekleştirdiğimiz etkinlikle şiirde yer alan duyguları kestirebildik ve şiir dilinin anlatım gücünü duyumsayabildik. Şiir dilinin etkili bir örneği ile şiirin kendimizi anlatmanın en etkili araçlarından biri olduğunu sezdik. Bu sayede anlama ve anlatma becerilerimizi yaparak yaşayarak geliştirmeye dönük doğal bir öğrenme ortamı yaratmış olduk." demesi.

ARA GEÇİŞ: Çocuklar sizlerle birlikte ilk ders Tefik Fikret'in "Rengin" adlı şiirini işledik. Okuma ve anlama çalışmaları yaptık. Şimdi ise sizlerle yazılı ve sözlü anlatımımızda başarılı olmamız için çok önemli olan noktalama işaretlerini işleyeceğiz demesi ve "Rengin adlı şiirde kullanılan noktalama işaretleri nelerdir? Söyleyiniz." sorusunu sorması ve öğrencilerden yanıtlar alması (Rengin adlı şiirde "nokta, virgül, noktalı virgül, tırnak işareti, soru ve ünlem işareti, iki nokta, üç nokta" kullanılmıştır.)

Öğretmenin, "Şimdi sizlerle şiirde kullanılan bu noktalama işaretlerinin görevlerini öğreneceğiz ve öğrendiklerimizi pekiştireceğiz, demesi. Ayrıca öğretmenin, noktalama işaretlerinin görevlerini metinden yola çıkarak bulacağız." demesi.

NOKTA (.)

- "*Adı "Rengin" olsun dedim. / O şimdi kızacak bana. /Çünkü Rengin onun adı. /Hayır.*" dizelerinde şair nokta işaretini hangi görevde kullanmıştır? Açıklayınız.

("Tümünün sonuna konur." kuralı bulunur.)

VİRGÜL (,)

- "*Beyaz kedim, / Siyah kedim,*" dizelerindeki virgölün görevi nedir? Sizde metinden bu göreve uygun örnek veriniz.

(Virgölün görevi: Birbiri ardınca sıralanan eş görevli sözcük ve sözcük gruplarının arasına konur.)

Örnek: Lâkin ablam,
Rengin ablam,
Hâin ablam,

- "*Rengin, ablamın adıdır*" dizesindeki virgölün görevi nedir? Sizde bu görevle ilgili örnek tümce söyleyiniz.

(Virgölün görevi: Özneyi belirtmek için konur.

Öğrencilerden örnek alınır.)

- "*Rengin demek, renkli demek/ O gelemiz, bak ben geldim./ Gelemiz mi, nerde kedim?*" dizelerindeki virgölün görevi nedir? Sizde metinden bu göreve uygun örnek veriniz.

(Virgölün görevi: Sıralı tümceleri birbirinden ayırmak için konur.)

Örnek: Ninemiz gelsin, görsün de vb.

NOKTALI VİRGÜL (;)

- *"Beyaz kedim, / Siyah kedim, / Sarı kedim; /Adı "Rengin" olsun dedim."*, *"Rengin, ablamın adıdır; / O şimdi kızacak bana."* dizelerinde şair, noktalı virgülü hangi görevde kullanmıştır? Açıklayınız. Siz de metinden örnek veriniz.

(Noktalı virgülün görevi: Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı tümceleri birbirinden ayırmaktır.)

Örnek: Rengin demek, renkli demek; /Bunda ne var gücenecek?

Rengin ablam, / Hain ablam, / Çirkin ablam; /Koştı geldi, hırçın hırçın: vb.

İKİ NOKTA (:)

- *"Koştı geldi, hırçın hırçın: / Gene onu mu çağırdın? /O gelemez, bak ben geldim."* dizelerindeki iki noktanın görevi nedir? Açıklayınız. Sizde bu göreve uygun bir örnek veriniz.

(İki noktanın görevi: Yazınsal yapılarda konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna gelir.)

Öğrencilerden örnek alınır.

TIRNAK İŞARETİ (" ")

- *"Kedin tavan arasında, / Örümcekler yuvasında; / Onu yesinler, o zaman / Göreceksin sen, afacan!"* ve *"Kedim!" "Bırak bağıdırım, / Babam, gelir."* / *"Varsın gelsin!"* / *"Sen gerçekten deli misin?"* dizelerinde yer alan tırnak işaretinin görevi nedir? Açıklayınız. Siz de metinden örnekler veriniz.

(Tırnak işaretinin görevi: Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.)

Öğrencilerden metinden örnekler alınır.

- *"Adı "Rengin" olsun dedim."* dizesindeki tırnak işaretinin görevini belirtiniz. Siz de bu göreve uygun bir örnek yazınız.

(Tırnak işaretinin görevi: Biz söze, sözcüğe dikkati çekmede, onun önemini belirtmede kullanılır.)

Öğrenci örnekleri alınır.

ÜÇ NOKTA (...)

- *"Eğer/Adı değişirse..."/ Yoksa ..."* *"Yoksa ne olurmuş?"* dizelerinde yer alan üç noktanın görevi nedir? Açıklayınız. Sizde metinden bu kurala uygun örnekler veriniz.

(Üç noktanın görevi: Anlatım olarak tamamlanmamış tümcelerin sonuna konur.)

Örnek: *"Kedim! Kedim! /Yoksa seni..."* vb.

- *"İlk darbeyi Rengin yemiş..."* dizesinde üç noktanın görevini belirtiniz. Siz de bu göreve uygun bir örnek yazınız.

(Üç noktanın görevi: Sözü bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okurun düş dünyasına bıraktığını göstermek veya anlatıma güç katmak için kullanılır.)

Öğrenci örnekleri alınır.

- *"Gelmeyecek işte!..."* dizesindeki üç noktanın görevini belirtiniz. Siz de bu göreve uygun bir örnek yazınız.

(Üç noktanın görevi: Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.)

Öğrenci örnekleri alınır.

SORU İŞARETİ (?)

- *"Gene onu mu çağırдың?/ O kim?"* dizelerinde yer alan soru işaretinin görevi nedir? Açıklayınız. Sizde metinden bu kurala uygun örnekler veriniz.

(Soru işaretinin görevi: Soru eki veya sözü içeren tümce veya sözlerin sonuna gelmesidir.)

Örnek: "Sen gerçekten deli misin?", "Gelemez mi, nerde kedim?" vb.

ÜNLEM İŞARETİ (!)

- *"Astı bana çehresini!/ Göreceksin sen, afacan!"* dizelerinde yer alan ünlem işaretinin görevi nedir? Açıklayınız. Sizde metinden bu kurala uygun örnekler veriniz.

(Ünlem işaretinin görevi: Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan tümce veya sözcüklerin sonunda kullanılır.)

Örnek: Yakalarsam öğrenirsin! Gelmeyecek işte!.. vb.

- *"Rengin! Rengin! Rengin! Rengin!/ Çekil Nedim!"* dizelerinde yer alan ünlem işaretinin görevini belirtiniz. Sizde metinden bu kurala uygun örnekler veriniz.

(Ünlem işaretinin görevi: Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra kullanılır.)

Örnek: "Kedim! Kedim! vb.

Etkinlik 2: Öğretmenin, "Şimdi öğrendiğimiz noktalama işaretlerinin yer aldığı (bulunduğu) anlamlı bir paragraf yazmanızı istiyorum. Bu paragrafta, başınızdan geçen bir olayı ya da istediğiniz herhangi bir konuyu anlatabilirsiniz. Süreniz on beş dakikadır" demesi. Verilen sürenin sonunda istekli beş-altı öğrenciyi tahtaya kaldırarak yazılarını okutması, başarılı örneklerle pekiştirme vermesi, eksiklikleri gidermesi, yanlışlıkları düzeltmesi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

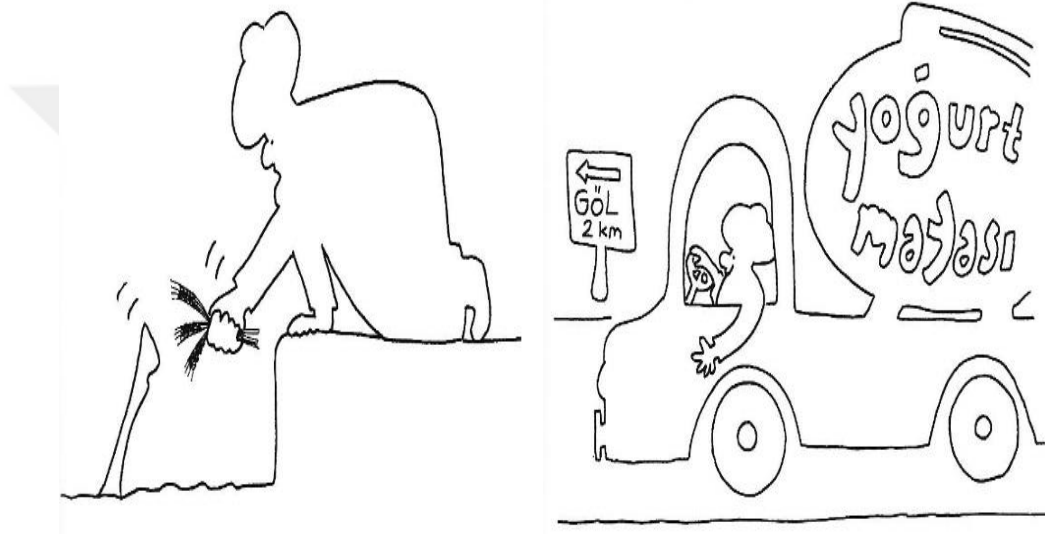
.....

.....

.....

.....

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, "Şiiri inceleyip içselleştirdiğimize göre size karikatürler göstermek istiyorum. Bu karikatürlerde gördüğünüz ünlü Türk bilgini kimdir? Bu kişi hakkında neler biliyorsunuz? Onunla ilgili düşünceleriniz nelerdir?" demesi ve aşağıdaki karikatürleri göstermesi:

Erol Büyükmeriç, Nasreddin Hoca (2008)

Öğretmen, öğrencilerin resmi yorumlamasından sonra bu Türk bilginin Nasreddin Hoca olduğu söyler ve Öğretmen “Şimdi size bir Nasreddin Hoca fıkrası anlatmak istiyorum. Fıkraı özenle dinleyiniz. Daha sonra fıkranın konusu ve iletisi ile ilgili konuşacağız.” açıklamasını yaptıktan sonra fıkrayı öğrencilere anlatması:

EŞEK (DİNLEME METNİ)

Komşusu Ahmet, bir gün Hoca'nın evine gelerek çok önemli ve ağır bir iş için eşeğe ihtiyacı olduğunu söyler ve hayvanı ödünç almak için izin ister.

Ahmet'in bu ricasından rahatsız olan Hoca “Eşğim burada değil,” diye kestirip atar.

Ama konuştukları sırada eşeğin sesi duyulur:

“Aii! Aii! Sesi duyan Ahmet sinirlenir: “Sen nasıl bir dostun böyle, eşeğin burada olmadığını söylüyorsun ama ahırdan sesi geliyor! Duydum işte!”

Bunun üzerine Hoca cevabı yapıştırır: “Asıl sen nasıl bir dostsun ki, benim dediğime inanacağına eşeğimin sözüne inanıyorsun!”

Oscar Brenifier ve Isabelle Millon, Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek, s. 38.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Nasreddin Hoca neden eşegini ödünç vermek istemiyor?

Y1...

S2. Ahmet ile Hoca dost mudur? Ahmet'in Nasreddin Hoca'ya dost demesinin nedeni nedir?

Y2...

S3. Ahmet'in Hoca'ya mı yoksa eşeğe mi inanması gerekir? Böyle bir durumda siz ne yapardınız? Açıklayınız.

Y3...

S4. Nasreddin Hoca yalancı mıdır ya da eşek doğru mu söylemektedir?

Y4...

S5. İnsanlar neden yalan söyler? Sizin hiç yalan söylediğiniz oldu mu? Açıklayınız.

Y5...

S6. Bazen yalan söylemek için haklı nedenlerimiz olabilir mi? Sizce bu doğru bir davranış mıdır? Açıklayınız.

Y6...

S7. Dostlarımızın veya ailemizin her dediğine inanmalı mıyız?

Y7...

S8. İnsanlar neden dost olurlar? Sizin de çok güvendiğiniz bir dostunuz var mı? Açıklayınız.

Y8...

S9. İnsanlar kötü nedenlerle de dost olabilirler mi? Açıklayınız.

Y9...

S10. Dostunuza mı, yoksa kendinize mi daha fazla inanırsınız? Açıklayınız.

Y10...

S11. Fıkranın konusu nedir? Açıklayınız.

Y11...

S12. Fıkranın ana iletisi nedir? Açıklayınız.

Y12...

ARA ÖZET: Öğretmenin “Çocuklar bir sözlü edebiyat ürünü olan fıkralar bireylerin özellikle gülmece duygusunun gelişmesine, yeni olay ve yaşamlar üzerine düşünmesine, duyumsamasına katkı sağlar. Fıkralar bireylerin anlatımını daha etkili duruma getirir ve aynı zamanda anlama becerilerinin gelişmesine de olanak sağlar. Biz de bu etkinliğimizde Nasreddin Hoca'mızın bir fıkrasını araç metin olarak kullandık.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdiye kadar öyküden, şiirden ve fıkradan hareketle birçok anlama ve anlatma etkinliği gerçekleştirdik. Anadilimizin temel becerilerini geliştirmeye dönük çalışmalar gerçekleştirdik. Şimdiki çalışmamızda ise herkesin çok fazla karıştırdığı önemli bir yazım kuralını öğreneceğiz. Bu derste “de, da” bağlacı ile “-de -da” ekinin hangi durumlarda nasıl kullanılacağını öğreneceksiniz.” demesi ve aşağıdaki etkinlikleri gerçekleştirmesi:

Etkinlik 3: Öyküde yer alan aşağıdaki tümcelerdeki koyu yazılı ek ve bağlaçları inceleyiniz. Bu ek ve bağlaçlarının görev ve işlevlerine dönük öngörülerde bulununuz.

- Ocak ayında soğuklar kapıya dayanıp ardından lapa lapa kar **da** başlayınca, aklıma Sarıkamış'taki çocukluk günlerim gelir.....
- Yerler donunca **da** demircilerin yaptığı buz patenlerini ayakkabılarımıza takar, okula öyle giderdik.....
- Hafta sonları ilin usta kayakçılarının kaydığı yamaçlar **da** vardı.....
- Kışın bir eve konukluğa gittiğimizde, babamın elinde bir ucu balta ağzı gibi, yere basan diğer ucu **da** konik sivri bir demirle kaplı baston olurdu.....
- Annem babamın bunu yürümek için yanında taşıdığını söylese **de**, biz gece şehre inen kurtlara karşı bir önlem olduğunu çok iyi bilirdik.....
- Karne tatili gibi ona **da** kendilerince “kar tatili” adını takmışlardır.....
- Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntıları yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır.....
- O **da**, ‘Kar rahmetinden gelirim.’ demiş.....
- Çelebi duyduklarını anlattıktan sonra, kendisi **de** soğukla ilgili anlatısına şunu ekliyor.....

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin Etkinlik 3’teki “de, da” bağlacı ile “-de -da” ekinin hangi durumlarda nasıl kullanılacağına dönük öğrencilerin öngörülerini aldıktan sonra ve sınıf ortamında bu kullanım özelliklerinin tartışılmasından sonra öğrencilere aşağıdaki bilgileri vermesi ve açıklamalarda bulunması:

Bulunma durum eki olan “-de -da”

- Bir ek olduğu için kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılır.
- Kendinden önceki ünlü ve ünsüzlerin özelliklerine uygun olarak “-da, -de; -ta, -te” biçimlerine girebilir.
- Özel adlardan sonra geldiğinde kesme işaretiyle (’) ayrılır.
- Tümceden çıkardığımızda tümcenin yapısı ve anlamı bozulur. Yani durum eki olan “-de -da” yı tümceden atamayız, bir anlamda tümcenin olmazsa olmazıdır.

Bağlaç olan “de, da”

- Bir sözcük olduğu için kendinden önceki sözcüğe bitişmez, her zaman ayrı yazılır.
- Yalnız “da, de” biçimi vardır, “ta, te” biçimi yoktur.
- Özel adlardan sonra geldiğinde, özel ad ile bağlaç olan “de” arasına kesme işareti (’) konmaz.
- Tümceden çıkardığımızda tümcenin yapısında ve anlamında bozulma olmaz. Sadece tümcenin anlamında biraz daralma, eksilme görülür.

ARA ÖZET: Dilimizi etkili ve doğru bir biçimde kullanabilmek için yazım kurallarını öğrenmeliyiz. İncelemiş olduğumuz tümceler aracılığıyla da durum eki olan “- de -da” ile bağlaç olan “de, da” nın tümce içerisinde nasıl yazılması gerektiğini öğrendik.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Çocuklar, şimdi de konuyla ilgili olarak hazırlanan etkinlikleri ve uygulamaları yapacağız” demesi ve ardından aşağıdaki etkinlikleri yaptırması:

Etkinlik 4: Aşağıdaki açıklamalara uygun olan örneklerin seçeneklerini noktalı yerlere yazınız.

- a. Meral de sınıfa yeni geldi.
- b. İzmir’de geçirdiğimiz günler çok güzeldi.
- c. Cüzdanımı evde mi unuttum acaba?
- ç. Her gün aynı işi yapmaktan da sıkılmıştı.
- d. Durumu akrabalara da anlattık.

1. Bağlaç olan “da, de” ayrı yazılır. Kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar. (.....)
2. Durum eki olan “-de -da” tümceden çıkarıldığında tümcenin yapısı ve anlamı bozulur. (.....)
3. Bağlaç olan “de, da” tümceden çıkarıldığında tümcenin yapısında ve anlamında bozulma olmaz. (.....)
4. Durum eki “-de -da” özel adlardan sonra geldiğinde kesme işaretiyle (‘) ayrılır. (.....)
5. Özel adlardan sonra geldiğinde, özel ad ile bağlaç olan “de, da” arasına kesme işareti (‘)konmaz. (.....)

Etkinlik 5: Aşağıdaki noktalı yerlere uygun olan ‘de’ yi koyunuz.

1	Gezmeye giderseniz beni çağırın.
2	Ali’nin ellerin..... sorun varmış.
3	Eve gelirken ekmek getirin.
4	Ağlamaktan gözün..... yaş kalmamış.
5	İstesem..... almazsın.
6	Onun nasıl biri olduğunu bilirim. Yapsa yapmadım, der.
7	Teyzemlere onlar.....gelecekmiş.
8	Kardeşi Ankara üniversite..... okuyormuş.
9	Giderken giysini al götür.
10	Ev..... okul..... kurallara uymalıyız.

Etkinlik 6: Aşağıdakilerin hangilerinde “de” yanlış yazılmıştır? İşaretleyiniz.

- () Gazetede kapının önüne bırakılmış.
- () Bu giysinin aynısı sende var mı?
- () Yarışmaya sende katılsan iyi olur.
- () Öyküde çeşitli iletiler var.
- () Bütün çalışanlarda cep telefonu vardı.

Etkinlik 7: Aşağıdaki tümcelerde “de”nin yazımına dikkat ederek, yanlışları düzeltiniz.

- 1- Gözlerim de renk bozukluğu var.....
- 2- Okan’da bunu istiyor
- 3- Abim ve ablamda bizimle gelecek
- 4- Kitabım sen de mi Yiğit?
- 5- Yapraklarda küçük küçük kurtlar var.

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Türkçemizde yer alan kimi yazım kurallarının görevlerini ve işlevlerini öğrendik. Bu kuralların tümcedeki görev ve işlevlerini bilmek Türkçemizi doğru, güzel ve etkili kullanmamıza olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte anadili becerilerimizin gelişmesine yardımcı olacaktır.” demesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin “Çocuklar, şimdi de size birkaç bilmecе sormak istiyorum. Beni özenle dinleyiniz. Bakalım kimler bilecek?” demesi.

(Yanında uyuyan başka bir ayıya)

(S-inek olmamak için)

(Yours mun)

(Onlar gidinceye kadar mevsim değişir de ondan)

(Lens takanların)

(Yükseklik korkusu olan maymunlar)

Yalvaç Ural, Zıyrımatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4

D- SONUÇ BÖLÜMÜ

SON ÖZET: Öğretmenin “Nitelikli yazınsal, görsel ve işitsel metinler ve ürünler Türkçe öğretiminin vazgeçilmez araçlarıdır. Bizler, anadilimizin sözcüklerini, özelliklerini, inceliklerini özgün birer bağlam olan bu metinlerde ve ürünlerde görür ve kullanmayı öğreniriz. Sizin her yönüyle nitelikli metin, ürün ve uyarılarla sık buluşmanız, anadilinizi yetkinleştirmenize yardımcı olur. Anadiliniz yetkinleşince kendinizi daha iyi anlatır, çevrenizi daha iyi anlar ve çevrenizdekilerle daha iyi iletişim kurarsınız.” demesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Bu ders sürecinin bütün aşamalarında ve etkinliklerinde, sınıfta etkin olan öğrencilerin (3 öğrenci) sınıfça belirlenmesi, bu öğrencilere sınıf tarafından alınan kitapların armağan edilmesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin “Düşüncelerimiz söylendiğinde ve anlaşıldığında değer kazanır. Düşüncelerimizi anlatmak için de yazmak ve konuşmak zorundayız. Başkalarının düşüncelerini anlamak için de okuma ve dinleme becerilerini kullanmak gereksinimindeyiz. Diğer insanları, diğer yaşantı ve olayları anlamak ve farkına varmak, çağdaş insan için vazgeçilmez bir uğraştır. Bu uğraşta başarılı olabilmemiz için okuma ve anlama becerilerimizin gelişmiş olması gerekir. Bu nedenle değişik türde birçok kitap okumalıyız.” demesi ve öğrencilere, aşağıda adları ve yazarları verilen kitap ve öyküleri okumaları için salık vermesi:

Sepulveda, Luis (2016) Martıya Uçmayı Öğreten Kedi. İstanbul: Can Çocuk.

Öner, Çetin (2016) Dünyanın Bütün Kedileri. İstanbul: Can Çocuk.

Ak, Behiç (2009) Kedilerin Kaybolma Mevsimi. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Öğretmenin, “Çocuklar, bu dersimizde öykü, şiir, fıkra ve bilmecelerle bambaşka yaşamlara tanıklık ettik. Şimdi ise size bir karikatürü göstereceğim.” demesi ve karikatürü öğrencilere yansıtıcı aracılığıyla göstermesi:

Öğretmenin “Bu karikatür sizlere ne çağırıyor? Neler söyleyebilirsiniz ve düşünüyorsunuz?” demesi ve yeter sayıda öğrenciye konuşmaları için söz vermesi.

Mojtaba Heidarpanah (İran, 2016)

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

E- DEĞERLENDİRME

1.

KOZANIN İÇİNDEKİ TIRTIL

Selçuk, doğaya da derin bir ilgi duyuyordu. Nasıl oluyordu da cansız gibi görünen beyaz bir yumurtadan canlı bir civciv çıkıyordu? Nasıl oluyordu da bir şeftali ağacının bütün kış kupkuru duran dalları, baharda pembe çiçeklerle bezeniyordu? Havalarda soğuyunca sıcak ülkelere göçen kuşlar, nasıl oluyordu da döndüklerinde eski yuvalarını şıp diye buluyorlardı?

Selçuk bütün bunları öğrenebilmek için düşünüp, okuyor, gözlüyor, inceliyordu. İpek böceği yetiştirmeye de başlamıştı. Bu işle uğraşan bir kasabalıdan yirmi kadar yumurta da almıştı. Yumurtaları bir karton kutuya koyup günlerce beklemişti. Sonunda bir gün yumurtalar da çatladı, kurtçuklar çıkıverdi ortaya... Önce, sırf körpe dut yapraklarını yiyebiliyorlardı. Ama büyüdükçe oburlaştılar. Selçuk, yapraklarla yüklü bir dut dalını getirip kutuya koyuyordu. Ertesi sabah dalları yapraksız buluyordu.

Ne güzel ne büyüleyici bir olaydı bu! Tırtıl, çıkardığı gümüş renkli sıvıyı ip gibi çekerek uzatıyor, mekik gibi gidip gelerek kendi çevresinde bir korunak örüyordu. Günler geçti. Bütün kozalar tamamlandı. Tırtıllar ortada yoktu artık. Çünkü kendilerini kozaların içine kapatmışlardı. İpek böcekçiliğinin üzüntülü yanının bu noktada başladığını öğrendi Selçuk. Kozalar toplanır, böcek kozasını delip içinden çıkmadan önce kaynar suya atılıp haşlanırdı. Çünkü koza deliğinde, ipek ipliği binlerce parçaya bölünüyor, işe yaramıyordu. Haşlanmış kozaların iplikçileri makinelerde çekilip sarılarak ipek elde ediliyordu.

Ama Selçuk ipek elde etme amacında değildi ki... İpek böceklerinin tüm yaşam evrelerini görmek istiyordu. Bu yüzden bekleyecekti.

- Yakında kozalar delinecek, diye açıkladı kız kardeşi Aslı'ya..

Aslı buna inanmadı, burun büktü:

- Kelebekler, kozaların içine nasıl girmiş ki? Diye sordu.
- Anlamıyor musun? Kozanın içindeki tırtıl, yavaş yavaş kelebeğe dönüşüyor.

Aslı güldü. Kim bilir ne düşündü.

Günün birinde ağabeyi, onu yeniden çağırdı.

- Gel de gör bakalım, dedi.

İki kardeş, kutunun başında durup izlediler. Kozalar birer birer deliniyor, içlerinden kelebekler çıkıyordu. Bu konulara pek fazla ilgi duymayan Aslı bile, sevinç içinde ellerini çırpıyordu. Kozadan çıkan kelebekler birbiriyle oynastılar. Dişi olanları bir süre sonra yumurtlamaya başladı. Bu yumurtalar, Selçuk'un kutuya koyduğu ilk yirmi yumurtanın tıpkısıydı. Ne var ki şimdi yirmi değil, yüzlerce yumurta olmuştu kutuda.

Selçuk ve Aslı, ipek böceklerinin yaşam evrelerini böylece görmüş oldular. Gerçekleri kitaplardan okumak da güzeldi ama gözle görmek bambaşkaydı.

Sulhi Dölek, Üçüncü Kattaki At

Aşağıdaki soruları öyküye göre yanıtlayınız?

- Selçuk doğadaki hangi olayları merak ediyor?

.....

- Selçuk ipek böceği yetiştirmeye nasıl başlıyor?

.....

- Selçuk'un asıl amacı ne olabilir?

.....

- Siz yaşamınızda herhangi bir doğa olayını merak ettiniz mi?

.....

- Sizden bir doğa olayını araştırmanız istense hangisini seçerdiniz?

.....

2. Aşağıdaki şiirde yer alan ek olarak ve bağlaç olarak kullanılan “de” örneklerini bulunuz.

MAVİ ZAMAN!

Sanırsın ki oyunlarda
Dışındasın hep zamanın;
Unutkandır yelkovanlar,
Akreplerse pek çok dalgın.

Saklanırsın saatlerden,
Zaman seninledir oysa.
Erkenden gelir de akşam,
Doyamazsın oyunlara

Gecede yürürken zaman,
Düşlerinde de oynarsın
Sabahın çıkıp koynundan,
Göğü pembeye boyarsın.

Sonra gerçek oyunlarla,
Geçerek zaman içinden;

Göğü maviye boyayıp,
Biri olursun bizlerden.

Ne ki, o zaman çocuğum,
Yitirme o içindeki
Mavi de olsa gökyüzünü;
Temiz, arı, pembe rengi.

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s.45)

.....
.....
.....
.....
.....

3. Aşağıdaki tümcelerde yer alan “de” lerden hangisi, kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazılmalıdır?

- A. Öğrenciler de bugün bize destek oluyordu.
- B. Yangında eşyaların çoğu da zarar gördü.
- C. Kitaplarını güzelce kapla da kaldır.
- D. Son günler de annem çok yoruldu.

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “da / de” nin yazımı doğrudur?

- A. Vatanımızda, milletimizde bizim için değerlidir.
- B. Erken kalkarsak işleride çabucak yaparız.
- C. Ankara’da hava çok güzel.
- D. Ayşe tiyatro oyunun da görev almıyor.

5. Aşağıdakilerin hangisinde “de” nin yazımında yanlışlık yapılmamıştır?

- A. Hepimizde sessiz sessiz ağlamaya başladık.
- B. Yazın babasının dükkanında çalışıyordu.
- C. Kitaplarımı okul da unuttum.
- D. Alide bizimle gelecek.

6. Aşağıdaki tümcelerde boş bırakılan yere uygun bağlacı ya da eki getirin.

- Yarıdan sonra kendisi..... arama çalışmalarına katılacaktı.
- Zabita, seyyar satıcıları sokak..... yakından takip ediyor.
- Ülkemizdeki okuryazar oranı hakkın..... araştırma yapıyor musunuz?
- Bu yıl..... yurt genelinde ağaçlandırma çalışması yapacak mısınız?

7. Aşağıdaki tümcelerde yay ayrıçla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

- 21 () yüzyıl daha birçok yeniliği beraberinde getirecek.
- Odaya girdi ve masada oturan Ayhan Bey()e()
- () Gününüz aydın olsun () dedi()
- Evet() geldik konunun en can alıcı noktasına()
- Dr () Esra Hanım()a göre bu ilaç hastalığıma iyi gelecek.
- Bu ayın 23() günü orada olacağım.
- ()Merhabalar efendim()
- () Merhaba () Nasılsınız()

- () İyiyim() Teşekkür ederim ()
- Vah vah() çok üzuldüm bu olaya()

8. Aşağıda verilen tümcelerin uygun yerlerine virgül (,) koyunuz.

Mersin sıcaklık bakımından Ankara'dan daha sıcaktır.
Kütüphaneye gitmeyi kitapları karıştırmayı onları okumayı çok severim.
Güldüler eğlendiler sonra bir otobüse binip eve döndüler.
Zevkleri arasında futbol oynamak tenis oynamak ve müzik dinlemek vardı.
Selim Ahmet Kadir ve Aytaç maç yapmaya gidecek.
Beyza acıktı bir şeyler atıştırdı sonra kanepeye oturdu.
O gün dışarı çıkmadan önce etrafına bakındı.

9. Aşağıdaki tümcelerin hangisinin sonuna nokta gelmez?

- A) Bu soruyu nasıl yapamadım, anlamadım
B) Güneş doğdu mu yola çıkarız
C) Ellerinde papatyalar, sarı güller
D) Akşam izlediğim film çok güzeldi

10. Kapıyı açan adam (1) karşısında uzun yıllardır hasret kaldığı oğlunu görmüş (2) o anın heyecanı ile elindeki sürahiyi (3) bardağı yere düşürmüştü (4)

Yukarıda yay ayraçla belirtilen yerlerden hangisine noktalı virgül getirilmelidir?

- A) 1
B) 2
C) 3
D) 4

11. Aşağıdaki seçeneklerde yay ayraçla belirtilen yerlerden hangisine iki nokta gelmelidir?

- A) Tecrübeli avcı() av sezonunda acemi avcılardan üçünü yanına alıp ormana gitmiş.
B) Onlara avcılığın sırlarını() inceliklerini anlatacakmış.
C) Küçük ()bir deliğin yanına gelmişler.
D) Tecrübeli avcı şöyle demiş () – Böyle yerlerde tavşanlar bulunur.

EK 3. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı Örnekleri

EK 3. 1. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 1 (Çelimsiz Çocuk)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 1

ÇELİMSİZ ÇOCUK

(Zeynep CEMALİ)

ÇELİMSİZ ÇOCUK

Top sahasında toza bulanmış, ter içinde kalmış çocuklar, kendilerinden geçmiş top oynuyorlardı. Sahanın kenarında uyuşuk bir köpek onları izliyor, birkaç kedi yiyecek bir şeyler bulmak umuduyla çöp bidonlarını karıştırıyordu. Tepedeki yerini yavaş yavaş terk eden güneş, kestane ağaçlarının dalları arasından geçirdiği ışınlarıyla yeni olduğu besbelli bisikleti pırıl pırıl parlatıyordu.

Uzaktaki bir çocuk –çelimsiz bir çocuk- ağaca dayalı duran bisiklete baktı bir süre. Sonra yavaş yavaş yanına gitti. Zili, dikiz aynası, dinamosu, hatta pompası bile vardı. Çok güzeldi. Elini uzattı, kayboluvermesinden korkarak okşadı.” Bir tut!” diye geçirdi içinden. Ne olacak ki? Yalnızca bir tut...

Maç bitmiş, Cem arkadaşlarıyla birlikte kestane ağacına doğru yürüyordu. Birden irkildi. Bisikleti yerinde yoktu. Başu döndü, midesi bulandı. Bisikletin kaybolduğunu fark eden diğerleri de bir anda onun yerine konuşmaya başladılar.

“Heeey! Cem’in bisikletini çalmışlar!”

“Polise haber verelim!”

“Bu uyuşuk köpek de bir işe yaramaz zaten.”

“Hepimiz bir yere dağılıp arayalım!”

İşte tam bu sırada, bisikletle bayırdan aşağı rüzgâr gibi inmekte olan çelimsiz çocuk görüldü. Yanlarına gelince bisikletten inip, onu aldığı yere bıraktı. Şaşkın çocuklar öylece kalakaldılar. Cem birkaç adım attı ve çocuğun yüzüne okkalı bir yumruk indirdi. Çelimsiz çocuk, burnunda dayanılmaz bir acı hissetti. Sendeledi, ama düşmedi. Hiç sesini çıkarmadı. İri mavi gözleriyle Cem’e baktı. Burnundan sızan kanın elinin tersiyle sildi; arkasını dönüp, ağır ağır uzaklaştı.

Tüm bunlar birkaç saniye içinde olup bitmişti. Çocuklar yine hep bir ağızdan bağırmağa başladılar.

“Yaşa, Cem! Esaslı patlattın!”

“Çocuğa bak be!...”

“Hırsız! Atacaksın içeri!...”

Cem dönüp, arkadaşlarına baktı. Kara gözlerinde şimşekler çakıyordu. Bisiklete atladığı gibi evin yolunu tuttu.

Balkon demirlerinden sarkan pembe ve kırmızı renkli sardunyelerinin arasından çıkan kelebek bir anda gözden kayboldu. Cem balkonda oturmuş, sözde kitap okuyordu. Ama sözcüklerden birinin üstünde takılıp kalmıştı gözü. Sonunda elindeki kitabı masaya bıraktı. Bir arı, kulağının dibinden vızıldayarak geçti.

Cem’in canı sıkılıyordu. Bugüne kadar arkadaşlarıyla çok ağız kavgası yapmış, itişip kakışmıştı. Ama hiç birine şu çocuğa vurduğu gibi yumruk atmamıştı. Yaptığı hareketin hiç de hoş olmadığını biliyor, yine de doğru davrandığına inanmak istiyordu. Yerinden kalkarken, “Haklıydım, haklıydım işte...” diye mırıldandı.

Haziran güneşinin, insanı temmuz sıcaklarına hazırladığı yeni bir gündü. Bakkal Nihat’ın dükkânının önünde kaldırıma sıralanmış çocuklar, dün gece izledikleri filmi tartışıyorlardı. Filmdeki kahramanın dövüşteki ustalığı, sözü sporda şiddet konusuna getirdi.

“Oğlum, sen ne diyorsun?... Adamlar bir dövüş, bir tekme için kaç gün, kaç saat çalışıyorlar, biliyor musun?”

“İyi de, o çalışmanın sonucunda birilerinin canı yanıyor ama. Hah! Savunma sanatıymış!”

“Ona bakarsan, futbolda da şiddet var. Kazayla yediğin tekmeleri düşünsene...”

“Ya boksa ne demeli?... O da mı sanatsal spor? Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!”

“Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!” Cem’in kulaklarında yankılandı bu sözcükler.

Unuttuğunu sandığı çelimsiz çocuk, yeniden gözünün önünde canlanıverdi. Farkında olmadan elini burnuna götürdü, nedensiz bir sızı hissetti.

“Ben gidiyorum,” dedi arkadaşlarına. “Bu sohbet baydı.”

“Maç ne olacak?” diye sordu çocuklardan biri.

“Benim yerime Umut’u alın,” diyen Cem, arkasından yükselen itirazlara aldırmadan uzaklaştı. Eve gidip, bisikletini aldı.

Tam yarım saattir pedal çeviriyordu. Saçı başı terden ıslanmış, tişörtü su gibi olmuştu. Denizden gelen yosun kokusunu ciğerlerine dolduruyor, yüzünü yalayıp geçen rüzgâra meydan okuyordu.

Sahil boyunca sıralanmış amatör balıkçılar, tuttıkları balıkları yanlarındaki kovaların içine atıyor, arada birbirlerine takılıyor, gülüşüp konuşuyorlardı. Cem hem onların sohbetlerine katılmak, hem de başındaki kasketi denizde ıslatmak için az ilerdeki iki balıkçının yanında durdu.

“Senin çömez ortalıkta yok...” diye sorduğunu duydu birinin.

“Birazdan gelir,” dedi diğeri. “Çömez de ne çömez ha?...”

“Bereketli olsun!” diye seslendi Cem. “Kasketimi ıslatacaktım da kıydan...” dedi aralarına girerken.

“Islat, ıslat; ama sakın buradan aşağı sarkayım deme, düşersin. Bak, şurada küçük bir kaya var. Ona bas, sonra büyüğüne atla. Hem, yüzünü de yıkarsın orada.”

“Dikkatli ol, ha!” dedi öteki balıkçı da. “Hah! Aferin, tamam. Sırım gibisin, maşallah!” diye takıldı ardından.

Cem kayanın üstüne yüzükoyun uzandı. Deniz içindeki küçük bir kaya balığı ona baktı ve yavrularını toparlayıp, oyukların arasına gizlendi. Cem ellerini suya soktu. Yüzünü, boynunu bir güzel yıkadı. Başından kasketini çıkarıp, denize daldırdı. Bu sırada geriden gelen sesleri duydu.

“Vay, reis! Bugün geciktin!”

“Bana bak, akşam giderken yine balıkların çoğunu götürürsen bozuşuruz. Ona göre!...”

Gülüşmeler...

Cem ıslak kasketini taktı. Önce büyük kayadan küçüğüne, sonra da bir zıplayışta yola çıktı. Aynı anda da donup kaldı. Tam karşısında çelimsiz çocuk duruyordu. O kocaman masmavi gözlerle kocaman kömür karası gözler yine birbirine takıldı kaldı.

“Eee, delikanlı, serinledin gayri,” diye seslendi balıkçılardan biri. “Bize takılıyor musun, gidiyor musun?”

“Teşekkür ederim,” dedi bu soruyla kendine gelen Cem. “Gidiyorum. Hoş çakalın.”

Denize karışmış bir çift mavi göz yol boyunca onu izledi.

Salondaki duvar saati gece on ikiyi vurduğunda Cem çoktan yatmıştı. Ancak, uyuyamıyordu. Sessizlikte kendi kendisiyle konuşuyordu. “Burnunun çevresinde hafif bir morluk vardı. Gözü de morarmış... Yok, hayır! Gözüne vurmam ki... Gözleri mavi. Deniz gibi, gök gibi mavi. Neden, neden benim bisikletimi aldı sanki?... Hem de habersiz, hırsız gibi... Öööf, öf!” Kalkıp, mutfağa gitti. Bir bardak buz gibi süt içti, tekrar yatağına döndü.

Yeni sulanmış sardunyalarmın kendine özgü kokusu, kızarmış ekmeklerin kokusuna karışıyordu. Cem’in önündeki tabakta bir dilim peynir, elinde ekmek, sözde kahvaltı ediyordu.

“Evet? Seni dinliyorum, Cem,” dedi bir süredir oğlunu izleyen annesi. “İki gündür doğru dürüst yemiyorsun. Yüzünden düşen bin parça. Anlatacak mısın, yoksa varsayımlar üretmeye başlayayım mı?”

“Birini yumrukladım!” dedi Cem pat diye.

“Sen mi?...” Çok şaşırılmıştı annesi. “Mutlaka çok önemli bir nedeni olmalı...”

“Bisikletime bindi.”

“Yaaa! Ne var bunda?...” Daha da şaşırılmıştı kadıncağız. “Arkadaşlar arasında paylaşım yok mudur?”

“O, benim arkadaşım değil!” diye neredeyse gürlledi Cem. “Tanımıyorum bile... Belki de bir hırsız! Ne bileyim ben işte....”

“Sakin ol,” dedi annesi yumuşak bir sesle.

“Sakin ol ve baştan anlat bakalım.”

Cem sahil yolunda, yine rüzgara meydan okurcasına pedal çeviriyordu. Kendinden emin, ama düşünceliydi. “Annem haklı,” diyordu içinden. “Anlamadan, dinlemeden birine saldırmak, vahşilik. Belli ki, yoksul. Canı bisiklete binmeyi nasıl istemiş ki, bir tur için her şeyi göze aldı. Ben de onun gibi değil miydim?... Hatta ben, dayımın bisikletini ondan habersiz alıp, eve getirmiştim. İki tekerleği olan her hurdaya nasıl da aç gözlülükle bakardım. Bunları hep unuttum. İsteseydi, bisikletimi verir miydim?... Onu da bilmiyorum. Ama o yumruğu atmak olacak iş değildi.”

İki amatör balıkçı yine yolun kenarına oturmuş, birbirlerine takılarak kovalarını balıkla doldurmaya çalışıyorlardı.

“Hoş geldin, delikanlı,” dedi biri Cem yanlarında durunca. “Yine kasketini mi ıslatacaksın?”

“Hayır. Ben dünkü arkadaşşı arıyorum.”

“Benim çömezi mi?”

“Evet.”

“Bugün gelmez. Her perşembe babasıyla pazara çıkar. Bize senden hiç söz etmediydi. Arkadaş mısınız?”

“Umarım oluruz,” dedi Cem. “Hoşça kalın.”

Yarım saatte geldiği yoldan, sanki yarım dakikada döndü. Eve nasıl vardı, bisikletini nasıl bıraktı, hiç hatırlamıyordu. Öyle ki, annesinin arkasından seslenmesine bile aldırmadı.

Soluğu doğruca pazarda aldı. Tek tek her tezgaha bakıyor, her serginin arkasını gözleriyle tarıyordu. Ama, çelimsiz çocuk yoktu. Koca pazarı üç, belki dört kez dolaştı. Boşuna...

Cem eve döndüğünde, yorgunluktan bacakları titriyordu. Kapıyı annesi açtı.

“Anlaşılan, bulamadın,” dedi oğlunun yüzünü görünce.

“Özür dileyecektim. Ama yok... Bulamadım.”

“Haydi, üzölmeyi bırak. Buralarda oturuyor olmalı. Bir gün mutlaka rastlarsın.”

Cem çelimsiz çocuğu on gün, belki yirmi gün aradı. Sahilde, pazarda, hatta komşu mahallelerde. Ama bulamadı. Günler geçtikçe çocuğun mavi gözleri, kendi kara gözlerinden yavaş yavaş uzaklaştı; burnunda ki sızıysa iyiden iyiye azaldı...

Temmuz güneşinin sessiz, güleç yüzüyle ışıldayan o perşembe günü, bakkal Nihat’ın dükkanın önünde gürültü yine ayyuka çıkıyordu. Mahallenin bütün çocukları bir ağızdan konuşuyor, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Komşu mahallenin takımını yenmişlerdi. Kan ter içindeki geveze Emre koşa koşa yanlarına geldi.

“Neredeydin, oğlum?” diye bağırdı hepsi birden. “Kaçırdım! 3-0!”

“Ne yapayım? Zorla pazara götürdü annem. Golleri kim attı?”

“Birisini ben, ikisini Cem,” dedi Ozan.

Emre, Cem'in sırtına bir şaplak indirdi. "Aslan arkadaşım! Hakan Şükür, mübarek!"

"Görmeliydin! Çam yarması gibi oğlana bir geçirdi... Mübareğin tekmesi de yumruğu gibi!"

"Aaa! Yumruk dedin de aklıma geldi," dedi birden Emre. " Cem, seninki pazar girişinde limon satıyor."

"Benimki kim?"

"Şu senin bisikletini çalan. Bir sandık limon koymuş, dikilmiş başına."

Cem'in yüreği bir an için durdu. Sonra, eskisinden de hızlı atmaya başladı. Yüzündeki gülümseme dondu, gözlerindeki ışıltıların anlamı değişti.

"Buldum, onu buldum!" dedi içinden. Ağzının içinde bir şeyler geveleyip, koşarcasına uzaklaştı arkadaşlarının yanından. Diğerleri hiçbir şeyin farkında değillerdi. Yalnızca Emre arkasından bakarken, "Deli mi ne?" diye mırıldandı.

Çelimsiz çocuk, iki sandığın gerisinde yere çömelmiş, öylece duruyordu. Sandıkların birinin içi limon doluydu. Diğer sandığın üstüne demet demet maydanoz dizilmişti. Deniz mavisini gözlerinin içinde, açık denizlerin korkusuz kaptanı olmanın düşü mü, yoksa haklıyı haksızı ayıran, ağır cübbesiyle dimdik duran bir yargıcın olgunluğu mu vardı, bilinmez.

"Merhaba..."

Çelimsiz çocuk duyduğu bu sesle daldığı düşlerden sıyrıldı. Yavaşça ayağa kalktı. O, tam karşısında duruyordu.

"Seni çok aradım," diyen Cem başını öne eğdi. "Ben... ben özür dilemek istiyorum."

"Aradığını biliyorum," dedi çelimsiz çocuk. " Özür dilemene gerek yok. Ben de hatalıydım."

İkisi de sustu. Sanki o güne geri dönmüşlerdi. Cem olanları unutmak istermişçesine, "Nasıl, satışın iyi mi?" diye sordu başını sallayarak.

"Nerdeee? Bu işi beceremiyorum galiba."

Sandıktan birkaç limon alan Cem aniden bağırılmaya başladı: "Haydi, limon! Çifti kırk bin! Çaya, çorbaya, sodaya, hastaya limon! Sulu sulu..."

Çelimsiz çocuğun kocaman mavi gözleri daha da irileşti. Dudaklarına kocaman bir gülücük yayıldı.

Cem bağırılmaya devam ediyordu. "Semra Teyze, buradayım! Gel! Gel, limonun burada! Hop, ağbim! Limon almadan nereye? Bedava be, bedava..."

Çelimsiz çocuk sandıktan başını kaldıramıyor, toplanan paraları cebine tıkıştırmakta zorluk çekiyordu. Cem kelimenin tam anlamıyla kendinden geçmişti.

"On tane al, bir tane bedava!"

Birden irkildi. Birisi kolunu çekiştiriyordu.

"Kusura bakma, ismini bilmiyorum. Ama kalmadı! Hiç limon kalmadı!"

"Hiç mi?..." diye şaşırıldı Cem. Sonrada büyük bir sevinçle bağırıldı. "Yaşasın! Haydi, şimdi gidiyoruz."

"Nereye?"

"Eve! Çikolatalı pasta yemeye."

Çelimsiz çocuk bir an duraksadıktan sonra, "Yoo, hayır... olmaz," dedi.

Cem, sessizce onun gözlerinin içine baktı çelimsiz çocuk duygularını gizlemek istercesine, "Maydanozlar..." deyiverdi. "Daha maydanozlar var."

Cem tuttuğu soluğunu bıraktı. "Haydi, yürü!... Annem alır onları. Maydanoza bayılır. Yoksa, beni bağışladığına inanmayacağım."

Çelimsiz çocuk gülümsedi. Bir an düşündü. "Tamam, haydi gidelim," dedi. "Ama, maydanozlar annene armağan..."

Hiç kimse fark etmedi ama o gün temmuz güneşi, günbatımına doğru ağır ağır yol alırken, dünyayı bir başka ısıttı.

Zeynep Cemali, Ben, Çınar Ağacı ve Pufböreği

SORULAR VE YANITLAR

S1. Olay nerede geçmektedir? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y1......
.....

S2. Cem'in neden başı dönmüş ve midesi bulanmıştır?

Y2......
.....

S3. “Kara gözlerinde şimşekler çakıyordu.” ya da “gözlerinde şimşekler çakmak” deyince ne anlıyorsunuz? Bu sözü karşılayacak başka deyimler biliyor musunuz?

Y3......
.....

S4. Sizin de öyküde geçen anlamıyla herhangi bir olay karşısında gözünüzde şimşekler çaktı mı? Açıklayınız?

Y4......
.....

S5. “Cem'in canı sıkılıyordu. Bugüne kadar arkadaşlarıyla çok ağız kavgası yapmış, itişip kakışmıştı.” tümcesinde geçen “ağız kavgası yapmak” ve “itişip kakışmak” deyimleriyle yazar ne demek istemiştir? “gözlerinde şimşekler çakmak” ile “itişip kakışmak” deyimleri arasında anlamsal bir yakınlık var mıdır? Tartışınız.

Y5......
.....

S6. Yukarıdaki deyimleri birer tümcede kullanınız?

Y6......
.....

S7. Cem'in çoğu gece uyuyamamasının, canının sıkılmasının nedeni nedir? Siz olsaydınız onun yerinde neler düşünürdünüz ve neler yapardınız? Açıklayınız. “Canı sıkılmak” yerine başka hangi deyimleri kullanabilirsiniz? Bu deyim bir tümcede kullanınız.

Y7......
.....

S8. “Oğlum, sen ne diyorsun?... Adamlar bir dövüş, bir tekme için kaç gün, kaç saat çalışıyorlar, biliyor musun?”

“İyi de, o çalışmanın sonucunda birilerinin canı yanıyor ama. Hah! Savunma sanatıymış!”

“Ona bakarsan, futbolda da şiddet var. Kazayla yediğin tekmeleri düşünsene...”

“Ya boksa ne demeli?... O da mı sanatsal spor? Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!”

“Burnuna ye de yumruğu, gör gününü!” tümcelerinden de anlaşılacağı üzere çocuklar arasında neden şiddet içeren sporlara daha çok merak duyulmaktadır? Siz bu sporlara ilgi duyuyor musunuz ya da çevrenizde bu tür sporlara ilgi duyanlar var mı?

Varsa neden bu spora yakınlık duyduklarını açıklayınız? Onları ve sizi bu sporlara yönlendiren öğeler neler olabilir? Açıklayınız.

Y8.....
.....
.....

S9. Çelimsiz Çocuk, Cem’den yumruk yedikten sonra neler yaşamış olabilir? Siz onun yerinde olsaydınız neler yapardınız ve neler hissederdiniz? Açıklayınız.

Y9.....
.....

S10. Yazar, Cem’in yaşadığı bu olay karşısındaki tepkisini, “...Cem’in kulaklarında yankılandı bu sözcükler. Unuttuğunu sandığı çelimsiz çocuk, yeniden gözünün önünde canlanıverdi. Farkında olmadan elini burnuna götürdü, nedensiz bir sızı hissetti.” tümceleriyle anlatmaktadır. Bu tümcelerde geçen “kulaklarında yankılanmak”, “gözünde canlanmak” ve “burnu sızlamak” söz gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle çıkarmaya çalışınız.

Y10.....
.....

S11. “Salondaki duvar saati gece on ikiyi vurduğunda Cem çoktan yatmıştı. Ancak, uyuyamıyordu. Sessizlikte kendi kendisiyle konuşuyordu. “Burnunun çevresinde hafif bir morluk vardı. Gözü de morarmış... Yok, hayır! Gözüne vurmam ki... Gözleri mavi. Deniz gibi, gök gibi mavi. Neden, neden benim bisikletimi aldı sanki?... Hem de habersiz, hırsız gibi... Öööf, öf!”” tümcelerinde Cem’in böyle düşünmesinin nedeni nedir? Yazar burada ne düşünmüş olabilir? Tartışınız.

Y11.....
.....

S12. Cem’in Çelimsiz Çocuk’a attığı yumruğu annesine anlattıktan sonra annesine “O, benim arkadaşım değil!” diye neredeyse gürlledi Cem. “Tanımıyorum bile... Belki de bir hırsız! Ne bileyim ben işte....” diyerek tepki vermesinin altında yatan neden ne olabilir, niçin böyle bir tepki vermiş olabilir? Tartışınız.

Y12.....
.....

S13. Cem kendisiyle baş başa kaldığında “Annem haklı,” diyordu içinden. “Anlamadan, dinlemeden birine saldırmak, vahşilik. Belli ki, yoksul. Canı bisiklete binmeyi nasıl istemiş ki, bir tur için her şeyi göze aldı. Ben de onun gibi değil miydim?... Hatta ben, dayımın bisikletini ondan habersiz alıp, eve getirmiştım. İki tekerleği olan her hurdaya nasıl da aç gözlülükle bakardım. Bunları hep unuttum. İsteseydi, bisikletimi verir miydim?... Onu da bilmiyorum. Ama o yumruğu atmak olacak iş değildi.” tümceleriyle kendisiyle ilgili olarak olayı yorumlar. Siz onun bu düşüncelerine katılıyor musunuz? Olumlu veya olumsuz düşüncelerini açıklayınız?

Y13.....
.....
.....

S14. “Temmuz güneşinin sessiz, güleç yüzüyle ışıldayan o perşembe günü, bakkal Nihat’ın dükkanın önünde gürlütlü yine ayyuka çıkıyordu. Mahallenin bütün çocukları bir ağızdan konuşuyor, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Komşu mahallenin takımını

yenmişlerdi. Kan ter içindeki geveze Emre koşa koşa yanlarına geldi.” tümcelerinde yer alan “ayyuka çıkmak, bir ağızdan konuşmak, kan ter içinde kalmak” deyimlerini metnin bağlamından yola çıkarak açıklayınız. Bu deyimlerin yerine farklı yeni deyimler bulmaya çalışınız. Gerekirse deyimler sözlüğünü kullanınız.

Y14.....

S15. “Deniz mavisi gözlerinin içinde, açık denizlerin korkusuz kaptanı olmanın düşü mü, yoksa haklıyı haksızı ayıran, ağır cübbesiyle dimdik duran bir yargıcın olgunluğu mu vardı, bilinmez.” Sözleriyle yazar ne anlatmak istemiştir? Açıklayınız?

Y15.....

S16. Cem, Çelimsiz Çocuk’un nerede olduğunu öğrendiğinde nasıl bir tepki verir? Sizce Cem’in bu tepkisi inandırıcı mı? Açıklayınız.

Y16.....

S17. Cem’in pazarda Çelimsiz Çocuk’a yardım etmesini nasıl yorumluyorsunuz? Siz olsaydınız aynı şeyi yapar mıydınız ya da farklı bir yaklaşımda bulunur muydunuz? Açıklayınız.

Y17.....

S18. Cem ile Çelimsiz Çocuk kavga etmek yerine konuşarak, iletişim kurarak anlaşmayı deneselerdi nasıl bir sonuçla karşılaşarlardı? Açıklayınız.

Y18.....

S19. Öyküde geçen bu olaylar sizce gerçek midir? Gerçek yaşam durumları yazınsal nitelikli ürünlere konu olabilir mi? Açıklayınız.

Y19.....

S20. Günümüzde şiddetin bir sorun çözme yolu olarak düşünülmesini siz nasıl yorumluyorsunuz? Gerçek yaşamda böyle bir örnekle karşılaştınız mı? İletişim kurarak sorunları çözmeye çalışmak neden önemlidir? Açıklayınız.

Y20.....

Etkinlik 1: “Çelimsiz Çocuk” adlı öyküsünün duygu ve düşünce evrenine benzeyen bir anı yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metnin konusu nedir? Bir tümceyle belirtiniz.

Y1.....
.....

S2. Metnin ana düşüncesini söyleyiniz.

Y2.....
.....

S3. İşlediğimiz “Çelimsiz Çocuk” metninin konusu ya da ana düşüncesine uygun atasözü, deyim ve özdeyişler bulunuz.

Y3.....
.....

S4. Metnin yardımcı düşüncelerini söyleyiniz.

Y4.....
.....

S5. Sizce yazar bu öyküyü yazmakla bizde hangi duyguyu/duyguları uyandırmak istemiştir? Tartışınız.

Y5.....
.....

S6. Sizce bu öyküye uygun başka başlıklar neler olabilir? Neden?

Y6.....
.....

S7. Olaylar günün hangi saatlerinde gerçekleşmiştir?

Y7.....
.....

S8. Öykünün kahramanı olan yoksul çocuğa neden “çelimsiz” denmektedir? “Çelimsiz” sözcüğünün gerçek anlamı nedir? Çelimsiz Çocuk’un gerçek adına sizce neden metinde yer verilmemiş olabilir?

Y8.....
.....
.....

S9. Çelimsiz Çocuk'un dış görünüş/fiziksel özellikleri nedir?

Y9.....
.....

S10. "Çelimsiz Çocuk" adı sizce bu kahramanın özelliklerine uymuş mu? Siz olsaydınız bu kahramana ne ad verirdiniz? Neden?

Y10.....
.....

S11. Tanıdıklarınız arasında lakabı olanlar var mı? Varsa onların neden bu adlarla anıldıklarını söyleyiniz.

Y11.....
.....
.....

S12. Birine lakap takılmasını doğru buluyor musunuz? Size bir lakap takılsaydı, bundan rahatsız olur muydunuz? Neden?

Y12.....
.....
.....

S13. Cem hakkında ne söyleyebilirsiniz? Tanıdığınız kişiler arasında insanlara böyle yaklaşanlar var mı?

Y13.....
.....

S14. Şimdi de size bir bilmece sormak istiyorum. Bakalım kim bilecek?

Kavga bitsin o gelsin
Yerine sevgi gelsin
Savaşların nesi hoş
Olmaz olsun o gelsin

Y14.....

S15. Çelimsiz Çocuk adlı öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi aşağıdaki tabloda uygun olan bölümlere yazınız.

Eğlenceli; Çünkü.....
Gerçekçi; Çünkü.....
Sıkıcı; Çünkü.....
İlgi çekici; Çünkü.....

Etkinlik 2:

S1. Çelimsiz Çocuk'un özelliklerini anlatmanızı istesem neler söylersiniz?

Y1.....
.....

S2. Cem'in gözüyle Çelimsiz Çocuk'un özelliklerini atlamanızı istesem neler söylersiniz?

Y2.....
.....

S3. Metnin yazarına göre Cem nasıl biridir? Metindeki hangi tümcelerden anlıyorsunuz?

Y3.....
.....

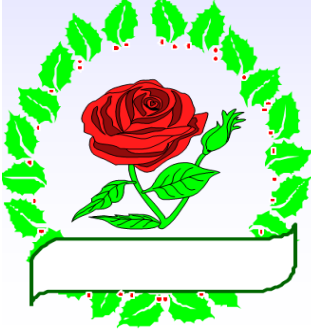
S4. "...*Şaşkın* çocuklar öylece kalakaldılar. Cem birkaç adım attı ve çocuğun yüzüne *okkalı bir yumruk* indirdi. *Çelimsiz* çocuk, burnunda *dayanılmaz bir* acı hissetti. Sendeledi, ama düşmedi. Hiç sesini çıkarmadı. *İri mavi* gözleriyle Cem'e baktı. *Burnundan sızan* kanı elinin tersiyle sildi; arkasını dönüp, ağır ağır uzaklaştı.

"...Cem *ıslak* kasketini taktı. Önce *büyük* kayadan küçüğüne, sonra da bir zıplayışta yola çıktı. Aynı anda da donup kaldı. Tam karşısında *çelimsiz* çocuk duruyordu. *O kocaman masmavi* gözlerle *kocaman kömür karası* gözler yine birbirine takıldı kaldı.

"...*Çelimsiz* çocuğun *kocaman mavi* gözleri daha da irileşti. Dudaklarına *kocaman bir gülücük* yayıldı.."

Etkinlik 4: Aşağıda verilen etkinlik kağıdındaki boşluklara uygun önadlarını yazınız.

Aşağıdaki resimleri **durum**, **renk**, **biçim**, **sayı** gibi çeşitli yönleriyle yorumlayınız.

ALÇAK
KÜÇÜK
HAFİF
YAŞLI
TEMİZ
AK
TATLI
KIRMIZI
YEŞİL
BEYAZ

Yandaki kelimeleri bir kavramı, bir nesneyi, bir varlığı tanıtabilecek şekilde cümle içerisinde kullanınız.

Yeşil pencereden bir gül at bana.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Etkinlik 5: Öğretmenin, “Öğrendiğiniz bu bilgiler ışığında, önadların kullanım biçimini, amaçlarını ve önemini yansıtan çarpıcı afişler(ası) yapmanızı istiyorum.” demesi.

Etkinlik 6: Aşağıdaki görsellerden yola çıkarak önad tamlaması oluşturunuz.

..... limon

..... balık

..... ağaç

Etkinlik 8: Aşağıdaki karikatürün size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

Pawel Kuczynski, (Polonya, 2006)

(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/cartoon-art-for-world-peace-18>)

NOKTALI VİRGÜL

...Yazı çırılçıplak ve suskun sözcüklerden oluşur ama yazının anlamını pekiştiren, noktalama işaretleridir. Noktalama işaretleri; harfler, sözcükler, belki de tümceler kadar önemlidir. Bir virgülün eksikliğinden savaş çıkabilir; bir noktayı unutmak, insanın yaşamını değiştirir, bir soru işareti, ömür boyu işkenceye dönüşebilir.

...Ya noktalı virgül?

Kısa tümcelere yatkın Türkçemiz gibi bir dilde, birbiriyle bağıntılı tümceleri anlamların ağırlıklarını taşıyan yük vagonları gibi birbirine bağlayıp uzun bir marşandiz oluşturmaya yarayan noktalı virgülü kim azımsayabilir?

Noktalı virgül, tümceleri birbirine bağlayan gereksiz sözcüklerden kurtulmak için de birebirdir. Yazının sürekliliğini kesmez noktalı virgül, tümcenin sonundaki sözcüğü (bu tümcedeki gibi) ikinci tümcenin öznesine dönüştürür.

Severim noktalı virgülü.

Soru işaretinin çengeli kişiyi düşünmeye çağırır ama noktalı virgül kocaman bir yapıda tuğlaların arasına konan iyi karılmış bir harç gibi girer tümcelerin ve sözcüklerin

arasına... Anlamaların eksiksiz belirginleşmesi, noktalı virgölün alçak gönüllü ve sessiz yardımıyla gerçekleşir.

Bir yazıyı okurken noktalama işaretlerini görmeyip atlayan kişi, iyi bir okur değildir; bir yazıda noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanmayan yazarın da ya bilgisi noksanıdır ya duyarlılığı...

İlhan Selçuk, Görülmüştür (s.62)

Etkinlik 9: Metindeki noktalama işaretinin (noktalı virgöl) özelliklerini kendi tümcelerinizle maddeler halinde yazınız.

-
-
-
-
-
-
-

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümcelerde noktalı virgöl hangi sözcükten sonra kullanılmalıdır ilgili boşluklara yazınız.

Uzun süre bekledi gelmeyeceğini anlayınca İpek'i aradı. (.....)

Gözde ekme peynir ve simit alıp bakkaldan çıktı. (.....)

Deniz ve Ilgaz daha gelmedi Barış ise yolda olduğunu söyledi. (.....)

Ali kömür, odun ve kibrit Aslı ekme, sebze ile içecek aldı. (.....)

Sevinçten yerimde duramıyorum; herkese sarılmak istiyorum. (.....)

DEĞERLENDİRME

1.

KAFAM SÜZGEÇ GİBİ

Tanseki havaya doğru hızla yükseliyor, sonra havada taklalar atarak ve daireler çizerek kollarına düşüyor.

“Tanseki'ye azıcık izin ver de soluk alsın zavallı. O dinlerken sen de sorularımı yanıtlatabilirsin!”

Selma teybi önüne dayamış, benimle röportaj yapmaya çalışıyor. Tanseki benim yün bebeğim. Sporcu, önümüzdeki yılki olimpiyatlara hazırlanıyor. Şansı olduğunu sanıyorum; çünkü uzun ve yüksek atlamada oldukça başarılı. Ama şu aptal derslerden dolayı onu çalıştırmaya zaman mı var! Tanseki'nin yumuşacık uzun bacakları ve kolları, düğme gözleri ve güleç bir yüzü var, başında da kırmızı beyaz çizgili komik bir bere. bir şey oldu. Tanseki az daha ölüyordu. Oyun oynuyorduk. Emre Tanseki'yi kaptığı gibi Kerem'e attı, Kerem Ali'ye, Ali Yavuz'a, Yavuz Emre'ye, Tanseki'yi çılgınlar gibi oradan oraya fırlatıyorlardı...

"Aaa Tanseki uçuyor!"

"Tanseki cambaz be!"

"Ne cambazı, Tarzan Tarzan!"

"Bu Tanseki jet jet!"

"Lütfen bana yardım et, lütfen, lütfen!"

Tanseki'nin o incecik sesini duyduğumda çok fena oldum."

"Çocuklar yapmayın! "Çocuklar Tanseki'yi hemen verin!" "Ay, Tanseki'ye bir şey olacak!" "Çocuklar bırakın, Tanseki'yi öldüreceksiniz!"

Ben öyle deyip de Tanseki'yi ellerinden almaya çalışınca çocuklar daha da azıttılar. Tanseki şuraya buraya çarparak büyük bir hızla oradan oraya uçmaya başladı. Tanseki'nin sesi kesilmişti, sadece belli belirsiz bir vızıltı duyuluyordu. Çocukların bağrışmaları ise giderek savaş çılgınlıklarına dönüşüyordu:

"Tanseki'ye ne oldu, Tanseki'ye ne oldu, beterden de beter oldu?" "Tanseki'ye ne oldu?"

Çocuklar Tanseki'yi bıraktıklarında içi dışına çıkmış, biçimsiz bir yün yumağına dönüşmüştü... Çok ağladım. Öyle çok ağladım Emre de ağlamaya başladı. Öyle olsun istememiş. Tanseki'yi öldürmek istememiş. Ama Kerem Emre'ye gülüp alay etti:

"Aaa kız Emre'ye bakın ağlıyor!" dedi. "Üzülme Emre, kızım, ben sana daha güzel bir bebe alırım."

"Kız Emre! Kız Emre!" Diğer çocuklar da güldüler. Bunun üzerine Emre Kerem'e saldırdı. Tekme tokat birbirlerine girdiler. Emre Kerem'e olanca gücüyle öyle bir vurdu ki, Kerem'in dudağı patlayıp çok kötü kanamaya başladı.

Selma son anda yardıma yetişip Emre ile Kerem'i güçlükle birbirinden ayırdı. Kerem'in dudağına merhem sürdü. Diğer çocukları eve gönderdi. Sonra Tanseki'yi acil servise götürüp hemen ameliyata aldı. Onu ördü, dikti, gözlerine boncuk gibi düğmeler dikti, gene eskisi gibi yaptı. Ameliyat tam bir buçuk saat sürdü. Ben öyle üzülümüştüm ki, Selma onu çalışmasından alıkoyduğumuz için sesini çıkarmadı.

Sonra Emre ile birbirimize sarılıp barıştık. Sonra Kerem ile Emre de birbirlerine sarılıp öpüştüler. Sonra birbirlerinden ve benden özür dilediler. Tanseki de geçirdiği ameliyatlardan sonra, eskisinden de güçlü oldu. Şimdi de olimpiyatlara hazırlanıyor.

Zehra İpşiroğlu, Gergedan Oyunu

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Sizce çocuklar Tanseki'yi neden parçalıyorlar?

.....
.....

- Bu küçük olayda kim kimi yönlendiriyor? Neden?

.....
.....

- Metindeki olaya benzer bir olay hiç yaşadınız mı? Açıklayınız.

.....
.....

- Şiddetle ilgili kendi yaşadığınız ya da bir başkasının yaşamış olduğu, bir türlü unutamadığınız bir anınız var mı? Varsa bunu anlatınız ve bununla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

.....
.....

- Metnin sonunda yaşananlarla ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

.....
.....

2.

DÖRT İŞLEMDE MUTLULUK

Armutlarla elmalar toplanmaz diyorlar.
Oysa ne güzel olur,
Dünyanın tüm çocukları,
Hep birlikte toplansalar,
El ele tutuşsalar...
"Toplananlar"; ak, sarı, kara.
"Toplam"sa; kocaman mutlu bir dünya.

“Çarpan"la "çarpılan"ın değişse de yeri
Sonuç değişmez diyorlar.
Oysa değiştirilse yerleri,
Çocuklarla büyüklerin,
Görün, bakın o zaman;
"Çarpım" nasıl artarmış,
Nasıl güzelleştirmiş dünya.

Azdan çok çıkmaz diyorlar.
Azıcık bir sevgiden oysa,
Ne çok çiçek açar çocuklar.
Ne ki, "eksilen" sevgi,
Ve "çıkan", düşülen
Çocuklarsa işlemde eğer,
"Fark" o zaman "eksi" çıkar;
Yoksun kalır dünya sevgiden.

Sayılar
Sıfırın sağındaki doğal sayılara
Bölünebilir diyorlar.
Sayılıyorsak doğaldan eğer bizler;
"Bölünen" mutluluk olsun,
"Bölen"se dünyada tüm çocuklar,
Hiç"kalan"ı olmadan eşitçe,
Paylaşılsın mutluluklar.

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s.46-47)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

- Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

.....
.....

- Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

- İncelediğimiz şiir, hangi dersle ilişkilendirilmiş? Sizin bu anlatım ve ilişkilendirme ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Daha önce böyle bir anlatımla karşılaştınız mı?

- “Azdan çok çıkmaz diyorlar. / Azıcık bir sevgiden oysa, / Ne çok çiçek açar çocuklar.” dizelerinde neler anlatılmak istenmiştir? Açıklayınız.

- “ "Bölünen" mutluluk olsun, / "Bölen"se dünyada tüm çocuklar, / Hiç" kalan"ı olmadan eşitçe, / Paylaşılsın mutluluklar.” dizelerinden yola çıkarak mutluluk nasıl açıklanmıştır? Siz mutluluğu nasıl açıkladınız? Neden?

3. Aşağıdaki metinde bulunan koyu renkle yazılmış önadların çeşidini belirleyip karşılıklarına yazınız.

*“Delikanlı gittikten sonra, **öteki** genç yalnız kaldı. **Derin** düşünceler içindeydi. Demek ki başarısı gerçekleşiyordu. İşte **bu kirlî, dağınık, tozlu** atölyede yardımcısı ile birlikte yaptıkları **sayısız** deneyler sonuç vermişti: **O** gün, insan sesini elektrik telinden geçirmeyi başarmışlardı. Bu **büyük** bir buluştu.”*

Önad

Türü

.....
.....
.....
.....

4. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerin önad mı yoksa ad mı olduğunu yanlarına yazarak belirtiniz.

- a. Tembel çocuk ödevini yapmamış.....
- b. Yaşlı insanlara yer veriniz.....
- c. Kaçınıcı sınıfa gidiyorsun?.....
- ç. Ağaçlar çiçek açtı bile!.....
- d. Çocuklar parkta oyun oynuyor.....
- e. Her sabah güneş mutlaka doğacaktır.....
- f. Küçük adam nasıl bakalım.....

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde önad yoktur?

- A) Bu ozan kaçınıcı yüzyılda yaşamış?
- B) Kütüphaneden hangi kitapları aldınız?
- C) Kazağını nereden aldın?
- D) Sen nasıl bir elbise istiyorsun?

8. Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçek, sizlerin Türkçe dersine yönelik görüşlerinizi almak amacı ile hazırlanmıştır. Her tümceyi dikkatle okuduktan sonra DERECELER bölümündeki seçeneklerden size en yakın olanını (X) ile işaretleyiniz.

		DERECELER				
		Tamamen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Okul :.....						
Sınıf/Şube :.....						
Cinsiyetiniz: ()Kız ()Erkek						
<i>Türkçe Dersi ile İlgili Görüşler</i>						
1	Türkçe benim için eğlenceli bir derstir.					
2	Türkçe dersinde genellikle çok sıkılırım.					
3	Türkçe derslerine daha fazla zaman ayrılmalıdır.					
4	Türkçe dersi için, ders dışında çalışma zamanı ayırmaya gerek yoktur.					
5	Türkçe dersini dört gözle bekliyorum.					
6	Türkçe ile ilgili ödevleri yapmaktan zevk alıyorum.					
7	Türkçeyi, diğer derslere göre daha çok severek çalışırım.					
8	Türkçe dersinde genellikle huzursuz olurum.					
9	Türkçe dersi ile ilgili konuları tartışmaktan mutlu oluyorum.					
10	Türkçe bana göre gereksiz bir derstir.					
11	Türkçe sınavlarında, diğer derslerin sınavlarına göre daha huzursuz oluyorum.					
12	Türkçe dersinin günlük yaşamda önemli bir yeri var.					
13	Türkçe dersi hiç olmasa daha iyi olurdu.					
14	Türkçe dersi kadar sıkıcı bir ders yoktur.					
15	Türkçe derslerindeki okuma parçaları çok can sıkıcıdır.					
16	İleride, Türkçe ile ilgili bir bölümde okumak isterim.					
17	Televizyon ve radyoda yayımlanan Türkçe konulu programları kaçırmak istemem.					
18	Türkçe derslerinde metin inceleme keyif vericidir.					
19	Boş zamanlarımın çoğunu Türkçe dersine ayırmak isterim.					
20	Türkçe dersi ile ilgili kitap, dergi vb. yayınları takip etmek isterim.					

(MEB, 2006: 127)

9. Türkçe dersinin daha verimli geçmesi için neler yapılmalı? Lütfen önerilerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 3. 2. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 2 (Küçük Kaya Balıkları)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 2

KÜÇÜK KAYABALIKLARI

(Zeynep CEMALİ)

KÜÇÜK KAYABALIKLARI

O elin, yatakta bağdaş kurmuş, sırtını duvara dayamış, kitap okuyordu. Bir süre sonra, sözcükler anlamlarını yitirmeye başladı. Ardından, gözkapakları ağırlaştı. Başını önüne düşüncü, bir an sıçradı. "Uykum var." diye düşündü. Hemen yanında duran kitap arasını, kaldığı sayfanın önüne koyarak kitabı kapattı. Onu başucundaki sehpanın üstüne bırakırken, lambanın düğmesine dokundu. Az sonra derin bir uykuya daldı.

Gecenin bir vakti dalgaların, o insanın içine esenlik veren sesini duydu. Ardından, biri seslendi.

"Seliiii!"

Selin yavaşça başını çevirdi. Her yer karanlıktı, ama dalgaların sesi hâlâ kulağına geliyordu.

"Seliiii!"

"Çok karanlık... Göremiyorum. Kimsiniz?"

"Bir düş görüyorsun, Selin. Yalnızca bir düş. Bak!"

Selin, çevresine bakındı. Deniz dibinde, bir kayanın üstünde oturuyordu. İrili ufaklı kayalar, hiç görmediği türde yosunlar ve birbirinden ilginç deniz bitkileri vardı. Kayaların arasındaki bazı kum taneleri elmas parçacıkları gibi parıldıyordu.

"Burada hiç balık yok," diye fısıldadı Selin.

"Var," dedi yine aynı ses. "Ben varım. Adım, Kiki."

Ansızın beliren Kiki, Selin'in çevresinde dönmeye başladı. Minicik gri bedenini, incecik kahverengi çizgiler süslüyordu.

"Kikiii! Çok güzelsin," diye bağırdı Selin.

"Evet, güzelim," dedi Kiki kurumla. Sonra, Selin'in burnunun ucuna kadar yaklaşarak devam etti. "Sana bir öykü anlatmak istiyorum. Beni dinler misin?"

"Yaşasın!" dedi Selin sevinçle. "Öykülere bayılırım."

"Bu biraz hüzünlü bir öykü ama."

"Olsun," diye sözünü kesti Selin. "Ben dinlemeye hazırım."

"Pekâlâ, dinle o zaman."

Kiki, Selin'in çevresinde döndü, döndü. Derken, dizinin dibinde durdu ve anlatmaya başladı.

Bu gördüğün kıyılarda yıllar, yıllar önce büyük bir aile yaşarmış, sevgili Selin. Onlara, Küçük Kaya-balıkları derlermiş. Evlerini büyük kayaların oyuklarına, küçük kayaların diplerine kurarlarmış. Yeşil ve mavinin her tonunun birbirine karıştığı yosun ormanları, bahçeleriymiş. Midyeler, yengeçler, denizminareleri de dostlarıymış.

Belki inanmayacaksın ama, Küçük Kayabalıkları'nın tek işi oyun bulmakmış. Akşam oldu mu hepsi toplanır, ertesi gün için yeni bir oyun bulurlarmış. Ve ertesi sabahtan akşama kadar bu yeni oyunu oynar, öteki balık ailelerine de öğretirlermiş.

Kuşkusuz her topluluğun olduğu gibi, onların da bir lideri varmış. Her yıl, aralarında en çok deneyim sahibi olan on kayabalığı belirlenir ve bu on kayabalığı güç bir sınavdan geçirilirmiş. İçlerinde en bilgili olan lider seçilir, Büyük Kayabalığı adını almış. Liderin en önemli görevi, uzak, ama çok uzak akrabalarla bağ kurmakmış. Lider, kendileriyle ilgili haberleri onlara iletir, onlardan geleni de Küçük Kayabalıkları'na aktarırmış. Kısacası sevgili Selin, Küçük Kayabalıkları'nın dertsiz, tasasız, mutlu bir yaşamları varmış.

...

"Bir sabah hepsi bir arada, ebesiz saklambaç oynuyorlarmış."

"Nasıl bir oyun bu?" diyerek merakla sözünü kesti Selin. "Hiç ebesiz saklambaç olur mu?"

"Haklısın, özür dilerim. Ebesiz saklambaç aslında oyun değil, bir tür yarışır," diye açıkladı Kiki. "Kayabalıklarının sabrını ölçer. Daha önce de söylemişim. Oyun, Kayabalıklarının işidir ve buldukları bu oyunlara hepsi katılmak zorundadır. En iyisi, şu oyunu kısaca anlatayım sana. Ebesiz saklambaçta, tüm oyuncular dağılır ve bir yerlere saklanırlar. Yalnızlığa dayanamayıp sıkılanlar, saklandıkları yerden birer ikişer çıkarlar. En sona kalan oyunu kazanır."

"Tamam, anladım," dedi Selin. "Artık devam edebilirsin."

"Eveet! Nerede kalmıştık?..."

Lider Büyük Kayabalığı'nın verdiği komutla, tüm aile dört bir yana dağılarak saklanmış. Minik Kayabalığı adı gibi küçük olduğundan, en yakınındaki yosunun dibine büzülmüş. Yeri çok rahatmış; ama tuhaf, pis bir koku alıyormuş. Bunun hiç de hoş bir şey olmadığını düşünmüş. Büyük Kayabalığı'na haber vermek için yerinden fırlamış.

"Ey, Büyük Lider! Ey, Büyük Lider!" diye kuyruğunu sallayarak, Büyük Kayabalığı'nı aramaya başlamış. Bir de ne görsün? Ortanca Kayabalığı ile İri Kayabalığı da var güçleriyle dolanıyor, bir yandan da "Ey, Büyük Lider!" diyerek bağıryorlarmış. Sonunda ortaya çıkan Büyük Kayabalığı üçünü de tek tek dinlemiş.

"Efendim, arkasına saklandığım yosunun dibinden pis bir koku geliyor." "Büyük Lider, hemen sahildeki kayanın oyuğundan, ne olduğunu anlayamadığım acı bir su çıkıp, dünyamıza karışıyor."

"Evet, Büyük Kayabalığı. O kayanın dibindeki kum tanecikleri de kararmış. Yapış yapış, kara bir şeyle kaplanmış."

"Korkmayın, benim güzel kardeşlerim," diyerek yatıştırmaya çalışmış onları, Büyük Kayabalığı. "Şimdi, hep birlikte gider bakarız."

Büyük Kayabalığı kuyruğunu üç kez sallayınca, bütün oyuncular saklandıkları yerlerden çıkarak, liderlerinin çevresinde toplanmışlar.

Küçük Kayabalıkları tam üç gün üç gece, o tuhaf kokunun, o acı suyun ve o yağlı karanın ne olduğunu araştırmışlar. Ama bulamamışlar. Daha da kötüsü her geçen gün koku da, yağlı kara da çoğalıyormuş. Koku evlerini sarmış, yiyecekleri bozulmuş. Önce bebeler, ardından yaşlılar hastalanmışlar.

Büyük Kayabalığı bakmış olacak gibi değil, tüm aileyi toplamış.

"Güzel kardeşlerim, görüyorsunuz durumumuz hiç iyi değil, demiş. "Çok düşündüm ve bir karar verdim. Sizler toparlanmak ve hemen buradan uzaklaşmalısınız. Üç koy ötede çok elverişli, güzel kayalıklar var. Bir süre orada kalın. Ben de buradaki gelişmeleri izler, gerekirse İri-Diri soydaşlarımızdan yardım isterim."

Küçük Kayabalıkları, ilk kez liderlerine karşı çıkarak, "Olmaz!" demişler. "Bu koy bizim. Yuvamız, aşımız, suyumuz. Onu korumak hepimizin görevi. Hiçbir yere gitmiyoruz."

Böylece, küçük koyda amansız bir savaş başlamış. Yosunlardan harç, kum taneciklerinden tuğla yapan Küçük Kayabalıkları, kötü kokuların ve acı suların sızdığı oyukların, çatlakların önüne duvarlar örmüşler. Kendilerinden daha büyük ve güçlü balıklar olan İri-Diri soydaşlarının da yardımıyla uzaklardan getirdikleri kaya tozu ve temiz kumla, yağlı karadan oluşan bataklıkları kurutmaya çalışmışlar. Öylesine çabalıyorlarmış ki, birbirleriyle iki laf edecek zamanları bile kalmamış.

Ama, her şey boşunaymış. Akşam yaptıkları, sabah yıkılıyormuş. Üstelik, daha da büyük çatlaklar ve gedikler açılıyormuş.

Bir sabah erkenden, tam çalışmaya başlayacakları sırada, Büyük Kayabalığı onlara seslenmiş. "Durun! Uğraşmamız bir işe yaramıyor," demiş Lider. "Kaybımız çok büyük. Buradan göçmeliyiz. Aldığım duylara göre, bu sahildeki tüm koylarda aynı sorun yaşanıyor. Bunun için, çok uzaklara gitmemiz gerek."

Kayabalıkları birbirlerine bakıp düşünmüşler. "Peki, Büyük Kayabalığı," demişler sonra da. "Senin dediğin olsun. Liderimiz sensin."

Büyük Kayabalığı başıyla kuyruğunu aynı anda sallayarak, "Olmaz!" demiş. "Ben çok yaşıyım. Bize genç, atak, güçlü bir lider gerek. Göç zor, çok zor bir iştir. Büyük bir konvoy oluşturacağız. Liderin tüm konvoyu, başından sonuna kadar denetiminde tutabilmesi gerek. Bunu ben yapamam. "

Küçük Kayabalıkları, liderlerinin sesindeki kararlılığı ve bilgeliği fark edince, hiç üstelememişler.

"Bu görevi en iyi Küçük Kayabalığı yapar," demiş Ortanca Kayabalığı. "Lider o olsun."

Bu öneriye karşı çıkan hiç kimse olmamış ve Küçük Kayabalığı, bir anda yeni lider seçilivermiş.

"Ne oldu, Selin? Gözüne bir şey mi kaçtı?"

"Hayır, Kiki..."

"Seliinî Sen ağlıyorsun. Tamam, anlatmıyorum. Bitti."

"Lütfen, Kiki... Lütfen, devam et."

Kiki, bir süre sessiz kalıp, uzun uzun Selin'e baktı.

"Gülümse!" dedi sonra sesini sertleştirmeye çalışarak. "Güzeeel, işte böyle. Unutma, bu bir düş. Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir."

Konvoy, tam otuz gün süren zorlu bir yolculuktan sonra sessiz, sakin bir koya varmış. Burada kendi koylarında olduğu gibi büyük kayalar ve yosun ormanları yokmuş. Ama, göz alabildiğince uzayan pırıl pırıl bir kumluk, yakamozlar gibi ıslıl ıslıl parıldıyormuş. Komşu yerleşmelerin çocuk balıkları, koşa koşa yanlarına geliyor, taklalar atıp yüzüyorlarmış.

Lider Küçük Kayabalığı öncelikle bütün koyu yüzmüş, kıyı bucağı incelemiş. Sonra da çevre koyları dolaşmış.

"Güzel kardeşlerim, ben burayı çok beğendim," demiş geri dönünce. "Sizler de beğendinizse, buraya yerleşebiliriz."

Tüm aile kafa kafaya vermiş, konuşup tartışmışlar. Sonunda bir karara varmışlar. "Sevgili liderimiz, Küçük Kayabalığı, bu koyu biz de beğendik. Evet, buraya yerleşelim," demişler.

Ve hemen o anda, yeni evlerini yapmaya koyulmuşlar. Bu yeni yurtlarında, eski koylarındaki gibi kaya oyukları olmadığı için dip kumunu kazarak, kendilerine derin yuvalar, sığınaklar ve geçitler yapmışlar. Kısa zamanda, eski coşku dolu günlerine yeniden kavuşmuşlar.

Küçük Kayabalıkları sıra özlemi çekmekle birlikte, yeni koylarına alışmışlar. Yine eskisi gibi, birbirinden ilginç oyunlar bulmaya başlamışlar.

Günlerden bir gün, güneşin kıyıdaki bodur yosun ormanının üstünde parladığı ilk saatlerde, korkunç bir gürültü duyulmuş. Hemen arkasından da yer sarsılmış, mavi sular dalgalanmış. Küçük Kayabalıkları daha ne oluyor bile diyemeden, evleri başlarına yıkılıvermiş.

"Tüm aile hiç zaman yitirmeden, açık denize doğru kuyruk sallamış. Tek başına kalan Lider Küçük Kayabalığı da sahile yaklaşmış.

Kumsaldaki biricik kaya olan Yosun-Bitmez-Kayanın dibinde minicik bir yengeçle karşılaşmış. "Aman arkadaşım, bu ne hal? Neler oluyor?" diye sormuş telaşla.

"Hiç sorma, Kayabalığı," diye dert yanmış minik yengeç. "Kıyıda Cennet Köyü diye bir site kuruluyormuş. Denizi karaya katıp, havuzlar yapacaklarmış. Bak... Ben bütün ailemi kaybettim. Hepsi bir yerlere dağıldı gitti. Sizler de bir an önce kaçıp kurtulun. '"

"Sen de benimle gel," demiş Küçük Kayabalığı. "Mutlaka yaşayacak başka bir koy buluruz."

"Olmaz!" demiş minik yengeç. "Ağabeylerim beni arıyorlardır. Sizinle gelemem."

Nice Lider Küçük Kayabalığı, Reis İri-Dinnin yanına gitmiş. Selam verip, neler olduğunu sormuş.

"Üzgünüm..." demiş Reis İri-Diri, bezgin bir sesle. "Sorun her yerde aynı. Ya santral yapılıyor, ya da fabrika kuruluyor. Her durumda bizi oradan oraya sürüyorlar. Ne yapacağımızı biz de bilemiyoruz."

Küçük Kayabalığı derin derin düşünmüş.

"Eski koyumuza dönsek," diye önerecek olmuş, "İçimizde oraları özlemeyen yok." "Bu çok tehlikeli," demiş Reis İri-Diri. "Göze alamayız."

Küçük Kayabalığı eski koylarına gitmiş. Gittiğinde eski koyunun yol olduğunu Medüz denizanasından öğrenmiş. Medüz Ana buraya boşuna geldiğini söylemiş.

Üzgün Küçük Kayabalığı başını sallayarak, "Hayır!" demiş ona. "Hayır, buraya boşuna gelmedim ben!"

"Yapacak hiçbir şey yok," demiş Medüz Ana. "Anlaşana, budala!"

"Senin için, benim için yok belki, ama onlar için var!" diye direktmiş Küçük Kayabalığı, ağlamaklı bir sesle.

"Onlar da kim?" diye sormuş öfkeyle yaşlı denizanası.

"Çocuklar, Medüz Ana" diye bağırmış Küçük Kayabalığı. "Çocuklar! Evet, onlarla konuşmalıyım mutlaka!"

"Seliin!" dedi Kiki. "Sen de o umarsız denizanası gibi bakmaya başladın bana. Neden bu kadar şaşırдың?"

"Elbette şaşırıyorum. Çocuklarla nasıl konuşacak, Küçük Kayabalığı?"

"Konuşuyoruz ya! Ben Küçük Kayabalığı değil miyim?"

"Ama Kiki, sen..."

"Unutma, sevgili Selin! Bu bir düş. Senin ve küçük kayabalıklarının düşü..." Selin, yanağını okşayan sıcak, hafif bir dokunuş hissetti. Önce uzun, kara kirpikleri oynadı, sonra yavaş yavaş gözleri açıldı. Sabah olmuştu. Başucundaki annesi siyah, gür saçlarını okşuyordu. Selin gülümseyerek ona baktı.

"Bir düş gördüm, anne," dedi. "Ama bu düş... Gerçektir."

Zeynep Cemali, Gül Sokağı'nın Dikenleri

Etkinlik 1: Kahramanımız düşünde neler görmüş olabilir. Yazınız.

TAHMİN ET...

Kahramanımız düşünde neler görmüş olabilir.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Olay ne zaman ve nerede geçmektedir? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y1......

S2. Selin'in düşünde konuştuğu kişi kimdir? Bu kişinin fiziksel özelliklerini söyleyiniz.

Y2......

S3... Kiki'nin anlattığı öykü nerede geçmektedir? Orada kimlerin yaşadığını söyleyiniz.

Y3......

S4. Küçük Kayabalıkları ne işle uğraşıyorlarmış? Ebesiz saklambacı açıklar mısınız? Siz hiç ebesiz saklambaç oynadınız mı?

Y4......

S5. *“Küçük Kayabalıkları'nın tek işi oyun bulmakmış. Akşam oldu mu hepsi toplanır, ertesi gün için yeni bir oyun bulurlarmış.”* Tümcesinden hareketle siz de hiç yeni bir oyun buldunuz mu? Bulduysanız nasıl bir oyun? Açıklayınız.

Y5......

S6. Küçük Kayabalıkları liderlerini nasıl seçiyormuş? Metinden hareketle açıklayınız.

Y6.....
.....

S7. Küçük Kayabalıklarının yaşadığı yerde ne gibi değişiklikler olmuştur? Bunu maddeler halinde yazınız.

Y7.....
.....
.....

S8. Küçük Kayabalıkları evlerini korumak için neler yapmıştır? Sonucu nasıl gerçekleştirmiştir?

Y8.....
.....

S8. Küçük Kayabalıkları neden evlerini terk etmek zorunda kalmıştır? Bunu metindeki hangi tümcelerden anladınız?

Y8.....
.....

S.9. Kiki nasıl lider seçilmiştir? Sebeplerini yazınız.

Y9.....
.....

S10. Küçük Kayabalığı'nın göç hazırlıkları nelerdir?

Y10.....
.....

S11. Küçük Kayabalıkları'nın göç ettikleri koy hangi özelliklere sahiptir?

Y11.....
.....

S12. “*Sen hiç yurdundan ayrı kaldın mı, Selin?*” tümcesinde Kiki'nin duyguları ve düşünceleri neler olabilir? Sizce neden Selin'in düşünce girmiştir?

Y12.....
.....

S13. “*Sıla özlemi*” sizce ne demektir? Siz de kahramanın yaşadığı gibi bir sıla özlemi çektiniz mi?

Y13.....
.....

S14. Küçük Kayabalığı'nın göç ettiği koyunda neden yerler sallanmıştır? Bu durumda lider olarak Küçük Kayabalığı ne yapmıştır?

Y14...

S15. Reis İri-Diri'ye göre koylardaki sorun nedir? Söyleyiniz.

Y15.....
.....

S16. Küçük Kayabalığı koylardaki bu sorunlara karşılık nasıl bir çözüm üretmiştir? Çözümü nasıl sonuçlanmıştır?

Y16.....
.....
.....

S17. Küçük Kayabalığı eski koyuna giderken denizde hangi değişikliklere tanık olmuştur? Değişiklikleri söyleyiniz.

Y17.....
.....

S18. Küçük Kayabalığı eski koyuna giderken küçücük başı yumuşak, yapış yapış neye çarpmıştır? Çarptığı şeyin fiziksel özelliklerini söyleyiniz.

Y18.....
.....

S.19. Küçük Kayabalığı'nın koyuna neler olmuştur? Medüz Ana neden umutsuzdur?

Y19.....
.....

S20. Selin'in ağlamasını gören Küçük Kayabalığı "*Unutma, bu bir düş. Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir*" diyerek ne anlatmak istemiştir? Açıklayınız.

Y20.....
.....

S21. Küçük Kayabalığı'nın "Senin için, benim için yok belki, ama onlar için var" dediği kişiler kimdir? Bu kişiler neler yapabilir? Kendi önerilerinizi getiriniz.

Y21.....
.....

S22. Selin'in "*Bir düş gördüm, anne ama bu düş gerçektir.*" tümcesinde ne anlatmak istemiştir?

Y22.....
.....

S23. Siz Selin'in yerinde olsaydınız ne yapardınız? Açıklayınız.

Y23.....
.....

S24. Sizce, bu öyküye uygun bir başka başlık ne olabilir? Neden?

Y24.....
.....

S25. Metinden de yararlanarak su kirliliğinin sebeplerini ve sonuçlarını anlatan tümceler oluşturunuz.

Y25.....
.....
.....

.....

S26. Ülkemizde ve dünyada çevre konusuna duyarlılıkla bilinen sivil toplum kuruluşlarının adını biliyor musunuz? Siz de bu kuruluşlara destek olmak için bir şeyler yapabileceğinize inaniyor musunuz? Nasıl?

Y26.....
.....
.....

S27. Öyküde yazar olayları nasıl sıralamıştır? Öyküdeki bölümleri (giriş, gelişme, sonucu) bularak birer tümceyle yazınız.

Y27.....
.....
.....

S28. Sizce yazar bu öyküyü yazmakla bizde hangi duyguyu/duyguları uyandırmak istemiştir? Tartışınız.

Y28.....
.....
.....

S29. Okuduğunuz öykünün konusu sizce nedir? Yazar hangi konu üzerinde durmaktadır?

Y29.....
.....
.....

S30. Öykünün ana düşüncesi nedir? Neden?

Y30.....
.....
.....

S31. Öykünün ana düşüncesini karşılayacak atasözleri ya da özdeyişler biliyor musunuz?

Y31.....
.....
.....

S32. Metnin yardımcı düşüncelerini söyleyiniz.

Y32.....
.....
.....

S33. Öyküde yer alan kahramanlar kimlerdir? Kahramanların fiziksel özellikleriyle belirtiniz.

Y33.....
.....
.....

S34. Okuduğunuz metnin türü nedir? Niçin? Metinden de yararlanarak özelliklerini söyleyiniz.

Y34.....
.....
.....

S35. Dersin giriş bölümünde izlediğimiz “Man” adlı kısa film ve sunuda yansıttığımız karikatürle “Küçük Kaya Balıkları” adlı öykü arasında benzerlikler var mıdır?. Açıklayınız.

Y35.....
.....
.....
.....

S36. “Küçük Kayabalıkları” adlı öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi aşağıdaki tabloda uygun olan bölüme yazınız.

Üzücü; Çünkü
Gerçekçi; Çünkü
Sıkıcı; Çünkü
İlgi çekici; Çünkü

(Sever, Kaya ve Aslan, 2011: 174)

SORULAR VE YANITLAR

S1. “Denizminareleri, lider, bataklık, göç, yakamoz, konvoy, denizanası” sözcüklerinin metindeki anlamlarını metnin bağlamından hareketle söyleyiniz. Metnin bağlamından ve öngörülerinizden yola çıkarak doğru anlam bulunamıyorsa Türkçe sözlükten yararlanabilirsiniz.

Y1.....
.....
.....
.....

S2. “Lider Küçük Kayabalığı öncelikle bütün koyu yüzmüş, kıyı bucağı incelemiş.” tümcesinde yer alan “kıyı bucağı incelemek” deyimini metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y2.....
.....
.....

S3. “Gerçekte iyi işler yapmak, herkesin elindedir.” tümcesi ne anlama gelmektedir? Metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y3.....
.....

S4. “Tüm aile kafa kafaya vermiş, konuşup tartışmışlar.” tümcesinde geçen “kafa kafaya vermek” deyimini metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y4......
.....

S5. “Bir süre sonra, sözcükler anlamlarını yitirmeye başladı. Ardından gözkapakları ağırlaştı.” tümcesinde yer alan “sözcüklerin anlamını yitirmeye başlaması ve gözkapakları ağırlaşması” söz öbeklerinin gerçek anlamlarını metinden hareketle açıklayınız.

Y5......
.....
.....

S6. Metinde geçen hangi sözcük “Elmas parçacıkları gibi parlamak” olarak nitelendirilmiştir? Siz de çevrenizde bulunan bir şeyi, kimseyi bu yapıya uygun olarak nitelendiriniz.

Y6......
.....
.....

S.7. “Ansızın beliren Kiki...” tümcesinde yer alan “Ansızın” sözcüğü yerine hangi sözcükleri kullanabilirsiniz?

Y7......
.....

S8. “Öykülere bayılırım.” tümcesinde geçen “bayılmak” sözcüğü hangi anlamdadır? Siz de “bayılmak” sözcüğünü bu anlamda kullanabileceğiniz bir tümce yazınız.

Y8......
.....

S.9. “Bu gördüğün kıyılarda yıllar, yıllar önce büyük bir aile yaşarmış.” tümcesinde yer alan koyu harflerle yazılmış sözcükler ne anlama gelmektedir?

Y9......
.....

S10. “Küçük Kayabalıkları, liderlerinin sesindeki kararlılığı ve bilgeliği fark edince, hiç üstelememişler.” tümcesindeki “üstelememek” sözcüğünü metnin bağlamından hareketle açıklayınız.

Y10......
.....

S11. “Hiç sorma, Kayabalığı,” diye dert yanmış minik yengeç.” tümcesindeki “dert yanmak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. “Dert yanmak” deyimini yerine başka hangi sözcükler kullanılabilir? Söyleyiniz.

Y11......
.....

S12. “Bu çok tehlikeli,” demiş Reis İri-Diri. “Göze alamayız.” tümcesindeki “göze almak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. Siz de “göze almak” deyimini kullanarak bir tümce yazınız.

Y12.....

S13. “Kardeşlerimi kendi kardeşlerinden ayrı tutmayacağına söz ver.” tümcesinde yer alan “ayrı tutmak” deyimini metinden hareketle açıklayınız. Siz de “ayrı tutmak” deyimini kullanarak bir tümce yazınız.

Y13.....

S14. “Yumuşacık ama dipdiri bedeni, tıpkı bir kesekâğıdı gibi orasından burasından yırtılmış, feri kaçmış dört gözüyle acılar içinde ona bakıyormuş.” tümcesinde yer alan “feri kaçmak” ne anlama gelmektedir? Açıklayınız.

Y14.....

Etkinlik 2:

DERELER

İlkokul dergilerinde
Görürüz hep
Masmavi dereler akar
Köylerde,
Yeşil başlı ördekler
Yüzer içinde keyifle

Derenin çevresinde
Sazlıklar
Çayırlar olur,
Çocuklar oynar el ele.
Dinlesem duyacağım neredeyse,
Ağustosböceklerinin
Kurbağaların seslerini bile.

Oysa kentteki dereler,
Kapkara akıyor,
Hiçbir canlı yaşamıyor içinde,
Üstelik çok pis kokuyor.

Ben de bu şiirle
Sesleniyorum büyüklerime,
Diyorum ki,
Dereler temiz olsun her yerde.

Melisa Gürpınar, Gel Dünyayı Seyredelim (s.65)

SU

Ne güzeldir
Birleşip
Çukurca tutulan iki avuca
Akan suyun dolması.
Ne hoştur
Avuçta biriken serin suyu
Koyu bir orman

Bir şelale düşleyerek
Yüze vurması.
Ne tuhaftır
Bir avuç suyla
Ohhh
Tüm ruhun yıkanması...

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s.73)

Yukarıdaki şiirlerin size duyumsattıklarını, çağrıştırdıklarını resimle anlatınız.

Etkinlik 2:

Serap Deliorman (Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek, s. 123)

BİZDEN SONRA GELECEKLER YESİN

Bir gün Nasreddin Hoca, bahçesine fidan dikiyormuş. Dostlarından biri:

- “Efendi! Bunlar ne zaman büyüyecek? Ne zaman yemiş verecek de yiyeceksin?” demiş. Hoca:

- “Bizden önce gelenlerin diktikleri bize yeter. Bunların yemişini de bizden sonra gelecekler yesin.” demiş.

(Boratav, 2007: 250)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Okuduğumuz fıkra ile sizce incelediğimiz öykü, kısa film ve karikatürler arasında bir ilişki var mı? Açıklayınız.

Y1.....

.....

.....

S2. Nasreddin Hoca ağaç dikerken gelen arkadaşının “Bunlar ne zaman büyüyecek? Ne zaman yemiş verecek de yiyeceksin?” diyerek soru sormasını nasıl açıklarsınız?

Y2.....

.....

.....

S3. Nasreddin Hoca ile dostu arasındaki düşünme biçimleri arasında nasıl bir fark vardır. Açıklayınız.

Y3.....

.....

S4. Nasreddin Hoca ağaç dikerken nasıl bir mantık güdüyor? Açıklayınız.

Y4.....

.....

S5. Siz hiç bir ağaç diktiniz mi? Çevreyi ve doğayı korumak, güzelleştirmek için ağaç dikmenin ne gibi bir önemi vardır? Açıklayınız.

Y5.....

.....

S6. Çevreyi ve doğayı korumak, güzelleştirmek için sizler ne yapardınız ya da yaptığınız farklı eylemler var mı? Açıklayınız.

Y6.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 3:

BUGÜN BAYRAM

Sen gittin gideli
İçimde öyle bir sızı var ki
Yalnız **sen** anlarsın
Sen şimdi uzakta
Cennette meleklerle
Bizi düşler ağlarsın

Bugün bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi

Sen yaz geceleri
Yıldızlar içinden ara sıra
Bize göz kırparsın
Sen soğuk günlerde
Kalbimi ısıtan en sıcak anımsın

Bugün Bayram
Erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi

*****Şarkıda koyu renkte yazılmış sözcüklere bakınız, bunlar niçin kullanılmış olabilir? Hangi sözcüklerin yerine kullanılmış olabilir? Bu sözcüklerin tümedeki görevi ne olabilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 4: Aşağıdaki tümceleri inceleyiniz. Koyu yazılmış sözcüklerin, hangi kelimelerin yerine kullanıldığını yazınız.

1. Sınıf dolabından silgiyi aldım

- Sınıf dolabından **neyi** aldın?
- ‘Neyi’ sözcüğüsözcüğü yerine kullanılmıştır.

2. Ablamın düğününde bu elbiseyi giyeceğim.

- Ablamın düğününde **bunu** giyeceğim.
- ‘Bunu’ sözcüğü.....sözcüğü yerine kullanılmıştır.

3. Gözde’nin arabası çok güzel

- Gözde’nin **neyi** güzel?
- ‘Neyi’ sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.

4. Ankara'ya geldiğime çok sevindim.

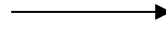
- **Buraya** geldiğime çok sevindim.
- 'Buraya' sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.

5. Kitaplarım olmadan yaşamayı düşünemiyorum.

- **Onlar** olmadan yaşamayı düşünemiyorum.
- 'Onlar' sözcüğüsözcüğünün yerine kullanılmıştır.

Etkinlik 5: Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Boşluklara gelebilecek sözcükleri yazınız.

Arda motora binmeyi çok sever.
.....motora binmeyi çok sever.

Ayşe ve Nazlı acıktıklarında yemek yerler.
.....acıktıklarında yemek yerler.

Hasan: Geçen akşam neredeydin?

Emine: Kim nerdeydi?

Hasan: Tabi ki

Emine: İstanbul' a gitmiştik.

Hasan: Kiminle gittin?

Emine: Ceren ve Sıdıka ile birlikte teyzemleri ziyarete gittik.

Hasan: Ne güzel keşkede gelseydim.

Emine: Üzülme bir dahaki seferede gelirsin.

Hasan: Teşekkür ederim. çok düşüncelisin ama sizi rahatsız etmek istemem.

Emine: Tamam, görüşürüz sonra. İyi günler.

Hasan: İyi günler.

Etkinlik 8: Bu karikatürler hakkında neler düşünüyorsunuz? Düşünceleriniz konuşma ilkelerine uygun olarak bildiriniz.

Monireh Ahmadi, (İran, 2017)
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

C. B. Shibu Cheriapadath Balan (Hindistan, 2007)
(<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>)

DEĞERLENDİRME

1.

KÜÇÜK KARA BALIK

...Küçük Kara Balık denize ulaştığı için çok sevinçliymiş. Onlara "İyisi mi ben önce bir etrafı dolaşayım," demiş. "sonra gelir size katılırım. Balıkçı adamın ağını çektiğinizde ben de sizinle birlikte olmak istiyorum."

Balıklardan biri, "Pek yakında istediğine kavuşacaksın," demiş. "Şimdi git biraz dolaş. Ama yüzeye çıkarsan balıkçılı unutmama. Bugünlerde kimseden çekinmiyor. Günde dört beş tane balık avlamadıkça bizi rahat bırakmıyor."

Küçük Kara Balık bunu dinledikten sonra denizdeki balık sürüsünden ayrılmış ve tek başına yüzmeye başlamış. Çok geçmeden yüzeye çıkmış. Güneş sıcağımış. Küçük Kara Balık güneşin yakıcı sıcaklığını sırtında duyumsamaktan tat alyormuş. Yavaşça ve salmarak denizin yüzeyinde yüzüyor ve kendiyile konuşuyormuş:

"Şimdi ölüm çok kolay uğrayabilir bana! Ama ben yaşayabildiğim sürece ölümü karşılamaya gitmemeliyim. Elbette, bir gün ölümle karşılaşsam -ki karşılaşacağım- önemli değil, önemli olan şu ki benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek."

Küçük Kara Balık düşüncelerini bundan fazla sürdürememiş. Balıkçıl onu kaparak kaldırmış. Küçük Kara Balık, balıkçı gagasının ortasında çırpınıyor; ama kendini kurtaramıyormuş.

Balıkçıl onu belinden öyle sıkı kavramış ki neredeyse canı çıkacakmış balığın. Küçücük bir balık, suyun dışında ne kadar dayanabilir ki?

Kara Balık düşünmüş, keşke balıkçıl onu bir an önce yutsa da en azından midesinin suyuyla, nemiyle ölümünü birkaç dakika geciktirse... Bu düşüncelerle balıkçıla, "Neden beni canlı canlı yutmuyorsun?" demiş, "Ben öldükten sonra bütün bedeni zehirle dolan balık cinsindenim."

Balıkçıl bir şey söylememiş. Düşünmüş:

"Seni hileci seni! Ne numaraların var? Beni konuşturarak kaçmak mı istiyorsun?"

Uzaklarda deniz bitiyor ve kara görünüyor, giderek yaklaşıyormuş. Balık düşünmüş:

"Karaya varırsak işim bitiktir. Kurtulmamın imkânı yok." Bunun üzerine balıkçıla demiş ki:

"Biliyorum beni çocuğuna götürmek istiyorsun ama karaya varıncaya kadar ben ölmüş olacağım ve bütün bedeni zehir dolu bir çuval olacağım. Neden çocuğuna acımıyorsun?" Balıkçıl düşünmüş:

"Tedbir' elden bırakmamalı. Seni kendim yerim ve çocuklarıma başka bir balık avlarım. Ama dur bakalım, bu işte bir numara olmasın sakın? Hayır, hiçbir şey yapamazsın.

"Balıkçıl bunları düşünürken, Küçük Kara Balık gevşemiş ve hareketsiz kalmış. Balıkçıl düşünmeye başlamış, "Ya öldüyse? Şimdi artık kendim de yiyemem bunu. Bu kadar yumuşak nefis bir balığa yazık ettim."...

Samed Behrengi, Küçük Kara Balık (s. 45-49)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Balıklar, Küçük Kara Balık'ı neden uyarıyorlar? Sizce tehlikeli bir durum söz konusu mu? Açıklayınız.

-
-
- *"Şimdi ölüm çok kolay uğrayabilir bana! Ama ben yaşayabildiğim sürece ölümü karşılamaya gitmemeliyim. Elbette, bir gün ölümle karşılaşsam -ki karşılaşacağım- önemli değil, önemli olan şu ki benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek."* tümcelerinden yola çıkarak Küçük Kara Balık neden böyle düşünmüş olabilir? *"...benim yaşamım veya ölümüm başkalarının yaşamını nasıl etkileyecek..."* sözleri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Neden?
-
-
-
-
-

- Balıkçıl denizde yüzerken başına ne gelmektedir? Açıklayınız.
-
- Küçük Kara Balık, Balıkçıl'dan kurtulmak için neler yapmaktadır? Yaptıklarında başarılı olmakta mıdır? Açıklayınız.
-
- Metnin devamında sizce neler yaşanmış olabilir? Açıklayınız.
-
- Küçük Kara Balık adlı yapıtı daha önce duymuş muydunuz? Bu yapıt hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
-
-
-

2. "Ağır" sözcüğü, aşağıdaki tümcelerin hangisinde "yavaş" anlamında kullanılmıştır?

- A) Kaynak yetersizliğinden işler ağır ilerliyor.
- B) Boksta ağır sıklet şampiyonu olmuş.
- C) Elindeki poşetler ona ağır geldi.
- D) Ağır bir hastalık geçirdi ama şimdi iyi.

3. Türü türü renklere bezenmiş,
Yeşil yaprak ile dşşeli dağlar,
Giyinmiş, kuşanmış gelin misali
Gülüyor yüzüne neşeli dağlar.

Aşık Veysel

Yukarıdaki şiirde kişileştirilen varlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) yaprak
- B) dağlar
- C) gelin
- D) renk

4. Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

Yüzünde sevinç/umut belirtileri görünmek
Yaptığı işten pişman olmak
Sahip çıkmak, yardımcı olmak
Şaşkınlıktan konuşamamak
Huzursuz etmek, sıkmak

Dili dışı kilitlenmek
Yüreğini daraltmak
Gözleri parlamak
Dizini dövmek
Kanat germek

5. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini göre işaretleyiniz.

6. Gün doğarken horoz öter,
Bize der ki; 'Uyku yeter.'
Tembelleri sevmem asla,
Haydi, çabuk işe başla!

Yukarıdaki dördlükte kaç adıl kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Tümceler	Kişi Adılı	İşaret Adılı	Belgisiz Adıl	Niteleme Önadı	Belirtme Önadı
<u>Q</u> , tam üç senede yapıldı.					
<u>Bazıları</u> öğretmeni çok öznlüyor.					
<u>Siz</u> dersini dinliyor musunuz?					
<u>Bu</u> davranışı doğru mu?					
<u>Zeki</u> öğrenciler soruları dikkatli okur.					

7. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde durum eki almış bir adıl yoktur?

- A) Çocuk nasıl içsin bunu; çok soğuk?
B) Bunu ona hemen vermeni istiyorum.
C) Arabayı, kendim kullanacağım.
D) Benden aldığım borcu ne zaman ödeyeceksin?

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde adıyla kurulmuş bir tamlama vardır?

- A) Domatesin fiyatı dudağımı uçuklattı.
B) Sınav sonuçları yarın açıklanacak.
C) Kapının kilidini değiştirmişler.
D) Buraya kendi arabasıyla gelmiş.

9. Aşağıdaki dizelerin hangisinde adıl yoktur?

- A) Elâ gözlerine kurban olduğum,
B) Yüzüne bakmaya doyamadım ben.
C) İbret için gelmiş derler cihana,
D) Noktadır benlerini sayamadım ben.

EK 3. 3. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 3 (Bir Kış Öyküsü)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 3

BİR KIŞ ÖYKÜSÜ

(Sulhi DÖLEK)

BİR KIŞ ÖYKÜSÜ

Uzun bir kışı yeni geride bıraktık. Birçok yerde ağaçlar daha çiçek açmaya başlamadı bile. Yakında güneş göz kamaştırıcı bir süs gibi durmayı bırakıp ısıtmaya başlar yeryüzünü. Bahar gibisi yok. Toprak canlanır, ağaçlar yapraklarını giyinir, kuşlar şarkılarını bıraktıkları yerden sürdürür, ortalık erken aydınlanıp geç kararmaya başlar. Bahar çok güzeldir gerçekten.

Sözünü ettiğim öykünün geçtiği gün, hava çok soğuktu. Yalnız dışarı değil, çoğu evlerin içi de soğuktu. Yakıtsızlıktan kaloriferler ısıtmıyor, odun ve kömür bulmak çok güçleştiği için sobalar yanmıyordu. Bir gün önce yağın kar, yollarda donmuştu ve bunun üstüne yeniden ince taneli kar bir yağıyordu. İnsanlar üşümek için gidecekleri yere bir an önce ulaşmak istiyorlardı. Ama düşmekten korktuklarından yavaş yavaş yürüyorlardı.

Kış öyküleri hüzünlü olur genellikle. Çünkü kışın yoksulların işi epeyce zorlaşır. Yazın bir gömlekle bir pantolonla rahatça gezilebilir ama kışın kalın giyecekler gereklidir. Yazın sebzeler, meyveler bol ve ucuzdur oysa kışın kimi zaman ekmek bulmak bile güçleşir. Evet, kış öyküleri hüzünlüdür genellikle. Ama hüzünlü olmayan kış öyküleri de vardır. Sözünü ettiğim bu çok soğuk kış gününde adamın biri, bir duvarın dibinde durmuş kaval satıyordu. Bir yandan kaval çalıyor, ara verdikçe de “Kavallarım var.” diyordu. “Güzel kavallarım var, her eve gerekli, herkese gerekli.” Kavalı çok güzel çalıyordu ama benim ilgimi kavalın sesi değil, adamın söyledikleri çekti. Neden her eve ve herkese bir kaval gerekli olsun? Kaval insanın temel gereksinimlerinden biri değil ki. Havasız, susuz, yiyeceksiniz yaşayamazsınız ama kırk yıl kavalsız kalsanız yine de yakınmak aklınızdan bile geçmez belki. Kavalcının sözleri benim gibi başkalarının da ilgisini çekmişti. Kısa sürede adamın çevresinde birçok insan toplandı. Aralarında gençler, yaşlılar, iyi giyimliler, yoksul giyimliler, çocuklar, kadınlar, şişmanlar ve zayıflar vardı. Kimi işine kimi okuluna kimi pazara kimi de evine gidiyordu. Kavalcının söylediklerini duyanlar, durup *kulak vermeden* edemiyorlardı. Kalabalık gitgide büyüyordu. Yüzlerde gülümsemeler vardı. Dondurucu rüzgarı, ince ince savrulan karı, işini gücünü unutmuştu herkes. Kadınlar, erkekler ve çocuklar kavalcının söylediklerini dinlerken alaylı bakışlarını gizlemeye gerek bile durmuyorlardı. Çoğu kavalcının -nasıl söylemeli- kafasından biraz rahatsız olduğunu düşünüyordu besbelli. Herkes bakıyor, dinliyor ama kimse para verip kaval almaya kalkmıyordu. Her eve gerekli bunlar, diyordu kavalcı. Herkese gerekli. Bu adam düpedüz deli, dedi kadının biri. Herkese kaval gerekliymiş. Amma da gülünç. Geçekten de öyle, dedi bir adam. Sanki her şeyimiz tamam, bir kavalımız eksik. Böyle konuşmayın, dedi kavalcı yumuşak bir sesle. Benim kavallarımın çözemeyeceği sorun yoktur. Çok marifetlidir bu kavallar. Çok marifetliymiş, diye *dudak büktü* bir adam. Kaval değil sihirli değnek sanki. Eğer kavalların böyle marifetliyse çal da eksik olan şu aklım tamamlansın. Bu sözler üzerine koro gibi bir ağızdan gülmeye başladı kalabalık. Kahkaha atanlar bile vardı. Ne yalan söyleyeyim ben de güldüm galiba. Eğer kavalın o kadar marifetliyse çal şu soğuktan donan ellerim ısınsın biraz, dedi bir kadın. Mantosunun kürklü yakasını iyice kaldırmıştı. Kalabalık yeniden gülmeye hazırlanıyordu ki kavalcı elini havaya kaldırıp herkesi susturdu. Sonra da benim

önceden hiç duymadığım güzellikte bir hava çalmaya başladı. Elimde olmadan gözlerimi kapadım. Yemyeşil çayırın ortasındaydım. Ilık bir yel, çobanın gölgesinde oturup kaval çaldığı incir ağacının kokusunu taşıyordu. Sürüden ayrılan kuzuları geri döndüren köpek kocamandı. Renk renk binlerce kelebek, renk renk binlerce çiçeğe konup kalkıyordu. Kavalcı kavalını dudaklarından çekti, kalabalık gülmüyordu artık. Tuhaf şey doğrusu, dedi kürklü kadın. Anlam vermek zor ama bu kavalda bir şeyler var gerçekten. Sanki bir an buradan çok *uzaklara gittim*. Herkese gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle. Ne demek herkese gerekli, dedi yeni gelen bir adam. İki yanındaki adamları dirsekleyerek öne doğru ilerlemeye çalışıyordu. Kaval karın doyurur mu kardeşim. Müzik mi daha gerekli yoksa emek mi. Kavalcı, kavalını dudaklarına götürüp hafifçe üfledi. Sonra gözlerinin yumdu ve üflemeyi sürdürdü. Yumuşacık bir bulut gibiydi çıkan sesler. Onca insanı tüy hafifliğiyle kucakladı. O soğukken sokağından uzaklaşıp sıcak bir köy evine geldik hep birlikte. Yağı alınmış köpüklü ayranın tadını, yeşil soğanın kokusunu, tandır ekmeğinin arasına konmuş tuzsuz beyaz peynirin doyuruculuğunu çoğumuz hiç tanımiyorduk. Kimimizse tanıyorduk da anılarımızın çok derinlerinde kalmıştı tüm bunlar. Kavalcı, kavalını dudaklarından çekince güzel bir düştense ansızın koparılmış gibi şöyle bir silkindik hepimiz. Ne söyleyeceğimizi bilmiyorduk. Masal gibi, dedi bir çocuk. İnanılmaz bir şey bu. Herkese gerekli, dedi kavalcı. Her eve gerekli. Yaşlı bir adam duygularına ortak olduğumu bilerek baktı yüzüme. Bu kavalda olağanüstü bir güç var. Bütün mutsuzluklara çare olduğuna inanası geliyor insanın. Kavalcı bir kez daha çalmaya başladı kavalını. Bu kez daha istekli daha canlı, kendi benliğinden bir şeyler koparıp kavalın sesine katmaya çalışarak çalışıyordu. Kavalın deliklerinden geçiyordu kavalcı. Müzik olup havaya yayılıyordu. İşte o zaman her şeyi gördük. Yeni biçilmiş buğday saplarının kokusunu kokladık. Toprağa düşen ter damlasının bir zeytin dalı olup büyümesini izledik. Suyun döndürdüğü değirmenin ivecenlikten uzak ama yine de düzenli gıcırıtısını dinledik. Emek vermenin, emeğin karşılığını almanın güzelliğini yaşadık. Var olanı hakça paylaşmanın mutluluğunu içimizde duyduk. Kavalcı, kavalını ağızından çekti.

Soğuk bir yel esiyordu. İnce ince savruluyordu kar taneleri. Ve biz kentin dört yanında gelmiş genç ve yaşlı birçok insan orada durup kavalcıya baktık. Herkese gerekli, dedi kavalcı. Her eve gerekli. Hepimiz birer tane aldık. Ötekilerin kavallarıyla neler yaptıklarını bilmiyorum. Ama ben kendiminkiyle baharı getirmeye çalışıyorum. Bakın çevrenize. Erik ağaçlarının çiçek açtığını görebiliyor musunuz? Biraz daha yakından bakın ve dinleyin.

Sulhi Dölek, Bir Kış Öyküsü

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküye göre kış öyküleri neden yüreğimize sıkıntı verecek biçimde olmaktadır? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. Yaz ve kış mevsimleri arasında size göre ne gibi farklılıklar vardır? Açıklayınız.

Y2......
.....
.....

S3. “...Bahar gibisi yok. Toprak canlanır, ağaçlar yapraklarını giyinir, kuşlar şarkılarını bıraktıkları yerden sürdürür, ortalık erken aydınlanıp geç kararmaya başlar. Bahar çok güzeldir gerçekten...” sözlerinde yazar bahar mevsiminin güzelliklerinden söz etmektedir. Size göre en güzel mevsim hangisidir? Açıklayınız.

Y3......
.....
.....

S4. “...Bir yandan kaval çalıyor, ara verdikçe de “Kavallarım var.” diyordu. “Güzel kavallarım var, her eve gerekli, herkese gerekli...” sözlerinden yola çıkarak kavalcının insanları etkilemek için kullandığı bu tümceleri nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y4......
.....
.....

S5. Kaval satan adam neden yazarın ilgisini çekmiştir? Kaval sesi çevrede bulunan herkesi nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Y5......
.....
.....

S6. “...Herkese gerekli bu kavallardan, dedi kavalcı yumuşak sesiyle. Ne demek herkese gerekli, dedi yeni gelen bir adam. İki yanındaki adamları dirsekleyerek öne doğru ilerlemeye çalışıyordu. Kaval karın doyurur mu kardeşim. Müzik mi daha gerekli yoksa emek mi...” sözleriyle öykünün içerisinde yer alan başka bir kahraman duygularını dile getirmektedir. Siz bu kahramanın düşüncelerini nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y6......
.....
.....

S7. Yazar kavali dinlemeye başladığında belleğinde neler canlanmaktadır? Bir müziğin insanı alıp farklı bir düş evrenine taşıması olası mıdır? Açıklayınız.

Y7......
.....
.....

S8. Sizi hiç böyle bir müzik, böyle bir şarkı veya türkü; alıp uzaklara götürdü mü? Özlem duyduğunuz bir anı veya kişiyi sizlere anımsattı mı?

Y8.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 1: Aşağıdaki resimden hareketle anımsadıklarınızı ve düşüncelerinizi yazıya aktarınız.

Franz Marc, Karda Saman Yığınları, 1911, Franz Marc Müzesi, Kochel am See

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 2: Aşağıdaki görselden hareketle soruları yanıtlayınız.

Pieter Bruegel (Genç), Kış Manzarası, 1601, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Siz bu resimlerde neler görüyorsunuz? Açıklayınız.

Y1......
.....
.....
.....

S2. Sizce neden ilk resimde hepimiz farklı bir şeyler gördünüz? Açıklayınız.

Y2......
.....
.....

S3. İkinci resimde insanlar kayak yapmanın yanı sıra farklı neler yapıyorlar?

Y3......
.....
.....

S4. 400 yıl öncesinden daha eski olan ikinci resimde inşaların buzda kaymasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Y4......
.....
.....

Etkinlik 3: Aşağıdaki çalışma kağıdını okuduğunuz metinden yola çıkarak doldurunuz.

Ana karakter kim? Zayıflıklarını ve güçlü yönlerini tanı.

.....
.....

Yardımcı karakter kim? Arkadaş mı, dost mu, düşman mı?

.....
.....
.....

Öykünün geçtiği yer, sesler nasıl, ne hissettiriyor.

.....
.....
.....

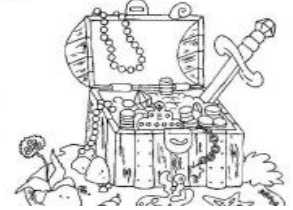
**Öyküyü başlatan olay nedir? Karakterler hangi zorluklar
la karşılaşılıyor?.....**

.....

**Sorunlar nasıl çözülüyor? Öykü mutlu sonla mı
Yoksa üzücü sonla mı bitiyor?**

.....
.....
.....

A

Etkinlik 4: Aşağıdaki sözcüklerin aldığı ekleri ve anlamlarını yazınız.

Sözcük	Aldığı ek/ekler	Sözcüğün anlamı
Gözcü		
Gözlük		
Gözlem		
Gözetmen		
Gözlükçü		

Etkinlik 5: Aşağıdaki sözcüklerden yeni bir sözcük türetiniz ve bu sözcükleri tümce içerisinde kullanınız.

SÖZCÜK	TÜREMİŞ SÖZCÜK	TÜMCE
balık		
sev		
Türk		
para		
sağ		
söz		
bil		
yaz		
sil		
bas		

Etkinlik 6: Yalvaç Ural'ın aşağıdaki şiirinde yer alan türemiş sözcükleri bulunuz ve bu sözcükleri eklerine ayırınız.

Yüreğime gömülse de hüzün
Çiçekler, yollayacağım sana
Sali
Bir dağlı kızının
Yastığına işlediği yerden
El yapması çiçekler
Bıçkılanmış yanıtıma

Tütün ve türkü basacağım
Uykularım bölündüğünde
Ayrılık geçmez
Ayrılık suskun
Ayrılık kahredici olsa da
Dönüşünü
Umutla bekleyeceğim

Yalvaç Ural, Müzik Satan Çocuklar (s.87)

Sözcük	Aldığı ek/ekler

Etkinlik 7: Aşağıdaki çizelgedeki boşluklara çekim eki almış sözcükler bulup bu sözcükleri tümce içerisinde kullanınız.

Çekim Eki Almış Sözcük	Aldığı ek/ekler	Tümce

Etkinlik 8: Ayla Çınaroğlu'nun "Neyin Nesi" adlı şiirinde geçen basit, türemiş ve birleşik sözcükleri bulunuz.

NEYİN NESİ

Durup dururken dudağıma takılan

Bu ıslık da neyin nesi

Bayram değil, seyran değil

Kimse beni öpmedi

Cebimde harçlığım da yok

Üstelik günlerden Pazartesi

Öyleyse neyin nesi bu ıslık güzel kuş

Tatlı güneş, minik tomurcuk

Benekli uçuböceği

Bu ıslık da neyin nesi?

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s.40)

Basit sözcükler:.....

Türemiş sözcükler:.....

Birleşik sözcükler:.....

Etkinlik 9: Aşağıdaki sözcük ve söz öbeklerini yüklem olarak kullanıp birer ad tümcesi kurunuz.

.....sinemanın önünde.....

.....bitkin.....

.....yok.....

.....mutlu.....

.....serin bir yaz akşamı.....

.....görmek.....

.....var.....

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümceleri ek eylemleri kullanarak tamamlayınız.

Orkun'un neşeli olduğunu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

Orkun'un geçmişte neşeli olduğunu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

Orkun'u tanımıyorsunuz ancak onun neşeli biri olduğunu duydunuz? Nasıl ifade edersiniz?

Ailesinin mutluluğu Orkun'un neşeli olması ön koşuluna bağlı. Bu durumu nasıl ifade edersiniz?

Orkun.....

Etkinlik 11: Aşağıdaki tekerlemeyi vurgu, tonlama ve boğumlamaya dikkat ederek seslendiriniz.

TEKERLEME-MEKERLEME

Şapkalı serçelerle
Şemsiyeli serçeler
Şarkı söylerken
Sallandı söğüt dalları...

Şakır şakır yağmurda
Şemsiyeden kayıp düşen
Sürü sürü şaşkın serçeler
Şemsiyesiz kalınca,
Söğüde söylendiler.
Şemsiyeden düşen serçeler
Sürekli söylenirken
Şapkalı serçeler gülüp
Şarkı söylediler.

Şapkalı serçeler şarkı söylerken
Şemsiyesiz serçeler şemsiye diye
Söylene söylene
Söğüt dalına kondular yine

Söğüt dalında hoplayıp sıçrayan
Şemsiyeli serçelerle şapkalı serçeler,
Şakır şakır şakırdayan yağmurda
Şaşkın şaşkın şehri seyrederken,
Şarkı söylemeyi çok sevdiler.

Aytül Akal-Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında? (s.60-61)

Etkinlik 12: Aşağıdaki tümcelerde yer alan yay ayraçlara soru işareti ya da üç nokta koyunuz.

- Uzun zamandan beri seni burada bekliyorum. Niçin gelmedin ()
- Önce büyük bir gürültü, ardından kısa bir sessizlik ()
- Karşımızda geniş ve yemyeşil bir ova ()
- Saat kaçta kahvaltı yaparsınız () evden kaçta çıkarsınız () ilk önce nereye uğrarsınız ()
- Seninle gelmeyi çok isterdim ancak ()
- Benimle gelmek bu kadar zor mu ()

Etkinlik 13: Aşağıdaki tümcelerde kullanılan üç nokta ve soru işaretinin neden kullanıldığını yay ayraçla yazınız.

- Anadolu türkülerini bilir misin?
(.....)
- Şehrin doğusunda ormanlar, batısında ise dağlar...
(.....)
- Çantayı getireyim mi?
(.....)
- Hey gidi günler, hey!..
(.....)
- Ünlü Türk bilgini 1240(?) senesinde dünyaya gelmiş.
(.....)
- ...Kadın buradaki taş oluğun başına gelmiş, ayranını dökmüş.
(.....)

DEĞERLENDİRME

1.

YAZDAN KALMA GÜZ YAĞMURUNDA, SIRILSIKLAM.

En son ne zaman ıslandınız?

Hayır, bir yere giderken yağmura tutulup, kaçamayıp, az buçuk ıslanmak değil; bilerek isteyerek, kendini gökten yağın bereketin kollarına gönüllü bırakarak; "Amaaaan, madem ıslanıyorum, bari tam olsun. Nasıl olsa eve gidince soyunur, dökünür, kurulanırım" sığıncalarını filan hesaplamadan. Kendinizi yağmura itirazsız teslim ederek en son ne zaman ıslandınız?

...

Yazın bastırın sağanaklarda, annesinden izin alıp doyasıya ıslanan; güzün yakalandığı yağmurlarda, annesinden azar işitmeyi göze alıp, "N'apayım, bisikletle bağ yolunda yağmura yakalandım. Altına girecek bir dam bulamadım. Hem sen bana ağaç altına girme yıldırım düşer demedin miydi? İslandım işte..." gibisinden masum yalanlarla paçayı kurtaran, ama doğayla ve ille de yağmurla her zaman çok barışık o Ege çocuğundan bugüne kalana bak!

Yazık! Beton barınaklarda, otomobil denen metal kutuların içinde yaşaya yaşaya yağmuru, yağmurda ıslanmayı unutmuş.

Arabanın kapılarını itip vurdum Ada'nın yollarına. Öyle asfalttan değil, kıyıya indim, Topraktan, keçi yolundan yürüdüm... Kirpiklerimden süzülen suları dilimle

tattım. Gömleğim sırtıma yapıştı. Hemen oluşuveren küçük yağmur göletçiklerine inadına basan küçük çocuklardan farksız, bile isteye dalıp, pabuçları sırlıslık edip bileklerime kadar ıslattım kendimi.

Ada'nın yamaçlarından yalnız güz yağmurlarına özgü o ıslanmış toprak ve yaprak kokusu yükseldi.

Bıraksalar ağlayacağım. Kederden ve sevinçten...

Üstelik biri görüp, "Niye ağlıyorsun" dese, yanıtlım yok. "Yağmur yağıyor ya... Ben de ıslanıyorum ya... Ben katıksız Ege çocuğuyum ya... Ege'de yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer ya... Yaz ortasında, güz başında birden bastırıveren sağanakları da vardır ya... O yüzden ağlıyorum" desem, "Deli mi bu adam" deyip alay edecekler. Bereket sağanak altında köye giden patıkada benden başka kimse yok. Ne güzel!..

Kabukları yeşilden kızıla dönüşmüş narların üstünde yağmur damlaları... Artık yumruk büyüklüğüne erişmiş ayvaların "hav"ını ıslatmış yağmur damlaları... Köyün sokaklarında, saçak altlarına sığınmış, yazlıkçılardan kalma, hâlâ ve şimdilik bakımlı kediler ve kedi yavruları. Yavrular daha birkaç haftalık. Besbelli bu "ilk yağmurları." Küçük kafalarını yukarı kaldırıp, şaşkın, koca gözleriyle yağmuru tanıyorlar. Oraya sığınana kadar epey yağmur yemişler. Anne kedilerde bir telaş, bir telaş. Ha bire yalayıp, bebek kurutuyorlar.

Yağmur başladığı gibi kesildi.

Hımmmm!.. Güz ayında yaz yağmuru bu.

Güneş açtı. Şimdi Ada'nın yamaçlarından buğular yükseliyor. Benden de. Gömleğimden, pabuçlarımdan, paçalarımdan, olmayan saçlarımdan...

Az önce neredeyse secdeye durup yere yapışan çimenler, ayırık otları, kanyaşlar, o inatçı sirkenler, pampullar, zılcan dikenleri, gülbahriyer. hatmiler, adaçayları ve kekikler hemen doğruldular. Yağmur içmişlerdi, şimdi güneşte geriniyorlar...

Ada'ya güz başında yaz yağmuru indi.

Yamaçlardan ıslak toprak ve yaprak kokusu yükseliyor.

"Bıldırcın geçişi" fırtınasındayız ya, denizin üstü köpüğe kesmiş.

Ben de bir sevinç, bir yürek genişliği, bir iç ısınması...

Aydın Ergin, Bağımsız Haber Gazetesi, 08 Eylül 2009

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Yazar, metinde neden söz ediyor? Neyin özlemine duyuyor ve neden bu kadar çok mutlu oluyor?

.....
.....
.....
.....

- Yazar neden alay edileceğini düşünüyor? Açıklayınız.

.....
.....
.....

- Yazının iletisi nedir? Açıklayınız.

.....
.....

- Yaşamın tekdüzeliğinden kurtulmak için, küçük sevinçler elde etmek için siz neler yapmak isterdiniz? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

- “*En son ne zaman ıslandınız?*” tümcesiyle başlayan metinde yazar, yaşam sevincini anlatırken siz de unuttuğumuz küçük sevinçlere yönelik soru tümceleri oluşturunuz.

- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?
- En son ne zaman?

2. Metinde yer alan betimleme örneklerini aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Metinde yer alan deyim örneklerini aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....
.....
.....

4. Metnin iletisinden yola çıkarak siz de bir paragraflık yazı yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. “Su” sözcüğüne aşağıdaki eklerden hangisi getirilirse “suyu olmayan, suyu bulunmayan” anlamında bir sözcük elde edilir?

- A)-cu B)-lu C)-suz D)-luk

6. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde altı çizili sözcük türemiş yapılı değildir?

- A)Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var.
B)Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.
C)Dilenci bir olsa şekerle beslenir.
D)İyilik eden iyilik bulur.

7. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, yapısı bakımından farklıdır?

- A) uçak B) süpürge C) bilgisayar D) kalemlik

8. 1. Onun soyadını hatırlamıyorum.

2. Misafirler için bir oda hazırladık.

3. Öğretmen olmak en büyük hayalimdi.

Yukarıdaki tümcelerde geçen altı çizili sözcüklerin yapı özellikleri sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) türemiş, birleşik, basit
B) birleşik, türemiş, basit
C) basit, türemiş, birleşik
D) birleşik, basit, türemiş

9. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapı bakımından farklıdır?

- A) Çalışkan öğrenci her zaman başarılıdır.
B) Yiğitler birer birer meydana çıktı.
C) Elbiselerini temizlemeyi unutma sakın.
D) Annesi çocuğunu sevgiyle kucakladı.

10. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) Kitaplarını çantadan çıkarıp masaya attı.
B) Koşucular yarışı zar zor bitirdi.
C) Ağır taşıtlar sağdan gidiyordu.
D) Bebek yatağında mışıl mışıl uyuyor.

11. Sağlıklı bir yaşam için sabahları ormanda yürüyüş yapmayı tercih ederdi

1 2 3 4

Bu tümcedeki numaralı sözcüklerden hangileri türemiş yapılıdır?

- A)1 ve 3 B)1 ve 4 C)2 ve 3 D)2 ve 4

12. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?
- A) Ölüm yıldönümünde ünlü şairi andık.
 - B) Topraklar susuzluktan çoraklaşmış.
 - C) O kadar yorgunum ki hemen uyuyacağım.
 - D) Hayatımızda çocukların ayrı bir yeri var.
13. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?
- A) Sınıf gezisine ben de katılacağım.
 - B) Teneffüste koşan çocuklar yoruldu.
 - C) İki ceylan avcılar tarafından vurulmuş.
 - D) Bütün eşyaları bodrum kata taşımışlar.
14. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi, iki sözcüğün birleşmesiyle oluşmamıştır?
- A) Seyrettim
 - B) Yürümüşlerdi
 - C) Halloldu
 - D) Başvurmuş
15. Aşağıdaki tümcelerin hangisinin sonuna üç nokta (...) kesinlikle getirilmelidir?
- A) Tahtadan yapılmıştı bahçenin kapısı
 - B) A, ne güzel sen burada mıydın
 - C) İşini yetiştirmek için çok çalışıyordu
 - D) Başarıları herkes tarafından biliniyordu da, bu yanı
16. Aşağıdaki tümcelerden hangisinin sonuna soru işareti konulmalıdır?
- A) O kadar kötü değildi
 - B) Anıl'ın yaptığını duydun mu
 - C) Bir daha gelmem ha
 - D) Ne kadar da ağlamış

EK 3. 4. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 4 (Futbol Yıldızı)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 4

FUTBOL YILDIZI

(Muzaffer İZGÜ)

FUTBOL YILDIZI

İlk topu ben iki yaşımıdayken almış babam. Öyle bir saldırmışım ki babamın elindeki topa, düşüp iki dizimi birden yaralamışım o gün. Gece de topumla yatmışım ama o gecedan sonra babamın yüreğine bir korkudur düşmüş.

- Aman hanım, bu oğlan fena saldırdı topa... Allah korusun, sonra topa düşer de okumaz, büyüyünce acından ölür. Yarından tezi yok, sen bu topu yok et, demiş.

Annem usulcacık almak istemiş topu koynumdan ama ben uyku sırasında bile sımsıkı yapışmışım topuma.

(...)

İlkokula başladığımın ikinci günü, müdür odasındaki küreye kaşla göz arasında öyle bir tos vurdum ki o alçıdan küre tuzla buz olurken yaşlı müdür de korkudan suspus oldu. Sonunda psikolojik ve pedagojik yollara başvurarak bana oy birliği ile top alınmasına karar verildi; o gün mahalle takımını kurdum.

Sınıfta öğretmen ders anlatırken ben maçta hangi çocuğu, nereye yerleştireceğimi düşünüyordum. Çocuklar “Ayva al.” mı yazıyorlar, ben “Top al.” yazıyordum. Çocuklar “Elma at.” mı yazıyorlar, ben “Gol at.” yazıyordum. Daha doğru düzgün adımı, soyadımı yazmasını öğrenememiştim ama tüm futbol terimlerini okumayı, yazmayı öğrenmişim.

Bir gün sınıfımıza denetmen geldi. Sınıfın en tembeli olduğum için öğretmenim, sınıfa girerken denetmen veya başka biri tahtaya kaldırmamın diye beni en ön sıraya oturtmuştu ama bu kez öyle olmadı, denetmen beni parmağı ile göstererek

- Gel bakayım çocuğum, bize “Top at.” yaz, dedi.
- Ühüüü, durur muyum artık?
- “Top at.”ı yazdıktan sonra, altına bir çizgi çekip “Gol at.”, “Taç at.”, “Penaltı çek.”, “Pas ver.”, “Şut çek.”, “Hakeme gözlük, inek oğlu inek!” yazıp bir de “Yuuuh” kondurdum. Bir futbol hastası olan denetmen, öğretmenimizin elini sıktı, beni alnımdan öptü.
- Bravo, dedi, hem öğretmene hem bana.

Öğretmenlerimizin böyle yüzünü ağrıtmama karşın yıl sonuna dek “Top at.” tan başka bir şey yazmadığım için yıl sonunda öğretmenim gerçekten bana topu attırdı. Hem de üç yıl üst üste...

Arkadaşlarım lise ikiye giderken ben ilkokul dördüncü sınıfta yaş haddinden emekliye ayrıldım.

Zavallı babacığım, o gün yine dövüne dövüne,

- Hanım, hanım, bu oğlanın kafası hiç çalışmıyor, diyordu.

Bana dönüyordu:

- Futbolcu olacaksın, rezil olacaksın, adam olmayacaksın, aç kalacaksın, diyordu.

Tuttu, beni sanat öğreneyim diye bir terzinin yanına verdi. Ühüü, ben iki günde ustanın futbol hastası olduğunu öğrendim ve onu akort ediverdim. Dükkanı kapayıp mahalleye geldik, inanır mısınız, ustam o gün maçın hakemliğini yaptı.

Babam baktı ki bu ustanın yanında adam olmayacağım, tuttu bu kez beni berberin yanına koydu. Of çilem of! Aynanın karşısında kurumuş kabak kelleleri gördükçe onları bir topa benzetiyor, tos vurmamak, tekme sallamamak için güç tutuyordum kendimi. Günün birinde onu da yaptım.

Bir adam gelmişti traşa. Kafa pırıl pırıl, ense katmer katmer... Dönüp duruyorum adamın yanında yöresinde. Aynada o bilardo topu gibi kafayı gördükçe,

- Sen bana sabır ver Allah’ım, sen bana sabır ver, diyordum.

Ama sabredemedim, ustanın fırçayı almasını fırsat bilerek koçlar gibi geriye çekildim, yaradana sığınarak adama tos vurdum. Zavallı adamcağızın o beton kafası bir

anda öndeki aynayı paramparça etti. Ustanın ve adamın şaşkın bakışları içerisinde ok gibi fırladım, çıktım dükkandan. Soluğu mahallede aldım.

Babamın o günkü acılı durumunu görecektiniz:

- Futbolcu olacak, acıdan ölecek, vah çileli başım, vah! diyordu.

Aradan yıllar geçti, bu yıllar boyunca hep ayağımı çalıştırdım. Mahalle takımından kent takımına atladım. Orada fazla durmadım. İzmir'e oradan İstanbul'a... ama bu yükselişler o denli hızlı olmuştu ki günün birinde bir de baktım, yılın en fazla transfer ücreti alan futbol yıldızı olmuşum...

Evet, evet, şimdi benim bir adım da yıldız. Adım birdenbire Yıldız Mehmet oluverdi.

Geçen gün babam, anneme,

- Hanım, hanım, sana kalsa zorla çocuğun kafasını çalıştıracak, acıdan öldürecektin, diyordu. Çocuk kafasını değil, bacağını çalıştırdı da şimdi sen onun sayesinde böyle saraylar gibi evde oturuyorsun, bir elin yağda, bir elin balda...

Muzaffer İzgü, Devlet Babamın Tonton Çocuğu

SORULAR VE YANITLAR

S1. Sizce bu videoda ne anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.

Y1......

S2. Daha önce hiç Mete Gazoz adını duymuş muydunuz? Onun hakkında neler biliyordunuz?

Y2......

S3. Mete Gazoz'un okçuluk öyküsü ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Neden okçuluk sporunu seçmiş olabilir? Açıklayınız.

Y3......

S4. Mete Gazoz, okçuluk ile ilgili neler söylüyor? Siz olsaydınız böyle bir spor dalını seçer miydiniz? Açıklayınız.

Y4......

S5. Daha önce bildiğiniz spor dalları ile Mete Gazoz'un yaptığı spor arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir? Açıklayınız.

Y5......

S6. Mete Gazoz'un asıl amacı nedir? Bu amaca ulaşmak için neler yapması gerekmektedir? Açıklayınız.

Y7......

S8. Eğer siz de Mete Gazoz gibi olimpiyat oyunlarında ülkemiz adına yarışacak olsaydınız hangi alanı seçerdiniz, neden?

Y8......

S9. Sizce Mete Gazoz'un yaptığı spor nasıl ortaya çıkmıştır? Açıklayınız.

Y9......

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküye göre kahraman hangi spor dalının tutkunudur? Açıklayınız.

Y1......

S2. Kahramanın futbola olan tutkusu ne zaman başlamaktadır? Açıklayınız.

Y2......

S3. Kahramanın müdür odasındaki küreyi top gibi düşünüp vurmasından sonra neye karar verilmiştir? Açıklayınız.

Y3......

S4. Denetmen geldiğinde kahramanı neden sınıfın en ön sırasına oturtmuştur? Açıklayınız.

Y4......

S5. Sınıftaki diğer öğrenciler okuma yazmayı öğrenirken kahramanımız neden onlardan geri kalmıştır? Açıklayınız.

Y5.....

S6. Denetmen geldiğinde neler yaşanmıştır? Açıklayınız.

Y6.....

S7. Kahramanın babası neden oğlu için üzülmemektedir ve onu bu durumdan kurtarmak için neler yapmıştır? Açıklayınız.

Y7.....

S8. Kahramanın berberde gerçekleştirdiği olay hakkında ne düşünüyorsunuz? Siz olsaydınız böyle bir şey yapar mıydınız? Açıklayınız.

Y8.....

S9. Kahramanın futbol konusundaki bu başarısını nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.

Y9.....

S10. Öykünün sonunda kahramanın anne ve babasının düşünceleri ile ilgili neler söylemek istersiniz? Açıklayınız.

Y10.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1.....

S2. Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2.....

S3. Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3.....

S4. Öykü kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y4.....

S5. Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y5.....

S6. Öyküde kahramanlardan hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.

Y6.....

S7. Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y7.....

S8. Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y8.....

S9. Kahramanın anne ve babasının tutumu karşısında onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.

Y9......

S10. Dikkat çekme aşamasında izlediğimiz videoda yer alan Mete Gazoz ve öyküdeki kahraman arasında benzerlikler var mı? Açıklayınız.

Y10......

S11. Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y11......

S12. Çocuklar şimdi de “Spor” deyince aklımıza gelen sözcükleri, kavramları söylemenizi istiyorum. Bu sözcük sizde hangi duygu ve düşünceleri uyandırıyor?

Y12......

SORULAR VE YANITLAR

S1. “*Usulcacık, küre, denetmen, zavallı, akort et-, ense, kelle, transfer, katmer*” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümcelerin bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. Öngörüle bulduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

Y1......

S2. Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız.

Y2......

S3. “*...Öyle bir saldırmışım ki babamın elindeki topa, düşüp iki dizimi birden yaralamışım o gün. Gece de topumla yatmışım ama o geceden sonra babamın yüreğine bir korkudur düşmüş...*” tümcelerinde yer alan “yüreğine korku düşmek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y3......

S4. “...Allah korusun, sonra topa düşer de okumaz, büyüyünce acından ölür. Yarından tezi yok, sen bu topu yok et, demiş...” tümcelerinde yer alan “yarından tezi yok” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y4......

S5. “...İlkokula başladığımın ikinci günü, müdür odasındaki küreye kaşla göz arasında öyle bir tos vurdum ki o alçıdan küre tuzla buz olurken yaşlı müdür de korkudan suspus oldu...” tümcelerinde yer alan “kaşla göz arasında ve tuzla buz olmak” söz öbekleri ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5......

S6. “...Öğretmenlerimizin böyle yüzünü ağrıtmama karşın yıl sonuna dek “Top at.” tan başka bir şey yazmadığım için yıl sonunda öğretmenim gerçekten bana topu attırdı. Hem de üç yıl üst üste... tümcelerinde yer alan “yüzünü ağrıtmak ve topu atmak” söz öbekleri ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6......

S7. “...Zavallı adamcağızın o beton kafası bir anda öndeki aynayı paramparça etti. Ustanın ve adamın şaşkın bakışları içerisinde ok gibi fırladım, çıktım dükkandan. Soluğu mahallede aldım...” tümcelerinde yer alan “ok gibi fırlamak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y7......

S8. “...Çocuk kafasını değil, bacağını çalıştırdı da şimdi sen onun sayesinde böyle saraylar gibi evde oturuyorsun, bir elin yağda, bir elin balda...” tümcelerinde yer alan “bir eli yağda bir eli balda” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y8......

Etkinlik 1: Aşağıdaki tümcelerde altı çizili olan bölümlerin yerine metinde geçen deyimlerden uygun olanları getirin.

Orkun kimseye fark ettirmeden salıncağa koşmuştu:.....

Yere düşürdüğüm vazo paramparça oldu:.....

Milli takımla yine çok gurur duyduk:.....

Şirketin gelir-gider dengesini belirleyemediği için iflas etti:.....

Okul bitmesine karşın iş güç sahibi olamadım:.....

Duyarlı ve bilgili gibi görünse de akıllı değil:.....

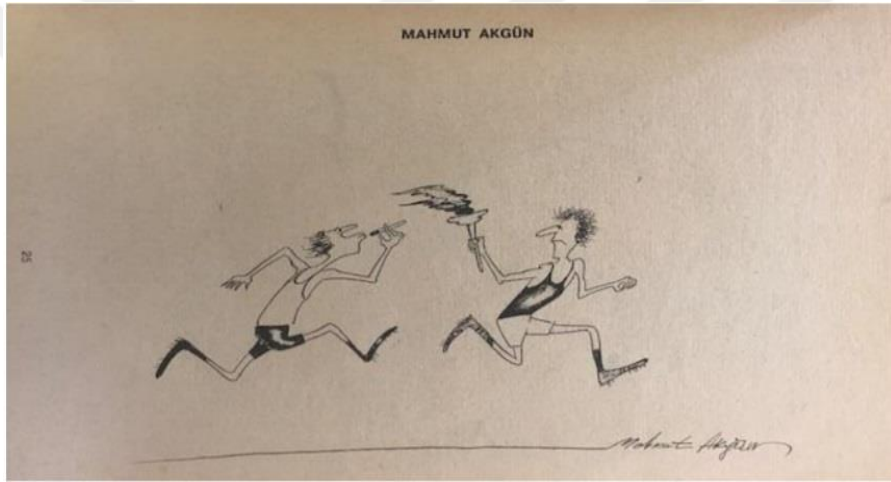
Etkinlik 2: “Futbol Yıldızı” öyküden yola çıkarak metnin sonuç bölümünü farklı bir biçimde yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Etkinlik 3: Aşağıdaki görsellerden yola çıkarak soruları yanıtlayınız.

Endercan Erbaş, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 32.

Mahmut Akgün, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1981, s. 25

Hakan Yavruoğlu, Spor Karikatürleri, Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Yayınları, 1986, s. 11

SORULAR VE YANITLAR

S1. Karikatürlerde neler anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. Birinci karikatürde satranç tahtasının yerine neden futbol topu verilmek isteniyor? Açıklayınız.

Y2......
.....

S3. Futbolun diğer spor alanları arasındaki yeri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Futbol ile satranç sporunu karşılaştırmanız istense neler söyleyebilirsiniz?

Y3......
.....

S4. İkinci karikatürde sporcunun sigara içmesi konusunda neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. İkinci karikatürde sporcunun yapmış olduğu spora karşı duyduğu saygı konusundaki düşünceleriniz nelerdir? Siz böyle bir durumda ne yapardınız? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. Üçüncü karikatürde en önde yer alan sporcuya olan ilgi hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Üçüncü karikatürde en önde yer alan sporcunun bisiklet motoru ile yarışırken diğer sporcuların olağan bir bisiklet ile yarışması hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y7......
.....

S8. Üçüncü karikatürde açık oyun (fair play) anlayışının zarar gördüğünü düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Y8......
.....

Etkinlik 4: Aşağıdaki örnek tümceleri inceleyiniz. İncelediğiniz örneklerdeki çekim eklerini bulunuz ve yuvarlak içine alınız.

Şehirler beton yığına döndü.

Gel artık inat etme.

Evi boyadım.

Hafta sonu pazara gittim.

Haydi artık gitme vakti.

Defterimi evde unuttum.

O, yemeğini her gün evden getirir.

Çocuk koşarak geliyor.

Kardeşim benim kalemimi almış.

Evimizin küçük bir bahçesi var.

Benden boyca uzunsun.

Etkinlik 5: Aşağıdaki soruları tabloya göre cevaplandırınız.

1. martıları	2. evden	3. okula
4. annemin	5. sınıfta	6. annemin
7. lirayı	8. kanadı	9. benim
10. defterim	11. kalemi	12. yoldan

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde ilgi eki vardır?

.....

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde iyelik eki vardır?

.....

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde belirtme durumu eki vardır?

.....

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde çıkma durumu eki vardır?

.....

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde yönelme durumu eki vardır?

.....

- Yukarıdaki sözcüklerin hangisi ya da hangilerinde bulunma durumu eki vardır?

.....

Etkinlik 6: Aşağıdaki şiirlerde yer alan ikilemeleri bulup altını çiziniz.

Yer Gök Şiir

Havaya baktım mavi mavi
Yere baktım kahverengi
Sağıma baktım yemyeşil ova
Soluma baktım rengarenk tarla
Ardımda sıra dağlar
Önümde denize akan sular.

Mırıl mırıl bir kedi
Yanıbaşım geldi, gülümsedi...
Işıl ışıl tüyleri

Ressamın tablosundaki gibi!

Sesler kanatlandı uçu,
Yayıldı taze ekme kokusu.
Çağırma anne, gelemem şimdi
yemeğe!
Yer gök şiir,
Yazmadan bırakamam ki
Bu dizeleri...

Aytül Akal ve Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında (s.21)

Kovalamaca

Gökte dolunay, denizde dolunay.
Gökte yıldız, denizde yıldız.

Yıldızları kovalarken
Dolunaya düştü köpeğim.
Gözü yandı tuzdan,

Pek de korkar sudan...
Uzun tüyleri sanki
Yapış yapış jöleli...
Şaşkın şaşkın silkindi
Köpeğim çok komikti...

Aytül Akal ve Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında (s.26)

Etkinlik 7: Aşağıdaki boşlukları doldurarak ikilemeler oluşturun.

Yamru patatesleri zor soyuyordu.
Kumsaldaki ufak deniz kestanelerini toplayıp kurutacak.
Ilgıt esen yelle savruldu saçları.
Gecekonduunun püften çatısı, sert rüzgarlara dayanamadı.
..... büğrü dişleri onu daha sevimli yapıyordu.
..... deşik ayakkabısını gizlemeye çalışıyor.
Gökyüzünde beyaz martılar süzülüyor.

Etkinlik 8:

DİŞ AĞRISI

“Bir gün Nasreddin Hoca’nın dişi çok ağrıyordu. Ama canı tatlı olduğu için dişini çekirmeden korkuyordu.

Komşusu Ahmeti Hoca’nın kızarmış yanağını görünce “Ağzımı aç da bir bakayım Hocam.” der.

Hoca’nın ağzını gören Ahmet, “Hay Allah! Hocam nasıl apse bu böyle. Yerinde olsam, hemen gidip dişimi çektiririm.” diye öğütler.

Nasreddin Hoca yanıt verir:

“Senin yerinde olsam ben de çektirirdim!”

Oscar Brenifier ve Isabelle Millon, Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek, s. 58.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Ahmet neden Hoca’dan ağzını açmasını istiyor?

Y1......
.....

S2. Ahmet’in Hoca’ya önerisi nedir?

Y2......
.....

S3. Hoca’nın Ahmet’in önerisi için sunduğu gerekçe sizce mantıklı bir gerekçe mi?

Y3......
.....

S4. Ahmet’in Hoca’ya öneride bulunmaya iten nedir?

Y4......
.....

S5. Nasreddin Hoca Ahmet’in önerisini dinliyor mu?

Y5......
.....

S6. Nasreddin Hoca Ahmet’e neden böyle bir yanıt veriyor? Sizce bu yanıt anlamla mı? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Başkalarının önerilerine her zaman güvenmeli miyiz? Açıklayınız.

Y7......
.....

Etkinlik 8: Aşağıdaki tümcelerde iki noktadan sonra gelen bölümün özelliklerini yazınız.

- Söyleyin bakalım, karar verin çabuk: Ne olacaksınız, kim olacaksınız?

.....
- Can alıcı olan başka bir şey: Senin ne zaman, ne yapmak isteyeceğini kestirebileceğin bir tür iç hazırlık yapman.

Etkinlik 9: Aşağıdaki tümceleri, iki nokta ile ilgili “Kendisinden sonra açıklama yapılacak tümcelerin sonuna iki nokta konur.” özelliğinden yola çıkarak tamamlayınız.

- Başarıya giden yol bellidir:.....
- Yaşadıklarından öğrendiğim bir şey var:.....
- Annesinin öğütleri bitmiyordu:.....

Etkinlik 10: Aşağıda iki noktanın diğer işlevleri örneklenmiştir. Siz de bunları bir tümce ile örnekleyiniz.

1. Kendisinden sonra örnek verilecek tümcelerin sonuna konur:

Örnek: İnsanlar arasındaki iletişimi güçlendiren bazı sözcükler vardır: merhaba, günaydın, teşekkür ederim...

.....
.....

2. Başkalarından aktarılan yazı ve sözcüklerde tırnak işaretinden önce kullanılır:

Örnek: Mutsuz olduğumu gören arkadaşım bana şöyle dedi: “Dünyayı değiştiremiyorsan, dünyayı değiştir.”

.....
.....

3. Yazıda karşılıklı konuşmaların başlayacağını belirtmek için konuşma çizgisinden önce kullanılır:

Örnek: Telaşla sordum:

- Senin için ne yapabilirim?
İri ela gözlerini açtı. Yüzüme son kez baktı:
- Elimi tut, yeter, dedi.

.....
.....
.....
.....

Etkinlik 11: Aşağıdaki tekerlemeleri; boğumlama, vurgu ve tonlamaya özen göstererek söylemeye çalışınız.

1. Küme: “*Doksan dokuz dolaplı doktor dolandırıcı dondurmacıdan dopdolu doksan donuk dondurma dolabı aldı.*” (Temizyürek, vd., 2013: 104)

2. Küme: “Fermanlı fabrikatör farmason Fuat; filden, fiilden, fisiltıdan, fosilden, flütten, fötrden, fellik fellik kaçır.” (Temizyürek, vd., 2013: 104)

3. Küme: “Değirmene girdi köpek, değirmende yedi kötek; hem kepek yedi köpek hem kötek yedi köpek” (Temizyürek, vd., 2013: 106).

4. Küme: “Nazik Nadide narinlikten namelerini Nallıhanlı Nakkaş Nazif’e nankör Naci ile nakletti.” (Temizyürek vd., 2013: 108)

DEĞERLENDİRME

1.

Aydın’la Demet iki apartmanın arasında kalan daracık boşlukta top oynuyorlardı. Birbirlerinin kalelerine şut çekerken top ikide bir caddeye kaçıyor. Cadde işlekti. Arabalar vızır vızır gelir geçerlerdi. Onun için caddeye çıkıp topu almak tehlikeliydi. Aydın’la Demet’in anneleri sık sık tembih ederlerdi:

- Aman, caddeye çıkmayın. Dikkat edin.
- Top oynamayın, tehlikeli oluyor. Başka bir oyun bulun.

Aydın’la Demet, top oynamak istiyorlardı. Ama kentin bu kesiminde top oynamaya uygun geniş bir alan yoktu. Her yer apartmanlarla doluydu. Yan sokakta boş bir arsa vardı onu da bu yıl kapatmışlardı.

Talip Apaydın, Dağdaki Kaynak, (s.32)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Aydın’la Demet nerede top oynuyorlar?

.....

- Top oynarken nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya kalıyorlar?

.....

- Anneleri çocuklara ne öğüt veriyor?

.....

- Parçadaki olayın geçtiği yeri ve zamanı yazınız.

.....

- Çocukların top oynadıkları yeri siz uygun buluyor musunuz? Neden?

.....

2. Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

(1) Bıçak kemiğe dayandı	() Ağzını aramak
(2) Kıl payı	() Az kalsın
(3) Nabzını yoklamak	() Katlanamayacak hale gelmek
(4) Kulak kabartmak	() Korkmak
(5) Yüreği ağzına gelmek	() Gizlice dinlemek

3. “Şehrin en yüksek binasına korumasız tırmanıyor, kendisine zarar verecek bu işin üstüne üstüne gidiyordu.” tümcesindeki tehlikeli durumu açıklayan deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ateş püskürmek
B) Ateşe atmak
C) Ateşle oynamak
D) Ateşe vermek

4. Aşağıdaki sözcüklerin aldığı ekleri inceleyiniz. Bu eklerin sözcüklere kazandırdığı anlamları düşünerek yapım eki mi yoksa çekim eki mi olduklarını belirtiniz.

Sözcük	Sözcüğün Kökü	Sözcüğün Aldığı Ek	Yapım Eki	Çekim Eki
Yolcu				
Batmanlı				
Çalışmış				
Filmin				
Anahtarlık				

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde soru ekinin (mi) yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Konuklarınızı karşılamak için kapıya kadar çıkarmısınız?
B) Siz mi istemiştiniz bu gazete ve dergileri?
C) Hiç kitap ile defter bir olur mu?
D) Bu güzel mi güzel ödülü kim kazanmak ister?

6. Aşağıdaki tümcelerde altı çizili ekin çeşidini karşında boş bırakılan yere yazınız.

- Ümidim cesur olmayı söyler bana.....
Burada yaşayan bir yığın fakir inşa var.....
Sabahleyin okula geç kaldı.....
Dayısı bilgisayarını temizledi.....
Masanız temiz ve düzenli olsun.....

7. Aşağıdaki tümceye altı çizili sözcüklerden durum eki almış olanları 1'e, iyelik eki almış sözcükleri 2'ye yazınız.

Akşam annem bize misafir geleceğini söyledi. Bizde misafir şenlik demekti. Bu sırada komşumuz Hüseyin amca evinden çıkıyordu.

1

2

8. Altı çizili sözcüklerin hangisi hem yapım hem çekim eki almıştır?

- A) Kalemlerimden birini sen al.
- B) Tahtayı nöbetçi sildi.
- C) Öğrenciler ödevlerini getirdiler.
- D) Sınıfımızda kitaplık bulunuyor.

9. “Kişi adlarına “-e, -a” yönelme durum ekini getirdiğimizde sözcük kökünde değişiklik meydana gelebilir.”

Hangi seçenekte yukarıdaki açıklama doğrultusunda bir örnek verilmiştir?

- A) Size
- B) Sana
- C) Bize
- D) Ona

10. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde altı çizili sözcük durum eki almamıştır?

- A) Arkadaşı onu yarı yolda bırakmaz.
- B) İyi dost kara günde belli olur.
- C) Kestirme yoldan giden çok dolaşır.
- D) Kişi sevdiğine naz eder.

11. Aşağıdaki tümcelerden hangisinde iki nokta işareti (:) doğru kullanılmamıştır?

- A) Onun bir arkadaşı vardı: Aslı.
- B) İki şeyi çok seviyorum: Çay ve simit.
- C) Anladım ki: buradan gitmeliyim.
- D) Orkun: “Buraya gel!”

12. Edirne'nin en sevdiğim yanı şudur: Tarihle iç içe olması.

Bu tümcede iki noktanın kullanımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konmuştur.
- B) Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak tümcenin sonuna konmuştur.
- C) Kendisiyle ilgili örnek verilecek tümcenin sonuna konmuştur.
- D) Yazınsal yapıtlarda konuşma bölümünden önceki anlatımın sonuna konmuştur.

EK 3. 5. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 5 (Dut Ağacının Korkusu)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 5

DUT AĞACININ KORKUSU

(Sevim AK)

DUT AĞACININ KORKUSU

Yine bahar geldi, yine çiçeklendi ağaçlar. Bahçemizdeki dut ağacının dallarında bir tek dut yok yine.

"Anne, bu ağaç hiç dut vermez mi?"

"Bilmem, ben görmedim. Ama bir kere de babana sorsan iyi edersin. O, çocukluğundan beri bu evde oturuyor."

Babam kapının önünde ayakkabılarını boyuyordu. Yanına gidince, yardım etmek istediğimi sandı, bir fırça uzattı.

"Al bakalım şunu, boyadıklarımı sıkı sıkı fırçala."

"Ama ben şeyi merak etmiştim... Dut ağacını..."

"İyi ya, otur şöyle. Hem çalışalım hem konuşalım. Dut ağacının neden meyve vermediğini soracaktın, değil mi? O ağacı deden dikmiş. Önceleri birkaç kez meyve vermiş, ama son on yıldır tek dut vermedi. Deden iki de bir, 'Bunu korkutmak gerek,' der dururdu."

"Korkutmak mı? Nasıl şey o?"

"Sana garip gelecek ama benim çocukluğumda meyve vermeyen ağaçları korkutmak çok denenmiş bir yoldu. Yararlı olduğu bile söylenirdi."

"Yaa! Kim yapardı bu işi?"

"Kim olursa. Baltalı kişiler ağacın başına dikilir 'Önümüzdeki yıl meyve vermezsen seni keseceğiz.' derlerdi. Dallarına, gövdesine baltayla hafifçe vurup yaralarlardı. Ağaç bu konuşmaları işitir, gelecek yıl meyve vermezse kesileceğini anlardı. Bazısı korkusundan ertesi yıl çiçek açar, meyve verirdi."

"Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamaz ki!"

"Mitolojik bir inanış bu. Mitolojiye göre her ağacın bir perisi vardır."

"Peri mi? Nereden çıktı bu? Hani cinler, periler hep uydurmadı?"

Babam gülmeye başladı.

"Benimle alay ediyorsun, değil mi? Ne olur doğrusunu söyle, baba... Bizim dut ağacının da bir perisi var mı?"

"Ne bileyim."

Dut ağacımızın meyve vermesini öyle çok istiyordum ki! Onun için her şeyi yapabiliirdim. Yüreğini ağzına getirecek bir korkutma töreni düzenleyebilirdim. Ama önce havanın kararması gerekiyordu. Karanlıkta cisimlerin korkunç hale geldiğini biliyordum. Geceleri her şeyin koca bir gölgesi olur ve sessiz boşlukta tuhaf yaratıklara dönüşür.

Gece el etek çekildikten sonra balta, bıçak, çekiç ve çakıyı alet dolabından alıp bir torbaya koydum. Kafamdan aşağı beyaz bir çarşaf geçirdim. Bir hayaletten farksız olmuştum. Bahçeye çıktım. Dut ağacının karşısında durdum. Yaprakları hafif hafif titremeye başladı. Tabansızın tekiymiş, hemencecik korktu.

Garip sesler çıkararak çevresinde dans etmeye başladım. Torbadaki kesici aletleri teker teker çıkarıyor, gövdesine doğru fırlatıyordum. Karanlıkta iyice seçemiyordum, ama ağır yaralar almış olmalıydı. Bir ara kesik kesik ağladığımı duyar gibi oldum. Ses Bora Amca'nın köpeğinin sesine çok benziyordu. Önce o sandım. Kulübesine baktım, yoktu. Bu ses pekâlâ dut ağacından gelebilirdi.

Sonra ağaçtan hırıltılar yükseldi. Aldığı yaraların etkisiyle can çekişiyor olmalıydı. Çarşafı çıkardım, ağacın yanına gittim. Başımı biraz yukarı kaldırınca Hacer Teyze'yi gördüm. Kafasını pencereden çıkarmış derin derin soluyordu. Yine astım krizi tutmuştu zavallının. Ağacın arkasına gizlenip pencereyi kapamasını bekledim. O gidince yine çarşafı başımdan aşağı geçirdim. Kafama, geçen müsamereden kalan Kızılderili başlığını taktım. Ağacın perisi tuhaf görünümünden oldukça etkilenmişti.

Yaprakları karıştı, garip bir şekilde hışırdamaya başladı. İstedğim olmuştu. Sonunda ağacı korkutmayı başarmıştım.

"Heheheeyt! Dut ağacı, bana bak! Önümüzdeki yıl meyve vermezsen, seni katur kutur keserim. Anladın mı? Anladıysan yapraklarını hışırdatma!"

Tam o sırada, yaprakların hışırtısı birden kesildi. Bembeyaz bir kedi ağaçtan alelacele ayaklarının dibine inmiş, tatlı tatlı miyavlamaya başlamıştı.

Karşı pencerelerden biri açıldı, hemen de kapandı. Kısa süren bir sessizlik sonunda tekrar açıldı. Pencereden bakan iki kişi merakla geceyi dinliyorlardı. Beni görürlerse mahalleyi ayağa kaldırabilirlerdi. Aletleri ve çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım. Peşimden bir kadın çığlık çığlığa bağırdı:

"Yakalayın! Hırsız var!"

Kalbim küt küt çarpıyordu. Kapıyı yavaşça kapadım, odama koştum. Işığı yakmadan perdenin arkasından sokağa baktım. Yüzlerini seçemediğim pijamalı birkaç kişi sokağa fırlamıştı. Elllerinde odun, bıçak, kayış gibi şeyler vardı. Fener taşıyan birini izleyerek sokağı baştan başa gözden geçirdiler. Sonra penceredeki kadının işareti üzerine bahçemize girdiler. Feneri dışarıda bıraktığım aletlerin üzerine tuttular.

Fenerli adam, peşindekilere döndü, "Gördünüz mü? Öldürmeyi göze almış bir hırsızmış," dedi. "Allah korudu yine."

"Evet," dedi penceredeki ses. "Bıçak, çakı... Ne istersen var. Onlarla kesecek, çarşafı boğacaktı herhalde."

"Yok canım, hiç polisiye roman okumadın mı? Çarşaf genellikle üst kata tırmanmak için kullanılır."

Aniden bekçi düdüklere karanlığı böldü. İçim ürpermişti. Bekçiler bahçeye üşüştiler. Kesici aletleri bir kâğıda not ederek torbaya doldurdular. Bekçilerden biri bıyıklarını burarak bizim evi gösterdi.

"Bu evdekilerin haberi var mı?"

"Yoo," dedi mavi pijamalı. "Onlar uyanmadılar."

Pencereden çekildim. Titriyordum.

Bekçiler kapımızı çalmaya başladılar. Az sonra annemle babam uyanmış, apar topar kapının önüne inmişlerdi.

Hemen yatağa girdim, pikeyi başıma çektim. Hiç kıpırdamadan olabilecekleri bekledim.

Uzaktan babamın sesi geliyordu:

"Evet, bu aletlerin hepsi benim. Bahçede tamirat yapmıştım. İçeri almayı unutmuşum."

Sonra kapının kapandığını duydum. Bir-iki dakika geçmeden de odamın ışığı yandı. Annemle babam içeri girmişti. Uyur numarası yapıyor, soluk alıp vermekten bile korkuyordum.

Işık söndü. kapı usulca kapandı. Babam gülerek uzaklaşırken, "Tıpkı benim gibi," diyordu. "Ben de böyle durumlarda yatağa girer, kıpırdamadan kaskatı yatardım. Derin uykuda olduğum, hiçbir şeyden haberimin olmadığı sanılsın isterdim."

Ayaklarımın ucuna basarak pencereye gittim. Dut ağacının gövdesi dikleşmiş, yaprakları irileşmişti. Önümüzdeki yıl değil, birkaç güne kadar dut vereceğe benziyordu.

Sevim Ak, Uçurtmam Bulut Şimdi

Etkinlik 1: Aşağıdaki soruları görselden yola çıkarak yanıtlayınız.

Franz von Lenbach, Genç Çoban, 1860, Schack-Galerie, Münih

SORULAR VE YANITLAR

S1. Bu resimde neler görüyorsunuz ve bu resim size neyi çağrıştırıyor? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. Sizce resimde çocuk ne yapıyor? Dinlenmek ve düşünmek için seçilen yeri açıklar mısınız?

Y2......
.....

S3. Resimde çocuğun eli neden yüzünün üzerinde duruyor?

Y3......
.....

S4. Resimdeki çocuğun giysileri hakkında neler düşünüyorsunuz? Bugün giydiklerimiz ile benzerlik gösteriyor mu? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. Sizce bu çocuk neden yalın ayak? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. Bu resim ne zaman yapılmış olabilir? Günümüzde yapılmış olabilir mi?

Y6......
.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküdeki kahraman neyi merak etmektedir ve niçin anne, babasına sorular sormaktadır? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. “Deden iki de bir, 'Bunu korkutmak gerek,' der dururdu.” tümcesinden yola çıkarak neden meyve ağaçları korkutulmak istenmektedir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Sizce meyve ağaçlarını korkutmak olumlu sonuçlar doğurmakta mıdır? Açıklayınız.

Y3......

S4. Meyve ağaçlarını korkutmanın size göre inandırıcı bir yanı var mıdır? Açıklayınız.

Y4......

S5. Meyve ağaçlarını korkutmak için neler yapılmaktadır? Açıklayınız.

Y5......

S6. Öyküde kahraman en çok neyi yapmak istemektedir? Açıklayınız.

Y6......

S7. Kahraman korkutma törenini ne zaman gerçekleştirmeyi düşünüyor? Neden?

Y7......

S8. Kahramanın dut ağacını korkutma töreni ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Siz olsaydınız böyle bir şey yapar mıydınız? Açıklayınız.

Y8......

S9. Öyküde kahraman dut ağacını korkutma töreni için ne gibi hazırlıklar yapıyor? Açıklayınız.

Y9......

S10. Öyküde kahraman dut ağacını korkutma töreninde neler yapıyor? Açıklayınız.

Y10......

S11. Öyküde kahramanın dut ağacını korkutması sırasında neler yaşanıyor? Çevredekilerin bu ilginç olay karşısındaki tutumu nedir?

Y11......

S12. Öyküde komşular, kahramanı neye benzetiyorlar? Bu sırada öykü kahramanı neler yapıyor? Açıklayınız.

Y12......

S13. Mahallelinin dışarıya çıkmasıyla birlikte komşular bu durum karşısında ne gibi öngörülerde bulunuyorlar? Açıklayınız.

Y13......

S14. Olayın gerçekleştiği yere bekçilerin gelmesiyle birlikte neler yaşanıyor?

Y14......

S15. Kahramanın anne ve babası olayı öğrendiklerinde nasıl bir tepkide bulunuyorlar? Açıklayınız.

Y15......

S16. Kahramanın babası neden “*Evet, bu aletlerin hepsi benim. Bahçede tamirat yapmışım. İçeri almayı unutmuşum.*” sözlerini kullanmış olabilir? Açıklayınız.

Y16......

S17. Öyküde kahramanın babası çocuğunun bu davranışı karşısında neler düşünüyor? Çocuğunu kime benzetiyor? Açıklayınız.

Y17......

S18. Öykünün sonunda kahraman ne yapıyor? Açıklayınız.

Y18......

S19. Yazar, metinde en çok hangi duygular üzerinde durmuştur? Tartışınız

Y19......

S20. Sizin de çevrenizde ağaç korkutmak gibi veya ona benzeyen halk inanışları var mı? Varsa bunlarla ilgili neler düşünüyorsunuz?

Y20......

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1......

S2. Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3......

S4. Öykü kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y4......

S5. Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y5......

S6. Öyküde kahramanın özelliklerinden hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.

Y6......

S7. Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y7......

.....

S8. Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y8......
.....

S9. Metnin yardımcı düşünceleri ya da diğer iletileri nelerdir?

Y9......
.....

S10. Kahramanın anne ve babasının tutumu karşısında onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.

Y10......
.....

S11. Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y11......
.....

S12. Siz olsaydınız öyküde yer alan sorun için nasıl bir çözüm bulurdunuz? Neden? Açıklayınız.

Y12......
.....
.....
.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bu sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1......
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

S2. “fırça, balta, peri, cin, uydurma, cisim, tuhaf, çakı, çarşaf, astım, müsamere, hışırdamak, alelacele, kayış, üşüşmek, pike, tamirat” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümceler bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. Öngöründe bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

Y2......
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

S3. Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız.

Y3......
.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

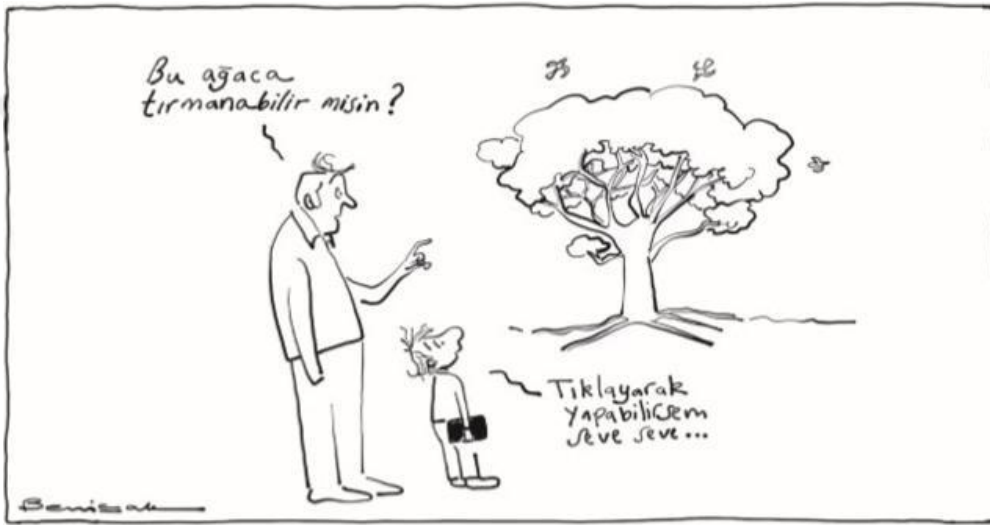
.....

.....

.....

.....

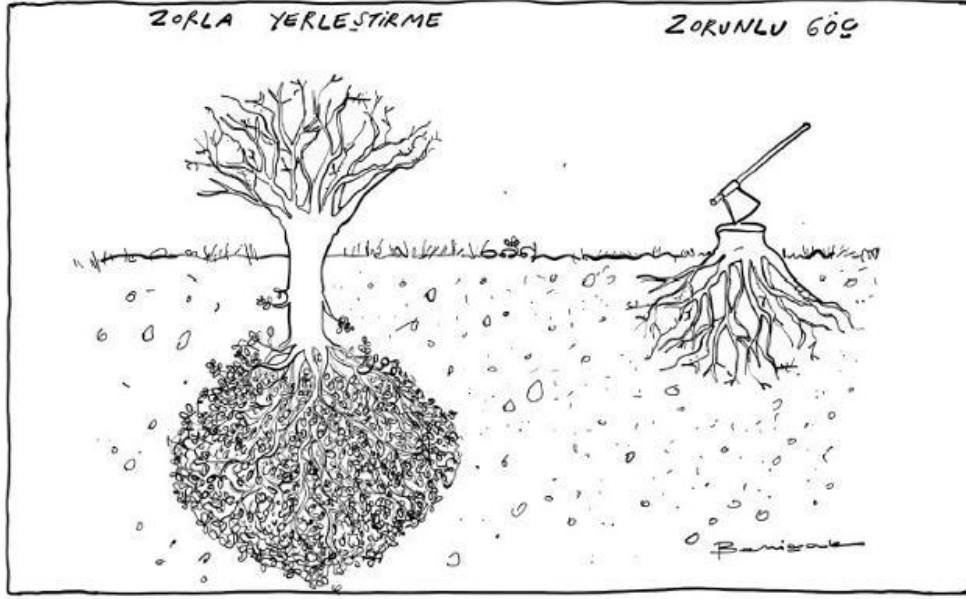
Etkinlik 5: Aşağıda yer alan karikatürlerin size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2018.

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Haziran 2018.

B

Behiç Ak, Kim Kime Dum Duma, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Mart 2018.

Etkinlik 6: Aşağıdaki tümcelerde koyu yazılmış sözcükler hangi işlevde kullanıldığına yönelik öngörülerde bulununuz?

Anne, bu ağaç hiç dut vermez **mi**?

Ama bir kere **de** babana sorsan iyi edersin. O, çocukluğundan **beri** bu evde oturuyor. Önceleri birkaç kez meyve vermiş, **ama** son on yıldır tek dut vermedi.

Hem çalışalım **hem** konuşalım.

Yaa! Kim yapardı bu işi?"

Aaa! Olmaz öyle şey! Ağaçlar bizim dilimizden anlamaz **ki!**

Mitolojiye **göre** her ağacın bir perisi vardır.

Onun **icin** her şeyi yapabilirdim

Geceleri her şeyin koca bir gölgesi olur **ve** sessiz boşlukta tuhaf yaratıklara dönüşür.

Gece el etek çekildikten **sonra** balta, bıçak, çekiç **ve** çakıyı alet dolabından alıp bir torbaya koydum.

Torbadaki kesici aletleri teker teker çıkarıyor, gövdesine **doğru** fırlatıyordum.

Karanlıkta iyice seçemiyordum, **ama** ağır yaralar almış olmalıydı.

Bir ara kesik kesik ağladığımı duyar **gibi** oldum.

Önce o sandım.

Aldığı yaraların etkisi **ile** can çekişiyor olmalıydı.

Heheheeevt! Dut ağacı, bana bak!

Anladın **mi**?

Aletleri **ve** çarşafı bahçede bırakıp usulca içeri kaçtım.

Ellerinde odun, bıçak, kayış **gibi** şeyler vardı.

Gördünüz **mi**?

Çarşaf genellikle üst kata tırmanmak **icin** kullanılır.

Bir-iki dakika geçmeden **de** odamın ışığı yandı.

Tıpkı benim **gibi**.

Ben **de** böyle durumlarda yatağa girer, kıpırdamadan kaskatı yatarım.

Önümüzdeki yıl **değil**, birkaç güne **kadar** dut vereceğe benziyordu.

Etkinlik 7: Aşağıdaki uygun ilgeç, bağlaç ve ünlemleri seçerek aşağıdaki tümceleri dolduralım.

Gibi, kadar, ile, ve, ama, Ya...ya..., için, Yaşasın, fakat, göre, ki, de, çünkü, Hey

1. Sizin gibi ben de müziğe meraklıyım.
2. Yarışmayı izlemeye arkadaşım geldik.
3. Otuz bin seyirci filmi izleyecek.
4. Ben hazırım; annem henüz gelmedi.
5. Aylin bizimle gelecek.
6. Yağmur yağdığı yol oldukça kaygan.
7. Bana bu yarış dörd numaralı koşucu kazanacak.
8. Heyecanlıyım; bugün teyzem geliyor.
9.! Çocuklar, bana bakın.
10. üç dörd numaralı araç pistten çıktı.
11. Gazeteciler kaza yerine koşuyor.
12. Aklım öyle karışık hiçbir şey düşünemiyorum.
13.! Bugün sinemaya gideceğiz.
14. Maç tekrar başladı futbolcular isteksiz görünüyorlar.
15. Ödevimi bu akşam yarın bitiriyorum.
16. Sen Derse geç kalanlardan mısın?
17. Annem kardeşim bayramda yanıma gelecekler.
18. İşe geç kalmıştı erken kalkamadı.
19. Bizi arayacağını söylemişti hala aramadı.
20. Kitabı benden aldı okumadan geri verdi.

Etkinlik 8: Aşağıdaki tabloda yer alan ilgeç, bağlaç ve ünlemleri tümce içerisinde kullanınız.

Sözcükler	Tümce
Fakat	
İçin	
Gibi	
Yalnız	
Of	
Eyvah	
Kadar	
Ya da	
Göre	
Ah	
De	

Etkinlik 9: Aşağıda verilen tümcelerin türünü işaretleyiniz.

Tümceler	İlgeç	Bağlaç	Ünlem
Sabaha karşı iyice uykum geldi.			
Orkun ve İpek bugün yanıma geliyorlar.			
Of, yine bozuldu!			
Çıkıp gelsen de değişen bir şey olamayacak.			
Yeter be! Ne bu ses.			
Peri gibi güzel bir kızdı.			
Baktım ki olmayacak çıkıp geldim.			
Sana güvendiğim için çok üzgünüm.			
Eh, artık bunu kabul edeceğiz!			
Babasıyla arası pek iyi değildi.			
Bugün çok yoruldum ama gitmeyeceğim.			
Ah, benim dertsiz başım!			

Etkinlik 10: Aşağıdaki metne yönelik soruları yanıtlayınız.

OLSAM (DİNLEME METNİ)

Bir ağaç olsam
En yüksek dalıma bir kuş konsa.
O kuş olsam
Uçsam, incecik mavi bir bulutla.
O bulut olsam
Yüksek, karlı bir dağa sarılıp dursam.
O yüksek karlı dağ olsam,
Serin sular toplasam bir ırmakta.
O ırmak olsam
Bin bir çiçekli kırlara dağılsam.
Bir gelincik olsam,
Bir kelebek olsam,
Bir çocuk olsam o kelebeğin ardında
Koşsam, yorulsam,
Bir ağaç altında yatıp uyusam.
O ağaç olsam
En yüksek dalıma bir kuş konsa...

Ayla Çınaroğlu, Şiir Gemisi (s. 41)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

Y1......

S2. Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Şiiri dinlerken düş evreninizde neler canlandı? Şiir sizi nerelere götürdü? Açıklayınız.

Y3......

S4. Şair sizce neden ağaç, kuş, bulut, dağ, ırmak, gelincik, kelebek olmak istiyor? Hangi duygular içerisinde bu şiiri yazmış olabilir?

Y4......

S5. Sizin de olmak istediğiniz şeyler var mı? Varsa nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Y5......

Etkinlik 11: Aşağıdaki tümcelerde yer alan koyu yazılı ek ve bağlaçları inceleyiniz. Bu ek ve bağlaçlarının görev ve işlevlerine dönük öngörülerde bulununuz ve bu ek ve bağlaçlar tümceden çıkarıldığında anlam değişiyor mu, bunu belirleyiniz.

- Gökyüzündeki bulutlar bugün çok güzel görünüyor.

- Duydum ki yarın gelecekmiş.

- Beni dinlemedi ki gerçekleri ona anlatayım.

- Elindeki şişeyi bana uzatır mısın?

- Oktay onu öyle besledi ki martı gün geçtikçe şişmanladı.

- Emre'nin bilgisayarındaki adres kutusunda binlerce adres vardı.

Etkinlik 12: Aşağıdaki tümcelerdeki boşluklara “-ki” ekini ve “ki” bağlacını yerleştirerek hangi görevde kullanıldığını yanına yazınız. (Örneği dikkatli inceleyiniz.)

- Bence seninki en güzel öykü seçilir. (adıl olan –ki eki)

- Trende..... adam çok iyi görünmüyordu. (.....)

- Düşünelim..... okulu bitirdin, ne yapacaksın (.....)

- Senin..... yine unutmuş anlaşılın! (.....)

- Anladım..... bu çocuk adam olmayacak. (.....)

- Sabah..... duruşma canımı sıktı. (.....)

- Ablam da akşam..... maça gelecek mi? (.....)

- Benim telefonum bozuldu, senin..... ile konuşabilir miyim? (.....)

- Anlıyorum..... daha çok yapılacak iş var. (.....)

Etkinlik 13: Aşağıdaki tümcelerdeki “-ki” eki ve “ki” bağlacının kullanımlarını inceleyiniz. Yanlış olanların yanına doğrusunu yazınız. Yazımı doğru alanların yanına “Doğru yazılmış.” diye not düşününüz.

Defterinde ki sayfa koptu mu?.....

Sendeki kitaplar satılık mı?.....

Buraya gel ki sesini duyayım.....

Anladım ki bu iş olmayacak.....

San ki seni daha önce gördüm.....
Evdeki listeyi unuttum.....
Kolundaki saati çok beğendim.....
Oysa ki bekleyeceğine söz vermişti.....
Gözlerindeki ışık beni etkiledi.....
Yarın giderken seninkini alırız.....

Etkinlik 14: Aşağıdaki bilmeceleri yanıtlayınız.

Yeni saat alan birine ne denir?

(.....)

İnekler "B" harfinden neden korkarlar?

(.....)

Soğuk ve sıcakta göre kimler değişir?

(.....)

Kalem, kılıçtan neden üstündür?

(.....)

Etkinlik 15: Bu resim sizlere ne çağrıştırıyor? Bu resimde neler görüyorsunuz? Şimdi sizlerden meyve ağaçları, çiçek veren ağaçlar ya da kendinizin tasarladığı bir ağaç türünü resimle çizmenizi ve anlatmanızı istiyorum. Bu resme birkaç ağaç daha ekleyebilirsiniz.”

Gustav Klimt, Elma Ağacı II, 1916, Özel Koleksiyon

DEĞERLENDİRME

1.

7 TANE ERİK AĞACI

Boş ver kafiyelere Reyis
Boş ver şiir yazmaya evlat
Otur da doğru dürüst
7 tane erik ağacının hikayesini anlat
Evimiz deniz kenarındadır Fındıklı'da
Ekmek paramız Beyoğlu'nda çıkar
Beyoğlu'na bir yokuştan çıkarız yirmi senedir
Yokuşun ortasında bir arsa
Arsanın ortasında yedi tane erik ağacı
Saydım yedi tanedir
Ne zaman yolum düşse
Erik ağaçlarını arar gözüm
Ya kedi yavruları gibi sırlı sıklam
Ya buram buram bahar içerdiler
Ya bütün dalları kırılıp dökülmüş
Her sene kırılır dallar adettir
Bu yaz geleceğine alamettir
Yaz geliyor demektir yokuştan paldır küldür
Yoğurtçusu, dondurmacısı, çavuşu, yapıncağı kütür kütür
Yaz geliyor demektir çok şükür
951 senesinin baharında
Kestiler yedi tane erik ağacının yedisini birden diplerinden
Henüz yeşermeğe başlamışlardı çıtır çıtır
Körpe bir salatalık yeşili inceden
Islak, nemli, ümitli
Yedisini birden kazımışlar köklerinden
Saçlarından tutup birer birer
Yedisinin de köklerini sökmüşler
Şimdi onların yerinde cascavlak
Ensesi ceketinden iki parmak dışarda
Üç katlı tombalak bir apartman kuruldu
Güzel bir yapı olsa içim yanmaz
Yapı değil mübarek hacıyatmaz
Yağlı bir çift tavla zarı
Bir yanı kumbara bir yanı kasa
Elveda benim her mevsim dalları kırılan
Sıska çelimsiz
Ama son yaprağına son eriğine kadar cömert erik ağaçlarım
Ne zaman yolum düşse
Gözlerimi yumup sizi hatırlayacağım.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Dol Karabakır Dol (s. 158)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

- Şiirde yazın gelmesinin habercisi olan örnekler nelerdir? Size göre yazın habercisi olan şeyler nelerdir? Açıklayınız.

.....
• Siz hangi tür ağaçları biliyorsunuz? Sevdiğiniz bir meyve ağacı var mı? Açıklayınız.

.....
• Şiirde erik ağaçları neden kesiliyor? Şairin bu duruma olan düşünceleri nelerdir? Şiirden örnekler vererek açıklayınız.

.....
• Şiirin izleği (ana duygusu) nedir? Açıklayınız.

.....
• Bu şiir sizde ne gibi duygular uyandırdı? Neden?

.....
• Bu şiirdeki benzer bir olaya hiç tanıklık ettiniz mi? Sizler bina yapmak, AVM yapmak vb. için ağaç kesilmesi, doğaya zarar verilmesi, parkların yok edilmesi vb. ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

2. Dizelerinde en az üç en fazla beş sözcüğün yer aldığı iki dördlükten oluşan konusu sevgi, izleği doğa sevgisi olan bir şiir yazınız.

.....
.....
.....
.....

3. Aşağıdaki “Sonbahar” adlı şiirde gerekli olan yerlere uygun olan noktalama işaretlerini koyunuz.

SONBAHAR

Üzüldü ağaç
Dalları kuru
Kuşları yolcu
Serçeler uçtu geldi
Kondular dizi dizi
Çıplak dallarda

Hoplayıp zıpladılar
Sallandılar yaprak gibi
Güldü ağaç
Güldü kuşlara
Güldü sonbahara

Aytül Akal ve Mavisel Yener, Ay Kaç Yaşında (s.18)

4. “Sonbahar” adlı şiirde söz sanatlarından hangisi kullanılmıştır? Şiirden örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

5. Aşağıdaki tümcelerde boş bırakılan deyimlerin yerine uygun olanını bulup yazınız.

*elde avuçta, açlıktan nefesi kokmak, dikiş tutturamamak,
dört gözle beklemek, öpüp başına koymak*

“Şirket ona devletten alacağıının fazlasını değil, eksikliğini de verse”
“Birkaç mesleğe, birkaç işe girdi çıktı, hiçbirindebeceriklilik gösteremedi.”
“Ben el ayak çekildikten sonra odamda kitaplarımla kalmak saatini.....”
“Sonra en kötüsü.....ne bulduysa aldığı halde, yanında ancak 16 lirası kalmıştı.”
“Ama fena mı oldu, bir garibin cebi beş on kuruş gördü.”

6. Aşağıdaki deyimlerden hangisi diğerlerine göre değişik bir anlamda kullanılmıştır?

- A) Ağzı kulaklarına varmak
- B) Yerinde duramamak
- C) Sevincinden dört köşe olmak
- D) Etekleri tutuşmak

7. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde ünlem kullanılmamıştır?

- A) Aman aman, o buraya gelmesin.
- B) İyi olmadı adamlara, şu kış kıyamette arabaları bozulmuş.
- C) Hay Allah, evden çıkarken adresi yanıma almamışım.
- D) Hadi canım sen de, bunu nasıl yaparsın.

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “de” bağlacıyla aynı anlama gelen bir bağlaç kullanılmıştır?

- A) Bu durumda onu ben bile kurtaramam.
- B) Evini bilmiyoruz ki onu ziyarete gidelim.
- C) Bu konuyu yarınki toplantıda yeniden tartışalım.
- D) Bu yıl daha fazla ürün alabileceklerine inanıyorlar.

9. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde edat kullanılmamıştır?

- A) Karnım tok, yemiş kadar oldum.
- B) Akşamdan beri seninle konuşmak istiyorum.
- C) Sinemaya bilet aldım ama giremedim.
- D) Bana göre hava hoş, sen düşün.

10. Aşağıda tümcelerden hangisinin sonuna ünlem (!) işareti getirilemez?

- A) Üniversitede okumak üzere İzmir’e gitmiş
- B) Bu ne cesaret böyle
- C) Eyvah, anahtarı içeride unuttum
- D) Allah Allah, daha demin buradaydı kalem

11. Aşağıdaki tümcelerde yer alan ilgeç, bağlaç ve ünlemleri bulup boşluklara yazınız.

Aklım yattı ama yine de gece uyku tutmadı. (.....)
Üf, ne zaman sona erecek bu konuşma! (.....)
Üzerinde bir merdiven, yüksek mi yüksek... (.....)
Benim için gelmediğini biliyorum. (.....)
Bugün ya da yarın mutlaka uğrayacağım. (.....)
Ah, nerede o eski güzel günler! (.....)
Ben Ankara kadar güzel bir yer görmedim. (.....)
Şunu bil ki sensiz yaşayamaz. (.....)
Vay, kimleri görüyorum! Hoş geldiniz. (.....)

12. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde "-ki" eki yanlış yazılmıştır?

- A) Kulağın ı çektim ki, bir daha yapmasın. B) Bizim ki henüz gelmemiş.
C) Kim ki onu söyleyen? D) Bil ki, bu iş burada biter.

13. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde "ki"nin yazımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

- A) O öyle bir insanki kendisinden başka kimseyi düşünmez.
B) Yangında ilk sen koşacaksın ki kurtarılmayı bekleyen çaresiz kişilere ulaşabilesin.
C) Bazı kişiler vardır ki hiçbir şeyi anlamaz.
D) Otobüsü bekle ki gitsin.

EK 3. 6. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 6 (Alemdar)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 6

ALEMDAR

(Karadeniz Ereğli Sahil Güvenlik Komutanlığı)

ALEMDAR'IN KAÇIRILIŞI

1921 yılının ilk günleri. Anadolu'da büyük özverilerle yapılan mücadelede, cephane eksikliği kendini iyiden iyiye hissettiriyordu. Rusya'dan alınabilecek silahları taşımak için kullanılan küçük takalar, hem yetersiz kalıyor hem de gidiş gelişleri uzun zaman alıyordu. Ankara, Karadeniz'den yapılacak nakliyatı sağlayacak bir geminin İstanbul'dan kaçırılmasını kararlaştırdı. Seçilen gemi alemdar römorkörüydü. Alemdar silahlanmaya uygun büyük bir tekneydi. İstanbul'daki teşkilat sayesinde, Deniz Yüzbaşısı Adil Bey geminin çarkçıbaşılığını (birinci makine mühendisi) üstlendi, personel de güvenilir kimselerden seçildi ve Alemdar'ı İstanbul'dan kaçırılma planları hazırlandı.

Tüm planlar, Boğaz çıkışındaki düşman denetiminden sıyrılıp Karadeniz'e geçmek üzerine yapıldı. Boğaz'daki denetim görevini yapan hücum botları, işgal kuvvetlerinin denetimindeydi; ama bu botların personeli Türk idi. Birçoğu Kuvayı Milliye'nin İstanbul'daki gizli teşkilatına üyeydi. İstanbul'dan daha önce de silah kaçırılması sırasında, buldukları hücum botta geçici bir arıza yaratan Türk denizciler, işgal güçleri subaylarının dikkatini dağıtıp kaçacak gemiye, denetim sahasında gedik açıyorlardı. Bu kez de öyle oldu. Yüzbaşı Adil Bey ve geminin kaptanı İsmail Bey, 25 Ocak 1921 gecesi, Boğaz'daki denetimden sıyrılarak Karadeniz'e açıldı.

FRANSIZLAR FARKEDİYOR

Sahilden birkaç mil açıkta seyreden Alemdar, sabah Ereğli'ye vardı. Buradan kömür ve erzak aldıktan sonra Sinop'a hareket etti. Ancak İstanbul'daki müttefik karargahında, Alemdar'ın kaçırılışı büyük yankı bulmuştu. Geminin yakalanması sadece bir römorkörün bulunmasından daha fazlasını ifade ediyordu. Türkler moral bulacaktı.

Karadeniz'deki deniz filosuna haber verilerek Alemdar'ın yakalanması istendi. Aynı günlerde Alemdar, Zonguldak açıklarına varıyordu. Ocak ayının son gününde, C-27 Fransız hücum botu Alemdar'ı gördü. Gemiye yaklaşarak silahlarını çevirdi ve durmasını ihtar etti.

“ŞİMDİLİK TESLİM OLALIM”

Yüzbaşı Adil Bey ve İsmail Kaptan, Alemdar'ın hücum bottan kaçmasının mümkün olmadığını görerek, şimdilik teslim olmaya karar verdiler. Fransız botundan Alemdar'a Yüzbaşı Tille adında bir Fransız subayı ile dört Senegalli asker bindi. Gemiye dikkatle arayıp silahsız olduğunu anladıktan sonra İsmail kaptanı bir kamaraya hapsedtiler. Adil Bey'i ise çarkçı olduğunu sandıkları için görevinde bıraktılar.

Alemdar, Fransız botunun arkasında geriye, İstanbul'a doğru yol almaya başladı. Yüzbaşı Adil Bey, makine dairesinde yaptığı planı gizlice mürettebata duyurdu. Serdümen Recep aldığı talimatla, öndeki Fransız botuyla aradaki mesafeyi yavaş yavaş açmaya başladı. Mesafe olabildiğince arttığında, Yüzbaşı ve mürettebat aniden Fransız subay ve Senegalli askerlerin üzerine atıldı. Birkaç dakika içinde geminin denetimi yeniden Türklerdeydi. Fransız Yüzbaşı Tille, düştüğü oyun karşısında sürekli söyleniyordu. Şimdi gemide düşmandan alınan silahlar da vardı. Alemdar, öndeki Fransız gemisine durumu hissettirmeden sahile doğru kaymaya başladı.

Tüm kazanları çalışan Alemdar'da Adil Bey ve İsmail kaptan, mesafeyi yeterli görerek birden gemiyi çevirdiler ve Ereğli'ye doğru yol almaya başladılar. Birkaç dakika içinde durumu fark eden Fransız hücum botu da hemen Alemdar'ın peşine düştü. Şimdi heyecanlı bir takip başlamıştı. Fransız botunun hızı Alemdar'dan fazla olduğu için, mesafe gittikçe azalıyor. Bir süre sonra Fransızlar Alemdar'a iyice sokuldular. Ve Fransız gemisinin boş bölgesindeki top ateş açmaya başladı. Buna karşılık alemdar mürettebatı da ele geçirdikleri tüfeklerle şiddetli ateşe başladılar. Fransız topunun

başındaki asker vuruldu. Mermilerden biri topun nişangahına geldi; hücumbotun en önemli silahı devre dışı kaldı.

YEREL ÇETELER YETİŞTİ

Alemdar Ereğli'ye yaklaşmaya başlamış; sahilde insanlar bu büyük kavgayı görmek için toplanmıştı. Fransız botu Alemdar'ı açığa sürmek için sahille römorkör arasına girdi. Ancak tam bu sırada, Türk sahillerinden yoğun bir makineli tüfek ateşi başladı: Ereğli'deki yerel çeteler zamanında yetişmişti!

Fransız botu kaçmak zorunda kaldı. Alemdar bu çatışma sırasında Serdümen Recep'i şehit verdi. Yüzbaşı Adil Bey'in planıyla Alemdar, Milli Mücadele'ye katılarak Karadeniz'de büyük hizmetler verdi. Anadolu'ya cephanesinin Karadeniz'deki öncüsü oldu.

ALEMDAR, ŞAHİN, RÜSUMAT

Milli Mücadele'de Karadeniz'de görev yapan üç gemi, silah taşıma işinde büyük bir üne sahip olmuştu. Bunlar Alemdar römorkörü, Rüşumat motoru ve Şahin vapuruydu. Bu üç motor Ruslardan alınan silahları Karadeniz'deki Tuapsi ve Novorosisk limanından alır ve müttefik devriye botlarına görünmeden Anadolu kıyılarına getirirlerdi. Bu seferler sırasında Yüzbaşı Nail Bey komutasındaki Alemdar, Pontuşu Sarıyanni çetesini yakalamış, Yüzbaşı Cevat Bey kumandasındaki Şahin vapuru, Büyük Taarruz'dan önce 29 Alman uçağını Rusya'nın Novorosisk limanından almak için Yunan botlarıyla çarpışmış ve Rüşumat motoru ise taşıdığı silahları devriye botlarına kaptırmamak için Ordu'da kendini batırmış, daha sonra tekrar yüzdürülmüştü.

“ALEMDAR” NE OLDU?

“Alemdar”ın bu görevi Kurtuluş Savaşı boyunca sürdü gitti. İnebolu'ya silah ve cephanesinin önemli görevler üstlendi. 1924 yılında Seyri Sefain idaresine tekrar geri verilen “Alemdar”,1937 de Deniz Bank'a,1939 da Devlet Demiryollarına,1952 de Denizcilik Bankasına devredildi. 1971 yılında söküme giden “Alemdar” diğer kardeşleri gibi jilet yapılmak üzere hurdaya çıkarıldı. Karadeniz Ereğli'de milli mücadele döneminde üstün yararlılıklar gösteren Alemdar Römorkörü, hurdaya ayrıldıktan sonra aynı ölçülerle benzeri yapılarak 2008 yılında müzeye dönüştürüldü. Gazi Alemdar Römorkörü'nü her yıl yaklaşık 170 bin kişi geziyor.

Kaynak: Karadeniz Ereğli Sahil Güvenlik Komutanlığı.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metinde olaylar ne zaman gerçekleşmeye başlıyor? Bunu hangi tümcelerden anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. Alemdar römorkörü neden kaçırılmak isteniyor? Ulusal Kurtuluş Savaşımız için neden önemli bir yeri vardır? Açıklayınız.

Y2......
.....

S3. Alemdar Boğaz çıkışındaki denetimden nasıl sıyrılıp Karadeniz'e doğru yol almıştır? Açıklayınız.

Y3......
.....

S4. Alemdar Karadeniz'e açıldıktan sonra nerelere uğruyor ve buralarda neler yapıyor? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. Alemdar'ın kaçırıldığının farkına varan Fransızlar neler yapıyor ve niçin bu durumu çok önemsiyorlar? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. Fransız hücumbotları, Alemdar'ı yakaladığında Türk askerler ne yapıyorlar? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Alemdar Fransızların eline geçtiğinde Yüzbaşı Adil Bey, nasıl bir kurtuluş yolu bulmaya çalışıyor?

Y7......
.....

S8. Alemdar yeniden Türklerin denetimine geçtiğinde Yüzbaşı Adil Bey, bu kez nasıl bir eylem gerçekleştiriyor?

Y8......
.....

S9. Alemdar, Fransız gemilerinden kaçarken neden kıyıya yakın ilerlemektedir? Açıklayınız.

Y9......
.....

S10. Fransız gemileri Alemdar'a yaklaşıp ateş etmeye başladıktan sonra neler yaşanıyor? Açıklayınız.

Y10......
.....

S11. Ereğli'deki yerel çeteciler Alemdar'ı kurtarmak için neler yapıyorlar? Sizce bu yardımın bir katkısı oluyor mu? Açıklayınız.

Y11......
.....

S12. Ereğli kıyısında gerçekleşen çatışmada neler yaşanıyor? Açıklayınız.

Y12......
.....

S13. Kurtuluş Savaşımıza Alemdar dışında başka hangi gemilerin büyük katkısı oluyor? Açıklayınız.

Y13......

S14. Kurtuluş Savaşımızı kazandıktan sonra Alemdar'a ne olmuştur? Açıklayınız.

Y14......

S15. Kurtuluş Savaşımız sırasında Alemdar, Fransızların eline geçseydi sizce neler olabilirdi? Örneklerle açıklayınız.

Y15......

S16. Metnin ana kahramanı ve yardımcı karakterleri kimlerdir? Açıklayınız.

Y16......

S17. Okuduğunuz metinde olaylar nerede ve ne zaman gerçekleşmektedir? Açıklayınız.

Y17......

S18. Metne farklı bir başlık vermek isterseniz nasıl bir başlığı uygun görürdünüz? Açıklayınız.

Y18......

S19. Siz de bu metne yönelik bir soru oluşturun ve yanınızdaki arkadaşınıza bu soruyu yöneltin.

Y19......

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metinde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1......

S2. Aşağıda yer alan tümcelerdeki koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamına uygun bir biçimde belirleyiniz. Belirlediğiniz anlamların doğru olup olmadığını Türkçe Sözlük'ten yararlanarak denetleyiniz.

- 1921 yılının ilk günleri. Anadolu'da büyük özverilerle yapılan **mücadelede**, cephane eksiği kendini iyiden iyiye hissettiriyordu.
- Ankara, Karadeniz'den yapılacak **nakliyatı** sağlayacak bir geminin İstanbul'dan kaçırılmasını kararlaştırdı.
- Seçilen gemi alemdar **römorkörüydü**. Alemdar silahlanmaya uygun büyük bir tekneydi.
- Boğaz'daki kontrol görevini yapan **hücumbotlar**, işgal kuvvetlerinin kontrolündeydi; ama bu botların personeli Türk idi.
- Sahilden birkaç **mil** açıkta seyreden Alemdar, sabah Ereğli'ye vardı. Buradan kömür ve **erzak** aldıktan sonra Sinop'a hareket etti.
- Ancak İstanbul'daki **müttefik karargahında**, Alemdar'ın kaçırılışı büyük yankı bulmuştu.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Şiirde kendisine seslenen kimdir ve bu kişinin en önemli özelliği nedir?

Y1......

S2. “*Seni seslerle uyandıracak / Oturup yazacaksın / Çünkü sen artık o sen değilsin / Sen şimdi ıssız bir telgrafhane gibisin / Durmadan sesler alacak / Sesler vereceksin?*” dizelerinde yer alan “seslerle” neler simgelenmiştir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Şiirde şairin seslendiği kişi nelere benzetilmiştir? Niçin? Açıklayınız.

Y3......

S4. Toplumsal sorunlar bireysel mutluluğumuzu etkiler mi? Etkiliyorsa nasıl etkiler? Açıklayınız.

Y4......

S5. Dersin başında incelediğimiz Mustafa Kemal’i Düşünüyorum adlı şiirle bu şiiri izlek (tema) açısından karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını açıklayınız.

Y5......

Etkinlik 3: Metindeki uygun noktalama işaretlerini yay ayrıçla belirtilen yerlere yazınız.

SARI, MAVİ, YEŞİL, MOR, TURUNCU, PEMBE BULUTLAR

Babam bana boyalı kalem takımı aldı () tastamam yirmi dört renk () uf öyle güzel renkler ki () içinden bir bir çıkardım () masanın üzerine dizdim () açık yeşiller () koyu yeşiller () açık maviler () koyu maviler () açık sarılar () koyu sarılar () Yerlerini değiştirdim () ebemkuşağı yaptım () Ebemkuşağını bozdum () bir koyu () bir açık () bir koyu () bir açık () renk renk dizdim ()

Boyalı kalemlerim de beni sevdiler ()

Koyu yeşil dedi ki ()

() Ben o denli güzel yaprak çizerim ki () boyarım ki ()

Yeşili kapıverdim () sürdüm kağıdın üzerine () ay () gerçekten çok güzel yapraklar oldu () Kahverengi dedi ki ()

O yeşil yapraklara gövde gerek () dallar gerek () Beni al eline () hemen sana dallar yapayım () gövde yapayım ()

Ama () dedi açık kahverengi koyu kahverengiye () dalları ben yapayım () gövdeyi de sen yap ()

Hemen işbölümü yaptılar () bir anda ağacın dalları () gövdesi çıkıverdi ortaya ()

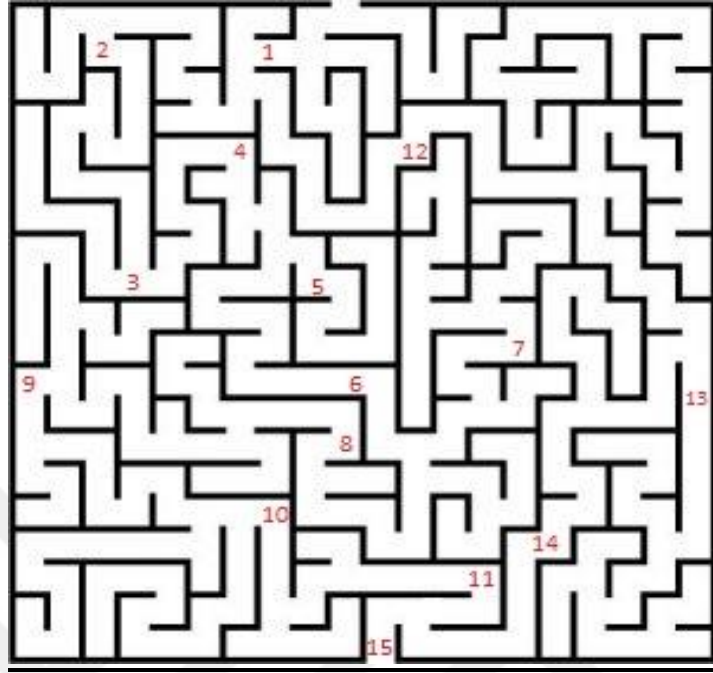
Koyu yeşil () açık yeşili dürttü ()

() Şimdi sıra sende () dedi () Bu ağaca çayırlar gerek () haydi sen de çayır çimeni çiz bakalım ()

Muzaffer İzgü, Şarkıcı Kuşlar (s. 98)

Etkinlik 4: “Noktalama Labirenti”

Aşağıdaki labirentte çıkışı bulunuz. Çıkışa giderken karşınıza çıkan numaralarda verilen noktalama işareti sorularını yanıtlayınız.

SORULAR

- S1.** Yağmurluğa iyice sarındı() eteklerini ayaklarının altına soktum()
()Isındın mı biraz()
()Eh() ısındım()
- S2.** Saat 14()00()te eve geliyorum()
- S3.** Şu sözcükler sesteştir() kır() yüz() çay ()
- S4.** Eylül() ekim() kasım sonbahar() aralık() ocak() şubat kış mevsimi aylarıdır()
- S5.** Atatürk Samsun()a gittiğinde ()19 Mayıs 1919() otuz sekiz yaşındaydı()
- S6.** Çabuk buraya gel()
- S7.** Can gülümseyerek dedi ki() Günaydın() nasılsın()
- S8.** Orhan Veli Kanık()ın ()Dalgacı Mahmut() şiirini okudunuz mu()
- S9.** Ahmet()in dedesi Antalya()ya gidecekmiş()
- S10.** I() Dünya savaşı 1014()1918 yılları arasında olmuştur()
- S11.** () Ey ormanda yaşayan hayvan dostlarım()
- S12.** Bir insanın en büyük ihtiyacı ()sevgi()dir()
- S13.** Saat 17()50()de dersimiz bitiyor()
- S14.** Bu zor soruyu sınıfta iki kişi bilmişti() Sibel ve Esmâ()
- S15.** Yunus ()Büyüyünce pilot olacağım() dedi()

Etkinlik 7: Metinde geçen özel yer adlarını aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 8: Aşağıdaki metnin türü nedir? Türünü belirledikten sonra aşağıdaki metni konuşma ilkelerine uygun bir biçimde seslendiriniz.

Dedem toplarken bahçede dut
Ninem örerkenilmek ilmek umut
Amcan dedi markut
Haydi kulaklarını sarkıt.
Annem dedi şu torbayı tut
Yasaktır ha içine bakmayı unut.
Havada bulut
Sepette dut
Amcamla markut
Torbada bir kurt
Eder hırt.
Bir hırt
İki hırt
Üç hırt
Kaçmasın mı kurt?
Annem etti höt
Babam etti zöt

Dedem dedi kapıyı ört.
Nedir bu dert
Bu ceviz çok sert!
Dişlerin yok derdin çok.
Ninem dedi ne dişi
Hani nerede ütünün fişi?
Senin kafan çok karışık
Kaldı çamaşırlar buruşuk.
Dedem cevizi bıraktı.
Fişi prize taktı
Ütü tık etti
Hık etti
Mık etti
Ardından çat etti.
Ninem aldı ütüyü
Dedi söyleme kötüyü.

Necdet Neydim, Sen Isık Çalmayı Bilir Misin? (s. 26-27-28)

Y.

DEĞERLENDİRME

1.

FADİŞ

Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlılar, geçtikleri her yeri yakıp yıkıyorlardı. Bütün Anadolu ayaklanmıştı. Köylerde, kasabalarda ve şehirlerde her şey alt üst olmuştu. Herkes, her an tetikte ve tedirgindi.

Toroslu kasabası düşmanın yolunun üstündeydi. Halk, kasabadan ayrılıp köylere sığınmıştı. Genç ve güçlü erkekler askere alınmış, geride engelli ya da yaşlı erkeklerle

kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Eli silah tutanlar da düşmanın geçeceği yollara tuzaklar kuruyorlardı.

Düşman güçlüydü. Acımasızdı. Yoluna çıkanı yaşlı, çocuk, kadın ayrımı gözetmeden hemen öldürüyordu. Bu durum karşısında halk düşmana türlü tuzaklar kurmuştu. Bu tuzaklar ülkemizi elimizden almaya gelen düşmanı öylesine öfkelenmişti ki... Komutan, askerlerine, "Kasabayı baştanbaşa yakın, taş üstünde taş bırakmayın. Çevredeki bağları, bahçeleri, tarlalardaki ekinleri de tutuşturun," diye bir buyruk salmıştı.

Kasabalılar, sığındıkları köylerden döndükleri zaman, evlerinin yerinde kül yığınları bulmuşlardı. Yaşlılar, ağlaşıp duran gençlere, "Savaştaız. Elbette evlerimiz yakılıp yıkılacak. Ağlayıp sızlanmak yararsız. Gücümüzü toplayıp yeniden yapalım," diye çıkışıyorlardı.

Böylece, elbirliğiyle yangınlardan geriye kalanlar temizlendi. Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu.

Naciye Kadın kısa bir süre önce oğlunun şehitlik haberini almıştı. Bunun üzerine bir de evi yanınca kolu kanadı kırıldı. Kızı Cemile'den başka kimsesi kalmamıştı. Yangın yığınlarını temizleyemiyordu. Geceyi kızıyla yanık çul ve kilim artıklarına bürünerek Sokakta geçiriyordu. Aslında soylu ve varlıklı bir kadındı. Kasabada evleri, dükkanları, tarlaları, bağları, değirmenleri, sürü sürü koyunları vardı. Ama savaşta bunların hepsini yitirmişti. Tek varlığı kızıydı. Ona bir şey olacak diye çok korkuyor, bu nedenle Cemile'nin elini elinden bırakmıyordu. Gün boyunca boyunlarını büküp evlerinin yanık yığınlarına bakıyorlardı. Durumları acıklıydı. Sonunda mahalle halkı bir karar aldı. Herkes, bir gün kendi evinin yapımıyla uğraşacak, bir gün toplanıp Naciye Kadın'ın evini yapmaya çalışacaklardı.

Karar kolaylıkla uygulandı. Bir süre sonra, Naciye Kadın'la Cemile de tek odalı, toprak damlı evlerine yerleştiler. Kasabaya çevre köylerden yiyecek, giyecek yardımı yapıyorlardı. Kasabalı kadınlar, köylülerle birlikte dağa çıkıyor, sırtlarıyla odun taşıyorlardı.

Bir süre geçtikten sonra tarlalar, bağlar yeniden ekilip dikilmeye başlandı. Böylece kasabada, yeni bir yaşama düzeni kuruldu. Herkes bir yolunu bulup yaşamını sürdürmeye çalışıyordu. Naciye Kadın tarlalarını, bağlarını ekip dikemiyordu. Topraklarını birer birer satmaya başlamıştı. Günlük geçimini bu yolla sağlıyordu. Ona destek olacak bir erkeği olmadığı için eline geçen parayı bir türlü değerlendiremiyordu.

Artık Kurtuluş Savaşı bitmiş, Yunan saldırısının üstünden uzun yıllar geçmişti. Naciye Kadın'ın artık satacak bir şeyi kalmadığı için ana kız yoksul bir yaşam sürmeye başlamıştı. Sonunda Naciye Kadın alışkın olmadığı bu koşullara dayanamayıp yatağa düştü. Cemile, annesine bakabilmek için başkalarının tarlalarına ekin biçmeye, dağdan odun taşımaya gidiyor, komşuların kışlık eriştelere, tarhana ve baklavalarını yapıyordu. Annesi, kızının bu çırpınışlarını gördükçe, çok dertleniyordu. Sık sık Cemile'yi yanına çağırıp sızlanırdı.

"Seni bin bir özenle büyüttüm. Bebekliğinde yere koymaya kıyamazdım. Sağlıklı bir sütanne tutmuştum. Gün boyunca senin bakımınla uğraşırdı. Baban üstümüze titrerdi. Ağabeyini, yabanlara okumaya yollamıştı. 'Oğlum büyük adam olacak, soyumuzu sürdürüp adımızı yaşatacak,' derdi. O ölünce ben de sizi hiçbir şeyden yoksun etmemeye çalıştım. Savaş olmasaydı düzenimiz bozulmayacaktı. Ağabeyin vurulup ölmeyecek, sen böyle, el kapılarında çalışmayacaktın."

Cemile ise annesinin saçlarını okşar, "Anneciğim hiç tasalanma, geçmiş günlerimiz bana güç veriyor. Başkalarının işini görmek ağır gelmiyor. Beni herkes

seviyor. Seni de hala sevip sayıyorlar. Kasabanın en saygıdeğer kişileri sık sık evimize hatırımı sormaya gelmiyorlar mı?" diyerek annesini avutmaya çalışırdı....

Gülten Dayıoğlu, Fadış (s. 9-11)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Toroslu kasabası Kurtuluş Savaşı sırasında zarar görmesinin nedeni nedir?
.....
- Metne göre düşmanlar ülkemizi terk ederken neler yapmıştır?
.....
- Kurtuluş Savaşının başarıyla kazanılmasından sonra kasaba halkı nasıl bir birliktelik sağlamıştır?
.....
- Naciye Hanım'ın savaştan önceki durumu ile savaştan sonraki durumu arasında fark var mıdır? Açıklayınız.
.....
- Naciye Hanım'ın zor zamanında ona yardımcı olanlar kimlerdir?
.....
- Naciye Hanım'ın kızı hakkındaki düşünceleri nelerdir?
.....
- Cemile'nin yaşadığı zorluklara karşı duruşunu ve düşüncelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Açıklayınız.
.....
- Kurtuluş Savaşımız sizin için ne anlam ifade etmektedir? Buna benzer yaşanan olaylar hakkında neler düşünüyorsunuz?
.....

2.

Sığınaklara indirelim kuşları
Ne ciğerlerinin dayanabileceği gökyüzü
Ne içebilecekleri bir yudum su kaldı

Sığınaklara indirelim balıkları
Kurşuni gövdeleri kurşunlaşmadan

Sığınaklara indirelim ağaçları
Cevizleri, çınarları, servileri
Üzerindeki sincaplara dokunmadan

Arı bakışını çocukluğun
İndirmeliyiz sığınağa
Kirli bir kağıt para gibi buruşmadan
Elinde hayatın

Ucu işlemeli mendili, kavun kokusunu
Yumuşaklığını bir dere yatağının
Penceredeki hanımeline
Zor günlerde alnımıza konan o eli
Sığınağa indirelim Dünyayı

Turgay Fişekçi, Dip Sevgi (s. 74)

Aşağıdaki soruları şiire göre yanıtlayınız?

- Şiirde şairin sığınağa indirmek istediği varlıklar nelerdir?
.....

- Şair, şiirde doğadaki varlıkları hangi olumsuzluklardan korumak istiyor?
.....
- “Çocukluğun arı bakışı.” ve “Çocukluğun kirli bir kağıt para gibi buruşması” ile şiirde neler anlatılmak isteniyor? Açıklayınız.
.....
- Şiirde şair hangi duyguları korumak istiyor? Bu duygular nelerle simgeleniyor?
.....
- Şiire uygun yeni bir başlık bulunuz.
.....

3. Aşağıdaki deyim oluşturan sözcükleri eşleştiriniz.

() Dağdan gelip bağdakini	(1) asmak
() Surat	(2) çıkmak
() Canı	(3)vurmak
() Keyfini	(4)kalmamak
() Sudan çıkmış balığa	(5) kovmak
() Bir taşla iki kuş	(6) çıkarmak
() Pire için yorgan	(7) yakmak
() Göze	(8) girmek
() Elde avuçta bir şey	(9) kalmak
() Gözü yolda	(10) dönmek

4. Aşağıdaki tümcelerde yer alan noktalama işaretlerinden virgülün (,) görevlerini yazınız.

- Çaresizliğimizi anlatmak üzere omuz silkeriz, ellerimizi açarız, dudak ısırırız, dudak bükeriz...

- Yüzünün kasları, omuzlar, ayaklar, en çok da eller...

5. Aşağıdaki tümcelerde yay ayaçla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

1. Sana söylediklerimi hatırladın mı ()
2. Avukat ()Yusuf Bey ()in yanına davayı görüşmek üzere gidiyorum.
3. Pazardan yumurta() ıspanak() havuç ve domates aldım.
4. Bana niçin güvenmediğini anlatmadı()
5. Yaz meyveleri şunlardır() karpuz() kavun() üzüm()
6. Of() çok yorulduğum bugün()
7. Dikkat() Bebek uyuyor()
8. Perihan()ın çantası okulda kalmış()
9. Arif, 15()02()2010() da üniversiteye yeni başlamıştı.
10. Mehmet, ()seni aldıracağım() dedi.

6. Aşağıda kullanım yerleri verilen noktalama işaretlerine birer örnek veriniz.

- Tümcede eş görevli sözcük ve sözcük gruplarının arasında kullanılır.

- Soru bildiren tümce veya sözlerin sonunda kullanılır.

- Sıra gösteren sayıların sonunda kullanılır.

- Başka bir kimseden veya yazıdan alınan sözler olduğu gibi aktarılırken kullanılır.

- Kendisinde sonra örnek verilecek ya da açıklama yapılacak tümcelerden sonra kullanılır.

- Mutluluk, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan tümcelerin sonunda kullanılır.

7. Aşağıdaki boşluklara uygun noktalama işaretlerini yazınız.

- Askerler () başlarını tepelerinden gelen sese doğru kaldırdılar ()

- At ölür () meydan kalır () yiğit ölür () şan kalır ()

- İlkbahar mevsiminin ayları şunlardır () mart () nisan () mayıs ()

- Delikanlı söyle bakalım adım nedir ()

- Diyarbakır () Çınar yolu yol yapım çalışmaları nedeniyle kapalı ()

- Beş sene önce buraları terk eden en iyi arkadaşım Bursa () dan dün geldi ()

- Arzu () ya defter () kitap () kalem () Hasan () a ise gömlek () ceket () pantolon almamız gerekiyor ()

8. Aşağıdaki paragrafta yer alan boşluklara uygun noktalama işaretlerini koyunuz.

“Böyle üst üste gelen olaylar () Kaymakamı iyice sarsmış () zayıflatmıştı () Yüzü sapsarı () her zaman düşünceli () yorgun () kırılmış () kederliydi () ince dudakları () daha da incelmış () keskin bir bıçağın ağzına dönmüştü () Gözleri pırıltı içindeydi () Işıltılı () Saçlarını sinirli sinirli arkaya doğru atıyordu () Tek inandığı insan şimdi Resul Efendiydi () Baba gibi seviyordu () O da onu koruyordu ()”

Yaşar Kemal, Teneke (s. 63)

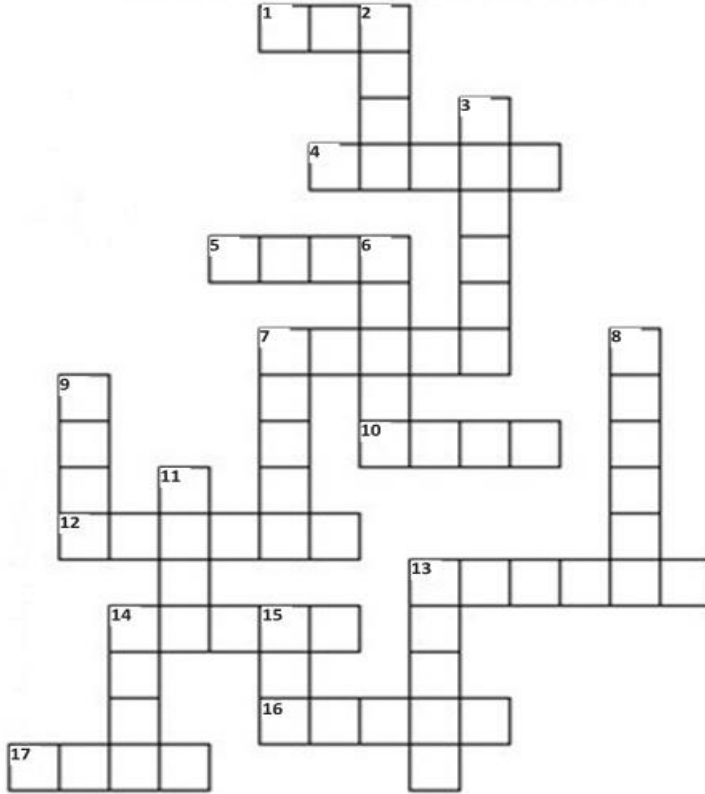
9. Aşağıdaki sözcüklerin karşıt anlamlarını bulmacaya yazınız.

SOLDAN SAĞA

1. AZ
4. ZENGİN
5. YAKIN
7. İNCE
10. ESKİ
12. GÜZEL
13. DOĞRU
14. BARIŞ
16. KURU
17. İYİ

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2. UZUN
3. ZAYIF
6. ZOR
7. TEMİZ
8. UCUZ
9. YAŞLI
11. ÖN
13. HIZLI
14. YUMUŞAK

EK 3. 7. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 7 (Kulağına Adını Sesledim: Garip!)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 7

KULAĞINA ADINI SESLEDİM: GARİP!

(Adnan BİNYAZAR)

KULAĞINA ADINI SESLEDİM: GARİP!

Yüreğim durmadan çarpısa da aşevinde son günlerimi yaşıyordum. Kendimi çalışan gibi değil, artık konuk gibi görüyordum. O sabah sevinç içinde uyanmıştım. İşler bana bakıyor. Aşevine koştum. Anahtar sesini duyan kedim beni kapıda karşıladı. Acıklı sesiyle miyavladı. Ondan ayrılacağımı düşününce sesi içime işliyordu. Sanki miyavlamıyor, "Beni bırakıp nereye gidiyorsun?" diyordu. Onu görünce sevincim hüzne döndü.

Nasıl hüzünlenmem? Aşevine aynı günlerde girip altı yılı birlikte geçirdiğimiz o pamuk beyaz kedimden ayrılmak kolay mı?

Çalışmaya başlayalı bir hafta olmamıştı. Erken saatlerde aşevini açmış olurdum. Yağmurlu bir günde aşevine gelmiş, temizliğe koyulmuştum. Dışarıdan miyavlamaya benzer bir ses duydum. Hemen kapıya fırladım. Avuç içine sığacak kadar küçük bir kedi yavrusu kapıyı tırmalıyordu. Bende yalvarış etkisi yaratan miyavlaması içime işledi. Gece başlayan yağmur sürüyordu. Onu yağmur altında bırakamazdım. Kedide bir an kendi halimi gördüm. Polis Recep beni caminin kapısında bulduğunda bu yavrudan ne farkım vardı?

Hangi pisliklerin içinden çıkıp gelmişse yüzü gözü bulaşık içindeydi. Usta, kediden köpekten nefret ederdi. Henüz kemikleri sertleşmemiş yavruyu avuçlarımın arasına alıp ısıttım. Kendini temizleme alışkanlığı edinmemişti daha. Bezi ıslatıp her tarafını sildim. Isınınca ağlar gibi miyavlaması durdu. Kaynayan sütün kokusunu alınca açık yeşile çalan uykulu gözlerini açıp kapadı. Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı. Ustanın beni dayaktan öldüreceğini bilsem artık onu sokağa salamazdım. Yumuşacık patilerini okşayıp öptüm. Birden ona ad takmak geldi aklıma. Ne koyayım diye düşünmeme kalmadı. Adı ağzımdan çıkıverdi:

"Garip!"

Kulağına eğildim. Seslice, üç kez bağırdım:

"Garip... Garip... Garip..."

Usta o sabah her günküden geç geldi. Geç gelişi benim içim de yavru için de büyük şanstı. İçeride kedi gördü mü, acıma bir yana, tekmeler, kapının dışına fırlatıverirdi kediciği!

Aşevinin arkasında daracık bir bahçe vardı. İşe yaramayan ne varsa oraya atılmıştı. Kediyi bahçeye götürdüm. Bir portakal sandığının içine gazete kağıtlarından yatak yaptım. Küçük bir çanağın içine süt koydum. Sütün kokusunu alınca gözlerinin yumdu, kırmızı dilini çanakta dolaştırırdı.

O küçücük varlık, ustadan çekindiğimi sezmiş olmalıydı. Beni görünce miyavlayıp ayaklarımın arasında dolanan Garip, usta kapıdan girince susuyor, portakal sandığından başını bile uzatmıyordu. Salonda yalnız ben varsam yanıma geliyordu. Arsız kediler gibi masa altlarında miyavlayıp kimseden yemek istemiyordu. Kuşlara atılma gibi bir huyu da yoktu. Bahçede cıvıldaşan kuşlar, sanki onunla oynamaya gelen arkadaşlarıydı. Çayır yeşili gözlerini açıyor, kulaklarını dikerek mırıltılarla kuş cıvıltılarına katılıyordu. Ağacın altında yaptığım yerde ihtiyacını giderip toprakla örttükten sonra portakal sandığından odasına giriyor, mamasını bekliyordu.

Garip büyüdü, farelerin canına okuyacak yaşa geldi. Usta arka bahçede bir kedi olduğunun farkında olmadı. O yıllarda fare bulunmayan bakkal, aşevi, manav yoktu. Fareleri yok etmek için kapanlar kurulur, kenara köşeye fare zehri serpilirdi. Yine de farelerde bir eksilme olmazdı. Bir gün, ustanın da salonda olduğu bir sırada, ağzındaki irice bir fareyle çıkageldi Garip. Sanki "Bak, fare tutabiliyorum," dercesine tuttuğu

fareyi ustanın önüne atıverdi. Olmayacak bir şey oldu, usta kızıp köpüreceğine kediye övgüler yağdırdı:

"Kedi dediğin böyle olacak! Gördün mü koca fareyi haklayıvermiş," dedi. Bana döndü, "Bu kediye sahip çık, kaçarsa tut getir. Son günlerde ortalarda tek fare görmüyordum. Demek bunun marifetiymiş..."

İçten içe gülssem de ustaya bir şey belli etmedim. İstanbul'dan kaçıp gidecektim ama Garip'i kime bırakacaktım? Onu özlemeyecek miydim? Kediyle konuşuyor, onu ayrılığa alıştıırıyordum. İçimden geçirdiğimi, anlamına göre yumuşak ya da sert miyavlamalarla yanıtlıyordu:

"Garip, beni özleyecek misin?"

"Miyaaaav..."

"Ben buralardan gidersem üzülür müsün?"

"Miyav, miyav, miyavvvvv!"

"Ama bir gün nasıl olsa ayrılacağız!"

"Miiiiiiyaaaaavvvvv!"

"Ayrılmayalım mı?"

"Miyav!"

"Ben gittikten sonra burayı terk etme, olmaz mı?"

"Miiiiiiyaaaaavvvvv!"

"Peki, peki... Nereye istersen git!"

Aklıma abla geldi.

"Seni ablaya bıraksam gider misin?"

"Miyaaaavvvv?"

Mır mır diye sesler çıkararak ayaklanma sürtündü, bacaklarımdan yukarıya tırmandı. Kucağıma aldım, ipeksi burnundan öptüm. Kırmızı dilini çıkardı, ellerimi yaladı. Garip'i ablayla tanıştırmaya götürdüm.

Adnan Binyazar, Günışığına Yolculuk Kaçış 1

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metindeki kahraman neden aşevinde son günlerini yaşıyor olabilir? Öngörüleriniz neler olabilir? Açıklayınız.

Y1......

S2. Metindeki kahraman aşevinden gideceği için neden mutludur? Bu mutluga biraz olsun engel olan durum nedir? Açıklayınız.

Y2......

S3. “Nasıl hüzünlenmem? Aşevine aynı günlerde girip altı yılı birlikte geçirdiğimiz o pamuk beyaz kedimden ayrılmak kolay mı?” tümcelerinden yola çıkarak kahramanın duygu durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y3......

S4. Kahramanın “Garip” adlı kediyle ilk tanışması nasıl olmuştur? Açıklayınız.

Y4......

S5. Kahraman, Garip ile karşılaştığında kendisiyle ve onunla ilgili olarak nasıl bir benzerlik kuruyor? Açıklayınız.

Y5......

S6. Kahraman Garip’le tanıştığında nasıl bir kedi ile karşılaşmıştır? Açıklayınız.

Y6......

S7. Aşevi ustasının hayvanlarla ilgili düşünceleri nelerdir? Siz böyle düşünen insanlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y7......

S8. Kahraman Garip’i ustasının görmesini engellemek için neler yapmıştır? Açıklayınız.

Y8......

S9. “Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı. Ustanın beni dayaktan öldüreceğini bilsem artık onu sokağa salamazdım.” tümcelerinden yola çıkarak kahramanın Garip’i bırakmaması hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y9......

S10. Kahraman Garip adını nasıl koymuştur? Neden bu adı koymuş olabilir? Sizin de böyle bir ad koyduğunuz kendinize ait bir hayvanınız oldu mu? Açıklayınız.

Y10......

S11. Kahraman neden aşevinde çalışıyor olabilir? Sizce ekonomik sıkıntı içerisinde olabilir mi? Neden?

Y11......

S12. Garip, kahramanın ustasından çekindiğini ve korktuğunu anlayınca neler yapıyor? Açıklayınız.

Y12......

S13. Garip’in dış görünüşü hakkında neler söyleyebilirsiniz? Garip’in diğer hayvanlara karşı tutumu hakkında neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y13.....

S14. Kahraman Garip’in yuvasını nasıl yapmıştır? Açıklayınız.

Y14.....

S15. Garip, aşevinde kalabilmek ve ustanın gözüne girebilmek için ne yapmıştır? Bu davranışı karşısında ustanın tepkisi ne olmuştur? Açıklayınız.

Y15.....

S16. Kahraman İstanbul’dan kaçmayı düşünürken Garip’i aşevinde bırakacağı için neden üzülmemektedir? Açıklayınız.

Y16.....

S17. Kahraman Garip’i yalnız bırakmamak adını neler düşünüyor ve neler yapıyor? Açıklayınız.

Y17.....

S18. Metnin sonunda kahraman ve Garip’e neler olmuş olabilir? Öngörülerde bulunup açıklayınız.

Y18.....

S19. Yazar, metinde en çok hangi duygular üzerinde durmuştur? Tartışınız

Y19.....

S20. Hayvanlarla iletişiminiz nasıldır ve hayvanları sever misiniz? Onlara sevginizi nasıl gösterirsiniz? Hayvanlara dokunmaktan veya oynamaktan mutlu olur musunuz? Hayvanları sevdiğinizde, iletişim kurduğunuzda size nasıl tepkide bulunurlar? Açıklayınız.

Y20.....

S21. Yazar, “Garip”i nasıl tanımlar? Açıklayınız.

Y21.....

S22. Sizce yazar bu metni neden yazmış olabilir? Bu metinle bize neleri düşündürmek ya da neleri duyumsatmak istemiş olabilir? Açıklayınız.

Y22.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metinde olaylar nerede gerçekleşmektedir? Metindeki tümcelerden yola çıkarak açıklayınız.

Y1.....

S2. Olaylar kimler arasında geçmektedir? Açıklayınız.

Y2.....

S3. Olayın kahramanı kimdir? Açıklayınız.

Y3......
.....

S4. Metin kahramanının kişiliği nasıldır? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. Olayda yer alan diğer kahramanların kişilik özellikleri nelerdir? Hangi tümcelerden anladınız? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. Öyküde kahramanın özelliklerinden hangilerini neden beğendiniz ya da hangilerini neden beğenmediniz? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Öykünün konusu nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y7......
.....

S8. Öykünün ana düşüncesi nedir? Bir tümce ile açıklayınız.

Y8......
.....

S9. Metnin yardımcı düşünceleri ya da diğer iletileri nelerdir?

Y9......
.....

S10. Metindeki ana düşünceyi karşılayacak atasözleri ya da özdeyişler söyleyiniz.

Y10......
.....

S11. Kahramanın bir hayvana karşı tutumu hakkında düşünceleriniz nelerdi? Onun yerinde siz olsaydınız neler yapardınız? Açıklayınız.

Y11......
.....

S12. Sizce bu öyküye uygun başka bir başlık ne olabilirdi? Neden? Açıklayınız.

Y12......
.....

S13. Siz olsaydınız öyküde yer alan sorun için nasıl bir çözüm bulurdunuz? Neden? Açıklayınız.

Y13......
.....

S14. Bu metni nasıl buldunuz? İlgiyle okudunuz mu? Metin, sizde yeni bir kitap veya öykü okuma isteği uyandırdı mı? Neden? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Y14......
.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1......
.....

S2. “aşevi, usta, konuk, pati, çanak, sandık, arsız, kapan, köpürmek, marifet, haklamak” sözcüklerinin parçadaki anlamlarını tümcelerin bağlamından yola çıkarak söyleyiniz. Öngörüde bulunduğunuz anlamların doğruluğunu Türkçe Sözlük’ten yararlanarak denetleyiniz.

Y2......
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

S3. Yukarıdaki sözcükleri sırayla birer tümce içerisinde kullanınız.

Y3......
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

S4. “...Kaynayan sütün kokusunu alınca açık yeşile çalan uykulu gözlerini açıp kapadı. Öyle bir bakış baktı ki gözlerinden yüreğime çayır yeşili ışıklar aktı...” tümcelerinde neler anlatılmak istenmektedir? Bu tümcelerdeki benzetme amaçlı kullanılan sözcükler hangileridir? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. “...Yüreğim durmadan çarpsa da aşevinde son günlerimi yaşıyordum. Kendimi çalışan gibi değil, artık konuk gibi görüyordum...” tümcelerinde yer alan “yüreği çarpmak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5......
.....

S5. “...Acıklı sesiyle miyavladı. Ondan ayrılacağı mı düşününce sesi içime işliyordu...” tümcelerinde yer alan “içine işlemek” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. “...Garip büyüdü, farelerin canına okuyacak yaşa geldi. Usta arka bahçede bir kedi olduğunun farkında olmadı... tümcelerinde yer alan “canına okumak” söz öbeği ile anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Metinde geçen, “konuk, hüzün, beyaz, çanak, kapan, sert” sözcüklerinin eş ya da yakın anlamlılarını söyleyiniz ve bunları birer tümcede kullanınız.

Y7......
.....

S8. Metinde geçen, “yumuşak ve sert, sevinç ve hüzün, büyük ve küçük, erken ve geç” sözcükleri arasındaki anlam ilişkisini söyleyiniz ve bunları birer tümcede kullanınız.

Y8......

S9. Biraz önce yanıtladığımız soru üzerinden yola çıkarak sözcüklerde karşıt anlamlılık nedir? Biraz önce verdiğimiz örnekleri de göz önünde bulundurarak tanımlayınız. Siz de birer örnek veriniz; verdiğiniz örnekleri birer tümcede kullanınız.

Y9......

S10. Bu öyküde öne çıkan duygu durumuna uygun atasözü, deyim veya özdeyiş biliyor musunuz?

Y10......

Etkinlik 1: Aşağıda yer alan resimlerin size duyumsattıklarını konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

Franz Marc, Üç Kedi, 1913, Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf

Franz Marc, Kuşlar, 1914, Lenbachhaus, Münih

Franz Marc, Tilki, 1913, Sanat Müzesi, Düsseldorf

Etkinlik 2: Aşağıdaki boşluklara resimlerden yola çıkarak ve kendi düş evreninizi etkin kılarak adını anmadan sevdiğiniz bir hayvanı tanıttınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik 6: Dinlediğiniz - Chopin'e ait "Nocturne No.20 In C-Sharp Minor Op.Posth" - müziğin size duyumsattıklarını ve düşündürdüklerini konuşma yöntem ve tekniklerine özen göstererek anlatınız.

Etkinlik 7:

KANATLI DÜŞLER (DİNLEME METNİ)

Bir serçeyle birlikte,
Uçuyorken düşümde,
Bir ses uyandırmaz mı,
En coşkulu yerinde.

Ötüyordu bir serçe,
Gerçekte pencereden.
Diyordu bana sanki,
Gel uçalım yeniden.

Dedim, isterdim serçem,
Uçmak seninle birlikte.
Olsaydı kanatlarım,
Senin gibi benim de.

Dinleyip bu sesimi,
Göğe verdim kendimi.
Takıverip serçemin,
Kanatlı düşlerini

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s. 7)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Şiirle ilgili neler düşünüyorsunuz? Sizde hangi duyguları uyandırdı? Açıklayınız.

Y1......

S2. Bu şiirin izleği ne olabilir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Şiiri dinlerken düş evreninizde neler canlandı? Şiir sizi nelere götürdü? Açıklayınız.

Y3......

S4. Şair "*Bir serçeyle birlikte, Uçuyorken düşümde,*" dizeleriyle neler anlamak istemektedir?

Y4......

S5. Şair "*Dinleyip bu sesimi, Göğe verdim kendimi. Takıverip serçemin, Kanatlı düşlerini*" dizeleriyle neler anlamak istemektedir?

Y5......

S6. Sizin kanatlı düşleriniz olsa neler yapardınız? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Y6......
.....

Etkinlik 8: Virgülün görevlerinden biri de tümcede vurgulanmak istenen ögeyi ayırmaktır. Altı çizili virgülleri inceleyin ve hangi ögeyi vurgulamak için kullanıldığını bulun.

- Evimize gelen konuklar, bize güzel anlar yaşattı.
.....
- Günümüzde kurulan kentlerde, bir kuşun kanat çırpışları duyulmaz.
.....
- Yaşama can suyu veren yağmur, toprağın yeşile dönmesini sağlar
.....

Etkinlik 9: Aşağıdaki tümcelerin ögelerini bulunuz. Bir ögeyi vurgulamak ya da anlam karışıklığını önlemek için hangi ögelerden sonra virgül konulabilir? Belirtiniz.

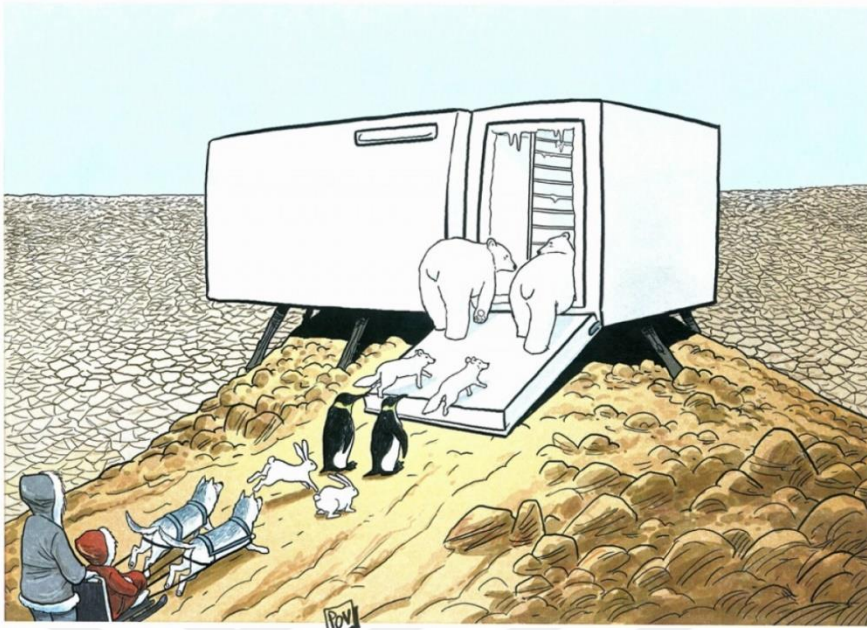
- Gideceği saatin yaklaştığını sezdiğimde beni bulamayacakları bir köşede saklanırdım.
.....
- Kasabanın bitip kırların başladığı yamaçtaki çinko damlı küçük evin önünde göz alabildiğine buğday tarlaları uzanırdı.
.....

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümceleri inceleyin, özel adlara getirilen “-ler” çoğul ekinin yazılışı ile ilgili kurala varın:

- *Bugün akşam Sinemlere mi gideceğiz?*
- *Türk çocuk yazını elbette yeni Yalvaç Urallar, Behiç Aklar, Zeynep Cemaliler yaratacaktır.*

Kural: Özel adlara eklenip “aile” anlamı veren “-ler” eki de “benzerleri” anlamı veren “-ler” eki de kesme işareti ile

Etkinlik 11: Bu karikatür sizlere ne çağrıştırıyor? Bu karikatürde neler görüyorsunuz?
Konuşma ilkelerine uygun bir biçimde açıklayınız.

William Rasoanaivo, 2013, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması Başarı
Ödüllü Karikatür

DEĞERLENDİRME

1.

ÖĞRENCİLERİN DERSİ DEĞERLENDİRME ÇİZELGESİ

	Hayır ☹	Bazen ☺	Evet ☺
Türkçe dersinde kendimi özgür hissediyorum.			
Ders benim için eğlenceli geçiyor.			
Öğretmenim duygu ve düşüncelerimi anlatabilmem için beni isteklendiriyor.			
Türkçe dersinden sonra kitap okuma isteği duyuyorum.			
Öğrenemediğim zaman öğretmenim yardımcı oluyor.			
Öğretmenimiz derse katılmamı sağlayan türlü araç gereçlerden yararlanıyor.			

Türkçe dersinin daha verimli geçmesi için neler yapılmalı? Lütfen önerilerinizi yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(Sever, Kaya ve Aslan, 2011: 188)

2.

GÜNEŞİ GÜLDÜRDÜĞÜM GÜN

Salonda resim ödevimi yaparken bir de baktım, güneş tırmanıyor pencereye. Nedense sevinçle karışık bir sabırsızlık duygusu kaplamıştı içimi. Elim ayağıma dolanıyordu. Güneş masama ulaşmadan ödevimi bir bitirebilseydim.

Annem pencerenin önünde yün örüyordu, bir gözü sokakta. Birden öyle bağırdı ki ödüm patlayacak sandım.

“Meltem! Çabuk topla döküntülerini! Neclâ Teyzen geliyor!”

“Ama resmimi bitirmem gerek. Güneşle yarışıyorum çünkü!”

“Hadi canım. Kırma beni. Kaldır şu ortalığa saçtığın kâğıtları.

El çabukluğuyla kazağını değiştirmiş, misafir terliklerini giymişti.

“Çabuk! Kapıyı çaldı işte!”

Telaşlı adımlarla kapıya koştu, kapıyı açmadan önce geri dönüp bir kez daha baktı içeri.

“Terlikleri de yok et! Odaya kaç kez girmişsen, o kadar terlik getirmişsin.”

Terlikleri de ötekilerin yanına gizledim. Ortalık tertemizdi artık. Annem salonun kapısını açmış,

“Kusura bakma Neclâcığım” diyordu. “İçerisi dağınık. Ama sen yabancı sayılmazsın, çocuklu evin halinden anlarsın.”

“Aaa, ilahi! Neresi dağınık? Her şey yerli yerinde ayol... Senin kız amma tertipliymiş. Bizimkini bir görsen, şaşar kalırsın. Evde olduğu zaman ortalığı öyle dağıtıyor ki, oturacak yer bulamıyoruz.”

Annemin gözlerinde sevinçli anlarda yanan pırıltıyı görmüştüm gene.

“Ne olur, benim yüzümden işinizden olmayın. Kalkıp giderim yoksa. Ben gelmeden önce ne yapıyordunuz Allahaşkına?”

“Ne yapacağız canım? işte öylesine tembel tembel oturuyorduk. Doğrusunu istersen, biri gelse de çay içsek diye içimden geçiriyordum.”

“Aaa, valla inanmam! En iyisi Meltem’e sormalı. Kızım, sen ne yapıyordun? Ders mi?”

“Şey... Resim ödevimi yapıyordum.”

“Hadi yavrum, getir de masada devam et. Biz sana engel olmayız.”

“Peki, ama...”

“Ne oldu? Bir şey mi var?”

“Bir dakika... Bir dakikalığına koltuktan kalkmanız gerekecek.”

Annemin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. “Meltem! Neler söylüyorsun?”

“Ne yapayım? Resim ödevimi alacağım.

Neclâ Teyze geliyor diye ortalıkta ne varsa yok et, dememiş miydin? Ben de elime geçeni koltukların altına sokuşturdum. Gazeteleri, terlikleri, kâğıtları, boyalarını... “Haa, örgünü ararsan, oturduğun koltuğun altında.”

“Gördün mü şu kızın yaptığını? Bir iş buyur, yüzüne gözüne bulaştırırsın.”

“Kızma canım! Çocuk işte.”

Boya ve kâğıtlarımı koltuğun altından masaya taşıırken, Neclâ Teyze resimlerime bakmak istedi. Resmi uzaktan şöyle bir gösterdim.

“Ben size asıl annemin yaptığı resmi göstereyim.”

“Aaa! Annen resim mi yapıyor? Hani, nerde?”

Annemin yüzü ışımıştı. Hep birlikte odama gittik. Portrem duvarda asılıydı.

“Oooo... İnan bayıldım, Melahat! Demek senin böyle gizli yeteneklerin var.”

“Aman işte, arada sırada karakalem bir şeyler çiziktiririm. Bunu da beş dakikada karalamıştım. Meltem beğenmiş, odasına astı.”

“Beş dakikada mı? Valla bravo! Meltem’e ne çok benzemiş!”

Hemen elbise dolabımı açtım. Kocaman bir poşet çıkarıp Necla Teyze’nin eline tutuşturdum.

“Bakın, bunları da annem yaptı.”

Annem durgunlaşmış, gözlerindeki pırıltı kaybolup gitmişti.

“Koy onları yerine.”

“Eyvah! Kızmıştı gene. Ama iş işten geçmişti. Necla Teyze poşeti yatağımın üstüne boşaltmış, resimlere bakmaya başlamıştı bile.

“Bunlar nedir? Sanki hepsi yarım kalmış... Hiçbir şey anlayamadım.”

“Ne olacak? Bunlar annemin portremi yapana kadar harcadığı kâğıtlar.”

Neclâ Teyze iki büklüm olmuş gülüyordu.

“İlahi! Ben de nasıl beş dakikada yapıldığımı merak etmiştim.”

Göz ucuyla anneme baktım. Yüzü kıpkırmızıydı. Eliyle banyonun kapısını işaret ediyordu. Ne demek istediğini hemencecik anlamıştım. Akşam yemeğine kadar banyodan dışarı çıkamayacaktım.

Sessizce banyoya girerken arkama dönüp güneşi aradım. Masamın üzerine oturmuş, kıs kıs gülüyordu.

Sevim Ak, Karşı Pencere

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

- Öykü kahramanı Meltem, salonda resim ödevini yaparken pencereden neyi fark eder?

.....

- Güneşin pencereye tırmandığını gören Meltem hangi duyguları sezer?

.....

- Öykünün giriş bölümünde kahramanın, güneşle ilgili duyguları sizlere neler duyumsatıyor?

.....

- Öyküde, annenin, günlük işleriyle uğraşırken Neclâ Hanım’ın kendilerine gelmekte olduğunu görmesiyle birlikte neler yaşanır?

.....

- Melahat Hanım, komşusuna, Meltem’im karakalem resmini neden 5 dakikada çizerek yaptığını söylemiş olabilir? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

- Öykünün sonunda, güneşin Meltem'in masasının üzerine oturup olan bitenlere kıs kıs gülmesi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Sizce güneş böyle kıs kıs gülebilir mi?

- Öykünün ana iletisi veya diğer iletileri nelerdir?

- Öyküde olayın geçtiği yeri ve zamanı yazınız.

- “güneşin pencereye tırmanması”, “güneşin masaya ulaşması”, “güneşle yarışa girmek”, “arkaya dönüp güneşi aramak” gibi söyleyişler ile hangi söz sanatlarına yer verilmiştir? Neden?

2. Öyküde yer alan deyimleri aşağıdaki çizelgedeki uygun boşluklara yazınız ve bir tümcede kullanınız.

Deyim	Tümce

3. Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

- Sevinç sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Yabancı sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Tertipli sözcüğünün eş anlamlısı
 Dağınık sözcüğünün karşıt anlamlısı.....
 Tembel sözcüğünün karşıt anlamlısı.....

4. Aşağıda altı çizili sözcükleri mecaz ve gerçek anlam yönünden inceleyip ilgili oldukları bölüme yazınız.

TÜMCELER	GERÇEK ANLAM	MECAZ ANLAM
Ayağı kayınca birden yere <u>düştü</u> .		
Bu <u>ağır</u> sözler karşısında donakaldım.		
Karanlık odayı <u>aydınlatmak</u> için mum kullanıyordu.		
Bana sadece o, <u>sıcak</u> davranıyor.		

5. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde soru ekinin (mi) yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Konuklarınızı karşılamak için kapıya kadar çıkarmısınız?
 B) Siz mi istemiştiniz bu gazete ve dergileri?
 C) Hiç kitap ile defter bir olur mu?
 D) Bu güzel mi güzel ödülü kim kazanmak ister?

6. Aşağıdaki tümcelerdeki geçiş ve bağlantı sözcüklerini bularak yanlarındaki boş alana yazınız.

- Sunum yapacaktık fakat yeterli sayıda öğrenci gelmedi. (.....)
Yeni bir eve taşındık lakin evimiz öncekinden daha küçük. (.....)
Çalışmaları yetersiz, yine de kendini göstermeye çalışıyor. (.....)
Üniversiteyi kazanmak isteyenler ilk olarak kendine plan hazırlamalı.
(.....)
Projeye başlamak için öncelikle alan araştırması yapmalıyım. (.....)
Okuduğum roman için son olarak çok iyi kurgulanmış diyebilirim.
(.....)
Araştırmamda nitel veya nicel verilerden yararlanacağım. (.....)
Pratik yapıyorum başka bir deyişle uygulama yapıyorum. (.....)

7. Aşağıdaki geçiş ve bağlantı sözcükleriyle ilgili tümce kurunuz.

- Açıkçası:
Son olarak:
Özellikle:
Buna karşın:
Yani:

8. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde geçiş ve bağlantı sözcükleri bulunmamaktadır?

- A) Metne başlamadan öncelikle bilmediğim sözcükleri belirlerim.
B) İnsanın eğitimi ilk olarak duyguları tanımakla başlamalıdır.
C) Bütün eşyaları kamyonla yükledi, Samsun'a yola çıktı.
D) Yarışmayı kazandı ama ödülünü hala almamış.

9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi geçiş ve bağlantı ifadesi değildir?

- A) buna rağmen B) halbuki C) son olarak D) değil

10. İncelediğimiz öykünün temasına uygun olarak sevdiğiniz bir hayvan veya bir canlı ile ilgili bir resim yapınız.

EK 3. 8. Öğrenci Etkinlik Kitapçığı 8 (Sarıkamış / Kar / Kış / Çelebi)

ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTABI 8

SARIKAMIŞ / KAR / KIŞ / ÇELEBİ

(Yalvaç URAL)

SARIKAMIŞ / KAR / KAYAK / KIŞ / ÇELEBİ

Ocak ayında soğuklar kapıya dayanıp ardından lapa lapa kar da başlayınca, aklıma Sarıkamış'taki çocukluk günlerim gelir. Öylesine bir kar yağardı ki, okula marangoz Mecit Amca'nın yaptığı tahta kayaklar ya da çocukların ayaklarının altına bağ sepet dibiyle giderdik. Sepet dibi, bir nihale gibi ağaç dallarından örülen küçük kasnaklardı. Yerler donunca da demircilerin yaptığı buz patenlerini ayakkabılarımıza takar, okula öyle giderdik. Paten ya da kayak oradaki çocuklar için bir ulaşım aracıydı. Aynen küçük kızaklar, atlı kızak arabaları gibi.

Hafta sonları ilin usta kayakçılarının kaydığı yamaçlar da vardı. Onları izlemeye bayılırdık. Ama marangozlar böyle kayak takımları yapamıyorlardı. Kışın bir eve konukluğa gittiğimizde, babamın elinde bir ucu balta ağzı gibi, yere basan diğer ucu da konik sivri bir demirle kaplı baston olurdu. Annem babamın bunu yürümek için yanında taşıdığını söylese de, biz gece şehre inen kurtlara karşı bir önlem olduğunu çok iyi bilirdik.

Aradan yıllar geçti... Sarıkamış artık kayak-ağ turizmine hizmet eden, ülkemizin en güzel köşelerinden biri oldu.

Yoğun yağan bir kar, çocuklara her zaman beklenmedik bir tatili çağırır. Karne tatili gibi ona da kendilerince "kar tatili" adını takmışlardır. Kar, kartopu, kardan adam, her çocuk için kışın vazgeçilmez bir yüzüdür. Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntıları yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır.

Kar ünlü gezginimiz Evliya Çelebi'yi de soğuğuyla öylesine etkilemiştir ki, gezi anılarını topladığı ünlü *Seyahatnâme*'sinin bir bölümünde Erzurum'u ve soğuğunu anlatırken şöyle der: "Bir gün adamın birine 'Nereden gelirsin?' diye sormuşlar. O da, 'Kar rahmetinden gelirim.' demiş, 'Orası neresi?' demişler, 'Soğuktan ere zalum eden Erzurum'dur' demiş. 'Orada yaz olduğuna rastladın mı?' demişler. 'Vallahi on bir ay, tam yirmi dokuz gün kaldım [yani bir yıldan iki gün eksik], halk hep yaz gelecek, dedi, inanır mısınız, ben görmedim' demiş.

Bir kez de kedinin biri damdan başka bir dama sıçrarken boşlukta donup kalmış. Sekiz ay sonra nevrüzde çözülüp miyavlayarak yere düşmüş!"

Çelebi duyduklarını anlattıktan sonra, kendisi de soğukla ilgili anlatısına şunu ekliyor: "Gerçekten Erzurum'da bir adamın eli yaş iken bir demir parçasına yapışsa derhal donar, elini demirden ayırmak mümkün değildir. Ancak derisi yüzülerek, ahlarla kurtarılabilir."

Sevgili arkadaşım şair Refik Durbaş, 1983 yılında Milliyet Yayınları için *Şakana* adında, ilginç öyküleriyle bir Evliya Çelebi kitabı hazırlamıştı. Ben de bu ilginç öyküyü ilk kez o kitapta okudum. Aradan yıllar geçmesine karşın Refik'in günümüz Türkçesine uyarladığı bu öyküyü hiç unutmadım. Bir de babamın anlattığı, ama benim hiç tanık olmadığım baca temizleyicisi "kara piliç bey" öyküsünü...

Eskiden kış gelmeden önce bir kara tavuk bulunur, evin damına çıkıp bir tür şömineye benzeyen bu ocakların bacasından aşağı atılır. Tabii bacayı temizlesen diye... Bu konuda en uzman tavuklar kara tavuklardır. Çünkü zavallıklar, bacadan aşağı düşerken, yere çakılmamak için hızla kanatlarını açar, tutunmaya, uçmaya çalışır, böylece de açılmış kanatların telekleriyle bacayı güzel bir temizler, aşağı inerler. Silkinip evi batırmasın diye de kapı açık tutulur, kara tavuk oradan hemen avluya çıkarılır. Dışarıya çıkan kara tavuğun ilk işi önce bir silkinmek, sonra da kafasını suyun içine sokup yıkamak olurmuş. Ben, kara tavukları olmadığı için bacadan aşağı atılan beyaz bir tavuğun kendini nasıl temizlediğine tanık olmuştum. Tavukların karı

kışı sevdiklerini sanmıyorum. Kümes açık da olsa asla dışarı çıkmazlar. Büzülüp köşelerine, karınlarını samanlara bastırıp biraz da gubararak ısınmaya çalışırlar.

Yalvaç Ural, Tepemde Eşekarısı Gibi Vızıldama

SORULAR VE YANITLAR

S1. Öyküde olaylar ne zaman gerçekleşmeye başlıyor? Bunu hangi tümcelerden anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Y1......

S2. Yazar çocukluk yıllarında Sarıkamış'ta okula nasıl gitmektedir? Açıklayınız.

Y2......

S3. Yazar Sarıkamış'ta hafta sonları en çok ne yapmaktan hoşlanmaktadır? Açıklayınız.

Y3......

S4. Yazarın babası kışın bir eve konukluğa gittiklerinde, neden bir ucu balta ağzı gibi yere basan diğer ucu da konik sivri bir demirle kaplı baston taşımaktadır? Açıklayınız.

Y4......

S5. Yazar, yıllar sonra Sarıkamış'ın durumu hakkında neler söylemektedir ve neler düşünmektedir?

Y5......

S6. Yazara göre kar, çocuklar için neden beklenmedik bir tatili çağrıştırmaktadır? Yazarın bu tatil çağrışımına siz katılıyor musunuz? Açıklayınız.

Y6......

S7. Sizin için kar ve kış mevsimi neleri çağrıştırmaktadır? Kışın yapmaktan en çok hoşlandığınız veya hoşlanmadığınız şeyler nelerdir? Açıklayınız.

Y7......

S8. "...Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntıları yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır..." tümcelerinden yola çıkarak yazarın düşünceleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Y8......

S9. Evliya Çelebi'nin Erzurum ile ilgili yaşadığı olaylar nedir? Burada en çok neye şaşırmıştır? Açıklayınız.

Y9......

S10. Evliya Çelebi'yi tanıyor musunuz? Onunla ilgili neler biliyorsunuz? Açıklayınız.

Y10......

S11. Evliya Çelebi'nin dile getirdiği damdan dama atlarken donan kedi hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce böyle bir olay yaşanmış olabilir mi?

Y11......

S12. Evliya Çelebi'nin Erzurum ile ilgili örnek verdiği diğer anlatısında neler yaşanmıştır? Bu anlatı ile ilgili siz neler düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Y12......

S13. Baca temizleyicisi "kara piliç bey" öyküsü ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Neden insanlar kara tavukları baca temizleyicisi olarak kullanmaktadır? Açıklayınız.

Y13......

S14. Tavukların baca temizleyici olarak kullanılması sizce doğru bir uygulama mı? Hayvanların böyle kullanılması sizin için olumsuz bir durum yansıtıyor mu? Açıklayınız.

Y14......

S15. Yazara göre tavuklar neden kış mevsimini sevmemektedir? Açıklayınız.

Y15......

S16. Okuduğunuz metinde olaylar nerede ve ne zaman gerçekleşmektedir? Açıklayınız..

Y16......

S17. Okuduğunuz öykünün konusu sizce nedir? Yazar hangi konu üzerinde durmaktadır?

Y17......

S18. Size göre metinde gerçekten yaşanmış olaylar mı yoksa yazar tarafından kurgulanmış olaylar mı anlatılıyor? Neden böyle düşünüyorsunuz?

Y18......

S19. Bu öyküyü nasıl buldunuz? Neden? Düşüncelerinizi örneklerle anlatınız.

Y19......

S20. Metne farklı bir başlık vermek isteseniz nasıl bir başlığı uygun görürdünüz? Açıklayınız.

Y20......

S21. Bu öyküyü okuması için kime veya kimlere önerirdiniz? Bu öyküye benzer arkadaşlarınıza önerebileceğiniz öykü, şiir, roman, deneme vb. varsa söyleyiniz.

Y21......

S22. Sizin bu öyküye yer alan olaylara benzer bir kar veya kış mevsimi anınız var mı? Varsa bunları paylaşınız.

Y22......

S22. Siz de bu metne yönelik bir soru oluşturun ve yanınızdaki arkadaşınıza bu soruyu yöneltin.

Y22......

SORULAR VE YANITLAR

S1. Metinde yer alan bilmediğiniz sözcükler nelerdir? Bunları belirleyip anlamlarını metnin bağlamından yola çıkarak belirlemeye çalışınız.

Y1......

S2. Aşağıda yer alan tümcelerdeki koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarını metnin bağlamına uygun bir biçimde belirleyiniz. Belirlediğiniz anlamların doğru olup olmadığını Türkçe Sözlük'ten yararlanarak denetleyiniz.

Yakalarsam öğrenirsin!”
“Gene bugün, Allah versin,
Paşalığın pek üstünde.
Ninemiz gelsin, görsün de
Başı göğe ersin!” “Haydi,
İsterim kedimi şimdi,
Yoksa...” “O ne? Tırmalıyor!
İnsana nasıl da salıyor!
Kudurdun mu?” “Kedim! Kedim!
Yoksa seni...” “Çekil Nedim!
Şimdi annemi çağırırım.”
“Kedim!” “Bırak bağırırım,
Babam, gelir.” “Varsın gelsin!”
“Sen gerçekten deli misin?”
“Bilmem, kedim! Ver kedimi;
O sana bir şey dedi mi,

Ne yaptı ki örümcekler
Yuvasına attın?” “Eğer
Adı değişirse...” “Hayır.”
“O da kuzum, orada kalır.”

Nedim, gözler dönük, birden
Atıldı olduğu yerden
Miyav... O kim? Beyaz kedi,
Siyah kedi,
Sarı kedi,
Çatının bir deliğinden
Çıkıp gelmiş ve deminden beri
dururmuş orada.
Nedim, atlarken arada
İlk darbeyi Rengin yemiş...
Bu da onun hakkı imiş!

Tevfik Fikret, Şermin (s.43)

SORULAR VE YANITLAR

S1. Okuduğumuz şiir nerede geçmektedir? Bunu hangi mısralardan anladınız? Açıklayınız.

Y1......
.....

S2. Okuduğumuz şiirdeki karakterler kimlerdir? Karakter özelliklerini şiirden yola çıkarak açıklayınız.

Y2......
.....

S3. Şiirde Nedim neden kedisinin adını Rengin koymuştur? Açıklayınız.

Y3......
.....

S4. Nedim, ablasının neden "Rengin" adına güceneceğini düşünmüştür? Açıklayınız.

Y4......
.....

S5. Sizin adınız bir hayvana verilseydi gücenir miydiniz? Açıklayınız.

Y5......
.....

S6. Nedim'in ablası kedinin adının rengin olması karşısında nasıl davranmıştır? Açıklayınız. Siz ablasının yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız? Açıklayınız.

Y6......
.....

S7. Nedim'in ablası Rengin, kedinin adını değiştirmek için ne yapmıştır? Bu durum nasıl sonuçlanmıştır? Açıklayınız.

Y7......
.....

S8. “Kedin tavan arasında, / Örümcekler yuvasında; /Onu yesinler, o zaman /Göreceksin sen, afacan!” dizeleri gerçek mi, yoksa düş ürünü müdür? Gerçek ve düş ürünü bölümlerini belirtiniz. Ayrıca bu sözleri ablası neden Nedim'e söylemiş olabilir? Açıklayınız.

Y8.....

S9. "Söyle, kedim gelecek mi? /Yoksa ...Yoksa ne olurmuş?/ Gelmeyecek işte!.. Konuş./ Git kapının çatlağından./ Şimdi seni girtlağından/ Yakalarsam öğrenirsin!" dizelerinde bir kardeş anlaşmazlığı yaşandığı anlaşılmaktadır. Siz de kardeşinizle bir anlaşmazlık yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlar çoğunlukla hangi konulardan çıkmaktadır? Peki bu sorunlarınızı nasıl çözüyorsunuz? Açıklayınız.

Y9.....

S10. "Nedim, atlarken arada/ İlk darbeyi Rengin yemiş.../Bu da onun hakkı imiş!" dizelerinde ilk darbeyi yiyen ve hakkını alan kimdir? Nedim neden "Bu da onun hakkı imiş!" demiştir? Açıklayınız.

Y10.....

S11. Ablası ile Nedim'in yaşadığı sorunu belirleyiniz ve buna uygun çözüm yolları üretiniz.

Y11.....

S12. Şair Tevfik Fikret şiirin devamını yazmanı isteseydi nasıl yazardın? Sizce bundan sonra neler olmuş olabilir? Yazarın şiirsel diliyle ifade etmeye çalışınız.

Y12.....

S13. "Ben olsam kedime adını verirdim." tümcesini uygun bir adla tamamlayınız.

Y13.....

SORULAR VE YANITLAR

S1. Şiirin konusu nedir?

Y1.....

S2. Şiirin anaduygusu (izleği) nedir? Açıklayınız.

Y2.....

S3. Şiirin sizde uyandırdığı duygular nelerdir? Açıklayınız.

Y3.....

S4. Sizce, bu şiire uygun başka başlıklar neler olabilir? Neden?

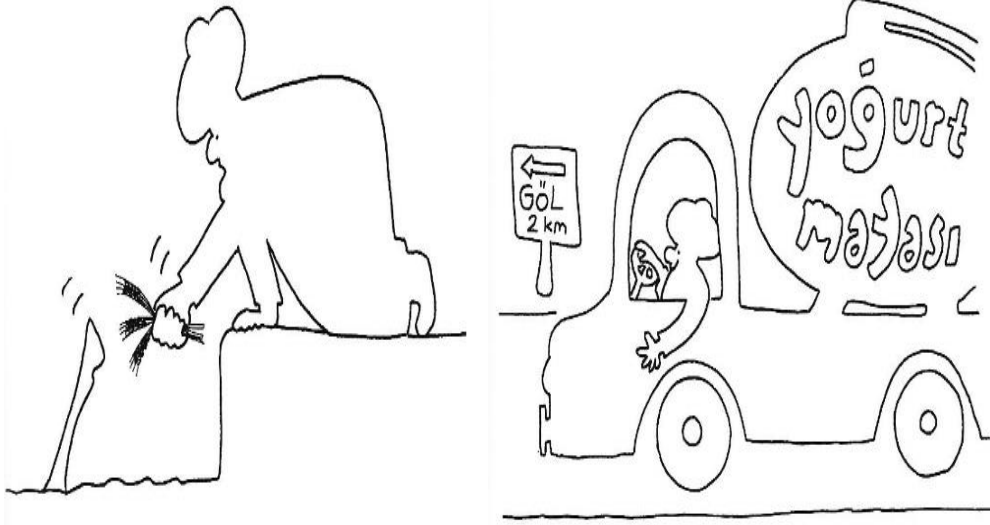
Y4.....

Etkinlik 3: Öğrendiğimiz noktalama işaretlerinin yer aldığı (bulunduğu) anlamlı bir paragraf yazınız. Bu paragrafta, başınızdan geçen bir olayı ya da istediğiniz herhangi bir konuyu anlatabilirsiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

Etkinlik 4: Aşağıdaki karikatürlerde gördüğünüz ünlü Türk bilgini kimdir? Bu kişi hakkında neler biliyorsunuz? Onunla ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Erol Büyükmeriç, Nasreddin Hoca (2008)

Etkinlik 5:

EŞEK (DİNLEME METNİ)

Komşusu Ahmet, bir gün Hoca'nın evine gelerek çok önemli ve ağır bir iş için eşeğe ihtiyacı olduğunu söyler ve hayvanı ödünç almak için izin ister.

Ahmet'in bu ricasından rahatsız olan Hoca "Eşeğim burada değil," diye kestirip atar.

Ama konuştukları sırada eşeğin sesi duyulur:

"Aii! Aii! Sesi duyan Ahmet sinirlenir: "Sen nasıl bir dostun böyle, eşeğin burada olmadığını söylüyorsun ama ahırdan sesi geliyor! Duydum işte!"

Bunun üzerine Hoca cevabı yapıştirir: "Asıl sen nasıl bir dostsun ki, benim dediğime inanacağına eşeğimin sözüne inanıyorsun!"

Oscar Brenifier ve Isabelle Millon, Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek, s. 38.

SORULAR VE YANITLAR

S1. Nasreddin Hoca neden eşeğini ödünç vermek istemiyor?

Y1......

S2. Ahmet ile Hoca dost mudur? Ahmet'in Nasreddin Hoca'ya dost demesinin nedeni nedir?

Y2......

S3. Ahmet'in Hoca'ya mı yoksa eşeğe mi inanması gerekir? Böyle bir durumda siz ne yapardınız? Açıklayınız.

Y3......

S4. Nasreddin Hoca yalancı mıdır ya da eşek doğru mu söylemektedir?

Y4......

S5. İnsanlar neden yalan söyler? Sizin hiç yalan söylediğiniz oldu mu? Açıklayınız.

Y5......

S6. Bazen yalan söylemek için haklı nedenlerimiz olabilir mi? Sizce bu doğru bir davranış mıdır? Açıklayınız.

Y6......

S7. Dostlarımızın veya ailemizin her dediğine inanmalı mıyız?

Y7......

S8. İnsanlar neden dost olurlar? Sizin de çok güvendiğiniz bir dostunuz var mı? Açıklayınız.

Y8......

S9. İnsanlar kötü nedenlerle de dost olabilirler mi? Açıklayınız.

Y9......

S10. Dostunuza mı, yoksa kendinize mi daha fazla inanırsınız? Açıklayınız.

Y10......

S11. Fıkranın konusu nedir? Açıklayınız.

Y11......

S12. Fıkranın ana iletisi nedir? Açıklayınız.

Y12.....

Etkinlik 6: Öyküde yer alan aşağıdaki tümcelerdeki koyu yazılı ek ve bağlaçları inceleyiniz. Bu ek ve bağlaçlarının görev ve işlevlerine dönük öngörülerde bulununuz.

- Ocak ayında soğuklar kapıya dayanıp ardından lapa lapa kar **da** başlayınca, aklıma Sarıkamış'taki çocukluk günlerim gelir.....
- Yerler donunca **da** demircilerin yaptığı buz patenlerini ayakkabılarımıza takar, okula öyle giderdik.....
- Hafta sonları ilin usta kayakçılarının kaydığı yamaçlar **da** vardı.....
- Kışın bir eve konukluğa gittiğimizde, babamın elinde bir ucu balta ağzı gibi, yere basan diğer ucu **da** konik sivri bir demirle kaplı baston olurdu.....
- Annem babamın bunu yürümek için yanında taşıdığını söylese **de**, biz gece şehre inen kurtlara karşı bir önlem olduğunu çok iyi bilirdik.....
- Karne tatili gibi ona **da** kendilerince “kar tatili” adını takmışlardır.....
- Okul kitaplarında her zaman bir kar, kardan adam ve sanki sobası, odunu, kömürü olmayan bir aileyi anlatırcasına pencere önünde ekmek kırıntılarını yemeye çalışan serçeler öyküsü vardır.....
- O **da**, ‘Kar rahmetinden gelirim.’ demiş.....
- Çelebi duyduklarını anlattıktan sonra, kendisi **de** soğukla ilgili anlatısına şunu ekliyor.....

Etkinlik 7: Aşağıdaki açıklamalara uygun olan örneklerin seçeneklerini noktalı yerlere yazınız.

- a. Meral de sınıfa yeni geldi.
- b. İzmir’de geçirdiğimiz günler çok güzeldi.
- c. Cüzdanımı evde mi unuttum acaba?
- ç. Her gün aynı işi yapmaktan da sıkılmıştı.
- d. Durumu akrabalara da anlattık.

1. Bağlaç olan “da, de” ayrı yazılır. Kendisinden önceki sözcüğün son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar. (.....)
2. Durum eki olan “-de -da” tümceden çıkarıldığında tümcenin yapısı ve anlamı bozulur. (.....)
3. Bağlaç olan “de, da” tümceden çıkarıldığında tümcenin yapısında ve anlamında bozulma olmaz. (.....)
4. Durum eki “-de -da” özel adlardan sonra geldiğinde kesme işaretiyle (‘) ayrılır. (.....)

5. Özel adlardan sonra geldiğinde, özel ad ile bağlaç olan “de, da” arasına kesme işareti (')konmaz. (.....)

Etkinlik 8: Aşağıdaki noktalı yerlere uygun olan ‘de’ yi koyunuz.

1	Gezmeye giderseniz beni çağırın.
2	Ali'nin ellerin..... sorun varmış.
3	Eve gelirken ekmek getirin.
4	Ağlamaktan gözün..... yaş kalmamış.
5	İstesem..... almazsın.
6	Onun nasıl biri olduğunu bilirim. Yapsa yapmadım, der.
7	Teyzemlere onlar.....gelecekmiş.
8	Kardeşi Ankara üniversite..... okuyormuş.
9	Giderken giysini al götür.
10	Ev..... okul..... kurallara uymalıyız.

Etkinlik 9: Aşağıdakilerin hangilerinde “de” yanlış yazılmıştır? İşaretleyiniz.

- () Gazetede kapının önüne bırakılmış.
- () Bu giysinin aynısı sende var mı?
- () Yarışmaya sende katılsan iyi olur.
- () Öyküde çeşitli iletiler var.
- () Bütün çalışanlarda cep telefonu vardı.

Etkinlik 10: Aşağıdaki tümcelerde “de”nin yazımına dikkat ederek, yanlışları düzeltiniz.

- Gözlerim de renk bozukluğu var.....
- Okan'da bunu istiyor
- Abim ve ablamda bizimle gelecek
- Kitabım sen de mi Yiğit?
- Yapraklarda küçük küçük kurtlar var.

Etkinlik 11: Aşağıdaki bilmeceleri yanıtlayınız.

Yalvaç Ural, Zıpırmatik Bilmeceler, Miço Dergisi, sayı 196, s.4

Etkinlik 12: Bu karikatür sizlere ne çağırıştırıyor? Neler söyleyebilirsiniz ve düşünüyorsunuz?

Mojtaba Heidarpanah (İran, 2016)

<http://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/dogayi-koruyalim-23>

DEĞERLENDİRME

1.

KOZANIN İÇİNDEKİ TIRTIL

Selçuk, doğaya da derin bir ilgi duyuyordu. Nasıl oluyordu da cansız gibi görünen beyaz bir yumurtadan canlı bir civciv çıkıyordu? Nasıl oluyordu da bir şeftali ağacının bütün kış kupkuru duran dalları, baharda pembe çiçeklerle bezeniyordu? Havalarda soğuyunca sıcak ülkelere göçen kuşlar, nasıl oluyordu da döndüklerinde eski yuvalarını şıp diye buluveriyorlardı?

Selçuk bütün bunları öğrenebilmek için düşünüp, okuyor, gözlüyor, inceliyordu. İpek böceği yetiştirmeye de başlamıştı. Bu işle uğraşan bir kasabalıdan yirmi kadar yumurta almıştı. Yumurtaları bir karton kutuya koyup günlerce beklemişti. Sonunda bir gün yumurtalar da çatladı, kurtçuklar çıkıverdi ortaya... Önce, sırf körpe dut yapraklarını yiyebiliyorlardı. Ama büyüdükçe oburlaştılar. Selçuk, yapraklarla yüklü bir dut dalını getirip kutuya koyuyordu. Ertesi sabah dalları yapraksız buluyordu.

Ne güzel ne büyüleyici bir olaydı bu! Tırtıl, çıkardığı gümüş renkli sıvıyı ip gibi çekerek uzatıyor, mekik gibi gidip gelerek kendi çevresinde bir korunak örüyordu. Günler geçti. Bütün kozalar tamamlandı. Tırtıllar ortada yoktu artık. Çünkü kendilerini kozaların içine kapatmışlardı. İpek böcekçiliğinin üzüntülü yanının bu noktada başladığını öğrendi Selçuk. Kozalar toplanır, böcek kozasını delip içinden çıkmadan önce kaynar suya atılıp haşlanırdı. Çünkü koza deliğinde, ipek ipliği binlerce parçaya

bölünüyor, işe yaramıyordu. Haşlanmış kozaların iplikçileri makinelerde çekilip sarılarak ipek elde ediliyordu.

Ama Selçuk ipek elde etme amacıyla değildi ki... İpek böceklerinin tüm yaşam evrelerini görmek istiyordu. Bu yüzden bekleyecekti.

- Yakında kozalar delinecek, diye açıkladı kız kardeşi Aslı'ya..

Aslı buna inanmadı, burun büktü:

- Kelebekler, kozaların içine nasıl girmiş ki? Diye sordu.

- Anlamıyor musun? Kozanın içindeki tırtıl, yavaş yavaş kelebeğe dönüşüyor.

Aslı güldü. Kim bilir ne düşündü.

Günün birinde ağabeyi, onu yeniden çağırdı.

- Gel de gör bakalım, dedi.

İki kardeş, kutunun başında durup izlediler. Kozalar birer birer deliniyor, içlerinden kelebekler çıkıyordu. Bu konulara pek fazla ilgi duymayan Aslı bile, sevinç içinde ellerini çırpıyordu. Kozadan çıkan kelebekler birbiriyle oynaştılar. Dişi olanları bir süre sonra yumurtlamaya başladı. Bu yumurtalar, Selçuk'un kutuya koyduğu ilk yirmi yumurtanın tıpkısıydı. Ne var ki şimdi yirmi değil, yüzlerce yumurta olmuştu kutuda.

Selçuk ve Aslı, ipek böceklerinin yaşam evrelerini böylece görmüş oldular. Gerçekleri kitaplardan okumak da güzeldi ama gözle görmek bambaşkaydı.

Sulhi Dölek, Üçüncü Kattaki At

Aşağıdaki soruları öyküye göre yanıtlayınız?

- Selçuk doğadaki hangi olayları merak ediyor?

.....

- Selçuk ipek böceği yetiştirmeye nasıl başlıyor?

.....

- Selçuk'un asıl amacı ne olabilir?

.....

- Siz yaşamınızda herhangi bir doğa olayını merak ettiniz mi?

.....

- Sizden bir doğa olayını araştırmanız istense hangisini seçerdiniz?

.....

2. Aşağıdaki şiirde yer alan ek olarak ve bağlaç olarak kullanılan “de” örneklerini bulunuz.

MAVİ ZAMAN!

Sanırsın ki oyunlarda
Dışındasın hep zamanın;
Unutkandır yelkovanlar,
Akreplerse pek çok dalgın.

Saklanırsın saatlerden,
Zaman seninledir oysa.
Erkenden gelir de akşam,
Doyamazsın oyunlara

Gecede yürürken zaman,
Düşlerinde de oynarsın

Sabahın çıkıp koynundan,
Göğü pembeye boyarsın.

Sonra gerçek oyunlarla,
Geçerek zaman içinden;
Göğü maviye boyayıp,
Biri olursun bizlerden.

Ne ki, o zaman çocuğum,
Yitirme o içindeki
Mavi de olsa gökyüzünü;
Temiz, arı, pembe rengi.

Erol Büyükmeriç, Kanatlı Düşler (s.45)

3. Aşağıdaki tümcelerde yer alan “de”lerden hangisi, kendisinden önceki sözcüğe bitişik yazılmalıdır?

- A. Öğrenciler de bugün bize destek oluyordu.
- B. Yangında eşyaların çoğu da zarar gördü.
- C. Kitaplarını güzelce kapla da kaldır.
- D. Son günler de annem çok yoruldu.

4. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde “da / de” nin yazımı doğrudur?

- A. Vatanımızda, milletimizde bizim için değerlidir.
- B. Erken kalkarsak işleride çabucak yaparız.
- C. Ankara’da hava çok güzel.
- D. Ayşe tiyatro oyunun da görev almıyor.

5. Aşağıdakilerin hangisinde “de” nin yazımında yanlışlık yapılmamıştır?

- A. Hepimizde sessiz sessiz ağlamaya başladık.
- B. Yazın babasının dükkanında çalışıyordu.
- C. Kitaplarımı okul da unuttum.
- D. Alide bizimle gelecek.

6. Aşağıdaki tümcelerde boş bırakılan yere uygun bağlacı ya da eki getirin.

- Yarıdan sonra kendisi..... arama çalışmalarına katılacakmış.
- Zabıta, seyyar satıcıları sokak..... yakından takip ediyor.
- Ülkemizdeki okuryazar oranı hakkın..... araştırma yapıyor musunuz?
- Bu yıl..... yurt genelinde ağaçlandırma çalışması yapacak mısınız?

7. Aşağıdaki tümcelerde yay ayraçla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini getiriniz.

- 21 () yüzyıl daha birçok yeniliği beraberinde getirecek.
- Odaya girdi ve masada oturan Ayhan Bey()e()
- () Gününüz aydın olsun () dedi()
- Evet() geldik konunun en can alıcı noktasına()
- Dr () Esra Hanım()a göre bu ilaç hastalığıma iyi gelecek.
- Bu ayın 23() günü orada olacağım.
- ()Merhabalar efendim()
- () Merhaba () Nasılsınız()
- () İyiyim() Teşekkür ederim ()
- Vah vah() çok üzuldüm bu olaya()

8. Aşağıda verilen tümcelerin uygun yerlerine virgül (,) koyunuz.

Mersin sıcaklık bakımından Ankara'dan daha sıcaktır.
Kütüphaneye gitmeyi kitapları karıştırmayı onları okumayı çok severim.
Güldüler eğlendiler sonra bir otobüse binip eve döndüler.
Zevkleri arasında futbol oynamak tenis oynamak ve müzik dinlemek vardı.
Selim Ahmet Kadir ve Aytaç maç yapmaya gidecek.
Beyza acıktı bir şeyler atıştırdı sonra kanepeye oturdu.
Oğün dışarı çıkmadan önce etrafına bakındı.

9. Aşağıdaki tümcelerin hangisinin sonuna nokta gelmez?

- A) Bu soruyu nasıl yapamadım, anlamadım
- B) Güneş doğdu mu yola çıkarız
- C) Ellerinde papatyalar, sarı güller
- D) Akşam izlediğim film çok güzeldi

10. Kapıyı açan adam (1) karşısında uzun yıllardır hasret kaldığı oğlunu görmüş (2) o anın heyecanı ile elindeki sürahiyi (3) bardağı yere düşürmüştü (4)

Yukarıda yay ayraçla belirtilen yerlerden hangisine noktalı virgül getirilmelidir?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

11. Aşağıdaki seçeneklerde yay ayraçla belirtilen yerlerden hangisine iki nokta gelmelidir?

- A) Tecrübeli avcı() av sezonunda acemi avcılardan üçünü yanına alıp ormana gitmiş.
- B) Onlara avcılığın sırlarını() inceliklerini anlatacakmış.
- C) Küçük () bir deliğin yanına gelmişler.
- D) Tecrübeli avcı şöyle demiş () – Böyle yerlerde tavşanlar bulunur.

EK 4. Türkçe Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerisi Ölçme Aracı

Genel Açıklama:

- Bu test için bir TEST SORU DEFTERİ, bir de TEST YANIT KAĞIDI vardır.
- Test cevap kağıdına adınızı, soyadınızı, numaranızı ve sınıfınızı yazınız.
- Yanıtlarınızı, yanıt kağıdına işaretleyiniz.
- Mümkünse her soruya yanıt vermeye çalışınız.
- Okuduğunu anlama ve yazılı anlatım gücünü ölçmeyi amaçlayan bu test, her biri dört seçenekli 60 soruyu kapsamaktadır.
- Her sorunun tek doğru yanıtı vardır. Her sorunun yanıtını bulup, onun önündeki harfi yanıt kağıdınıza işaretleyiniz.
- “Sınav başlamıştır.” denildiğinde dikkatle ve süratle birinci sorudan yanıtlamaya başlayınız.
- Testle ilgili herhangi bir sorunuz varsa şimdi sorunuz.
- Testi yanıtlama süresi 60 dakikadır.

Ad:

Soyad:.....

Sınıf:.....

Yaş:.....

SORULAR

BALIKÇIL

Bir gün uzun bacakları üstünde balıkçıl,
Uzun boynuna takılmış upuzun bir
gaga,
Dolaşıyordu bir su kıyısında,
Su en güzel günlerdeki gibi pırıl pırıl.
Güzel turna kardeş fır dönüyordu
içinde,
O nefis yayın kardeşle birlikte.
Balıkçıla o kadar yaklaşıyorlardı ki,
Uzansa hepsini yakalayıverecekti.
Ama hiçbir şey yapmadı, bekledi;
Karnım biraz daha acıksın dedi.
Muntazam yaşardı, vakitsiz yemek
yemezdi.
Nelerden sonra hazret acıktığını sezdi.
Yavaşça kıyıya yaklaştı.
Bu sefer de sazanlar dolaşıyordu suda.
Bekleyecekti, hoşuna gitmemişti bu da.
Nedense biraz fazla kibirliydi.

Beğenmezdi öyle değme yemeği;
“Sazana mı kaldı, diyordu, kuşların
beyi?
Bununla doyacağım! Beni ne
sanıyorlar?”
Sazan da gitti, şimdi bir kaya balığı var;
Onunla da koskoca balıkçıl nasıl doyar?
“Allah korusun! diyordu, kımıldamam
bile.”
Ama sonra daha azı için kımıldadı.
Kalmamıştı suda balığın adı.
Acıkmıştı; bir sümüklü böceğe rastladı;
Bir anda yaladı, yuttu lezzetle.
Pek o kadar müşkülpesent olmayın.
Bu dünyada, en fazla uysallar rahat
eder.
Aç gözlülük ederseniz, eldeki de gider;
Hiçbir şeyi küçük görmeyin sakın.

La Fontaine - “La Fonten”
Çeviren: Orhan Veli KANIK

(1-5. sorular yukarıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

1. Parçanın ilk iki dizesinde betimlenen (tasvir edilen) nedir?

- A) Tabiatın güzelliği
- B) Balıkçılın dış görünüşü
- C) Uzun bacağın özellikleri
- D) Balıkçılın gezintisi

2. “Nelerden sonra **hazret** acıktığını sezdi.” dizesinde, altı çizili sözcük, söze nasıl bir anlam kazandırmaktadır?

- A) Saygı duyma
- B) Alay etme
- C) Hor görme
- D) Sevgi besleme

3. Parçadaki balıkçıl, karakter bakımından ne tip bir insan örneğidir?

- A)Güç beğenen, nazlı ve gururlu
- B)Zavallı ve yardımsever
- C)Vurdumduymaz ve bencil
- D)Alçakgönüllü ve iyiliksever

4. Parçanın ana düşüncesi, aşağıdaki atasözlerinden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.
- B) Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.
- C) Güvenme varlığa, düşersin darlığa.
- D) Emek olmadan yemek olmaz.

5. Parçada geçen aşağıdaki cümlelerin hangisinde, eylemin yapılmadığı belirtilmektedir?

- A) Bu sefer de sazanlar dolaşıyordu.
- B) Karnım biraz daha acıksın, dedi.
- C) Uzansa hepsini yakalayıverecekti.
- D) Bir sümüklü böceğe rastladı.

KARGA YAVRUSU

Nüfus kâtibi Sivriilerin Kadir Efendi'nin oğlu, on yaşlarında Nazif, Karadonluların Mustafa'nın oğluna bir uçurtma verip bir karga yavrusu almış, besliyor.

Anası ve büyükanası nedense bu karga yavrusunu istemediler.

-Besleme o pis kargayı, dediler.

Oğlan dinlemedi. Götürmüş arpa ambarına saklamış, orada besliyor. Babasına söylediler, aldırma. Bir daha söylediler:

-Bizi dinlemiyor, sen de aldırılmıyorsun, bu oğlan artık büsbütün haylaz olacak, dediler.

Babasının bir kızgınlığına rasgelmiş olacak, oğlunu çağırdı, dut ağacına bağladı, ağlamasına, yalvarmasına aldırma, dövmeye başladı. Kimseler elinden alamadılar. O kadar dövdü ki, oğlan bayıldı; o da öldü diye bıraktı, çıktı gitti.

Anası, anasının anası, ağlayarak çocuğu ağaçtan çözdüler, sundurmaya uzattılar, komşular yetiştiler, yüzüne su serptiler, nişadır ruhu koklattılar, ayılmadı. Anası, büyükanası saçlarını başlarını yoldular, bir yandan da belediye hekimine haber gitti. Hekim geldi, çocuğa baktı, ayılttı. Gönüller de hoş oldu. Yalnız, hekim kapıdan çıkarken komşulara demiş ki:

-Ben bu işi hükümete haber vermeliyim! Belli olmaz, yarın çocuğa bir şey olursa benim yakama yapışsınlar!

Bu söz işitilince oğlanın anası ve anasının anası yeniden coştular, ağlamaya başladılar. Kadir Efendi'ye haber yolladılar. Geldi. Kanı soğumuş ve yelkenleri suya inmiş!

Anlattılar. Korktu.

Doktora koştular. Yalvarış, yakarış ant şart ki bir daha çocuğa gül yaprağı ile dokunmayacaklar! Neyse, işi örtbas ettiler.

Oğlan da birkaç gün sonra ayaklandı ve iki karga yavrusu beslemeye başladı.

Memduh Şevket ESENDAL

(6. - 8. sorular yukarıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

6. Parçada geçen “Kanı soğumuş ve yelkenleri suya inmiş!” sözleriyle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaptıklarından fazlaca utanmış
- B) Kızgınlığı geçmiş, iyice yatışmış
- C) Olanlara canı oldukça sıkılmış
- D) İnanılmayacak ölçüde korkmuş

7. Parçada geçen aşağıdaki cümlelerin hangisinde “bir durumun ya da eylemin aşırı olması” anlamı yoktur?

- A) O kadar dövdü ki oğlan bayıldı.
- B) Bu oğlan büsbütün haylaz olacak.
- C) Anası, büyükanası saçlarını başlarını yoldular.
- D) Babasına söylediler, aldırmadı.

8. Parçada geçen aşağıdaki cümlelerin hangisinde “bir durumun duyulmaması için önlem almak” anlamı vardır?

- A) Neyse, işi örtbas ettiler.
- B) O da öldü diye bıraktı.
- C) Gönüller de hoş oldu.
- D) Yüzüne su serptiler, ayılmadı.

(9. ve 10. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır)

KİTAP ULUDUR

Kitap
Anamca ulu,
Ekmekçe lokma lokma,
Suca yudum yudum,
Kenarında yitirdim dünyayı,
Ortasında buldum.
Odundum eğirdi beni,
İnsana çevirdi beni,
Geceyi onunla yıktım,
Kara girdim koynuna,
Ak çıktım.

Ali YÜCE

9. Yukarıdaki şiirin kavratmak istediği düşünce, aşağıdakilerden hangisiyle belirtilebilir?

- A) Kitap, insanların eğitiminde önemli bir yer tutar.
- B) Kitap olmadan hiçbir şey öğrenme imkânı yoktur.
- C) Kitaplar ekmekten, sudan ve anadan farksızdır.
- D) Her insan kendi yaşına uygun kitaplar okumalıdır.

10. Şiirde, “Geceyi onunla yıktım” dizesinde verilmek istenen düşünce, aşağıdaki cümlelerin en iyi hangisiyle belirtilebilir?

- A) Bilgisizdim, kitap aracılığı ile bilgilendim.
- B) Yaşamı sevmeyi onunla öğrendim.
- C) Mutluluğa sürekli okuyarak ulaştım.
- D) Umutsuzluklarımı kitaplarla yendim.

(11.-19. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

YAYLA

Yayla, Orta Anadolu dağlarının düzü demektir. Bu yayla üstünden bütün tarih geldi, geçti; destanlar suyunu içti; masallar koynunda büyüdü.

Anadolu’da boş yayla, kuru yayla, geniş, havalı, tükenmez güneşli yayla, dayanıklı, sağ ve sağlam yetiştirir. Buğdayı dayanıklı sağlam ve serttir. İnsanı da öyledir; yayla karakter yetiştirir.

Yayla adamı toprağı gibi dışından sönük, içinden uyanık, içinden derin, içinden duyumludur. Yaylanın suyu kazılarak çıkar. Yayla insanını da kazmak gerekir. İnsan, kendisinin derinliklerindedir. Yayla insanı, ruhunun dipleri karıştırılıncaya kadar coşmaz.

Yayla nasıl sessiz görünürse, insanı da durgun, vurdumduymaz görünür. Yayla havası gibi, yayla adamının, toplaya toplaya, biriktire biriktire, sindire sindire aldığı bir hız vardır ki, yayla fırtınası gibi, birden boşanır: Taş uçurur, çatı koparır, baca yıkar, kök söker.

Yayla buğdayı, olmayacakmış gibi ağır ağır yetiştir: Çünkü içinden özenir. Adamı da öyledir: Kuru, kısa, görünür. Onda kuvvet sinire, enerji ruha gider. Yayla adamı tuttuğunu bırakmaz; tuttuğu yerden koparılmaz. Şüphesiz siz de gördünüz. Ankara’da bir arşın boyundaki ağacın kökü, derinlerde ve uzaklardadır. Bir çekişte sökülecek sanılır: Kökü ayıklanmakla bitmez.

Yaylanın sesi kuru, gözü boş, fakat içi yanık, türküsü yasıdır: Yayla için için ağlar, bütün suları için için aktığı gibi...

Yayla da, bütün kıyılarımız bucaklarımız gibi, Anadolu’nun yalnız vurur silahı değil, duyar yüreği, özler gözü, ister gönlüdür. Geç duyar, geç ister, geç söyler: Fakat onun içine varabilen, bir büyük davanın sinirine, gönlüne, gözüne ve yüreğine kavuşmuş demektir.

Adamı da toprağı gibi, uzun uzun bakıldıktan, açıldıktan, sürüldükten sonra yeşerir.

Yayla yavaş değil, sabırlıdır. Ağır değil, temkinlidir. Çıplak değil, kapalıdır. Yayla, Türk’ün beşiği idi. Son sınırı da o olmuştur. Yayla biraz Türk’ün kendisidir.

(Falih Rıfki, Eski Saat)

11. Bu parçada ne üzerinde durulmaktadır?

- A) Yayla buğdayının özellikleri
- B) Yayla koşullarının yaşam üzerindeki etkileri
- C) Yaylanın nasıl bir yer olduğu
- D) Yayla insanının zor koşullarda yaşadığı

12. “Yayla insanı ruhunun dipleri karıştırılıncaya kadar coşmaz.” cümlesindeki altı çizili söz, aşağıdakilerden hangisini anlatmak için kullanılmıştır?

- A) Coşmanın ne kadar sürdüğünü
- B) Coşmanın ne zaman biteceğini
- C) Coşmanın yaratacağı etkiyi
- D) Coşmanın başladığı zamanı

13. Parçada geçen aşağıdaki cümlelerin hangisinde “zannetmek” anlamı vardır?

- A) Yayla, Türk’ün beşiği idi.
- B) Yayla biraz Türk’ün kendisidir.
- C) Bir çekişte sökülecek sanılır.
- D) Şüphesiz siz de gördünüz.

14. Cümlede kazandığı anlam yönünden duyu organları aracılığıyla algılanabilen kavramları karşılayan sözcüklere “somut anlamlı sözcükler” denir.

Buna göre, aşağıdaki cümlede altı çizili sözcüklerden hangisi somut anlamlıdır?

“Yaylanın sesi kuru, gözü boş, fakat içi yanık, türküsü yashıdır.”

I II III IV

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

15. “Yayla adamı tuttuğunu bırakmaz; tuttuğu yerden koparılamaz.” cümlesindeki “tuttuğunu bırakmamak” sözü, aşağıdakilerden hangisini vurgulamak amacıyla kullanılmıştır?

- A) beceriklilik
- B) hırçınlık
- C) kararlılık
- D) korkusuzluk

16. Parçaya göre, aşağıdakilerden hangisi “yayla adamı”nın özellikleri arasında yer almaz?

- A) Çevresine karşı duyarlı olmayan
- B) Nitelikleri çabucak anlaşılmayan
- C) Sessiz ve ilgisiz görünen
- D) Tepkisini birden bire göstermeyen

17. Parçada geçen aşağıdaki cümlelerden hangisinde, insana özgü nitelikler doğaya verilmemiştir?

- A) Yayla için için ağlar.
- B) Yayla yavaş değil, sabırlıdır.
- C) Yayla Türk’ün beşiği idi.
- D) Yayla karakter yetiştirir.

18."Aynı anlama gelen sözcüklerin bir arada kullanılması bir anlatım bozukluğudur."
Parçada geçen aşağıdaki cümlelerin hangisi bu açıklamaya örnek olur?

- A) İnsanı da durgun, vurdumduymaz görünür.
- B) Buğdayı dayanıklı, sağlam ve serttir.
- C) Onda kuvvet sinire, enerji ruha güder.
- D) Bu yayla üstünden bütün tarih geldi, geçti.

19. Parçada geçen "Yayla için için ağlar." cümlesindeki altı çizili ikilemenin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) gözyaşı dökerek
- B) dışa vurmadan
- C) hıçkırma hıçkırma
- D) nedeni yokken

(20. ve 21. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

Çiçekleri ezme yavrum
Çiçek bir yüreğe benzer
Çiçek ezen insan ezer
Sakın sen kuş vurma yavrum
En engin bir kardeşlikte
Uçar kuşlar gökyüzünde

T. SARAÇ

20. Şiirin teması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çiçek sevgisi
- B) Doğa sevgisi
- C) İnsan sevgisi
- D) Kuş sevgisi

21. Şaire göre kuşları neden vurmamalıyız?

- A) Kuşların özgürlüğünü korumak için
- B) Doğanın dengesini bozmamak için
- C) Kuşların gökyüzünde uçması için
- D) Kuşlar kardeşliği simgelediği için

22. "Bir toplumun kültür ölçüsü tiyatrosudur. İnsanlığı onunla ölçülür. Adama insanlık duygusu orada aşılır. Oturmayı, kalkmayı, dinlemeyi, anlamayı, inceliği, birbirimizi sevmeyi orada öğreniriz."

Bu parçaya en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Tiyatrosuz Yaşamak
- B) İnsanın Eğitimi
- C) Tiyatronun Değeri
- D) Tiyatro ve İnsanlık Duygusu

23. “İstanbul’un yoksul bir semtinde bir çocuk bahçesi açıldı; gelip geçtikçe izledim, çocuklarla beraber, anneler de o bahçeye gelmeye başladılar, annelerin ellerindeki örgüler, yavaş yavaş yerlerini kitaplara, dergilere bırakmaya başladı. Bir küçük çocuk bahçesi, o semti birdenbire uygarlaştırdı.”

Bu parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olumlu alışkanlıklar yavaş yavaş gelişir.
- B) Çevredeki değişimler, insanların da değişmesine neden olur.
- C) Çocuk bahçeleri, çocuklar kadar büyükler için de yararlıdır.
- D) Büyüklerin gelişmesinde küçüklerin de katkısı vardır.

24. “Olur olmaz sözlerle canımı sıkmayın.” cümlesindeki altı çizili sözcüklerle aşağıdakilerin hangisi eş anlamlı değildir?

- A) gereksiz
- B) kuşkulu
- C) önemsiz
- D) yersiz

25. “Onun cesaretine herkes hayran kaldı.” cümlesinde geçen “cesaret” sözcüğünün yerine aşağıdakilerden hangisinin kullanımı uygun düşmez?

- A) cesurluk
- B) yüreklilik
- C) kahramanlık
- D) korkusuzluk

26. Aşağıdaki sözcük çiftlerinden hangisi karşıt anlamlı değildir?

- A) haylaz - uslu
- B) yaşlı - genç
- C) sert - yumuşak
- D) tatlı - tatsız

27. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “çekmek” eylemi “döşemek” anlamında kullanılmıştır?

- A) Akşam, yazıyı temize çekti.
- B) Soğuktan, yorganı başına çekti.
- C) Çiçekleri korumak için bahçeye duvar çekti.
- D) Usta, inşaatın elektrik kablolarını çekti.

(28. ve 29. sorular aşağıdaki parçaya göre cevaplandırılacaktır.)

“Konfüçyüs’e sordular:

- Bir ülkeyi yönetmeye çağrılıydınız, yapacağınız ilk iş ne olurdu?

Büyük düşünür şöyle karşılık verdi:

- Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başladım.

Ve şöyle devam etti:

- Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmazsa, yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılamazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez, işte bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir.”

28. Bu parçadan çıkarılması gereken ana düşünce, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kusurlu bir dil töre ve kültürü bozar.
- B) Sağlıklı bir toplumsal yaşamın temeli, kusursuz bir dildir.
- C) Dil kusurlu olursa, düşünceler iyi anlatılamaz.
- D) Toplumsal yaşamdaki sorumluluklar gereği gibi yapılmalıdır.

29. Parçada geçen “Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başladım.” cümlesindeki, “gözden geçirmek” deyiminin anlamını aşağıdakilerden hangisi en iyi açıklar?

- A) Dili ele alıp iyice incelemek ve aksaklıkları düzelterip iyileştirmek.
- B) Dili, adaleti sağlayacak bir duruma getirmek.
- C) Dille ilgili kitapları, uzun uzadıya üzerinde durmadan incelemek.
- D) Sözcükleri, düşünceyi iyi anlatır duruma getirmek.

30. “Kötü yazdığınız için üzülme. Çok iyi yazarak işe başlayan bir genç yazar kısa süre sonra yılarak yazmayı bırakabilir. Dünyada çok şey gibi, yetenek de çalışarak elde edilir. Olabildiğince çok yazın. Kötü olsa da yazın. Yaza yaza daha iyiye varacaksınız. Önemli olan alışkanlığınızı yitirmemektir.”

Yukarıdaki paragrafın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisiyle yakından ilişkilidir?

- A) Alışmış kudurmuştan beterdir.
- B) Ağaç yaş iken eğilir.
- C) Adamın iyisi iş başında belli dur.
- D) Yenile yenile yenmesini öğreneceğim.

31. “Her hafta bir roman.....”

Yukarıdaki cümlenin, “başkasından duyulma, aktarılma” anlamı kazanması için, aşağıdaki sözcüklerden hangisiyle tamamlanması gerekir?

- A) okur
- B) okuyor
- C) okumuş
- D) okuyacak

32. Aşağıdakilerden hangisi Türkçedeki “Büyük Ünlü Uyumu” kuralını tanımlamaktadır?

- A) Türkçede bir sözcüğün ilk ünlüsü kalınsa, sonraki ünlüleri ince; ilk ünlüsü inceyse, sonrakiler de kalın olur.
- B) Türkçede bir sözcüğün ilk ünlüsü inceyse, sonraki ünlüleri de ince, ilk ünlüsü kalınsa, sonrakiler de ince olur.
- C) Türkçede bir sözcüğün ilk ünlüsü kalınsa, sonraki ünlüleri de kalın; ilk ünlüsü inceyse, sonrakilerde ince olur.
- D) Türkçede bir sözcüğün ilk ünlüsü kalınsa, sonraki ünlüleri de kalın, ilk ünlüsü inceyse, sonrakilerde kalın olur.

33. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme (') işareti yanlış kullanılmıştır?

- A) İstanbul'a gittiğimde Kızkulesi'ni gördüm.
- B) Ayşe'ye, Emel'den selam getirim.
- C) Leman'ın 19 Haziran 1977'de doğduğunu biliyorum.
- D) Konya'lı arkadaşım Ahmet'in ziyaretine gittim.

34. “Bugün Ayşe’yle hiç konuşmadılar.” cümlesinde, eyleminin zamanı ve kişisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olumsuz geçmiş zaman, 3. çoğul kişi
B) Olumsuz geniş zaman, 3. tekil kişi
C) Olumlu geçmiş zaman, 3. tekil kişi
D) Olumsuz geniş zaman, 3. çoğul kişi

35. Aşağıdakilerden hangisi, Türkçedeki ünsüzlerle ilgili kurallardan biri değildir?

- A) Türkçe sözcüklerin sonunda yumuşak süreksiz (b,c,d,g) bulunmaz. Bu ünsüzlerin yerine sert süreksizleri (p,ç,t,k) gelir.
B) Sözcük sonlarında bulunan sert süreksiz ünsüzler (p,ç,t,k), ünlü ile başlayan herhangi bir ek aldıkları zaman, yumuşak süreksiz (b,c,d,g) biçimine dönüşürler.
C) Özel isimlerin sonlarında bulunan sert süreksiz ünsüzler (p,ç,t,k), ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında, yumuşak süreksiz (b,c,d,g) biçimine dönüştürülerek yazılır.
D) Türkçede sert ünsüzlerle (ç,f,t,h,s,k,p,ş) biten sözcükler, yumuşak süreksizlerle (d,c,g) başlayan ek aldıklarında bu ünsüzler sertleşerek “t,ç,k” biçimini alırlar.

36. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde, noktalama işareti yanlış kullanılmıştır?

- A) Akşam oldu mu bütün kasaba derin bir ıssızlığa gömülürdü.
B) Atatürk sarı saçlı, mavi gözlü, yağız çehreli bir komutandı.
C) Onun elinde, kapağı açılmamış bir hazine vardı: Gençlik.
D) Ahmet Amca dün akşam güzel mi güzel bir araba aldı?

37. Aşağıdakilerden hangisi, nokta işaretinin kullanılış yerlerindedir?

- A) Cümle içinde eş görevli sözcükler arasında
B) Satır sonuna sığmayan sözcüklerin sonunda
C) Herhangi bir nedenle bitmemiş cümlelerin sonunda
D) Cümle değerinde olan anlatımların sonunda

38. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin eylemi “istek kipi” özelliği gösterir?

- A) Çalışırsan başarısın.
B) Derslere çok çalışın.
C) Uzat yanağını öpeyim.
D) Arkadaşlarınla iyi geçinmelisin.

39. Balık demiş ki () () Etimi yiyen doymasın () avımı yapan gülmesin () ()

Yukarıdaki cümlede parantezle belirtilen yerlere sırasıyla hangi seçenekteki noktalama işaretleri konulmalıdır?

- A) (-) (“) (!) (.) (“)
B) (:) (“) (,) (.) (“)
C) (!) (-) (,) (-) (.)
D) (:) (“) (,) (“) (.)

40. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin eylemi olumludur?

- A) Artık, seni sevmiyorum.
B) Bugün, çok yoruludum.
C) Dün, kitap okumadım.
D) Sorunun yanıtını bilmiyorum.

41. 1. Aynı şeyi yaptıkları görülmüştür.
2. Terbiye edilen çocukların
3. Fırsat buldukça onların da başkalarına
4. Kuvvetli bir vicdana sahip olmadıkları
5. Dayak ve işkence yoluyla

Yukarıdaki cümle parçacıklarının anlamlı ve kurallı sıralanma şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 2-4-3-5-1 B) 5-2-3-4-1 C) 2-4-5-3-1 D) 5-2-4-3-1
- 42.”Gökbilim ve coğrafyayla ilgili konuların anlatımında, dünyayla öteki gezegen adları, güneş ve ay sözcükleri büyük harfle başlar.”
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

- A) Canım kadar sevdiğim çocuklarım bir yana, dünya bir yana.
B) Seni bulmak için Dünya kadar yer dolaştım.
C) Ay, Dünya’nın bir uydusudur.
D) Dünya, Güneş’in çevresinde, üç yüz altmış beş günde dolanır.

43. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin yazılışı yanlıştır?

- A) filim B) profesör
C) problem D) stadyum

44. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu **yoktur**?

- A) Bu iş yarardan çok zarar sağlayacaktır.
B) Öğretmenlerimize saygı ve hürmet göstermeliyiz.
C) Ayşe’nin saçları çok büyüdü.
D) Dün akşam canım çok sıkıldı.

45.

1. Ormanların bir değil, birçok yararları vardır.
2. Ormanlık yerler bol yağış alır.
3. Bu yararların başında bir yerin iklimini etkilemesi gelir.
4. Çünkü ağaçlar yağmuru çeker.

Yukarıdaki cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturan sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 2-4-1-3 B) 2-1-3-4
C) 1-3-2-4 D) 1-3-4-2

46. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımı ile ilgili bir yazım yanlışı vardır?

- A) Gazetede, “Türk Dilinin Gelişmesi” başlıklı makale okudum.
B) Öğretmenimiz Serap Hanım dün doktora gitti.
C) Dün, Doktor Ali Sönmez Bey’i gördüm.
D) Okulumuzun denizli gezisine Ayşe Alsancak da katıldı.

47. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi aldığı ek bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) yazma B) kuşa
C) görenek D) korkunç

48. Aşağıdakilerden hangisi cümle değildir?

- A) İnsanlar böyledir işte
B) Geçen yıl okulun birincisi
C) Ağaç yaşken eğilir
D) Çok çabuk geçti yıllar

49. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım (imlâ) yanlışı yapılmıştır?

- A) Siz de gelin ki annem sevinisin. C) Ayşe'nin Ankara'dan ayrılışı pazartesiye
B) Bu oyun Devlet Tiyatrolarında'dakaldı.
oynamıştı. D) Ali, 12.5.1974'te İstanbul'da doğdu.

50. Aşağıdaki sözcüklerin hangisinin yazılışında, ünlü ile başlayan bir ek aldığında, yumuşama olur?

- A) Zevk B) Zonguldak
C) Kanat D) Konut

51. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde türemiş sözcük vardır?

- A) kalemin rengi B) araba tekerleği
C) ipekli kumaş D) hasta adam

52. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “de”nin yazımını **doğrudur**?

- A) Ali, Ayşe ve Mehmet te arkadaşımıdır.
B) Yarın benimle okula Ali'de gelecek.
C) Çiçekler gibi, hayvanlar da sevilmelidir.
D) Bugünde akşam oldu, hüzünlendim.

53. Aşağıdaki sözcüklerin hangisi yapım eki almıştır?

- A) kural B) kalemler
C) evde D) daldan

54. “a,e ünlüleriyle biten eylem kök ya da gövdelerine “a, e” ünlüleriyle başlayan ek geldiğinde araya giren “y”nin etkisine karşın, kök ya da gövde sonundaki “a,e” ünlüleri değişmez.”

Bu kurala, hangi seçenekteki sözcüğün yazımında uyulmamıştır?

- A) Az sonra yağmur başlayacak.
B) Bu başarıyı daha büyükleri izliyecek.
C) Bu çocuklar türkü söyleyecekler.
D) Kitap okumayanlar başarılı olamazlar.

55. “alırken - değil - kulaklarını - gözlerini - satın - kullan”
1 2 3 4 5 6

Yukarıdaki sözcüklerin anlamlı ve kurallı sıralanma şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 3-2-5-1-4-6
B) 5-1-3-2-4-6

- C) 5-1-4-2-3-6
D) 4-2-3-5-1-6

56. “Ay adları; belli bir tarihi gösterdiklerinde büyük harfle diğer durumlarda küçük harfle yazılır.”

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

- A) İlk TBMM, 23 Nisan 1920’de Ankara’da toplandı.
B) Saltanat, 1 Kasım 1922’de kaldırıldı.
C) Genel kurulumuz gelecek kasımda toplanacak.
D) Her 29 ekimde bu büyük bayramı kutlarız.

57. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “ki” doğru yazılmamıştır?

- A) Evdeki hesap, çarşıya uymadı.
B) Ahmet ki çok çalışkan bir çocuktur.
C) O da iyi bilirki ben böyle yaşarım.
D) Siz de gelin ki kardeşim sevensin.

58. Aşağıdaki sözcük çiftlerinden hangisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) gözleme-yaşama
B) Ankaralı-sevgi
C) dedikodu-demirbaş
D) köylü-yağmur

59. “Arkadaşım, geçirdiği kazada alnından, göğsünden, karnından ve kolundan hafif yaralanmıştı.” cümlesinde kaç sözcükte “hece düşmesi” vardır?

- A) 3
B) 4
C) 2
D) 1

60. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım (imlâ) yanlışı **yapılmamıştır**?

- A) Elimden düşürdüğüm kırystal vazo paramparça oldu.
B) Türkiye Büyük Millet meclisi yeni yasama yılına başladı.
C) Yaz tatilinde Antalya’dan sonra Köyceğiz’ede gideceğiz.
D) Ali, Arjantin’in Güney Amerika ülkesi olduğunu söyledi.

EK 5. “Kendinizi Tanıtınız” Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı

“KENDİNİZİ TANITINIZ” KOMPOZİSYON (YAZILI ANLATIM) BECERİSİ ÖLÇME ARACI²

TÜRKÇE KOMPOZİSYON BECERİSİ ÖLÇME SORUSU

Konu: Kendinizi tanıtınız. (Bu yazıda aşağıda istenilen bilgilerin yer alması ve aşağıda yöneltilen sorulara karşılık verilmesi uygun olur: Adınız, soyadınız, doğum yeri ve yılınız. Anne ve babanızın adı, mesleği; varsa kardeşlerinizin adı ve yaşı. Hoşlandığınız şeyler nelerdir? Beğendiğiniz sanatçı ve sporcular var mı? Onların hangi özelliklerini beğeniyorsunuz? Hangi televizyon programlarını zevkle izliyorsunuz? Neden? Bugüne kadar kaç kitabı tam olarak okudunuz, sizi en çok etkileyen hangisi oldu? Bunların dışında, anlatmak istediğiniz herhangi bir yönünüz var mı? Varsa belirtiniz.)

² Kendinizi Tanıtınız” konulu “Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Becerisi Ölçme Aracı”, Sever (1993: 229) tarafından geliştirilmiş ve bu araştırmada ondan izin alınarak kullanılmıştır.

EK 6. Kompozisyon (Yazılı Anlatım) Değerlendirme Ölçeği

I. DIŞ YAPI (DIŞ DÜZENLEYİM)		Top. 30 Puan	
		Top. Puan	Öğrenci Puanı
Çizgisiz kâğıda düz satır yazma, satırları kaydırmama		2	
Siyah kurşun kalem ya da siyah, koyu mavi mürekkepli kalemle yazma		2	
Kâğıdın sol ve sağ yan kenarları ile alt ve üst kısımlarında ilkelere uygun boşluklar bırakma (genellikle, sol kenarda 3.5 ya da 4 cm., sağ yan kenarda 1.5 cm., üstte 6 cm., alt kısımda da 3 cm.)		2	
Kâğıdın sol üst köşesine adını ve soyadını, okulun adını, sınıfını - varsa- şubesini yazma		2	
Kâğıdın sağ üst köşesine tarih yazma		2	
Yazı başlığını kâğıdın üst kısmına ve sayfanın tam ortasına yazma		2	
Yazıyla başlık arasında 2 cm. boşluk bırakma		2	
Paragraflara diğer satırlardan 1.5 cm. (7 harf) içeriden başlama		2	
Satırlara alt alta aynı hizada başlama		2	
Satırlar arasında eşit boyda boşluk bırakma		2	
Paragraflar arasında, satırlar arasındaki boşluk oranına göre, biraz daha fazla boşluk bırakma		2	
Harfleri biçimce doğru, düzgün ve okunaklı yazma		2	
Sözcükleri, doğru ve eşit aralıklarla yazma		2	
Yazı sonuçlandığında, ilgiliye; temiz, lekesiz, kusursuz bir görüntüsü olan kâğıt ya da kâğıtlar verme		4	
I. DIŞ YAPI (DIŞ DÜZENLEYİM) Toplam Puan			
II. İÇ YAPI (İÇ DÜZENLEYELİM)		Top. 35 Puan	
Anlatmak istediklerini ilgi ve önem derecesine göre sıralama (olayları, düşüncelerini gerekli ve mantıklı bir düzene sokarak anlatma)		5	
Bir düşünce ya da olaydan ötekine doğal ve mantıksal bir bakış içinde geçme (yazıda birlik ve bütünlük sağlama)		5	
Konuyu paragraflara bölerek açıklama		3	
Konu dışı düşüncelere yer vermeme		3	
Duygu ve düşüncelerini düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma		3	
Bilgi yanlışı yapmama		3	
Kanı yanlışı yapmama		3	
Yazdıklarında çelişkiye düşmeme		3	
Yazıya kısa, ilgi çekici ve konuyla ilgili (konuya uygun) başlık koyma		3	
Duygu, düşünce ve tasarımların amaca uygun olarak, doğru bir şekilde anlatıldığı bir bütün oluşturma		4	
II. İÇ YAPI (İÇ DÜZENLEYELİM) Toplam Puan			

(Devam ediyor.)

III. DİL VE ANLATIM	Toplam 35 Puan	
Yazıya ilgi çekici bir giriş yapma	2	
Açık ve anlaşılır (kısa, özlü, yalın) cümleler kurma	4	
Sözcük ve düşünce tekrarlarından kaçınma (cümlelerde gereksiz, anlatıma katkısı olmayan sözcük / sözcükler kullanmama)	4	
Cümlelerde sözcükleri yerli yerinde kullanma	2	
Anlatmak istediğini tam karşılayacak sözcük seçme	2	
Kullanımdan düşmüş, eskimiş sözcüklere anlatımda yer vermeme (Türkçe sözcük kullanma)	2	
Sözcükleri doğru yazma	2	
Sözcük, cümle ve paragraflar arasında mantıklı ve doğal bir bağlantı kurma	2	
Dilbilgisi bakımından doğru cümleler kurma	3	
Paragrafı oluşturan cümleler arasında dilsel ve düşünsel bir bağlantı kurma	2	
Yazım (imlâ) kurallarına uygun yazma	3	
Noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanma	3	
Yazıda dil ve anlatım yönünden bütünlük sağlama	2	
Amaca uygun anlatım biçimiyle yazma	2	
III. DİL VE ANLATIM Toplam Puan		
KOMPOZİSYON (YAZILI ANLATIM) DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	Toplam Puan	

EK 7. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 27/01/2020

Toplantı Sayısı : 1

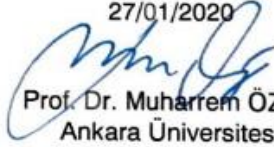
Karar Sayısı : 9

9- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi **Gürbüz Çalışkan**'ın "Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" başlıklı tezi ile ilgili 21/01/2020 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Araştırmanın aydınlatılmış onam formunun uygun biçimde hazırlandığı, görüşme sorularının yansız olduğu ve ayrımcı ifadeler içermediği, yönetsel tutarlığın bulunduğu, dolayısıyla araştırma tasarımının etik açıdan uygun olduğu görülmekle birlikte; Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi **Gürbüz Çalışkan**'ın "Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" başlıklı tezi tamamlanmış bir tez çalışması olduğundan Etik Kurul onay belgesi verilememektedir.

ASLININ AYNIDIR

27/01/2020

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

EK 8. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.15790299

03.09.2019

Konu: Araştırma İzni (Gürbüz ÇALIŞKAN)

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi.
b) 23/08/2019 tarihli ve 95792562.302.08.01-E.3169 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı doktora programı öğrencisi Gürbüz ÇALIŞKAN'ın "Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Ereğli ilesinde bulunan ekli listede yazılı ortaokullarda eğitim gören 6. sınıf öğrencilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2019-2020 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Genelge (2 Sayfa)
- 2-Veli Onam Formu (1 Sayfa)
- 3-Gönüllü Katılım Formu (1 Sayfa)
- 4-Örnek Öyküler ve Anket Formları (30 Sayfa)
- 5-Liste (1 Sayfa)

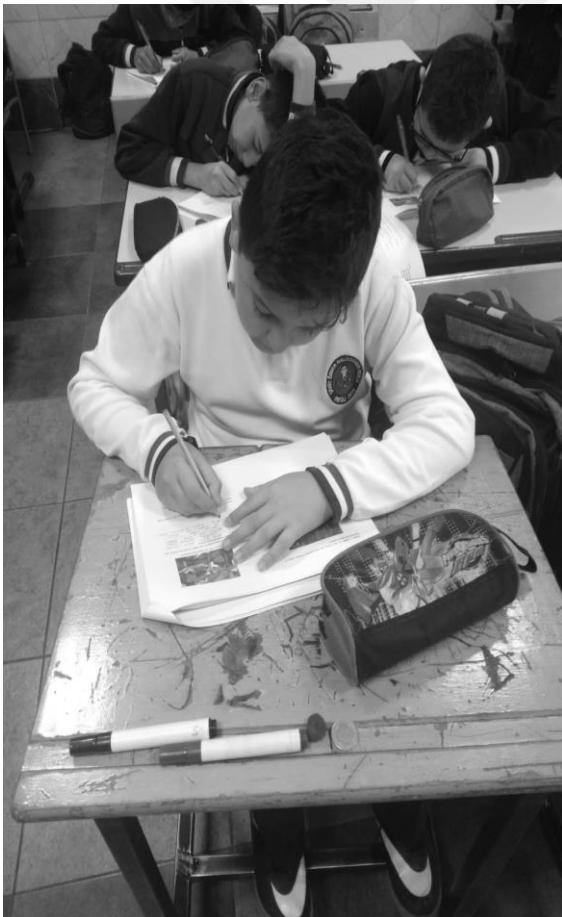
Akçesme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3616-5f2a-3d5b-9694-dd1e kodu ile teyit edilebilir.

EK 9. Deneysel Çalışmadan Fotoğraflar

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Çocuğa Göre Yapılandırılmış Türkçe Eğitimi Ortamlarının Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Yedi sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 31.01.2020
Gönderim Numarası	: 1249226630
Sayfa Sayısı	: 119
Sözcük Sayısı	: 26996
Karakter Sayısı	: 169223
Benzerlik Oranı	: % 8
Savunma Tarihi	: 06.03.2020

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı'na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10'dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Gürbüz Çalışkan

Tarih: ...06.03.2020.....

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Gürbüz ÇALIŞKAN

E-Posta Adresi : gurbuzcaliskan06@gmail.com

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Selçuk Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi	2011-2013
Arş. Gör.	Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi	2013-2013
Arş. Gör.	Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi	2013-

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Türkçe Öğretmenliği	Başkent Üniversitesi	2009
Y. Lisans	Türkçe Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2014
Doktora	Türkçe Eğitimi	Ankara Üniversitesi	

Yayımlar:

1. Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

1.1. Yılmaz Özelçi S., **Çalışkan G.** (2019). What is Critical Thinking? A Longitudinal Study with Teacher Candidates. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 8(3), 495-509.

1.2. Izgar G., **Çalışkan G.** (2018). Dinleme Eğitiminde Etkin Öğrenme Yaklaşımı Üzerine Bir İnceleme. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 7(4), 495-509.

1.3. İzci K., **Çalışkan G.** (2017). Development of Prospective Teachers' Conceptions of Assessment and Choices of Assessment Tasks. *International Journal of Research in Education and Science*, 3(2), 464-464.

1.4. Aktürk A. O., İzci K., **Çalışkan G.** (2015). Analyzing Preservice Teachers Attitudes toward Technology. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 9(12), 4182-4188.

1.5. Karababa Z. C., **Çalışkan G.** (2012). Teacher Competencies in Teaching Turkish as a Foreign Language. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70, 1545-1551.

2. Uluslararası diğer hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

3. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

3.1. Izgar G., **Çalışkan G.** (2018). Dinleme Eğitiminde Etkin Öğrenme Yaklaşımı: Bir Durum Çalışması. III. Ines International Education and Social Science Congress, Alanya/Antalya. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum).

3.2. Izgar G., Izgar H., **Çalışkan G.** (2018). Yenilenen 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Kitabının İncelenmesi.. III. Ines International Education and Social Science Congress, Alanya/Antalya (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.3. İzci K., **Çalışkan G.** (2017). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlıklarının Ders Planlarındaki Yansımaları. International Academic Research Congress 2017, 405-405. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.4. Yılmaz Y., Üstündağ M. T., Güneş E., **Çalışkan G.** (2017). Dijital Hikayeleme Yönteminin Türkçe Öğretimine Etkisi. 11. International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS 2017), 236-237. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.5. İzci K., **Çalışkan G.**, Aktürk A. O. (2017). Investigating the Factors Impacting Preservice Teachers Assessment Literacies: A Structural Equation Modeling. International Conference on Research in Education and Science (ICRES 2017), 140-140. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.6. Aktürk A. O., **Çalışkan G.** (2017). Preservice Teachers' Metaphors about Technology. International Conference on Education in Mathematics, Science and Technology (ICEMST 2017), 164-164. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.7. Yılmaz Özelçi S., **Çalışkan G.** (2017). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünmeye İlişkin Görüşleri: Boylamsal Bir Çalışma (Ereğli Örneği) / Turkish Teacher Candidates' Opinions About Critical Thinking: A Longitudinal Study (Ereğli Example). 26th International Conference on Educational Sciences – ICES (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.8. İzci K., **Çalışkan G.** (2016). Prospective Teachers Conceptions of Assessment and Choices of Assessment Tasks. International Conference on Research in Education and Science (ICRES), 480-483. (Tam Metin Bildiri/)

3.9. **Çalışkan G.** (2016). Teachers Opinions About Self Assessment and Autonomy in the Turkish Education Curriculum Prepared Based on Constructivist Learning Approach. International Conference on Research in Education and Science (ICRES), 484-496. (Tam Metin Bildiri/)

3.10. **Çalışkan G.** (2016). Çocuklara Duyarlık Kazandırması Bakımından Zeynep Cemali'nin Öyküleri Üzerine Bir Çözümleme. 1. Uluslararası Balkan Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Kongresi, 80-80. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)

3.11. Karababa Z. C., **Çalışkan G.** (2012). Teacher Competencies in Teaching Turkish as a Foreign Language. Akdeniz Language Studies Conference, 70, 1545-1551. (Tam Metin Bildiri)

4. Yazılan uluslararası kitaplar veya kitaplarda bölümler

5. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

5.1. İzci K., Çalışkan G., Aktürk A. O. (2018). Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlıklarına Etki Eden Etmenlerin İncelenmesi: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi. *Eğitim Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 10-22.

5.2. Yılmaz Y., Üstündağ M. T., Güneş E., Çalışkan G. (2017). Dijital Hikayeleme Yöntemi ile Etkili Türkçe Öğretimi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 254-275.

5.3. Çalışkan G. (2016). Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları 5 Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 200-214.

6. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

6.1. Çalışkan G. (2019). Nasreddin Hoca'nın Kimi Fıkralarının Çocuk Edebiyatının Bir Değişkeni Olan Çatışma Çözme Yöntemlerine Göre İncelenmesi. Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı – Prof. Dr. Sedat Sever'e Armağan, 261-268. (Tam Metin Bildiri)

7. Yazılan ulusal kitaplar veya kitaplarda bölümler

7.1. Çalışkan G. (2019). Çıtlık (Öyküler-Şiirler, Taşeli Yaratıcı Yazarlık Atölyesinin Genç Yazarları), Avrasya Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 179, ISBN: 978-605-9997-04-1.

7.2. Çalışkan G. (2016). Çocuklara Duyarlık Kazandırması Bakımından Zeynep Cemali'nin Öyküleri Üzerine Bir Çözümleme (Kitap Bölümü, 172-181), Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Barış Kültürü / Peace Culture in Child and Youth Literature, Trakya Üniversitesi Yayınları, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 1140, ISBN:978-975-374-191-0.

8. Ulusal hakemsiz dergilerde yayımlanan makaleler

8.1. Çalışkan G. (2016). Edebiyat ve İnsan II. Çağdaş Türk Dili Dergisi (335), 671-675. (Ulusal) (Hakemsiz) (Özgün Makale)

8.2. Çalışkan G. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun "Küpelili Ertürk" Öyküsü. Patika Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, (91), 41-44. (Ulusal) (Hakemsiz) (Özgün Makale)

8.3. Çalışkan G. (2015). Edebiyat ve İnsan. Çağdaş Türk Dili Dergisi, (334), 632-637. (Ulusal) (Hakemsiz) (Özgün Makale)

8.4. Çalışkan G. (2015). İki Çocuk Edebiyatı Yapıtı, Bir Çocuk Gerçekliği (Ballı Çörek Kafeteryası ve Bunun Adı Findel). Patika Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, (89), 39-42. (Ulusal) (Hakemsiz) (Özgün Makale)

9. Projeler

9.1. Öğretmen Adaylarının Sınıf İçi Ölçme-Değerlendirme Okuryazarlıklarına Etki Eden Etmenlerin İncelenmesi: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi, Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli bilimsel araştırma projesi, Yürütücü: İzci Kemal, Araştırmacı: Aktürk Ahmet Oğuz, Araştırmacı: Çalışkan Gürbüz, 03/03/2017 - 29/12/2017 (Ulusal)

9.2. Dijital Hikayeleme Yöntemi ile Etkili Türkçe Öğretimi, Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli bilimsel araştırma projesi, Yürütücü: Yılmaz Yakup, Araştırmacı: Üstündağ Mutlu Tahsin, Araştırmacı: **Çalışkan Gürbüz**, Araştırmacı: Güneş Erhan, 22/04/2016 - 22/12/2016 (Ulusal)

